کتابخانه‌های پاکستان

جلد یکم

تألیف
محمد حسین تسبیحی

از انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
اسلام آباد پاکستان

۲۵۳۵ شاهنشاهی
۱۳۹۷ هجری قمری
۱۹۷۷ میلادی

Marfat.com

Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ

پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

Marfat.com

Marfat.com

کتابخانه‌های پاکستان

جلد یکم

تألیف
محمّد حُسین تسبیحی

از انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
اسلام آباد پاکستان

۲۵۳۵ شاهنشاهی
۱۳۹۷ هجری قمری
۱۹۷۷ میلادی

Marfat.com

137503

Marfat.com

به میمنت قِرانُ السَّعدَین

پنجاهمین سال شاهنشاهی پهلوی

۲۴۸۴ تا ۲۵۳۵ شاهنشاهی

و

صدمین سال تولد قائد اعظم محمد علی جناح بنیانگذار پاکستان

۱۸۷۶ تا ۱۹۷۶ میلادی

Marfat.com

Marfat.com

سخن مدیر

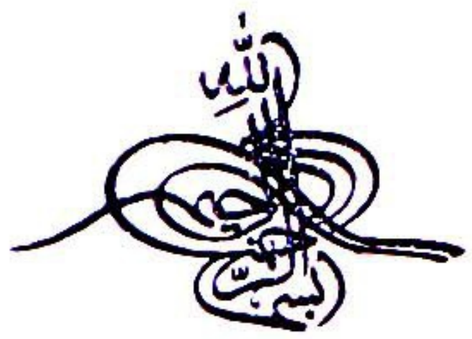

به نام خدای بخشایندهٔ مهربان

فکر تأسیس مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان با ارادهٔ دانش پرور و فرهنگ گستر اعلیحضرت شاهنشاه آریا مهر ایران و حضرت رئیس جمهور پاکستان به صورت اعلامیهٔ مشترک ۱۳ آبان ۱۳۴۸ هجری شمسی برابر ۴ نوامبر ۱۹۶۹ میلادی پدیدار گردید و تهیه و تنظیم و اجرای طرح آن به وزارت فرهنگ و هنر ایران و وزارت آموزش و تحقیقات علمی پاکستان سپرده شد. حُسن نیت و حس تعاون مسئولان دو وزارتخانه طی مذاکرات به اندازه‌یی بود که با مشخص گردیدن حدود طرح، مقدمات اجرای برنامه نیز فراهم شد و هستهٔ مرکز به صورت ادارهٔ مرکزی در راولپندی به وجود آمد و آغاز به کار کرد و در تاریخ یکم آبان ۱۳۵۰ برابر ۲۳ اکتوبر ۱۹۷۱ موافقتنامهٔ مربوط با پیوست اساسنامه درمیان دو دولت ایران و پاکستان امضاء شد و مرکز تحقق یافت.

موافقتنامه چنین شروع می شود :

"به منظور تشیید و ادامهٔ همکاری فرهنگی و آموزشی و زبانی بین ایران و پاکستان برای رسیدن به حد اعلای تفاهم بین دو کشور از طریق تعاون صادقانه و همبستگی دوستانه در این زمینه ها، دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری اسلامی پاکستان تصمیم گرفته اند که این موافقتنامه را برای همکاری در زمینه های فرهنگی و آموزشی منعقد سازند"

Marfat.com

هدف تأسیس مرکز در آغاز اساسنامه این گونه آمده است :

"پاکستان افتخار دارد که دارای یک میراث فرهنگی است که در طی قرون از زبان و ادب و هنر فارسی مایه گرفته است . اینک به منظور حفظ و توسعه و نشر و ترویج این میراث فرهنگی، مؤسسه یی به نام مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان با اشتراک مساعی وزارت فرهنگ و هنر دولت شاهنشاهی و وزارت آموزش و تحقیقات علمی پاکستان به مدت نامحدودی در کشور پاکستان تأسیس می شود."

فعلاً کتابخانهٔ گنج بخش دارای ۹۰۰ ۷ نسخهٔ خطی و ۱۱۲۸۸ کتاب چاپی است . وظیفهٔ فهرست برداری نسخه های خطی و کتابهای چاپی این کتابخانه به عهدهٔ آقای محمد حسین تسبیحی کتابدار و همکاران است

برای رسیدن به این هدف ، یکی از گامها شناسایی کتابخانه های پاکستان است که گنجینه های گرانبهای نسخه های خطی را در سینه های خود نیک نگاه داشته اند . اینک نخستین جلد فهرست " کتابخانه های پاکستان " را که خود مؤلف ، آقای محمد حسین تسبیحی ، رنجها کشیده آنها را دیده و نسخه های خطی آنها را ثبت و ضبط کرده ، پیشکش می نماید

امیدواریم که این جلد نیز روشنگر گوشه یی از جهان پهناور و غنی فرهنگ پاکستان باشد و وحدت و یگانگی میراث فرهنگی ایران و پاکستان را بیش از پیش آشکار گرداند .

مدیر مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

علی اکبر جعفری

اسلام آباد ، ۱۳ بهمن ۲۵۳۵ شاهنشاهی

۱۳ صفر ۱۳۹۷ هجری قمری

۲ فوری ۱۹۷۷ میلادی

Marfat.com

کتابخانه‌های پاکستان

جلد پنجم

تألیف
محمد حسین تسبیحی

از انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
اسلام آباد پاکستان

۲۵۳۵ شاهنشاهی
۱۳۹۷ هجری قمری
۱۹۷۷ میلادی

Marfat.com

انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

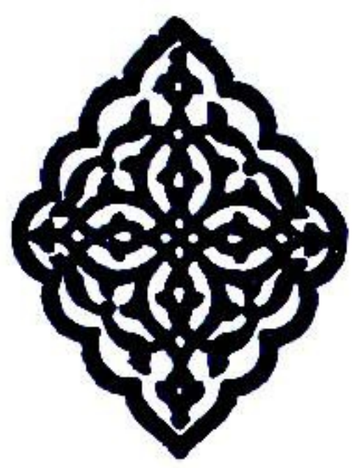

شمارهٔ ۲۳

گنجینهٔ فهرست و کتابت شناسی

شمارهٔ ۵

Marfat.com

مختصات این کتاب

نام کتاب : کتابخانه های پاکستان .

مؤلف : محمد حسین تسبیحی .

سخن مدیر : دکتر علی اکبر جعفری مدیر مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، اسلام آباد ، تلفن : ۲۳۳٤۰

چاپ : میرزا محمد صادق ، چاپخانهٔ ریپس ، خیابان لیک ، لاهور ، تلفن : ۵۲٤۵۱

ناشر : مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، اسلام آباد ، تلفن : ۲۳۳٤۰

تعداد : ۱۰۰۰ مجلد

قطع : ۲٤ × ۱۷ سانتیمتر

کاغذ : ۷۰ گرمی سفید ، پیکیجز لمیتد، لاهور ، (پاکستان)

ماشین نویس : عبدالرشید بن عبداللطیف کارمند مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

خطاط : سید انور حسین نفیس رقم

مدت چاپ : ۳ سال (از تیرماه ۲۵۳۲ تا اسفند ماه ۲۵۳۵ شاهنشاهی)

تاریخ چاپ ونشر : ۱۳۹۷ هجری قمری ، ۲۵۳۵ شاهنشاهی ، ۱۹۷۷ میلادی

محل انتشار : کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان اف ۳/٦ ، خیابان ٤ ، خانهٔ ۳٤ - اسلام آباد - پاکستان تلفن : ۲۳۳٤۰

بها : ۵۵ روپیهٔ پاکستان

حق چاپ برای مؤلف و مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان محفوظ است

Marfat.com

انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

۱- فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ گنج بخش جلد اول ، تألیف محمد حسین تسبیحی .
۲- شرح احوال و آثار شیخ بهاءالدین ذکریا ملتانی ، تألیف بانو دکتر شمیم محمود زیدی .
۳- فهرست نسخه های خطی خواجه سناء الله خراباتی ، تألیف محمد حسین تسبیحی .
٤- چهار تقویم از دو سال و دریک شهر ، تألیف دکتر علی اکبر جعفری .
۵- مثنوی مهر و ماه ، تألیف جالی دهلوی به کوشش سید حسام الدین راشدی .
٦- شش جهت ، تألیف منشی روپ نراین به کوشش دکتر علی اکبر جعفری .
۷- داد سخن ، تألیف سراج‌الدین علی خان آرزو به کوشش دکتر سید محمد اکرم .
۸- فارسی گویان پاکستان ، تألیف دکتر سید سبط حسن رضوی .
۹- تحقیقات فارسی در پاکستان تألیف دکتر علی اکبر جعفری .
۱۰- تاریخ روابط پزشکی ایران و پاکستان تألیف حکیم نیر واسطی .
۱۱- فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ گنج بخش ، جلد دوم تألیف محمد حسین تسبیحی .
۱۲- شعر فارسی در بلوچستان ، تألیف دکتر انعام الحقّ کوثر .
۱۳- راج ترنگینی یا تاریخ کشمیر ، تألیف دکتر صابر آفاق .
۱٤- رسالهٔ قدسیهٔ تألیف خواجه محمد پارسا با مقدمه و تحشیه و تصحیح و تعلیقات ملک محمد اقبال .
۱۵- کتابخانه های پاکستان تألیف محمد حسین تسبیحی .
۱٦- فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ گنج بخش ، جلد سوم ، تألیف محمد حسین تسبیحی
۱۷- کلیات دربارهٔ فرهنگ پاکستان و ایران ، تألیف گروهی از محققان .
۱۸- ریاض العارفین تألیف پیر حسام الدین راشدی .
۱۹- گرایشهای تازه در زبان فارسی ، تألیف عبدالشکور احسن .
۲۰- کلیات فارسی شبلی نعمانی به کوشش دکتر محمد ریاض .
۲۱- قران السعدین ، امیر خسرو دهلوی ، باپیشگفتار پرفسور احمد حسن دانی .
۲۲- جواهرالاولیاء (متن) } تألیف سید محمد باقر بن عثمان بخاری.
۲۳- جواهرالاولیاء (مقدمه) } به تصحیح و تحقیق دکتر راجه غلام سرور

Marfat.com

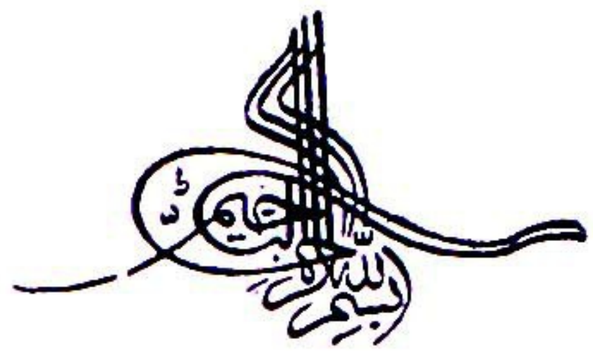

به نام خدای بخشایندهٔ مهربان

مقدمهٔ مؤلف

۷ سال مطالعه :

مدتی در حدود ٦ سال و اندی است که در کشور جمهوری اسلامی پاکستان خدمت می کنم و در این مدت در زمینهٔ کتابخانه یی مخصوصاً و مدارس دینی ، دانشگاه ها و دانشکده ها ، دربار ها و درگاه ها ، آثار تاریخی قدیم و جدید ، آداب و رسوم اجتماعی ، ادبیات عامه (فولکلور) مطالعات گوناگون انجام داده ام و به این نتیجه رسیده ام که برای تدوین و تألیف یک تاریخ مدون و مستند برای کشور اسلامی پاکستان در داخل پاکستان و بدست دانشمندان خود پاکستان به مطالعات زیر احتیاج مبرم دارد . البته در تمام این زمینه ها مطالعات و تحقیقاتی صورت گرفته است اما نه از منابعی و مآخذی که در داخل پاکستان است و هست و خواهد بود بلکه از منابع و مآخذ دست دوم و از تحقیقات دیگران به زبان های اروپایی که در دورهٔ تسلط و حکمرانی آنان نوشته شده است . اما عناوین آن مطالعات و تحقیقات بدین شرح است :

۱- مطالعهٔ جغرافیایی :

الف : آب و هوا ، ب : کوه ها ، ج : جنگل ها ، د : رودها (دریا ها) .
ه : راه ها (قدیم و جدید) .

۲- مطالعهٔ تاریخی :

الف : مطالعه در کلیهٔ آثار تاریخی باستانی پیش از اسلام (زیر زمین و روی زمین) .
ب : مطالعه در کلیهٔ آثار تاریخی باستانی بعد از اسلام (زیر زمین و روی زمین) .

Marfat.com

۳- مطالعهٔ سیاسی :

الف : مطالعهٔ دوره های مختلف حکومت حاکمان و پادشاهان و وزیران پیش از اسلام .

ب : مطالعهٔ دوره های مختلف حکومت حاکمان و پادشاهان و وزیران بعد از اسلام.

ج : مطالعهٔ دوره های حکومت پادشاهان و حاکمان و وزیران قبل از مغول و دورهٔ مغول و بعد از مغول .

د : مطالعهٔ حکومت سیکها و هندوان .

ه : مطالعهٔ حکومت انگلیس ها .

و : مطالعهٔ قیام مسلمانان (از قدیم ترین ایام تا قائد اعظم و بعد از او) .

ز : مطالعهٔ حکومت مسلمانان و قیام پاکستان .

ح : مطالعهٔ احوال و آثار قائد اعظم محمد علی جناح بنیان گذار پاکستان و همکا رانش .

٤- مطالعهٔ دینی :

الف : هندو و برهما و سیکه ، ب : بودایی ، ج : اسلامی (از آغاز اسلام تاکنون)، د : اقلیت های مذهبی ، مانند : مسیحی‌ها ، پارسی‌ها (زر تشتی‌ها) ، کلیمی‌ها (یهودی‌ها) .

۵- مطالعهٔ سلاسل دینی عرفانی : الف : سلاسل اصلی :

مانند : قادریه یا گیلانیه ، سهروردیه ، چشتیه ، نقشبندیه ، اویسیه .

ب : سلاسل فرعی :

مانند : مجددیه ، نوشاهیه ، صابریه ، سراجیه ، بخاریه ، شطاریه ، قلندریه ، و امثال آن ها .

٦- مطالعهٔ زبانی : ۱- زبان فارسی ، ۲- زبان عربی ، ۳- زبان اردو ، زبان پنجابی، ۵- زبان سندهی ، ٦- زبان پشتو ، ۷- زبان بلوچی ، ۸- زبان های دیگر .

۷- مطالعهٔ ادبی :

الف : شعر (فارسی و عربی و اردو و پنجابی و پشتو و بلوچی و سندی) .

ب : نثر (ایضاً) .

Marfat.com

۸- مطالعهٔ کتابخانه یی :

الف : کتابخانه های دولتی ، ب : کتابخانه های خصوصی (شخصی) .

ج : کتابخانه های دربار ها و خانقاه ها .

۹- مطالعه در شرح و احوال و آثار :

الف : مطالعه در احوال و آثار پیشوایان دین و علما و اولیاء الله .

ب : مطالعهٔ احوال و آثار نویسندگان و مورخان (نثر نویسان) .

ج : مطالعهٔ احوال و آثار شاعران و عارفان .

د : مطالعهٔ احوال و آثار ریاضی دانان و مهندسان و ستاره شناسان .

ه : مطالعهٔ احوال و آثار پزشکان (طبیبان) .

۱۰- مطالعهٔ اجتماعی :

الف : طبقات گوناگون اجتماع (۱- مالک ، ۲- زارع ، ۳- خوش نشین ، ٤- اصناف و پیشه وران ، ٥- دیگران) .

کتابخانه های پاکستان :

اما آنچه به مدت ٦ و اندی سال مورد مطالعهٔ من قرار گرفته است ، کتابخانه های پاکستان است که بعضی پیش و برخی پس از تأسیس پاکستان بنا شده اند و تاکنون ۲۸۵ کتابخانه را در چهار استان پاکستان دیده ام و مطالعه کرده ام ، کلیهٔ مراجع و مآخذ تاریخ پاکستان در این کتابخانه ها انباشته شده است . زبان این کتابهای انباشته شده در کتابخانه ها که من مطالعه کرده ام ٦۰ در صد فارسی و ۲٥ در صد عربی و ۱٥ در صد اردو و پنجابی و سندهی و پشتو و بلوچی و سنسکریت و ترکی و انگلیسی است . این مطالعات را به نام **کتابخانه های پاکستان** که اکنون در اختیار شما است و از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان چاپ و منتشر شده به دانشمندان فرهنگ و ادب و هنر تقدیم می دارم .

نسخه های خطی :

آنچه که بیشتر و از روی اهمیت بسیار مورد مطالعهٔ من قرار گرفته است ، نسخه‌های خطی در این کتابخانه ها است زیرا خزانه های پوشیده و گنج های نهان پاکستان در الابلای اوراق همین نسخه های خطی است که تخمیناً ۱٥۰۰۰۰ و بیشتر نسخه است .

Marfat.com

مختصات نسخه های خطی :

این نسخه های خطی را باید از این جهات مورد مطالعه قرار دهیم و فهرست کنیم : ۱- اندازه (تقطیع) بیرونی و درونی) ، ۲- اوراق و صفحات ، ۳- کاغذ و جلد سازی ، ٤- خط و تذهیب و نقش و جدول و کار های هنری ، ٥- کاتب و کتابت و تاریخ و محل و منظور و مقصد کتابت ، ٦- مؤلف و تألیف و تاریخ آن و مقصد و منظور تألیف. ۷،۸- آغاز و انجام تألیف . ۹- چگونگی و موضوع و زبان و ابواب و فصول و فواید و مقاصد مؤلف و نظر فهرست نگار دربارهٔ نسخهٔ خطی .

زبان نسخه های خطی :

آنچه که واقعاً بسیار مهم و قابل مطالعه است در این نسخه های خطی ، زبان است . با مطالعهٔ دقیق و تحقیقی که من انجام داده ام زبان فارسی در نسخه های خطی مقام اول و زبان عربی مقام دوم را دارد و برحسب استان های چهارگانهٔ پاکستان ، زبان های اردو و پشتو و پنجابی و بلوچی، مقام سوم را دارند. بنا بر این برای مطالعهٔ تاریخ مدون و مستند پاکستان ، حفظ و حراست و دوام و بقای زبان فارسی خاصه زبان فارسی مخصوص پاکستان بسیار لازم و واجب است .

زبان فارسی :

فقط در تاریخ ۳۰ سالهٔ تأسیس پاکستان نباید چشم بیند ازیم ، نام پاکستان جدید است اما تاریخ پاکستان خاصه تاریخ دین و فرهنگ و هنر و ادب اجتماع پاکستان بسیار قدیم است و همهٔ اسناد تاریخی در لابلای اوراق نسخه های خطی است و همانگونه که گفته آمد اکثر این اسناد و نسخه های خطی به زبان فارسی است ، مثلاً :

بهترین کتاب عرفانی :

بهترین کتاب فارسی منثور عرفانی و دینی و اخلاقی پاکستان **کشف المحجوب یا کشف سرالمحجوب لارباب القلوب** است تألیف حضرت ابو علی الحسن بن عثمان بن علی هجویری جلابی معروف به داتا گنج بخش متوفی میان سالهای ٤۸٥ تا ٥۰۰ ه ق . تاکنون بارها چاپ شده و نسخه های خطی فراوان دارد و ترجمه های گوناگون شده و لیکن یک متن منقع و مصحح از آن به دست داده نشده است .

بهترین تذکره :

بهترین تذکرهٔ شعری و ادبی در فارسی «**لباب الالباب**» تألیف محمد عوفی است که در پاکستان تألیف شده است این کتاب بارها چاپ شده و نسخهٔ خطی فراوان ندارد .

Marfat.com

بهترین لغت :

بهترین لغت فارسی در پاکستان نوشته شده ، مانند : منتخب اللغات شاه جهانی و فرهنگ جهانگیری و برهان قاطع .

بهترین دستور زبان :

بهترین دستور زبان فارسی در پاکستان نوشته شده ، مانند قانون دستگیری .

بهترین تفسیر :

بهترین تفسیر فارسی قرآن شریف در پاکستان نوشته شده است .

بهترین شاعر :

بهترین شاعر پارسی گو در پاکستان مسعود سعد سلمان لاهوری بوده است و به قول بعضی نکهتی است در قدیم و علامه دکتر محمد اقبال در عصر حاضر .

بهترین مورخ :

بهترین مورخ ضیاء الدین برنی صاحب تاریخ فیروز شاهی و ابوالفضل فیضی صاحب آیین اکبری و اکبر نامه به زبان فارسی در پاکستان بوده اند در قدیم ، و سید شریف احمد شرافت نوشاهی مؤلف شریف التواریخ به زبان اردو درسه جلد و هشت هزار صفحه در عصر حاضر .

بهترین شرح :

بهترین شرح ها بر مثنوی مولوی و گلستان و بوستان سعدی و دیوان حافظ و آثار جامی و دیگران در پاکستان انجام شده است .

کتابخانهٔ گنج بخش :

حالا با کمال صراحت عرض می کنم که یکی از کتابخانه های بزرگ در پاکستان ، کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان است که اکنون ۸۱۰۰ نسخهٔ خطی در قفسه های خود گرد آوری کرده است و ۶۵ درصد این نسخه های خطی فارسی و ۲۵ درصد عربی و ۱۰ درصد اردو و پنجابی و سندی و پشتو و ترکی است، این کتابخانه در سال ۱۹۷۰ میلادی تأسیس شده است و به احترام حضرت **داتا گنج بخش** به «**کتابخانهٔ گنج بخش**» موسوم شده است . این کتابخانه ۲۳ سال پس از تأسیس پاکستان تأسیس شده و اکنون پاکستان ظاهراً ۳۰۴ ساله است اما باطناً بیش از سه هزار سال تاریخ دارد . کتابخانهٔ گنج بخش می کوشد که برای تاریخ سه هزار سالهٔ پاکستان منابع و مآخذ گرد

Marfat.com

آوری کند و در اختیار دانشمندان و محققان قرار دهد مخصوصاً آنهایی که در تاریخ و فرهنگ و هنر و ادب پاکستان کار می کنند . بهترین و ارزنده ترین مآخذ تاریخ پاکستان نسخه‌های خطی است در موضوعات مختلف برای مطالعات مختلف. تاکنون ۵ مجلد فهارس مفصل نسخه های خطی کتابخانهٔ گنج بخش شامل ۲۶۱۲ نسخه نوشته شده و سه مجلد به چاپ رسیده و ۲ مجلد مفصل و نیز یک مجلد مستقل شامل ۸۱۰۰ نسخهٔ خطی زیر چاپ است. و بیش از ۱۲۰۰۰ نسخه از دیگر کتابخانه ها در سرتاسراستان های چهارگانهٔ پاکستان فهرست شده و اوراق دستنویس آن ها در کتابخانهٔ گنج بخش محفوظ است . مختصات همهٔ آنها در ۲۲ مورد در دفتر های مخصوص ثبت می‌شود وگروهی نسخه های خطی خود را به امانت گذاشته و به نام خود «**گنجینه**» ساخته اند . مانند : «**گنجینهٔ خواجه سناء الله خراباتی**» ، «**گنجینهٔ رفعت سلطانه**» ، «**گنجینهٔ اقبال بیکم**» ، «**گنجینهٔ محجوب**» .

تکملة الاصناف :

کهن ترین نسخهٔ خطی در کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران‌وپاکستان «**تکملة الاصناف**» نام دارد از کرمینی که لغت عربی به فارسی است و تاریخ کتابت ندارد و به احتمال قوی از قرن پنجم هجری است .

کلیات منیر لاهوری :

نادر ترین نسخهٔ ادبی و تاریخی «کلیات منیر لاهوری» است که در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است .

تحفة الکرام در تاریخ سند :

ارزنده ترین نسخهٔ تاریخی ، تحفة‌الکرام در تاریخ سند است .

جواهر العلوم همایونی :

بهترین و نایاب ترین نسخهٔ «دایرة المعارف یا چند دانشی ، نسخهٔ جواهر العلوم همایونی» است . یک نسخه در کتاب خانهٔ گنج بخش و یک نسخه در کتابخانهٔ «جان ری لندز» در منچستر (انگلستان) است .

۲۸۵ کتابخانهٔ :

این نسخه ها و نسخه های دیگر که در قفسه های کتابخانهٔ گنج بخش ، بلکه در ۲۸۵ کتابخانهٔ خصوصی و دولتی و خانقاهی پاکستان وجود دارد مورد مطالعهٔ این حقیر قرار گرفته است و درکتابخانه‌هایی که من دیده ام دقیقاً ۹۳۵۰۸ نسخهٔ خطی و ۱۸۲۷۷۶۵ کتاب چاپی موجود است .

Marfat.com

استفاده از این نسخه ها :

استفاده و بهره‌یابی از این نسخه‌ها دراین کتابخانه‌ها، بستگی دقیق و عمیق به این دارد که محقق و مورخ پاکستان شناس ، زبان فارسی و عربی بداند و گرنه پیوسته باید از زبان دوم و سوم استفاده کند که در این صورت نوشته های آن محقق و آن مورخ خالی از اشتباه والتباس نخواهد بود .

مقام اول و دوم و سوم :

چنانکه من تحقیق کرده ام ، کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب با ۱۸۰۰۰ نسخهٔ خطی مقام اول ، کتابخانهٔ موزهٔ ملی پاکستان (کراچی) با ۱۱۰۰۰ نسخهٔ خطی مقام دوم ، کتابخانهٔ گنج بخش با ۸۱۰۰ نسخهٔ خطی مقام سوم را در پاکستان دارد .

نتیجه :

نتیجه یی که از این پیش گفتار می توان گرفت این است که یکی از ده مورد برای تکمیل و تدوین تاریخ مستند پاکستان ، مطالعهٔ کتابخانه یی است که بسیار لازم و واجب است مخصوصاً کتابخانه هایی که در آنها نسخهٔ خطی موجود است و برای استفاده از این نسخه های خطی ، باید به زبان فارسی ارزش و اهمیت ویژه بدهیم و در یاد گیری و در حفظ و بقا و دوام آن کوشا گردیم . دیگر این که استحکام و قوت زبان اردو و پنجابی و دیگر زبانهای سرزمین پاک بستگی به این دارد که زبان فارسی را خوب بدانیم تا در استفاده و بهره یابی و تاریخ نویسی قادر و توانا باشیم .

در پایان از همهٔ سروران ارجمند و دوستان و یارانی که مرا در گرد آوری مطالب این کتاب همراهی و معاونت کرده اند ، سپاسگزارم . نامهای هر یک از آقایان در جای جای کتاب آمده است. لطفاً به فهارس هشتگانه در پایان کتاب مراجعه فرمایید. سپاس به درگاه خدای یگانه که مرا توفیق و تندرستی عطا فرمود تا این کتاب را تالیف نمایم و بدین شکل و صورت تقدیم ارباب تحقیق و دوستداران فرهنگ و هنر و خواستاران نسخه های خطی و جویندگان دین و دانش نمایم و آرزو مندم که بتوانم جلد دوم را نیز به زودی تقدیم دارم .

محمد حسین تسبیحی
اسلام آباد - پاکستان
۱۵ بهمن ماه ۲۵۳۵ شاهنشاهی
٤ فوریه ۱۹۷۷ میلادی

Marfat.com

Marfat.com

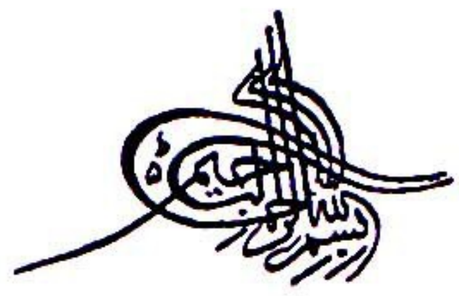

به نام خدای بخشایندهٔ مهربان

ملتان :

۱- کتابخانهٔ آقای سید عباس حسین شاه گردیزی

[محلهٔ شاه گردیز ، ملتان]

کتابخانهٔ آقای سید عباس حسین شاه گردیزی در خانه اش در محلهٔ شاه گردیز ملتان قرار دارد و در حدود یک هزار کتاب چاپی و ۵۰۰ نسخهٔ خطی دارد. اینک اسامی بعضی از نسخه های خطی :

۱- **مثنوی مولوی** : با سر لوح ها و جدولهای منقش و اسلیمی دار.
۲- **شاهنامهٔ فردوسی** : با دو لوح و ۲۰ تصویر (مینیاتور) و خط خوش.
۳- **دستور العلاج** : در طب ، کتابت ۱۱۸۵ه ق.
٤- **صادق التواریخ** : در تاریخ امیر بهاولپور.
۵- **خلاصة التواریخ** : تألیف منشی سبحان ۱۲٦٤ه ق.
٦- **تحفة المؤمنین** : (منظوم) تألیف لعل بیک (در تفسیر قرآن) ۱۲۹۱ه ق.
۷- **رسالهٔ حق نما** : تاریخ کتابت ۱۲۷٤ه ق.
۸- **طوطی نامهٔ نخشبی** : تاریخ کتابت ۱۰٦٦ه ق.
۹- **شرح دیوان مرتضوی** : تاریخ کتابت ۱۰۸۸ه ق.
۱۰- **مرآت دولت عباسیه** : (تاریخ امرای امارت بهاولپور).
۱۱- **قول متین در ابطال حرکت زمین** : تألیف سید احمد خان.
۱۲- **دیوان حافظ شیرازی** : با لوح و جدول کتابت ۱۲۳٤ه ق.

Marfat.com

۱۳- صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه : به خط محمد زمان بن محمد اشرف شیرازی ۱۰۹۰ھ ق.

۱٤- صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه : با زیر نویس فارسی ، مذهب و منقش.

۱۵- صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه : به خط خوش و جدول و لوح .

۱٦- صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه : به خط و کتابت ۱۱۰۷ھ ق.

۱۷- نسب نامه : (عمدة المطالب فی نسب آل ابی طالب).

۱۸- سلسلة الذهب : (منظوم) به خط خوش.

۱۹- طب اکبر : با الواح و جدول از محمد اکبر ارزانی.

۲۰- بیاض فارسی و عربی : (خوش خط).

۲۱- اسکندر نامهٔ نظامی : با خط خوش و مذهب و لوح و جدول.

۲۲- شرح کافیه : (فارسی).

۲۳- صراح عالمگیری : (فرهنگ لغت) به کتابت ۱۰٦۸ھ ق.

۲٤- مجموعهٔ مثنوی های کوتاه : به کتابت ۱۰٦۷ھ ق.

۲۵- فواید الطالبین :(فارسی).

۲٦- شافیه : (عربی).

۲۷- طوطی نامهٔ نخشبی .

۲۸- اصول عقاید اثنی عشری : (عربی) به کتابت ۱۲۰۳ھ ق.

۲۹- دوحة الریاحین : (اردو).

۳۰- مرثیهٔ میرزا فصیح زبانی حافظ جنی .

۳۱- الفصول المهمة فی معرفة الائمه : (عربی) ، کتابت ۱۱٦۱ھ ق.

۳۲- ملفوظ اویسیه .

۳۳- الطب للشاه البدخشی : کتابت ۱۰٦۰ھ ق.

۳٤- هزار و یک نام : (عربی).

۳۵- ملفوظ جلالیه : (فارسی).

۳٦- روضة الاحباب : تألیف محمد حسن لکهر سیالکوتی.

Marfat.com

۳۷- **تواریخ مراد :** (جلد پنجم) تصنیف سید مراد شاه گردیزی به تاریخ ۱۱۷۱ه ق. از محمد حسن صحاف در مسجد وزیر خان در لاهور خریداری شده است.

۳۸- **سر المکتوم :** امام فخر رازی (عربی).

۳۹- **روضة الشهداء :** تألیف میرزا محمد مؤمن نصیری طوسی ۱۰۷۰ه ق.

۴۰- **امیر نامه :** تصنیف لاله لساونلول به خط دوار کا داین.

۴۱- **شواهد النبوة :** به خط بهادر ملتانی کتابت ۱۱۹۳ه ق.

۴۲- **جلال العیون :** تألیف محمد باقر بن محمد تقی کتابت ۱۲۱۵ه ق.

۴۳- **تذکرة الاولیاء :** تألیف شیخ فرید الدین عطار نیشابوری.

۴۴- **توحید مفضل بن عمر :** از شاگردان امام جعفر صادق (ع) تألیف محمد باقر بن محمد تقی مجلسی کتابت ۱۳۰۱ه ق.

۴۵- **تشریح الطب :** با الواح و جداول و اشکال تشریح بدن و استخوانها تألیف منصور بن محمد بن احمد.

۴۶- **خلاصة سیر المتأخرین :** در احوال پادشاهان ایران تألیف سید علامحسین خان طباطبائی که مولوی عبدالکریم آنرا ملخص ساخته و به **زبدة التواریخ** موسوم گشته به تاریخ ۱۳۲۷ه ق.

۴۷- **نگار نامهٔ منشی :** (فارسی) کتابت ۱۲۶۷ه ق در محلهٔ شاه یوسف گردیزی.

۴۸- **اخلاق ناصری :** مذهب و لوح دار ، کتابت ۱۲۲۷ه ق .

۴۹- **قانونچه :** (فارسی) ، تألیف در ۱۲۷۴ه ق.

۵۰- **لاشناخته :** (احوال انبیاء و اهل بیت) به کتابت ۱۲۴۰ه ق. (کاتب محمد طاهر بهکر واله).

۵۱- **دستور العمل :** (دستور برای پلیس و قانون).

۵۲- **اصول الکافی :** تألیف علامه محمد بن یعقوب الکلینی (عربی).

۵۳- **مختار الکلام امیر المؤمنین علی** (ع) : (عربی).

۵۴- **فتاوهٔ ابو حنیفهٔ دینوری :** ۱۱۸۲ه ق.

۵۵- **ناشناخته :** فلسفهٔ توحید (عربی و خوش خط).

۵۶- **کتاب الطب :** عربی

Marfat.com

۵۷- **نادر نامه :** تألیف میرزا مهدی خان منشی نادر شاه کتابت ۱۲٤۰ھ ق.
۵۸- **ثناء ابابکر صدیق**رض و باب مدح خلفا نقل از کتب شیعه (فارسی و عربی).
۵۹- **در فوائد غالیه الاثمان :** (عربی). ک ۱۱۸۹ھ ق.
٦۰- **مسائل شیعیان در ملتان :** (فتاوی) به خط تحریری.
٦۱- **شرح جامی :** (فوائد الضیائیه) در صرف و نحو (عربی) تألیف ۸۹۷ھ ق.
٦۲- **میزان الطب و مجربات اکبری :** با الواح و خط خوش.
٦۳- **علاج الامراض :** تألیف حکیم محمد شریف خان در سال ۱۱۷۷ھ ق به کتابت ۱۲۳۵ھ ق.
٦٤- **کتاب کمال البینه فی اثبات النبیه و کشف الحیره :** ابن بابویه.
٦۵- **تحفة الزائرین :** تألیف محمد باقر بن محمد تقی به کتابت ۱۲٤۰ھ ق. با لوح و جدول.
٦٦- **جامع عباسی :** در فقه شیعه تألیف شیخ بهائی (محمد بهاء الدین عاملی).
٦۷- **بوستان افروز :** (شرح گلستان) تألیف فقیر محمد اکرم عبدالرزاق ملتانی.
٦۸- **الاستبصار :** تصنیف شیخ ابی جعفر طوسی.
٦۹- **خلاصة مذاهب المعتبره :** و رسالهٔ **عقد نامه** به کتابت ۱۳۱۰ھ ق.
کاتب سید محمد حسین الرضوی الملتانی.
۷۰- **خلاصهٔ علم الاصول :** تألیف شیخ محمد بهاء الدین عاملی.
۷۱- **کتاب تعمیر حسن کوشک :** شامل اسناد تاریخی ارزنده ، (۱۹۱٦م).
۷۲- **مثنوی نل و دمن :** فیضی به خط خوش و جدولدار.
۷۳- **میزان الطب :** به کتابت ۱۲٦۲ھ ق.
۷٤- **مثنوی برق لامع در رد سیف قاطع :** (اردو) تألیف ۱۲۳۰ھ ق.
۷۵- **کتاب نو طرز مرصع :** (اردو) تألیف میر محمد عطا حسینی به کتابت محمد اسمعیل خان ۱۲٦۲ھ ق.
۷٦- **نگار نامهٔ منشی :** با لوح ساده تصنیف لعل چند منشی ملتانی ، کتابت ۱۲۱۷ھ ق.
۷۷- **عیار دانش :** تألیف ابو الفضل بن مبارک ترجمهٔ کلیله و دمنه (لوح و جدول و مذهب و منقش).

Marfat.com

۷۸- **شرف نامه و اسکندر نامه :** (۷۳ مجلس مینیاتور) بسیار زیبا و عالی با لوح و جدول ، منقش و مذهب.

۷۹- **بیاض حکمت :** (فارسی) به کتابت سید پهلو شاه ملتانی (مصور و منقش).

۸۰- **کشکول :** مجموعهٔ اشعار و رسائل دربارهٔ خاندان گردیزی و سادات ملتان .

۸۱- **عجایب القصص یا قصص الانبیا :** به تاریخ کتابت ۱۲۲٤ھ ق.

۸۲- **کتاب دیوان مرتضوی :** (شعر و نثر ، فارسی و عربی) ، مذهب و لوح دار و نقاشی دندان موشی و خط خوش.

۸۳- **مرآة الصفا :** به پیروی از آیینهٔ اسکندری .

۸٤- **لوامع الاسرار :** فی شرح مطالع الانوار.

۸۵- **دیوان اوحدی :** (غلام محمد اوحدی).

۸٦- **فرهنگ رشیدی :** (لغات رشیدی).

۸۷- **تحفة المؤمنین :** تألیف محمد مؤمن حسینی طبیب به کتابت ۱۱۹۸ھ ق.

۸۸- **مجموعهٔ رسائل شعر و نثر :** (به کتابت ۱۰۱۲) و لمعات و گلشن راز.

۸۹- **صواعق المحرقه :** تألیف شهاب الدین احمد بن الحجر الهیثمی.

۹۰- **مثنوی وصف نواب صادق محمد خان :** امیر امارت بهاولپور.

فهرست نسخه های خطی این کتابخانه به روش کتابخانهٔ گنج بخش توسط خانم دکتر زبیدهٔ صدیقی از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان نوشته شده است و دستنویس آن در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است .

۲- کتابخانهٔ عمومی باغ لانگی خان

[ملتان]

جمع کل کتاب در این کتاب خانه در حدود ۱۵ هزار جلد :

۵ هزار به زبان انگلیسی.

۹ هزار به زبان اردو.

۵۰ به زبان فارسی.

Marfat.com

٤٠ پنجابی.
١٠ تا ١٢ ملتانی یا سرائیکی.
و بقیه به زبانهای دیگر.

کتابدار آقای **چوهدری عبدالعزیز** ، معاون کتابدار **محمد اعظم خان** .

اینک چند نسخهٔ خطی در این کتابخانه :

١- **قواعد الطب** : (ناقص) قرن ١٢ ه ق.
٢- **فرهنگ لغت عربی به فارسی** : قرن ١٢ ه ق.
٣- **دیوان مغربی** : کتابت تقریباً قرن ١٣ ه ق.
٤- **دیوان شعر** : و مجموعهٔ رسائل فقهی شامل : (**انواع العلوم** ، **نفی فرائض**) **خبیر العاشقین** ، وغیره) کتابت ١١٩٤ ه ق.
٥- **انتخاب لطایف سیریه** یا **تذکرهٔ اولیاء** : تألیف قاضی جیون کتابت ١٢٩٤ ه ق.
٦- **مجموعهٔ ادعیه دربارهٔ سلسلهٔ گیلانیها** : کتابت ١٢٩٦ ه ق.
٧- **بوستان سعدی شیرازی** : کتابت قرن ١٣ ه ق.
٨- **دیوان حافظ شیرازی** : با جدول زر افشان و لوح‌دار.
٩- **کامل النصاب یا بازار زنان** : که تعریف دکان و کسب و کار زنان است با الواح و جدول.
١٠- **انیسیه القادری** یا **انیس القادری**.
١١- **مثنوی مرغوب القلوب** : اما در مقطع اشعار نام «شمس تبریزی» آمده است.
١٢- **قصص الانبیاء** : دارای لوح و جدول تألیف محمد بن اسمعیل بن ابراهیم البخاری.
١٣- **مخزن افغانی** : (تاریخ فارسی) المعروف به تاریخ خان جهان لودهی تألیف نعمة الله.
١٤- **اخبار الاخیار فی اسرار الابرار** : تألیف شیخ عبدالحق دهلوی کاتب بدرالدین خلیفه ١٢١٥ ه ق.
١٥- **کنز الدقائق** : (عربی).
١٦- **مجموعهٔ رسائل چشتیه** : تألیف خان عبدالقادر خان بادوزئی خلف الرشید نواب حاجی عاشق محمد خان صاحب (ملتان).
١٧- **شاهنامهٔ فردوسی** : به نثر که شاید «**رستم نامه**» باشد.

Marfat.com

۱۸- **تحفهٔ مرتضویه :** کاتب غلام نبی.
۱۹- **حصن الحصین من کلام سید المرسلین :** (عربی و فارسی).
۲۰- اربعین حدیث (عربی و فارسی).
۲۱- **قرآن شریف :** (خط نسخ).
۲۲- کنز الدقایق.

فهرست این کتابخانه و فهرست نسخه های خطی آن هنوز تهیه نشده است. دکتر زبیدهٔ صدیقی دانشیار دانشکدهٔ دولتی ملتان که دکتری زبان و ادبیات فارسی خود را در دانشکدهٔ ادبیات دانشگاه تهران گذرانده و مدت پنج روز در کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان روش فهرست نگاری یاد گرفته است ، تا کنون فهرست کتابخانه های سید محمد رمضان شاه گردیزی و سید عباس حسین شاه گردیزی و خان عبدالحلیم خان خویدی ترین را نوشته است و دستنویس آنها در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است .

۳- کتابخانهٔ خیرالمدارس

[اورنگ زیب رود ، ملتان]

کتابدار آقای مولوی عبدالحق بن مولانا خیر محمد.
در حدود ۴۵۰۰ مجلد کتاب چاپی دارد.
و از آنها تقریباً ۲۰۰ مجلد فارسی و بقیه عربی بود.
فهرست ندارد و فقط در دفتر ثبت کتابها می توان نام آنها را یافت و یا در قفسه ها.
نسخه های خطی در این کتابخانه نیافتم و لیکن نسخه های خطی در جای دیگر داشت .

۴- کتابخانهٔ سید محمد رمضان شاه گردیزی

[محلهٔ شاه گردیز ، ملتان]

در این کتابخانه در حدود ۱۰۰ نسخهٔ خطی و ۴۰۰۰ کتاب چاپی عربی و فارسی و انگلیسی و اردو و پنجابی قرار دارد که همه در قفسه های مقفل قرار داده شده و فهرست ندارند.

Marfat.com

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **قرآن شریف : یا حمایل شریف** ، مذهب و منقش و لوح دار و زر افشان و خط خوش نسخ تاریخ کتابت ۱۱۹۷ھ ق.

۲- **قرآن شریف :** منقش و مذهب و لوح دار و خط خوش نسخ ، کاتب «فقیر محمد مصور کشمیری» ، ۱۲۲٤ھ ق.

۳- **بیاض :** (ادعیه و اوراد) منقش و مذهب و لوح دار و خوش خط ، کاتب محمد علی ابن محمد باقر الاصفهانی ، ۱۲٤۹ھ ق.

٤- **دیوان حافظ شیرازی :** مصور (مینیاتور) و منقش و مذهب و زر افشان ، تقریباً قرن ۹ھ ق.

۵- **قرآن شریف :** مذهب و منقش لوح دار و جدول دار ، کتابت تقریباً قرن ۱۰ھ ق.

٦- **قرآن شریف :** مذهب و منقش و لوح دار و جدول دار و با فالنامهٔ قرآن منظوم تقریباً ، قرن ۸ھ ق.

۷- **سر اکبر :** (ترجمهٔ چهار بیند) تألیف (ترجمهٔ) محمد داراشکوه ، ۱۰٦۷ھ ق. (شاید به خط مترجم باشد و هنوز چاپ نشده است).

۸- **ارشاد السالکین :** تألیف یوسف بن شیخ محمد از پشت هشتم شاه گردیز ، تقریباً قرن ۱۰ھ ق.

۹- **مرآة الاسرار:** تألیف میان شیخ عبدالرحمن چشتی العلوی الدهنتیوی، ۱۱۲٦ھ ق.

۱۰- **صحیح بخاری .**

۱۱- **جمال یوسف شاه گردیز :** (کتاب کوچک در حالات شاه گردیز).

۵- کتابخانهٔ آقای حاج عبدالحلیم خان خویدی ترین

[محلهٔ عثمان واله، خانی مدل رود، حافظ منزل ، ملتان]

در این کتابخانه در حدود ۵۰ نسخهٔ خطی و ۲۰۰ کتاب چاپی موجود بود ، نسخه های خطی زیر را یادداشت کردم :

Marfat.com

۱- **تفسیر حسینی :** تألیف مولانا واعظ کاشفی با لوح و جدول و زر افشان ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۲- **دیوان حافظ شیرازی :** مذهب و منقش و زر افشان و جدولهای زیبا و در کنار هر غزل بوته های گل که هر گل با گل دیگر فرق دارد ، نشان مهر «**غلام عثمان**» در حیدر آباد دکن.

۳- **گلستان سعدی :** مصور و منقش و مذهب در سه طریقه با کاغذ های خاص برای ابو المظفر و المنصور سید امیر نصرالله محمد بهادر خان کتابت شده است. در تاریخ ۱۲۷۰ ه ق که پدرش (عبدالحلیم خان خویدی ترین) حافظ غلام رسول خان را به معاونت جدید خود برگزیده است. متوطن دیره اسماعیل خان.

٤- **مثنوی مولوی معنوی :** با مهرهای گوناگون از پادشاهان مغول از جمله : محمد شاه غازی ۱۱۱۱ ه ق در بلدهٔ عظیم آباد ۱۱۲۳ ه ق در عهد قطب‌الدین محمد شاه غازی ، کاتب محمد سعد .

۵- **رسالهٔ توحید :** نوشتهٔ داراشکوه ۱۰۶۲ ه ق.

٦- **فیاض القوانین :** (نامه هایی از پادشاهان) ، سال تصنیف ۱۱۳٤ ه ق ، تألیف عبادالله فیاض (۲ جلد).

۷- **قصیدهٔ برده :** خط خوش.

۸- **قرآن شریف :** (ساده) ، ۲ نسخه.

۹- **قرآن شریف :** منقش و مطلا و مرصع و بسیار خوش خط ، کاتب نظام الدین. وصالی ۱۳۳۷ ه ق.

۱۰- **قرآن شریف :** منقش و مطلا و مرصع برای جد عبدالحلیم خان خویدی ترین کتابت شده ، کاتب مراد علی ، تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۱۱- **قرآن شریف :** با نقاشی ها و گل و بوته نگاری بسیار ارزنده ، قرن ۱۰ ه ق.

۱۲- **دلایل الخیرات :** مصور و مذهب و منقش و ترجمهٔ ترکی ، کاتب سید حافظ حسین الوهبی از شاگردان سید محمد امین ، ۱۲۸٤ ه ق.

۱۳- **قرآن شریف :** ٤ نسخه با نقش های دلاویز و تذهیب های روح انگیز و گل و بوته نگاری بسیار هنری و بسیار خوش خط از قرن ۹ تا ۱۱ ه ق.

Marfat.com

۱۴- **کشف المحجوب :** تألیف ابو علی بن عثمان هجویری جلابی غزنوی معروف به داتا گنج بخش تقریباً قرن ۱۰ه ق.

۱۵- **نفحات الانس جامی :** تألیف جامی ۸۸۳ه ق ، کتابت در حدود قرن ۱۰ه ق.

۱۶- **خمسهٔ نظامی مصور :** (مینیاتورهای هنری) و الواح گوناگون و تذهیب های زیبا و نقاشی های ارزنده ، کاتب شهاب الدین ۱۲۰۶ه ق.

۱۷- **تاریخ شمشیر خانی :** به خط خان حبیب الله خان جد خان عبدالحلیم خان خویدی ترین ۱۲۷۶ه ق.

۱۸- **مطلوب القلوب :** تقریرات و دعا و اوراد امام جعفر صادق ، کتابت قرن ۱۱ه ق.

۱۹- **حایل شریف :** (قرآن شریف) خط خوش مذهب و منقش و زرافشان.

۲۰- **اسناد و خط :** کتابت ۱۲۹۰ه ق.

۲۱- **سلسلة الاولیاء :** کتابت ۱۲۸۱ه ق.

۲۲- **مناقب نور محمدی :** تألیف حضرت امام بخش صاحب مهاوری (بهاولپور).

علاوه بر نسخه های خطی در نزد این آقای عبدالحلیم خان مجموعه‌یی از سکه ها و اشیای قدیمی از قبیل شمشیر و سپر و زره موجود که از لحاظ تاریخی و هنری و باستانشناسی و اشعار و جملات فارسی که روی و کنار آنها نوشته شده بود ارزش داشت.

۶- کتابخانهٔ سید آغا حسین ارسطو جاهی

[کتابخانهٔ آقای سید آغا حسین ارسطو جاهی مشهور به شاعر پهلوی
محلهٔ گلگشت ، شماره ۴۷ ب ،ملتان]

متأسفانه نتوانستم کتابخانهٔ آقای سید آغا حسین ارسطو جاهی را ببینم زیرا اصل کتابخانه را به قصبهٔ مظفرگر در حومهٔ ملتان نقل مکان داده بودند و فقط ۴ نسخهٔ خوب در خانهٔ ایشان موجود بود :

۱- **شاهنامهٔ فردوسی :** در دو مجلد ، به قطع ۴۵ × ۳۰ سانتیمتر و به خط خوش ، جدول و سر لوح و لوح کامل و منقش و زرافشان و مصور (تقریباً در هر صحفه یک

Marfat.com

مینیاتور هنری) داشت. قدمت کتابت آن تقریبا قرن ۹ و ۱۰ ه ق.

۲- **مجموعهٔ مرقعات :** به خط خوشنویسان بزرگ و شعر شاعران سترگ ، در هر صفحه یک مرقع که اطراف آن گل و بوته نگاری و تذهیب و زرافشان شده بود. انواع هنر خوشنویسی در این مجموعه دیده می شد از قبیل : نستعلیق (جلی و خفی و غبار) ، شکسته (جلی و خفی و غبار) ، ثلث ، نسخ ، محقق ، رقاع ، تحریر ، طغری.

۳- **عجایب المخلوقات :** (ترجمهٔ فارسی) مذهب و منقش (در حدود یک هزار مینیاتور داشت).

٤- دیوان سید آغا حسین ارسطو جاهی متخلص و مشهور به شاعر پهلوی که به خط خوش نوشته و آمادهٔ طبع کرده بود و یکی از آرزوهای شاعر پهلوی این بود که دیوان چاپ شود.[۱]

این دیوان را تصفح کردم. تقریباً نیمی از آن در وصف شاهنشاه آریا مهر و شهبانو فرح و والا حضرت ولایت عهد رضا پهلوی سروده شده. این دیوان به زبان فارسی بود.

در شهر ملتان کتابخانه های دولتی و شخصی بیش از آن است که ما می اندیشیدیم . باید با فرصت بهتر و وقت زیاد تر در کتابخانه های شهر ملتان به جست وجو پرداخت .

۷- کتابخانهٔ آقای چوهدری عبدالغفور

[قدیر آباد ، ملتان]

استاد باز نشستهٔ زبان و ادب فارسی در دانشکده های پنجاب. بیشتر کتابهای این کتابخانه فارسی بود و لیکن نسخهٔ خطی به نظر نرسید.

۸- کتابخانهٔ دکتر زبیده صدیقی

[۱۲۸٤/۲۵ - قدیر آباد ، ملتان]

دکتر در زبان و ادب فارسی از دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران ، در

۱- «دیوان پهلوی» یا «دیوان شاعر قوم» یا « کوهساران» به تدوین و تنظیم محمد حسین تسبیحی و با همکاری آقای عبدالله لک مظاهری چاپ شده است .

Marfat.com

این کتابخانه انواع کتابهای فارسی چاپ ایران موجود بود و لیکن نسخهٔ خطی دیده نشد.

۹ـ کتابخانهٔ سید مولوی رجبعلی
[محلهٔ گلگشت ، ملتان]

این کتابخانه نسخه خطی داشت و لیکن من ندیدم.

۱۰ـ کتابخانهٔ سید اجمل حسین گردیزی
[قصور (شیر درنده) گردیزی]

در این کتابخانه نیز نسخهٔ خطی ندیدم اما گفته شد که دارد.

در شهر ملتان ، علاوه بر کتابخانه های دولتی و شخصی ، کتابفروشان و ناشران هم به کوشش مشغولند ، من با بیشتر آنان ملاقات کردم و انواع کتب فارسی و اردو و سرائیکی در قفسه‌های دکان‌های ایشان انباشته دیدم. و بعضی از آنها نسخهٔ خطی هم داشتند.

در شهر ملتان مشاهد عارفان و مقابر صوفیان فراوان است . اکثر این مشاهد و مقابر دارای گنبد و مناره هستند و کاشی کاری ها و نقاشی های و کتیبه نگاری های تاریخی دارند. از جمله: مقبرهٔ حضرت شیخ بهاء الحق زکریا ملتانی معروف به شاه رکن عالم، مقبرهٔ حضرت شیخ صدر الدین ملتانی ، مقبرهٔ شمس سبزواری معروف به شمس تبریزی یا شاه شمس تبریز ، مقبرهٔ ماى میران معروف به ماى پاک دامن (ورود مردان به این مقبره ممنوع است) ، مقبرهٔ حضرت پیر عالم شاه ، مقبرهٔ بهاء الله ملتانی ، مقبرهٔ سیدی لال، مقابر و مزارات سادات گردیزی ، مانند مقبرهٔ حضرت شاه یوسف گردیز ، در محلهٔ گردیزیان که از لحاظ کاشی کاری و کتیبه نگاری فارسی ارزش فراوان دارند ، شاید مطالب و اشعار و ماده تاریخ هایی که بر روی این مقابر ضبط است در هیچ کتابی ثبت نشده باشد.

پس از مقابر و مشاهد ، مساجد و مدارس از لحاظ زبان فارسی دارای ارزش تاریخی هستند زیرا بر سر در و جبهه و بر دیوارها و درهای آنها اقسام اشعار و مطالب فارسی روی کاشی یا روی گچ و یا روی سنگ کنده کاری و کتیبه نگاری گشته است.

بهاولپور :

شهر بهاولپور کتابخانه های شخصی و دولتی دارد ، اما به علت فرصت کم فقط از

Marfat.com

کتابخانهٔ مرکزی (سنترل لائبریری) دیدار کردیم. در این کتابخانه در حدود ۵۰۰۰۰ کتاب موجود است که از آن ۶۸۷ مجلد فارسی و ۲۲۰ نسخهٔ خطی است. در نزد یکی از ناشران به نام حاج رحمت الله تعدادی نسخه های خطی فارسی و عربی موجود بود.

۱۱- کتابخانهٔ مرکزی بهاولپور (سنترل لائبریری)

[بهاولپور]

کتابدار آقای **عابد فاروق**

تعداد کل کتاب	۴۹۶۵۷	مجلد
به زبان اردو	۲۷۱۸۹	,,
به زبان انگلیسی	۱۹۹۷۱	,,
به زبان عربی	۱۱۴۹	,,
به زبان فارسی	۶۸۷	,,
به زبانهای دیگر	۱۱۹۸	,,

نسخه های خطی به زبان عربی و فارسی و اردو و پنجابی ۲۲۰ نسخه که بعضی‌از آنها بدین شرح است[1] :

۱- **سفینة الاولیاء** : (تذکرة الاولیای کرام) تألیف داراشکوه ، کتابت ۱۲۰۰ه ق.
۲- **مسند امام احمد** : (احادیث ، عربی).
۳- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة** : به کتابت، عثمان حافظ بن سکندر بن امین شاه .
۴- **قرآن شریف** : با لوح و جدول و خط خوش (نسخ).
۵- **حمایل شریف** : که به صورت ۸ ضلعی خطاطی و جلد سازی شده است.
۶- **قرآن شریف** : به خط خوش و لوح و جدول دار که در ترکستان روسیه کتابت شده است .
۷- **صادق التواریخ** : تاریخ ریاست بهاولپور (اردو) ، ۱۸۹۹م.
۸- **حیات الحیوان الکبری.**
۹- **حمایل شریف** : به کتابت ۱۰۲۷ه ق.

۱- آقای دکتر الله دتا چودهری استاد دانشکدهٔ دولتی بهاولپور ، فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ مرکزی بهاولپور را از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان به روش کتابخانهٔ گنج بخش نوشته است و نسخهٔ دستنویس آن در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است .

Marfat.com

۱۰- **دیوان امیر خسرو دهلوی :** به کتابت ۱۸۰۰م.
۱۱- **تفسیر بیضاوی :** کاتب محمد المرتضی الیمنی ، محل کتابت شهر مدینه ، تاریخ کتابت ۹٤٤ه ق.
۱۲ **قرآن شریف :** مذهب و مرصع و لوح دار و خوش خط.
۱۳- **اسماء الحسنی :** منقش و مرصع و مذهب ، کتابت ۱۲۰۰ه ق . به خط ثلث جلی شبیه مرقع.
۱٤- **نان و حلوا :** تألیف شیخ بهاء الدین عاملی .
۱۵- **قرآن مجید :** مذهب و مرصع و منقش و زرافشان با لوح و جدول.
۱٦- **کنز الدقایق :** تألیف علامه ابی محمد بن احمد الحسینی ، کتابت ۸۱۸ه ق.
۱۷- **جواهر خمسه :** در بیان و ظایف و عملیات ، کتابت ۱۰٦۲ه ق.
۱۸- **طب اکبریه :** خط خوش نستعلیق ، کاتب ابراهیم ولد حافظ محمد ۱۱۲۳ه ق.
۱۹- **تیسیر البیان تخریج فی آیات القرآن :** رحمت الله حافظ محمد تقی ۱۱۲۰ه ق.
۲۰- **معلومات عجیبه :** تألیف منشی محمد حسین صاحب ۱۳۱۷ه ق .
۲۱- **کنز الدقایق :** کاتب احمد شاه اسلام ابدالی.
۲۲- **مدارک التنزیل :** (ج ۲) ، ابو الحسن بن عبداللطیف ، کتابت ۱۰۲۹ه ق.
۲۳- **تفسیر بیضاوی :** (انوار التنزیل و اسرار التأویل) تألیف محمد بن عمر البیضاوی .
۲٤- **شرح وقایه :** از عبیدالله بن مسعود بن تاج.
۲۵- **شرح تحفة الاحرار :** به کتابت مولوی محمد رضا مرحوم ۱۹۱۷م.
۲٦- **شاهنامهٔ فردوسی :** با ٤۷ تصویر مینیاتور و دارای جدول و لوح و زرافشان تقریباً از قرن ۱۰ یا ۱۱ه ق.
۲۷- **شرح مثنوی مولانا :** به کتابت رحمة الله بن حافظ محمد تقی ۱۱۲۰ه ق.
۲۸- **تحفة العراقین :** به کتابت رحمة الله بن حافظ محمد تقی ۱۱۲۰ه ق.
۲۹- **مجموعهٔ قصاید :** (قصیده جات ؟) (بانت سعاد ، غوثیه ، برده). مذهب و منقش و لوح دار و جدول دار.
۳۰- **تحفة الاخلاء فی عصمت الانبیاء :** دوست محمد بن ملا امیر محمد کاملی .
۳۱- **دیوان حافظ :** با جدول و مرصع و مذهب و منقش ، داری ۲۷ مینیاتور زیبا و

Marfat.com

نقش های ارزنده ، به کتابت ۱۱۹۶ﻫ ق.

۳۲- **شرح مواقف :** (عربی).

۳۳- **شرح اسباب و علامات :** (طب).

۳٤- **مفرح القلوب :** (شرح قانونچه) تألیف حکیم محمد اکبر ارزانی ، به کتابت محمد علی ۱۲۲۱ﻫ ق.

۳۵- **الکرر فی قراءت القرآن :** تألیف غوث بخش ۱۱۹۱ﻫ ق.

۳٦- **مجموعهٔ طب :** (عربی) تقریباً قرن ۱۰ﻫ ق.

۳۷- **شرح اسباب الامراض :** (عربی) از دست حافظ احمد یار ۱۲۲۱ﻫ ق.

۳۸- **تحفة الوزرا (تاریخ) و مطالع انوار فی ترجمة الآثار :** به کتابت ۱۲۷۲ﻫ ق.

۳۹- **تلخیص الاشباه و الشروح :** (حدیث) ، کاتب ابراهیم ولد حافظ حامد ۱۲۲۵ﻫ ق.

٤۰- **تنبیه الانام :** (هر سه جزء کامل) با شرح و حواشی ۱۱۲٤ﻫ ق.

٤۱- **الحصن الحصین من کلام سید المرسلین :** لاجزری به خط نسخ خوش و زیبا و به طرز یاقوت مستعصمی تقریباً قرن ۱۰ﻫ ق.

٤۲- **دیوان ملا عرفی شیرازی :** به کتابت ۱۱٤۱ﻫ ق.

٤۳- **مثنوی مولوی معنوی :** با لوح و سر لوح و مذهب و جدول ، چربه دست مبارک پادشاه عالمگیر ، سنهٔ ۱۲۰۵ﻫ ق.

٤٤- **دیوان بیدل :** (از ردیف دال تا نون) کرم خورده تقریباً قرن ۱۲ﻫ ق.

٤۵- **مرقعات گوناگون :** (خط نستعلیق خفی و جلی و اشعار برگزیده از خوشنویسان معروف و گمنام) ، مانند : محمد یعقوب ، مظفر رقم.

٤٦- **سپارهٔ گیارهوان :** مذهب و مرصع و با سر لوح زیبا و جدول زرافشان.

٤۷- **قرآن شریف :** مذهب و مرصع.

٤۸- **حمایل شریف :** مذهب و مرصع .

٤۹- **سند نامه :** یعنی انتخاب از شاهنامهٔ فردوسی به کتابت عبدالضعیف محمد بن شیبانی فی بلدهٔ هراة تاریخ کتابت ۸۸۰ﻫ ق. مذهب و زرافشان و سر لوح و جدول.

۵۰- **دیوان غنیمت کنجاهی :** کاتب فضل الله در سال ۱ جلوس جهاندار شاه بهادر.

Marfat.com

۵۱- **اختیارات بدیعی :** علی بن حسن البیضاوی.

۵۲- **شرح سفرالسعادت:** از شیخ عبدالحق محدث دهلوی (۲ جلد) کاتب عبدالله ولد شیخ بولاقی لاهوری به تاریخ ۱۱۲۹ھ ق.

۵۳- **کفایة المجاهدیه :** فی الطب ، منصور بن محمد بن احمد بن یوسف در عهد شاه اسماعیل صفوی در ایران (قرن ۱۰ ھ ق).

۵۴- **بهار دانش :** تألیف عنایت الله کنبوه لاهوری ، تقریباً قرن ۱۱ ھ ق .

۵۵- **انشای هرکرن :** تألیف مهتراداس.

۵۶- **تاریخ شاهان درانی و شاهان درانیه مع حالات ترکستان :** کتابت ۱۲۱۲ھ ق.

۵۷- **شرح الشافیه :** المعروف به کافیه ۱۲۶۵ھ ق.

۵۸- **لطائف شاهی :** تاریخ کتابت ۱۱۱۵ھ ق سنهٔ ۳ جلوس فرخ سیر.

۵۹- **جامع العجائب :** ۱۲۷۰ھ ق.

۶۰- **اقبال نامهٔ جهانگیری :** به کتابت ۱۲۴۷ھ ق.

۶۱- **جواهر التفسیر حسینی :** «در سنهٔ ۲۶ جلوس معلی تحریر شد».

۶۲- **تاریخ شمشیر خانی :** به دست حاجی محمد کبیرؑ صاحب کهرل ، ۱۲۲۳ھ ق.

۶۳- **سلسلة الذهب :** جامی.

۶۴- **مرقات شرح مشکات :** (ناقص تقریباً قرن ۱۱ ھ ق).

۶۵- **دیوان حافظ شیرازی :** به کتابت رانجه ولد حافظ جمال محمد.

۶۶- **انشاء ابوالفضل :** تألیف شیخ ابوالفضل به کتابت ۱۲۵۸ھ ق.

۶۷- **مقامات هندی :** تألیف سید ابوبکر بن محسن العلوی المحدث.

۶۸- **تکمیل الایمان و تقویت الایقان :** تاریخ کتابت ۱۲۷۰ھ ق.

۶۹- **مرآت الغفوریه :** تألیف امام بخش ولد خواجه نور الله لاهوری به کتابت محمد یوسف المعروف ملا جهتو سکنهٔ ملتان ۱۱۹۱ھ ق.

۷۰- **انوار سهیلی.**

۷۱- **تحفة المؤمنین :** حکیم مؤمن حسینی به کتابت ۱۲۲۰ھ ق.

۷۲- **فتح القدیر :** (ج ۱ و ۲) تقریباً قرن ۱۱ھ ق.

Marfat.com

۷۳- **مثنوی مولوی معنوی :** تقریباً ۱۲۰۰ھ ق.

۷٤- **اسکندر نامهٔ نظامی :** ۱۲٦٤ھ ق.

۷۵- **شرح بوستان :** به کتابت عبادالله الصمد محمد ۱۲۷۸ھ ق.

۷٦- **حواشی محمود بن نعمة الله بر میر قطبی :** و شرح شمسیهٔ منطق .

۷۷- **تحفهٔ اثنی عشریه :** کاتب نور احمد بن جمال محمد ، ساکن سیتپور، قرن ۱۲ھ ق.

۷۸- **تحفهٔ خلافت :** تألیف حسین بن اسماعیل.

۷۹- **نفیسی :** (طب) تقریباً کتابت قرن ۱۲ھ ق .

۸۰- **شرح وقایه :** (ج ۱ و ۲) کتابت ۱۲٦۵ھ ق.

۸۱- **مشکوة المصابیح :** تألیف ابو محمد الحسینی بن مسعود البغوی تقریباً کتابت قرن ۱۰ھ ق.

۸۲- **شرح وقایه :** (ج ۲) کتابت ۱۲۹۵ھ ق.

۸۳- **منطق :** (عربی) قرن ۱۲ (۱۱۹۷)ھ ق.

۸٤- **مناقب المرتضوی :** تألیف محمد صالح المتخلص به کشفی به کتابت میر عبدالله مشکین الحسینی الترمذی تقریباً قرن ۱۱ھ ق.

۸۵- **شرح مواهب الرحمن :** قرن ۱۳ھ ق.

۸٦ **ترجمهٔ تاریخ اعثم کوفی :** محمد بن احمد المستوفی القزوینی قرن ۱۲ھ ق.

۸۷- **علاج الامراض :** (فارسی) به کتابت محمد صادق بن المرحوم عبدالخالق.

۸۸- **کتاب مسنح المکیه فی شرح المهمزیه ؟ :** تقریباً قرن ۱۱ھ ق.

۸۹- **مسائل فقه :** به کتابت موسی ساکن نور پور قوم خوجه ۱۳۰۷ھ ق.

۹۰- **هدایه :** کاتب فقیر عمر ، ۱۱۷۸ھ ق.

۹۱- **شرح مشکوة الشریف :** در عهد محمد شهزاده عالمگیر.

۹۲- **تلخیص الاشباه و الشروح :** تألیف محمد کامل ملتانی.

۹۳- **مجموعهٔ نوبهار جاودان :** یا گلزار معانی (مکتوبات و فرمانها) تألیف غلام حسن ملتانی.

۹٤- **سری بهگوت گیتا :** (فارسی) تألیف گلاب رای ، سال ۱۸۸٤م.

Marfat.com

۹۵- **مجموعهٔ عجب العجائب :** تألیف محمد کامل الملتانی.
۹۶- **کتاب کافیه :** (عربی).
۹۷- **گلزار عاشقان :** تألیف خواجه حافظ محمد عاقل سجاده نشین درگاه اکرمیهٔ عالیهٔ چاچران شریف (ریاست بهاولپور) ۱۳۱۹ھ ق.
۹۸- **ویراک پرکرن سری بشست جی :** (فارسی) تألیف ظهور احمد و کتابت مطیع ، بهاولپور.
۹۹- **سنگهاسن بتیسی :** فارسی (۱۲۳۰ھ ق).
۱۰۰- **سواست سری کنیامه :** تألیف شیخ ابوالفضل (۱۲۲۸ھ ق).
۱۰۱- **قرآن :** به خط ثلث ساده .
۱۰۲- **سری بهگوت گیتا :** (فارسی) تألیف گلاب رای ، (۱۸۸٤م).
۱۰۳- **دستور الانام و عین العلم :** کتابت ۱۲۱۲ھ ق.
۱۰٤- **ناشناخته :** (مجموعهٔ متفرقات).
۱۰۵- **مجموعهٔ متفرقه :** (فارسی و عربی).
۱۰۶- **نغزک یا شرح زرادی :** کاتب محمد نجم الدین ، کتابت ۱۲۵۵ھ ق.
۱۰۷- **نسخهٔ انشا :** واقعات و مسودات اعلی حضرت نواب صاحب بهاولپور بدست قاضی مقدم رای شیر محمد ۱۲۵٤ھ ق.
۱۰۸- **نحو :** (عربی).
۱۰۹- **قرآن شریف :** (ساده) ۳ نسخه.

در نزد ناشران و کتابفروشان بهاولپور و نواحی آن ، کتابهای چاپی و نسخه های خطی را دیدم که بیشتر آنها در حفظ و نگاهداری آن کوشش داشتند و دیدن را اجازه نمی دادند .

۱۲- کتابخانهٔ نواب صاحب
[احمد پور شرقیه]

البته با کوشش بسیاری که به عمل آمد نتوانستیم از کتابخانهٔ معروف «نواب صاحب» یا «دیر نواب صاحب » که در احمد پور شرقیه واقع است دیدار کنیم. به تقاضایی که برای جناب نواب صاحب که به «امیر بهاولپور» شهرت دارد فرستادیم ، پاسخ رد داده شد. و لیکن گفته شد نسخه های خطی ارزنده دارد .

Marfat.com

اوچ شریف :

در «اوچ شریف» به کتابخانهٔ گیلانیان راه یافتیم اما به کتابخانهٔ سادات بخاری یا بخاریان راه نیافتیم، باوجود اینها آگاهی هایی به دست آوردیم که ذیلاً شرح هر یک از آنها می آید :

۱۳ـ کتابخانهٔ گیلانیان

[کتابخانهٔ سید شمس الدین گیلانی سجاده نشین دربار گیلانیان ، اوچ شریف گیلانی ، احمد پور شرقیه ، ضلع بهاولپور]

نسخه های خطی در کتابخانهٔ گیلانیان یا کتابخانهٔ سید شمس الدین گیلانی ۴۲۲ عدد بود ، فهرست این نسخه‌های خطی، به استثنای بعضی از آنها، توسط آقای دکتر غلام سرور استاد و رئیس سابق بخش فارسی دانشگاه کراچی چاپ و منتشر شده است. توضیح آنکه در این کتابخانه شاهنامهٔ خطی مصور قدیم ؛ خمسهٔ نظامی خطی مصور ، حافظ خطی مصور ، کتاب جفرجامع خطی ، تواریخ و دیوانهای خطی زرافشان و لوح دار و مهر دار موجود بود.[۱]

علاوه بر نسخه های خطی ارزنده اشیای تاریخی و باستانی نیز در این کتابخانه موجود بود از قبیل : شمشیر ، سپر ، کلاه خود ، زره ، لباس ، قلمدان ، قطعهٔ سنگ مرمر که بنا بر عقیده آنها نشان پای حضرت علی (ع) بر روی آن قرار داشت.

در اطراف شمس محل (قصر شمس) ، مدرسه ، مسجد ، مزارات بزرگان گیلانیان اوچ شریف قرار داشت . همهٔ این بناها قدیمی و به سبک اسلامی قرن ۱۱ و ۱۲ بنا شده است . کاشی کاری های سفید و نیلی دارد. اشعار فارسی بربالای سردرها و بر مزارات دیده می شد. ماده تاریخ ها و توضیحات نیز به زبان فارسی بود.

۱۴ـ کتابخانهٔ مخدوم زاده

[آقای سید مختار حسن گیلانی (جیلانی) ، اوچ شریف گیلانی ، احمد پور شرقیه ، ضلع بهاولپور]

این کتابخانه مخصوص آقای سید مختار حسن گیلانی بود که ولیعهد و جانشین آقای

۱- فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ گیلانیان به روش کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان توسط آقای دکتر الله دتا چودهری تهیه شده و نسخهٔ دستنویس آن در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است .

Marfat.com

شمس الدین گیلانی سجاده نشین دربار گیلانیان در اوچ شریف است. در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی داشت و نیز چند نسخهٔ خطی بدین شرح :

۱- **قصهٔ بهرام گور :** (اردو) تألیف شیخ حسنعلی .
۲- **بهار دانش :** تألیف عنایت الله ۱۲۶۱ ه ق سال کتابت ه ق .
۳- **دیوان عطائی :** (عطائی نامه) ، ناقص.
٤- **مجموعهٔ رسائل :** (نصاب الصبیان ابو نصر فراهی ، بدیع النصاب) .

آقای سید مختار حسن هنر مند نقاش است و از روی اشعار فارسی (رباعیات خیام و اشعار اقبال) و مضامین دیگر چند تابلو نقاشی ساخته بود .

اینک نام تابلوهایی که سید مختار حسن گیلانی نقاشی کرده است :

۱- تابلوی شعر اقبال.
۲- تابلوی شعر عمر خیام (۱).
۳- تابلوی زن.
٤- تابلوی شعر خیام (۲).

۱۵- کتابخانهٔ بخاریان

[سادات بخاری ، اوچ شریف بخاری ، احمد پور شرقیه ، ضلع بهاولپور]

هرچه کوشیدیم که بتوانیم به کتابخانهٔ سادات بخاری راه پیدا کنیم موفق نشدیم و ناچار از قول آقای سید مخدوم ریاض جهانیان نقوی بخاری نسخه های خطی موجود زیر را یادداشت کردم :

۱- **خزانهٔ جلالی .**
۲- **مظهر جلالی .**
۳- **در منظوم .**
٤- **قرآن** پاک به خط حضرت امام حسن (ع).
۵- **قرآن** پاک به خط حضرت امام حسین (ع).
٦- **در ملفوظ** شیخ بهاء الحق .
۷- **شجرهٔ خاندان بخاریان .**

Marfat.com

کویته :

در شهر کویته کتابخانه های شخصی بیشتر از کتابخانه های دولتی از لحاظ زبان فارسی و نسخ خطی ارزش دارد. کتابخانه‌های را دواتی ۹۰ در صد کتابهای انگلیسی و اردو فرا گرفته است در صورتی که در کتابخانه های شخصی ۹۰ در صد کتاب فارسی و نسخهٔ خطی فارسی و دیگر زبانها مانند بلوچی و اردو و انگلیسی موجود است. پس از شهر کویته ، شهرک ها و روستاهای نواحی آن قابل توجه است ، مانند : لاجور ، چمن ، پشین ، مستونگ ، قلات ، اینک آنچه را که از مطالعهٔ کتابخانه ها و کتابفروشان استان بلوچستان (کویته ، مستونگ ، چمن ، لاجور ، پشین ، قلات) یادداشت کرده ام در زیر می آورم :

۱۶ـ کتابخانهٔ آقای محمد یوسف بن محمد قاسم

[محمد قاسم کمیست ، میشن رود ، کویته]

آقای محمد یوسف به دارو سازی و دارو خانه‌داری اشتغال دارد و لیکن فارسی می‌داند و عشق عجیبی به گرد آوری کتابهای فارسی و عربی مخصوصاً نسخه‌های خطی دارد.

در این کتابخانهٔ شخصی علاوه بر کتب چاپی تقریباً ۵۰ نسخهٔ خطی موجود بود از جمله :

۱- **قرآن شریف** : مذهب و منقش و لوح دار و زرافشان و خوش خط کتابت در حدود قرن دهم هجری.

۲- **نسخهٔ منحصر بفرد** : در فقه و شعر به زبان پشتو که در زمان احمد شاه ابدالی تصنیف شده ، نام شاعر «قابل» ، بیش از ۱۰۰۰ صفحه دارد.

۳- **نسخهٔ منحصر بفرد** : به زبان عربی و اردو در موضوع احادیث و خطبه های حضرت رسول اکرم (ص).

٤- **جمعاً ۱۳ نسخهٔ عربی** : بعضی از آنها لوح دار ، خوش خط ، مذهب ، زرافشان.

۵- **گلستان سعدی** : به خط خوش و لوح دار و جدول دار.

٦- **انوار سهیلی** : از ملا حسین واعظی کاشفی ، کتابت ۱۱۰۲ ه ق.

۷- **طوطی نامه** : تألیف ضیاء نخشبی کتابت در حدود قرن ۱۱ ه ق.

Marfat.com

۸- **مخزن الاسرار نظامی :** کتابت ۱۲۵۶ه ق. خط خوش و زرافشان.

۹- **هفت پیکر نظامی :** به خط خوش کتابت در حدود قرن ۱۰ هجری.

۱۰- **مجموعهٔ رسائل :** (۱- **مقطعات ابن یمین**، کتابت ۱۰۹۱ه ق. کاتب سید محمد طباطبائی ۲- **ینبوع الحیوة خواجه افضل الدین کاشانی**، کتابت ۱۰۹۱ه ق. کاتب یحیی بن ابوالفتح سید محمد الحسینی الحسینی ۳- **قصیده و صد کلمهٔ امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب** (ع) کتابت ۸۵۲ه ق. ٤- **نثر اللآلی من کلام امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب** (ع)، کتابت ۸۵۲ه ق (در شهر هراة). ۵- **مجموعهٔ اشعار** (شاید از نوادر اشعار فارسی باشد)، کتابت در حدود قرن ۹ه ق.

۱۱- **دیوان حافظ :** دارای لوح و جدول و خط خوش و زرافشان، کتابت ۹۰۳ه ق.

۱۲- **طب اکبر :** دارای لوح و جدول و خط خوش که در زمان عالمگیر پادشاه غازی کتابت شده است و در حدود یک هزار صفحه دارد.

۱۳- **شرح اسکندر نامه :** یا شرفنامهٔ نظامی تألیف جامع العلوم مولوی میان محمد پنجابی کهکری، کاتب «مسکین محمد شریف ساکن قصبهٔ لارکانه»، کتابت ۱۲۸۸ه ق.

۱٤- **کتاب حیل الفقه :** (عربی) کتابت ۱۰۸٦ه ق.

بعضی از این نسخه‌ها از جمله نسخه‌های فارسی را آقای دکتر محمد انعام‌الحق کوثر فهرست برداری کرده است و فهرست دستنویس آنها در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است.

۱۷- کتابخانهٔ صاحب زاده حمیدالله

[کتابخانه آقای مولوی صاحبزاده حمید الله و پدرش آقای مولوی صاحبزاده عبدالرحمن، روستای فیض آباد (کلی فیضو = قلعهٔ فیض آباد) نزدیک شهر پیشین و در ۱۲ میلی کویته]

در این کتابخانه اقسام کتب فقه (عربی و فارسی) موجود بود و درمیان آنها تقریباً ۲۰ نسخهٔ خطی هم دیدار کردم که به زبان عربی و فارسی و پشتو تألیف شده بودند. یکی از این نسخه ها تاریخ کتابت ۱۰٤۰ه ق داشت.

137503

Marfat.com

در شهر پیشین نیز چند کتابخانهٔ شخصی هست که متأسفانه موفق نشدم آنها را ببینم. به یک کتابفروشی در بازار پیشین سرزدم به نام «مکتبهٔ اسلامیه».

۱۸- کتابخانهٔ خان قلات (میر احمد خان)

[قلات ، در پنجاه میلی شهر کویته]

موفق نشدم این کتابخانه را ببینم و گفته شد در حدود ۳۰۰ نسخهٔ خطی دارد که هنوز فهرست نشده است. آقای دکتر انعام الحق کوثر فهرست نگار استان بلوچستان می گفت هنوز موفق نشده ام اجازهٔ فهرست برداری از نسخه های خطی خان قلات را بگیرم.

۱۹- کتابخانهٔ علی‌آقا و علاء الدین آقا و ضیاء الدین آقا

[قلعهٔ لاجور (کلی لاجور) در ۷۰ میلی شهر کویته]

این کتابخانه در حدود ۲۰۰ نسخهٔ خطی و اقسام کتب چاپی دارد. فقط نسخه های خطی فارسی موجود در این کتابخانه توسط آقای دکتر انعام الحق کوثر فهرست برداری شده است و در کتابخانهٔ گنج بخش به صورت دستنویس موجود است .

۲۰- کتابخانهٔ انعام الحق کوثر[1]

[کتابخانهٔ دکتر محمد انعام الحق کوثر استاد و رئیس دانشکدهٔ دولتی مستونگ، مستونگ ٤٦ میلی کویته]

در این کتابخانه اقسام کتابهای چاپی و چند نسخهٔ خطی را دیدار کردم. بعضی از نسخ خطی به زبان فارسی و توسط آقای دکتر کوثر فهرست برداری شده است. دکتر کوثر به فارسی و بلوچی و اردو و پشتو کتابها و مقالاتی نگاشته است که بعضی از آنها در کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان موجود است.

۱- وی اکنون در دانشگاه کویته استاد و رئیس بخش فارسی است .

Marfat.com

۲۱ـ کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی مستونگ

[مستونگ در ٤٦ میلی کویته]

کتابدار آقای افتخار الدین تقریباً یک هزار جلد کتاب به زبان انگلیسی و بلوچی و اردو دارد. چند کتاب فارسی نیز درمیان آنها دیدم ، نسخهٔ خطی ندارد. یک مجلد کتاب قدیم بلوچی شاعری تألیف میر خدا بخش بجارانی مری بلوچ به کتابخانهٔ گنج بخش هدیه شد. رئیس این دانشکده آقای دکتر محمد انعام الحق کوثر درخواست کرد که تعدادی کتب مراجع فارسی برای کتابخانهٔ دانشکده ارسال شود.

در دانشکدهٔ دولتی مستونگ رشته های فیزیک و شیمی و اقتصاد و حقوق و زبان و ادبیات اردو و ادبیات فارسی و انگلیسی تدریس می شود و کلاس فارسی دارند . آنها برای فارسی کتاب نداشتند و می خواستند که هر گونه کتاب و رسائل و مجلات و مطبوعات فارسی برای مطالعهٔ آنها فرستاده شود . استاد زبان فارسی آقای دکتر کوثر و آقای خوش محمد بود . آقای خوش محمد در شعر فارسی ، بیانی گیراو شیوا داشت ، این شعر ازوست :

نمی گویم خدا چون و چگون است که این نکته ز فهم من برون است
خبر داد از نشان او پیمبر همین کافی مرا بهر جنون است

آقای دکتر انعام الحق کوثر می گفت جلد اول فهرست نسخه های خطی فارسی استان بلوچستان را به پایان آورده ام و آن شامل ۳۰۱ نسخه می شود. جلد دوم را نیز به زودی از سواد به بیاض می آورم. جلد سوم شامل نسخ عربی و پشتو می شود. او می گفت در استان بلوچستان نسخه های خطی در کتابخانه های دولتی نیست و همهٔ آنها در خانه های سران قبایل و بزرگان و عالمان است که کتابخانهٔ شخصی آنها است و به سختی اجازه می دهند فهرست آنها را بنویسم.

در شهر مستونگ با چند شاعر پارسی زبان آشنا گشتم از جمله :

۱ـ آقای ملک محمد رمضان مدیر مجلهٔ هفت روزهٔ ساربان (مستونگ).

۲ـ آقای نور محمد پروانه مدیر مجلهٔ هفت روزهٔ ایام (مستونگ).

۳ـ آقای میر شیر علی از خانوادهٔ ملا محمد حسن شاعر معروف فارسی و بلوچی استان بلوچستان .

Marfat.com

۲۲ـ کتابخانهٔ دولتی کویته

[(کویته دویژن لائبریری) ، جناح رود ، کویته]

در این کتابخانه در حدود ۱۱۰۰۰ کتاب (پشتو ، بلوچی ، فارسی ، اردو ، انگلیسی ، عربی) موجود بود . نسخهٔ خطی نداشت. روش فهرست کردن کتابها و اداره کردن کتابخانه بر اساس روش دیوئی بود و از طرف دولت پاکستان اداره می شود. ریاست آن به عهدهٔ آقای نسیم عثمانی و آقای عبدالستار قریشی معاون او است :

۲۳ـ کتابخانهٔ ساندی من

[جناح رود، کویته]

این کتابخانه در وسط یک باغ بزرگ بنا شده بود و شباهت بسیار به کتابخانهٔ شهر— دلوی در پارک شهر تهران داشت و در حدود ۱۰۰۰۰ کتاب چاپی داشت به زبان فارسی و انگلیسی و اردو و پشتو و بلوچی و عربی.

۲۴ـ کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران

[شارع اقبال ، کویته]

در این کتابخانه در حدود سه هزار کتاب موجود بود. یک نسخهٔ خطی هم دیده شد. همهٔ کتابها به فارسی و سه چهارم آنها در ایران چاپ شده بود . کتابها همه در دفتر ثبت شده و دارای شماره بودند. مراجعان این کتابخانه بیشتر فارسی زبان بودند و اکثر آنها مطبوعات و مجلات را مطالعه می کردند. یک نسخهٔ خطی در این کتابخانه دیدم و لیکن امانت بود.

۲۵ـ کتابخانه یا مکتبهٔ اسلامیه

[میزان مارکت کویته]

مرکز کتابهای فارسی و عربی و پشتو و اردو بود. مدت سه روز در این کتابخانه که کتابفروشی هم بود به جست وجو پرداختم و ۱۸۲ نسخهٔ خطی و ۳۴ کتاب چاپی دیدار کردم .

مالک این کتابخانه آقای مولوی عبدالکریم پیوسته به افغانستان (کابل و قندهار و غزنه و هرات) می رود و نسخ خطی می آورد و ضمناً به تمام روستاها و شهرهای استان

Marfat.com

بلوچستان سفر می کند و نسخه های خطی فارسی و عربی و پشتو و بلوچی می خرد. در نزد او چند نسخهٔ ارزنده بود که یکی از آنها به نام «مکاشفات رضوی» به خط شیخ جیون معلم اورنگ زیب بود و دیگری کامل التعبیر الرؤیا به فارسی.

۲۶ـ کتابخانهٔ نورانی

[(نورانی کتب خانه) ، چوک قندهاری ، کویته]

به یک کتابخانه یا کتابفروشی دیگری سرزدم به نام «نورانی کتب خانه» در چوک قندهاری بازار. مالک آن آقای قاضی نور محمد بود . با شخصی دیگری ملاقات کردم به نام آقای مولوی محمد جمعه که کتابفروش سیار بود. در نزد ایشان چند کتاب خطی بود .

کراچی :

در کراچی کتابخانه های شخصی گوناگون است که در همهٔ آنها نسخهٔ خطی وجود دارد . چند تا از این کتابخانه ها را دیدار کردم از جمله :

۲۷ـ کتابخانهٔ آقای دکتر ممتاز حسن (احسن)

[کراچی]

خانهٔ آقای دکتر ممتاز حسن شبیه یک موزه است ، تابلوهای تاریخی و آثار باستانی و مرقعات هنری در آن گرد آمده است. کتابخانهٔ بسیار ارزنده یی دارد که در حدود دو هزار مجلد کتاب در قفسه های آن موجود است و از آن میان تقریباً ۷۰۰ نسخهٔ خطی است ، بیشتر این نسخه های خطی به زبان فارسی است. این نسخه ها هنوز به روش علمی فهرست نشده است. از سال ۱۹۶۵ تا ۱۹۶۷ همهٔ نسخه های خطی به نظارت آقای دکتر خواجه عبدالحمید عرفانی بررسی و تجلید شده است ، و روی عطف آنها را نام «محمد حسن» که پدر دکتر ممتاز حسن است زرکوبی کرده اند و علت آن را جویا شدم. پاسخ شنیدم که این کتابها و این نسخه‌های خطی و این کتابخانه را شادروان محمد حسن پدرم گرد آوری و تنظیم و خریداری کرده بود. وی تاریخچهٔ کتابخانهٔ خود را اینگونه بیان کرد . «در اواخر قرن دوازدهم جد من درگذشت ، تعدادی از کتابهایش به انگلستان برده شد و در «اندیا

Marfat.com

آفیس» و «بریتیش میوزیم» قرار گرفت و تعدادی از آنها در شهرگجرات به کتابخانهٔ احمد حسین احمد قلعه داری استاد زمیندار کالج (دانشکدهٔ زمیندار) وارد گشت ، بقیه پیش حکیم نیاز احمد عم و پدر زن من بود. این هر دو به ایران هم سفر کرده بودند. آنگاه که مادرم «بانو خوش دامن» فوت کرد ، شاید بعضی از نسخه های خطی را سوزانده باشند و یا در چاه ریخته و مدفون کرده باشند به عنوان اینکه کهنه و پوسیده و کرم خورده و خراب شده اند. چند نسخهٔ خطی که باقی مانده بود بیشتر در جعبه‌ها و کیسه‌ها ریخته شده بود و برادر نسبی من می گفت : «این ها آشغال است».

اما من از ضایع شدن این کتابها ناراحت و اندوهناک بودم تا اینکه به فکر افتادم آنها را به کراچی بیاورم و به این جهت به روستای «تراوندی موسی خان» رفتم . این روستا با شهرگجرانواله هشت میل فاصله دارد. نسخه ها را به شهر کراچی نقل مکان دادم و به کمک آقای دکتر خواجه عبدالحمید عرفانی آنها را ترتیب دادم و مجلد ساختم ، و لیکن افسوس که در حفظ آنها نکوشیدم. تعدادی از نسخه های خطی آقای دکتر ممتاز حسن به کتابخانهٔ گنج بخش منتقل شده و تحت عنوان «**گنجینهٔ رفعت سلطانه**» و «**گنجینهٔ اقبال بیگم**» نگاهداری می شود .

من یک روز در کتابخانهٔ آقای دکتر ممتاز حسن ماندم و نسخه ها را بررسی کردم ، کتابها در چند قفسهٔ آهنی و چوبی قرار دارد. هر نسخه یی را که می گشودم به زبان فارسی نگاشته شده بود ، خوش خط بود ، بعضی از آنها لوح و جدول و تذهیب و تصویر و نقش داشت اما افسوس که کرم کتاب بلای جان آنها شده بود. کرم کتاب در لابلای صفحات هر نسخه جای خوش کرده بود . جعبه یی زیبا را دیدم ، آنرا گشودم ، درون آن جعبه یک جعبهٔ زیبای کوچک بود ، آنرا هم گشودم ، درون آن یک قرآن شریف بود که بنا بر قول آقای دکتر ممتاز حسن از جد پدری آنها باقی مانده بود و آنها قرائت قرآن را از روی آن فرا می گرفته اند اما کرم کتاب چیزی از آن باقی نگذاشته بود و اگر گشوده نمی شد شاید تا یک ماه دیگر مانند توتیا می گردید. به همین ترتیب نسخه های دیگر در حال نابود شدن بود. البته هان وقت دستور داده شد که از برگ درخت نیم و گرد د. د. ت. نفتالین و برگ‌های تنباکو استفاده شود و از همه راه‌ها بهتر این بود نسخه‌ها را یک بیک و بگشایند و در هوای آزاد بگذارند و یا با وسایل الکتریکی همه کرم‌ها و تخم آنها را نابود سازند .

Marfat.com

۲۸ـ کتابخانهٔ آقای سید پیر حسام‌الدین راشدی

[گنجینهٔ پیر سند ، بیت الضیا ،جمشید رود ، کراچی]

این کتابخانه شهرت جهانی دارد. در حدود ۲۵۰۰۰ کتاب برگزیدهٔ چاپی دارد که همهٔ آنها در تاریخ زبان و ادب فارسی و اردو و سندی برگزیده هستند ۳۵۰ نسخه خطی ارزنده دارد. مجموعه‌یی از میکرو فیلم های نسخه های خطی و کتابهای نادر دارد. خانم دکتر روشن آرا بیگم از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان مأمور موظف شده که فهرست دقیق و کامل نسخه های خطی و میکرو فیلم ها را به روش کتابخانهٔ گنج بخش تهیه کند و این فهرست پایان یافته است. اخیراً گنجینهٔ پیر سند یا کتابخانهٔ پیر راشدی به دانشگاه اسلام آباد منتقل شده است و دستنویس آن درکتابخانهٔ گنج بخش موجود است .

۲۹ـ کتابخانهٔ دانشگاه کراچی

[۱۳ میل بیرون از شهر کراچی]

کتابدار : **آقای دکتر عبدالمعید** ، فهرست نگار بخش شرق شناسی آقای **فضل الله فاروقی** ، کتابدار بخش شرق شناسی **آقای عبید الله قدسی** ، معاون و مسؤول میکرو فیلم و عکس نوادر نسخ خطی آقای **سید مبارک علی** :

اینک تعداد کتابها در کتابخانهٔ دانشگاه کراچی

آنگونه که آقای فضل الله فاروق گزارش داد. در حدود ۲۰۰/۰۰۰ کتاب موجودی کتابخانه است :

زبان انگلیسی	۱۵۰۰۰ مجلد
زبان فارسی	۶۰۰۰ ,,
زبان عربی	۱۰۰۰۰ ,,
زبان سندی	۴۰۰ ,,
پشتو و سرائیکی و پنجابی و دیگر زبانها تقریباً	۱۰۰ ,,

بقیه به زبان اردو می باشد.

میکرو فیلم کتب نوادر و نسخ خطی ۱۴۰۰۰ (به همهٔ زبانها).

نسخه های خطی در حدود ۱۰۰ عدد .

Marfat.com

آنها نخست به من گفتند که نسخهٔ خطی ندارند اما با همکاری خود شان بالاخره در یک قفشه نسخه های خطی را یافتم که هنوز فهرست نشده و نام بعضی از آنها بدین قرار است :

۱- **منهج الصادقین :** کتابت ۱۰۸۷ ه ق.

۲- **شجرهٔ آصفیه :** ۱۳۵۳ ه ق.

۳- **گلستان سعدی.**

٤- **شرح شافیه :** فارسی ، ۱۱۵۹ ه ق.

۵- **ریاض العارفین :** فارسی ، کتابت ۱۱٤۱ ه ق.

٦- **انتخاب سرو آزاد :** غلامعلی بلگرامی.

۷- **مجموعهٔ رسائل و اشعار :** (بر بوده چندر نانک ، یک مثنوی از شیخ عطار ، یک مثنوی که عصام الدین کتابت کرده بود) .

۸- **صحیفهٔ شاهی .**

۹- **مجمع العلوم :** قطع بزرگ ، میر محمد خلیل بن محمد فیض الحسینی ، کتابت ۱۱٤۰ ه ق.

۱۰- **مثنوی مولوی.**

۱۱- **تاریخ راشد :** در تاریخ آل عثمان ، کتابت ۱۱٤۰ ه ق.

کتابخانهٔ دانشگاه کراچی : به روش دیویی و دیگر روش های قدیم برحسب بخش های آن اداره می شود.

۳۰- کتابخانهٔ آقای عبیدالله قدسی

[کتابدار بخش خاور شناسی دانشگاه کراچی ، محوطهٔ دانشگاه کراچی]

این کتابخانهٔ شخصی در محوطهٔ خوابگاه استادان و در خانهٔ آقای عبیدالله قدسی بود. نام بعضی از نسخه ها بدین شرح است :

۱- **دیوان بیدل :** به خط و کتابت بیدل که نام و امضای بیدل در آغاز و در کنارهٔ صفحات و در آخر دیده شد : «قدیم و جدید مسوده فقیر بیدل».

۲- **آیین اکبری:** شاید از عصر مؤلف باشد (قرن ۱۱ ه ق).

Marfat.com

۳- **قصیدة الرائیة** : مسمی به **عقلیه** ۱۱۹۹ ه ق.

٤- **الاسرار** : ۱۳۳٤ ه ق.

۵- **خیر التجارب** : (طب).

٦- **ترجمهٔ تاریخ اعثم کوفی به زبان فارسی** : کتابت ۹۱۲ ه ق. مهر اورنگ زیب شاه : «محمد اورنگ زیب شاه پادشاه مرید رحمت خان» .

۷- **جام جم** : (مثنوی).

۸- **ترجمهٔ فصوص الحکم** : کتابت ۱۲۹۰ ه ق.

۹- **مجالس الابرار و مسالک الاخیار**.

۱۰- **بحر الجواهر** : (طب).

۱۱- متأسفانه این نسخ خطی کرم خورده باوجود اینکه در پیش یک کتابدار آنهم کتابدار دانشگاه کراچی بودند ، کرم کتاب به سراغشان آمده بود و آنگونه که آقای عبیدالله قدسی می گفت تقریباً دو سال بود که به آنها دست نزده بود .

۳۱- کتابخانهٔ دکتر مطیع الامام

[کتابخانهٔ آقای دکتر مطیع الامام استاد زبان فارسی دانشگاه کراچی ، محلهٔ پیر الٰهی بخش ، کراچی]

آقای مطیع الامام دکتر در زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه کراچی است. رساله اش در موضوع شیخ شرف الدین احمد یحیی منیری و سهم وی در نثر متصوفانهٔ فارسی است. شیخ شرف الدین از سلسلهٔ فردوسیه که یکی از سلاسل نقشبندیه است می باشد و این رساله به زبان فارسی نوشته شده و لیکن هنوز چاپ نشده است. در کتابخانه اش مآخذ ارزنده موجود است و یک نسخه خمسهٔ نظامی قابل ذکر است. این نسخه ٤ لوح و ۱٤ مینیاتور و خط خوش و جداول و نقش ها و گل و بوته نگاری ها داشت . این نسخه هم اکنون به کتابخانهٔ گنج بخش منتقل شد و به شمارهٔ ۸۹۰/۳۸۱ محفوظ است .

۳۲- کتابخانهٔ آقای دکتر غلام سرور

[استاد و رئیس سابق بخش فارسی دانشگاه کراچی ، محلهٔ پیر الٰهی بخش ، کراچی]

این کتابخانهٔ در حدود ۵۰۰۰ کتاب دارد. نسخهٔ خطی هم داشت و لیکن امکان

Marfat.com

دیدار آنها نبود. بیشتر کتابهای این کتابخانه به فارسی و چاپ ایران بود. بعضی از فهارس خطی کتابخانه های جهان و تعدادی مجلات ارزنده در این کتابخانه دیدم که حکم «نوادر» را دارند. این کتابخانه فهرست نداشت.

۳۳- کتابخانهٔ انجمن ترقی اردو

[بابای اردو رود ، کراچی]

این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰۰ کتاب دارد ، بیشتر آنها مآخذ تاریخی و ادبی و زبانشناسی و پاکستان شناسی است. نسخ خطی هم دارد و فهرست آنها نوشته و چاپ شده است و اکنون در حدود ۲۰۰۰ نسخهٔ خطی دارد و مرقعات و مینیاتور ها و اسناد تاریخی فراوان دارد. آرامگاه دکتر مولوی عبدالحق که به بابای اردو شهرت دارد در محوطهٔ انجمن ترقی اردو قرار دارد و مدرسه و دانشکدهٔ اردو نیز همسایهٔ آن است. گویا اصل مدرسه و دانشکدهٔ اردو و نیز کتابخانه و متعلقات آن ، خانهٔ شخصی بابای اردو بوده است.

۳۴- کتابخانهٔ مدرسهٔ عربیهٔ اسلامیه

[جامع مسجد نیوتاؤن ، جمشید رود ، کراچی-۵]

این کتابخانه بیش از ۱۲۵۰۰ کتاب دارد و اکثر آنها عربی است. کتابهای فارسی آن از ۵۰۰ مجلد بیرون نیست ، چند نسخهٔ خطی نیز دارد ، از جمله دیوان مخفی خوش خط و جدول دار . ترتیب کتابها بر اساس موضوعات علوم اسلامی است ، مانند : حدیث ، فقه ، تفسیر ، قرائت ، ادب. این کتابخانه فهرست ندارد. فقط نام کتابها بر حسب موضوع در چند دفتر نوشته آمده است. نسخه های خطی فهرست ندارد. آقای شیخ محمد یوسف بنوری گفت : در صدد هستیم که فهرست کتب چاپی و خطی را تهیه کنیم. این کتابخانه حاضر است کتاب مبادله کند چون خود ادارهٔ انتشارات دارد و یک ماهنامه به نام «بینات» یا «مجلهٔ مدرسهٔ عربیه اسلامیه» به زبان اردو منتشر می کند .

۳۵- کتابخانهٔ موزهٔ ملی پاکستان

[بنس گاردن ، کراچی]

در این کتابخانه نسخ کمیاب و نایاب بسیار است و فهرست تعدادی از آنها به زبان

Marfat.com

انگلیسی نوشته آمده است که به مناسبت بزرگداشت جشنهای دو هزار و پانصدمین سال بنیانگذاری شاهنشاهی ایران چاپ شده است. آنگونه که آقای دکتر نقوی رئیس موزه توضیح داد و آقای پیر حسام الدین راشدی تأیید فرمود در حدود ۱۲۰۰۰ نسخهٔ خطی در قفسه های آن محفوظ است که به زبانهای شبه قاره نوشته شده اند و شاید سه چهارم آنها به زبان فارسی باشد و از این ۱۲ هزار گویا تقریباً ۱۰۰۰ نسخه فهرست شده است. من از نمایشگاه نسخ خطی و مرقعات و آثار خوشنویسی این کتابخانه دیدار کردم. بعضی از نسخه های مصور و منقش مانند : خمسهٔ نظامی ، کلیله و دمنه ، انوار سهیلی ، دیوان حافظ ، اسکندر نامهٔ نظامی ، گلستان سعدی ، مثنوی مولوی ، دیوان صائب تبریزی اصفهانی شاهکار های نسخ خطی فارسی در جهان است.

کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ۷۸ نسخه از این نوادر را به صورت میکرو فیلم تهیه کرده است.

۳۶ـ کتابخانهٔ لیاقت (لیاقت هال لائبریری)

[خیابان عبدالله هارون ، کراچی]

این کتابخانه وابسته به موزهٔ ملی پاکستان است و کتابهای چاپی کهن و نسخ خطی در آن گرد آمده است و محل مراجعهٔ محققان است و در یک بنای قدیمی به نام «فریر هال» که در زمان انگلیسها ساخته شده قرار دارد و آن بنا در وسط یک باغ بزرگ خوش منظره است به نام «باغ جناح».

۳۷ـ کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران

[خیابان عبدالله هارون ، پشت باغ جناح ، کراچی]

اکثر کتابهای این کتابخانه چاپ ایران و همهٔ آنها به زبان فارسی نوشته شده اند به استثنای چند مجلد که به زبان اردو و انگلیسی تألیف شده اند. فهرست این کتابخانه بر اساس مؤلف و نام کتاب و موضوع آنها تهیه شده و در برگه دانها قرار دارند و کار یافتن و خواستن کتاب را آسان کرده اند. در حدود چهار هزار مجلد موجودی کتابخانه به نظر آمد.

Marfat.com

۳۸ـ کتابخانهٔ آمریکا (آمریکن سنتر)

[خیابان عبدالله هارون ، مقابل باغ جناح ، کراچی]

این کتابخانه از لحاظ نظم و ترتیب و قفسه بندی و فهرست و برگه و برگه دان نمونه است. همهٔ کتابها به زبان انگلیسی و اکثر آنها چاپ آمریکا است. سالن بزرگ کتابخانه مراجعان بسیاری را در بر می گیرد. روش کتابخانه بر اساس روش دیویی است.

* * *

آنگاه که از این کتابخانه ها در کراچی دیدن می کردم به ناشران و کتابفروشان ثابت و سیار نیز مراجعه کردم کتابهای چاپی و نسخه های خطی را دیدار کردم بدین شرح :

۳۹ـ کتابفروشی و انتشارات اقبال (اقبال پبلیشرز)

[خیابان جمشید ، حیدر آباد کالونی ، کراچی]

مدیر این کتابفروشی آقای محمد عثمان نام داشت. در نزد او مجموعه یی از نسخه های خطی ارزنده موجود بود که از آن میان ۸٤ نسخهٔ خطی ۲۵ مجلد کتاب چاپی قدیمی فارسی را دیدار کردم. بعضی نسخ ارزنده درمیان مجموعهٔ خطی موجود بود ، از جمله : **دیوان مغربی ، تاریخ فرشته ، تاریخ حبیب السیر ، دیوان صائب.** مهر میرزا مهدی خان صفوی در چند جای این نسخ دیده می شود.

٤۰ـ کتابفروشی و انتشارات عباسی

[عباسی کتب خانه ، بازار جونا ، کراچی]

این کتابفروشی در یک بازار قدیمی و بسیار پررفت و آمد به نام «جونا مارکت» واقع شده است. مدیر آن حاج عباسی ، فارسی می‌داند و ایران را خوب می شناسد کتابخانه‌اش در سه طبقه است و انباشته از کتب قدیم و جدید است. کتابهای فارسی فراوان دارد . چند نسخهٔ خطی ساده داشت .

٤۱ـ کتابفروشی آقای عبدالواحد

[(عبدالواحد بوک دپو) ، بازار جونا ، کراچی]

این کتابفروشی نیز نزدیک کتابفروشی عباسی قرار دارد و مدیر آن آقای عبدالواحد سندی است و کتابفروشی او مرکز کتابهای قدیمی و نسخ خطی است ، جویندگان کتب

Marfat.com

چاپی و خواهندگان نسخ خطی در پیش او بسیار آمدورفت می کنند. در حدود ۱۵ نسخهٔ خطی داشت .

٤۲ـ کتابفروشی آقای حاج عبدالعزیز لاهوری

[مهمانخانهٔ نادری ، بازار جونا ، کراچی]

این کتابفروشی در یکی از اطاقهای طبقهٔ چهارم مهمانخانه یی واقع شده است به نام نادری هتل که مالک آن یک مرد ایرانی است به نام آقای حاج جعفری. صاحب کتابفروشی حاج عبدالعزیز لاهوری همیشه در حال سیر و سیاحت است. نسخه های خطی فراوان دارد. همگان او را به نام حاج عبدالعزیز کتابفروش سیار می شناسند. من ٤۷ نسخهٔ خطی (ناقص و کامل) به زبان فارسی و عربی و اردو در لابلای کتابهای او دیدار کردم. وی در لاهور نیز جایی در خیابان مکلو (مکلو رود) برای گرد آوری و خرید و فروش کتاب های قدیمی و کهن دارد و همچنین در راولپندی جایی دارد.

٤۳ـ کتابفروشی آریا مهر

[خیابان صدر ، کراچی]

مدیر این کتابفروشی آقای فرزانه است . وی به زبان فارسی و اردو و انگلیسی حرف می زند و ایرانی است . کتابفروشی او محل آمد و رفت ایرانیان و فارسی دوستان است. نسخهٔ خطی نداشت .

٤٤ـ کتابفروشی علمیهٔ اسلامیه

[جامع مسجد نیوتاؤن ، خیابان جمشید ، کراچی—۵]

این کتابفروشی در مدرسهٔ عربیهٔ اسلامیه در جامع مسجد نیوتاؤن قرار دارد. مالک آن آقای حاج عبدالغنی افغانی است و اصلاً افغانستانی و اهل شهر قندهار است. و در قندهار نیز کتابفروشی و انتشارات دارد. درکتابفروشی او انواع کتب چاپی افغانستان و نسخ خطی که اکثر آنها در نقاط مختلف افغانستان (بدخشان ، بلخ، هرات، غزنه، کابل، قندهار) کتابت و یا تألیف شده موجود بود. مدت، سه روز در این کتابفروشی به جست و جو پرداختم و ۹۵ مجلد چاپی و ۲۰٤ نسخهٔ خطی را دیدار کردم.

Marfat.com

۴۵- مرکز کتاب (بوك لند)

[خیابان بندر ، کوچهٔ هرمزجی ، کراچی]

این کتابفروشی وابسته به دو مرکز انتشاراتی و چاپ بزرگ در کراچی است به نامهای «پروسس پاکستان» و «لیبرتی پرس» یعنی «چاپخانهٔ پاکستان» و «چاپخانهٔ آزادی». مالکان این مرکز یا کتابفروشی و دو چاپخانه آقای شیخ محمد حسین خراسانی و شیخ محمد صادق خراسانی هستند و اصل آنها از ناحیهٔ کدکن خراسان است و ایرانی الاصل هستند و بسیار به ایرانی بودن خود افتخار می کنند و می نازند.

مرکز کتاب یا بوک لند در یک بنایی قرار دارد در خیابان بندر کوچهٔ هرمزجی یا هرمس جی و اصولا از بیست سال پیش آنرا بستهاند اما به واسطهٔ شهرت آن، بازهم مردم خصوصاً محققان و دانشمندان مراجعه می کنند و از آن کتاب می خرند . نسخه های خطی هم داشتند و لیکن من ندیدم .

۴۶- کتابفروشی رویال (رویال بوك کمپانی)

[صدر ، کراچی]

در این کتابخانه انواع کتب چاپی عربی و فارسی ازچاپهای حیدر آباد دکن و نولکشور موجود است. مالک آن چون متوجه شده که فروش این نوع کتاب ها بازار گرمی ندارد ، کتب چاپ قدیم را در انبار ریخته و انباشته و در عوض کتب چاپ جدید مخصوصاً به زبان انگلیسی را در قفسه ها چیده و عرضه داشته است.

* * *

البته در شهر کراچی کتابفروشی های دیگر هم موجود است ، مانند کتابفروشی و انتشارات فیروز سنز ، کتابفروشی رنگ محل ، کتابفروشی نمازی ، و چندین کتابفروشی دیگر که کاروبار آنها در امور انتشاراتی و کتابفروشی اردو و انگلیسی متمرکزاست.

حیدرآباد سند :

۴۷- کتابخانهٔ انجمن ادبی سند

[سندی ادبی بورد ، حیدر آباد سند]

انجمن ادبی سند در شهر حیدر آباد سند در سال ۱۹۵۱ میلادی تأسیس شده است.

Marfat.com

نخست درکراچی بود. هدف آن تحقیق در ادبیات و زبان سندی است وخاصه آن زبانهایی که در سندی اثر گذاشته‌اند، مانند : فارسی، عربی ، اردو و سرائیکی. دولت هر سال ۱۰۰۰۰۰ روپیه می دهد که فقط کتابهای عربی و فارسی و سندی چاپ و نشر شود ، تا کنون ۲۵۳ کتاب چاپ و نشر کرده است. ۱۷۰ کتاب سندی ، ۳۳ کتاب فارسی ، ۷ کتاب عربی ، ۱۰ کتاب انگلیسی ، ۶ کتاب اردو.

این کتابخانه در محل انجمن ادبی سند و در بنایی بزرگ به نام «امین منزل» واقع شده است که اصل منزل از شخصی به نام «امین» است و او همه گونه مساعدت و کمک به انجمن ادبی سند می کند. قبلاً نیز آقای سید پیر حسام الدین راشدی توسط نامه یی مرا به آقای امین و مسؤول اداری و انتشاراتی آن آقای غلام ربانی اگرو معرفی کرده بود. در ساعت ۸ صبح ۱۳۵۱/۲/۲۲ خورشیدی از گنجینهٔ مخطوطات و عکس های نسخه های خطی سندی ادبی بورد دیدن کردم. در حدود ده هزار مجلد کتاب چاپی که اکثر آنها را خود انجمن منتشر کرده است در قفسه های آن موجود است و از آن میان تقریباً ۳۰۰ نسخهٔ خطی و فارسی و سندی و اردو است. بعضی از این نسخ کمیاب و شاید منحصر بوده باشد . نام چند نسخه را یاد داشت کردم ، بدین شرح :

۱- **قرآن شریف :** ترجمه به زبان فارسی از مخدوم نوح ، کتابت ۱۱۱۳ه ق . کاتب بهاء الدین .

۲- **جامع العلوم :** تألیف ابو عبدالله علاء الدین بن علی بن اشرف بن سعد بن علی القریشی الحسینی ، تاریخ تألیف ۷۸۲ه ق. تاریخ کتابت ندارد. نثر فارسی آن کهن : ۱۸٤ علم را شرح داده است . اول « علم قرائت » و آخر «علم انابت» است .

۳- **مجموعه :** (**گلشن راز ، مثنوی شیخ عطار ، حسنات العارفین**) .

٤- **بیاض فارسی :** که در آن رقعات و یادداشتهایی از «**شهباز قلندر**» داشت.

۵- **کلیات سعدی :** کتابت ۷۲٦ ه ق .

٦- **اختیارات قاسمی :** از محمد قاسم هندو شاه (فرشته) .

۷- **نافع الخلق :** در طب ، تألیف حبیب طبیب کاتب عبدالکریم شکار پوری .

۸- **دیوان صائب :** نسخهٔ کهن ، ۱۲۱۸ ه ق .

Marfat.com

۴۸- کتابخانهٔ آقای دکتر نبی بخش خان بلوچ

[محوطهٔ قدیم دانشگاه سند ، حیدر آباد سند]

این کتابخانه قدمت خاندانی دارد و اکنون آقای دکتر نبی بخش خان بلوچ مالک آن است و بر کتب چاپی و خطی آن افزوده است و لیکن به علت جا بجا شدن کتابخانه ، امکان دیدار همهٔ کتابها را نیافتم و آنگونه که آقای دکتر بلوچ می گفت تقریباً ۱۰۰۰۰ جلد چاپی و ۱۰۰ نسخهٔ خطی در قفسه های آن موجود است. اکثر کتابهای چاپی انگلیسی و سندی و بعضی به فارسی و عربی است ، اما بیشتر نسخه های خطی ، فارسی و سندی و برخی به عربی است. نام چند نسخهٔ خطی را یادداشت کردم :

۱- **هزلیات :** به زبان فارسی که در «هاله» از شهرهای سند نوشته شده است.
۲- **رشحات الفنون :** تألیف الامین الدین خان بن سید ابوالمکارم بن امیر خان الحسینی الهروی.
۳- **وامق و عذرای نامی اصفهانی :** مذهب و لوح دار و منقش.
۴- **خسرو شیرین نامی اصفهانی :** مذهب و لوح دار و منقش.
۵- **دیوان ولید بن یزید :** (عربی) ، نسخهٔ منحصر بفرد که آنرا «العزیز الیمنی» تحقیق کرده و اشعار آنرا با «الاغانی» مقابله کرده است.
۶- **دقایق الحقایق :** تألیف احمد رومی خلیفهٔ مولانا جلال الدین رومی تألیف ۷۲۷ه ق.

۴۹- کتابخانهٔ آقای مولانا غلام مصطفی قاسمی سندی

[جیل رود (خیابان زندان)، هیر آباد ، حیدر آباد سند]

آقای مولانا غلام مصطفی قاسمی سندی خانه‌یی دارد در خیابان زندان مرکزی حیدرآباد (جیل رود) در محلهٔ هیر آباد. کتابخانه اش را در یکی از اطاقهای این خانه ترتیب داده است. او مردی است در حدود ۶۰ ساله ، عالم علوم‌اسلامی ، متخصص زبان و ادب فارسی و عربی ، دانای تاریخ سند و آگاه به تاریخ پاکستان. ریاست شاه ولی الله آکادمی را بر عهده دارد ، مدیر ماهنامهٔ «الرحیم» به زبان سندی و «الولی» به زبان اردو می باشد. کتابخانه اش ارزنده و دارای کتب چاپی و نسخه‌های خطی است. تقریباً ۲۰۰۰ مجلد دارد و از آن بیش از ۱۰۰ نسخهٔ خطی است که اکثر آنها تألیف علمای سند است :

۱- **ذریعة الوصول الی جناب الرسول :** (فارسی) ، تألیف فقیر محمد هاشم ترتوی ، قرن ۱۰ه ق.

Marfat.com

۲- **منتخب شاهنامه :** خط خوش ، قرن ۱۰ ه ق.
۳- **حاشیه برتلویح :** (عربی) از وجیه الدین گجراتی ، تألیف ۱۳۰۱ ه ق.
٤- **شرح زور :** «زورا» (زورا نام دجله است) ، تألیف جلال الدین دوانی (نسخهٔ اصلی و عکسی).
٥- **مجموعه :** (چند رسالهٔ صرف و نحو) به فارسی و عربی ، **العقد** تألیف قلندر شهباز، و **ضمسک** قاضی محمود تهتوی.
٦- **الغماز علی اللماز :** در احادیث موضوعه وضعیفه .
۷- **صحیح بخاری :** (ج ۱) ناقص ، عربی .
۸- **غایة التحقیق :** شرح کافیه در علم نحو (عربی).
۹- **اجتماعیات شاه ولی الله کی نظر میں :** تصنیف مولانا غلام مصطفی قاسمی .
۱۰- **فخریه یا حاشیهٔ شرح هدایة الحکمه :** للسید فخر الدین ، کاتب شیخ عبدالقادر.
۱۱- **شرح زبده :** با حاشیهٔ علامه قاضی محمود تهتوی و حواشی مخدوم محمد معین تهتوی ۱۱۰۲ ه ق.
۱۲- **حاشیه اشباه و نظائر:** تصنیف صاحب بحر الرائق که در اصول فقه حنفی شهرت دارد و حاشیهٔ این حاشیه از مخدوم عبدالواحد سندی سیوانی (نعمان ثانی) متوفی ۱۲۲٤ ه ق.
۱۳- **فتاوهٔ واحدی :** (ج ۱ چاپ شده است).
۱٤- **دفتر خاطرات :** (مذکرات) غلام مصطفی قاسمی (که آنرا فهرست کتب خطی هم می توان گفت).
۱٥- **قصیدهٔ برده و شرح آن :** و اشعار عربی و فارسی مولوی محمد بنوی.
۱٦- **سند یا باب الاسلام کی حیثیت میں :** و مقالات دیگر.
۱۷- **النکت حافظ ابن حجر عسقلانی :** بر مقدمهٔ حافظ بن صلاح (اصل آن در کتابخانهٔ پیر جهندو).
۱۸- **سیف الجلی علی سابّ النبی :** تألیف مخدوم محمد هاشم تهتوی سندی ، ۱۱۳٤ ه ق. (اصل آن از کتابخانهٔ پیر جهندو).
۱۹- **ترجمهٔ سطعات :** عربی در فلسفهٔ اسلام که اصل آن به زبان فارسی از شاه ولی الله محدث دهلوی و ترجمه اش از علامه موسی جار الله روسی.
۲۰- **الهام الرحمن :** تفسیر قرآن عربی به طرز جدید که مولانا عبید الله سندی آنرا

Marfat.com

در حرم مکه بر علامه موسی جار الله املا کرده بود (۲ جلد آن تا سورهٔ النساء چاپ شده است).

۲۱- **معرفة الانساب الباطنیه** و نفی الانساب الظاهریه : سید احمد بن علان ، تألیف و کتابت ۱۱۱۰ ه ق. (چاپ شده).

۲۲- **رساله در اصول حدیث** : (متن و حاشیه) تألیف مولانا عبیدالله سندی (چاپ نشده).

۲۳- **رسالهٔ منتجه الفکر** : از مخدوم محمد هاشم تهتوی.

۲۴- **شرح نام حق** : اصل «نام حق» سرودهٔ شرف‌الدین است.

۲۵- **روضة العلماء** زنده ویسی : در فقه حنفی ، کاتب سید علی اصغر بن ولی محمد لکعلوی یا لکیانوی ۱۱۳۵ ه ق.

۲۶- **دفتر خاطرات** : یا سفر نامهٔ مکه تألیف مولانا غلام مصطفی قاسمی شامل اینگونه یادداشت ها :

این مرقد مطهر فرزند حیدر است آرامگاه دختر زهرای حیدر است
این جایگاه زینب کبری‌است در زمین یا گوشه‌یی ز عرش خداوند اکبر است

۲۷- **شرح نقایة الفاضل** : (عربی). تألیف ۸۸۰ ه ق ، تاریخ ۸۸۵ ه ق (دمشق).

۲۸- **طبقات الحفاظ** : ۱۳۲۳ ه ق.

۲۹- **مظهر الانوار محتو علی مسائل الصیام** : متن و شرح از محمد هاشم تهتوی. این کتاب از عربی به فارسی ترجمه شد و «حیات الصائمین» نام دارد. تاریخ کتابت ۱۳۶۶ ه ق ، کاتب جمال الدین و چاپ نشده است.

۳۰- **الاصول الموضوعة و المقدمة الهندسه** : کاتب محمد داد ، کتابت ۱۳۵۶ ه ق.

۳۱- **دیوان خواجه محمد سعید لنواری** : (لواری) ، شاید متوفی ۱۳۱۵ ه ق. این دیوان چاپ نشده است.

۳۲- **ناشناخته** : (شاید تذکرهٔ عارفان و صوفیان باشد) ، در حدود قرن ۱۱ ه ق.

۳۳- **حاشیهٔ قدیمهٔ جلالیه بر شرح تجرید** : (جلال الدین دوانی).

۳۴- **فوائد الضیائیه بر کافیه** : از جامی.

۳۵- **متوسط** : (شرح کافیه) ، بر کنار صفحات این نسخه حاشیهٔ میر سید شریف جرجانی کتابت شده است ، این نسخه طبع نشده.

Marfat.com

۳۶- **مجموعه** : (۱- خلاصة الحساب شیخ بهاءالدین عاملی، ۲- حاشیهٔ مخدوم محمد هاشم تهتوی ، ۳- شرح شیخ الاسلام پسر علامه تفتازانی بر سراجی، عربی).

۳۷- **مبدأ و معاد** : از خواجه مجدد الف ثانی (فارسی).

۳۸- **مسألة الدهر** : تألیف مولانا معین الدین اجمیری (اردو) ، چاپ شده.

۳۹- **دیوان میر: یا دیوان** سید میر جان‌الله شاه رضوی روهری (روهر نام شهر است). فارسی ، متخلص به «میر» چاپ نشده ، قرن ۱۲ ه ق. میر از معتقدان شاه عنایت شهید می باشد. تاریخ کتابت ۱۲۱۶ ه ق.

۴۰- **البصائر در فلسفه** : تألیف مخدوم بصیر الدین سیوانی سندی (عربی) وی از اولیاء الله بود. چاپ شده.

۴۱- **خلاصة البیان** : شرح لغات مشکوة المصابیح تألیف سید عبدالوهاب بن عیسی البهاک باوچستانی (عربی).

۴۲- **مجموعه** : (۱- شاکر نامه ، ۲- کریما ، ۳- مخمس فارسی در لغت و نامهای درختان و گلها و گیاه ها).

۴۳- **اسرار جلالیه** : در علم تصوف از سید عبدالجلیل لکهنوی (فارسی) ، کاتب عبدالرؤف ، کتابت ۱۲۸۸ ه ق.

۴۴- **شرح الصدور** : لجلال الدین سیوطی (چاپ شده).

۴۵- **تعبیر الرؤیا** : در عربی ، کاتب احمد بن عبدالله ، کتابت ۱۰۰۶ ه ق.

۴۶- **فتاوه** : (از علمای سند) ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۴۷- **ناشناخته** : (شاید تاریخ فیروز شاهی) سلطان فیروز شاه بهمنی ، خط خوش.

۴۸- **مجموعهٔ سلطانی** : کاتب سید محمد حقی ولد سید العدنه شاه ساکن بهریالو.

۴۹- **تذکرهٔ اساتذه** : (ناقص) مخدوم محمد عابد سندی سیوانی ، که جد او از سیوان (در سند) هجرت کرده و در یمن سکونت اختیار کرده. مؤلف مدتی از جانب حکومت یمن سفیر مصر بود و در مدینهٔ منوره وفات یافت ، تألیفات متعدد دارد.

۵۰- **حاشیهٔ قل احمد** : بر حاشیهٔ ملا عبدالکریم سیالکوتی، حاشیهٔ قطبی (شرح شمسیه در منطق و میر قطبی).

Marfat.com

۵۱- **پنجتن** : (فرهنگ لغت عربی و فارسی و اردو و سندی و پشتو) و رسائل دیگر.
۵۲- **مکتوبات امام ربانی** : حضرت مجدد الف ثانی (تقریباً قرن ۱۱ ه ق. شاید از عهد مؤلف باشد).
۵۳- **شرح شاطبیه** : مهر مخدوم محمد هاشم تهتوی و حواشی او را دارد.
۵۴- **شرح عقاید جلالی** : (جلال الدین دوانی) .
۵۵- **حفظ الایمان من غارة الشیطان** : (فارسی) در علم تصوف.
۵۶- **الشرح النهاری** : (یک روزه) الحری لمتن الابهری (متن ایساغوجی نام دارد). تصنیف محمد حسن سنبلی از علمای قرن ۱۳ ه ق.
۵۷- **تاج التراجم** : (عربی).
۵۸- **فتاوهٔ علمای سند** : (عربی) تألیف در ۱۲۱۰ ه ق ، کاتب حافظ محمود سیوستانی.
۵۹- **مجموعه** : (۱۱ رساله) به خط مولانا غلام مصطفی قاسمی .
۶۰- **لطایف لطیفی** : سرودهٔ میر عبدالحسین سانگی .
۶۱- **کچکول نامه** : به تصحیح مولانا غلام مصطفی قاسمی چاپ و نشر شده است .
۶۲- **حاشیهٔ حجة الله بالغه**.
۶۳- **التوضیح علی التنقیح**.
۶۴- **امعان النظر شرح نخبة الفکر** : قاضی محمد اکرم نصر پوری سندی ، کاتب محمد ابن جابر از عنای مدینهٔ منوره از این کتاب فقط دو نسخه موجود است : این نسخه و نسخهٔ دیگر در کتابخانهٔ پیر جهندو به کتابت ۱۱۲۵ ه ق .
۶۵- **وسیلة الغریب الی جناب الحبیب** : (فارسی) تألیف مخدوم محمد هاشم تهتوی (مالک آن کتابخانهٔ پیر جهندو).
۶۶- **شرح اسما الله تعالی** : به فارسی (خطی) ، کاتب عبدالله ولد ولی محمد.

* * *

علاوه بر اینکه از کتابخانهٔ مولانا غلام مصطفی قاسمی دیدن کردم ، چند مطلب درباره کتاب و کتابخانهٔ و نسخه های خطی از وی شنیدم ، بدین شرح :

در قریهٔ سید پور در سند کتابخانه یی عظیم است که مولانا سید غلامحسین رفاعی آنرا ادارهٔ می کند ، و نسخه های خطی فارسی فراوان دارد. نشانی : دوبی مسجد ، محلهٔ خواجه ، تندو محمد خان.

Marfat.com

در قریهٔ راوت سر دهستان چاچهر کتابخانه‌یی بزرگ موجود است که در آن نسخه‌ی خطی قدیم و نوادر تاریخ بسیار است و مالک آن مولوی عبدالحق چاندیو و پسرش مولوی عبدالهادی است.

در شهر خیر پور : کتابخانه‌یی به نام «گورنمنت دیویژنال پبلک لائبریری» موجود است که ۱۲۰۰ نسخهٔ خطی فارسی و عربی و اردو دارد.

در قریهٔ تندو جان محمد در ۸۰ میلی حیدر آباد سند کتابخانه یی وجود دارد.

در قریهٔ تندو سائین داد کتابخانه‌یی وجود دارد به نام **مکتبهٔ سر هندیان.**

در قریهٔ تندو محمد خان کتابخانه یی وجود دارد.

در قریهٔ هاله کتابخانه یی بزرگ موجود است که مالک آن مخدوم طالب المولی نمایندهٔ مجلس شورای ملی پاکستان است.

در لنواری یا **کتابخانهٔ خواجه محمد زمان لواری والا** موجود است. خواجه محمد زمان معاصر شاه عبداللطیف بهتائی بود و دیوان فارسی دارد .

در بیر (بیر یعنی کونار بخش) **لارکانه کتابخانهٔ مدرسهٔ سراج العلوم** موجود است و مالک آن عبدالکریم پیر طریقت علمای سند و نایب صدر جمعیت علمای پاکستان است. در این کتابخانه در حدود ۸۰۰ نسخهٔ خطی موجود است .

در **علیخان کمبر** (فنبر غلام شیر خدا حیدر «ع»)، **کتابخانهٔ پیران راشدیه** از علی شاه که شاعر فارسی بود موجود است .

در **واره** بخش لارکانه ، **کتابخانهٔ پیر نجی‌الله راشدی** موجود است .

۵۰ـ کتابخانهٔ استان سند

[سند پرونشال لائبریری، حیدرآباد، سند]

این کتابخانه در داخل ساختمان موزهٔ استان سند است. موزهٔ استان سند به دو بخش تقسیم شده است. بخش آثار پیش از اسلام ، بخش آثار بعد از اسلام. در بخش آثار پیش از اسلام ، زیر خاکی ها است که شامل آثار مکشوفه از نقاط مختلف سند است. در بخش آثار بعد از اسلام ، انواع کاشی ها ، منبت کاری ها ، زیورها ، سفالها ، اسلحه های گرم و سرد ، لباس ها ، آلات موسیقی مخصوصاً آنهایی که مربوط به سر زمین سند است ، مانند : تنبور ، سرود (نوعی چنگ) ، انواع لباس های سندی ، مانند : گهره (دلق) ، گچ و سوسی (زنان) (فرش) ، جت (زوت) نوعی سجاده ، کیس (فرش) ، اجرک (شاید ازرف) که چادر مخصوص

Marfat.com

مردان و زنان است. لنگی که مردان بر دوش و سر می بندند ، قرطو (پیراهن). در یک کاشی این دو بیت آمده بود :

ندیده چشم فلک مشهدی بدین خوبی که آمدند ملایک برای دیدن فیض
بچشم از خرد و عقل سال تاریخش بدیده کرد اشارت که هست معدن فیض
(۱۰۰۴ ه ق).

پس از دیدار موزه به کتابخانه وارد شدیم و از کتب چاپی و خطی دیدن کردیم. کتابدار آقای یوسف عبدالغفور. نام کتابخانه را به «کتابخانهٔ شمس العلما داود پوتا» تغییر داده اند چون این شخص کتابهای بسیار به کتابخانه هدیه کرده است.

تعداد کتاب ۱۸ هزار مجلد چاپی .

اردو ۵۰۰۰ مجلد .
سندی ۲۵۰۰ مجلد .
انگلیسی ۵۰۰۰ مجلد .
فارسی ۳۰۰ مجلد .
عربی ۱۰۰۰ مجلد ، و بقیه به زبانهای دیگر .

نسخه های خطی در حدود یکصد نسخه.

این کتابخانه فهرست ندارد و نام نسخه های خطی را حتی در دفتر هم ثبت نکرده‌اند. من با فرصت کم نام چند نسخهٔ خطی را یادداشت کردم :

۱- **دیوان مسعود سعد لاهوری :**

آغاز :

دوش در روی گنبد خضرا مانده بود این دو چشم من عمدا

انجام :

بفزود چو کوه قوت شعر من شد ختم در به تو یمن—تمام شد»

۲- **دیوان کلیم کاشانی.**

۳- **دیوان طالب آملی.**

۴- **لیلی و مجنون:** از میرزا صادق نامی اصفهانی ، خط خوش نستعلیق .

۵- **زاد المعاد .**

۶- **فرهنگ رشیدی.**

۷- **اصول اکبری.**

Marfat.com

۸- **کلیات و مثنویات اوحدی :** کتابت ۹۶۹ ه ق.

۹- **طوطی نامه:** ضیاء نخشبی.

۱۰- **مثنوی رتن و پدم.**

۱۱- **دیوان عطار :** شیخ فرید الدین عطار نیشابوری .

۱۲- **نفحات الانس من حضرات القدس :** جامی ، شاید از عهد مؤلف باشد.

۱۳- **مثنوی اسکندر نامه :** سرودهٔ میر صاحب ابن میر فتح علی خان تالپر بهند ، تاریخ ۱۲۶۷ ه ق.

۱٤- **تاریخ طبری :** (ناقص) به زبان فارسی.

۱۵- **دیوان حافظ شیرازی : خوش خط.**

۱۶- **دیوان شاه نعمت الله ولی.**

۱۷- **دیوان اساسی.**

۱۸- **تزوک تیموری :** (۲ نسخه) یکی از آنها کتابت ۱۲۲۲ ه ق.

۱۹- **خسرو و شیرین :** میرزا صادق نامی اصفهانی.

۲۰- **برگزیده :** (انتخاب شعر شاعران پارسی گوی) .

۲۱- **گلستان سعدی :** کتابت ۱۲۶۷ ه ق.

۲۲- **هدایت الاولیاء فی سیرة الانبیاء :** به خط مصنف آن ۱۲٤٤ ه ق.

۲۳- **دیوان عراقی.**

۲٤- **مثنوی وامق و عذرای نامی :** میرزا صادق اصفهانی.

۲۵- **دیوان عبرت مازندرانی.**

۲۶- **دیوان ابن یمین فریومدی** و هفت مجلس و مجلس افروز.

۲۷- **مثنوی تاریخ خاندان کلهورا :** به زبان فارسی.

۲۸- **تاریخ سند :** به زبان فارسی، کتابت ۱۰٤۵ ه ق.

۲۹- **برهان قاطع :** تألیف محمد حسین بن خلف تبریزی ، کتابت ۱۲۰۵ ه ق.

۳۰- **یوسف و زلیخای منسوب به فردوسی :** کتابت ۱۲۰۵ ه ق ،

۳۱- **مثنوی محمود و ایاز حکیم زلالی خوانساری :** (ناقص).

Marfat.com

۳۲- **کتاب درویشان :** ۱۲۵۸ ه ق.

۳۳- **وقایع عالمگیری :** (مجموعه).

۳٤- **تاریخ نگارستان :** (مجموعه).

۳۵- **تاریخ اسلام عبدالرحمن چشتی :** ۱۱۱۵ ه ق.

۳٦- **جام جم اوحدی :** کتابت ۱۲۵٦ ه ق.

۳۷- **شرح دیوان حافظ :** به قطع بزرگ و خط خوش.

۳۸- **مجموعه :** (الهی نامه ، مصیبت نامه ، اسرار نامه از شیخ عطار).

۳۹- **خاور نامه :** (مثنوی).

٤۰- **تحفهٔ السلاطین :** در احوال سلاطین تالپور ، کتابت ۱۲۷۰ ه ق.

٤۱- **حملهٔ حسینی :** در برابر حملهٔ حیدری ، کتابت ۱۲۷۸ ه ق. کاتب علیمراد ولد سلطان.

٤۲- **وقایع سند :** قبل و بعد از اسلام.

٤۳- **مثنوی گل و نوروز :** و چند مثنوی دیگر.

٤٤- **مجموعه :** (کمال نامه سام نامه و چند مثنوی دیگر به خط خوش) از خواجوی کرمانی.

این نسخه های خطی و دیگر نسخه ها که فرصت یادداشت کردن آنها را نداشتم شامل متون نظم و نثر ارزنده است و اکثر آنها به زبان فارسی نوشته شده اند. متأسفانه هنوز فهرست نشده اند.

۵۱- کتابخانهٔ میرزا قلیج بیلك

[**محلهٔ تندو تورو (قلیج آباد) ، حیدر آباد سند**]

به‌همراهی و راهنمایی آقای مولانا غلام مصطفی قاسمی‌از این کتابخانه دیدن کردم. صاحب اصلی کتابخانه به نام «میرزا قلیج بیک» وفات یافته است ، فرزندش میرزا اسد بیک و نوه اش میرزا اعجاز مالک کتابخانه شده اند. اصل خاندان قلیج بیکی از ایران هستند و هم اکنون هم به زبان فارسی حرف می زنند و همهٔ آنها در یک محلهٔ بزرگ در کنار رود مهران (سند) زندگی می کنند. این محله «تندو تورو» یا «قلیج آباد» نام دارد و به صورت چند قلعه متشکل از خانوارهای کوچک و بزرگ اداره می شود ، چنانکه همین خالدان میرزا قلیج بیک

Marfat.com

و عمو ها و عموزاده ها و بستگان دیگر در یک قلعه زندگی می کنند.

میرزا قلیج بیک یکی از عالمان و شاعران بزرگ سر زمین سند است و در حدود ٤٥٧ رساله و کتاب و مثنوی و دیوان شعر تألیف و تصنیف کرده و سروده است. این تألیفات و تصنیفات به زبانهای فارسی و اردو و سندی و عربی و انگلیسی است و تعدادی از آنها را دیدم که در این موضوعات بودند :

۱- کتاب ها و رسائل ادبی و تاریخی ترجمه از انگلیسی به سندی	٦٩	جلد
۲- کتاب ها و رسائل دینی و ادبی انگلیسی	٤١	»
۳- کتاب ها و رسائل مذهبی سندی	٨٨	»
٤- نمایشنامه ها به سندی	٢٠	»
٥- داستان سندی	٢٣	»
٦- کتابهای درسی و ادبی برای دختران و پسران و بچه ها به زبان سندی	١١٩	»
۷- کتابهای شعر (به زبان فارسی و سندی)	٢٩	»
۸- کتابهای بچه ها (به زبان سندی)	١٧	»
۹- کتابهای مخصوص دختران (به زبان سندی)	٢٠	»

البته اکثر این کتابها را از متون فارسی نظم و نثر به زبان سندی در آورده است. تقریباً همهٔ این نسخه های خطی و رسائل به خط مؤلف آنها میرزا قلیج بیک بود. در حدود ٥٠٠٠ نسخهٔ خطی داشته است و لیکن اکنون چند نسخه بیشتر ندارد. اینک نام چند نسخه را بدین شرح یادداشت کردم:

۱- **کتاب قوانین و قواعد خاندان میرزا فریدون بیک:** (حاوی آداب و رسوم مخصوص آن خاندان).

۲- **جواهر القرآن :** (روش قرائت و تفسیر قرآن).

۳- **خزینهٔ سیمین.**

٤- **شعر الهنود.**

٥- **مرآت القرآن :** ضمیمهٔ مفتاح القرآن.

Marfat.com

۶- **اشعار الامثال :** (۲ جلد) .

۷- **شعر النسوان.**

۸- **معدن الاسرار :** از خواجه صفی الله نقشبندی (چاپ نشده).

۹- **حوادث سنی النبوه :** تألیف مخدوم محمد هاشم تهتوی (چاپ شده).

۱۰- **حملهٔ حیدری :** (اوراق شده).

شرح حال میرزا قلیج بیک به قلم خودش از طرف انجمن ادبی سند (سندی ادبی بورد) چاپ شده است. این مطالب را از آن کتاب یادداشت کردم : «پدر من «فریدون» و پدر بزرگ من «خسرو» و نام من «قلیج» ، اینها همه نام پادشاهان است و لیکن من خودم فقط گدایی کوچک هستم».

اینک چند شعر از او :

نور محمدی چو شده باعث جهان وابسته حشر هم به ظهور محمد است
فردا شفاعت است و لطف محمدی حالا شفا حواله به نور محمد است

چو اول می تراشیدم به دست خویش ریشم را
ندانستم که آید بر سرم چنین شکایت ها
قلیج ایام بی ریشی فراموشم نمی گردد
که می کردند خوبان بردل ریشم عنایتها

پیر جهندو :

۵۲- کتابخانهٔ پیر جهندو

[کوت پیر جهندو ، سعید آباد ، حیدر آباد سند]

آقای پیر وهب الله شاه معروف به «پیر جهندو» دارنده و حافظ این کتابخانه است و آن در روستایی به نام «پیر جهندو» در ۴۸ میلی حیدر آباد سند واقع شده است. استاد غلام مصطفی قاسمی رئیس شاه ولی الله آکادمی مرا همراهی کرد و به آن روستا آمد و به معرفی او، حضرت پیر جهندو اجازه داد از کتابخانه‌اش دیدن کنم. در این روستا، مدرسه و مسجد و مزارات خاندان پیر جهندو موجود است و محل زیارت مریدان و دیگران است.

Marfat.com

کتابخانه در یک بنای نسبتاً خوبی در شرق مسجد پیر جهندو واقع است و در حدود ۵۰۰۰ کتاب چاپی و ۱۰۰۰ نسخهٔ خطی دارد. اکثر نسخه‌های خطی فارسی و عربی است. کتابخانهٔ پیر جهندو شهرت جهانی دارد و بعضی از نسخه های آن از نوادر روزگار است. تعدادی مرقعات خوشنویسان در آن موجود است. از کتاب های چاپی نیز بعضی از کمیاب ترین کتابهای چاپی را دارد.

آقای پیر جهندو توضیح داد که در این گنجینهٔ نسخ خطی ، تعدادی متون کمیاب و کم نظیر هست که سر زمین سند بر آنها افتخار می کند. مثلاً یک نسخهٔ خطی به خط و کتابت علامه ابن حجر عسقلانی ، مثنوی مولانای روم به تاریخ کتابت ۸۹۲ ه ق. یک نسخه تألیف حافظ سخاوی به خط خودش ، چند نسخه تألیف تعدادی از علمای سند به خط خود شان ، مانند : مخدوم محمد هاشم تهتوی ، مخدوم محمد معین الدین تهتوی ، مخدوم ضیاءالدین تهتوی، مخدوم محمد سندی. اینک نام چند نسخه را که یادداشت کرده ام ، ذیلاً می آورم :

۱- **شفاء الابدان :** تألیف ابوبکر احمد بن محمد بن علی القریشی در طب، کاتب حاجی غلام حسین ، کتابت ۱۲۱۳ ه ق.

۲- **اوراد (مائة الفوائد):** فارسی در وظایف و دعا ها منتخب از کتب سلف ، تألیف حاجی غلام حسین هالیپی سندی ، به خط مؤلف که برای فرزندش میر محمد نوشته است ۱۲۱۳ ه ق.

۳- **مجموعه در سلوک** به زبان فارسی.

٤- **معدن الاسرار.**

۵- **نزهة الارواح :** تألیف امیر حسینی هروی.

٦- **کنز الرموز :** امیر حسینی هروی.

۷- **مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز.**

۸- **قرآن مجید :** ترجمه به زبان فارسی ، کاتب فقیر حافظ غلامعلی لاهوری.

۹- **چهار گلزار :** (مجموعهٔ بیضاوی ، مدارک ، جلالین ، حسینی) (عربی).

۱۰- **من حاشیة السخاوی الی الفیة العراقی :** فی اصول الحدیث به خط مؤلفه الحافظ السخاوی. این نسخه در سال ۱۰۹٤ در تملک شخصی معروف به شیخ عبدالرحمن عرب زاده بوده است.

Marfat.com

۱۱- **ملفوظات :** از خواجه عبیدالله احرار ، کتابت ۱۰۴۹ ه ق.

۱۲- **مجموعهٔ رسائل** (عربی و فارسی) : تکمیل الایمان ، آداب المریدین تألیف سید محمد راشد ، رسالهٔ المحبوبیه المعبودیه لخلیفه محمود نظامانی از خلفای بزرگ پیر محمد راشد روضه والا.

۱۳- **مثنویات امیر خسرو دهلوی :** (قرن ۱۰ ه ق).

۱۴- **منطق الطیر :** عطار نیشابوری.

۱۵- **دیوان بابا فغانی شیرازی.**

۱۶- **مخزن الاسرار نظامی.**

۱۷- **دیوان امیر خسرو دهلوی.**

۱۸- **گلستان سعدی.**

۱۹- **مکاشفات رضوی :** (شرح مثنوی مولوی).

۲۰- **سیرة الشامیه :** (۵ ج) کتابت تقریباً قرن ۱۰ ه ق. اصل نسخه در اختیار مخدوم محمد معین تهتوی بوده که یارغار شاه عبد اللطیف بهتایی محسوب می شود. امضا و یادداشت و مهر مخدوم محمد معین را دارد.

۲۱- **جذب القلوب الی دیار المحبوب.**

۲۲- **جامع الجوامع فی اللغه الفارسیه :** (۴ ج) تألیف مولانا محمد پیر راشد مؤسس کتابخانهٔ پیر جهندو.

۲۳- **مدارالافاضل ،** کتابت ۱۰۰۶ ه ق.

۲۴- **منتخب اللغات شاهجهانی :** تصنیف میر عبد الرشید (۲ نسخه) ، کتابت ۱۱۱۹ ه ق.

۲۵- **صراح اللغه.**

۲۶- **فرهنگ اکبر شاهی.**

۲۷- **مفتاح اللغه :** کتابت ۱۰۹۳ ه ق.

۲۸- **فرهنگ رشیدی :** کاتب امین الدین خان.

۲۹- **رشحات الفنون :** کاتب محمد صالح تهتوی ، کتابت ۱۱۵۷ ه ق . (موضوع :

Marfat.com

تاریخ از آغاز خلقت بشر تا زمان مؤلف).

۳۰- **تاریخ الاولیاء.**

۳۱- **تذکرة الاولیاء :** شیخ عطار نیشابوری ، در حدود قرن ۹ و ۱۰ ه ق.

۳۲- **العجالة الزرینیه فی السلالة الزینبیه :** تألیف سیوطی.

۳۳- **تاریخ سند :** تألیف میر معصوم (ناقص).

۳٤- **دیوان آزاد بلگرامی.**

۳۵- **تاریخ نادری.**

۳٦- **شواهد النبوة.**

۳۷- **جنة الصوفیین :** (عربی) تألیف سید محمد هادی.

۳۸- **ترجمهٔ قرآن مجید :** به فارسی منظوم (۲ جلد).

۳۹- **دیوان گدا :** سرودهٔ سید غلام محمد شاه گدا هالایی ، حیدر آباد سند.

٤۰- **قصهٔ سودای عشق :** به نثر فارسی .

٤۱- **دیوان میر صاحب :** به خط محمد حسن ۱۳۲۰ ه ق .

٤۲- **منتخب اللغات شاه جهانی :** کاتب احمد ، ۱۲۲۸ ه ق . این ٤ نسخهٔ آخر در کتابخانهٔ خصوصی پیر جهندو بود .

کتابخانهٔ پیر جهندو یک دفتر هم دارد که اسامی کتابهای چاپی و نسخه های خطی را بطور آمیخته باهم در بردارد .

۵۳- کتابخانهٔ درگاه شریف

[نزدیک کوت پیر جهندو ، حیدر آباد سند]

مالک این کتابخانه آقای مولانا سید پیر محب الله شاه سجاده نشین درگاه شریف است. وی برادر آقای مولانا سید پیر وهب الله شاه است . کتابخانهٔ پیر جهندو که مالک آن پیر وهب الله شاه است و کتابخانهٔ درگاه شریف که مالک آن پیر محب الله شاه است اصلاً و حقیقةً یکی بوده‌اند. اما پس از فوت پدر (سید ضیاء الدین شاه) ، کتابها را به دو بخش کرده‌اند .

Marfat.com

آقای سید پیر محب الله شاه ، مدرسه و مسجدی دارد که در آنها به تدریس علوم دینی مخصوصاً «حدیث» پرداخته است و او را «شیخ الحدیث» یا «محدث» لقب داده اند و کتابهای حدیث بسیار دارد در فهرست کتابخانهٔ وی در حدود ۵۰۰۰ کتاب چاپی و ۳۵۰ نسخهٔ خطی ثبت شده بود . این چند نسخه را یادداشت کردم .

۱- **شرح مخزن الاسرار :** (ناقص) از محمد ابراهیم تهتوی .

۲- **گلدستهٔ معرفت :** خواجه عبدالله انصاری .

۳- **مناقب العاشقین :** (ناقص) .

٤- **مثنوی مولوی .**

۵- **شرح دیوان حافظ :** تألیف سید محمد صادق لکهنوی .

٦- **سلوک الرجال :** علی بن حسام‌الدین .

۷- **گلشن اطبا :** تألیف پور جند .

۸- **جامع المنافع :** تألیف عبدالکریم .

۹- **طب وفایی .**

۱۰- **لذة النساء .**

۱۱- **انباء الزمان :** (ابن خلکان).

۱۲- **معجم البلدان** (۱ ج) : للعلامة ابی بکر احمد بن محمد بن مردویة الصغیر .

۱۳- **وقایع محاصرهٔ حیدر آباد دکن :** تألیف نعمت خان عالی داروغهٔ اورنگزیب (منثور و منظوم) .

۱٤- **هیر و رانجهو :** (قصهٔ فارسی) .

۱۵- **رتن و پدم :** (قصهٔ فارسی) .

۱٦- **تنبیه الانام فی سیرة خیر الانام :** بسیار خوش خط (عربی).

۱۷- **خطبه :** (شیخ سعدی) ، کاتب محمد زمان ، کتابت ۱۱۸۰ه ق به فرمان پیر محمد راشد .

۱۸- **حدیقهٔ سنایی :** (نسخهٔ کهن ، ظاهراً از قرن ۹ هجری) .

۱۹- **کلیات جامی .**

Marfat.com

۲۰- **بیاض کبیر عباسی .**

۲۱- **کتاب صید :** (فارسی) به خط قاضی فتح محمد استاد پیر رشد الله شاه بزرگ خاندان راشدی سند .

۲۲- **نزهة الاعیان :** در بیان ذبح و شکار تألیف جناب مولوی محمد صاحب.

۲۳- **بیاض واحدی :** تألیف علامه سیوستانی (فارسی و عربی) .

۲٤- **مصلح المفتاح :** تألیف میان شاه حسینی راشدی در بلدهٔ تلاه شریف و خلاصهٔ مفتاح الصلوة که تصنیف فتح محمد مندی برهانپوری است، کتابت ۱۲۸٤ھ ق.

در این کتابخانه کتب چاپی کمیاب نیز موجود بود از جمله :

۱- تفسیر کبیر تألیف رازی (عربی) .

۲- جنة النعیم تألیف محمد هاشم تهتوی (فارسی) .

۳- زینة القاری (فارسی) .

٤- معجم السفر للحافظ ابن طاهر احمد بن محمد الاصبهانی .

۵- کتاب الاعلام بروایت الامام حضرت پیر سائین داد شریعت وارد .

٦- عریان العیوبه (فارسی) در موضوع تصوف .

۷- مجلس الابرار (فارسی) .

منصوره :

۵٤- کتابخانهٔ شاه ولی الله کالج

[منصوره ، نزدیک نیو هاله ، حیدر آباد سند]

کتابدار آقای عبد الهادی . تعداد کتاب چاپی ٦۱۰٤ جلد . تعداد نسخه های خطی ۲۷۲ نسخه :

فارسی	۱٤۲	نسخه
عربی	۹۳	»
سندی	۲۳	»

Marfat.com

اردو	۱۲	نسخه
پنجابی	۱	«

اینک نام برخی از نسخه های خطی :

۱- **خلاصة العارفین :** فی ذکر خواجه بهاء الدین ملتانی در موضوع تصوف .

۲- **تذکرة الاولیاء :** شیخ عطار نیشابوری .

۳- **تحفة العراقین :** (خاقانی شروانی) .

٤- **قرآن شریف :** با الواح و بوته و گل نگاری بسیار خوش خط و ظریف ۱۰۶۳ ه ق.

۵- **شرح مثنوی :** از محمد ایوب.

٦- **بیان العارفین لتنبیه الغافلین :** یعنی ملفوظات سید عبدالکریم سندی بولراین که جد شاه عبداللطیف بهتایی است .

این کتابخانه در داخل دانشکدهٔ شاه ولی الله در روستای منصوره قرار دارد و علاوه بر کتاب چاپی و نسخهٔ خطی ، مجموعه‌یی از سکه‌ها و زیر خاکی‌ها و لوازم زندگی روستائیان و دست بافت ها در آن جمع شده بود. اشعار فارسی را به خط خوش نگشته و بر گوشه و کنار کتابخانه آویخته بودند . سکهٔ طلای منصور عباسی را دیدم به تاریخ ۱۵۸ ه ق .

بیت شاه :

۵۵- کتابخانهٔ شاه عبداللطیف بهتایی

[بیت شاه ، حیدر آباد سند]

حضرت شاه عبداللطیف بهتایی در روستای «بیت شاه» مدفون است و دارای گنبد وضریح است. مردم پاکستان عموماً و مردم سرزمین سند خصوصاً اعتقاد بسیار به او دارند. وی در قرن ۱۲ هجری می‌زیسته است و شاعری بزرگ بوده و تألیفاتی چند دارد. دیوان او درهفتصد صفحه چاپ شده . اکثر آثارش به سندی است . **«شاه جو رسالو»** کتابی است در دو مجلد که استاد غلام مصطفی قاسمی آنرا با تحقیق و تحشیه و تعلیق چاپ کرده است . دکتر تروم آلمانی تحقیقاتی ارزنده روی این رساله و رسایل دیگر شاه عبداللطیف نموده است و او را شاعر انقلابی در اخلاق و دین و اجتماع شمرده است . بدین جهت مردم سند به او اعتقاد دارند

Marfat.com

و برای او بارگاهی عظیم و گنبد و درگاهی با شکوه ساخته اند . آیینه کاری و گچ بری و کاشی کاری درگاه و بارگاه او در سر زمین پاک مخصوصاً استان سند کم نظیر است .

درکنار مقبرهٔ او یک موزه و کتابخانه و یک موزه به نام «مرکز هنری و فرهنگی شاه عبداللطیف» بنا کرده‌اند . کتابخانه انباشته است از کتابهای چاپی تازه که بیشتر آنها در بارهٔ یا آثار شاه عبداللطیف است. یک نسخهٔ خطی دیدم به نام **تاریخ لطیف** از عبدالحسین تالپر ابن حضرت میر صاحب ، ۱۳۰۵ ه ق . در مرکز هنری و فرهنگی شاه عبداللطیف انواع تابلوهای نقاشی و مرقعات خوش خط دیدنی موجود بود . آلات موسیقی و لباس‌های محلی و لوازم زندگی مردم سند که همه مورد توجه و یا در اختیار شاه عبداللطیف بود گرد آمده است. در نزدیک مرکز هنری و فرهنگی ، سالن بزرگی ساخته شده که در هر شب جمعه معتقدان شاه عبد اللطیف در آن گرد می آیند و مجلس سماع و قوالی و شعر خوانی و آواز خوانی تشکیل می دهند و مردم از جایهای دور برای دیدن این مجلس می آیند .

تندو قیصر :

۵۶- کتابخانهٔ حاج شیر محمد نظامانی

[تندو قیصر ، حیدر آباد سنڈ]

تندو قیصر روستایی است درکنار رود مهران (سند) در ۱۲ میلی حیدر آباد سند . حاج شیر محمد نظامانی در این روستا دارای املاک است مخصوصاً درختان موز و انبه بسیار دارد . وکتابخانه و خانه‌اش درکنار این درختان است. کتابهای چاپی و خطی (سندی و فارسی) رادر قفسه های آهنی قرار داده است و خوب از آنها مواظبت می کند . خودش فارسی‌می داند و شعر فارسی خوب می سراید . متون تاریخی فارسی راکه مربوط به سرزمین سند است به سندی ترجمه کرده است . آقای رشید فرزانه پور مرا همراهی کرد تا به این روستا رسیدم و ازکتابها دیدن کردم و نام چند نسخهٔ خطی را یادداشت نمودم :

۱- **الشای حسام الدین :** (فارسی) از نویسندگان سندی به خط شکستهٔ خوش .

۲- **جذبات قیصر خان نظامانی :** به مطلع زیر :

چه گویم به تو وصف فتح علی که خورشید عدلش نشد منجلی

و به مقطع :

که ای پیر دانای فرخ نهاد که بر تالپوران مکن اعتماد

Marfat.com

۳- **شاکر نامه :** از مولوی محمد شاکر که تحت اللفظی به سندی ترجمه شده است .
٤- **دستور سراج المبتدی :** تصنیف غلام محمد .
۵- **مثنوی سلوک عشق:** برادر مخدوم محمد زمان ، ۱۲۲۰ ه ق .
٦- **کنز الرموز الهی .**
۷- **تاریخ بلوچ .**
۸- **مکتوبات حضرت پیر محمد راشد .**
۹- **مکاشفات رضوی :** شرح مثنوی .
۱۰- **کیمیای سعادت :** تألیف امام محمد غزالی .
۱۱- **لیاز نامه :** از روختانه به سید محمد حسین دام لطفه .
۱۲- **مثنوی فتح نامه :** (در تاریخ سند) .
۱۳- **اسرار الاعداد .**
۱٤- **مخزن الاسرار نظامی :** کاتب سمرقندی .
۱۵- **دیوان ولی .**
۱٦- **قصاید و رباعیات انوری.**
۱۷- **مجموعهٔ رسائل منظوم.**
۱۸- **مثنوی سلوک‌العشق :** از مخدوم آدم لنواری .
۱۹- **مجمع الفیوضات :** (فارسی) ، ملفوظات حضرت پیر محمد راشد معروف به ساء روضه والا .
۲۰- **المحبوبیة المحمودیة :** از خلیفه محمود نظامانی ، ۱۲۸۲ ه ق.
۲۱- **تفسیر قرآن :** (سندی) .
۲۲- **جامع البرکات :** ترجمهٔ سندی مجمع‌الفیوضات از قاضی فتح محمد نظامانی .

۵۷- کتابخانهٔ قاضی فتح رسول ابن قاضی فتح محمد

[تندو قیصر ، حیدر آباد سند]

در همین روستای تندو قیصر با شخصی دیگر آشنا شدم که هم فارسی می دانست و هم شعر خوب می سرود . او یک کتابخانهٔ کوچک داشت که علاوه بر کتب چاپی ، چند نسخهٔ خطی و دستنویس نیز در آن گرد آورده بود از جمله :

۱- **مکتوبات راشدیه.**

Marfat.com

۲- **مثنوی مولوی :** بالوح های زیبا و جدول و خط خوش، کتابت : دفتر اول و دوم و سوم ۸۹۲ ه ق، دفتر چهارم و پنجم و ششم ۸۹۶ ه ق.
۳- **معراج النبوه :** با لوح و جدول و خط عالی ، کاتب دوست محمد ۱۰۳۶ ه ق .
٤- **فسانهٔ کامن خان :** فارسی ، منظوم .
۵- **سکندرنامه :** (اسکندر نامه) .
٦- **المحبوبیه المحمودیه شرح مع اسماء الحسنی :** به خط قاضی فتح رسول. ۱۳۹۰ ه ق .
۷- **آداب المریدین :** تألیف پیر محمد راشد معروف به روضه والـه همراه با مکتوبات او (مجموعه) .
۸- **مکتوبات میر صفی الله و ملفوظات :** حضرة باقی بالله نقشبندی به نام مخدوم محمد ابراهیم .
۹- **هدیة الاولیاء :** عبد القادر بن هاشم بن محمد الحسینی ۱۲۵۹ ه ق .
۱۰- **مالا بدمنه :** ترجمهٔ قاضی فتح محمد نظامانی .
۱۱- **فیض الغنی فی تقدیر صاع النبی :** و کشف الستر عن تقدیر صدقة الفطر تألیف مخدوم محمد هاشم التهتوی السندی و چند رسالهٔ دیگر (مجموعه) .
۱۲- **ینابیع الابدیة فی طریقة الطلاب النقشبندیه.**
۱۳- **جامع البرکات :** ترجمهٔ مجمع الفیوضات (سندی) .

۵۸- کتابخانهٔ حاجی محمد حنیف صدیقی

[لطیف آباد ، شماره ٦ ، حیدر آباد سند]

خانهٔ حاجی محمد حنیف صدیقی که از وکلای باز نشستهٔ استان سند است ، همانند یک موزه است . انواع زیر خاکی ها و مجسمه ها از موهنجودارو و تاکسیلا و دیگر مراکز باستانی ، اقسام تابلوها و لوازم زندگی قبایل چادر نشین سند و تعدادی سکه و آلات حرب قدیم در موزهٔ صدیقی موجود بود . مثلاً تبرزین گرانبهایی داشت که روی تیغه و کنارهٔ آن اینگونه نقر شده بود : «سرکار خدا یار خان عباسی ، عمل محمد تقی ۱۱٦۰ ،

ز بهر عدوان شاه نجف تبرزین خونریز دارم به کف
تبرزین بهخون یلان گشته غرق چو تاج خروسان جنگی بفرق» .

بعضی از نسخه های خطی را به من نشان داد و اجازه نداد وارد کتابخانه اش بشوم. آقای رشید فرزانه پور نیز با من همراه بود. اینک نام چند نسخه :

Marfat.com

۱- **بوستان سعدی :** خوش خط با تصاویر زیبا (مینیاتور) ، مذهب و منقش و لوح و جدولدار ، کتابت ۱۲۱۸ ه ق .

۲- **بوستان سعدی :** خوش خط و جدول و لوح دار .

۳- **مجموعهٔ وظایف :** (فارسی و عربی) ، مذهب و منقش و خط خوش .

٤- **گلستان سعدی :** خط شکستهٔ خوش .

۵- **داستان :** تألیف یوسف جرجانی ، کاتب سعد الله ولد میان عبدالسلام تاریخ کتابت ۱۰۶۹ ه ق . آغاز : خدا را ستایش که ماهیت ذاتش مبهم است .

۶- **مثنوی لیلی و مجنون :** (ناقص) به خط نستعلیق خوش با مینیاتورهای زیبا و نقش‌های دلاویز دارای لوح و جدول و تذهیب .

۷- **مثنوی یوسف و زلیخا :** (پشتو ، ناقص) به خط خوش و تصاویر عالی و لوح و جدول و تذهیب .

۸- **کلیات جامی :** (ناقص) .

۹- **منهج الدعوات و منهج العنایات :** کتابت ۱۱۱۰ ه ق .

۱۰- **کلیات طالب آملی :** به خط خوش نستعلیق .

۱۱- **صحیفه" السجادیه" :** مطلا و منقش و دارای لوح و جدول و بسیار زیبا .

۱۲- **قصیده در مدح پیر پاگارو :** (پیر حزب الله شاه پدر بزرگ پیر پاگارو) ، کاتب غلام رسول بن محمد رمضان ، ۱۳۰۰ ه ق .

۱۳- **اسماء الحسنی :** (عربی) بازیر نویس فارسی و خط نستعلیق جلی و خفی و دارای تذهیب و نقش و گل و بوته نگاری و زر افشان و بسیار دلاویز .

۱٤- **قرآن کریم :** به خط و کتابت کوفی که در چین کتابت شده و کاغذ آن از برگ شاه توت است .

۱۵- **مجموعهٔ مرقعات :** مرکب از اشعار فارسی به خط و کتابت و نام و امضای خطاطان مشهور قدیم و دارای پیش از ۱۵۰ مینیاتور بسیار ارجمند منظوم و منثور . موضوع هر مینیاتور در برابر آن به نظم و نثر و خط خوش کتابت و خوشنویسی شده است. شاید در تمام جهان نظیر این مجموعهٔ مرقعات وجود نداشته باشد.

Marfat.com

۵۹ـ کتابخانهٔ دکتر میر نور محمد

[معین مارکت ، میر منزل ، حیدر آباد سند]

در این کتابخانه نسخ خطی فارسی کهن موجود است ، از جمله : شاهنامهٔ فردوسی که گفته شد به خط بهزاد است. حملهٔ حیدری با تصویر زیبا و الواح دلاویز و خط خوش و آنگونه که شنیدم بیش از ۳۰۰ نسخهٔ خطی دارد. چند بار به در خانهٔ دکتر میر نور محمد مراجعه کردم او را نیافتم و خانوادهٔ او از نشان دادن کتابها خود داری کردند. وی استاد دانشگاه سند است.

۶۰ـ کتابخانهٔ میر علی احمد تالپور

[لطیف آباد ، حیدر آباد سند]

در این کتابخانه هم آن گونه که استاد غلام مصطفی قاسمی خبرداد در حدود بیش از ۲۰۰ نسخهٔ خطی موجود است اما به واسطهٔ مسافرت آقای میر علی احمد تالپور به لندن از دیدار این کتابخانه نیز محروم شدم .

۶۱ـ کتابخانهٔ دانشگاه سند

[حیدر آباد سند]

کتابدار آقای دکتر **محمد علی قاضی** ، معان کتابدار آقای **معین الدین خان** ، نایب معاون آقای **حافظ محمد الحارثی** . تعداد کتاب ۱۰۵۰۰۰ مجلد. نسخ خطی در حدود ۶۰۰ نسخه. و لیکن تعداد کتب فارسی چاپی را مشخص نکردند و تقریباً ۵۰۰۰ کتاب فارسی داشت. به همراهی آقای مولانا غلام مصطفی قاسمی از این کتابخانه دیدن کردم. آقای دکتر محمد علی قاضی و آقای معین الدین و آقای حافظ محمد الحارثی همه‌گونه کمکی به من کردند. از بخش های مختلف کتابخانه دیدن نمودم تا به بخش کتب شرق شناسی رسیدم. در این بخش به قفسه های نسخ خطی دست یافتم ، و از آنها نام این چند نسخه را یادداشت کردم :

۱- **روایح الانفاس** : (فارسی) تألیف شیخ برهان الدین برهانپوری.

۲- **طوطی نامه**.

Marfat.com

۳- **چهار عنصر.**

٤- **تذکرهٔ مخادیم کهره :** تألیف مخدوم الله بخش العباسی الکهوری.

۵- **تاریخ طبری :** (عربی) ، کتابت ۱۲٦۵ ﻫ ق.

٦- **شرح لمعات :** تألیف جامی ، ۸۸٦ ﻫ ق .

۷- **اسرار الاولیاء :** از شیخ فرید الدین گنج شکر.

۸- **اعجاز الخسرویه :** از امیر خسرو دهلوی.

۹- **شرح تحفة العراقین.**

۱۰- **تفسیر قرآن مجید :** (۳ ج) فارسی.

۱۱- **مجالس المؤمنین :** تألیف قاضی نورالله شوشتری که صریح و واضح در آخر این نسخه کتابت شده است به دست مؤلف نوشته شده است. و تاریخ ۹۹۸ ﻫ ق و ۱۰۷۱ ﻫ ق و ۱۰۱۰ ﻫ ق دارد. مهر «محمد راشد» دارد. دارای چند لوح و جدولهای زیبا و زر افشان و خط خوش نستعلیق است. اما کرم به سرتا سرآن مخصوصاً به عطف آن که شیرازه داشت راه یافته بود و من آنرا تا اندازه یی از گرد و کرم پاک کردم.

۱۲- **شرح گلشن راز :** کتابت ۱۰٦۹ ﻫ ق.

۱۳- **ملفوظات حضرت شاه عیسی** یا «عین المعانی».

٦۲- کتابخانهٔ سند شناسی

[دانشگاه سند ، حیدر آباد سند]

این کتابخانه در محوطهٔ قدیم دانشگاه سند قرار دارد و کتابدار آن آقای دکتر غلام علی آلانا (دکتر در سند شناسی) است. این کتابخانه فقط کتابها و نسخه هایی در خود گرد می آورد که مربوط به سر زمین سند باشد و علما و دانشمندان سندی آنها را تألیف کرده و مخصوصاً اگر به زبان سندی نوشته شده باشند بهتر است. یک فهرست اجمالی نسخه های خطی و چاپی مربوط به سند از طرف کتابخانهٔ سند شناسی و به گرد آوری و نظارت دکتر غلام علی آلانا چاپ شده است. دکتر آلانا خیلی علاقه مند است که فهرست تفصیلی کتابخانهٔ سند شناسی تهیه گردد. وی هم اکنون آنگونه که خودش می گفت :

Marfat.com

گروه‌هایی را به قصبه‌ها و روستاها می فرستد و آنها فهرست نسخ خطی را تهیه می کنند و نیز جمعی از علما وفضلا را گرد آورده مشغول باز نویس کردن و فهرست نمودن یادداشت‌ها و برگه هایی است که از روستا ها و قصبه ها و شهرهای استان سند فرستاده می شود. بعضی از کتابهای کتابخانهٔ سند شناسی را دیدار کردم که بیشتر آنها چاپی و دستنویس بود و نسخهٔ خطی قدیم به چشم نخورد.

۶۳ـ کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران

[لطیف آباد–شماره ۷، تقاطع راه آهن ، حیدر آباد سند]

باوجود اینکه بیش از دو سال از عمر تأسیس خانهٔ فرهنگ ایران در حیدر آباد سند نمی گذرد کتابهایی چاپی ارزنده و تحقیقی در آن گرد آورده شده است. اکثر این کتابها چاپ ایران هستند. کتاب‌های سندی و اردو و حتی چند نسخهٔ خطی را نیز در این کتابخانه زیارت کردم از جمله :

سفینهٔ الشعراء (فارسی) مجموعهٔ اشعار برگزیده به خط خوش که تاریخ ۱۲۷۸ را داشت و شعری از یک شاعر تبریزی که در آن تاریخ کتابت شده بود دیدم، جمعاً در حدود ۲۵۰۰ کتاب در خانهٔ فرهنگ ایران موجود است.

۶۴ـ کتابخانهٔ استاد حضور احمد سلیم

[لطیف آباد ، شماره ۶ ، حیدر آباد سند]

آقای حضور احمد سلیم استاد فارسی دانشگاه سند و مدرس خانهٔ فرهنگ ایران و شاعری چیره دست است. وی به ایران سفر کرده و یک سال در دانشگاه تهران به مطالعه در زبان فارسی پرداخته است و نخست در شهر ملتان معلم بوده و سپس به حیدر آباد سند آمده و رحل اقامت افکنده است. مورد توجه شادروان استاد سعید نفیسی بوده است و بدان جهت به تشویق آن شادروان ، کتابهای فارسی ارزنده در موضوعات ادب و تاریخ و شعر فارسی گرد آورده است و در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی و چند نسخهٔ خطی دارد. خودش تاکنون چند دفتر شعر سروده است و چندین داستان فارسی را به اردو ترجمه کرده است. اخیراً کتابی نوشته به نام «آموزگار فارسی» که بسیار مورد توجه واقع شده است و برای آنان که بخواهند فارسی و اردو فرا گیرند. مفید و مختصر است و آموزنده. رباعیات بابا طاهر

Marfat.com

همدانی را به اردو ترجمه و چاپ کرده است . اینک نام چند نسخهٔ خطی از کتابخانهٔ او :

۱- **ضیاء القلوب فی اخلاق المطلوب:** تألیف محمد ضیاءالدین الحسینی المازندرانی ظاهراً در عهد شاه ابوالمظفر شاه عباس الحسینی الموسوی (شاه عباس بزرگ) ، کاتب عبد الکریم در سنهٔ ۵ عالمگیر. تاریخ تألیف «ضیاء قلوب اهل دل = ۱۰۲۰».

۲- **دیوان ناصر :** (ناقص).

۳- **صلوة مسعودی :** در فقه (ناقص).

٤- **مائة عامل:** (فارسی) ، کتابت ۱۰۹۷ ه ق. کاتب عبدالغنی بن شیخ عبدالکریم.

۵- **صرف و نحو به فارسی** (۲ نسخه).

۶۵- کتابخانهٔ سید تلمیذ حسنین رضوی

[لطیف آباد—شماره ۶ ، حیدر آباد سند]

آقای سید تلمیذ حسنین رضوی کارمند خانهٔ فرهنگ ایران و معلم مدارس متوسطهٔ حیدر آباد سند است و به زبان انگلیسی و عربی و فارسی و اردو و سندی مسلط است. در خانه اش کتابهایی در خورو شایسته گرد آورده است و اکثر آنها به زبان فارسی و عربی است و در حدود یک هزار و دویست کتاب دارد. خوشنویس قابلی است . وی گفت نسخهٔ خطی هم دارد و لیکن دیدار از آنها به وقت دیگر موکول شد.

۶۶- کتابخانهٔ دانشکدهٔ نوین علیگر

[(نیو علیگر کالج) ، تندو آدم ، حیدر آباد سند]

در کتابخانهٔ نیو علیگر کالج در حدود ده هزارکتاب چاپی به زبانهای سندی و انگلیسی و اردو داشت و چندکتاب فارسی نیز موجود بود اما از نسخهٔ خطی خبری نیافتم.

* * *

البته در سر زمین سند صد ها کتابخانه موجود است که مطالعه و دیدار از آنها مطابق یک برنامهٔ معین باید انجام بگیرد. بیشتر این کتابخانه ها در روستا ها و قصبه ها و شهرک های استان سند است. در اثر مطالعه و پرسش و جست و جو از بزرگان تاریخ و ادب و شعر در سر زمین سند به این نتیجه رسیدم که این استان از لحاظ متون زبان و ادب فارسی و نسخ خطی که انباشته در انبارها و صندوق‌ها و جعبه‌ها است از غنی ترین استانهای

Marfat.com

پاکستان است. گذشته از کتاب، تقریباً همه کتیبه‌های مزارات و مقابر و سر درهای آرامگاه‌ها و مساجد به شعر و زبان فارسی است و در دور ترین روستا ها و یا شهرک های سند این گونه کتیبه نگاری بیشتر به چشم می خورد. متأسفانه فرصت دست نداد که از اینگونه کتیبه‌ها یادداشت بردارم و نیز وسایل عکس برداری و رفت و آمد در اختیارم نبود. آقای سید پیر حسام الدین راشدی تعدادی از این کتیبه‌ها را عکس برداری کرده و جای جای در کتابهای خود بعضی از آنها را به چاپ رسانیده است ، مانند : مکلی نامه چاپ انجمن ادبی سند ، تحفة الکرام چاپ انجمن ادبی سند ، مقالات الشعرا و تاریخ شعرای کشمیر و تکملهٔ مقالات الشعراء و دیگر کتب و رسایل. آقای پیر حسام الدین راشدی در نظر دارد همه کتیبه‌های فارسی مقابر و مزارات و آرامگاه ها و مساجد و قلعه ها و قبور را در کتابی جدا گانه به چاپ برساند. این حقیر چند کتیبه و چند عکس کتیبه را خواند و اشعاری چند از آنها یادداشت کرد از جمله :

اشعار ذیل را از «باب النوح» و «در بار مخدوم نوح» و «مسجد هاله» یادداشت کردم :

دربار حضرت غوث الحق مخدوم نوح :

حمد خدا وند را زینت تعمیر یافت روضهٔ جنت نما قبه سرا سر فتوح
خاک درش بالیقین کار مسیحا کند مرده دلان را از او هر نفس تازه روح

بانی این بارگاه پیر محمد زمان شافع امت و را باد شفیع وضوح
نخل مرادات او دار مثمر مدام تا بقیامش قیام بخش کنی یا بدوح
عقل پیاپی قسم گفت به سالش زپی مأمن امن و امان قبهٔ مخدوم نوح

سال وفات «مخدوم نوح» را ۹۹۸ ه ق و سال کتیبه را ۱۲۰۵ ه ق آورده بودند.

یک قصیدهٔ طولانی روی کاشی های نیلگون به خط نستعلیق به مطلع :

ای خدا از فضل تو حاجت روا با تو یاد هیچکس نبود روا

و مقطع :

حج زیارت کردن خانه بود حج رب البیت مردانه بود

در جایی دیگر بر روی کاشی :

«میر اعظم امیر کرمعلی ،
سال تعمیر مسجد درگاه چشم امید روشنش بادا
بمیامن علی ولی الله هاتفم گفت سال تعمیرش
مسجد الله مثال بیت الله= ۱۲۱۳ ه ق

Marfat.com

و نیز چندین کتیبه در نقاط مختلف این مسجد به امضای «فتح علی خان سلطان زمان» دیدم.

بعضی را اندیشه بر این است که کتیبه نگاری مقابر و آرامگاه ها و مزارات به زبان فارسی از یک صد سال گذشته در سر زمین پاک نقصان یافته است اما من با یادداشت هایی که از کتیبه های موجود برداشته ام این اندیشه درست نمی آید ، مانند این اشعار بر کتیبهٔ سنگ مرمر مسجد پیر جهندو :

مسجد نو شد در عهد رشد الله شاه آنکه هست از بحر معنی او در اسرار جو
درس بودم بهر تاریخش زمانی سر بجیب دل گواهی داد آخر بعد فکر و جست و جو
چونکه مسجد از برای ذکر حق تعمیر گشت سال تعمیرش بگویم ذکر حق بسیار گو
(۱۳۲۷ ه ق)

در شهر حیدر آباد سند ، آثار تاریخی اسلامی فراوان است از جمله : مشاهد متبرکه مانند : قدمگاه حضرت مولا علی ابن ابی طالب ، روضهٔ حضرت سید عبدالوهاب شاه جیلانی ، مکی شاه بابا در قلعهٔ خاکی ، عبدالغنی بابا معروف به بابا غنی شاه ، تولری شریف معروف به حضرت خواجه سید عبدالقادر شاه. مقابر امیران کلهورا ، مانند : میان محمد سرفراز کلهورا (شهید) ، میان محمد بن میان محمد سرفراز کلهورا ، میان محمد خان برادر میان محمد سرفراز کلهورا ، آرامگاه های باعظمت امیران تالپور (۱۸۱۲—۱۸۴۳ م) در محلهٔ هیر آباد که مجموعاً در حدود ۴۰ مقبره در یک جا هستند و اشعار فارسی در کتیبه های آنها است :

فنای من پنهان در رضای تو بقای من پنهان در صفای تو

چه عالیشان دربار امام دین ربانی ملایک صف به صف امتاده اینجا بهر دربانی

یکی از بزرگ ترین آثار تاریخی سند در حیدر آباد «قلعهٔ تالپوران» است که در وسط شهر قرار دارد و در آن موزه‌یی تعبیه کرده اند که اسلحه های گرم و سرد در آن گرد آورده شده است. بردر ها منبت کاری و بر دیوار ها بعضی تصاویر امیران تالپور دیده می شد. بالای در ورودی قلعه یک کتیبهٔ سنگی بود به فارسی که به علت گرد و غبار و خاک روی آن نتوانستم آنرا بخوانم.

در شهر حیدر آباد چند کتابفروش را دیدار کردم. از جمله : آقای پیر محمد صاحب

Marfat.com

مدیر آزاد بک دپو ، صدر ، حیدر آباد . آقای سایین محمد مالک کتابفروشی اسلامی ، شاهی بازار. در بعضی از این کتابفروشی ها کتابهای چاپی قدیم نولکشور و مطبع مصطفایی دیده شد اما نسخهٔ خطی به نظر نیامد.

* * *

در نزدیکی شهر باستانی **تهته** بناهاو و مساجد و آثار تاریخی اسلامی فراوان است و **گورستان مکلی** به نام **شهر خموشان** ۲٤ میل طول دارد و بزرگان و شاعران و مورخان در این گورستان مدفونند و مقابر آنها و کتیبه‌ها شان از آثار شگفت آور کاشی کاری و سنگ تراشی و خوشنویسی و نقاشی و کتیبه نگاری اسلامی قرن نهم و دهم و یازدهم هجری قمری است و شایستهٔ تحقیق و جست و جو .

راولپندی :

٦٧- کتابخانهٔ مستالیه
[جامع مسجد رود ، راولپندی]

مالک این کتابخانه آقای صاحب زاده دکتر حکیم محمد اصغر مستالوی ابن حضرت مولانا عبدالعلی مستالوی است (مستاله روستایی است در اسلام آباد). وی فعلاً کتابخانهٔ خود را به صورت یک مطب در آورده است. آقای حکیم محمد اصغر مستالوی در حدود پنجاه سال دارد و عالم علوم اسلامی و دانای طب قدیم است و به زبان فارسی و عربی و پنجابی و اردو و انگلیسی گفت و گو می کند. کتابخانه اش در حدود ۵۰۰۰ کتاب چاپی و بیش از ۱۵۰ نسخهٔ خطی به زبان های عربی و فارسی و پنجابی و اردو دارد. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی به طور خلاصه :

۱- **کشف الرمز :** (عربی) ، تاریخ کتابت ۱۱۷۷ ه ق.

۲- **استفتاء نامه :** (فتاوؤ مستالیه) تألیف محمد عبدالعلی المستالی الحنفی النقشبندی المجددی القریشی العثمانی به خط مؤلف که در سال ۱۹٤۳ میلادی فوت کرده است. وی اهل علم و ادب بوده است و شاعر بوده و قطعات ماده تاریخ می ساخته :

«با عجب ترتیب و حسن اهتمام و انتظام گشت تعمیر این بنای روز یکشنبه تمام
شانزده بد ماه صفر اکنون بگو با سال آن کین حسامی عجب آمد پر دالن از نیام
الراقم محمد عبدالعلی».

۳- **زاد الامین لاهل الیقین :** (فارسی و عربی) یا **گلقند** در مسائل طریقهٔ نقشبندیه ،

Marfat.com

تألیف محمد امین مستالی (متوفی ۱۹۱۸ میلادی) راولپندی ، سال تألیف ۱۲۹۸ ه ق.

٤- **خزانة الروایات :** (عربی) تصنیف جگن هندی (متوفی ۹۲۰ ه ق)، جگن درگجرات دکن است.

۵- **لیلی و مجنون نظامی :** خوش خط و سر لوح و تصاویر و مذهب تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

٦- **شاطبی :** در علم قرائت ، کاتب غلام نبی ، ۱۲۹۸ ه ق ، همراه با دو رسالهٔ صرف و نحو در عربی.

۷- **فرایض محمد عبدالعلی :** ۱۳۳۳ ه ق . سال تألیف و کتابت . این سه بیت در صفحهٔ آغاز :

«فرایض ندانی شوی در قلق اججس نوق تقق رسنق
چو واجب ندانی شوی در خطر مفیت لقت تقت جسر
چو ستت بدانی شوی مقتدا روث تبت تست ددا »

۸- **کتاب القبل و المعانقة و المصافحة:** تألیف ابن الاعرابی، کاتب محمد ۱۳٤۷ه ق =۱۹۲۸ میلادی.

۹- **یوسف و زلیخای جامی :** خوش خط ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۱۰- **منطق :** (قل احمد).

۱۱- **مثنوی مولوی :** با حواشی و مقدمه ، کتابت ۱۲۲۷ ه ق.

۱۲- **مجمع بحار الانوار فی غرایب التنزیل و لطایف (بدایع) الاخبار** (۲ جلد) : سال تألیف ۹۷٦ ، (در موضوع علم لغت و حدیث).

۱۳- **مجموعهٔ رسایل :** (اصطرلاب و نجوم و حصن حصین من کلام سید المرسلین و حکمت یونانی). این مجموعه در سال ۱۱٤۵ ه ق در ملکیت کرار علی خان بوده است.

۱٤- **سنن ترمذی :** کتابت ۱۱۱۱ ه ق. کاتب ابی بکر مصطفی افندی الدیار البکری.

۱۵- **مختصر جامع الصغیر :** کتابت ۱۱۲۳ ه ق. کاتب عبدالله بن احمد الازمیری.

۱٦- **الاربعین فی اصول الدین :** تألیف غزالی ، کتابت ۱۳۲٤ ه ق.

۱۷- **مجمع حل لغات :** کتابت ۱۲۲۸ ه ق.

Marfat.com

۱۸- **مزرع الحسنات فی شرح دلایل الخیرات :** تألیف محمد فاضل مدنی ، کاتب اسد الله شاه .

۱۹- **دیوان واقف لاهوری :** تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۲۰- **مجموعهٔ مثنویات جامی :** (هفت اورنگ). تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۲۱- **منشآت لطیفه.**

۲۲- **منطق الطیر :** عطار.

۲۳- **ملفوظات :** شیخ فرید الدین شکرگنج به ضمیمهٔ تفسیر سورهٔ حشر .

۲۴- **شرح قصیدهٔ ابن مدین :** شارح شهاب الدین احمد بن ابراهیم ابن غلان المکی الشافعی.

۲۵- **مختصر البغاری :** با زیر نویس فارسی.

۲۶- **مفرح القلوب :** تألیف حکیم محمد اکبر ارزانی.

۲۷- **وقایة الروایه :** در فقه حنفی.

۲۸- **قانونچه :** به خط مولانا عبدالعلی مستالوی.

۲۹- **حاشیه شرح الوقایه :** یا غاشیة الحواشی (عربی) ، کاتب غلام محمد ، کتابت ۱۲۵۶ ه ق.

٦٨- کتابخانهٔ قومی (قومی کتب خانه)

[اقبال رود ، نیا بازار ، راولپندی]

مالک این کتابخانه که کتابفروشی نیز هست آقای حکیم عبدالغنی است. در این کتابخانه کتاب های چاپی موجود است ، گفته شد نسخه های خطی نیز دارد.

٦٩- کتابخانهٔ دکتر پیر محمد حسن

[کیو-۲۵۳ ، سید پوری رود ، راولپندی]

آقای دکتر پیر محمد حسن استاد علوم ادبی و متخصص در زبان و ادب و تاریخ عرب و مترجم و مؤلف کتاب ها و رسایل بسیار است. در شهر امرتسر به سال ۱۹۰٤ میلادی متولد شده است. از دانشگاه پنجاب دکتری زبان و ادبیات عرب دریافت کرده است به

Marfat.com

شغل معلمی و استادی و ریاست دانشکده رسیده و اکنون باز نشسته است. اینک بعضی از کتابهایی که از عربی به اردو ترجمه کرده است :

۱- ترجمهٔ بلوغ الارب در ٤ جلد (از عربی به اردو).
۲- حیات جاودان (اردو).
۳- ترجمهٔ رسالهٔ قشیریهٔ عبدالکریم نیشابوری.
٤- ترجمهٔ ابریز از علامه مبارک سلجماسی.
۵- ترجمهٔ التعرف لمذهب‌التصوف از کلاباذی به اردو .
۶- العباب تألیف حسن الصغانی (متوفی ۶۵۰ ه ق) در لغت عرب. این کتاب را تصحیح و تحشیه و تعلیق کرده و کهن ترین نسخهٔ خطی را در اختیار داشته است. اما هنوز چاپ نشده است. تاریخ تألیف این کتاب در حدود سال ۶۵۰ ه ق.
۷- مقالات عربی و اردو (در مجلهٔ فکر و نظر و دراسات العربیه) و دیگر ماهنامه های علمی.

در کتابخانهٔ آقای دکتر پیر محمد حسن ملک کتابهایی چاپی دیدم در حدود ۲۰۰ مجلد ولی نسخه های خطی او متأسفانه در شهر امرتسر باقی مانده است. وی به زبان فارسی و عربی و اردو شعر می سراید. در هجو «غلام نبی» به فارسی سروده بدین مطلع :

کور چشم و کور باطن کور دل که ز نار است خلقت شان نی ز گل

مکهد :

۷۰- کتابخانهٔ مولانا محمد علی مکهدی

[مکهد ، دهستان پندی گیب ، بخش کیمبلپور]

این کتابخانه در شهرک مکهد واقع شده که تا شهر راولپندی در حدود ۲۰۰ میل (۲۷۰ کیلومتر) فاصله دارد و در کنار رود سند قرار گرفته است. بیش از ده هزار مجلد کتاب چاپی و ۱۰۰۰ نسخهٔ خطی فارسی و عربی و اردو دارد. مکهد در مدت دویست سال مرکز علوم اسلامی بوده و دارای مدارس دینی متعدد و مساجد و مقابر و مشاهد متبرکه است. هم اکنون چند مدرسهٔ دینی دارد که طالبان علوم اسلامی از گوشه و کنار پاکستان برای تحصیل علوم دینی اسلامی بدان جا می روند. مدرسهٔ مولانا محمد علی از همهٔ مدارس

Marfat.com

مکهد معروف‌تر است و در حدود ۲۰۰۰ طالب‌علم داردولنگر (آشپز خانه) و حجرات متعدد برای زندگی دارد. کتابخانهٔ مولانا محمد علی در همین مدرسه است. مزارات و مقابر و آثار تاریخی بسیار دیدنی دارد و بر مزار اکثر مشایخ گنبد و بارگاه و گلدسته بنا شده است. سبک بناها به سبک قرن ۹ و ۱۰ هجری یعنی دورهٔ مغول است. فعلاً سجاده نشین مدرسه و دربار و کتابخانهٔ مولانا محمد علی ، مولانا فضل الدین فرزند مولانا احمد دین است. مولانا فضل الدین مالک کتابخانه است و از هر جهت در حفظ و حراست آن می کوشد. کتابخانه در یک بنای نسبةً خوبی قرار دارد اما متأسفانه از گزند باران و کرم و غبار و خاک محفوظ نمانده است. این کتابخانه فهرست کامل ، که همه‌گونه اطلاعات دربارهٔ نسخ خطی و چاپی را در برداشته باشد ، ندارد. در سال ۱۳۵۰ آقای نذر صابری کتابدار دانشکدهٔ دولتی کیمبل پور (گورنمنت کالج) به شهرک مکهد رفته و اسامی نسخ خطی را در یک دفتری بر حسب موضوع نوشته است و جمعاً در ۲۵ موضوع آنها را دسته بندی کرده است :

۱— تفسیر ، ۲— حدیث ، ۳— اسماء الرجال ، ٤— اصول فقه ، ۵— ادب عربی ، ۶— تصوف ، ۷— فقه ، ۸— فتاوی و فقه ، ۹— صرف ، ۱۰— نحو ، ۱۱— معانی ، ۱۲— ادب فارسی ، ۱۳— انشای فارسی ، ۱٤— طب ، ۱۵— لغت عرب ، ۱۶— لغت فارسی ، ۱۷— ریاضی ، ۱۸— مناظره ، ۱۹— عقاید ، ۲۰— تاریخ ، ۲۱— تجوید ، ۲۲— میراث ، ۲۳— قصه ، ۲٤— منطق ، ۲۵— فلسفه.

همهٔ این موضوعات در یک تابلوی زیبا خوشنویسی شده و بر دیوار کتابخانه نصب شده است. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **تفسیر کشاف :** نصف اول ، کتابت ۶۶۹ه ق ، ۳۳۷ ورق ، کاغذ ضخیم نخودی رنگ سمرقندی ، کاتب «علی بن محمد ابن عبدالله النساخ الشیبانی» : «تم النصف الاول من الکتاب بحمد الله تعالی و حسن توفیقه و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین فرغ من تنمیقه العبد المذنب الفقیر الضعیف المقر بذنبه و خطایا المحتاج الی رحمة ربه و مولاه علی بن محمد ابن عبدالله النساخ الشیبانی غفر الله له و لوالدیه و لجمیع المؤمنین و المؤمنات و المسلمین و المسلمات فی ثلاث لیال خلون من شهر صفر سنه تسع و ستین و ستمائه هجریه اللهم اغفر و ارحم من دعا لکاتبه بالمغفرة و الرضا» در کنارهٔ صفحات و آغاز و انجام این نسخه اشعار فارسی و یاد داشتهایی در موضوع علوم قرآنی آمده است از جمله این رباعی :

Marfat.com

«سر رشتهٔ دولت ای برادر کمدار و این عمر گرامی به خسارت مگذار
دایم همه جا با همه کس در همه حال می‌دار همیشه جسم ودل‌جانب یار».

٢- **تفسیر موضع المعانی :** (فارسی) ، تقریباً قرن ١١ ه ق.

٣- **تفسیر توضیح :** (فارسی) ، کتابت ١٠٧٠ ه ق.

٤- **کتاب اللامع الصبیح لشرح الجامع الصحیح :** (عربی) ، تقریباً قرن ١٠ ه ق.
تاریخ تملک ١١٤٧ ه ق.

٥- **کتاب الفرج بعد الشدة :** تألیف عبدالله قریشی.

٦- **نزهة النظر فی توضیح نخبة الفکر :** حافظ ابن حجر عسقلانی و مولانا محمد عبدالرحمن.

٧- **صراط المستقیم :** معروف به «سفر سعادت» ، امام مجد الدین فیروز آبادی.

٨- **عبدالغفور :** (فارسی) ، کتابت و شرح فارسی به دستور مولانا محمد زین الدین و مولانا محمد غلام محیی الدین ، ١٣١٧ ه ق. کاتب غلام حسن نامی.

٩- **منتخب الاحادیث :** قدمت کاغذ و خط در حدود قرن ٥ و ٦ ه ق.

١٠- **خلاصة السیر فی احوال سید البشر :** سنهٔ ١١١٠ (العاشر ربیع الاول).

١١- **شرح تحفة الاحرار :** (فارسی) ، در روستای مستاله به سال ١٢٩٩ ه ق ، شارح شیخ احمد ابن شیخ فتح محمد ابن شیخ یوسف ساکن دیره غازیخان. کاتب اصغر .

١٢- **آیینهٔ تواریخ یا تحفهٔ شایق :** تألیف حافظ الٰهی بخش شایق ، ١٢٩٥ ه ق .
(این کتاب در سال ١٣١٢ ه ق در کانپور چاپ شده).

١٣- **فتوحات مکیه :** از باب یکم تا باب ١٢٦ ، کتابت در دارالخلافهٔ شاه جهان‌آباد تقریباً قرن ١١ ه ق (و لیکن مولانا فضل الدین مالک کتابخانه معتقد بود در قرن هشتم هجری کتابت شده است).

١٤- **کیمیای سعادت :** قدمت خط و کتابت و کاغذ تقریباً قرن ٦ و ٧ ه ق.

١٥- **اسکندر نامه :** کتابت در بلدهٔ شاه جهان آباد ، ١٠٨٥ ه ق ، در مسجد اکبر آباد ، کاتب : حیات الله ولد محمد مراد کوکهر.

١٦- **مرقعة للقلوب و تحفة الکاملین :** (این اسم تاریخ تألیف است) تألیف خواجه محمد

Marfat.com

معین الدین بن خواجه خاوند محمود بن خواجه میر سید شریف ، تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۱۷- **فرهنگ جهانگیری :** کتابت ۱۰۹۱ ه ق.

۱۸- **شرح تحفة الاحرار :** از روی شرح شیخ احمد به دستور صاحبزاده صاحب مولوی غلام محیی الدین ، کاتب محمد رمضان بن علی محمد.

۱۹- **قرآن :** (۱۷ نسخه) ، با ترجمهٔ فارسی مذهب و منقش و ترنج و سر لوح از قرن ۹ تا ۱۳ ه ق.

۲۰- **کتاب تصوف :** (عربی) ، تقریباً قرن ۵ و ۶ ه ق.

۲۱- **داستان حمزه.**

۲۲- **کتاب سیبویه :** کتابت ۱۰۷۸ ه ق ، کاتب محمد شریف الدین الحسینی الخفی.

۲۳- **مکتوبات شیخ احمد ابن یحیی المنیری :** (نسخهٔ کامل فارسی) تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۲۴- **منطق الطیر عطار :** تقریباً کتابت قرن ۱۱ ه ق.

۲۵- **منازل السایرین :** و کلام خواجه عبدالله انصاری (فارسی) با سهرها و امضا های گوناگون ، تقریباً قرن ۷ ه ق.

۲۶- **مجموعهٔ رسائل :** (عربی و فارسی) ، ۱— شرح فقه اکبر ، ۲— منهج الرسائل ، ۳— رسالهٔ زین الدین الخوافی (ابوبکر بن محمد بن محمد بن علی المدعو بزین الخوافی) سالهای کتابت ۸۲۸ ه ق و ۸۳۶ ه ق ، شارح محمد دین کاوس البلخی ، کاتب : صدر الدین ، تاریخ تملک در ۱۰۲۰ ه ق به دارالسلطنه آگره با امضاها و سهرهای گوناگون.

۲۷- **دیوان خاقانی :** قرن ۱۱ ه ق.

۲۸- **رسالهٔ قشیری :** قرن ۱۱ ه ق.

۲۹- **درة التاج فی المعراج :** (مثنوی فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق.

۳۰- **بحر فراست اللافظ فی شرح دیوان حافظ :** (فارسی).

۳۱- **شرح گلستان :** (عربی) برای پاس خاطر میان صاحب میان زین الدین ، کاتب و شارح فضل احمد قریشی ساکن موضع جبی شاه دلاور والی ، کتابت ۱۲۸۶ ه ق.

Marfat.com

۳۲- **تاریخ اکبری :** کاتب عبدالرحیم ساکن نمکسار ، ۱۱ شعبان ۱۱۵۱ه ق.

۳۳- **اخلاق ناصری :** تقریباً قرن ۱۱ه ق.

۳٤- **اسرار الغریبه :** در علوم مختلف (رمل و جفر و اصطرلاب و تعویذ و طلسم).

۳۵- **علم فروض و انواع بارک الله :** (مثنوی پنجابی) از مولوی عبدالله لاهوری ، کاتب : رکن الدین ۱۱ جمادی الاول ۱۲٦۹ه ق.

۳٦- **شرح مثنوی محمد ایوب :** کاتب : غلام‌محمود در قصبهٔ لوانده به سال ۱۲٤۷ه ق. (نام کاتب و تاریخ کتابت دیگری هم در این نسخه هست : خان محمد ، ۱۱٤٦ه ق).

۳۷- **کتاب مصطلحات سیالکوتی :** (فارسی) (در چهار نسخه) ، این نسخه بسیار ارزنده و مهم است ، در سال ۱۲۳۲ کتابت شده است. متن آن شامل ضرب المثل ها و اصطلاحات و کنایات معروف و غیر معروف ادبی و عرفانی فارسی است. از این نسخه چهار نسخه با کتابت های مختلف در این کتابخانهٔ مولانا محمد علی (مکهد) موجود است و چاپ شدهٔ آنرا تاکنون ندیده ام.

۳۸- **مثنوی مولوی :** (از دفتر یکم تا چهارم) ، کتابت ۸۳۵ه ق ، کاتب ابراهیم درویش الجنابی (فی تاریخ شهر محرم الحرام سنهٔ ۸۳۵ هجرة النبوی فی قریهٔ غوبدین پس از روز . . . .» .

۳۹- **منتخب نفحات الانس :** از جلال پریشان تحت عنوان «**خلاصة النفحات**» تقریباً قرن ۱۰ه ق.

٤۰- **مجموعه :** (۱- **منهاج العابدین** از غزالی ، ۲- **لوایح** ، کتابت ۱۰۸۰ه ق در ماه صفر).

٤۱- **مثنوی مولوی :** (دفتر سوم و چهارم و پنجم و ششم) ، کاتب حامد بن محمد بن المولوی ، تاریخ کتابت ۷٤۰ه ق (تقریباً ۷٤ سال پس از در گذشت مولوی) : در آخر جلد پنجم چنین آمده است. «تمام شد مجلد پنجم از مثنوی معنوی بحسن توفیق الله روز دو شنبه آخر شعبان المعظم در شهر قونیه حماها الله تعالی عن الآفات بر دست بندهٔ ضعیف ابو حامد بن محمد بن النقیب المولوی احسن الله خاتمه».

٤۲- **نفحات الانس جامی :** کتابت ۹۰۲ه ق. کاتب قطب الدین احمد الحافظ الهروی.

Marfat.com

در این کتابخانه کتابهای چاپی نادر الوجود نیز موجود است که بعضی از آنها به ارزش نسخ خطی نایاب می رسد. در کنار کتابخانه «دارالمطالعه» و دفتر «ناظم کتابخانه» قرار دارد. آرامگاه های مختلف در اطراف کتابخانه و مسجد از بانیان مدرسه و کتابخانه بنا شده است از جمله :

۱- آرامگاه مولانا محمد علی که کتابخانه و مدرسه به نام او است.
۲- آرامگاه مولانا غلام محیی الدین.
۳- آرامگاه مولانا زین الدین معروف به «میان صاحب».
٤- آرامگاه مولانا احمد الدین.

بر سر در و دیوار درون و برون آرامگاه آیات قرآن و احادیث نبوی و اشعار ماده تاریخ فارسی و عربی روی ترنج و کاشی و سنگ مرمر کتیبه شده است ازجمله :

۱- بر مزار مولانا غلام محیی‌الدین (متوفی ۱۳۳۸ه ق):

خواجهٔ ما به عز و جاه و جلال شد ز دنیا به اوج علیین
ترویه صبح ساعت نیکو سال جامع غلام محیی الدین
فاضل دهر و اصل کامل (۱۳۳۸) نامور بودی شیخ مهدیین
شد به گلزار خلد واحد وصل بلبل گل غلام محیی الدین(۱۳۳۸هق)
چشمهٔ فیض او مدام آباد والی وصل باغ زین الدین(۱۳۳۸هق)

۲- بر مزار مولانا محمد علی (متوفی ۱۲۵۳ه ق):

ز نور سلیمان محمد علی شده مهر تابان محمد علی
که ذرات عالم از این آفتاب .به اکناف عالم شده نور یاب
رئیس المشایخ محمد علی کزو گشته زنگارها منجلی
چودعوت به‌فردوسش از حق‌رسید از این رامگاه زیر عرش آرمید(۱۲۵۳هق)
ز نام رئیس المشایخ بگو که مأوای غربا است تاریخ او(۱۲۵۳هق)

۳- بر مزار شیخ زین الدین (متوفی ۱۲۹۵ ه ق) :

خواجهٔ ما حضور زین الدین شده کامل ز فیض این شه دین
تاج پوشی ز شه سلیمان شد نایب این ولی دوران شد
در کمالات عشق فایق شد فیض بخش همه خلایق شد

Marfat.com

جان پاکش چو ارجعی بشنید کرد پرواز سوی عرش مجید
گفت هاتف وصال زین الدین صاحب الکمال شیخ زین الدین(۱۲۹۵ هق)

در همهٔ آثار تاریخی شهرک مکهد نفوذ هنر و فن معماری ملتان و سند و ایران مشهود است و آنگونه که معلوم شد، کاشی‌های مقابر را از ملتان آورده‌اند و حتی یکی از نقاشان مقبرهٔ مولانا محمد علی و مولانا زین الدین و مولانا غلام محیی الدین «سکنهٔ ملتان» بوده است : «نقاشی روضهٔ مقدسهٔ حضرت مولانا مرحوم صاحب به تاریخ ۱۳۱۷ در ماه صفر ختم شد به روز دو شنبه خرج کننده بر نقاشی حکیم غلام رسول سکنهٔ مکهد ، نقاش میان پیر بخش سکنهٔ ملتان».

بر همهٔ مزارات و مقابر و مساجد شهرک مکهد و حتی بالای در ورودی بعضی از خانه ها جملات و اشعار فارسی کتیبه شده است ، و مردم متدین و درس خواندهٔ آن فارسی را می فهمند و بدان حرف می زنند.

راولپندی :

۷۱- کتابخانهٔ صاحبزاده منظور الٰہی نقشبندی

[محلهٔ عید گاه ، راولپندی]

آقای منظور الٰہی را وقتی ملاقات کردم که مجلس وجد و سماع ترتیب داده بود و درگوشه‌یی نیز تلاوت قرآن شریف می شد. اما کتابخانهٔ آقای منظور الٰہی ظاهراً فقط در حدود ۲۰۰ مجلد کتابهای چاپی دارد ، و لیکن اندک اندک چند نسخهٔ خطی فارسی و عربی را ارائه داد ، از جمله :

۱- **هدایة الانسان الی سبیل العرفان** : تألیف حافظ عبدالکریم سر سلسلهٔ نقشبندیه در راولپندی. (این کتاب از طرف الله والی کتب خانه ، کشمیری بازار لاهور چاپ شده است).

۲- **فیض الکریم** : (ایضاً).

۳- **تحفة الجمال و خزانة الاحوال** : (ملفوظات یا گفتار ها) از حضرت بهاء الحق والدین البخاری النقشبندی ، تألیف یعقوب بن عثمان محمود الغزنوی الچرخی ، بانشانها و مهرهای گوناگون ، کتابت تقریباً قرن ۱۱ هـ ق.

٤- **دلایل الخیرات** : با تفسیر فارسی درکنار صفحات و میان سطرها ، منقش و مصور و مذهب و خط خوش نستعلیق و نسخ ، تقریباً قرن ۱۰ هـ ق.

Marfat.com

۵- **دلایل الخیرات :** (متن عربی) به پیوست این نسخه کبریت احمر شیخ عبدالقادر جیلانی ، قصیدهٔ بانت سعاد ، اسماء الحسنی ، جامع الدعا و دیگر ادعیه و اوراد کتابت شده است و مالک نسخه قبلا قاضی محمد عادل شاه بوده که یکی از بزرگان شهرک «چوره شریف» است.

در محلهٔ عید گاه مزارات و مقابر سلسلهٔ نقشبندیه در راولپندی ساخته شده و همه ماده تاریخ ها و مطالب تاریخی بر مقابر به زبان فارسی و عربی و اردو است ، از جمله بر مزار مولانا حافظ حاجی محمد عبدالکریم :

در شب بیست و هشتم ماه صفر گشت از چشمهای ما پنهان
هاتفم بهر سال رحلت او گفت «پیر عظیم زیب جنان»

۷۲- کتابخانهٔ آقای محمد عمر

[مدیر ادارهٔ علمیه ، خیابان اصغر مال ، پی ۱۵۵۶ ، راولپندی]

آقای محمد عمر استاد زبان فارسی و عربی است و به شاگردان رشته های آزاد در دانشکده ها و دانشگاه پنجاب و اسلام آباد متون فارسی و اردو و عربی تدریس می کند. در کتابخانه اش در حدود ۲۰۰ مجلد کتاب چاپی موجود است و از نسخهٔ خطی نشانی نیافتم. وی گفت در ملاقات دیگر نسخه های خطی را ارائه خواهم داد. تحقیقاتی دربارهٔ «کشف المحجوب هجویری» دارد و می گفت چاپ لنینگراد و سمرقند و ایران و نولکشور و لاهور غلط بسیار دارد.

هزاره : هری پور

۷۳- کتابخانهٔ خانقاه نقشبندیهٔ مجددیه

[نزدیک عیدگاه ، هزاره (استان سرحد)] هری پور

به همراهی و راهنمایی آقای مولانا محمد اسرائیل کان‌الله‌له بدین کتابخانه راه یافتم. مالک کتابخانه آقای مولانا صدر الدین عالم علوم اسلامی و بنا کنندهٔ خانقاه نقشبندیهٔ مجددیه است. این کتابخانه در داخل مدرسهٔ خانقاه و در کنار خانهٔ مولانا صدر الدین قرار دارد. حضرت مولانا صدر الدین مردی متقی و عالم به علوم اسلامی بود و به زبان فارسی روان سخن می گفت. مکتوبات صدریه از او در دو جلد چاپ شده است (به زبان‌اردو) و درکنار مدرسه مسجدی با شکوه با نقاشی ها و گچ بری های زیبا بنام «مسجد صدریه» ساخته شده است.

Marfat.com

طالبان علوم دینی در حجرات و اطاقک های مختلف سکنی گزیداند. آقای صاحب زاده صاحب ، درس علوم ادبی و قرائت و صرف و نحو را بر عهده دارند، آقای مولانا محمد یوسف صدر المدرسین به تدریس علوم کلام و حدیث و تفسیر و فلسفه و منطق مشغول بودند. در حلقات درس شرکت جستم. استادان تدریس و طالب علمان به زبان فارسی آشنا بودند و اسکندر نامهٔ نظامی و گلستان و بوستان سعدی و پند نامهٔ عطار و یوسف و زلیخای جامی را می خواندند. کتاب «تحفة العرب فی الادب» تألیف مولانا اعزاز علی مدرس دارالعلوم دیوبند را صاحبزاده صاحب تدریس می کرد. در حدود یک صد طالب علم در مدرسهٔ خانقاه نقشبندیه درس می خوانند و از جا و لباس و خوراک (لنگر) بهره مند می گردند. اما کتابخانهٔ خانقاه که به «**کتابخانهٔ صدریه**» باید نامیده شود در حدود ۵۹۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۱۷۵ نسخهٔ خطی دارد. اینک اسامی چند نسخه را در ذیل می آوریم :

۱- **حالات خواجهٔ نقشبندیه :** (بهاء الدین) به زبان فارسی ، حدود قرن ۹ ه ق.

۲- **تاریخ الحرمین :** با تفسیر سورة الفاتحه کاتب عبدالرسول ولد شیخ عبدالقادر ، کتابت چهارم ربیع الاول ۱۰۹۸ه ق.

۳- **شرح فصوص الحکم :** (فارسی) از محب الله اله آبادی ، قرن ۱۰ ه ق.

٤- **دقایق الاخبار.**

۵- **تحفهٔ فرقانیه یا مکتوبات :** (فارسی) تألیف قطب بن یحیی للی ولی فی الله. این مکتوبات از لحاظ نثر و شعرفارسی و موضوع بسیار ارزنده است و هر مکتوب با جمله «من قطب الدین محی للی» آغاز می شود و ۵۵۲ صفحه دارد.

٦- **شرح سلم در منطق** یا **شرح فیروز** (عربی) ، کتابت ۱۲۳۳ ه ق ، کاتب نور جمال پیشاوری.

۷- **جواهر الاصول :** (عربی) کاتب عبدالحی ، کتابت ۱۲۳۹ ه ق.

۸- **حاشیهٔ مولانا فاضل :** میرزا خان بر شرح اشارات ، کتابت ۱۲۱٤ ه ق.

۹- **لهجة الاسرار و معدن الانوار :** به فتح خان، که در ۲۹ رمضان سال ۱۰۶۹ در کتابخانهٔ پادشاه عالمگیر سکندر اقبال بوده، هدیه شده است. مهر شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی را دارد. تقریباً قرن ۸ه ق. ظاهراً چاپ نشده است.

۱۰- **مقامات** یا **جامع الاکبر :** حضرت شاه نقشبند (فارسی ، منظوم و منثور). ۳٦۸ صفحه دارد.

Marfat.com

۱۱- **شرح هدایة الحکمه در فلسفه :** (عربی) از حاجی محمود ، ۹٦۲ ه ق.

۱۲- **اعانة الاحبا و شرح برهان الذاکرین :** تألیف علی اکبر بن میرزا امیر.

۱۳- **رساله در علم تصوف :** (فارسی).

۱٤- **رساله در علم حساب :** از غلام مصطفی ابن محمد صالح پسروری و به ضمیمهٔ این رساله رسایل دیگر است در هندسه و نجوم.

۱۵- **منهاج العابدین :** از امام محمد غزالی ، کاتب نجم الدین ، کتابت ۱۲۲۲ه ق.

۱٦- **شرح شرح جامی :** (در نحو و صرف) به زبان فارسی ، قرن ۱۰ ه ق.

۱۷- **مفتاح العلوم سکاکی :** (عربی) کتابت تقریباً قرن ۸ ه ق.

۱۸- **اخبار بخارا :** در موضوع تاریخ و اخبار بخارا اما ارزنده و قابل تحقیق از ابو بکر بن محمد بن محمد بن علی المدعو بزین الدین الخوافی تألیف ۸۳۱ ه ق. کاتب کرم الله بن علاء الدین فیروز پوری ، تاریخ کتابت ۹۷۰ ه ق. از این نسخه در کتابخانهٔ مولانا محمد علی در مکهد نیز موجود است.

۱۹- **قانون الادراک فی تشریح الافلاک.**

۲۰- **دستور الفصد :** از محمد بیگ در ده مقالهٔ فارسی به خط نستعلیق خوش ، تألیف در عهد فرخ سیر پادشاه عالمگیر ثانی ، کتابت سنهٔ ۱۱٦۱ ه ق. (نسخه‌یی ارزنده).

۲۱- **نصاب غنیة الشبان :** (منظوم) به تقلید نصاب الصبیان ابو نصر فراهی کتابت ۱۱۰٦ (سال ۳۹ جلوس اورنگ زیب ، کاتب حافظ عطاء الله) ، (فارسی و عربی).

۲۲- **العقد الجواهر الاشباه و النظایر :** از شیخ حسن بن داؤد الحلی (عربی منظوم).

۲۳- **صراح عن الصحاح :** (فارسی و عربی) رسم الخط عربی ، قرن ۹ ه ق.

۲٤- **المطول :** کتابت ۹۷۷ ه ق. کتب : مبارک بن شمس الدین بنی اسرائیل مولوی.

۲۵- **شرح مشکوة المصابیح :** کتابت ۱۰۹۷ ه ق. (فارسی).

۲٦- **فتاوی تاتار خانی :** به خط خوش نستعلیق ، قرن ۱۰ ه ق.

Marfat.com

۲۷- **کواکب الدراری فی شرح بخاری.**

۲۸- **شرح اوراد** شیخ بهاء الدین یا **کنز العباد فی شرح اوراد :** تألیف علی بن احمد الغوری خلیفهٔ شیخ رکن‌الدین، کتابت ۱۲۷۱ ه ق. این شعر در وصف این نسخه از آغاز آن :

حدیث خام مجویید در رسالهٔ ما به مهر داغ رسیده است برگ لالهٔ ما

۲۹- **بدایع الاصول :** از احمد بن علی بن تغلب مشهور به تابن سیاجاتی بغدادی حنفی متوفی ۶۵۶ ه ق.

۳۰- **شرح طوالع الانوار :** (علم عقاید) از قاضی بیضاوی. این نسخه درکتابخانهٔ شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی بوده است.

۳۱- **شرح حقایق منظومهٔ جامع صغیر :** (مهر مجدد الف ثانی شیخ احمد سرهندی دارد).

۳۲- **حل مشکلات الغیث فیما یتعلق بالفضل و الحدیث :** تألیف محمد المدعو بفیض العالم ابن مولانا ملا جیون ابن سیدنا علاءالدین الفنجابی الهزاوری مولداً و متوطناً و الگجراتی الجیبی الفتنی نسباً و الحنفی مذهباً و الاویسی مشرباً.

۳۳- **البراهین القطعیه لاوقات المغربیه :** تألیف قاضی محمد فیض عالم هزاروی الگجراتی الفتنی.

۳۴- **جمال الملة والدین فی رد عقائد الوهابیین :** کاتب میان محمود.

فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ صدریه را آقای مولانا محمد اسرائیل کان الله له بر اساس روش کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان تهیه کرده است و اوراق دستنویس آن در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است و انشاء الله از طرف ادارهٔ انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان چاپ می شود.

۷۴- کتابخانهٔ مفتی عبدالسبحان

[خانقاه نقشبندیهٔ مجددیه ، نزدیک عیدگاه ، هزاره (استان سرحد)]

مالک این کتابخانه هم اکنون آقای مفتی سیف الرحمن است و تا کتابخانهٔ صدریه در حدود یک صد متر فاصله دارد. وی در خانهٔ خود کتابهای فارسی و عربی (خطی و فارسی) را گرد آورده و مجموعهٔ ارزنده ترتیب داده است. در حدود ۱۰۰ نسخهٔ خطی دارد. فهرست

Marfat.com

نسخه های خطی این کتابخانه را آقای مولانا محمد امرائیل کان الله له نوشته و اوراق دستنویس آن در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **تفسیر درواجکی یا تفسیر زاهدی یا لطایف التفسیر** (فارسی): مفسر زاهد درواجکی از علمای قرن ۵ هق ، کتابت در حدود قرن ٦ و ۷ه ق. این نسخه از آغاز سورهٔ فاتحه تا آخر جزء پانزدهم را در بردارد. نثر فارسی آن بالب و ارزنده است. هنوز چاپ نشده، یک دورهٔ کامل از این تفسیر در کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان موجود است.

۲- **تفسیر نیشابوری** : (عربی) از حسن بن محمد قمی معروف به نظام نیشابوری . از آغاز و انجام ناقص ، تقریباً قرن ۸ یا ۹ه ق. چاپ شده است.

۳- **حاشیهٔ مطول** : (عربی) تصنیف میرزا جان ، کتابت ۱۰۷٦ه ق.

٤- **صحیح نسایی** : کتابت ۱۲۷۱ه ق (در مکهٔ معظمه).

۵- **شرح الفیهٔ ابن مالک** : از اشمونی ، این نسخه در ملکیت قاضی هزاروی متوفی ۱۱۱۱ه ق بوده است. کاتب زین العابدین ابن احمد ابن ادریس.

٦- **تاج القصص** : (فارسی و عربی) بر اساس قصص قرآن و روایات دینی و احادیث نبوی تألیف شده است. ٦۳۸ ورق (۱۲۷٦ صفحه) قطع بزرگ.

۷- **حاشیهٔ مولانا عصام الدین بر تفسیر بیضاوی** : (عربی) خط خوش ثلث.

۸- **احیاء علوم الدین** : تألیف امام محمد غزالی ، تقریباً قرن ۷ و ۸ه ق. (۲ مجلد). در صفحهٔ اول این یادداشت آمده : «در بخارا به بهای یک اسب و ۲۰ اشرفی زر سرخ خریده شد. امضا و نشان مهرهایی دارد.

۹- **مدارک التنزیل و حقایق التأویل** : (عربی). نشان چند مهر دارد.

۱۰- **ناشناخته** : کتابی ارزنده (عربی) از ابو حمد منصور بن احمد بن مؤید الخوارزمی القاآنی.

۱۱- **حاشیهٔ ملا عبدالله یزدی بر خطابتی** : (تلخیص).

۱۲- **منتخب دیوان محمد کاظم** : متخلص به **واله** (دیوان واله).

۱۳- **عوارف المعارف** : قرن ۹ه ق.

Marfat.com

۱۴- **کتاب الاتقان فی علوم القرآن** : از جلال الدین سیوطی.
۱۵- **دیوان شعور** : (اردو) از آغاز و انجام ناقص. در همهٔ مقاطع اشعار نام «شعور» آمده و در حدود ۵۰۰ صفحه دارد.
۱۶- **شرح ملا جامی** : (فوائد الضیائیه). کتابت ۸۹۷ه ق.
۱۷- **جامع الصغیر سیوطی** : کتابت ۱۲۵۸ه ق ، کاتب : عبدالفتاح ابن سید مصطفی.
۱۸- **لطایف اللغات** : تألیف عبداللطیف بن عبدالکبیر یزدی (شرح مثنوی).
۱۹- **اوراد فتحیه** : از میر سید علی همدانی.

۷۵- کتابخانهٔ مولانا عارف الله شاه

[ستلایت تاون (شهرستاره) ، نزدیک خانهٔ فرهنگ ایران ، راولپندی]

به همراه پرفسور ملک محمد اقبال از آقای مولانا عارف الله شاه قادری میرتهی در خانه‌اش دیدن کردیم. وی به زبان فارسی با ما به گفت وگونشست. تعویذ می دهد و فتوی می دهد و طبابت می کند و تبلیغ اسلام می نماید و پیش امام مسجد «واه» می باشد. وی گفت کتابخانه ام در شهر میرتهه زادگاه خودم مانده است و در اینجا کتابی قابل دیدن ندارم. شهر میرتهه از مراکز بزرگ عالم اسلام در شبه قاره است. قوم میرتهه در این شهر و اطراف آن سکنی گزیده اند. مولانا عارف الله شاه کتابخانهٔ خود را به ما نشان نداد و فقط یک کتاب چاپی به نام «فتاوی رضویه» نشان داد ، این شعر را در دفتر من یادداشت فرمود :

«مصطفی نور جناب امر کن آفتاب برج علم من لدن»

ساهنپال :

۷۶- کتابخانهٔ سید مظفرحسین نوشاهی

[ساهنپال شریف ، ضلع (بخش) گجرات ، استان پنجاب]

در این کتابخانهٔ کوچک فقط کتابهای چاپی پزشکی را (در حدود ۲۰۰ مجلد) دیدار کردم، آنگونه که آقای سید شفیق الرحمن نوشاهی می گفت در هنگام حادثهٔ سیلاب ۹۰ در صد کتاب ها ضایع شده است از جمله نسخه های خطی. البته بعضی از نسخه های خطی را به روستاهای دیگر نقل کرده‌اند. اینک نام دو نسخه :

Marfat.com

۱- **کلیات کاتب** : (پنجابی و اردو) مسرودهٔ سید غلام احمد کاتب نوشاهی ، کاتب سید بشیر احمد بشارت نوشاهی .

۲- **کلیات کرم الٰهی نوشاهی** (پنجابی) : کاتب سید بشارت نوشاهی .

در روستای ساهنپال مساجد و مقابر اولیاء الله را زیارت کردم . بر در و دیوار این مساجد و مزارات اشعار و جملات فارسی و عربی نقش بسته بود در زمینه های گچی و یاروی سنگ‌های خارا و مرمر . آرامگاه حاجی محمد نوشه گنج بخش «متوفی ۱۰۶۴ ه ق» با گنبد و منارهٔ رفیع در همین روستای ساهنپال شریف است. ابیات فارسی بر دیوار درون آرامگاه به خط لاجوردی آمده است از جمله :

«گنج بخش قطب اعظم نوشه عالم پناه وارث عام نبوت اولیا را قبله گاه
گنج بخش نور مطلق حاجی نو شاه پیر مقتدای عارفان هم اولیا را دستگیر»

۷۷- کتابخانهٔ نوشاهیه (مکتبهٔ نوشاهیه)

[**ساهنپال شریف ، ضلع گجرات ، (استان پنجاب)**]

در کتابخانهٔ نوشاهیه (مکتبهٔ نوشاهیه) در حدود ۳۰۰۰ کتاب چاپی و ۵۵۰ نسخهٔ خطی موجود است. مالک این کتابخانه آقای سید شریف احمد شرافت نوشاهی است. وی خودش در حدود ۲۰۰ تألیف دارد که اوراق دستنویس وخطی آنها در کتابخانه اش موجود است و ۷ مجلد از آنها چاپ شده است. متأسفانه من درهنگام ورود به روستای ساهنپال شریف جناب سید شرافت نوشاهی را زیارت نکردم چون به سنده رفته بود و به واسطهٔ واقعهٔ سیل، کتابخانهٔ وی را به روستای «**رهار**» نزدیک شهرک علی پور چتهه بخش (ضلع) گجرانواله انتقال داده بودند و بعضی از کتاب‌ها نیز تباه شده بود. نوادر ارزندهٔ فارسی و عربی و پنجابی و اردو در کتابخانهٔ سید شرافت نوشاهی موجود است از جمله :

۱- **انواع حافظ برخوردار** : کاتب فقیر قل احمد نوشاهی ، ۱۹ جمادی الاول ۱۲۷۶ ه ق.

۲- **قصص الانبیاء** : کتابت ۱۲۷۶ ه ق ، کاتب فقیر قل احمد نوشاهی نبیرهٔ حاجی محمد نوشه گنج بخش .

۳- **تفسیر نقره کار** : از ملا معین الدین فراهی ، کتابت ۱۲۴۵ ه ق کاتب (ایضاً) .

Marfat.com

٤- **تفسیر طلا کار :** (ایضاً).

٥- **تفسیر حسینی :** خوش خط (ناقص).

٦- **کنز رحمت :** سرودهٔ محمد اشرف فاروقی منچروی،کاتب قل احمد ، ۱۲۸۱ ه ق.

۷- **کنز رحمت :** (ایضاً) ، کاتب سلطان احمد ، ۱۲۷۷ ه ق. جدول به قلم نظام ولد برخوردار .

۸- **کنز رحمت :** (ایضاً) ، کاتب غلام محیی الدین نبیرهٔ حضرت نوشه گنج بخش.

۹- **منتخب اللغات شاهجهانی :** (رشیدی) ، کتابت ۱۱۵۷ ه ق .

۱۰- **ثواقب المناقب :** از محمد ماه صداقت کنجاهی (سال تألیف ۱۱٤۸ ه ق) ، کاتب سید ابوالظفر شریف احمد شرافت نوشاهی از اولاد نوشه گنج بخش ، تاریخ کتابت ۱۳٤٦ ه ق. (۲۱۱ صفحه).

۱۱- **ثواقب المناقب :** کاتب نور علی نور ، قرن ۱۲ ه ق.

۱۲- **ثواقب المناقب :** کاتب غلام رسول ، قرن ۱۲ ه ق.

۱۳- **تذکرهٔ نوشاهی:** تألیف حافظ محمد حیات ربانی نوشاهی، متوفی ۱۱۷۳ ه ق. تاریخ تألیف ، ۱۱٤٦ ه ق. کتابت تقریباً قرن ۱۲ ه ق .

۱٤- **تذکرهٔ نوشاهی :** قرن ۱۲ ه ق.

۱٥- **کتاب الیکروزی :** (یعنی یک روز تصنیف شد) تألیف محمد عبد الله ، کاتب محمد رمضان برای فرزندش محمد ابراهیم ، قرن ۱۳ ه ق.

۱٦- **دلایل الخیرات :** کاتب الٰهی بخش ابن میان نور الله ، کتابت ۱۲۱۹ ه ق.

۱۷- **سفینة الاولیاء :** از محمد دارا شکوه ، کاتب نور الله (متوفی ۱۲۲۹ ه ق) نبیرهٔ حاجی نوشه گنج بخش تاریخ کتابت ۱۱۹۲ ه ق.

۱۸- **نور الفتاوی :** یا فتاوی نوشاهیه تألیف نور الله به خط مؤلف ، ۱۲۲۹ ه ق.

۱۹- **کتاب حدیث :** (ناشناخته) ، ناقص ، قرن ۱۲ ه ق.

۲۰- **مناقب غوثیه :** تألیف شیخ محمد صادق شهابی ، مذهب و منقش ، کاتب شیخ الله یار ، کتابت ، ۱۱۹٤ ه ق.

۲۱- **تحفة الاحرار :** ناقص قرن ۱۱ ه ق.

Marfat.com

۲۲- **نجات المؤمنین :** (پنجابی) ، منظوم ، کاتب غلام حسین.

۲۳- **پند نامهٔ شیخ عطار :** کاتب غلام حسین ولد صدر الدین ، ۱۲۷۸ ھ ق.

۲٤- **گلدسته :** معنی فرهنگ بوستان تألیف سید کریم در «مکه» جایی در نواحی گجرات.

۲۵- **شمایل النبی :** از امام ابو عیسی ترمذی ، کاتب حافظ محمد حیات نوشاهی.

۲٦- **کتاب الفواید :** در ادعیه و اوراد و مواد و تاریخ تألیف سید محمد شاه نو شاهی (متوفی ۱۳۲۷) به خط مؤلف در سال ۱۳۱٦ ھ ق.

۲۷- **بوستان سعدی :** به خط غلام قادر بن میان عبد الله از اولاد نوشاه گنج بخش ساکن پاندوکی عملهٔ پرکنهٔ بچه چیمه چته ، ۱۲۸۰ ھ ق.

۲۸- **مخبر الواصلین :** (مواد تواریخ) تألیف ابو عبد الله محمد فاضل ابن سید حسن الحسینی الترمذی الا کبر آبادی المدعوبه مظهر الحق ، تقریباً ۱۲۵۰ ھ ق.

۲۹- **میزان الطب :** از حکیم محمد اکبر ارزانی ، کتابت ۱۲۷٦ ھ ق ، کاتب میران بخش.

۳۰- **مجموعه :** (۱- پند نامهٔ عطار، ۲- جمال نامه از شاعر جمال الدین ۱۹۱۳ بکرمی ، ۳- تضمین مخمس از ارشد ، ۱۹۱۳ بکرمی ، ٤- نادرنامهٔ شیخ احمد کاتب طالب الدین کتابت ۱۹۰۵ هنگام جنگ و جدل انگلیس با خالصه.

۳۱- **شجرهٔ سادات :** کتابت ۱۳۰٤ ھ ق ، نشان مهر «سید غلام سرور شاه».

۳۲- **مجموعه :** (۱- رسالهٔ فقه ، ۲- درود هزاره ، ۳- درود مستغاث ، ٤- سی حرفی یوسف و زلیخا ، ۵- هارے (ناله و زاری) زلیخا ، ٦- باران ماه از فرد گجراتی ، ۷- انشای هرکرن ۱۲٤۰ ھ ق) ، کاتب فقیرالدین ولد جد مادری سید شرافت صاحب.

۳۳- **گلستان :** کاتب فقیر قل احمد ، کتابت ۱۲۷۵ ھ ق= ۱۹۱۵ بکرمی.

۳٤- **منطق الطیر :** از عطار کتابت ۱۲٤۵ ھ ق. کاتب فقیر قل احمد متوفی ۱۲۸٦ ھ ق.

۳۵- **مجموعه :** (۱- تحفه نصایح ، ۲- نجات المسلمین منظوم که همهٔ ابیات آن به حرف روی نون ختم می شود ، ۳- مسائل فقه) ، کاتب غلام قادر نوشاهی ۱۲۳۷ ھ ق.

۳٦- **اسکندر نامهٔ نظامی :** کاتب احمد بخش نبیرهٔ حاجی نو شاه گنج بخش ، ۱۲۵۰ ھ ق.

Marfat.com

۳۷- **مقامات داودی :** تألیف عبد الباقی بن جان محمد جمحی ، در شرح حال سید داود شاه کرمانی ، تاریخ تألیف : «ملفوظ= ۱۰۵۶» (چاپ نشده) .

۳۸- **قصیدهٔ برده :** به خط حضرت شاه حافظ برخوردار بحر العشق (متوفی ۱۰۹۳) فرزند بزرگ حاج نوشاه گنج بخش.

۳۹- **قصیدهٔ برده :** کاتب حسام الدین ، ۱۳۳۲ ه ق.

۴۰- **اسکندر نامهٔ نظامی :** به خط غلام قادر متوفی ۱۳۰۶ ه ق ، فرزند سید عبدالله نبیرهٔ حاجی نوشاه گنج بخش.

۴۱- **قال اقول :** (عربی).

۴۲- **سی حرفی :** (پنجابی) از محمد اشرف فاروقی منچروی متوفی ۱۲۲۵ه ق ، کاتب نور عالم نبیرهٔ حاجی نوشاه گنج بخش ، تاریخ کتابت ، ۱۹۱۱ میلادی.

۴۳- **مجموعه :** (۱- اسرار قادر تألیف محمد جان فرزند عبدالغفور قادری ، کتابت ۱۳۴۷ ه ق ، ۲- رسالهٔ تهنیت تألیف شیخ چنن قادری لاهوری ، ۳- ملفوظات فقرا ، ۴- سر مکنون از شیخ فقیر الله نوشاهی ساکن مکیریان متوفی « چراغ = ۱۲۰۴ » . کتابت ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۰ه ق ، کاتب سید شریف احمد شرافت نوشاهی).

۴۴- **مجموعهٔ صرف و نحو :** (فارسی) ، تقریباً ۱۲ ه ق.

۴۵- **رسالهٔ تصوف :**

۴۶- **درود مستغاث :** به خط محمد امین (متوفی ۱۳۱۰ه ق) ابن قل احمد نوشاهی والد جد سید شرافت نوشاهی.

۴۷- **انواع فرایض :** (پنجابی منظوم).

۴۸- **سلک السلوک :** از ضیاء الدین نخشبی ، قرن ۱۰ ه ق.

۴۹- **درود شریف :** (هفت روزه) ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۵۰- **مجموعه :** (۱- دلایل الخیرات ، ۲- اکبر اعظم ، ۳- اوراد فتحیه) ، کاتب قل احمد ، ۱۲۷۸ ه ق.

۵۱- **مثنوی جامع المعجزات :** از حکیم شیخ احمد وزیر آبادی ، کاتب قل احمد ، ۱۲۷۰ ه ق.

Marfat.com

۵۲- **بوستان سعدی :** کاتب قل احمد ، ۱۲۶۷ ھ ق.

۵۳- **شفاء المرض :** بہ ضمیمۂ رسالہ یی (تھایی= ثلث) ورقہ .

۵۴- **طب فرقانی :** یا توکل نامہ تألیف حبیب اللہ الیاسی ، کاتب حاجی محمد ساکن قصبۂ ہزارہ خان کلان .

۵۵- **تحفۂ رسولیہ :** سرودۂ غلام محیی الدین قصوری بہ خط قل احمد ۱۲۶۹ ھ ق.

۵۶- **تیسیر الاحکام :** تألیف شہاب شمس دولت آبادی ، کاتب محمد شرقپوری ، تاریخ کتابت ، ۱۱۸۱ ھ ق.

۵۷- **ارشاد الطالبین :** تألیف جلال محمد تھانیسری ، کاتب شیخ محمد شرقپوری ، ۱۱۸۱ ھ ق.

۵۸- **مجموعہ :** (۱- قاضی قطب ، ۲- مناجات دستگیر ، ۳- مناجات دیگر ، ٤- بیت الاسلام ، ۵- نام حق ، ٦- محمود نامہ ، ۷- وفات نامہ ، ۸- روضۂ رشیدانی ، ۹- غسل وکفن میت ، ۱۰ - میت).

۵۹- **مجموعہ :** (۱- عمدۃ الاسلام ، ۲- توکل نامہ).

٦۰- **مجموعہ :** (پنجابی) ، (۱- بارہ ماہ فرد ، ۲- قصۂ ہجرا کان و بکھو ، ۳- باران ماہ عیسی ، ٤- باران ماہ اشرف ، ۵- مناجات اشرف ، ٦- باران ماہ ، ۷- قصۂ پورن بھگت ، ۸- قصۂ شیرین و فرہاد پنجابی سرودۂ میان محمد حسین ساکن موضع گاجر کولہ) ، کاتب محمد بخش ، کتابت ۱۲٦۸ ھ ق.

٦۱- **تکمیل الایمان :** بہ خط قل احمد ، ۱۲۳۸ ھ ق.

٦۲- **پند نامۂ عطار :** بہ خط قل احمد ، ۱۲۷۸ ھ ق.

٦۳- **حواشی شریفیہ علی المتوسط :** عربی تألیف ملا عبدالحکیم سیالکوتی ، کاتب حافظ محمد برخوردار بحر العشق.

٦٤- **مجموعہ :** (۱- نور نامۂ دولت علی ، ۲- حقیقۃ الصلوۃ ، ۳- اسقاط ، ٤- رسالۂ بی نمازان ، ۵- راہ نجات ، ٦- مفید العلما.) کاتب ، قل احمد ، ۱۲۷۵ ھ ق.

٦۵- **منیۃ المصلی:** کاتب قل احمد ، کتابت ، ۱۲٤٤ ھ ق.

٦٦- **تکمیل الایمان و تقویۃ الایقان :** کاتب حافظ جمال اللہ فقیہ اعظم در قصبۂ ہیلان ، سنۂ ۲ عالمگیر اورنگ زیب پادشاہ.

Marfat.com

۶۷- **مجموعه :** (۱- فقر نامه ، ۲- قصیدهٔ غوثیه ، ۳- ابیات سلطان باهو).

۶۸- **کسب نامهٔ موچیان :** (عربی و فارسی).

۶۹- **لمعات :** از فخر الدین عراقی ، کتابت ، ۱۲۲۴ ه ق.

۷۰- **فتوح الحرمین :** از جامی ، مصور.

۷۱- **مجموعه :** (۱- شیرین و فرهاد ، ۲- قصهٔ سسی و پنون) پنجابی و فارسی.

۷۲- **مجموعه :** (۱- شرح دعای سریانی ، ۲- رسایل دیگر) به خط قل احمد.

۷۳- **مجموعه :** (رسایل حدیث و لغت) ، فارسی و عربی.

۷۴- **بیاض :** (رسایل و مطالب متفرقه) : روضة الزکیه فی حقایق العلمیه از تحریر حضرت سید حافظ الٰهی بخش (متوفی ۱۲۵۳ ه ق) ابن شاه نور الله.

۷۵- **بیاض قادری :** تألیف سید غلام قادر بن عبد الله (متوفی ۱۳۰۶ ه ق).

۷۶- **بیاض :** (مطالب متفرقهٔ تاریخی و ادبی و دینی)، فارسی ، تألیف حکیم قل احمد ولد محمد اشرف.

۷۷- **بیاض :** (مطالب دینی و ادبی و اشعار محمد اشرف) تألیف شیخ احمد فاروق ، کتابت شیخ احمد فاروق (به خط مؤلف).

۷۸- **نجات المؤمنین :** تصنیف عبدالکریم جهنگ مگهیانه ، سال کتابت ۱۲۶۸ ه ق.

۷۹- **چهل حدیث و دعای سریانی :** کاتب قل احمد ، ۱۲۳۷ ه ق.

۸۰- **مجموعهٔ اوراق متفرقه :** (فارسی و عربی).

۸۱- **قصص الانبیاء :** کاتب فقیر غلام محیی الدین قادری نبیرهٔ نوشاه گنج بخش ، ۱۲۷۵ ه ق.

۸۲- **اسکندر نامه :** (ناقص).

۸۳- **دستور العلاج :** (ناقص).

۸۴- **رسالهٔ میرزا احمد بیگ لاهوری :** و رسایل دیگر (فارسی).

۸۵- **قدوری :** از احمد بن ابوالحسن محمود بن الجعفر البغدادی در فقه (عربی) ، تاریخ کتابت ۱۲۸۱ ه ق.

۸۶- **شرح تهذیب :** عبدالله یزدی ، کاتب محمد رمضان ، کتابت ۱۲۸۲ ه ق.

Marfat.com

۸۷- **صرف و نحو :** (عربی).

۸۸- **مجمع البحرین :** از محمد دارا شکوه (قرن ۱۲ ه ق).

۸۹- **انشای هرکرن :** (فارسی) ، کتابت ، ۱۲۸۸ ه ق.

۹۰- **دیوان بدرچاچی :** کاتب محمد محمدن ساکن رهتاس خلیفهٔ حضرت نوشاه گنج بخش .

۹۱- **نجات المؤمنین :** (پنجابی) ، ناقص ، به خط شیخ احمد ، ۱۲۸۰ ه ق.

۹۲- **مجموعه :** (۱- مجمع اللطایف : تألیف سید حافظ محمد حیات نوشه ثانی، ۲- مسائل فروق اشباه و نظایر ، ۳- مرغوب القلوب مع تتمهٔ سماع ، ٤- تفسیر نون و القلم ، ٥- رساله در تصوف ، ٦- قصیدهٔ بانت سعاد ، ۷- شرح قصیدهٔ برده ، ۸- اصول فقه مسمی به ابراهیم باهلی ، ۹- شرح چهل اسماء باری تعالی مع فال نامه ، ۱۰- نجات المسلمین ، ۱۱- شرح نصاب صبیان ، ۱۲- نقل از فتوی القاضی ، نشان مهر دارد : « محمّد حیات جمال الله است ۱۱۲۸» ، ۱۲٤٦ ه ق.

۹۳- **رسالهٔ حق نما :** تألیف محمد دارا شکوه به خط حافظ جمال الله ، ۱۱۲۳ ه ق.

۹٤- **تذکرهٔ شاعران :** تقریباً از قرن ۹ و ۱۰ ه ق به حسب «تقسیم» و «ذکر» و «ذکر جمیل» منقسم شده است. شاید «مذکرالاحباب» تألیف احسن نثاری باشد که در حیدر آباد دکن چاپ شده است.

۹٥- **مجموعه :** (۱- شرح اسماء الله ، ۲- فیض حسینیه از تصنیف سید شرافت نوشاهی ، ۳- پنج گنج نوشاهی یعنی : پنج سی حرفیان ، ٤- مکتوب عبدالکریم عباسی به طرف سید شرافت ، ٥- لطایف الاشارات از نوشه گنج بخش ، ٦- سی حرف های نوشاهی ، ۷- اول در عشق رسول الله ، ۸- دوم در عشق حضرت نوشه گنج بخش).

Marfat.com

۹۶- **اسرار الاولیاء :** تألیف فرید شکر گنج (خواجه فرید الدین گنج شکر) ، کاتب تاج‌الدین ولد عبدالعزیز نارووالی ، سنهٔ ۱۱۳۱ (سنهٔ ۷ جلوس فرخ سیر).

۹۷- **اوراد و وظایف .**

۹۸- **رسالهٔ حقیه :** (فارسی) : در موضوع عرفان و رسالهٔ حدیث قدسی.

۹۹- **مجموعه :** ۱- قصهٔ شیرین و فرهاد ازهاشم (پنجابی) ، ۲- قصهٔ جام و کوران از حامد مصنف اخبار الآخره (پنجابی).

۱۰۰- **شجرهٔ نبویه :** (فارسی).

۱۰۱- **بیان الاسرار :** (عربی) در تصوف.

۱۰۲- **مجموعه : اوراق پراکنده :** (فارسی).

۱۰۳- فرامین و اسناد و مدارک تاریخی و مهر ها و نشان ها در بارهٔ برقرار داشتن انعام و پول و خرجی برای نوشه گنج بخش از روزگار پادشاهان مغول (قرن ۱۰ و ۱۱ ه ق) و نامه هایی از بستگان نوشه گنج بخش .

البته در نزد آقای سید شریف احمد شرافت نوشاهی نسخه های خطی دیگر هم وجود داشت که اغلب آنها در لاهور در خانهٔ پسرش بود. هر گاه فهرست نسخه های خطی مکتبهٔ نوشاهیه یا کتابخانهٔ نوشاهی تهیه شود بسیار بجا خواهد بود. آقای سید شریف احمد شرافت نوشاهی خودش علاقه مند بود که فهرست بسازد و روش کتابخانهٔ گنج بخش را نیز تا اندازه یی آموخته بود.

لاهور :

۷۸- کتابخانهٔ ملی (کتابخانهٔ پنجابی ادبی آکادمی)

[۱۲ ، جی مادل تاؤن ، لاهور]

در این کتابخانه در حدود ۱۶۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۳۰۰ نسخهٔ خطی و ۲۰۰ نسخهٔ عکسی موجود است. آقای دکتر محمد باقر تحقیقات عمیق و دقیق در زبان و

Marfat.com

ادبیات فارسی و پنجابی دارد و سالها استاد و رئیس دانشکدهٔ خاورشناسی لاهور بوده است و چندین کتاب و رساله و مقاله تصنیف و تألیف و تصحیح و چاپ کرده است. از جمله :

۱- مدارالافاضل در چهار مجلد.

۲- مخزن الغرایب در چهار مجلد (۲ مجلد چاپ شده و ۲ مجلد دیگر زیر چاپ است).

۳- تذکرة الخطاطین.

٤- **مقالات در دروازده مجلد** : (اردو و فارسی و پنجابی).

انواع تابلوهای هنری و عکس های تاریخی ایرانی و پاکستانی بر دیوار های این کتابخانه آویخته است. فهرست کتابهای چاپی کتابخانهٔ ملی از طرف پنجابی ادبی آکادمی در سال ۱۹٦۱ چاپ شده است .

نوادر خطی کتابخانهٔ ملی یا کتابخانهٔ پنجابی آکادمی بدین شرح است :

۱- **مخزن الغرایب** : تألیف شیخ احمد علی خان سندیلوی.(نسخهٔ عکسی و خطی).

۲- **ریاض الشعراء** : تألیف علی قلی واله داغستانی (مؤلف ۱۱٤۷—۱۱٦۰ه ق).

۳- **مجمع النفایس** : تألیف سراج الدین علی خان آرزو (۳ مجلد).

٤- **تاریخ پنجاب** : (فارسی) تألیف غلام محیی الدین بوته شاه لودیانی (سال ۱۸٤۲ میلادی). نسخهٔ عکسی. نسخه‌یی از این کتاب در لندن است.

۵- **تذکرهٔ بی خبر** : (نسخهٔ عکسی). اصل نسخه در کتابخانهٔ دانشگاه علیگره است و نسخهٔ دیگر در دانشگاه پنجاب است.

٦- **تذکرهٔ زخمی هندی** : تألیف مهاراجه رتن سنگه بهادر.

۷- **خلاصة التواریخ** : سال تألیف ۱۱۸۲ه ق.

۸- **دیوان واقف لاهوری** : ظاهراً نسخهٔ معاصر مؤلف است.

۹- **قصهٔ هیر و رانجها**: مثنوی فارسی، نسخهٔ عکسی از «انديا آفيس» سرودهٔ «منت» .

۱۰- **قصهٔ هیر و رانجها** : مثنوی فارسی سرودهٔ آفرین لاهوری.

۱۱- **فرهنگ ابراهیم شاهی** : یا شرف نامه از منیری.

Marfat.com

آقای دکتر محمد باقر ادارهٔ «پنجابی ادبی آکادمی» را در خانهٔ خود قرار داده و هر هفته دانشمندان و بزرگان ادب پنجابی و فارسی در خانهٔ او گرد می آیند. اتفاقاً من در یکی از جلسات آنان شرکت جستم و با بعض از آنان آشنا شدم از جمله با آقای ابوالاثر حفیظ جالندهری سرایندهٔ سرود ملی پاکستان. وی سرود ملی پاکستان را به خط خود در دفتر من نوشت و امضا کرد و این جمله را افزود: «بیشتر از این چیزی نداشتم که هدیه کنم: حفیظ».

۷۹- کتابخانهٔ دکتر ناموس فریدون زمان

[(محمد شجاع ناموس)، خیابان ملتان شماره ۹—۱۰، میدان نوان کل (چوک نوان کل)، لاهور]

مالک کتابخانه آقای دکتر محمد شجاع ناموس معروف به «فریدون زمان» است. در حدود ۷۰۰۰ مجلد کتاب چاپی دارد و نسخهٔ خطی ندارد. آقای دکتر شجاع ناموس خودش از علمای ادب و هنر و زبان است. ۳۷ تألیف از وی چاپ شده و ۱۵ تألیف آمادهٔ چاپ دارد. در نقاشی ماهر است و سبک نقاشی وی ایرانی و پاکستانی است. ۱۰ فوق لیسانس در رشته‌های فارسی، پنجابی، عربی، اسلامیات، فیزیک، اردو، پشتو، علوم دارد و دکتر در هومیو پیتهک است. به زبان فارسی کاملاً مسلط و بدان شعر می سراید. لفظ «زمان» در نامگذاری این خاندان مشترک و بقیهٔ اسمها فارسی است، مثلاً: «جالینوس زمان، کیکاوس زمان، جمشید زمان، اسفند یار زمان، رستم زمان، بهمن زمان، فریدون زمان». اسامی چند تألیف او بدین شرح است:

۱- **گلگت اور شنایی زبان**: (کتابی است ارزنده در زبان شناسی و گویش شناسی در پاکستان در منطقهٔ گلگیت).

۲- **گلشن مشرق**: (تفسیر از پیام مشرق سرودهٔ علامهٔ اقبال).

۳- **بزم فردوسی**.

٤- **سفر نامهٔ حج و حرمین**.

٥- **حکمت اسلامی کی مغرب پر احسان**.

٦- **آزاد قوم کی تعمیر اور پاکستان**.

۷- **فوتو گرافی**.

Marfat.com

۸۰ـ کتابخانهٔ استاد سید وزیرالحسن عابدی

[۵۹ ، این ، سمن آباد ، لاهور]

در این کتابخانه در حدود ۱۵۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۲۰۰ نسخهٔ خطی عربی و فارسی و اردو و پنجابی موجود است. استاد سید وزیر الحسن عابدی در زبان و ادب فارسی و لهجه شناسی و زبانشناسی مهارت کامل دارد و سالها استاد و رئیس بخش فارسی دانشکدهٔ خاور شناسی لاهور بوده و اکنون باز نشسته است. این کتاب خانه بر حسب موضوع، تقسیم بندی شده است ، مثلاً : تاریخ ایران ، تاریخ ادبیات فارسی و تاریخ شعر ، دیوان های اشعار ، غالب شناسی، اقبال شناسی ، فرهنگ های فارسی ، علوم قرآنی و تفسیر. بر بسیاری از کتاب ها امضا و خطگروهی از شاعران و دانشمندان بزرگ ایران دیده می شود. اسامی چند نسخهٔ نادر این کتابخانه :

۱ـ **کلیات عراقی :** کتابت قرن ۸ ه ق (منحصر بفرد) مقدمه دارد در شرح احوال عراقی.
۲ـ **باغ دو در :** از غالب.
۳ـ **ادعیه و اوراد :** با مهر و خط ملا محمد باقر مجلسی.
٤ـ **محاکمات الشعراء .**

دو کتاب چاپی را دیدم که امضا و خط پدر «رضا قلی خان هدایت» را داشت :
۱ـ **حلیة المتقین :** چاپ اول ۱۲٤۸ ه ق (چاپخانهٔ دارالخلافه تهران).
۲ـ **حق الیقین :** چاپ ۱۲۵۹ ه ق (ایضاً).

۸۱ـ کتابخانهٔ جمال سویدا (آقای حکیم محمد نبی خان)

[جهان نما، ۵۵ ، الف ، گلبرگ ـ ۲ ، لاهور]

به همراهی و آشنایی آقای استاد وزیر الحسن عابدی به کتابخانهٔ جمال سویدا راه یافتم. در این کتابخانه نوادر نسخ خطی فارسی و عربی موجود است. کتابهای چاپی در حدود ۱۰۰۰ و نسخ خطی نیز ۱۰۰ است گروهی از بزرگان کتابشناس و ادب و شعر ایران از این کتابخانه دیدن کرده اند ، از جمله آقای ایرج افشار ، آقای محمد تقی دانش پژوه ، آقای دکتر منوچهر ستوده ،آقای دکتر محمود نجم آبادی. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی:

۱ـ **الاغراض الطبیه:** تألیف سیداسماعیل جرجانی، کتابت ۷۸۶ه ق، کاتب محمد بن محمود

Marfat.com

بن اقبال الکاتب الشیرازی (کاغذ هراتی به قطع خشتی).

۲- **دیوان سنایی :** کاتب محمد مراد لاهوری. تقریباً قرن ۱۰ه ق. (سنهٔ ۲۰ جلوس عالمگیر).

۳- **هفت اورنگ جامی :** تقریباً قرن ۱۰ه ق.

٤- **نهج البیان فی صفة خلق الانسان :** کاغذ سمرقندی از آغاز این نسخه این جمله را یادداشت کردم : «کتاب نهج البیان فی صفة خلق الانسان برسم الخزانة العالیة المولویة المملکة الاشرفیه عمرها الله تعالی ببقاء مالکها خدمته الملوک محمد ابن یونس الحلبی».

آقای جمال سویدا (حکیم محمد نبی خان) فارسی دان و فارسی دوست و محقق است و تصنیفات و تألیفات دارد و کتابشنامی ماهر و نسخه شناسی آگاه است

۸۲- کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران

[شاهراه قائد اعظم (مال رود) ۵۵ ، لاهور]

در این کتابخانه در حدود ۳۵۰۰ مجلد کتاب چاپی موجود است. مراجعان بدین کتابخانه دوستداران زبان و ادب فارسی هستند و همواره کتابها را مورد مطالعه قرار می دهند. کتاب‌ها در دفتر کتب خانه ثبت است و شمارهٔ ثبت بر روی کاغذی کوچک روی عطف نوشته شده است. ۹۰ در صد کتاب‌ها چاپ ایران است.

۸۳- کتابخانهٔ حکیم محمد موسی امرتسری

[ریلوے رود (خیابان راه آهن)، ۵۵ -لاهور]

مالک این کتابخانه حکیم حاج محمد موسی امرتسری است که از لحاظ فن پزشکی قدیم و نوع کارش شهرت ویژه دارد و ضمناً کتب و مقالات گوناگون در موضوع معارف اسلامی و ادب و طب نگاشته است. بعضی از کتابها در مطب او و بعضی در خانه اش انبار شده است. تقریباً ۴۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۳۰۰ نسخهٔ خطی دارد. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی که در این کتابخانه دیدار کردم :

Marfat.com

۱- **کلیات منیر لاهوری :** به خط نستعلیق خوش ، کتابت به سال ۱۰۵٤ ه ق. شامل : جاوید بهار ، گلدستهٔ منیر، دستنبو ، غزلیات و قصاید . این نسخه در اختیار مرحوم پیر غلام دستگیر نامی حاکمی بوده است و نسخه‌یی است ارزنده و هنوز چاپ نشده است.

۲- **دلایل الخیرات :** با خط و کتابت زیبا.

۳- **کشف المحجوب هجویری.**

٤- **تحفهٔ القادری :** تصنیف شاه ابوالمعانی لاهوری کتابت ۱۱۹۷ ه ق. در احوال و مناقب شیخ عبدالقادر گیلانی.

۵- **خلاصهٔ المعارف :** سید آدم بنوری.

٦- **دستور الاطبا :** از هند و شاه فرشته.

۸٤- کتابخانهٔ دکتر سید محمد اکرم شاه (اکرام)

[دانشکدهٔ خاور شناسی ، لاهور]

چند بار به منزل آقای دکتر سید محمد اکرم شاه رفتم و از کتابخانه اش دیدن کردم. در حدود ۱۰۰۰ مجلد کتاب چاپی دارد. ۹۵ در صد آنها فارسی و ۸۰ در صد آنها چاپ ایران است. نسخهٔ خطی در این کتابخانه ندیدم. دکتر اکرم شاه شاعری است آزاده و ادیبی است آگاه به زبان و ادب فارسی. تحقیقاتی در زبان ادب فارسی دارد از جمله :

۱- اقبال در راه مولوی چاپ لاهور : (رسالهٔ دکتری وی بوده). و از طرف انجمن دوستی ایران و پاکستان منتشر شده است.

۲- **داد سخن :** تألیف سراج‌الدین علی آرزو ، چاپ لاهور ، از طرف ادارهٔ انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان چاپ و منتشر شده است.

۳- پروانهٔ پندار : (چاپ ایران) ، منظوم.

٤- سکهٔ عشق : چاپ لاهور ، منظوم.

۵- فارسی در پاکستان : (زیر نظر و به اهتمام).

٦- تاج و تاجدار : (زیر نظر و به اهتمام).

Marfat.com

۸۵- کتابخانهٔ رشید

[(سرهنگ دکتر خواجه عبدالرشید) ، ۱۵ ، خیابان علاء الدین ، لاهور]

مالک این کتابخانه آقای سرهنگ دکتر خواجه عبدالرشید است. محل کتابخانه در منزل او است که هم خانه و هم کتابخانه و هم موزه است. جمعاً در حدود ۶۰۰۰ کتاب در این کتابخانه موجود است که به ترتیب تفکیک از این قرار است :

۱- ۱۲۰ نسخهٔ خطی فارسی و عربی.
۲- ۲۰۰۰ مجلد چاپی فارسی و عربی.
۳- ۱۵۰۰ مجلد چاپی انگلیسی.
۴- ۲۰۰۰ مجلد چاپی اردو.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **کنز السالکین** : کتابت ، ۱۱۰۲ ه ق.
۲- **مثنوی مولوی** : کتابت ، ۱۰۵۴ ه ق.
۳- **مجالس المؤمنین** : کتابت ، ۱۰۴۸ ه ق.
۴- **دیوان برهمن** : (فارسی). چاپ شده در احمد آباد (گجرات شرق).
۵- **دیوان واقف بتالوی** لاهوری.
۶- **رقعات چندر بهان برهمن** .
۷- **دیوان طالب آملی**: (منتخب) به خط شاعر خودش (بنا به اظهار سرهنگ عبدالرشید).
۸- **مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه** : تألیف عز الدین محمود بن علی کاشانی کتابت در حدود قرن ۹ ه ق. در آغاز و انجام این نسخه یادداشتهایی عرفانی و تاریخی به خط استاد جلال الدین هایی آمده است (بدون تاریخ).
۹- **دبستان المذاهب** : خط تحریر و نستعلیق ، تقریباً قرن ۱۲ ه ق.
۱۰- **دیوان بیدل**.
۱۱- **شاهنامهٔ فردوسی** : کاتب کربلا هیت کرکانی قمی ۱۲۵۴ ه ق.

Marfat.com

سرهنگ دکتر خواجه عبدالرشید مدتی در ایران بوده است و نشان درجه سوم همایون به فرمان شاهنشاه آریا مهر دریافت کرده است و عین فرمان را در قابی زیبا روی دیوار مهمانخانه اش آویخته بود . وی دارای تألیفات و تحقیقات گوناگون به زبان انگلیسی و فارسی وارد است و احوال و آثار او در مجموعه‌یی به نام کتابخانهٔ رشید به قلم آقای دکتر یاسین رضوی چاپ شده است. اینک اسامی چند از تألیفات وی :

۱- تذکرهٔ شعرای پنجاب به فارسی که از طرف اقبال آکادمی به مناسبت جشن تاجگذاری شاهنشاه آریا مهر و شهبانو چاپ شده است.
۲- معارف النفس (رموز تصوف).
۳- دربارهٔ طالب آملی.
٤- معارف الآثار.
۵- مقالات (در حدود ۵۰۰ مقاله).

قصور :

۸٦ــ کتابخانهٔ محمدیهٔ مجددیه
[محلهٔ چمرنگان ، قصور، ضلع لاهور]

این کتابخانه در ملکیت آقای سید ارشاد حسین شاه سجاده نشین دربار مرحوم مولانا غلام محیی الدین شاه قصوری است. همکار همراه من در شناختن این کتابخانه و آشنایی با آقای سید ارشاد حسین شاه ، آقای محمد اقبال مجددی کتابشناس آگاه و جوان دانشمند در ادارهٔ تحقیقات تاریخی لاهور بود. مولانا غلام محیی الدین قصوری از اجلهٔ علمای اسلام در عصر خود بود ، و مدرسه و مسجد و خانقاه و کتابخانه داشته است که همهٔ آنها هم امروز نیز باقی و پای برجای است. مزار او در گورستان قصور زیارتگاه پیروان و معتقدان اوست. گورستان قصور یک منطقهٔ وسیعی است و در آن آرامگاه‌های بسیاری از مشایخ و اولیاءالله و معاریف اسلامی است از جمله: مولانا غلام دستگیر قصوری حنفی هاشمی (متوفی ۱۳۱۵ه ق) مؤلف تقدیس الوکیل ، قاسم شاه جنی ، حافظ سید احمد شاه قادری (متوفی ۱۳۵٤ه ق) ، سید غلام حسین شاه (متوفی ۱۳۲۵ه ق) ، مولانا عبدالرسول (متوفی ۱۲۹۲ه ق) مؤلف تحفهٔ رسولیه به زبان فارسی و دیگران. ۹۰ درصد نوشته های مزارات به زبان فارسی و اشعار ساده نیز تاریخ فارسی است ، مثلاً :

نکو نام داود قدسی سرشت به حکم خدا دار دنیا بهشت
پی سال رحلت نواسنج غیب بفرمود در بزم باغ بهشت (۱۳۸۳ ه ق)

Marfat.com

اما کتابخانهٔ محمدیهٔ مجددیه یا کتابخانهٔ مولانا غلام محیی‌الدین قصوری در حال حاضر بسته شده است و کرم و غبار و نم و خاک و بی توجهی به جان آنها افتاده است و تقریباً رو به نا بودی می رود. در حدود ۵۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۱۲۰۰ نسخهٔ خطی عربی و فارسی و پنجابی و اردو در این کتابخانه موجود است. هیچگونه فهرستی برای این کتابخانه تهیه نشده است و اصولاً نظم و ترتیبی ندارد و کتابهای چاپی و نسخه های خطی باهم آمیخته شده و در چند قفسه و در سه اطاق روی هم انباشته شده اند و شاید ده سال باشد که دستی به آنها نرسیده باشد ، اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **درة التاج لغرة الدباج** : از محمود ملقب به قطب الدین شیرازی که در عهد فیلشاه بن الملک المعظم سیف الدین رستم بن دباج تألیف شده ، کتابت در حدود قرن ۱۲ ه ق.

۲- **مجموعهٔ دین المریدین** : از محمد جلال جلالی شاهی در بارهٔ امیر سید محمد گیسو دراز و شاه عالم.

۳- **خیر المجالس** : ملفوظات و اقوال شیخ نصیرالحق ، جامع آن حمید شاه قلندر ، کتابت ۱۱۲۱ ه ق.

٤- **اوراق پراکنده** : فارسی و عربی شامل اقوال شیخ بهاء الدین نقشبندی.

۵- **کتاب فقه عربی**.

٦- **شرح موطأ** : از مولانا علی قاری.

۷- **خواجه عبیدالله** : تاریخ تألیف ۸۸۵ ه ق. کتابت تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۸- **مجموعه** : (فارسی) ۱- **رسالهٔ حلیهٔ مبارکه** از محمد هاشم تهتوی ، ۲- **تحذیر الاحوال مما یورث الفقر و النسیان** ، کتابت ۱۲۸۱ ه ق، ۳- **رسالهٔ مولانا عبدالرحیم در شرح سمر سید گیسو دراز** منتخب از کتاب «**اسرار الاسرار**» ، ٤- **رساله در شرح ابیات شیخ عبدالقادر جیلانی** از محمد رفیع الدین ، کتابت ۱۲۲۲ ه ق.

۹- **عوارف المعارف** : از شیخ شهاب‌الدین سهروردی ، کتابت ۹٤۰ ه ق.

۱۰- **شرح وقایه** : کتابت ۹۵۳ ه ق.

۱۱- **کتاب الفقه** : (حنفی) ، (عربی).

Marfat.com

۱۲- **رشد المجالس :** فارسی ، تألیف موسی محمد الشنواری افغانی.

۱۳- **تفسیر قرآن :** از شیخ نجم الدین کبری (عربی).

۱٤- **منتهی الایجاز لکشف الاعجاز :** تألیف مولانا محمد باقر بن شرف الدین الحسینی لاهوری ، ۱۱۰۸ ه ق.

۱۵- **مجموعه :** (فارسی و عربی) : ۱- شجرهٔ نسب حضرت محمد «ص» نقل از طبقات الناصری و سیرة النبی و عرایس القصص و جوامع الحکایات. ۲- بحرالمذاهب تألیف عبد الوهاب الراجگیری ، ۳- رساله در تحقیق مسائل مهمه از شیخ حامد قاری . ٤- رد المنکرین از مولوی علی محمد حسین تلمیذ حضرت مولوی یار محمد ملتانی ، و چند رسالهٔ دیگر.

۱٦- **شور جنون :** (مثنوی) سرودهٔ سر غازی متخلص به شهید. کاتب محمد صالح ، کتابت ۱۲٤۹ ه ق . در این کتاب چند مثنوی کوتاه است که همهٔ آنها در جواب حکیم زلالی خوانساری سروده شده است : «اشک و آه» در جواب حسن گلو سوز ، نالهٔ عشاق در جواب ذره و خورشید ، شعلهٔ دیدار در جواب مثنوی دیگر.

۱۷- **اسرار الاولیاء :** ملفوظات یا اقوال بابا فرید گنج شکر.

۱۸- **سلالة المبرورة فی تجویز الاسماء المشهوره:** تألیف مولانا غلام محیی الدین قصوری ، کاتب غلام نبی.

۱۹- **مکتوبات امام ربانی :** حضرت مجدد الف ثانی شیخ احمد سرهندی (به زبان فارسی ج ۱ و ۲ و ۳) ازروی این نسخه مولانا غلام محیی‌الدین قصوری پیش مشایخ خود شیخ محمد قصوری و شاه غلام علی دهلوی خوانده است.

۲۰- **مقامات مظهری :** شامل اقوال (ملفوظات) میرزا مظهر جان جانان تألیف شاه غلام علی دهلوی.

۲۱- **طب اکبر :** تألیف محمد اکبر ارزانی ، کتابت ۱۱۵۵ ه ق.

۲۲- **تدقیق النظر فی تحقیق النذر :** تألیف حاجی سعدالله لاهوری . به ضمیمهٔ این نسخه یک «رسالهٔ جفر» است.

۲۳- **کنز الهدایات فی کشف البدایات :** تألیف شیخ محمد باقر بن شرف الدین العباسی اللاهوری.

Marfat.com

۲۴- **کلید التوحید :** تألیف سلطان باهو ولد بارید عرف اعوان ساکن قلعهٔ شورکوت ، کتابت ۱۱۰۲ ه ق. به ضمیمهٔ این نسخه رساله های فارسی آخوند درویزه ، کتابت ۱۲۱۲ ه ق.

۲۵- **مجموعه : ترجیع بند و دیوان فرشته** و دیگر رسائل فارسی در موضوع عرفان و حکمت و دین.

۲۶- **تذکرة الاولیاء :** (مؤلف ناشناخته) ، فارسی ، خوش خط و مذهب و لوح دار ، تاریخ تألیف ۹۸۵ (ظاهراً از عطار نیست) .

۲۷- **دررالمعارف :** تصنیف شاه رؤف احمد رأفت مجددی به ضمیمهٔ ملفوظات غلام علی دهلوی ، کاتب عبدالحکیم ، کتابت ۱۲۷۰ ه ق.

۲۸- **شرح گلستان سعدی :** به عربی و چند رسالهٔ دیگر تألیف غلام محیی‌الدین ، کتابت ۱۲۲۵ ه ق.

۲۹- **کتاب الفقه :** به خط و کتابت قدیم ، تقریباً قرن ۸ ه ق.

۳۰- **تزکیة النفوس :** ترجمهٔ طریقهٔ محمدیه و سیرهٔ احمدیه.

۳۱- **قران السعدین :** منظوم از امیر خسرو.

۳۲- **شرح عجایب القلوب.**

۳۳- **تذکرة الاحباء و تحفة الاصحاب :** تألیف عبدالحکیم بن الشمس‌الدین .

۳۴- **فتوحات مکیه :** (ترجمهٔ فارسی).

۳۵- **نزهة الابرار فی سیر النبی المختار :**

۳۶- **بستان فقیه :** ابواللیث.

۳۷- **تفسیر در واجکی یا تفسیر زاهدی :** کتابت تقریباً قرن ۷ و ۸ ه ق .

۸۷- کتابخانهٔ همدانی (مکتبة الهمدانی)

[کوت مراد خان ، قصور، ضلع لاهور]

مالک این کتابخانه آقای مولانا سید محمد طیب شاه همدانی قصوری است. وی عالم علوم اسلامی وحکمت و منطق و فلسفه و نیز طبیب است که به طرز و روش اطبای متقدم طبابت می کند. اینگونه اطبا در سر تا سر پاکستان به نام «حکیم» معروف هستند. در کتابخانهٔ همدانی در حدود ۴۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۲۴۶ نسخهٔ خطی فارسی و عربی

Marfat.com

و اردو و پنجابی موجود است. آقای همدانی خود کتابشناسی آگاه و نسخه شناسی ماهر است و با دقت ویژه فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه‌اش را تهیه کرده است به زبان فارسی و خوش خط چون هم فارسی و عربی خوب می داند و هم خوشنویس است. درکنار کتابخانه اش مسجدوخانقاه و مدرسه دارد و مسجد را به تازگی ساخته وکتیبه‌های فارسی و عربی و جبههٔ مسجد را به سبک مساجد ایران ساخته است چون خودش به ایران رفته و در بارهٔ ایران آگاهی هایی دارد. آنگونه که می گفت یکی از بستگانش به نام «دکتر همدانی» هم‌اکنون‌در همدان به خدمت پزشکی مشغول است. درکتابخانهٔ همدانی قدیم ترین نسخهٔ خطی تفسیر کشف‌الاسرار وعدة الابرار را زیارت کردم که تاریخ ۷۳۲ ه ق داشت. دیگر نسخهٔ مهم این کتابخانه «شرح دیوان حضرت علی (ع)» به زبان فارسی تألیف حسین بن معین‌الدین المیبذی به تاریخ ۸۹۳ ه ق.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از کتابخانهٔ همدانی :

۱- **شرح ابیات مشکلهٔ مثنوی معنوی :** از مولانا محمد ایوب.

۲- **مثنوی مولوی :** خوش خط و مذهب.

۳- **انتخاب مسائل :** از تفسیر الرازی.

٤- **ینبوع الجذور :** تألیف محمد هاشم بن محمد قاسم الحسینی الجیلانی.

۵- **نزهة الارواح :** تألیف حسین عالم بن ابی الحسن الحسینی.

٦- **شرح دیوان حضرت علی ابن ابی طالب** (ع): به زبان فارسی از حسین بن معین‌الدین میبذی (المیبذی) المتداول فی المدارس من الفلسفه ، کاتب اسحق ، روز جمعه وقت نماز پیشین در ماه جمادی الآخر به تاریخ بیست و دویم سنهٔ ۸۹۳ ه ق. آغاز : «سپاس سعادت اساس شکر عبادت». انجام : «تمام شد این ارقام پریشان به یمن همت درویشان در تاریخ رفیع الشان فیض نشان صفر ثلث و تسعین و ثما نمائه» .

۷- **دیوان اسیری :** سرودهٔ شمس‌الدین بن یحیی اللاهیجانی اسیری، متوفی ۸٦۹ ه ق.

۸- **شرح مخزن الاسرار :** تألیف ابراهیم بیتی ، کاتب محمد طیب همدانی، ۱۳۳۱ ه ق.

۹- **تحفهٔ نظامی :** تألیف مولانا غلام محیی الدین قصوری ، کاتب سید مبارک علی شاه همدانی.

Marfat.com

۱۰- **تحفهٔ رسولیه :** تألیف مولانا غلام محیی‌الدین قصوری به نام غلام دستگیری قصوری.

۱۱- **زاد الحاج :** تألیف مولانا غلام محیی‌الدین قصوری به نام غلام دستگیر. (به زبان پنجابی).

۱۲- **تحفهٔ دستگیریه :** تألیف مولانا غلام دستگیری قصوری ، کاتب مولوی عبدالله فیروز پوری ، کتابت ۱۲۷۸ ﻫ ق.

۱۳- **سبع اسرار فی مدارج‌الاخیار :** تألیف شاه معصوم نقشبندی مجددی ، کاتب فرزند علی شاه عثمانکوتهی.

۱٤- **بهارستان شرح گلستان :** تألیف غلام معین‌الدین عبدالله خلیفه خویشکی قصوری ، کاتب نور احمد بن درویش محمد بن ولی محمد بن عبدالرزاق .

۱۵- **کشف المحجوب :** تألیف علی بن عثمان علی الجلابی الغزنوی الهجویری معروف به داتا گنج بخش ، کاتب حافظ غلام فرید ، کتابت ۱۱۸۸ ﻫ ق.

۱٦- **اخبار الاولیاء :** تألیف عبدالله الملقب به ابن عبدالحق خویشکی قصوری، کتابت ۱۱۱٤ ﻫ ق (خویشک و خویشکی از خویشکیان است که گروهی از افغانان «پتنها» می باشند).

۱۷- **کیمیای سعادت :** از امام محمد غزالی ، کتابت یوم السبت ۱۰ رجب ۹۷۳ ﻫ ق.

۱۸- **منتخب محک الطالبین :** متخلص به حافظ مرتضی بن محمد خان شهاب الدین زئی خویشکی قصوری. کتابت ۱۱۰٦ ﻫ ق.

۱۹- **روضة الاحباب :** تألیف عطاء الله بن فضل الله ابن جمال الحسینی ، کتابت ۱۱۰۰ ﻫ ق. کاتب عبدالباقی بن مصطفی سکنهٔ حویلی شیخ با یزید.

۲۰- **نفحات الانس من حضرات القدس :** با نسخهٔ خطی که به خط مؤلف یعنی مولانا نور الدین عبد الرحمن جامی بوده مقابله شده و آن نسخه در کتابخانهٔ شیخ فیضی فیاضی بوده است. تاریخ کتابت ۱۱۷۳ ﻫ ق.

۲۱- **احادیث قدسیه :** تألیف مولانا حافظ سید زاهد الهمدانی. کتابت ۱۲۰٤ ﻫ ق.

۲۲- **دیوان بدیع البیان :** منسوب به حضرت امیر (ع) ، کتابت ۱۲۹۹ ﻫ ق.

۲۳- **تمهیدات :** از عین القضاه همدانی ، کتابت ۱۰۲۱ ﻫ ق.

Marfat.com

۲٤- معرفة القلوب.
۲۵- **عنبر :** (عربی) تألیف عبدالعزیز بن احمد یار پرهاردی ملتانی ، کتابت ۱۲۳٤ ه ق.
۲٦- **تفسیر قرآن :** (از نوادر) به خط سید مبارک علی شاه ۱۳۳۵ ه ق.
۲۷- **دیوان آصفی :** خواجه آصفی بن خواجه نعمة الله کوهستانی.
۲۸- **لباس‌برهنه :** از عنایت الحنفی القادری قصوری لاهوری.
۲۹- **رشد المجالس :** از موسی ابن محمد لودن افغان ، سنهٔ ٤٤ جلوس.
۳۰- **صیدیه :** (رساله) در صید کردن ماهی ها و چرنده ها و پرنده ها و استفاده از سگ ها و پرندگان و دیگر حالات در شکار و نخجیر.
۳۱- **انیس العشاق :** از حسن بن محمد الملقب به اکسیر و المشتهر بالرامی (در ولایت مراغه به زمان ابو الفتح شیخ اویس بهادر خان تألیف شده).
۳۲- **اربعون لیلة و لیله.**
۳۳- **کشف‌الاسرار وعدة الابرار:** کتابت ۷۳۲ ه ق (از سورهٔ الرحمن تا سورهٔ والناس). نسخهٔ ارزنده و عالیقدر.
۳٤- **منتخب اللغات شاه جهانی :** از میر محمد رشید الحسنی و الحسینی التستری ، کاتب احمد بن قیام بهتی لاهوری ، کتابت ۱۰۹۷ ه ق.
۳۵- **رسایل جعفر.**
۳٦- **منطق الطیر :** سرودهٔ شیخ فریدالدین عطار نیشابوری تقریباً قرن ۱۱ ه ق.
۳۷- **طب مرتضائیه :** و خط حافظ مرتضی بن محمد خان شهاب‌الدین زئی قصوری ، تاریخ کتابت ۱۱۷۹ ه ق.

۸۸- کتابخانهٔ بلهی شاه

[دربار بلهی شاه ، قصور ، بخش لاهور]

در این کتابخانه اکثر کتابهای چاپ شدهٔ پنجابی را دیدار کردم زیرا حضرت بلهی شاه از شاعران بزرگ پنجابی سرا است و او را «پدر زبان پنجابی» یا «بابای پنجابی» می گویند. کلیات اشعار بابا بلهی شاه چاپ شده است. آرامگاه او در دل شهر قصور زیارتگاه پیروان

Marfat.com

و معتقدان اوست. بر دیوار ها و بر قبر و بالای در ورودی آرامگاه جملات و اشعار فارسی و اردو و پنجابی به خط نستعلیق کتابت شده است : «زیارت حضرت پیر بلهی شاه رحمة الله». اما کتابخانهٔ او در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و چند قرآن و ادعیهٔ خطی دارد که مورد استفادهٔ عموم است.

۸۹- کتابخانهٔ جامعهٔ اثنا عشریه

[(باب العلوم) ، ملتان]

در این کتابخانه در حدود ۲۵۰ کتابهای چاپی فارسی و عربی را برای تدریس علوم اسلامی مخصوصاً «فقه شیعه» دیدم. ۲۵ طالب علم و ۲ مدرس داشت. کتاب خطی ندیدم.

لاهور :

۹۰- کتابخانه عمومی دیالسینگ

[(دیالسینگ پبلک لائبریری) خیابان نسبت ، لاهور]

این کتابخانه در حدود ۵۰۰۰۰ کتاب دارد که ۶۰ در صد آنها انگلیسی و ۳۵ در صد اردو و پنجابی و سندی و ۵ در صد آنها فارسی است. بعضی از کتابهای فارسی چاپ ایران و بعضی چاپ پاکستان و بقیه چاپ نول کشور و دیگر چاپخانه های قدیم بود. کتابدار آقای مصباح الحق صدیقی علاقمندی ویژه‌یی به زبان فارسی دارد و می گفت پیوسته می کوشم تا کتاب فارسی به کتابخانه وارد شود و نیز فارسی دوستان را دعوت می کنم که به این کتابخانه بیایند و کتابهای فارسی بخوانند. او گفت که بنا کنندهٔ این کتابخانه یک سیکه بوده است که مقام اجتماعی ارزنده درمیان مسلمانان و دیگر طریقه های دینی داشته است. مجسمه دیالسینگ در راهرو کتابخانه از سنگ سفید مرمر دیده می شود. در این کتابخانه از نسخهٔ خطی خبری نیافتم و ندیدم.

۹۱- کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب

[(پنجاب یونیورستی لائبریری)، دانشگاه پنجاب ، لاهور]

این کتابخانه در ۱۹۱۱ میلادی بنا شده و ۶۲ سال عمر دارد.

اینک تعداد کتابهای کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب :

۱- کتابهای چاپی : ۲۰۰۰۶۲ مجلد.

Marfat.com

۲- نسخه های خطی : ۱۸۰۰۰ نسخه.

الف : نسخه های خطی فارسی تقریباً ۶۰۰۰ نسخه

ب : نسخه های خطی عربی تقریباً ۳۵۰۰ »

ج : نسخه های سانسکریت تقریباً ۸۰۰۰ »

د : نسخه های خطی اردو و پنجابی
و دیگر زبانها ۵۰۰ »

کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب (پنجاب یونیورستی لائبریری) از بزرگترین کتابخانه های پاکستان و حتی شبه قاره است. ادارهٔ کتابخانه و روش فهرستٌ نگاری و برگه نویسی به روش دیویی آمریکایی است و تقسیمات اداری آن به طور کلی بدین شرح است :

۱- بخش کتابهای رسیده.
۲- بخش فهرست نگاری و برگه نویسی.
۳- بخش توزیع.
٤- بخش کتب مراجعه (مراجع و مصادر).
۵- بخش خاور شناسی.
٦- بخش خرید و پیشنهاد.
۷- بخش جلد سازی و پیوندکاری.
۸- بخش عکاسی و فیلم برداری.

این کتابخانه یک رئیس و یک معاون و ۲۲ کارمند متخصص و فهرست نگار و ۱٦ کارمند غیر متخصص و چند خدمتکار دارد. آقای ملک احمد نواز رئیس کتابخانه و آقای غلام رسول شاه معاون و آقای سید جمیل احمد رضوی مسؤول بخش شرق شناسی و آقای قاضی عبدالنبی کوکب فهرست نگار عربی و فارسی و اردو. آقای دکتر سید عبدالله دو مجلد فهرست نسخه‌های خطی فارسی و عربی و پنجابی و اردو را تهیه کرده است که شامل ۱۱۰۰ نسخه میشود. و تاکنون ۱۲۰۰ نسخه توسط آقای دکتر سید عبدالله و ۲۵۰۰ نسخه توسط آقای عبدالنبی فهرست شده است. فهرست برداری از روی نسخه های خطی بر دو گونه انجام می شود : فهرست مختصر (هندلیست) و فهرست تفصیلی یا تحلیلی. همه

Marfat.com

نسخه های سنسکریت (۸۰۰۰ نسخه) فهرست شده و چاپ شده است. و لیکن از نسخه های خطی فارسی و عربی و پنجابی هنوز باقی مانده که باید فهرست شود و تا کنون ظاهراً ٤ مجلد فهرست چاپ شده (۲ مجلد تألیف آقای دکتر سید عبدالله و ۲ مجلد تألیف آقای قاضی عبدالنبی کوکب).

تا کنون چند مجموعهٔ نسخهٔ خطی از کتابخانه‌های شخصی به کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب منتقل شده است ، از جمله :

۱- **مجموعهٔ شیرانی:** ۳۳۰٦ نسخهٔ خطی. فهرست این مجموعه در ۳ مجلد تحت عنوان «مخطوطات شیرانی» تألیف آقای دکتر محمد بشیر حسین از طرف ادارهٔ تحقیقات پاکستان (لاهور) چاپ شده است.

۲- **مجموعهٔ آذر :** ۱۵۰۰ نسخهٔ خطی.

۳- **مجموعهٔ آزاد :** (از محمد حسین آزاد) ۳۸۹ نسخهٔ خطی و ۳۱۵۰ مجلد چاپی.

٤- **مجموعهٔ کیفی :** (دتار یا کیفی که از هندوان بود): ۱۳۰ نسخهٔ خطی و ۸۷۸ مجلد چاپی.

۵- **مجموعهٔ پیر زاده :** ۲۰۵ نسخهٔ خطی و ۷۷۷ مجلد چاپی.

٦- **مجموعهٔ وولز :** (وولز کلکشن) : ۸۰۰۰ نسخهٔ خطی سنسکریت و ۱۵۷۵ مجلد چاپی.

۷- **مجموعهٔ محبوب عالم :** ۳٦۳ نسخهٔ خطی و ٦۸۲۵ مجلد چاپی.

۸- **مجموعهٔ عتیقی :** ۲۵۰۰ مجلد چاپی.

۹- **مجموعهٔ شیخ محمد اقبال :** ۱۷۱۳ مجلد چاپی.

در کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب (بخش نسخه های خطی) بعضی نوادر موجود است که شرحی مختصر بعضی از آنها را ذیلاً می آوریم (با تشکر از آقای سید جمیل احمد رضوی):

۱- **العتق الثانی من المدرسه :** تألیف امام مالک. کاتب عبد الرحمان سعید الفارسی ، کتابت ٤۱۲ ھ ق.

۲- **اخلاق ناصری :** کتابت ۷۲٤ ھ ق.

۳- **اخلاق ناصری :** کتابت ٦٦٦ ھ ق.

Marfat.com

٤- **اخلاق ناصری :** کتابت ۸۵٦ ﻫ ق.

۵- **لیلی و مجنون :** (مصور) به سبک عهد مغول ، کتابت ۱۱٤۸ ﻫ ق.

٦- **یوسف و زلیخای جامی :** که در عهد اکبر پادشاه کتابت شده و جملهٔ «الله اکبر عرض دیده شد» را دارد.

۷- **شاهنامهٔ فردوسی :** مصور و مذهب و منقش ، قرن ۱۰ ﻫ ق.
(کتابت شاید پیش از بابر پادشاه شده باشد).

۸- **شاهنامهٔ فردوسی :** کاتب میر ماه بن میر عرب ، کتابت ۱۰۰۹ ﻫ ق.

۹- **قرآن شریف :** خط و کتابت کوفی.

۱۰- **قرآن شریف :** خط و کتابت کوفی قرن ٦ ﻫ ق (تقریباً قرن ۱۳ میلادی).

۱۱- **قرآن شریف :** کاتب شاه محمد قریشی ، کتابت ۱۱۱۲ ﻫ ق.

کتابت این قرآن بسیار عجیب است. یعنی حروف آغاز سطر های هر صفحه با حروف آغاز سطرهای دیگر صفحه مطابقت دارد و یکی است و ضمناً حروف آغاز سطرهای اول و آخر هر صفحه نیز تطابق دارد و نیز حرف اول سطر میانی هر صفحه با حرف اول سطر میانی صفحهٔ دیگر یکی است و این نوع صنعت در این قرآن شریف از آغاز تا انجام التزام شده است.

۱۲- **المثمر :** تألیف سراج الدین علی آرزو به زبان فارسی به پیروی از المظهر سیوطی .

روش نگاهداشت و حفظ نسخه های خطی در دانشگاه پنجاب با نفتالین و برگ نیم و مواد شیمیایی و دیگر وسایل ممکن است.

۹۲- کتابخانهٔ مرکزی اردو بورد

[(انجمن مرکزی اردو) ، گلبرگ ، لاهور]

در این کتابخانه در حدود ٤۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و رسایل اردو و فارسی و عربی و پنجابی و انگلیسی و سندی و بلوچی و سرائیکی موجود است که بیشتر آنها مرجع تحقیق محققان است زیرا این انجمن مرکزی اردو تاکنون بیش از ۱۲۰ مجلد کتاب در مسائل تحقیقات ادبی و تاریخی و زبانشناسی و اقبال شناسی و جامعه شناسی و لغت منتشر کرده‌است. در تاریخ ۱۹٦۲ میلادی تأسیس شده ، ۲۳ کارمند (مؤلف و ماشین نویس و مصحح) دارد.

Marfat.com

شعبهٔ آن در حیدر آباد سند و پیشاور است. رئیس این انجمن آقای اشفاق احمد خان است. در کتابخانهٔ انجمن مرکزی اردو نسخهٔ خطی ندیدم.

۹۳- کتابخانهٔ شاه حسن عطا

[خیابان ششم (سیکس رود)، مقابل ادارهٔ تلفن ، شمارهٔ ۱۵ ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و یک قرآن خطی موجود است. اکثر کتابها به زبان عربی است و از متون ارزندهٔ تاریخی و ادبی و دینی اسلامی است ، مانند: فتح القدیر در ۱۶ مجلد و الاغانی در ۲۲ جزء ، معجم الادباء در ۱۶ مجلد وغیره. آقای شاه حسن عطا در سفارت شاهنشاهی ایران در اسلام آباد کار می کند و به زبان فارسی و عربی و اردو و هندی و انگلیسی کاملا آشنایی دارد و شاعر فارسی و اردو است و آثاری از او چاپ شده است از جمله: حریر سنگ (اثر ادبی و شعری او).

۹۴- کتابخانهٔ مؤسسهٔ دائرة المعارف اسلامی (اردو)

[محوطهٔ دانشگاه پنجاب ، لاهور]

در این کتابخانه در حدود ۲۰۰۰ کتب مراجعه و محل تحقیق در علوم اسلامی موجود است نسخهیی خطی ندارد و لیکن برای استفادهٔ بیشتر از کتب علوم اسلامی ، کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب در ۵۰ متری این کتابخانه است. این کتابخانه در حقیقت برای این به وجود آمده که همانند کتابخانهٔ لغت نامهٔ دهخدا در ایران بتوانند به آسانی دایرة المعارف اسلامی را که به زبان انگلیسی است ترجمه کنند و تاکنون با موفقیت ۱۱ جلد به قطع بزرگ (از حرف الف تا ز) چاپ شده است و این کار هنوز در زبان فارسی ظاهراً انجام نیافته است. آقای دکتر سید عبدالله ادیب و دانشمند و لغت شناس که او را «دهخدای پاکستان» می توان نامید رئیس این مؤسسه است و محضری پر برکت و بیانی پر ثمر دارد. به زبان اردو و فارسی و عربی و انگلیسی و پنجابی مسلط است و آثار ارزندهٔ او برای دیگران مرجع است.

Marfat.com

۹۵- کتابخانهٔ دکتر وحید قریشی

[لاهور]

در این کتابخانه در حدود ۲۰۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۲۰۰ نسخهٔ خطی موجود است. آقای دکتر وحید قریشی استاد و رئیس گروه تاریخ در دانشکدهٔ خاور شناسی لاهور است و تحقیقات و تألیفات او برای همگان مرجع است و خود شاعر و ادیب و مورخ و به زبان فارسی گفت و گو می کند و محضرش پر فایده و سخنش دلچسب است. دکتر وحید قریشی به کتاب بسیار عشق می ورزد و هنگامی که ایشان تحصیل می کرده‌اند بسیار به کتاب دلبستگی داشته‌اند و کتاب جمع کرده‌اند . اکثر نسخه‌های خطی وی به زبان پنجابی و فارسی است و تعداد کمی به زبانهای دیگر است . خانم دکتر خالده آفتاب اصغر فهرست اجمالی این کتابخانه را تهیه کرده است و نسخهٔ دستنویس آن در کتابخانه موجود بود ، اینک بعضی از اسامی نسخه های خطی این کتابخانه :

۱- **بیاض فارسی و اردو :** در مسائل ادبی و دینی.

۲- **انتخاب کلیات فایز :** تألیف (سرودهٔ) صدر الدین محمد بن زبردست خان متخلص به فایز با سهر و امضای شاعر : «کلب امیرالمؤمنین صدر الدین».

۳- **کتاب النهایه :** کتابت ۷۳۹ ه ق : «جملهٔ سنهٔ ۳۹ جلوس عرض دیده شد» در آغاز آن است.

٤- **طب :** (عربی) تقریباً قرن ۸ ه ق.

۵- **خزانة العلم .**

٦- **ترجمهٔ الجبرای :** از انگلیسی به فارسی به خط نستعلیق خوش ، کتابت و تألیف ۱۲۷٤ ه ق. مؤلف : کاهنجی قوم کاهته ماتهر (۳۳٤ برگ).

۷- **بیاض فارسی :** (اشعار برگزیده در سال ۱۸۹۷ میلادی).

۸- **بیاض اردو و فارسی :** کتابت ۱۲۱۲ ه ق ، از عباس بیک تبتی.

۹- **دفتر شعر .**

۱۰- **معرفت اصطرلاب :** از خواجه نصیر الدین طوسی ، کتابت ۱۲۹۱ ه ق.

۱۱- **دفتر دوم ابو الفضل علامی :** کتابت ۱۲۶۹ ه ق.

Marfat.com

۱۲- **مکتوبات (رقعات) فارسی :** تألیف و کتابت در سال چهارم جلوس پادشاه عالمگیر غازی (اورنگ زیب).

۱۳- **گلستان سعدی :** (۲ نسخه).

۱٤- **مجموعه :** (علم سیاق و انشای جامی) ، کاتب غلام فانی.

۱۵- **شاه و گدا :** سرودهٔ حکیم هلالی ، کتابت ۱۲۳۲ ه ق. (۲ نسخه).

۱٦- **نافع الصلوة :** از محمد یار.

۱۷- **طب الاکبر :** (فارسی).

۱۸- **مثنوی غنیمت :** کنجاهی.

۱۹- **شرح قصاید عرفی :**

۲۰- **انشای خادمی :** کتابت ۱۹۰۵ میلادی.

۲۱- **شرح نلدمن :** تألیف ۱۲۷۳ ، شارح محمد غلام قادر.

۲۲- **وقایع بدایع :** آنندراج مخلص (یک جزء) .

۲۳- **گلشن نعت :** تألیف فصیح الدین رنج مهر تهر (به خط مؤلف).

۲٤- **بهار دانش :** ۱۲۷۷ ه ق.

۲۵- **سلوک الی الله :** تألیف غلام مولی واسطی.

۲٦- **رساله در زبان اردو :**

۲۷- **مجموعهٔ اشعار مهدی علی خان :** کتابت ۱۳۱۵ ه ق.

۲۸- **دیوان غنیمت کنجاهی :**

۲۹- **دیوان شمس تبریزی :** (سرودهٔ مولانا جلال الدین محمود بلخی).

۳۰- **قصه سسی و پنون :** (۲ نسخه) سرودهٔ شهباز و محمد حسین کاتب حسام الدین ساکن کهانی ، کتابت ۱۲۷۰ ه ق.

۳۱- **مخطوطات پنجابی :** به پیوسته ریخته شاه مراد.

۳۲- **اسکندر نامهٔ نظامی :**

۳۳- **اسرار المصلی :**

۳٤- **واقعهٔ مصفی :** ملا تقی.

Marfat.com

۳۵- **مراسلات سیکهان :** (نامه های سیکه ها) از مرکز حکومت به ولایت.

۳۶- **مجموعه:** [۱- **حق نما** ، ۲- **وقایع پنون** ، ۳- **روشن دل** ، ٤- **مجمع البحرین** ، ۵- **شرح رباعیات.**]

۳۷- **خسرو شیرین :** نظامی.

راولپندی :

۹٦- کتابخانهٔ جامعهٔ رضویهٔ ضیاء العلوم

[سبزی مندی (بازار سبزی) ، راولپندی]

تقریباً ۵۰۰۰ مجلد کتاب چاپی (علوم اسلامی) در این کتابخانه موجود است که اکثر آنها مرجع طالب علمان و مدرسان مدرسهٔ ضیاء العلوم است. این مدرسه ٤ شعبه دارد که یکی از آنها در سلطان پور در نزدیک شهر حسن ابدال است. ۱۵۰ طالب علم و ۸ مدرس در این مدرسه به تعلیم و تعلم مشغول هستند. انجمن خیریه و دارالاقامه دارد. نسخه های خطی در سلطان پور است به تعداد ۱۸ تا ۲۰ نسخهٔ خطی عربی. آقای سید غلام محیی الدین شاه صدر المدرسین اهل سلطان پور معتقد بود که : «حفاظت کتابهای خطی بسیار مشکل است». به همراهی و معاونت آقای پرفسور ملک محمد اقبال استاد دانشکدهٔ دولتی راولپندی بدین مدرسه راه یافتم.

۹۷- کتابخانهٔ حافظ ریاض احمد اشرفی

[گوالمندی رود ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۱۵۰۰ مجلد کتاب چاپی به زبان مختلف وجود دارد و اکثر آنها به زبانهای عربی و فارسی است و در موضوعات علوم اسلامی (تفسیر و حدیث و فقه و کلام و مناظرات و هیئت و نجوم و تصوف و ادب) است. مالک کتابخانه آقای حافظ ریاض احمد اشرفی خزانه دار (خازن) روز نامهٔ جنگ است. و ضمناً طبابت به طرز قدیم می کند و تعویذ و فتوی می دهد و به تبلیغ اسلام می پردازد. نسخهٔ خطی در این کتابخانه نیست.

Marfat.com

گولره شریف :

۹۸- کتابخانهٔ سید مهر علی شاه گولروی

[گولره شریف ، در ۱۲ میلی راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۱۵۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۱۱۰۰ نسخهٔ خطی موجود است. مالک کتابخانه آقای سید غلام محیی الدین چشتی سجاده نشین درگاه عالیهٔ چشتیهٔ سید مهر علی شاه است. گولره شریف قصبه‌یی است در دوازده میلی راولپندی و زیارتگاه و محل ملاقات پیروان سید مهر علی شاه و مریدان سید غلام محیی الدین شاه است. زیارتگاه (دربار) با شکوه و مسجد عالی جاه و منارهٔ رفیع دارد. بر پیشانی و دیوارها و مزارات و محراب مسجد گولره شریف ۹۰ در صد اشعار فارسی کتیبه شده است. هر روزه مجلس قوالی تشکیل می شود و مردم را سماع شور و جذبه و شوق وادار می کند. لنگر دربار سید پیر مهر علی شاه همیشه آمادهٔ پذیرایی و اطعام مردمان است ، چه غریب و چه غنی.

اما کتابخانهٔ سید مهر علی شاه در بنایی که ۱۳ طاق بزرگ دارد واقع شده و همه کتابها در قفسه هایی چوبی و طاقچه ها که به همین منظور تعبیه کرده اند جای داده شده است. سید پیر مهر علی شاه گولروی که مردی عارف و سیدی بارع و عالمی متبحر بوده در یکی از اطاقهای همین کتابخانه می نشسته و مطالعه می کرده و به عبادت خالق و خدمت مخلوق مشغول بوده است و این اطاق را با کتابها و کلیهٔ وسایل زندگی وی به صورتی جالب و نظیف محفوظ داشته اند. آقای پرفسور ملک محمد اقبال استاد دانشکدهٔ دولتی راولپندی مرا همراهی و معاونت فرمود تا بدین کتابخانه راه یافتم. آقای مولوی محمد فاضل کتابدار فاضل کتابخانهٔ گولره شریف منتهای کوشش را به عمل آورد تا من بتوانم همهٔ کتابها را از مد نظر بگذرانم و نوادر نسخه های خطی را ببینم ، اینک اسامی چند نسخهٔ خطی که یادداشت کردم :

۱- **مجموعه :** (۱- **شرح فقه اکبر** ، ۲- **پند نامه** ، ۳- **تحفهٔ نصایح**) .

۲- **شرح اصول المحسنی :** از جلال الدین دوانی ، کاتب : شیخ لطف الله الهندی اللاهوری.

۳- **لطایف اللغات :** معروف به فرهنگ سندی ، کتابت ۱۲۰۱ ه ق.

Marfat.com

٤- **قران السعدین :** تألیف امیر خسرو ، کاتب محمد سعید.

٥- **هیر و رانجها :** (قصهٔ منظوم).

٦- **شرح رسالهٔ مساحت :**

٧- **هدایة الرمل :**

٨- **ذخیرة الملوک :** تألیف سید شهاب الهمدانی (سید میر علی همدانی) با لوح و جدول و مذهب.

٩- **در بیضا :** (تفسیر سورهٔ یوسف) از امام ابو حامد محمد بن محمد الغزالی.

١٠- **مفتاح الفیض :** تألیف المولی حسن طاهر ، کاتب جمال بن میان احمد پندیگهیپ

١١- **مثنوی شاه شمس شکرریز:** سرودهٔ صوفی شمس‌الدین شکرریز ملتانی، کاتب محمد علی دهر یک سنهٔ ١٣٧٣.

١٢- **تسنیم وهوجا :** تألیف میان محمد (ساکن دهاکه = دا کا).

١٣- **مثنوی شاه شمس شکر ریز :** کاتب محمد علی ساکن دهریک گولروی.

١٤- **دیوان برکات :** کتابت ١٢٧٢ھ ق.

١٥- **رساله فی معرفة المذاهب :** تألیف ملا محمود بن نظام عرف غزالی.

١٦- **شرح اسماء الحسنی :** تألیف یعقوب بن عثمان بن بن محمود الغزنوی.

١٧- **شرح بیست باب اصطرلاب :** شیخ فصیح بن عبدالکریم البسطامی.

١٨- **شرح مشکلات گلستان :** کاتب انور حسین.

١٩- **قصهٔ عشق کهوئی :** وغیره.

٢٠- **انشای صفدری.**

٢١- **ضیاء العیون :** تألیف نظام الدین محمد هادی خان الصفوی الملقب به شاگرد.

٢٢- **جهل المقل :** کاتب ، صالح محمد بن یار محمد تورانی یوم سنجر.

٢٣- **شرح فصوص الحکم :** تألیف السید شاه علی الهمدانی ، کتابت ١١٣١ھ ق.

٢٤- **منتخب ذخیرهٔ خوارزمشاهی یا خفی علایی.**

٢٥- **شهادت نامهٔ حضرت حسنین :** مولوی الف ، ١٢٧٢ھ ق.

٢٦- **دیوان حافظ :**

Marfat.com

۲۷- **فتاوی دربار عالیهٔ قدسیهٔ غوثیه گولره شریف :** (دستنویس).

۲۸- **کتاب الخیال و الرؤیة :** تألیف شمس‌الدین ابو ثابت الدیلمی.

۲۹- **بیاض اشعار :**

۳۰- **دیوان فضولی :** به ضمیمهٔ دیباچه.

۳۱- **شرح قران السعدین :**

۳۲- **معراج العروض :**

۳۳- **مثنوی شکر ریز ملتانی :** کاتب حسن بیک ملتانی ، کتابت ۱۱۷۵ه ق.
سرودهٔ شاه شمس شکر ریز سبزواری مشهور به شاه شمس تبریز ملتانی.

۳٤- **الٰهی نامهٔ عطار :**

۳۵- **مصیبت نامهٔ عطار :** کاتب محمد فیاض النقشبندی پیشاوری.

۳٦- **زاد الآخرة :** تألیف رکن‌الدین حسین بن ابی الحسن الحسینی رحمه‌الله .

۳۷- **مبدأ العالم و انتهائه :** کتابت عبدالله رکن‌الدین انصاری (۸۹۲ه ؟) .

۳۸- **قصهٔ حسن مهر دل :** کتابت ۱۰۹۹.

۳۹- **مرآة العارفین :** تألیف شاه قادر برهنه شمشیر .

٤۰- **مخزن الاسرار :** (۲ نسخه) ، کتابت ۱۰۵۰ه ق ، کاتب مولوی فتح مد.

٤۱- **شرح بوستان :** محمد روشن دین ، کاتب ۱۲٦۰ه ق.

٤۲- **لوامع الاسرار شرح مطالع الانوار :** تألیف حافظ واله یوم ، کتابت ۱۰٦۲ه ق.

٤۳- **شرح اللباب :** از اسفراینی .

٤٤- **ترجمهٔ فارسی منتخب قلائد الجواهر :** تألیف ملا حسین ابن الشیخ صابر السندی کاتب شرف الدین بن حافظ نور محمد در قصور.

٤۵- **سیر السلوک :** تألیف مولوی احمد بن اسماعیل الابدالی القندهاری.

٤٦- **شرح ابیات حافظ :** تألیف شیخ محمد بن صدر الطریقه‌شیخ یحیی، کتابت محمد جمیل ، ۱۳۰۰ه ق.

٤۷- **توزک تیموری :**

٤۸- **ترجمهٔ قواعد السلطنت شاه جهانی :**

Marfat.com

۴۹- **ذخیرهٔ نظام شاهی :** با لوح و جدول و مذهب در حدود ۱۵۰۰ صفحه قطع بزرگ.

۵۰- شرح حال حضرت داتا گنج بخش لاهوری به نام علی مخدوم (منظوم و منثور).

حسن ابدال :

۹۹- کتابخانهٔ دانشکده دولتی کیدیت

[حسن ابدال ، (استان پنجاب)]

به همراهی آقای نور محمد قریشی به شهر حسن ابدال رفتم و از آثار تاریخی و کتابخانه‌ها و کتابفروشی‌های آن شهر دیدن کردم. آثار تاریخی مهم در شهر حسن ابدال عبارت ست از :

۱- چله گاه بابا ولی قندهاری از عرفای قرن ۱۱ ه ق که در شهر و همچنین بر سر کوهی در کنار شهر واقع است.

۲- آرامگاه لاله رخ که گفته می شد شاهزاده‌یی (شاهزادے = شاهدخت) ایرانی است که در قرن یازدهم از این شهر می گذشت و در این شهر درگذشت.

۳- گور و دواره پنجه صاحب که نشان دست بابا نانک بنیانگذاز فرقهٔ سیکه ها است و نشان پنج پنجه‌اش در قطعه سنگی نمودار است و در یک ساختمان بزرگ که در آن همان قطعه سنگ و چشمهٔ آب و حوض‌ها و غدیرها است قرار دارد.

۴- آرامگاه سیح الدین ابو الفتح گیلانی متوفی ۱۵۸۹ه ق. و برادرش حکیم هایون المعروف به حکیم حام (هام) متوفی ۱۵۹۵ میلادی.

اما از کتابخانه های شهر حسن ابدال ، فقط کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی کیدیت در حدود ۱۰۰۰ مجلد کتاب دارد که اکثر آنها درسی است. نسخهٔ خطی در این کتابخانه ندیدم.

لاهور :

۱۰۰- کتابخانهٔ حکیم نیر واسطی

[سستی دروازه ، نیر منزل ، لاهور]

در این کتابخانه در حدود ۳۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۳۵ نسخهٔ خطی دیدار کردم. آقای حکیم نیر واسطی دارای تألیفات گوناگون به زبان فارسی و اردو و انگلیسی است

Marfat.com

و انجمن دوستی پاکستان و ترکیه در خانهٔ او برقرار است و خودش رئیس انجمن می‌باشد. شعر فارسی خوب می‌گوید و دیوانش چاپ شده است. کتاب «تاریخ روابط پزشکی ایران و پاکستان» وی از طرف ادارهٔ انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان طبع و نشر گردیده است. دیدار از نسخه‌های خطی آقای حکیم نیر واسطی میسر نشد و فقط یک نسخهٔ الصیدنه (عکسی) و یک نسخهٔ خطی دیوان حافظ را دیدم :

۱- **کتاب الصیدنه به زبان عربی :** (عکس گرفته شده در ترکیه) کاتب غضنفر التبریزی ، تاریخ کتابت ۶۷۸ ه ق . ۱۴۹ ورق مؤسسهٔ همدرد به تصحیح حکیم محمد سعید به دو زبان عربی و فارسی آنرا چاپ کرده است .

۲- **دیوان حافظ شیرازی : مصور و منقش و مذهب،** تاریخ کتابت ماه شوال ۱۱۰۲ ه ق. این نسخه از میرزا کوچک خان وصال شیرازی بوده که پدر حکیم نیرواسطی از وی خریداری کرده است.

کیمبل پور :

۱۰۱- کتابخانهٔ دکتر غلام جیلانی برق

[کیمبل پور (استان پنجاب)]

در این کتابخانه در حدود ۱۵۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۱۵ نسخهٔ خطی موجود است. دیدار از نسخه های خطی میسر نشد. آقای دکتر غلام جیلانی برق در زبان فارسی و عربی و اردو و پنجابی و انگلیسی تسلط دارد و بدین کتابها بیش از ۳۵ کتاب نوشته و چاپ کرده است. وی شعر فارسی هم می گوید. یک مجلد کتاب چاپ قدیم که امضای فرزند سلطان دیپو دارد به کتابخانهٔ گنج بخش هدیه کرده است. اینک چند بیت فارسی از او :

از این نوای شب افروز من جنون خیز است — که گرمی نفسم از شراب تبریز است
چراغ عشق بر افروز در حریم وجود — که عصر نو به در و بام روح شب ریز است
حذر ز بوالهوسان کاین نظام جمهوری — کرشمه های دگر از حیله های پرویز است
نهال گلشن طهران و طوس و نیشابور — به شاهراه حیاتم هنوز گلریز است
به یاد حافظ و خیام یک دو ساغر کش — ز بادهٔ که ز شیراز و جام و تبریز است
به جز طپیدن پی هم به بزم او نرسی — به جان «برق» که آن نازنین کم آمیز است

Marfat.com

۱۰۲- کتابخانهٔ آقای غلام ربانی عزیز

[کیمبل پور (استان پنجاب)]

در این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی دیدم و از نسخهٔ خطی خبری نیافتم. آقای غلام ربانی عزیز به زبان فارسی علاقهٔ ویژه دارد و تاکنون چند متن فارسی تنقیح و تصحیح و چاپ کرده است از جمله : دیوان واقف لاهوری و دیوان آفرین لاهوری.

۱۰۳- کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی کیمبل پور

[(گورنمنت کالج)، کیمبل پور (استان پنجاب)]

در این کتابخانه جمعاً ۱۵۶۰۰ مجلد کتاب به زبانهای مختلف موجود است. کتابدار آقای غلام محمد نذر صابری کتابشناسی آگاه است. کتابهای فارسی ۳۷۶ مجلد و اردو ۱۱۵۱۹ مجلد و بقیه به زبان های انگلیسی و پنجابی و پشتو و ترکی است. در این کتابخانه ۷ نسخهٔ خطی دیدار کردم :

۱- **مثنوی یوسف و زلیخا** : (جامی).
۲- **طوطی نامه** : از ضیاء الدین نخشبی .
۳- **سراج العقاید** : تألیف امین الدین احمد صدیقی الوری که به فرمان نواب سراج الدوله انوار الدین جنگ نوشته شد ، ۱۲۵۱ه ق.
٤- **صراط مستقیم** : تألیف شاه اسمعیل شهید ثانی دهلوی تاریخ تألیف ۱۲۵۰ه ق.
۵- **گلستان سعدی**.
٦- **قرآن شریف** :
۷- **انواع شریف** : (پنجابی) سرودهٔ محمد عبدالله لاهوری.

۱۰٤- کتابخانهٔ آقای نذر صابری

[کتابدار دانشکدهٔ دولتی کیمبل پور ، کیمبل پور]

آقای غلام محمد متخلص به نذر صابری کتابدار کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی کیمبلپور است و آگاهی های ارزنده یی در نسخه‌های خطی دارد و تاکنون از طرف او چند کتاب و

Marfat.com

فهرست چاپ شده است از جمله فهرست مختصر مخطوطات کتابخانهٔ مولانا محمد علی مکهدی و «فهرست نوادر عملیه». در کتابخانهٔ او ۱۳ نسخهٔ خطی دیدم ، بدین شرح :

۱- **تاریخ بخاری شریف** : معروف به کتاب ملا زاده تألیف احمد بن محمود شارستانی.
۲- **طب یوسف** : و رسایل طبی دیگر .
۳- **تحفة الابرار** : عبدالحمید بن شیخ حمزهٔ خوشابی.
٤- **گلستان سعدی.**
۵- **مکتوبات یحیی منیری** : قرن ۱۱ه ق.
٦- **شلاق الجاهلین و دیوان صوفی** : (در یک جلد).
۷- **کتاب المسائل** : تألیف حضرت جی بابا.
۸- **دیوان حافظ** : (ناقص).
۹- **ترجمهٔ کنز الدقایق** : (فارسی) ، کاتب ، عابد بن شیخ زاهد اسد آبادی ، تاریخ کتابت ۱۱۲۵ه ق.
۱۰- **معرفت المذاهب** : امام اعظم (امام ابو حنیفه).
۱۱- **رونق المجالس** : (ناقص) حکایت و افسانه‌های فارسی .
۱۲- **مجموعهٔ رسائل** : ۱- **اسرار الفقر** تألیف شیخ عبدالاحد ، ۲- **ده قاعده** و **رسالهٔ درویشی** از سید علی همدانی ، ۳- **واردات** ، ٤- **منهاج العارفین** ، ۵- **ارشاد المریدین** از شیخ حسین خوارزمی مرید حاجی خواجه محمد صدیق ، ٦- **رسالهٔ لباب الالباب** از ابو سعید الکالیش البغدادی ، ۷- **جلالیه و جمالیه** از مولانا یعقوب چرخی غزنوی، ۸- **جمالیه و جلالیه** از شیخ عبدالله بن محمود الشامی.
۱۳- **مناقب کاکا صاحب** : تصنیف عبدالله شاه ساکن چهارسده.

۱۰۵- کتابخانهٔ جامعهٔ مدنیه (دار الارشاد)

[کیمبل پور (استان پنجاب)]

این کتابخانه که می توان آنرا کتابخانهٔ شخصی قاضی محمد زاهد الحسینی نامید در داخل مدرسه‌یی قرار دارد که آنرا «دارالارشاد» یا «جامعهٔ مدنیه» نامیده‌اند. در حدود

Marfat.com

۱۰۰۰ کتاب چاپی و ۲۰ نسخهٔ خطی در این کتابخانه موجود است. اساسی چند نسخهٔ خطی بدین شرح است :

۱- **مجموعهٔ اوراد و وظایف :** (**کبریت احمر و حزب البحر و دعای مغنی**).

۲- **وصیت نامه و دلایل الخیرات :**

۳- **مجموعه :** (**ثلثات بخاری و اسامی اصحاب صفه و رسالهٔ دیگر**) (فارسی و عربی).

٤- **تحفة الکلام :** کاتب کلیم الله (رهتاس) در شهر مردان.

۵- **انوار التنزیل و اسرار التأویل :** کاتب علی الشهربانی الحسن الزندی قبل الظهر من یوم الاربعة الثامن عشرین من شهر شوال سبع و خمسین و خمسمائة.

٦- **شرح القرآن یا تفسیر معینی :** تألیف در سنهٔ ۱۰۷۲ه ق در زمان اورنگ زیب عالمگیر و تاریخ کتابت ۱۰۷۵ه ق سه سال پس از تألیف.

آقای قاضی زاهد الحسینی دانشمند علوم اسلامی و خطیب و مفسر قرآن شریف و صاحب تألیف است و «**مجلهٔ ماهانهٔ دارالارشاد**» را منتشر می‌کند و کتابهایی که چاپ کرده (به زبان اردو و عربی) بدین شرح است :

۱- معارف القرآن ، ۲- دینی لغات ، ۳- رحمت کاینات ، ٤- آغوش رحمت ، ٦- تذکرة المفسرین ، ٦- ضرورة القرآن ، ۷- آیین وراثت ، ۸- فقه اسلامی ، ۹- تفسیر تعلیم القرآن.

جامعهٔ مدنیه ۱۷۰ طالب علم و ۵ مدرس دارد و برای آنها حجرات و لنگر (آشپز خانه) و مسجد ساخته شده است. گلستان و بوستان و اسکندر نامهٔ نظامی و پند نامهٔ عطار و شرح قاضی و تحفة الابرار و یوسف زلیخای جامی برای یاد گرفتن فارسی تدریس می شود.

۱۰٦- کتابخانه یا دارالمطالعهٔ انجمن جان نثاران حسین

[سکان نمبر ای ۳۰ — کیمبل پور]

در این کتابخانه یا دارالمطالعه در حدود ۱۲۰۰ مجلد کتاب چاپی در قفسه‌های مقفل قرار داشت و از نسخه خطی خبری نبود. آقای ناظر حسین مسؤول این دارالمطالعه و رئیس انجمن جان نثاران حسین در کیمبل پور است.

Marfat.com

۱۰۷- کتابخانهٔ جامعهٔ حنفیه

[کیمبل پور]

آقای مولانا قاضی انوارالحق مسؤول جامعهٔ حنیفه است. او را در خانه اش ملاقات کردم. وی گفت : «متأسفانه همهٔ زندگی و کتابهایم» در زاد گاهم در هندوستان مانده است و در مدرسه (جامعهٔ) حنفیه تعدادی کتاب درسی موجود است. آقای قاضی انوار الحق تألیفاتی در علوم اسلامی دارد ، وی چند سال در افریقا به تبلیغ دین اسلام مشغول بوده است. از او خواستم تا در دفتر من یادگاری بنویسد و نوشت : «لعنة الله علی الکاذبین».

صادق آباد :

۱۰۸- کتابخانهٔ سید میر زاهد حسین شاه

[صادق آباد ، بخش (ضلع) رحیم یار خان ، استان پنجاب]

مالک این کتابخانه آقای سید میر زاهد حسین شاه است که او را رئیس صادق آباد می گویند. درکتابخانهٔ او در حدود ۸۰۰۰ کتاب چاپی که ۹۰ درصد آنها فارسی است و تقریباً ۱۰۰ نسخهٔ خطی فارسی و عربی دارد. بعضی از کتابهای چاپی از جمله نوادر است و با امضای مؤلفان آنها موشح است مانند : فرهنگ نظام با امضای «داعی الاسلام». وی عاشق زبان و ادب فارسی و فرهنگ و هنر کهن ایران و پاکستان است و به تاریخ اسلام احاطه دارد. کتابهایی که گرد آوری کرده اکثر با بهای گران و از برداشت محصول باغ و زمینهای زراعتی خود خریده است و این مسأله عشق او را به زبان فارسی می رساند. از کتابخانهٔ او اشخاص مختلف دیدن کرده اند از جمله آقای رئیس امروهوی شاعر و ادیب معاصر پاکستان و آقای مولانا عبدالقدوس هاشمی کتابدار ادارهٔ تحقیقات اسلامی در اسلام آباد.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از این کتابخانه :

۱- **قرآن شریف : کاتب یاقوت مستعصمی** ، کتابت ۵۰۶ ه ق ، «کتبه المذنب یاقوت المستعصمی، سنهٔ ۵۰۶ ه ق» تعداد صفحات ۹۴۳. خط نسخ خوش سطر اول و آخر هر صفحه ثلث تزیینی (سبک مستعصمی) ، ۷ مهر دارد :
الف : سلطان نادر.

Marfat.com

ب : احمد شاه.

ج : تیمور شاه افغانی.
قدیم شد از عنایات الٰهی بعالم دولت تیمور شاهی

د : سیف الهادی.

ه : لا اله الا الله محمدا رسول الله.

و : پادشاه . . . .؟

ز : ؟

این قرآن ظاهراً از نوادر نسخه های خطی قرآن شریف است.

۲- **مجموعهٔ فقه** : تاریخ کتابت ، ۱۲۵۳ه ق.

۳- **بوستان سعدی** : کاتب فقیر قادر بخش ، کتابت ۱۲۵۹ه ق ، برای نور صاحب نواب الله نواز خان.

٤- **دیوان شاهی** : یا دیوان هلالی ، کتابت قرن ۱۲ه ق .

۵- **شرح قصهٔ غم و درد** : کتابت ۱۲۶۳ه ق .

٦- **شرح حال و مراثی ائمهٔ اطهار** : (دستنویس) ، تقریباً قرن ۱۳ه ق .

۷- **کلیله و دمنه** : کتابت ۱۱۲۳ه ق ، با مهر احمد شاه پادشاه غازی ، کاتب هاشم فدوی.

۸- **دلایل الخیرات** : تقریباً قرن ۱۱ه ق.

۹- **مرقع مشق** : کتابت ۱۲٤۱ه ق ، مشق سید محمد علی شاگرد شیخ بهادر علی فیض آبادی.

۱۰- **رضی شرح شافیه** : تقریباً ۱۲ه ق.

۱۱- **شرح رباعیات جامی** : کتابت ۱۱۰۹ه ق و رسائل دیگر با تاریخ ۸۱۰ه ق.

۱۲- **مجموعهٔ ناشناخته** : (فارسی) ، کتابت تقریباً قرن ۱۱ه ق.

۱۳- **یوسف و زلیخای جامی** : کتابت ۱۲٤۰ ه ق.

۱٤- **فرایض سراجی** : به خط ثلث خوش ، کاتب محمد حاجی ابن قاضی محمد، کتابت ۱۰۸۵ ه ق.

Marfat.com

۱۵- **اسکندر نامه :**

۱۶- **بهار دانش :** کاتب سلطان محمد ولد محمد بخش در گجرات.

۱۷- **روضة الشهداء :** تألیف کاشفی ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۸- **روضة القلوب :**

۱۹- **تحقیق الاشارة الی تعمیم البشارة:** للشیخ عبد الحق دهلوی و ذهبیه در طب از امام علی بن موسی‌الرضا علیه‌السلام (در یک جلد) .

۲۰- **دیوان صیدی تهرانی :** با مهر «میر محمد» ، ۵۵ ورق ، ۱۸ سطر در هر صفحه.
آغاز :

هر که را دیدم به کار خویش چون صیدی کمست
هست گویا مردم این دور را مشکل یکی

۲۱- **قاموس المحیط :** در آن نوشته است : «امانت جناب میرزا محمد رضای منجم باشی است».

۲۲- **ابواب الجنان :** با اوراق نظم و نثر.

۲۳- **تحفهٔ اثنی عشریه :** تاریخ کتابت ۱۲۵۹ ه ق ، کاتب خواجه علی بن خواجه تراب علی در مقام لشکر کوالیار در عهد حاجی سنیدیه والی کوالیار.

۲۴- **شش فصل :** تصنیف فقیر احمد یار خان ابن الله یار خان استاندار لاهور و ملتان به مدت چهل سال ، کتابت ۱۱۶۴ ه ق.

اینک بعضی از نوادر کتب چاپی که در نوع خود قابل ذکرند :

۱- **نظم الدرج :** (قصیدهٔ برده به عربی و فارسی و اردو و پنجابی) ترجمه به چهار زبان از محمد عزیزالدین بهاولپوری . ۱۳۰۱ ه ق .

۲- **حسن الجرده فی شرح القصیدة البردة :** ترجمه به فارسی (منظوم) ابو البرکات محمد عبدالمالک پنشنر مشیر مال ریاست بهاولپور .

۳- **مثنوی رموز بی خودی :** (اولین چاپ) که در عهد و به دست علامه اقبال چاپ شده است.

۴- **مثنوی اسرارخودی .**

Marfat.com

این کتاب فهرست ندارد و لیکن آقای میر زاهد حسین شاه خوب می‌داند که چه کتابهایی دارد و ضمناً تقسیماتی بر حسب ذوق خودش انجام‌داده است: حافظیات (حافظ شناسی)، غالبیات (غالب شناسی) ، اقبالیات (اقبال شناسی) ، پاکستانیات (پاکستان شناسی) ، اسلامیات (علوم اسلامی) و امثال اینها .

محمد آباد :

۱۰۹ ـ کتابخانهٔ مبارک اردو (اردو مبارک لائبریری)

[محمد آباد ، ضلع رحیم یار خان (استان پنجاب)]

در این کتابخانه در حدود ۶۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۱۷۰ نسخهٔ خطی دیدار کردم. روستای محمد آباد به واسطهٔ این کتابخانه چهرهٔ «شهرک» دارد و مدرسه و مسجد دارد. مؤسس کتابخانه و مدرسه و مسجد سید مبارک شاه جیلانی مرحوم بوده است که در نظر داشته «دار التحقیق» و «دار التصنیف» در محمد آباد بسازد اما دست اجل مهلتش نداده است و در سال ۱۹۶۹ میلادی در عمر ۷۲ سالگی درگذشته است. فرزندش آقای سید انیس شاه جیلانی پای ، جای پای پدر گذاشته است و کوشش بی دریغ می کند تا آنچه پدرش خواسته بود و نتوانسته بود ، انجام دهد. آقای سید میر زاهد حسین شاه مرا همراهی کرد تا به این کتابخانه رسیدم. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از این کتابخانه :

۱- **دیوان آشکار :** (زبان فارسی و زبان سرائیکی). در لابلای اشعار این دیوان نام «سچو یار» آمده است و می توان آنرا «دیوان سچو یار» گفت.
۲- **مثنوی سیف‌الملوک :** (زبان سرائیکی). (۱)
۳- **مثنوی سیف‌الملوک:** (زبان سرائیکی) سرودهٔ مولوی لطف علی، ۱۲۶۱ ه ق. (۲)
٤- **مثنوی سیف الملوک :** (۳).
۵- **قصهٔ شداد :** با تصویر های ابتدایی و معمولی ولی با شکوه (ناقص).
۶- **شجره نامه :** (سلاسل تصوف).
۷- **داستان امیر حمزه :**
۸- **تحفة المؤمنین :** (طب). از حکیم محمد مؤمن تنکابنی. کتابت ۱۲۲۹ ه ق.

Marfat.com

۹- **تاریخ شمشیر خانی** یا **منتخب شاهنامهٔ فردوسی** : (منثور) کتابت ۱۲٤۸ ھ ق ، روی این نسخه نشان مهر محمد شاه ربن خلف ابن شاه جیلانی .

۱۰- **گلستان سعدی** :

۱۱- **شرح یوسف و زلیخای محمد گلهوی** ، کاتب عبداللطیف ولد مولوی غلام حیدر سکنهٔ قلعهٔ دلاور.

۱۲- **یوسف و زلیخای جامی** : کتابت ۱۲٦۷ ، کاتب ، خوجه سید پوری.

۱۳- **اسرار الکیمیا** :

۱٤- **مفتاح الجنان** :

۱۵- **غرایب‌الاسرار**: تألیف سید محمد شاه ولد سید پیر ربن شاه جیلانی، ۱۳۰۲ ھ ق .

۱٦- **نسخهٔ واعظ** : کاتب یعقوب ولد محمد صلح.

۱۷- **رسائل علم نجوم** : تألیف سید محمد.

۱۸- **فالنامه** : (برای بیماری ها).

۱۹- **یوسف و زلیخا** :

۲۰- **بوستان سعدی** :

۲۱- **سکندر نامهٔ نظامی** : کاتب قلندر شاه ولد سید محمد شاه ، کتابت ۱۲۵۵ با شرح و حواشی.

۲۲- **تذکرهٔ مشایخ** :

۲۳- **جامع العلوم** : در بارهٔ مناقب مخدوم جهانیان تألیف سید علاء الله.

۲٤- **قصهٔ سیمرغ پیش سلیمان** : کاتب شاه محمد وارث جیلانی ، کتابت ۱۲۸۰ ھ ق .

۲۵- **دیوان آشکار** : (رک : دیوان سچو یار) ، کاتب واحد بخش ، ۱۳۱۲ ھ ق.

۲٦- **الٰهی نامهٔ عطار** : کتابت ۱۱٤۹ ھ ق.

۲۷- **سبحة الابرار جامی** : کاتب سید محمد غوث بن سید امان الله ۱۲٤۸ ھ ق.

۲۸- **نور نامه** : (زبان سرائیکی).

۲۹- **نزهة الارواح** : کتابت ۱۲۳۹ ھ ق (سنهٔ ۱۰ جلوس ؟).

۳۰- **نور نامه** : (زبان سندهی).

Marfat.com

۳۱- **مجموعهٔ اشعار :** فارسی.

۳۲- **مجالس المؤمنین :** (کتابت در موضع رنگلا ضلع پونچ آزاد کشمیر).

۳۳- **مثنوی سیف الملوک :** (زبان سرائیکی).

۳٤- **شجرهٔ خاندان جیلانی :** در محمد آباد .

جمال‌الدین والی :

۱۱۰ ـ کتابخانهٔ غوثیه یا کتابخانهٔ مخدوم الملک

[جمال‌الدین والی ، بخش رحیم یار خان ، استان پنجاب]

در این کتابخانه در حدود ۲۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۳۵۰ نسخهٔ خطی موجود است. کتابدار آقای خواجه محمد نعیم خان مرا همراهی فرمود تا از نسخه‌های خطی نادر دیدار کنم. حضرت سید غلام میران شاه گیلانی مخدوم‌الملک از اجلهٔ علمای زمان خود می‌باشد و در شهر جمال‌الدین عمران و آبادی فراوان کرده است . مسجد و مدرسه و بازار و خانه‌ها ساخته است. در مدرسه اش طالب علمان از همه گونه همراهی و کمک او بهره‌مند می شوند. حضرت مخدوم الملک به زبان فارسی آشنایی دارد و شوق و عشق عجیبی به زبان فارسی و به فرهنگ و هنر ایران دارد. همهٔ اطاق های کاخ و منزل مسکونی او پوشیده از فرش‌های اصفهان و کرمان و کاشان است. اکثر نسخه های خطی و اسباب و لوازم هنری و تاریخی و باستان شناسی را که گرد آوری کرده رنگ و چهرهٔ ایرانی دارد . انواع ظروف و نقاشی‌ها و آثار کهن ایرانی را در خانهٔ خود گرد آوری کرده و اطاق را به شکل موزه در آورده است ، شمشیری دارد که این بیت با نام سازندهٔ آن روی قبضهٔ آن آمده است :

«بندهٔ شاه عباس و شاه ایران عمر بده استاد ابراهیم»

و شمشیری دیگر ، اینگونه :

«احمد یار خان ، خدا یار خان ، بهادر ثابت جنگ شاه عباس عمل اسد الله اصفهانی».

و شمشیری دیگر اینگونه :

«صاحب مال صوبدار نبی بخش ۱۳۳۰».

حضرت مخدوم الملک عشق و شوق فراوان به گرد آوری نسخه‌های خطی خاصه

Marfat.com

کار کاتبان و خطاطان ایرانی دارد و تقریباً همهٔ نسخه های خطی وی به سبک هرات و اصفهان و خراسان کتابت و یا خوشنویسی و نقاشی شده است . اینک اسامی تعدادی از نسخه های خطی ویرا ذیلاً نقل می کنیم :

۱- **کلیات جامی :** بدون تاریخ کتابت شامل هفت مثنوی یا هفت اورنگ ، نستعلیق خوش خط و مطلا و منقش و ترنج دار.

۲- **دیوان حافظ :** کتابت ۱۰۷۹ ه ق. خوش خط و زر افشان .

۳- **دیوان حافظ :** کتابت ۱۲۲۸ ه ق به فرمان آخوند ملا علی ، کاتب محمد بن میرزا احمد ، بسیار زیبا و خوش خط و مصور و مطلا و تقریباً ۵۱ مینیاتور به سبک هرات.

٤- **قرآن شریف :** با مهر اورنگ زیب عالمگیر پادشاه مغول.

۵- **شاهنامهٔ فردوسی :** به قطع بزرگ ، از آغاز و انجام ناقص ، خط و کاغذ و مینیاتور ها تقریباً از قرن ۹ ه ق.

٦- **شاهنامهٔ فردوسی :** به قطع بزرگ تر ، (۳۲ × ۵٦ سانتیمتر) ، مصور و منقش و مذهب کتابت ۱۰۱۲ ه ق .

۷- **قرآن شریف :** مطلا و منقش و خوش خط و عالی به خط میرزا کوچک متخلص به وصال ، تاریخ کتابت ۱۲۳۷ ه ق : «برای امیر مراد علی خان التالپرزاده و انا العبد الاقل محمد شفیع المشهور بمیرزا کوچک المتخلص بوصال . . . فی شهر ذی‌العقدة الحرام من شهور سنهٔ ۱۲۳۷» .

۸- **اسماء الحسنی :** مذهب و منقش و خط نسخ خوش و عالی ، کاتب عبدالله بن محمد صالح الکشمیری الساکن فی ضلع الرعناواری سنهٔ ۱۳۳٤ ه ق ، جلد منقش و برجسته و گل و بوته نگاری به سبک کشمیری و هراتی.

۹- **مرآة المثنوی :** تألیف عبد اللطیف بن عبدالله العباسی ، کتابت ۱۱۲٤ ه ق و تألیف به سال ۱۱۱۳ ه ق. کاتب محمد اسلم ولد شیخ جلال منور بنی اسرائیل کوکوی قادری. (پدر کاتب ٤۰ مثنوی نوشته و نویسانده و کاتب ۵۰ مثنوی). حواشی و تذهیب و زر افشان و نقش با مهر شاه عالم پادشاه غازی ابو المظفر جلال الدین ، سنهٔ احد ۱۱۷۳ ه ق. «فرمان شاه عالم پادشاه غازی ابو المظفر جلال الدین».

Marfat.com

۱۰- **کتاب جزء چهارم در ذکر حالات بعضی از طبقات سلاطین عباسی. آغاز :** « بعد از تمهید قواعد محامد پادشاهی» تاریخ کتابت ۹۷۳ ه ق. سر لوح و نقش زیبا و خط خوش. ۱۵ × ۱۰ س م.

۱۱- **قرآن شریف :** خط نسخ خوش با زیر نویس و حواشی و تفسیر فارسی (۳ مجلد) بدون تاریخ کتابت.

۱۲- **حصن الحصین من کلام سید المرسلین :** خط ثلث بسیار خوش و زیر نویس فارسی به خط نستعلیق خوش.

۱۳- **مثنوی مولوی :** خط نستعلیق خوش.

۱٤- **نسخهٔ ناشناخته :** نام تألیف ابو داود بن سعید بن محمد بن یوسف بن محمود به خط نستعلیق خوش.

۱۵- **قرآن شریف :** خط ثلث خوش.

۱٦- **ریاض حیات :** تألیف درویش خان معروف به محمد حیات. خط نستعلیق خوش کتابت ۱۲۳۷ ه ق.

۱۷- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة :** رکن سوم و رکنٔ چهارم خط نسخ خوش ۱٤۹٦ صفحه ، کاتب فقیر غلام محیی الدین بن شرف الدین محمد قادری حجروی ، کتابت ۱۲٦۱ ه ق.

۱۸- **تفسیر قرآن شریف :** ناشناخته (ناقص از آغاز و انجام) ، خط ثلث خوش.

۱۹- **خزانهٔ جلالیه :** قرن ۹ ه ق ، ناقص اول و آخر ، خط ثلث عربی.

۲۰- **صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه :** کتابت ۱۰۸۹ ه ق. خط ثلث خوش با لوح و جدول.

۲۱- **تفسیر قرآن شریف :** (فارسی) و ظاهراً آنرا «تفسیر کلام حق» یا «تفسیر الفصیح» تألیف خواجه معین الدین ولد حضرت ایشان خواجه خاوند محمود نقشبندی مزارش در لاهور عقب باغبان پوره ، تاریخ تألیف ۱۰۷۱ ه ق. سر لوح و جدول.

۲۲- **جوهر ذات :** تألیف شیخ فرید الدین عطار نیشابوری ، کتابت در عهد محمد پادشاه غازی کاتب حافظ غلام حسین ، لاهور ، ٤٤٤ صفحه.

۲۳- **مواعظ و نصایح :** فارسی.

Marfat.com

۲٤- **خلاصة الفقه :** تألیف عبداللطیف لاهوری ، کاتب دیندار لاهور ، ۱۱۹۲ ه ق.

۲۵- **مرقع خوشنویس :** تألیف محمد عالم خوشنویس.

۲٦- **قرآن شریف :** خط نسخ ، مذهب و لوح های متعدد و خط ثلث عالی و تمام مطلا ، کاتب میرزا محمد ابن مهدی ، ۱۲۸۱ه ق. این قرآن شریف به حاجیه فاطمه خانم دختر عبدالعلی خان ادیب الملک در سال ۱۲۸۲ ه ق. هدیه شده است.

۲۷- **قرآن شریف :** با لوح و تذهیب و خط ثلث خوش و تجلید عالی.

۲۸- **قرآن شریف :** با خط ثلث تمام طلا و فقط اعراب با مرکب سیاه ، جدولها و لوح ها و تذهیب و تجلید زیبا و منقش ، کاتب «محمد مستقیم المعروف جواهر رقم» تاریخ کتابت ٦۰۳ ه ق. : «کتبه الفقیر المستجیر الراجی الرحمه ربه الغنی مستقیم المعروف جواهر رقم غفرله در عهد قطب الدین ایبک فی سنهٔ ٦۰۳ ه ق.» قطع کوچک.

۲۹- **حصن حصین من کلام سید المرسلین :** متن خط نسخ خوش و حواشی به زبان عربی و خط نستعلیق.

۳۰- **تفسیر سورهٔ یوسف :** به خط تحریر تألیف سید محمد شاه گیلانی ، کاتب غلام محمد ولد بلوچ خان ذات لنگاه ، کتابت ۱۲۹٦ ه ق.

۳۱- **شرح ولایه :** (فارسی) تألیف مولوی عبد الحق سرهندی ، کاتب عبدالقادر ولد ملا محمد معروف به مجلدی ، کتابت ۱۱۳۳ ه ق.

۳۲- **صرة الفتاوی :** تألیف ۱۰۵۹ ه ق ، کاتب احمد بن حاجی علی المفتی ، کتابت ۱۱۲۲ ه ق.

۳۳- **خلاصة الفتاوی :** کاتب داود بن حاجی سلیمان بن حاجی مصر ، سنهٔ ۸٦۱ ه ق. خط تحریر و مهر های تاریخی در آغاز و انجام.

۳٤- **تفسیر حسینی :** مسمی به «**جواهر التفسیر**» یا «**مواهب علیه**» به خط ثلث نصف اول از سورهٔ فاتحه تا آغاز سورهٔ مریم. نزدیک به عصر مؤلف.

۳۵- **خمسهٔ نظامی :** خط نستعلیق خوش و جدول و تهذیب و زر افشان، ۲۲ مینیاتور ۲۷۹ ورق. (قطع بزرگ).

Marfat.com

۳۶- **قصهٔ بی نظیر و بدر منیر :** (نثر فارسی) تحریر و نستعلیق (از آغاز و انجام ناقص) .

۳۷- **کفایة المنتهی شرح بدایة المبتدی :** خط ثلث عربی ، ۶۰۸ ه ق.

۳۸- **قواعد الهدایه در علم رمل :** تصنیف میان هدایت الله رمال شیرازی ، کاتب فضل الٰهی ، خط نستعلیق ، و جداول و علامات رمل و ستاره شناسی.

۳۹- **شرح مشکوة شیخ عبدالحق :** مالک و کاتب مفتی محمد حیات ، مهر دارد ، ۱۱۷۱ ه ق.

۴۰- **تفسیر حدایق الحقایق فی کشف اسرار الدقایق :** تألیف معین المسکین ، ۹۰۲ ه ق. کاتب غلام حسین ولد مولوی محمد حیات، تاریخ کتابت ۱۲۵۳ ه ق. مهر دارد.

۴۱- **محبوب القلوب :** المشهور به **شمسه و قهقهه** تألیف میرزا برخوردار بن محمود ترکمان فراهی المتخلص به «ممتاز» ، کاتب مجیب علی ، تاریخ کتابت ۱۲۸۱ ه ق.

۴۲- **ناشناخته :** (مجموعهٔ اشعار) در متن و حواشی به خط نستعلیق.

۴۳- **دیوان شوکت :** مصور و منقش و خط نستعلیق خوش.

۴۴- **دیوان حافظ :** (چاپ شده) در تبریز به سال ۱۲۶۸ ه ق. در عهد ناصر الدین شاه .

۴۵- **صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه :** به قطع کوچک ، خط نسخ.

۴۶- **طرب المجالس :** خط شکسته.

۴۷- **دلایل الخیرات :** کاتب الچترالی ، ۱۲۶۷ ه ق.

۴۸- **قرآن شریف :** جلد منقش و گل و بوته دار ، خط ثلث خوش.

۴۹- **یوسف و زلیخای جامی :** خط نستعلیق خوش.

۵۰- **شرف نامهٔ نظامی :** به ضمیمه یک رساله در نثر فارسی.

۵۱- **قرآن شریف و ادعیه :** خط بهار خوش.

۵۲- **بعضی اوراق فارسی و عربی :** خوش خط و تاریخی.

۵۳- **معارف اربعین :** (فارسی) ، خط نستعلیق.

Marfat.com

۵۴- **مثنوی مولوی :** کاتب نورالدین محمد ، کتابت ۱۰۸۸ ه ق .
۵۵- **خلاصة الفتاوی :** کاتب عمر بن حسین بن ابی بکر (ج ۱ و ۲) ، ۸۵۹ ه ق.
۵۶- **قرآن شریف :** به خط ثلث کتابت در عهد عالمگیر پادشاه غازی.
۵۷- **نتایج‌الاخبار :** تألیف مولانا محمد ادریس اوچی در احوال و آثار سادات گیلانی .

راولپندی :

۱۱۱- کتابخانهٔ دارالعلوم حنفیهٔ عثمانیه

[محلهٔ ورکشاپ ، راولپندی]

این کتابخانه در حدود ۱۵۵۰ مجلد کتاب چاپی دارد که اکثر آنها در علوم اسلامی (فقه و حدیث و تفسیر)و برای تدریس است. نسخهٔ خطی ندیدم جز چند ورق در موضوع فقه و انشای فارسی. همهٔ استادان و طالب علمان این مدرسه به زبان فارسی آشنا بودند و بدان تکلم می کردند و آقای مولانا قاری محمد امین رئیس مدرسه بر زبان فارسی مسلط بود و اشعاری در دفتر من یادداشت کرد. یکی از مدرسان به نام مولانا فضل حق استاد زبان فارسی بود که این بیت را خواند و بعد همهٔ غزل را در دفتر من توسط مولانا قاری محمد امین نویسانید :

مکانم لا مکان باشد نشانم بی نشان باشد
نه تن باشد نه جان باشد نه باشد عشق جانانم

و دیگر این بیت آزاد را فی البدیهه فرمود :

خوشا بختی ز هر قسمت که در محفل یاران آمدی
برادر مـن هستی و از ملـک ایـران آمـدی

۱۱۲ - کتابخانهٔ دارالعلوم تعلیم القرآن

[مدینه مارکیت (بازار مدینه) ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۱۱۰۰۰ مجلد کتاب چاپی در موضوعات مختلف علوم اسلامی موجود است و اکثر برای تدریس مورد استفاده قرار می گیرد. نسخه های خطی در جای دیگر بود که دیدن آنها میسر نشد و در این کتابخانه فقط دو نسخهٔ خطی بود :

Marfat.com

۱- **صلوة مسعودی :** به خط نستعلیق.

۲- **مسایل دینی :** (ناشناخته).

در این مدرسه بیش از ۵۰۰ طالب علم تحصیل می کنند و رئیس مدرسه (دارالعلوم) آقای مولانا غلام الله خان است و نسخه های خطی در کتابخانهٔ شخصی مولانا غلام الله خان بود. این دارالعلوم یک ماهنامه به نام «ماهنامهٔ تعلیم القرآن» هر ماهه منتشر می کند.

گجرات :

۱۱۳- کتابخانهٔ تبسم قریشی
[عامر هوسیوپیتهک شفاخانه ، اقبال گنج ، گجرات]

در این کتابخانه در حدود ۳۰۰۰ کتاب چاپی و ۳۲ نسخهٔ خطی موجود است. اکثر کتابهای چاپی در موضوع طب اسلامی و اروپایی و مخصوصاً روش طبابت و نسخه نویسی به طرز قدیم است. استاد دکتر سروان محمد رمضان قریشی قلعه داری شاعری آزاده و پارسیگویی نژاده و مردی اخلاق و عالمی متدین و از بهترین دوستاران زبان و ادب فارسی بوده و بیش از ۷۰ رساله و کتاب تألیف کرده است مخصوصاً دیوان فارسی او تحت عنوان «خمخانهٔ دل» شهرتی ویژه دارد. متأسفانه اکنون که این مطالب را می‌نویسم وی روی در نقاب خاک کشیده است. خدایش بیامرزاد.

اینک چهار نسخهٔ خطی از کتابخانهٔ تبسم قریشی :

۱- **نسخه خطی ناشناخته :** تألیف احمد بن حاجی محمد السکاکی ، به سال ۹۲۶ھ ق کتابت ۱۱۴۱ھ ق.

۲- **دارالنظیم فی فضائل قرآن العظیم :** (ترجمهٔ فارسی).

۳- **مجموعهٔ رسائل :** (دعا و اشعار دربارهٔ نماز و وظائف دینی و مسائل فقهی) .

٤- **قواعد الهدایه در رمل:** (نسخهیی نادر).

۱۱٤- کتابخانهٔ احمد قریشی حسین احمد قلعه داری
[نزد عارف چوک ، گجرات]

در این کتابخانه در حدود ۵۰۰۰ کتاب چاپی و بیش از ۲۵۰۰ نسخهٔ خطی موجود است ، البته به استناد قول آقای پرفسور احمد حسین احمد قریشی قلعه داری مالک این

Marfat.com

کتابخانه. وی شاعر و محقق و کتابشناس است و کوششهای بی دریغ می کند تا نسخه‌ی خطی را بشناسد و بدین جهت برای مرکزتحقیقات فارسی ایران و پاکستان «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه‌های گجرات» را تهیه می کند و نیز کتابی در موضوع کتاب سازی و خوش نویسی نوشته است و این دو کتاب را مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان چاپ خواهد کرد. دوبار با آقای پرفسور قلعه داری مسافرت کردم و به روستای «کوتله لکان» و شهر «وزیر آباد» و «جلالپور جتان» و روستای «کنجاه» و روستای «قلعه‌دار» رفتیم و در همه حال با من همکاری کرده و در شناخت کتاب‌ها و کتابخانه‌ها یاری فرموده است. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از کتابخانهٔ پرفسور احمد حسین احمد قریشی :

۱- **قرآن شریف** : به خط شیخ صفی‌الدین اردبیلی که در اوایل قرن هفتم کتابت شده است در کلخوران آذربایجان.

۲- **درر المعارف** :

۳- **مثنوی محمودو ایاز** :

وزیر آباد :

۱۱۵- کتابخانهٔ آقای قاضی بختیار علی وزیرآبادی

[وزیر آباد ، استان پنجاب]

به همراهی آقای پرفسور احمد حسین احمد قریشی قلعه داری بدین کتابخانه راه یافتم، مالک کتابخانه، آقای قاضی بختیار علی وزیرآبادی است. وی شاعری پارسیگوی و فارسی دوستی بینا دل است. شرح احوال و آثار وی درکتاب «فارسی پاکستانی و مطالب پاکستان شناسی» چاپ شده است. درکتابخانهٔ او در حدود ۱۵۰۰ مجلد کتاب چاپی یافتم که بیشتر آنها دربارهٔ علم حقوق بود و نیمی از آنها به زبان انگلیسی . آقای وزیر آبادی بیمار بود و قول داد که فهرست نسخه‌های خطی را تهیه می کند و می‌فرستد ولی تاکنون نفرستاده است .

قلعه دار :

۱۱۶- کتابخانهٔ خاندان قلعه داری

[پدر و مادر و برادر و عموی پرفسور احمد حسین احمد قریشی

قلعه داری ، قلعه دار ، گجرات]

روستای قلعه دار در پنج میلی شهر گجرات است. به وسیلهٔ در شکهٔ اسبی بدین روستا رسیدم. همراه و همکار من آقای پرفسور احمد حسین قریشی قلعه داری و برادرش فضل حسین

Marfat.com

قریشی بودند. در خاندان اجدادی این دو برادر ، کتابهای خطی فارسی و عربی و پنجابی در قفسه‌ها چیده شده بود که در اطاقهایی تاریک و مرطوب قرار داشتند و آنقدر گرد و خاک روی آنها نشسته بود که باز شناختشان مشکل بود. در حدود سه هزار نسخهٔ خطی که بیشتر آنها در فقه و اصول و صرف و نحو و مسائل دینی اسلامی در این اطاقها موجود است. هیچگونه فهرست و نشانه‌یی از این نسخه‌ها آماده نشده است . آقای قلعه داری فهرست کتابخانهٔ خودش را به روش فهرست نگاری کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان تهیه کرده است . امید واریم که فهرست کتابخانهٔ اجدادی خود یعنی خاندان قلعه داری را نیز به همین روش تهیه نماید.

راولپندی :

۱۱۷ـ کتابخانهٔ سرهنگ عبدالعزیز

[خانهٔ شمارهٔ ۱۰۵ ، ویسترج ، راولپندی]

مالک این کتابخانه مرحوم سرهنگ عبدالعزیز بوده و اکنون در اختیار خانم او قرار دارد. سرهنگ عبدالعزیز ، عشق و شوق وافر بدین کتابخانه داشته و از هر جا و به هر زبان تا می توانسته کتاب چاپی و نسخهٔ خطی گرد آورده است. گفته شد که در حدود ۷۰۰۰ مجلد کتاب در این کتابخانه موجود است. کتابخانه هیچگونه قفسه‌یی ندارد و همه کتابها در صندوق‌های آهنی قرارداد. اندازهٔ هر صندوق آهنی تقریباً ۲ در یک متر است و هر صندوق ۲ تا ٤ قفل دارد. متأسفانه اجازه داده نشد که نسخه‌های خطی را دیدار نمایم. تنها بانگاهی بسیار ساده متوجه شدم که یک نسخهٔ شاهنامهٔ فردوسی خطی و یک نسخهٔ فتوحات مکیه خطی در یک جعبهٔ مخصوص قراردارد . آقای سید محمود آزاد مؤلف تاریخ کشمیر که مدتی بسیار با مرحوم سرهنگ عبدالعزیز روزگار گذاشته معتقد بود که بیش از ۲۰۰۰۰ نسخهٔ خطی در این کتابخانه موجود است اما سرهنگ دکتر خواجه عبدالرشید ساکن لاهور (علاء الدین رود، شماره ۱۵) می گفت : «من با مرحوم سرهنگ عبدالعزیز دوست بوده ام و بیش از ۱۵۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و در حدود ۲۵۰ نسخهٔ خطی در زمان زندگی سرهنگ عبدالعزیز ندیده ام.

Marfat.com

۱۱۸- کتابخانهٔ عمومی (پبلک لائبریری)

[اقبال رود ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۷۰۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۵۰ نسخهٔ خطی فارسی و عربی موجود بود. به علت رطوبت و تاریکی و گرد و غبار ، تقریباً نیمی بیشتر از کتاب ها را کرم خورده است و به طور کلی هیچ کس بدین کتابخانهٔ عمومی رجوع نمی کند. آقای عبدالغفور مسؤول کتابخانه در نظر داشت تعمیراتی تازه را شروع کند و کتابها را نجات بخشد. آنقدر نم و کرم در کتابها بود که من نتوانستم جز نگاه حسرت آمیز به آنها دست بزنم زیرا اوراق نسخه‌ها می‌شکست و یا اصولاً به هم چسبید بودند. مثلاً اوراق از مصیبت نامهٔ عطار با خط خوش را در جایی و اوراق دیگر را در جایی دیگر دیدم.

۱۱۹- کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران

[۳٤-ب ، ستیلائیت تاؤن ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۷۰۰۰ کتاب چاپی در موضوعات ادبی و تاریخی و دینی و فرهنگی موجود است. اکثر کتابها چاپ ایران است و ۹٦ در صد آنها به زبان فارسی است. برگه های آنها در دست تهیه است اسامی کتابها در دفتر مخصوص ثبت شده است . مراجعان این کتابخانه اکثر فارسی آموزان و دوستاران زبان و ادبیات فارسی است و ضمناً اطاق مطالعهٔ آن همیشه گشوده و روزنامه ها و مجلات هفتگی و ماهنامه و دیگر نشریات در اختیار همهٔ مراجعان است. این کتابخانه را می توان کتابخانهٔ رایزنی فرهنگی سفارت شاهنشاهی نیز به حساب آورد . آقای دکتر عبدالله لک مظاهری و خانم مظاهری و همکارانشان کوشش بسیار می کنند تا کتابهای خوب و ارزنده بدین کتابخانه راه یابد. نسخهٔ خطی در این کتابخانه ندیدم.

اسلام آباد :

۱۲۰- کتابخانهٔ سفارت شاهنشاهی ایران

[منزل سفیر شاهنشاه آریا مهر ، مارگله رود ، اسلام آباد]

در این کتابخانه در حدود ۲۰۰۰ مجلد کتاب چاپی در موضوعات تاریخی و علمی و ادبی و لغوی و تاریخی و سیاسی و جغرافیایی موجود است. همهٔ آنها توسط این جانب برگه

Marfat.com

نگاری و بر حسب موضوع و بر روش ملویل دیویی طبقه بندی شده است. ۵۰ در صد کتابها به زبان فارسی و ۵۰ در صد آنها به زبان های دیگر است. نسخهٔ خطی ندارد. کوشش بسیار می شود تا کتابهای این کتابخانه از لحاظ کیفیت و کمیت بهتر گردد. جناب آقای منوچهر ظلی سفیر شاهنشاه آریا مهر کوشش بسیار می کند و از همگان می خواهد که به این کتابخانه کتاب بدهند.

۱۲۱ـ کتابخانهٔ دانشگاه اسلام آباد

[اسلام آباد]

این کتابخانه همانند دانشگاه اسلام آباد ، نو ساز است. در حدود ۱۲۰۰۰ کتاب چاپی و ۶۰۰ نسخهٔ خطی دارد و دائماً تعداد کتاب ها رو به افزایش است. اخیراً دانشگاه اسلام آباد دو کتابخانه را خریداری کرده است یکی کتابخانهٔ آقای شیخ عبدالرشید پدر تاریخ پاکستان و دیگر کتابخانهٔ سید پیر حسام‌الدین راشدی ایران شناس معروف پاکستانی. نوادر نسخه‌های خطی در کتابخانهٔ پیر حسام‌الدین راشدی شهرت ویژه دارد و تقریباً همهٔ آنها به کتابخایه دانشگاه اسلام آباد مستقل شده است . فهرست نسخه‌های خطی آقای سید پیر حسام الدین راشدی را خانم دکتر روشن آرا بیگم استاد دانشگاه کراچی از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان تهیه کرده است و نسخهٔ دستنویس آن درکتابخانهٔ گنج بخش موجود است.

۱۲۲ـ کتابخانهٔ مؤسسهٔ تحقیقات اسلامی

[نزدیک ملودی سینما ، اسلام آباد]

در این کتابخانه در حدود ۲۵۰۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۱۰۰ نسخهٔ خطی موجود است . آقای عبدالقدوس هاشمی کتابدار دانشمند این کتابخانه کوشش بسیار می کند تا بهترین کتابهای چاپی را در موضوعات مختلف علوم اسلامی بخرد و بر گنجینه های کتابخانه بیفزاید. ۵۰ در صد کتابها عربی و ۱۰ در صد فارسی و ۴۰ در صد به زبان های انگلیسی و اردو و پنجابی و دیگر زبان‌ها است. نسخه‌های عکسی و میکرو فیلم بسیار گرد آورده‌اند. فهرست نسخه های خطی تهیه نشده و لیکن در دفتر مخصوص ثبت شده است . یک مجلد کتاب چاپی از قانون ابن سینا در این کتابخانه موجود است که در ۴۰۰ سال پیش در ایتالیا به طرز مخصوص چاپ شده است. دیگر نسخه‌یی از شرح بوستان دیدم که به خط

Marfat.com

شارح بود. مراجعان به کتابخانه اکثر محققان خود مؤسسهٔ تحقیقات اسلامی و یا دانشجویان دانشگاه اسلام آباد و دیگر دانشگده‌ها است.

لاهور :

۱۲۳- کتابخانهٔ محمد اقبال مجددی

[گیلانی استریت (خیابان گیلانی) ، محمدی شاه محله ، لاهور]

در این کتابخانه در حدود ۸۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۲۰۰ نسخهٔ خطی است ، اما به واسطهٔ مشکلات زندگی و نبودن جا و مکان ، در دو سه اطاق درجای های مختلف پراکنده است. آقای محمد اقبال مجددی نقشبندی کتاب شناس و نسخه شناس است و صاحب تألیف و تصنیف. وی را در مطب حکیم محمد موسی امرتسری ملاقات کردم و بعداً چند بار به کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان آمده و در شناخت کتابخانه های شخصی با این حقیر همراهی و یاوری بسیار فرموده است. از جمله کتابخانهٔ مولانا سید غلام محیی‌الدین قصوری و کتابخانهٔ مولانا محمد طیب همدانی به نام مکتبهٔ همدانیه (در قصور).

اما کتابخانهٔ خودش که به ذوق و شوق تمام به وجود آمده است دارای نوادری از نسخه هایی خطی است که اکثر مربوط به قصور و لاهور و ملتان است که در سیصد سال گذشته تألیف و یا کتابت شده اند. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **قران‌السعدین :** تذکره در حالات و آثار خواجه محمد سعید بن محمد نقشبندی لاهوری تألیف شیخ محمد رفیع ابن محمد اسلام العباسی ، کاتب میر محمد حسن ۱۲۲۹ھ ق.

۲- **تاریخ پنجاب :** تألیف محمد تقی پشاوری ابن ملا خواجه بخش ، کتابت ۱۲۷٤ھ ق به خط مؤلف.

۳- **کتاب التراویه :** از مولوی غلام رسول قصوری.

٤- **کاسر المخالفین :** رساله در رد مکتوبات حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی ، تألیف در ۱۰۸۰ھ ق (مؤلف ناشناخته) .به ضمیمهٔ این رساله ، رسالهٔ شیخ احمد القشاشی است (به خط محمد اقبال مجددی).

Marfat.com

۵- **سیرت مبارک :** (عربی و بی نقطه) تألیف محمد صادق امام مسجد وزیر خان ، لاهور ، کتابت ۱۱۷۰ ه ق.

۶- **نسخهٔ عکسی مکتوبات حضرت سید احمد شهید :** (۱۲٤۶ ه ق) از مسودات محمد اسمعیل شهید و گرد آوردهٔ عبدالکریم بن فضل الدین ، کتابت ۱۲٤۵ ه ق.

۷- **کارنامهٔ منشی قادری شاه محمد کهرتلی :** (سیالکوت) در موضوع انشا و آیین نگارش.

۸- **جامع الفواید :** از شیخ محمد اشرف لاهوری در موضوع تصوف و عرفان و آثار و احوال خود مؤلف ، کاتب عبدالرحیم ، کتابت ۱۱۵۷ ه ق.

۹- **تاریخ پادشاهی مسجد :** (لال قلعه دهلی) و رسالهٔ دیگر تألیف محمد نعیم نقشبندی .

۱۰- **رسالهٔ ذوقیه :** تألیف ملا عبد الله ملتانی.

۱۱- **مکتوبات نور محمد لاهوری :** و ملا مسعود ملتانی.

۱۲- **رساله بابت چهارگانهٔ نماز :** تألیف محمد شریف ولد یونس ولد حاجی محمد علی قصوری نقشبندی.

۱۳- **باقر الانوار :** سید محمد باقر بن سید عثمان بخاری.

۱٤- **کنزالعباد فی شرح الاوراد :** (ج ۱ و ۲) در شرح اوراد شیخ بهاء الدین زکریا ملتانی ، شارح : علی ابن احمد الغوری مرید شاه رکن عالم ملتانی ، کتابت در سمرقند به سال ۸۵٤ ه ق ، کاتب : شمس‌الدین احمد بن مولانا صدر الدین. این نسخه هنوز چاپ نشده و منحصر بفرد است.

۱۵- **مکتوبات میر سید ابوالعلاء نقشبندی اکبر آبادی :** کتابت ۱۰۶۲ ه ق. کتابت ۱۳۰۶ ه ق.

۱۶- **فیض مراد :** در حالات و آثار شیخ محمد مراد لنگ نقشبندی ابن مفتی محمد طاهر کشمیری (متولد ۱۰۵۶ ه ق ، متوفی ۱۱۳۱ ه ق) تألیف خواجه محمد اعظم بن خیر الزمان خان کشمیری مجددی المتولد ۱۱۰۲ ه ق المتوفی ۱۱۷۹ ه ق.

Marfat.com

۱۷- **رسالهٔ فنا :** کتابت به دستور میرزا جیون علی بیگ رئیس مراد آباد.

۱۸- **سوانح مولوی غلام رسول عالمپوری :** تألیف محمد عزیزالدین (به خط مؤلف) .

۱۹- **مکتوبات حضرت شاه اسماعیل شهید :**

۲۰- **رسالهٔ نور توحید :** از خواجه نصیرالدین محمود چراغ دهلی (۲ نسخه).

۲۱- **رسالهٔ عرفانی :** (نظم و نثر) تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۲۲- **حدیقهٔ معرفت :** به خط احمد حسین خان امروهوی.

۲۳- **احوال و آثار سید شرافت نوشاهی :** تألیف پرفسور محمد اقبال مجددی نقشبندی و به خط او.

۲۴- **سراج الهدایه :** ملفوظات حضرت مخدوم جهانیان جهانگشت بخاری ، گرد آوری مولانا احمد برنی مرید امام ربانی مجدد الف ثانی ، تقریباً ۱۱۵۰ ه ق کتابت شده .

۲۵- **رسالهٔ احوال مشایخ کبار :** تألیف سلیمان بن شیخ سعد الله در عهد اورنگ زیب عالمگیر ، کاتب عبدالرحیم بن عبدالحفیظ ۱۱۵۸ ه ق.

۲۶- **مقامات داودی :** در حالات و مقامات حضرت شیخ داود کرمانی شیر گداهی متوفی ۹۸۲ ه ق تألیف عبدالباقی بن حاج محمد جمجی قادری در ۱۰۵۶ ه ق. کتابت ۱۲۰۱ ه ق.

۲۷- **توضیح السنه فی تفضیح البدعه :** تألیف حافظ محمد صدیق لاهوری امام مسجد وزیر خان. نسخهٔ «**شروط الایمان**» با این نسخه پیوسته است.

۲۸- **مجموعه :** شامل معرفت المجوب از شاه برهان‌الدین برهان پوری و دیگر رسائل در موضوع عرفان و تصوف.

۲۹- **تذکرة الابرار و الاشرار :** از آخوند درویزه ، کتابت به سال ۱۰۱۵ ه ق. و رسالهٔ دیگر به نام « ایثار و عبادات و استغفار از معصیات » از آخوند (آخون) در ویزه.

۳۰- **مجموعه :** کتابت ۱۱۶۹ ه ق (سنهٔ ۲ عالمگیر ثانی). ۱- **غوثیه** ، ۲- **نقش الفصوص** ، ۳- **منازل السایرین** ، ٤- **شرح اللمعات** ، ۵- **رسالهٔ شاه فضل الله برهان پوری** ، ٦- **رسالهٔ دیگر شاه فضل الله برهانپوری** ، ۷- **رسالهٔ مراتب**

Marfat.com

سته ، ۸- لوایح ، ۹- فواید ، ۱۰- شرح لوایح ، ۱۱- شرح فارضیه ، ۱۲- رسالهٔ یحیی منیری ، ۱۳- معنی رباعی وغیره ، ۱٤- گلدستهٔ حقیقت ، ۱۵- جام جهان نما ، ۱٦- شرح جام جهان نما ، ۱۷- شیخ جلال تهانی سری ، ۱۸- کاشف الاسرار ، ۱۹- کلمه مع شرح ، ۲۰- رقعات شیخ محبت الله اله آبادی ، ۲۱- رسالهٔ من منم ، ۲۲- رسالهٔ من منم (ایضاً) ، ۲۳- شواهد نجیبی ، ۲٤- انیس العاشقین از شیخ مجیب لاهور پوری ، ۲۵- رسایل متفرقه .

۳۱- **مجموعه :** ۱- **خلاصة المعارف** (۲ جلد) تألیف شیخ آدم بنوری (رح) و تألیف محمد امین بدخشی، ۲- **رسالة المضاله بین الانسان والکعبه**، ۳- **رسالهٔ اکرامات آدمیه** از همان مؤلف.

۳۲- **مکتوبات شیخ حامد قاری لاهوری :** لوح و جدول و خط نستعلیق.

۳۳- **مکتوبات مولانا غلام محیی‌الدین قصوری :** به نام مولوی غلام محمد ، ۱۲۷۰ ه ق.

۳٤- **بیان چهارگانهٔ نماز :** از میان عابد لاهوری و دیگر رسالهٔ چهارگانهٔ شیخ محمد حامد لاهوری.

۳۵- **مکاتیب :** از مولانا غلام محیی الدین قصوری ، کاتب فضل الله ، ۱۲۹۳ ه ق.

۳٦- **کتاب الفقه :** از شیخ جان محمد لاهوری.

۳۷- **ملفوظات چهل روز :** از شاه غلام علی دهلوی ، گرد آوری مولانا غلام محیی‌الدین قصوری و دیگران.

۳۸- **هدیة القادریة فی تحقیق کلمة الطیبة :** (عربی) تألیف مولانا هبة الله عبدالحی قرشی قادری مکی لاهوری (به خط مؤلف).

۳۹- **هفت رسائل :** شاه عنایت قادری قصوری مرشد بابا بلهی شاه قصوری.

٤۰- **تحفة المسلمین :** فی احوال علماء لاهور تألیف مولانا محمد عاقل لاهوری شاگرد میان حامد قاری لاهوری به خط مؤلف.

آقای اقبال مجددی هم اکنون از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان موظف شده است تا از کتابخانه های شخصی و دولتی لاهور و نواحی آن فهرست نسخه‌های

Marfat.com

خطی را تهیه کند و اولین کتابخانه‌یی که تقریباً فهرست آنرا تمام کرده است از آن آقای دکتر وحید قریشی استاد و رئیس گروه تاریخ دانشکدهٔ خاور شناسی لاهور است. دیگر از کار های اقبال مجددی تهیهٔ یک فهرست دقیق از کتابهای خطی و چاپی فارسی و عربی تاریخی و ادبی است که مربوط به دوران حکومت تیموریان هند می شود و ارزش بسیار دارد.

سرمه دانی :

۱۲٤- کتابخانهٔ ضیاء العلوم ، سرمه دانی
[سرمه دانی، مهته سوجا ، فیروز والا، شیخوپوره]

در این کتابخانه در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و بیش از ۱۰۰ نسخهٔ خطی موجود است. مالک کتابخانه آقای مولانا صوفی محمد طفیل نقشبندی مجددی (سرمه دانی) شریف سجاده نشین دربار خواجه کلیم الله نقشبندی مجددی و خواجه علی محمد مجددی نقشبندی می باشد. وی علاوه بر هدایت و ارشاد مردمان و پیش امام بودن در مسجد سرمه دانی شغل طبابت هم دارد و به روش قدیم طبابت می کند و ضمناً دعا و تعویذ هم می دهد و بدین جهت در این موضوعات کتاب گرد آورده است. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی.

۱- **شرح اسکندر نامه** : (از آغاز و انجام ناقص) ، خط خوش.
۲- **دستور الانشاء** : تألیف محمد فایق ، کتابت ۱۲۷۸ ه ق ، کاتب حسن محمد.
۳- **بدیع الجمال** : تألیف امام بخش پسیانواله ، کتابت ۱۲۲۰ ه ق.
٤- **مجموعه : نجات المسلمین** تألیف عبد النبی ، کاتب حسن محمد ۱۲۸۳ ه ق. **و چند رسالهٔ دیگر.**
۵- **مبادی الحساب** : (اردو) ، کاتب حسن محمد ، کتابت ۱۲۷۷ ه ق.
٦- **مجموعه : شرح بوستان** تألیف عبدالرسول (ناقص) ۱۲۹۱ ه ق **شرح ابیات سریانی** از نخشبی ، ۱۲۹۱ ه ق.
۷- **نسخهٔ موجز و مختصر** : در طب از حامد علی ابن حکیم فیض رسول در سال ۱۳۰۱ ه ق.

Marfat.com

۸- **مجموعهٔ رسایل فارسی :** (مسائل ادبی و عرفانی و دینی).

۹- **شرح گلستان سعدی :** به روش تازه و به زبان فارسی و خوش خط.

۱۰- **بوستان محمدی :** خط محمد حسن ، ۱۲۶۰ ھ ق.

۱۱- **نصاب صبیان :** و شرح آن ، به خط محمد حسن ۱۹۰٤ ھ ق.

۱۲- **گل گلزار محبوبی :**

۱۳- **شرح مخزن الاسرار :**

۱٤- **دستور المصلی :** (شرح فارسی فقه گیلانی ، ۱۲۵۵ ھ ق).

۱۵- **علم حساب :** (فارسی) تألیف اصغر حسین ولد غلام غوث.

۱٦- **گلستان سعدی :** کتابت ۱۲۹۸ ھ ق (از روی نسخهٔ چاپ شده کتابت شده).

۱۷- **مخزن الاسرار :** و شرح آن به خط غلام شاه شهبازی المعروف محمد حسن ۱۲٦۵ ھ ق.

۱۸- **شرح نام حق :** به خط حسن محمد.

۱۹- **شرح ظهوری :** (سه نثر ظهوری) (اردو).

۲۰- **یوسف و زلیخا :** و شرح آن ، کاتب محمد حسن.

۲۱- **شرح قصیدهٔ ابن زبیر :** از محمد رشید بن سلطان حسین الفاروقی ، کتابت ۱۲۷۹، کاتب حسن محمد.

۲۲- **طوطی نامهٔ نخشبی:**

۲۳- **گلزار حسن :** ترجمهٔ روضة الشهداء به نظم اردو.

۲٤- **شرح سه نثر ابوالفضل :** از مولوی سلطان احمد ، کاتب محمد حسن.

۲۵- **شرح بهار دانش :** کاتب محمد حسن ، کتابت ۱۲۷۳ ھ ق. ساکن موضع چک کهو کهران.

۲٦- **منشآت اعظم :** تألیف محمد اعظم کهرتکی به خط محمد حسن ۱۲۵۰ ھ ق.

۲۷- **شرح مثنوی :**

۲۸- **بیاض به زبان اردو و پنجابی :** (نثر و نظم).

Marfat.com

۲۹- **مجموعهٔ رسائل تاریخی و ادبی :** (فارسی و اردو).

۳۰- **انشای خادمی :** کتابت ۱۲٤۷ ھ ق.

۳۱- **تفسیر یعقوب چرخی :** و رسایل دیگر (در یک مجموعه). کتابت ۱۲۰۸ ھ ق.

۳۲- **بیاض :** (اردو و فارسی و پنجابی و عربی) در طب قدیم تألیف خواجه کلیم الله و به خط خودش.

۳۳- **نسخهٔ ناشناخته :** در مسائل ادبی و مکتوب نویسی و رقعه نگاری ، تقریباً قرن ۱۱ ھ ق.

۳٤- **رسالهٔ تعویذات :** (فارسی).

۳۵- **تفسیر سورهٔ عم و خلاصهٔ کیدانی :** به فارسی ، کتابت ۱۲۷۲ ھ ق. کاتب حسن محمد.

۳٦- **شرح قصیدة اللآلی و غوثیه :** از محمد غوث ، کاتب حسن محمد ، کتابت ۱۲۷۱ ھ ق.

۳۷- **رسایل پنجابی :** (نظم) در فرائض و نعت .

۳۸- **رسایل فارسی :** در موضوع ادب دین و فقه .

۳۹- **احسن القصص :** یا تفسیر سورهٔ یوسف از معین المسکین فراهی.

٤۰- **نسخهٔ طب :** (اردو) ، ناقص.

٤۱- **روضة الواعظین :** (فارسی).

٤۲- **مجموعهٔ رسایل نظم و نثر :** در حساب و ادب.

٤۳- **طب احمدی :** تألیف محمد ایاز (منظوم).

٤٤- **امیر نامه :** (منظوم) به زبان پنجابی سرودهٔ امام بخش کاتب ، کتابت ۱۲۲۸ ھ ق.

٤۵- **مجموعهٔ رسایل :** (۱- پکی روتی، ۲- ذبح نامه تکفین، ۳- تجهیز) فارسی و پنجابی.

٤٦- **حقیقت العشق :** و رسالهٔ فارسی سلطان باهو ، و رسالهٔ نان و حلوا از بهاء الدین عاملی.

٤۷- **گلدستهٔ مجربات و تعویذات :** و رسالهٔ دیگر در طب (اردو).

Marfat.com

٤٨- **نعتیه** : (اردو) .

٤٩- **تعویذات** : (اردو و فارسی).

٥٠- **رسالهٔ تعویذ** :

٥١- **مجموعه** : ۱- **مختصر وقایع** (فارسی)، ۲- **حمد بیحد** (پند نامه)، ۳- **رسالهٔ دیگر.**

٥٢- **اسکندر نامه** :

٥٣- **رقعات امان‌الله حسینی** : کاتب محمد حسن ، کتابت ۱۲۷۱ ھ ق.

٥٤- **مجموعه** : ۱- **چهل حدیث** ، ۲- **قصیدهٔ اللآلی** ۳- **لباب الاخبار** (فارسی و عربی) ، کتابت ۱۲۷۵ ھ ق.

٥٥- **فرس نامه** : کتابت ۱۲۹۸ ھ ق. کاتب حسن محمد.

٥٦- **مسایل نماز در پنجابی** : تصنیف خواجه علی محمد در آغاز جوانی.

٥٧- **مجموعه** : **مینا بازار** ، **شرح عوامل** ، **بدیع المنظوم** ، **پنج رقعه** ، کتابت ۱۲۷۸ ھ ق.

٥٨- **مخزن الادویه و دیوان شهباز** : از مولوی عبدالغفور شهبازی (اردو قدیم).

٥٩- **مجموعه** : ۱- **قصهٔ سپاهی** ، ۲- **وقایع سسی و پنون** ، از **مثنوی مهر و ماه** ۳- سعادت خان رنگین.

٦٠- **مجموعه** : ۱- **مثنوی تاج الملوک**، ۲- **گلزار نسیم** ، ۳- **مهر و ماه**، ٤- **نسیم شنگر.** کتابت ۱۹۰۹ بکرمی.

٦١- **مثنوی مولوی** : و شرح آن.

٦٢- **مجموعه** : ۱- **مثنوی غنیمت** کنجاهی (نیرنگ عشق خطی)، ۲- **مثنوی حسن‌وعشق** (چاپی).

٦٣- **آمد نامه** : کاتب خواجه علی محمد سرمه دانی شریف.

٦٤- **وقایع پنون** :

٦٥- **خلاصة الفقه** : تألیف عبد اللطیف ، (فارسی).

٦٦- **بیاض** : (اشعار اردو و فارسی).

٦٧- **نسخه یی در بارهٔ نماز جمعه** : و احتیاط ظهر تصنیف مولوی غلام دستگیر قصوری .

Marfat.com

گرهی شریف :

۱۲۵- کتابخانهٔ فاضلیه

[گرهی شریف (گرهی افغانان) ، تحصیل کیمبلپور ، ضلع راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۵۰۰۰ کتاب چاپی و در حدود ۳۵۰ نسخهٔ خطی نادر موجود است. مالک آن آقای سید محمد اعظم شاه سجاده نشین دربار عالیهٔ فاضلیهٔ گرهی شریف است. وی به زبان فارسی گفت‌گو می کند. آقای مولانا صاحبزاده منظور الٰهی و آقای پرفسور ملک محمد اقبال استاد دانشکدهٔ دولتی راولپندی در این سفر و دیدار از کتابخانهٔ فاضلیه مرا یاری کردند.

دربار عالیهٔ فاضلیهٔ گرهی شریف مورد احترام عدهٔ بسیاری از پیروان و معتقدان خواجه محمد فاضل شاه است که مؤسس خاندان فاضلیهٔ چشتیه است و در سال ۱۲۹۲ هجری قمری (سلخ شعبان المعظم) وصال یافته (فوت کرده است). او صاحب تألیفات و ملفوظات بسیار است و به زبان فارسی اشعاری دارد. کتابخانهٔ فاضلیه از عهد خواجه محمد فاضل شاه دایر بوده و اکنون ۱۲۰ سال از تاریخ تأسیس آن می گذرد. هنوز فهرست برای آن تهیه نشده است. کتابهای چاپی و نسخ خطی را به هم آمیخته و اسامی آنها را در یک دفتر به ترتیب شماره ثبت کرده اند. بعضی نسخه‌های نادر و منحصر بفرد خطی در این کتابخانه موجود است. اینک بعضی از اسامی آن نسخه‌ها :

۱- **دیوان حافظ :** کتابت ۱۰۵۸ ه ق به ضمیمهٔ رسائل عرفانی و رسائل شرح الفاظ متصوفه.

۲- **شرح شمایل به زبان فارسی :** خوش خط (۲۳۱ ورق). قرن ۱۰ ه ق.

۳- **مثنوی نظام :** (نواب نظام الدین خان) مرید مولانا فخر الدین اورنگ آبادی دهلوی. قرن ۱۱ ه ق. آغاز :

ای ثنای تو فخر اهل کلام از تو ملک سخنوری به نظام

٤- **الایضاح در فقه :** (عربی).

۵- **مکتوبات شیخ شرف‌الدین یحیی منیری :** خوش خط ، قرن ۱۱ ه ق.

Marfat.com

٦- **شرح مثنوی مولوی :** (دفتر سوم) از خلیفه عبدالله قصوری الخویشکی الچشتی «سنهٔ ۳۹ از جلوس والا».

۷- **دیوان حافظ :** قرن ۱۱ه ق.

۸- **تفسیر القرآن العظیم للحداد :** (عربی) ، کتابت ۱۳۱۵ه ق ، به قلم گل محمد سندی بهار پوری.

۹- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة :** کاتب نور الدهر بن ابوالفتح ، تاریخ کتاب ۱۲۳٤ه ق.

۱۰- **جوهر الاسرار :** در شرح احادیث و کلمات مشایخ به زبان فارسی ، قرن ۱۱ه ق.

۱۱- **شرح عینی بر بخاری :** شریف (عربی) خوش خط (در ۸ مجلد).

۱۲- **مکاشفات رضوی :** (شرح مثنوی) ، قرن ۱۱ه ق.

۱۳- **تفسیر کبیر :** (عربی). تقریباً ۱۰ه ق.

۱٤- **قرآن شریف :** نقاشی و تذهیب و خط ثلث خفی و قطع کوچک (رقعی) ، قرن ۱۰ه ق.

۱۵- **تفسیر بحر المواج :** (فارسی) (ج ۱ و ۲ و ۳) خوش خط. قرن ۱۱ه ق. (۲ نسخه).

۱٦- **بخاری شریف :** (عربی) ، جلد اول ، خوش خط (۲ نسخه) ، قرن ۱۱ه ق. کاتب شیخ الهدیا ابن شیخ بولاقی معروف به قریشی ، سنهٔ ۱۰۹۸ه ق. (با مهر خوشحال خان خٹک شاعر پشتو و فارسی استان سرحد (۱۰۲۲—۱۱۰۰ه ق).

۱۷- **تفسیر بحرالمواج :** (نسخهٔ دیگر) ، قرن ۱۱ه ق.

۱۸- **تفسیر قران القرآن :** (عربی) حضرت شیخ کلیم الله بن نور الله شاه جهان آبادی (۲ جلد) ، قرن ۱۲ه ق.

۱۹- **اسناد هزار و یک نام :** کاتب میان احمد ۱۳۲۹ه ق. و فقیر موسی بن میان رانجها ۱۳۲۹ه ق.

۲۰- **مرقاة شرح مشکاة :** (ج ۱ و ۲ و ۳) ، (عربی).

۲۱- **مطالب المؤمنین :** در فقه (عربی) ، قرن ۱۱ه ق.

Marfat.com

۲۲- **محیط البرهانی لقول الملک السبحانی :** تألیف برهانی ابن صدر الشریعه ، کاتب محمد بن محمد صادق الاسترآبادی الهزارجیریبی ، کتابت ۱۱۸۲ ه ق (٤ جلد بزرگ). نسخهٔ ارزنده و منحصر بفرد به زبان عربی. کاتب یک سال و پنج ماه در قریهٔ بیتیه در نزدیک بخارا قریب مزار خواجه بهاء الدین در قشلاق حسن خواجه در رباط ارکنجها آنرا کتابت کرده است .

۲۳- **تفسیر بحر الحقایق :** (ناقص) ، فارسی ، قرن ۱۱ ه ق.

۲٤- **جامع المضمرات :** تألیف یوسف بن عمر بن یوسف الصوفی در موضوع فتاوی و فقه و مطالب دینی ، در ملتان کتابت شده ، مال کتابت ۸۲٦ه ق.

۲۵- **ملفوظات حضرت خواجه الله بخش تونسوی :** (تونسه شریف) ، قرن ۱۳ ه ق. کتابت در مکهد شریف شده است.

۲٦- **کتاب الفقه :** به خط ثلث.

۲۷- **شرح قصیدهٔ بانت سعاد :** ۱۰۰٦ه ق ، در مکه کتابت شده.

۲۸- **کتاب الفقه :** به طرز حدیث ، قرن ۱۱ ه ق.

۲۹- **سیر القاری :** ج ۱ کتابت ۱۲۷۷ه ق.

۳۰- **اشعة اللمعات فی شرح مشکوة:** (فارسی) ، از شیخ عبدالحق بن سیف الدین الدهلوی البخاری .

۳۱- **تفسیر بحر الحقایق :**(عربی) تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

۳۲- **سراج العقاید :** (شرح احادیث)، نسخهٔ قرن ۱۰ ه ق.

۳۳- **حصن الحصین من کلام سید المرسلین :** کتابت ۱۲۳۸ ه ق. خط ثلث.

۳٤- **نافع الراسخین ملفوظات :** خواجه محمد فاضل شاه صاحب به زبان فارسی ، کاتب «زعفران» ساکن اعضرخیل ضلع بنون علاقهٔ مروت ، ۱۲۹۷ه ق.

۳۵- **شمایل ترمذی :** (عربی) کتابت ۱۰۱٦ه ق ، خط ثلث.

۳٦- **شمایل ترمذی ،** ۱۲۲۵ه ق.

۳۷- **درود شفاء قاضی الحاجات :** (عربی) خط ثلث خوش ، مذهب و منقش و مطلا و با جلد زیبا و منقش از خواجه باقی بالله ، کاتب : حافظ غلام محمد.

Marfat.com

۳۸- **اسناد دعای گنج العرش و درود مستغاث :** و دیگر ادعیه ، کاتب : سید رسول گرهی افغان برای پاس خاطر سید افغان شاه ، قرن ۱۱ ه ق .

۳۹- **درود شریف :** خط ثلث و کاغذ سفید.

٤۰- **مجموعه :** ۱- **ادعیه و اوراد** ، ۲- نظامیهٔ فخریه از مولانا فخرالدین دهلوی (رح) کاتب عبدالرؤف مهری ملیا ، ۱۲۹٦ ه ق. ۳- شجره نامه.

٤۱- **قرآن شریف :** کاتب عبید المؤمن محمد احسن ابن جمال الدین بن صالح‌الدین (زیر نویس فارسی) ، ۱۰۳۸ ه ق.

٤۲- **قرآن شریف :** با زیر نویس فارسی ، قرن ۱۳ ه ق.

٤۳- **البرهان فی شرح مواهب الرحمان فی مذهب النعمان :**

٤٤- **قرآن شریف :** خط ثلث خوش ، کاتب : فیض محی‌الدین ، ۱۲٦۷ ه ق .

٤٥- **مبارق الازهار فی شرح مشارق الانوار** ، قرن ۱۱ ه ق.

٤٦- **میر حاشیهٔ مشکاة :** (عربی).

٤۷- **شرح شمایل النبوی :** در علم حدیث.

٤۸- **تفسیر کبیر :** (نسخهٔ دیگر) ، قرن ۱۰ ه ق.

٤۹- **فخر الحسن :** (عربی) از فخرالدین نظامی .

۵۰- **تفسیر مدارک التنزیل :** خط ثلث ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۵۱- **تفسیر مدارک التنزیل :** کاتب عبدالقادر ولد شیخ حسام‌الدین ، ۱۰۷۵ ه ق .

۵۲- **تذکرة الاسلام :** فی صلوة علی خیر الانام.

۵۳- **الدمع الصبیح :** از محمد اکمل (عربی).

۵٤- **شرح طریقهٔ محمدیه :** (عربی) از محمد بن علی بکهوری یا «المواهب المفتحیه علی طریقة المحمدیه» ، قرن ۱۲ ه ق.

۵۵- **موجز :** در طب.

۵٦- **مرقع کلیمی :** (فارسی) ، کاتب : محمد اسحق اعوان به دستور سید محمد اعظم شاه سجاده نشین دربار عالیهٔ فاضلیه گرهی شریف ، ۱۲۷۷ ه ق.

Marfat.com

۵۷- **شرح درود کبریت احمر** : به زبان فارسی از علامه کمال الدین اسهالی ، کاتب غلام جیلانی ، ۱۲۷۱ه ق.

۵۸- **نقد النصوص فی شرح نقش الفصوص** : کتابت ۱۲۷۵ه ق.

۵۹- **کتاب در عرفان و تصوف** : و مطالب دینی ، قرن ۱۱ ه ق.

۶۰- **شرح مواقف** : در فقه ، ۸۰۷ه ق.

۶۱- **بحر اللاهوت** : در عرفان و تصوف (مجموعهٔ رسائل فارسی بسیار ارزنده) قرن ۹ه ق.

۶۲- **علی السلوک** : قرن ۹ه ق .

۶۳- **مجموعه** : ۱- **اوراد لصیریه** ، ۲- **الهامات غیبی** ، ۳- **تقسیم‌الاوراد.**

۶۴- **سیر العارفین** : از شیخ محمد جالی ، کاتب : نور احمد ولد حافظ شیخ محمد ساکن ملتان ، ۱۲۸۵ه ق.

۶۵- **عشقیه** : تألیف محمد عثمان.

۶۶- **جواهر محمودیه** : تألیف تاج محمود بن عثمان ، قرن ۱۱ ه ق.

۶۷- **زهرة القلوب و نزهة الارواح الامراض** : تألیف سلیمان داود السیقنی.

۶۸- **شرح نصاب صبیان** : به زبان فارسی ، قرن ۱۰ ه ق ، تألیف محمد بن فصیح ابن محمد.

۶۹- **دیوان ظهیر فاریابی** : (فارسی قرن ۱۱ه ق).

۷۰- **مجموعه** : ۱- **رسالهٔ ذوقیات از عبیدالله احرار** ، ۲- رسایل دیگر.

پیشاور :

۱۲۶- کتابخانهٔ سلیم (گنجینهٔ سلیم)

[(دکتر خواجه محمد سلیم) ، دانشگاه پیشاور ، پ ۹ ، پیشاور]

مالک این کتابخانه آقای دکتر خواجه محمد سلیم کول است. وی استاد گیاه شناسی در دانشکدهٔ کشاورزی دانشگاه پیشاور است. عشق و شوق عجیبی به آثار کهن قبل و بعد از اسلام دارد. خانه اش به صورت یک موزه است. دیوارهای خانه از پایین تاسقف پوشیده

Marfat.com

از قفسه های چوبی و آهنی و در قفسه ها نسخه های خطی و آثار باستانی چیده شده است. بر دیوار های خانه انواع تابلوهای هنری و تاریخی و فرمان های پادشاهان و نشانهای بزرگان و قطعات خوشنویسان آویخته شده است. دکتر خواجه محمد سلیم از زمان کودکی به آثار هنری و تاریخی و نسخه های خطی عشق و شوق داشته است. وی نقاش و مینیاتور سازی است ماهر و چربدست و باستان شناسی است خود ساخته و آگاه. در سال ۱۹۷۳ میلادی نمایش گاهی از مینیاتورهای وی در شورای فرهنگی پاکستان (پاکستان آرت کونسل) در لاهور تشکیل گردید.

برای ملاقات با آقای دکتر خواجه محمد سلیم از راولپندی به پیشاور رفتم. و هنگامی که او را در خانه اش دیدار کردم ، در تحقیق و مطالعهٔ نسخه های خطی و خطوط اسلامی غرق بود. آقای عبیدالله طالب العلم مرا راهنایی کرد. لطف و محبت جناب دکتر سلیم بی‌اندازه بود. همه گونه توضیحاتی دربارهٔ آثار باستانی و نسخه‌های خطی و تابلوهای هنری بیان داشت. چند آثار برگزیدهٔ باستانی :

۱- شمشیر شاه عباس بزرگ.
۲- شمشیر هری سینگه.
۳- اهورا مزدا و زرتشت از مکشوفات ناحیهٔ باجوٗر در استان سرحد.
٤- اولین سکه های ضرب شده در زمان هخامنشی ها.
۵- سکهٔ کیخسرو دوم.
٦- مجسمه های آسوری و کوشانی و بودایی و هندی و شناهی .

تعداد نسخه های خطی :

۱- قرآن شریف تقریباً ۵٦۰ نسخه.
۲- نسخه های خطی (فارسی عربی و اردو و پشتو و هندکو و پنجابی) تقریباً ۲۲۰۰ نسخه .
۳- جمع نسخه های خطی ۲۷٦۰ نسخه.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از گنجینهٔ سلیم :

۱- **مجموعهٔ اشعار فارسی** : (گلهای رنگا رنگ) ، مصور و مذهب ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

Marfat.com

۲- **ترجمه چهل سورهٔ تورات** : از عربی به فارسی (مترجم از عبری به عربی حضرت علی علیه السلام و از عربی به فارسی از مترجم و شارح ناشناخته).

۳- **دلایل الخیرات** : کاتب سید محمد نجیب ابن سید غریب آغا در حبس قلعهٔ بغداد به سال ۱۳۰۳ ه ق.

٤- **راماین** : ترجمهٔ فارسی منظوم از فیضی ، مصور و مذهب (از آخر ناقص) .

آغاز :

دلی دارم ز آهن صد قدر بیش به مغناطیس قدرت کن جوی خویش

۵- **خسرو و شیرین نظامی** : کتابت قرن ۱۱ ه ق. مصور و مذهب.

٦- **الفیه و شلفیه** : (کوک شاستر) به زبان فارسی و اردو ، مصور.

۷- **دیوان حافظ** : مذهب و منقش و مصور (٤ مینیاتور) تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۸- **مرقع اسماءالحسنی** : مذهب و منقش ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۹- **مثنوی مولوی** : (٦ نسخه) از قرن ۹ تا ۱۲ ه ق.

۱۰- **مجموعهٔ رسایل نجوم و هیئت و تقویم** : از قوام الدین مسعود بن کمال الدین کرمانی.

۱۱- **مجموعهٔ اشعار**: به خط شکسته (جُنگ اشعار).

۱۲- **المنجیات فی القویه** : از کتابخانهٔ اورنگ زیب .

۱۳- **قرآن شریف** : خط ثلث به کتابت محمد صالح المکی ، ۱۰۲۰ ه ق.

۱٤- **مثنوی عشرت افزا** : کتابت ۱۱۳۰ ه ق.

۱۵- **خیابان های وحدت** : از عبدالاحد وحدت ، ۱۰۸۰ ه ق.

۱٦- **شرح قصیدهٔ برده** : شارح حضرت جمال ،کتابت ۱۰۱۱ ه ق. (جلوس ۳٤ ه ق).

۱۷- **قرآن شریف** : تذهیب ، (کار مکتب اصفهان) ، بسیار عالی.

۱۸- **مثنوی مولوی** : کتابت ۱۰۹٤ ه ق (سال ۳٦ جلوس).

۱۹- **قرآن شریف** : به خط بهار (ثلث ترکستانی).

۲۰- **قرآن شریف** : به خط ثلث ، کاتب عبدالوهاب بن نور محمد بن منور الکشمیری ۱۱۳۳ ه ق.

Marfat.com

۲۱- **مجموعه** : (۱- **مفتاح الحساب** ، ۲- **تلخیص المفتاح** ، ۳- **سلم السماء** ، ٤- **نزهة الحدایق** ، ٥- **الحاقات نزهة الحقایق** ، ٦- **رسالة فی استخراج جیب الدرجة والاعداد** ، ۷- **رسالة فی الموسیقی از عبدالمؤمن** ، ۸- **رساله در هندسه**). مؤلف این رسائل جمشید بن مسعود بن محمود الطبیب الکاشی متوفی ۹۱۹ ه ق الملقب بالغیاث.

۲۲- **تاریخ ابن خلکان** : مؤلف احمد شمس الدین ابن خلکان تقریباً قرن ۹ ه ق.

۲۳- **کتاب الفصد** : و رسائل دیگر تصنیف حضرت جنید ، کتابت ۱۰۹٥ ه ق.

۲٤- **حاشیه بر قواعد العضدیه** : از مولانا عنایت الله شیخ البخاری کتابت ۱۱۹٦ ه ق، خط شیخ محمد اکبر ولد محمد اسحق. ساکن سودهره (پیشاور).

۲٥- **مثنوی لیلی و مجنون** : به خط ملا میرزا جان ، کتابت ۱۲٤٥ ه ق.

آغاز :

این نامه که خامه کرد بنیاد توفیق قبول روزیش باد

انجام :

کردند تمام از این کهن دیر کا حسنت احسنت تم با لخیر

۲٦- **تحفة العراقین**: خاقانی.

۲۷- **دیوان «شاه»** : (به عربی) ، کتابت ۱۰٦٦ ه ق. در پایان غزل ها تخلص «شاه» دارد.

۲۸- **سلک السلوک** : از ضیاء نخشبی کاتب محمد حیات سیالکوتی ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۲۹- **شرح فقه اکبر** : تألیف و کتابت غلام علی شاه.

۳۰- **کامل الصناعه** : در طب از عباس بن علی المجوسی المعروف با لمکی.

۳۱- **کفایهٔ مجاهدیه** : در طب تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

روش نگاهداشتن نسخه‌های خطی برای آقای دکتر خواجه محمد سلیم بسیار دشوار است زیرا در اطاق خواب ، در مهمانخانه ، در آشپز خانه ، در اطاق نشیمن ، در راهرو قفسه‌هایی تعبیه کرده و نسخه‌های خطی را در آنها چیده است. بوی کاغذ و جلد و دیگر موادی که

Marfat.com

در این نسخه‌های خطی موجود است، تنفس را مشکل می کند. با این وصف‌ها آقای دکتر سلیم عاشق نسخه های خطی است و هر گونه رنج و زحمت را تحمل می کند. وی گفت: «اراده دارم که موزه یی بسازم و نام آن را موزهٔ سلیم می‌نهم».

گفتم: «گنجینهٔ سلیم» خوب است.

گفت: «خوب است! همین نام را پسندیدم».

۱۲۷ـ کتابخانهٔ (مکتبهٔ) صمدیهٔ بنوریه

[بهانه ماری، پیشاور]

مالک این کتابخانه آقای سید فاروق شاه بنوری است. در این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰۰ نسخهٔ خطی و ۴۰۰۰ مجلد کتاب چاپی بوده است. ۴۷۰۰ نسخهٔ خطی را دانشگاه پیشاور خریده است. تعدادی هم توسط آقای دکتر ممتاز حسن برای موزهٔ ملی پاکستان خریداری شده است. آقای استاد عبدالحی حبیبی دانشمند و شاعر و مورخ مشهور افغانی مدت سه سال در این کتابخانه به تحقیق و تتبع پرداخته است و یادداشتها و امضای وی در گوشه و کنار اوراق نسخه های خطی موجود است. در این کتابخانه انواع مرقعات و فرمان ها و احکام و فتاوی و شجره نامه و اشیای تاریخی و تابلو ها و تصاویر هنری نیز موجود است. فهرست اسامی نسخه های خطی و کتابهای چاپی در یک دفتر ثبت شده است. آقای سید فاروق شاه مالک این کتابخانه حاضر است آنچه در مکتبهٔ خود دارد به روش کتابخانهٔ گنج بخش فهرست کند و در حال حاضر در حدود ۲۰۰ نسخهٔ خطی و ۲۰۰۰ کتاب چاپی دارد. آقای عبیدالله طالب العلم مرا بدین کتابخانه راهنمایی کرد.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از کتابخانهٔ صمدیهٔ بنوریه:

۱- **فتاوهٔ عالمگیری**: تألیف اورنگ زیب بهادر پادشاه عالمگیر.

۲- **مفردات سبحانی**: یا «احیاءالطب سبحانی» تألیف سید سبحانقلی محمد بهادر خان.

۳- **دیوان احمد**: سرودهٔ احمد بن عبدالرضا، تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۴- **خمسهٔ نظامی**: تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۵- **مخزن المتقین**: تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۶- **مثنوی مولوی**: تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

Marfat.com

۷- **المدخل فی النجوم :** تألیف ابو معشر المنجم ، کاتب قاضی علی بن شمس‌الدین ۱۰۲۳ ه ق.

۸- **دیوان شاهی :** تقریباً قرن ۹ ه ق.

۹- **ذخیرة الملوک :** تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۱۰- **فرهنگ لغات عربی و نبطی** (؟).

۱۱- **مجموعهٔ رسایل :** در علم تصوف و دین و ادب ، نظم و نثر (نسخه یی است ارزنده).

۱۲- **رسالهٔ نهایة الکمال :**

۱۳- **الدر الثمین :** در مناقب شیخ محمد بن عربی (؟) تألیف ابراهیم عبد الله یوسف البغدادی .

۱۴- **رسالهٔ المبدأ و المعاد :** در تصوف ، کتابت ۱۲۱۷ ه ق.

۱۵- **مثنوی ذوالمغنی :** از مولوی کاتبی.

۱۶- **غزلیات متفرقه :**

۱۷- **دیوان سعید :** (فارسی) مشهور به **بابا چو چو.**

۱۸- **معانی و بیان :** منظوم و رسالهٔ معمیات.

۱۹- **لغات القرآن :**

۲۰- **رمز المشق :** کتابت ۱۲۰۶ ه ق.

۲۱- **مجموعهٔ مثنویات عطار :**

۲۲- **شرح منظوم مثنوی مولوی:** و« گلشن توحید» کاتب: ملا شیخ نور احمد ساکن چمکنی ، کتابت ۱۲۶۴ ه ق.

۲۳- **شرح فصوص الحکم :**

۲۴- **مثنوی محمود و ایاز :** حکیم زلالی خوانساری.

۲۵- **معانی شرح امالی :** (فارسی). تألیف میان محمد عور ساکن چمکنی به خط محمد شفیق ختک.

۲۶- **علم الحرف :** (العدیم المثل الرفیع شمس المعارف و لطایف العوارف).

Marfat.com

۲۷- **سبع سنابل :** (فارمی) طب ، کتابت ۱۲۸۰ ه ق.

۲۸- **سیف مسلول :** (اردو).

۲۹- **اتحاف الاکابر بمرویات شیخ عبدالقادر :** تألیف محمد هاشم التتوی السندی بتواری نهر رامپور.

۳۰- **مجموعهٔ رسائل جفر و نجوم :** و جز آنها (سیزده رساله) ، ۸۸۳ ه ق.

۳۱- **معارج النبوة :** کتابت ۱۰۵۹ ه ق.

۳۲- **خلاصة المعارف :** تألیف حضرت آدم بنوری ، (پیشوای سلسلهٔ بنوریه).

۳۳- **نکات الاسرار :** تألیف حضرت آدم بنوری (ایضاً).

۳٤- **نسخه در مناقب :** سید آدم بنوری.

۱۲۸- کتابخانهٔ مذهبی (مذهبی کتب خانه)

[محلهٔ جنگی ، عقب بازار قصه خوانی ، پیشاور]

مالک این کتابخانه یا کتابفروشی آقای مولانا رحیم الله است که هم کتاب فروش و کتاب خر و هم کتابدار وکتاب دوست است. اصلش از کابل افغانستان است و اکنون در روستای «تهکال پایین» در چهار میلی شهر پیشاور زندگی می کند. کتابفروشی او پاتوق گروهی از کتابفروشان سیار است. در کتابفروشی وی انواع کتاب های چاپی و نسخه های خطی موجود است. آنگونه که خودش می گفت در حدود ۳۲۰ نسخهٔ خطی فارسی و عربی و پشتو و ۲۰ قرآن خطی و ۱۰۰۰ کتاب چاپی و جمعاً ۱۳٤۰ نسخهٔ خطی و کتاب چاپی دارد. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از «مذهبی کتب خانه» :

۱- **غایة البیان شرح الهدایه :** کاغذ سمرقندی ، تألیف قوام الدین الافغانی ، کتابت ۱۰۸٦ ه ق. کاتب یحیی بن شیخ یوسف ابن شیخ دنوشری.

۲- **التصریح شرح التوضیح :** شرح الفیهٔ خالد الازهری ، کتابت ۱۰۲٦ ه ق. کاتب یاقوت الحبشی.

۳- **خزانة المفتیین :** جلد ثانی ، کتابت ۱۱۱٤ ه ق.

٤- **جامع الفصولین :** کتابت ۱۱۱۰ ه ق.

۵- **دررالحکام فی شرح غررالاحکام :** از ملا خسرو .

Marfat.com

۶- **کلیات خسرو :** قرن ۱۱ ه ق.

۷- **تکمیل الایقان :**

۸- **شواهد النبوة :** کتابت ۱۰۴۱ ه ق ، کاتب فخرالدین الحسینی الجامی.

۹- **شرح دیوان عرفی شیرازی :** کتابت ۱۰۸۶ ه ق ، کاتب عبدالحکیم لاهوری ، کتاب الفقه فارسی (کتاب معیار).

۱۰- **قران السعدین :** از امیر خسرو دهلوی ، ۱۱۵۰ ه ق.

۱۱- **کشف المحجوب هجویری :** ۱۲۲۰ ه ق.

۱۲- **دیوان اشعار :** ناشناخته و **طرب نامه** (مجموعه) .

۱۳- **شرح غوثیه :** و رسایل دیگر ، ۱۲۳۴ ه ق.

۱۴- **حرز الثمین فی شرح حصن الحصین من کلام سید المرسلین :** کاتب بابا حسین ، کتابت ۱۰۸۷ ه ق. شارح علی بن سلطان محمد الهروی.

۱۵- **فرهنگ مثنوی یا اللطایف اللغات :** از شیخ عبداللطیف بن عبدالکبیر، کاتب محمد اکرم بن ملا عبدالمؤمن ، کتابت ۱۴۵۱ ه ق .

۱۶- **مفتاح الجنان :** (فارسی) ، ۱۲۷۲ ه ق.

۱۷- **دستورالقضاء :** تألیف رشید الدین صدر التبریزی (خواجه عصمت الله).

۱۸- **فتاوی فیروز شاهی :**

۱۹- **فتاوی عادیه :** کاتب مولوی عبدالله گجراتی (در بلدهٔ بیجارپور).

۲۰- **فتاوی مجموعة النوادر :**

۱۲۹- کتابخانهٔ میان صاحب

[میکی دهوک از راه کوت فتح خان ، بخش فتح جنگ ، شهرستان کیمبلپور]

مالک این کتابخانه ظاهراً دو نفر هستند. آقای مولوی محمد عبدالقدوس ، آقای مولانا فضل حق. اما مالک اصلی آن مولانا شیخ صابر صاحب است که به مرحوم «میان صاحب» معروف می‌باشد. فاصلهٔ این روستا تا راولپندی ۴۲ میل است. در حدود ۱۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۲۰۰ نسخهٔ خطی در این کتابخانه موجود است. همهٔ کتاب ها در یک اطاق روی چند چهار پایهٔ چوبی و در چند دو لایچه به چند ردیف تا ارتفاع یک متر از زمین

Marfat.com

چیده شده است به طوری که دیدار از کتابهای زیرین مشکل است. کتابخانه متعلق به مدرسه یی بوده که «مدرسهٔ چشتیهٔ نظامیه» نام دارد و چون مولانا شیخ صابر مرحوم شده است کتابخانهٔ او آن رونق سابق را ندارد. آنگونه که آقای مولوی عبد القدوس و آقای محمد رضوان (جامی) می گفت این کتابخانه در حدود ۲۰۰ سال است تأسیس شده و ۹۰ سال پیش سیکها در بعضی وقایع ، آنرا آتش زده اند به طوری که چند نسخهٔ خطی سوخته هم جزو این کتابخانه بود. اسامی کتابهای چاپی و خطی در یک دفتر آمیخته با هم ثبت شده بود.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از این کتابخانه :

۱- **وعظ و نصایح :** (نسخهٔ ارزندهٔ فارسی).

۲- **جنگ نامه :** معروف به «**قاسم نامه**» فارسی ، سرودهٔ شمس الدین متخلص به «اخلاص» بروزن شاهنامه و اسکندر نامه. تاریخ کتابت ۱۳۲۶ ه ق.

آغاز :

الٰهی ره کامرانی نما در گلشن جاودانی نما

۳- **شرح گلستان سعدی :** به خط مؤلف (شارح) محمد نور الله احراری (احری ؟).

٤- **سبحة الاحرار جامی :** (مثنوی) ، کاتب عبید الله ولد میان بدرالدین لوندی والا ، ۱۲۳۸ ه ق.

۵- **شرح بوستان :** (محمدیه) ، کتابت ۱۲۲۵ ه ق.

٦- **شرح مثنوی :** (نسخهیی ارزنده به فارسی منثور) ، تاریخ تقریباً قرن ۱۱ ه ق ، شارح محمد یوسف ابن عبدالله.

۷- **نسخهٔ پنجابی :** در شناخت بیماری ها.

۸- **شرح سبحة الابرار :** از محمد بن غلام محمد ، ۱۲۷۳ ه ق.

۹- **جواهر خمسه :**

۱۰- **شرح مثنوی :** شارح سید احمد ساکن جهندیال.

۱۱- **مجموعهٔ ملفوظات :** مولانا صاحب مکهدی به نام مولانا زین الدین و مولانا غلام محیی الدین کتابت ۱۳۱۹ ه ق (۱- **فواید فخریه** ، ۲- مناقب فخریه).

Marfat.com

۱۲- **شرف نامه :** (سکندر نامه).

۱۳- **مجموعهٔ اشعار و ماده تاریخ ها :** (نسخه یی جالب).

۱٤- **مجموعهٔ رسایل :** (علاج المنکرین فی تحقیق السماء) به دستور مولانا غلام محمد دهکوی.

۱۵- **گلدستهٔ عرفان :** (شرح گلستان).

۱٦- **مطلع الانوار :** از امیر خسرو دهلوی ، کاتب فیض بخش بن نعیم ، کتابت ۱۲٤۷ ه ق.

۱۷- **تصوف :** و اصطلاحات تصوف.

۱۸- **گلستان سعدی :** کاتب سلطان محمود ، کتابت ۱۲۳۰ ه ق.

۱۹- **کتاب الانصاب :** شرح تحفهٔ نصایح (از یوسف گدا) کاتب شیخ احمد.

۲۰- **تهذیب الفرایض :** تألیف شیخ احمد ، ۱۱٤۵ ه ق.

۲۱- **زبدة الاسرار :**

۲۲- **جواهر القرآن :** کاتب محمد یار بن ملا محراب ، کتابت ۱۱۹۰ ه ق. (برای میان بری جیو).

۲۳- **اشعة اللمعات شرح فارسی مشکات :** تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

۲٤- **شرح تفتازانی :** کتابت ۹۸۵ ه ق.

۲۵- **مجموعه :** ۱- **رسالهٔ تحقیق محصورات** از قطب الدین رازی ، ۲- **مدخل منظوم** شاه مبارک غوری (در مسائل نجومی و استرلاب)، ۳- **رسالهٔ معرفت اصطرلاب** (۲۰ باب) ، فارسی ، نسخه یی ارزنده.

۲٦- **کتاب الفقه :** که در ملکیت طبیب کرمانی (کاتب) بوده است : «من مستملکات کاتبها و هو افقر عباد الله الصمد الغنی اشرف محمد بن جلال الاسلام الطبیب کرمانی بلغه الله علی اقصی‌الکرام و غایة برهانی .

۲۷- **مجموعهٔ رسایل عربی و فارسی :** در مسائل دعایی و فقهی (پنجابی).

۲۸- **مجموعهٔ رسایل در عروض و بدیع و قافیه :** (نظم و نثر).

۲۹- **کتاب لغت عربی و فارسی :** (مع کافیه) از فصل القاف تا فصل الیاء تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

Marfat.com

۳۰- **مناظرهٔ بین الاشاعرهٔ والمعتزلهٔ** : (منطق و حکمت).

۳۱- **چهل مجلس** : ملفوظ حضرت شیخ رکن الدین علاء الله البیابانکی السمنانی به خط غلام مصطفی قادری چشتی ابن شاه حافظ محمد عثمان قادری اللاهوری الدهلوی در هفتم ماه جمادی الاول روز چهار شنبه سنهٔ یک هزار و یکصد و شصت و هشت هجری سنهٔ احد جلوس عزیز الدین محمد عالم اکبر پادشاه غازی.

۳۲- **دیوان حافظ** : (مشقی) ۲ نسخه.

۳۳- **گلستان سعدی** : به خط خوش.

۳۴- **مجموعهٔ مکتوبات** : (شاه عباس و شاه جهان و احمد شاه درانی وغیره) به ضمیمهٔ اشعار فارسی.

۳۵- **رسالهٔ عروض و بدیع و قافیه**: (به ضمیمهٔ اشعاری از محمد مهدی ملتانی) در این نسخه از تذکرهٔ مرآت الخیال بسیار نام برده است.

۳۶- **مکاشفات رضوی** : شرح مثنوی ، قرن ۱۱ ه ق.

۳۷- **جنگ نامه** : یا نامهٔ رنگین ، آغاز :

خدا پادشاه است و ما بنده ایم بدرگاه والا سر افکنده ایم

۳۸- **مجموعهٔ رسایل** : در فقه شیعه (عربی).

در این کتابخانه ، کتابهایی چاپی نادر الوجود نیز موجود است از جمله : شرح مثنوی به عربی ، شارح شیخ یوسف بن احمد المولوی در شش مجلد وزیری ، چاپ ۱۲۲۳ ه ق.

غور غشتی :

۱۳۰- کتابخانهٔ نصیریه

[**مدرسهٔ دارالعلوم نصیریه ، غور غشتی ، بخش حضرو ، شهرستان کیمبلپور**]

مالک این کتابخانه مولانا رکن الدین شیخ الحدیث فرزند مولانا نصیر الدین غور غشتوی است. با شوق تمام در گرمای بسیار برای دیدار این کتابخانه رخت سفر بستم اما وقتی به آنجا رسیدم آقای مولانا رکن الدین روی ترش کرد و چین بر پیشانی آورد

Marfat.com

و گفت هیچگونه کتابی ندارم در صورتی که از آیندگان و روندگان شنیده بودم که در کتابخانهٔ نصیریه نسخ خطی فراوان است. فاصلهٔ غور غشتی تا راولپندی ٤٧ میل است. این روستا با سد معروف تربیله ۱۱ میل فاصله دارد. در مدرسهٔ دارا لعلوم نصیریه در حدود ۱۰۰ شاگرد به تعلیم دروس دینی مشغول هستند و مسجد و حجرات گوناگون برای شاگردان دارد. امیدوارم در آینده بتوانم از این کتابخانه دیدن کنم. گفته شد ۲۵۰۰ کتاب چاپی در حدود ۲۵۰ نسخهٔ خطی دارد.

۱۳۱- کتابخانهٔ حقانیه

[خانهٔ میان عبدالحق صاحب غور غشتی ، بخش حضرو ، شهرستان کیمبلپور]

مالک این کتابخانه میان عبدالحق ولد مولانا میر احمد صاحب است. وی مردی عالم و فاضل و مدرس علوم اسلامی در مدارس مکهد شریف و دارالعلوم حقانیه در اکوره ختک و دارالعلوم رحمانیه در شهر هریپور (صدر مدرس) در نزد مولانا عبدالرحمان چهروی و چند مدرسهٔ دینی دیگر بوده است و لیکن اکنون باز نشسته است و خود مدرسه و مسجد و کتابخانه دارد. تألیفات چند دارد : نور الانوار فی تنویر القلوب و الابصار ، عقد الجید لمن انکر سماع عن البعید. فعلا از راه زراعت زندگی می کنند. وی به ما لطف و محبت بسیار کرد و درب کتابخانهٔ خود را با سعهٔ صدر بر روی ما گشود. در کتابخانهٔ او در حدود ۱۰۰۰ جلد کتب چاپی و تقریباً ۱۰۰ نسخهٔ خطی موجود است از جمله :

۱- **عین العلم :** (عربی) کتابت ۱۱۸٤ ه ق.
۲- **حاشیهٔ میر زاهد :** بر ملا جلال (مشقی).
۳- **بهار دانش :** (۲ نسخه) ، کتابت ۱۰٦٤ ه ق .
٤- **شرح مواقف :** (۲ نسخه) تقریباً قرن ۱۱ ه ق.
۵- **مکاتبات شمسی :** فارسی (خط خوش) ، کتابت تقریباً قرن ۱۱ ه ق. تألیف شمس‌الدین بن بدرالدین از اولاد سلطان العارفین . این نسخه منحصر بفرد است. آغاز:

دارندهٔ هفت کاخ افلاک سازندهٔ آدم از کف خاک

انجام : «و در همه حال و همه وقت راضی و شاکر بحق باشد آشنای شاگردان تا

Marfat.com

سبق و دوستی قلندران تا طبق و مروت دولتمندان و یاری صاحبدلان تا سدرمق این قول شمس‌الدین برحق» .

۶- **کنزالدقایق :** (عربی).

۷- **تحفهٔ نصایح :** و نان و حلوا ، کتابت ۱۲۴۸ ه ق. کاتب فضل احمد جد مولوی میان عبد الحق در روستان شینکه.

۸- **فواید الضیائیه :** شرح جامی ، کتابت ۸۹۷ ه ق .

۹- **یوسف و زلیخای جامی :** کاتب میان فضل احمد جد میان عبدالحق. ۱۲۴۴ ه ق.

۱۰- **مجموعه:** ۱- **شمایل الاتقیا**، ۲- **منهاج العابدین** از امام غزالی، ۳- **موهبهٔ خواجه** موضحه چهارده خانواده ، ۴- **رسایل** گونا گون دیگر. کاتب صوفی العباسی کتابت ۱۲۱۱ ه ق. محل کتابت طور بیله (تربیله).

۱۱- **حاشیهٔ مولانا نور الله بر جامی** (؟) : عربی. تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۱۲- **شرح هدایة الحکمة :** کتابت در بلخ .

۱۳- **شرح عقاید عضدیه :**

۱۴- **مخزن الاسلام :** از آخوند درویزه (پشتو) .

۱۵- **حاشیهٔ علی شرح الشمسیه :** منسوب به حاجی صدر (عربی) .

(در آغاز این نسخه یک رسالهٔ فارسی نایاب در موضوع عرفان است.)

۱۶- **نصاب الصبیان.**

۱۷- **سلم العلوم :** تألیف محب الله بهاری ، ۱۲۴۱ ه ق .

۱۸- **بستان ابو اللیث :** سمرقندی.

۱۹- **هدیة السعدیة :** (عربی) تألیف فضل حق ، خیر آباد ، هندوستان.

۲۰- **الناسخ و المنسوخ :** تألیف ابو عبدالله ابن محمد اسفراینی.

۲۱- **جامع القوانین :** در انشای فارسی.

۲۲- **انشای هر کرن :** (فارسی).

۲۳- **خلاصة الحساب :** (عربی) .

۲۴- **گلستان سعدی :**

Marfat.com

۲۵- **درود چمکنی :** کتابت ۱۲۰۱ ه ق ، تألیف صاحبزاده چمکنی مسمی به میان محمدی (باب اول کلمات یک نقطه در زیر ، باب دوم کلمات دو نقطه در زیر و به همین ترتیب تا ۱۲ نقطه در زیر یا بالای کلمات). و این صنعت در همهٔ جای نسخه التزام شده است .

۱۳۲- کتابخانهٔ مدرسهٔ مسجد اتمان خیل

[روستای جلاله ، دهستان غور غشتی، بخش حضرو، کیمبلپور]

در این مدرسه چندین طلاب علوم دینی از نقاط مختلف پاکستان مشغول تحصیل بودند و در کتابخانه اش فقط کتابهای چاپی بود اما در نزد طالب علمان بعضی نسخه های خطی و دستنویس های بزرگان علوم اسلامی موجود بود ، مثلاً : چهار نسخه خطی :

۱- **گلستان سعدی :**

۲- **اسکندر نامهٔ نظامی :**

۳- **بوستان سعدی :**

٤- **هزار المسائل :** (پشتو) منظوم.

در اختیار طالب علم محمد اسماعیل بود که برای استفادهٔ تحصیلی به کار می رفت.

حضرو :

۱۳۳- کتابخانهٔ جامعهٔ عربیهٔ اشاعت القرآن

[حضرو ، کیمبلپور]

در این کتابخانه فقط کتابهای چاپی بود البته برای تدریس فارسی از کتابهای چاپ شدهٔ نول کشور در اختیار داشتند مانند : تحصیل المبتدی ، فارسی بول چال ، پند نامه ، گلستان ، بوستان ، زلیخا ، سکندر نامه ، تحفه نصایح وغیره. در حدود ۱۱۰۰ کتاب داشتند.

Marfat.com

۱۳٤- کتابخانهٔ من (میرا کتب خانه)

[خواجه محمد خان اسد ، محلهٔ محمد عظیم خان ، حضرو ، کیمبلپور]

نام این کتابخانه به زبان اردو «**میرا کتب خانه**» و به زبان فارسی «**کتابخانهٔ من**» نام دارد. مالک آن آقای خواجه محمد خان متخلص به «اسد» از شیفتگان کتاب و شاعر و ادیب است . در کتابخانه اش در حدود ۵۶۰۸ کتاب چاپی و ۲۸ نسخهٔ خطی موجود است. چند نسخهٔ نادر دارد از جمله :

۱- **نادر نامه:** (تاریخ ارادت خان) تألیف میرزا مبارک الله متخلص به واضح و مخاطب به ارادت خان، تاریخ ۱۲۵۷ ه ق. این کتاب به استناد به همین نسخه، از طرف ادارهٔ تحقیقات پاکستان (لاهور) چاپ شده است.

۲- **مکاتیب سهو :** (اسناد تاریخی) .

آقای خواجه محمد خان اسد به زبان اردو و فارسی شعر می گوید و درخواست داشت که دیوانش چاپ شود. در مجلهٔ «فکر و نظر» و در ماهنامهٔ «قومی زبان» این کتابخانه را تحت عنوان «ایک گمنام کتب خانه» به قلم پرفسور اختر راهی و آقای انوار صولت معرفی کرده اند.

پیشاور :

۱۳۵- کتابخانهٔ جامع مسجد

[لندی کوتل ، پیشاور ، استان سرحد]

در لندی کوتل در درهٔ خیبر به کتابخانهٔ جامع مسجد آنجا سری زدم. و چند کتاب چاپی و خطی یافتم اما تقریباً همهٔ آنها امانت بود که گویا کتاب فروشان سیار نهاده بودند. لندی کوتل در ۳۰ میلی پیشاور در تنگهٔ خیبر واقع است و تا طرخم مرز پاکستان و افغانستان پنج میل فاصله دارد. در مسجد علی (ع) نزدیک لندی کوتل نیز چند قرآن خطی دیدم.

Marfat.com

۱۳۶- کتابخانهٔ موزهٔ پیشاور

[پیشاور]

در کتابخانهٔ موزهٔ پیشاور به همراهی آقای مولانا محمد اسرائیل کان الله له بار یافتم و نسخه های خطی آنجا را که در حدود ۳۰۰ نسخه است دیدار کردم. فهرست نداشتند. آقای مولوی محمد اسرائیل کان الله له مشغول فهرست برداری این نسخه های خطی است و به زودی آماده می شود.

خانقاه سراجیه :

۱۳۷- کتابخانهٔ سعدیه

[خانقاه سراجیه ، نزدیک کندیان ، میانوالی ، استان پنجاب]

درکتابخانهٔ سعدیه در حدود ۵۰۰۰ کتاب چاپی و ۲۰۰ نسخهٔ خطی موجود است. آقا ابوالخلیل خان محمد سجاده نشین دربار شریف خانقاه سراجیه همهٔ کتاب‌ها را با صحیح ترین طریقه و بهترین نوع جلد سازی کرده و در قفسه‌های چوبی و آهنی خوش شکل قرارداده و پاک و مصفی نگاه داشته است و هیچ گرد و غبار و کرم و پوسیدگی در کتابها ندیدم. کتابخانهٔ سعدیه شامل قرائتخانه و تسبیح خانه و مخزن است. اینک نسخه های خطی چند که در مدت ده ساعت مطالعه در کتابخانهٔ سعدیه یادداشت کرده‌ام :

۱- **تفسیر قرآن شریف :** مذهب و منقش (ترجمهٔ فارسی).
۲- **رسالهٔ شاه غلام علی :** در بارهٔ (در حق) امام ربانی مجدد الف ثانی(رح). روی جلد نوشته بود : رساله مصنفه غلام علی شاه و اجوبهٔ بعضی اعتراضات شیخ عبد الحق رح).
۳- **رسالهٔ پاس انفاس :** (فارسی) از حضرت خواجه عبید الله الاحرار.
٤- **عجالة الوقت :** (فارسی و عربی) ، قرن ۱۱ ه ق.
۵- **حصن حصین من کلام سید المرسلین :** دارای تذهیب و نقش و گل و بوته - نگاری بسیار اعلا و زیبا (به ضمیمه مجموعهٔ اوراد و ادعیه).
۶- **قرآن شریف :** (ترجمهٔ فارسی) مذهب و مطلا.

Marfat.com

۷- **تفسیر قرآن شریف :** (جواهر التفسیر لتحفۃ الامیر یا تفسیر حسینی) ، تاریخ کتابت ۹۸۰ ھ ق.

۸- **تفسیر قرآن :** (تفسیر حسینی).

۹- **کوثر النبی:** تألیف مولانا عبدالعزیز مظفر گرهی ، ۱۳۲٤ ھ ق.

۱۰- **طبیبی** یا **طیبی :** شرح مشکوة شریف (عربی).

۱۱- **مسند حمیدی :** (۱۳٤٤ ھ ق) تألیف ابو بکر عبد الله ابن الزبیر ابن عیسی الحمیدی .

۱۲- **محاسن الاصطلاح :** کاتب مولانا نقیب احمد پیشاوری.

۱۳- **شرح الفیۃ العراقی :** تألیف عبد الرحیم ابن الحسینی العراقی ، ۱۳۳۹ ھ ق. (بخط مؤلف).

۱٤- **اعتباط بمعرفۃ من رمی بالاختلاط :** (عربی) تألیف برهان الدین المعروف بسبط ابن الجلی.

۱۵- **البراهین القاطعۃ بکراهۃ جماعۃ الثانیه :** (عربی) مولانا احمد الدین الکیلوی.

۱٦- **اتفاق البررۃ التقی :** (عربی) (ایضاً) ، ۱۹۲۱ ھ ق.

۱۷- **المسهلۃ لمسئلۃ القیام عندالحیعلۃ :** (عربی) ۱۳۵۵ ھ ق.

۱۸- **فتاوی فیروزی :** کتابت ۱۲۲٦ ھ ق ، مولانا حافظ فیروز محمد بن ابراهیم ابن معین الدین .

۱۹- **مجموعۂ رسائل فقهیه :** کتابت ۱۳۳۵ ھ ق ، مولانا سراج الدین صاحب ، مروت بستی بنی ، ضلع بنون.

۲۰- **ابیات میراث :** کتابت ۱۳۳۷ ھ ق ، کاتب محمد عبد الله.

۲۱- **مزید الغفله عن سمت القبله :** کتابت ۱۳۵٦ ھ ق ، تألیف سید محمد عمیم الاحسان المجددی.

۲۲- **فرائض الاسلام :** تألیف مولانا محمد هاشم بن عبد الغفور سندهی تهتهوی ، کتابت سنۂ ۱۱۷۱ ھ ق.

۲۳- **رسالۂ توفیقیه در علم توحید :** (فارسی) کتابت ۱۲۹٦ ھ ق. تألیف مولانا خدا بخش ملتانی.

Marfat.com

۲۴- **سیرة الامین المأمون :** (عربی) .

۲۵- **حاشیهٔ مولوی عبدالغفور :** علی شرح اللمعات ، ۱۲۳۴ ھ ق.

۲۶- **گلشن راز :** شیخ محمود شبستری .

۲۷- **زاد اللبیب :** نقل توسط مولانا غلام محمد خطیب چیچه وطنی (لائیلپوری).

۲۸- **مکاتیب احمدیه سعدیه :** ۱۳۵۲ ھ ق ، حضرت حاجی دوست محمد قندهاری.

۲۹- **مکتوبات شاه احمد سعید :** به حاجی دوست محمد قندهاری.

۳۰- **لمعات :** راقم مولانا عطا محمد صاحب ، ۱۳۶۴ ھ ق.

۳۱- **اشعة اللمعات :** ۱۳۶۶ ھ ق.

۳۲- **ارشاد الطالبین :** تألیف قاضی سناء الله پانی پتی ، کاتب نور محمد ابن سید احمد قاضی موسی خیلی.

۳۳- **سواد السبیل :** کاتب مولانا عطا محمد صاحب ، تألیف شیخ کلیم الله جهان آبادی .

۳۴- **کنزالهدایة :** (فارسی) ، کاتب مولانا احمد الدین کیلوی ، تألیف مولانا محمد باقر ابن شرف الدین اللاهوری ، العباسی.

۳۵- **کتاب التحقیق الایمان :** (مجموعهٔ رسایل عربی و فارسی).

۳۶- **عوارف المعارف :** (عربی).

۳۷- **کنز الهدایه :** فارسی .

۳۸- **مکتوبات سعدیه :** فارسی .

۳۹- **مکتوبات معصومیه :** (دفتر سوم) ، کاتب مولانا عبدالرسول.

۴۰- **چهل مکتوب امام ربانی:** (۱۳۵۰ ھ ق) کاتب سید عبدالله شاه. (برگزیدهٔ شیخ خواجه محمد عابد سنامی) .

۴۱- **تکملهٔ نفحات الانس :** به قلم مولانا سید عبد الله شاه ، تألیف مولانا عبد الغفور لاری.

۴۲- **فصل الخطاب:** (فارسی)، کتابت ۱۰۱۳ ھ ق، تألیف حافظ محمد بن محمد الحافظی نقشبندی (از اولاد عبید الله نقشبندی البخاری مشهور به خواجه پارسا متوفی ۸۲۲ ھ ق).

Marfat.com

۴۳- **متن الحکم :** (عربی) ۱۳۳۶ ه ق. تألیف ابو الفضل احمد بن محمد بن عبدالکریم ابن عطاء الله شاه سکندری.

۴۴- **مقدمهٔ فتوحات غیبیه :** (عربی) ، مؤلف مولانا فقیر الدین عبدالرحمن ، کاتب غلام محمد جهنگهوی شکار پوری.

۴۵- **فتوحات غیبیه :** (عربی) ، کاتب سید عبدالسلام احمد شاه ، تألیف فقیر الدین عبدالرحمن بن شمس الدین شکار پوری .

۴۶- **عقاید صوفیه :** (عربی) ، تألیف فقیر فیروز صوفی الشکاری اکبر آبادی ابن جهانگیر .

۴۷- **تحقیقات :** تألیف عبد الاحد بن شیخ ، (۱۳۶۸ ه ق) کاتب مولانا محمد عبد الله (محمد سعید ابن حضرت امام ربانی).

۴۸- **رسالهٔ تصوف :** (عربی) تألیف تاج الدین خلیفه حضرت خواجه محمد باقی بالله ، کاتب ملا خان محمد.

۴۹- **رسایل حضرت شاه صاحب دهلوی :** (۱۳۵۰ ه ق) ، کاتب ملا خان محمد.

۵۰- **آداب المریدین :** تألیف شیخ ابو النجیب عبدالقاهر ، کاتب حکیم عبدالرسول بهکری سهروردی ۱۳۴۷ ه ق.

۵۱- **آداب المریدین :** (ایضاً) ، کاتب عبد السلام شاه دهاکوی.

۵۲- **شرح آداب المریدین :** تألیف علی بن سلطان محمد هروی قاری ، کتابت ۱۱۳۳ ه ق ، کاتب عبد الودود بن عبد الشکور .

۵۳- **شرح فصوص الحکم :** کتابت ۱۱۴۶ ه ق ، کاتب محمد الدین عرف محمد حیات در شهر شاه جهان آباد ، شارح فارسی عماد الدین محمد عارف عرف عبد النبی عثمانی شطاری.

۵۴- **روایح الانوار شرح لوایح الاسرار ملجامی (ملا جامی) :** (۱۰۸۴ ه ق) ، کاتب ابوالفتح (در دهلی) .

۵۵- **درة الفاخره :** (عربی و فارسی) تألیف جامی.

۵۶- **شرح لمعات :** تألیف شیخ نظام الدین ابن عبد الشکور العمری الطانیری (رح) کاتب محمد صادق چشتی ۱۱۱۸ ه ق.

Marfat.com

٥٧- **مناجات خواجه :** قطب الدین بختیار کاکی ، (رح) قاری.

٥٨- **مناجات خسرو :** (فارسی).

٥٩- **رسالهٔ ایمان و یقین :** (عربی).

٦٠- **تفسیر انا فتحنا :** (فارسی) تألیف شیخ الهداد.

٦١- **شرح لمعات :** مسمی باشعة اللمعات (فارسی).

٦٢- **فقرات خواجه عبید الله احرار :** قدس سره (فارسی) ، ١٢٢٥ ه ق.

٦٣- **لوایح جامی :** ١٢٩٧ ه ق.

٦٤- **انیس الطالبین :** (فارسی) تألیف صلاح بن مبارک بخاری.

٦٥- **مقامات نقشبندیه :** فارسی.

٦٦- **فوائح در تصوف :** (فارسی).

٦٧- **التعرف لمذهب اهل التصوف :** تألیف شیخ ابوبکر ابن ابی اسحاق محمد بن ابراهیم البخاری متوفی ٣٨٠ ه ق (عربی). کاتب سید عبد السلام شاه ١٣٤٩ ه ق.

٦٨- **حضرات القدس :** (ج ثانی)، کتابت ١١٩١ه ق. تألیف بدرالدین ابن شیخ ابراهیم سرهندی (رح).

٦٩- **شرح تعرف :** (عربی) (١٣٥٥ ه ق) تألیف ابو المعالی علی بن اسماعیل القونوی.

٧٠- **شرح اللمعات:** المسمی به اشعة اللمعات (فارسی) (با حاشیه) از مولوی عبدالغفور (١٣٧٤ ه ق.). کاتب مولانا سید محمد آصف مهاجر لاهوری.

٧١- **شرح تعرف :** (عربی) کتابت ١٣٥٥ه ق (ایضاً).

٧٢- **شرح اللمعات :** (ایضاً).

٧٣- **تنبیه الانام :** (عربی) تألیف عبد الجلیل (٧ مجلد خطی) مذهب و منقش و خوش خط (خط ثلث جلی).

٧٤- **الحرز الیمانی :**

٧٥- **اضاءة الارموس و ریاضة الشموس من اصطلاح قاموس :** (عربی) ، ١٢٩٩ ه ق.

٧٦- **شرح لامیة الافعال :** (عربی).

Marfat.com

۷۷- **بیان الاسرار :** شرح قصیدهٔ غوثیه (عربی) تألیف شیخ محمد فاضل الدین (۱۳۱۰ ه ق).

۷۸- **دیوان حافظ شیرازی :** (خوش خط و مذهب و مجدول).

۷۹- **دیوان نقی :** (فارسی) ، ک ۱۲۳۶ ه ق.

۸۰- **شرح مثنوی غنیمت :** (فارسی).

۸۱- **نعم الوجیز :** تألیف عبد العزیز بن احمد حامد.

۸۲- **ستر السماء :** تألیف عبدالعزیز بن احمد ملتانی.

۸۳- **خزانة الرسوم :** (عربی) تألیف خواجه محمد بن ملا محمد رحیم .

۸۴- **شرح گلستان :** مسمی به «سروری».

۸۵- **یوسف و زلیخا :** ۱۲۶۳ ه ق.

۸۶- **تریاق :** (ج ۱) (عربی) ، تألیف عبد العزیز ملتانی.

۸۷- **انیس المریدین و تحفة المحبین :** تألیف شیخ ابوالزاهد ابوالقاسم ابن محمود، کاتب ابو نصر بخاری ، تاریخ تألیف ۴۷۵ ه ق (در حدود ۱۰۰۰ صفحه).

۸۸- **جذب القلوب الی دیار المحبوب :** تألیف شیخ عبد الحق دهلوی (رح) نسخهٔ ارزنده تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۸۹- **مصباح العاشقین :** تألیف بهاء الدین ابن محمود ابن ابراهیم ، قرن ۱۱ ه ق.

۹۰- **بحر المعرفة :** در اشکال و اذکار سلسلهٔ نقشبندیه (۱۲۶۴ ه ق) از احمد مجددی ، کتابت ۱۲۹۵ ه ق.

۹۱- **قاطع التواریخ :** شرح للجامع الصحیح تألیف عثمان ابن ابراهیم تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۹۲- **مجموعهٔ خانی :** در فقه تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

در مدرسهٔ خانقاه سراجیه در حدود ۱۰۰ طالب علم (طلبهٔ دروس دینی) مشغول تحصیل هستند. جا و غذا و لباس وکتاب و لوازم نوشتن و بهداشت آنان به قدر طاقت و امکان مهیا است. مدرسان علوم اسلامی اکثر داوطلبانه تدریس می کنند .

Marfat.com

هنگام اقامت ۱۵ ساعته در خانقاه سراجیه ، در جلسهٔ درس و حلقهٔ مراقبه نشستم. در جلسهٔ دروس راهم دادند و لیکن در حلقهٔ مراقبه اجازت نبود ! دور ترک نشستم و حلقهٔ مراقبه را که زمزمه با آیات قرآن و با شعر فارسی بود دیدار کردم.

مولانا محمد عارف شاعر سوخته :

در خانقاه سراجیه با شاعری فارسی گو و سوخته دل آشناگشتم به نام مولانا محمد عارف موسی زئی متخلص به عارف. وی از بزرگان خانقاه موسی زئی بود که در روستای موسی زئی نزدیک دیره اسمعیل خان واقع است. آقای مولانا محمد عارف گفت در خانقاه موسی زئی نسخه های خطی و کتابهای چاپی موجود است و اگر روزی از آن خانقاه نیز دیدن کنید ، بسیار سودمند خواهد بود. (رک : ص ۱۷۱ ، ۱۸۰). دیره اسمعیل خان تا خانقاه سراجیه ۶۸ میل و تا راولپندی ۲۵۷ میل فاصله دارد و نیز خانقاه سراجیه تا راولپندی ۱۹۰ میل فاصله دارد . اینک یک غزل از آقای مولانا محمد عارف شاعر فارسی گوی گمنام متخلص به «عارف» :

چو دیده کا کل پیچان عشقم — رهین منت یزدان عشقم
به دهر غربتم سودا چه باشد — اسیری بر در جانان عشقم
محبت بر خزانه چون اثر کرد — فراز آمد جهان و جان عشقم
به حیرت رفته‌ام در این تطاول — چه دانم‌شان عشق و کان عشقم
بدین آلودگی و عجز «عارف» — غلام نرگس مستان عشقم

سیالکوت :

۱۳۸ـ کتابخانهٔ مدرسهٔ دارالعلوم شهابیه

[سیالکوت ، رنگ پور رود ، سیالکوت]

در این کتابخانه در حدود ۴۰۰۰ مجلد کتاب عربی و فارسی و اردوی چاپی و تقریباً ۵۰ نسخهٔ خطی موجود است و همه آنها در یک دفتر بزرگ ثبت شده است . این کتابخانه مرتب و تمیز و دارای قفسه های چوبی نوبود و لیکن برگه دان نداشت. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی که از لابلای کتابهای چاپی یافتم :

۱ـ **تفسیر حسینی :** کتابت ۱۱۰۲ه ق. کاتب محمد لطیف بن محمودالحسینی ، فارسی.

۲ـ **فصل المقال :** (عربی) ، تألیف ابن رشد در سال ۵۷۵ ه ق. کتابت در سال ۱۳۰۳ ه ق در پتیاله ، کاتب محمد عبدالله.

Marfat.com

۳- **شرح مولانا سید جمال‌الدین علی المشکوه :** (عربی) ، تاریخ کتابت ۱۲۷۳ ﻫ ق.
٤- **کاشف عن حقایق السنن :** (عربی) در شرح مشکوة المصابیح (ج ٤). (این نسخه تا کنون چاپ نشده است).
۵- **کتاب الاذکار.**
٦- **هدیة القراء :** منظوم ، فارسی ، ۱۱٤٦ ﻫ ق.
۷- **الهدایة محشی :** کاتب فضل الدین برای مولوی غلام مرتضی .

۱۳۹- کتابخانهٔ جان گریت

[(جان گریت سیموریل لائبریری)، مری کالج ، سیالکوت]

د راین کتابخانه در حدود ۲۵۰۰۰ مجلد کتاب چاپی موجود است و فقط ۵۰۰۰ مجلد آن فارسی و اردو و عربی و یا پنجابی است. نسخهٔ خطی در این کتابخانه ندیدم. کتاب ها را بر اساس روش دیویی تنظیم کرده اند و در دو طبقه است. قفسه های مرتب و برگه دان‌های منظم دارد .

مزار ملا عبدالحکیم سیالکوتی (رح) :

پس از این کتابخانه و دانشکده به دیدار مزار علامهٔ فقیه عارف کامل ملا عبدالحکیم سیالکوتی رفتم. همیشه در نسخه های خطی و چاپی عربی و فارسی ، حواشی و شروح فراوان بر کتب حکمت و فقه و ادب به قلم ملا عبدالحکیم سیالکوتی می دیدم و آوازهٔ شهرت اورا بسیار شنیده بودم بدین جهت با شوق فراوان از آرامگاهش دیدن کردم. این آرامگاه در باغی نسبة بزرگ واقع شده است و به سبک معمول دورهٔ صفویه و مغول بنا شده است اما آجری و تازه است و گویا به تدریج کاشی کاری خواهد شد. بر سنگ قبر به زبان فارسی چنین نقر شده است :

گرچه فانی شده ام ذکر و بیانم باقی است
عشق من از سر من فاتحه خوانم باقی است

مرقد منور شیخ المشایخ فقید المثال عارف کامل شمس العلماء والفقهاء فاضل بی بدل وحید الدهر عالم فهیم علامه حضرت مولانا عبدالحکیم فاضل سیالکوتی در عروج خاندان مغلیه در عهد سلطنت پادشاه حضرت صاحبقران شاه جهان مرحوم مغفور تاریخ پیدایش ۹٦۸ ﻫ ق، تاریخ وفات ۱۰٦۸ ﻫ ق :

Marfat.com

به حکم ازل چون به جنت رسید شه معدن علم عبد الحکیم
ندا شد ز دل سال ترحیل او ولی مخزن علم عبد الحکیم

تعمیر سنگ حاجی محمد حسین سیالکوتی ، تحریر ممتاز علی قریشی».

مزار ملا عبد الله سیالکوتی :

در زیر گنبد آرامگاه ملا عبد الحکیم سیالکوتی و در کنار قبر او ، آرامگاه پسرش ملا عبدالله سیالکوتی قرار دارد و روی سنگ قبرش چنین آمده است:

«آرامگاه حضرت ملا عبد الله خلف الرشید علامه حکیم سیالکوتی الملقب باللبیب وفات ۱۱۱۸ ه ق تعمیر حاجی محمد حسین سیالکوتی ، تحریر ممتاز علی قریشی».

خانهٔ اقبال (اقبال منزل) :

خانه و مدرسهٔ اقبال در بازاری قرار دارد. خانه ۳ طبقه دارد و بالای در ورودی آن یک کتیبه روی سنگ مرمر به زبان فارسی و اردو دارد بدین شرح :

« بسم الله الرحمن الرحیم ،

عمر ها در کعبه و بتخانه می نالد حیات
تا ز بزم عشق یک دانای راز آید برون

منزل سعید جس میں شاعر مشرق ترجمان حقیقت لسان اسلام حکیم الامت علامه دکتر شیخ محمد اقبال نے جنم لیا.

تاریخ ولادت ۲۲ فروری ۱۸۷۳ ، تاریخ وفات ۲۱ اپریل ۱۹۳۸.
علامه اقبال منزل ».

درون اطاق ها را هم دیدم ، به همان ترتیب که در زمان اقبال بوده است نظم داده و بر قرار داشته اند. آقای دکتر عرفانی گفت : شاد روان سعید نفیسی آنگاه که از سیالکوت خانهٔ اقبال دیدن کرد یک شب در خانهٔ اقبال ماند و در همان اطاق که اقبال زندگی می کرد و می خوابید ، خوابید و همهٔ شب را به راز و نیاز پرداخت.

۱۴۰- کتابخانهٔ دکتر خواجه عبدالحمید عرفانی

[مادل تاون ، سیالکوت]

کتابخانهٔ آقای دکتر خواجه عبدالحمید عرفانی را در محلهٔ مادل تاون دیدار کردم

Marfat.com

و با او و بستگانش که مدت شانزده سال در ایران بوده و ایرانیان را می شناسند ملاقات کردم. در این کتابخانه کتابهای فارسی را زیارت کردم خاصه آن کتابهایی که بزرگان ادب و دانشمندان و مقامات و شخصیت‌های درجه اول ایرانی به آقای عرفانی هدیه داده‌اند شایستهٔ دیدار بودند و نیز کتابهایی را که خود آقای عرفانی تألیف کرده و یا به صورت شعر سروده است ، دیدم. از نسخه های خطی خبری نیافتم و ندیدم .

۱۴۱- کتابخانهٔ رشید نیاز

[سیالکوت]

به کتاب خانهٔ چوهدری رشید نیاز رفتم که مردی شاعر و ادیب و مورخ بود و به زبان فارسی گفت و گو می کرد. در کتابخانه اش تعدادی کتب چاپی دیدار کردم و نسخهٔ خطی نیافتم. آقای رشید نیاز صاحب بیش از ۱۱ تألیف است از جمله : تاریخ سیالکوت ، تاریخ پیشاور ، تاریخ ملتان ، عرفای سیالکوت ، افسانه های کوتاه من.

۱۴۲- کتابخانهٔ مولانا میر محمد ابراهیم سیالکوتی

[سیالکوت]

برای دیدار از کتابخانهٔ مرحوم مولانا میر محمد ابراهیم سیالکوتی رفتم و با فرزند مولوی محمد ابراهیم میر سیالکوتی ملاقات کردم. کتابخانهٔ میر در حدود . . . ۳مجلد کتاب چاپی دارد که همهٔ آنها در موضوعات علوم دینی است و نسخه های خطی هم داشت اما متأسفانه از نشان دادن آنها خود داری کردند.

لاهور :

۱۴۳- کتابخانهٔ مولانا غلام دستگیر نامی (مرحوم)

[اندرون موچی دروازه ، لاهور]

به همراهی آقای محمد اقبال مجددی برای دیدار از کتابخانهٔ مرحوم غلام دستگیر نامی رفتم. قبلاً به نگارندهٔ این سطور اطلاع رسیده بود که قدیم ترین نسخه‌های خطی از کلیات مولانا ابوالبرکات منیر لاهوری در این کتابخانه است . این کتابخانه در محلهٔ اندرونی موچی دروازه (دروازهٔ کفش دوزان) قرار دارد . متأسفانه پس از دو بار مراجعه کردن ، نتیجهٔ ارزنده دستگیر مان نشد و از نسخهٔ خطی نشانی ندیدیم. در حدود . . . ۱مجلد کتاب‌های

Marfat.com

چاپی اردو و فارسی و عربی در یک صندوق بزرگ و بر چند طاقچه و دو لابچه قرار داشت که اکثر آنها اوراق پراکنده و بدون جلد و کرم خورده بود.

آرامگاه توخته و دستگیر نامی:

آرامگاه مولوی غلام دستگیر نامی و سید احمد توخته ترمذی در یکی از اطاق های بدون سقف این کتابخانه است و بالای در این اطاق روی سنگ اینگونه نقر شده است : «مزار حضرت سید احمد توخته ترمذی متوفی ۶۰۲ هجری والد بی‌بیان پاکدامن لاهور» و «غلام دستگیر نامی متوفی ۱۹۶٤». و لیکن گفته شد که سید احمد توخته ترمذی در سال ۹۸۲ در عهد ابراهیم لودی می زیست.

آقای محمد فاروق هاشمی از بستگان مولانا غلام دستگیر نامی و آقای حکیم محمد موسی امرتسری به من گفتند که بیش از ۲۰۰ نسخهٔ خطی در کتابخانهٔ مولانا غلام دستگیر نامی موجود بوده است و لیکن اکنون نمی دانیم کجا رفتند و چه شدند تنها چند نسخهٔ خطی از این مجموعه در «شاهی قلعهٔ لاهور» موجود است که برای مرمت و وصالی فرستاده شده است.

مندی بهاء الدین :

۱٤٤ـ کتابخانهٔ انوارالعلوم، مدرسهٔ حنفیهٔ انوارالعلوم

[مرکزی جامع مسجد ، مندی بهاء الدین]

در این کتابخانه در حدود ۳۵۰ کتاب چاپی عربی و فارسی و اردو دیدم. گفته شد که آقای قاری محمد الطاف ربانی امام مسجد نسخه های خطی دارد و لیکن من ندیدم.

۱٤۵ـ کتابخانهٔ ابن عبد الله

[چک ۱۵ شمالی ، به راسته ملکوال ، ضلع مندی بهاء الدین]

این کتابخانه در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و ۵۰ نسخهٔ خطی دارد . مالک کتابخانه آقای سید نور محمد قادری است و آنرا به نام پدرش «**ابن عبدالله**» ساخته است. باوجود اینکه آقای سید نور محمد شاه قادری با نامه و پیغام ما را دعوت کرده بود ، خودش در کتابخانه نبود و ما به سختی این چند نسخهٔ خطی را از لا بلای کتب چاپی یافتیم :

۱- **نبراس :** شرح شرح‌العقاید (عربی).

Marfat.com

۲- **بیست بیت باهو :** از حضرت سلطان باهو، (پنجابی) .
۳- **قصهٔ لرکا :** (پنجابی).
٤- **قرآن شریف :**
٥- **تعویذات :** (عربی).
٦- **ارشاد الصواب فی شرح خلاصة الحساب :** تألیف محمد دائم بن نورالله قریشی ملتانی ، قرن ۱۳ ه ق.
۷- **نزهة المجالس و منتخب النفایس :** (عربی) .
۸- **مناقب الاصفیا :** از حاجی عبد الله نو مسلم ماروارى اوجی و چند رسالهٔ دیگر (فارسی و عربی).
۹- **نوریه :** حاشیه ابوالحسن الشهید بر شرح العقاید النسفیه از تفتازانی (عربی).
۱۰- **رساله در بارهٔ سلسلهٔ نقشبندیه :** (فارسی و عربی) .
۱۱- **رساله در بارهٔ انبیا :** (فارسی) .
۱۲- **قرآن شریف :** (خوش خط).
۱۳- **جامع الرموز :** (عربی).
۱٤- **قرآن شریف :** با زیر نویس فارسی .
۱٥- **دیوان غنیمت کنجاهی :** یا نیرنگ عشق (فارسی).
۱٦- **دو هر جات (دو بیتی ها) فریدی :** تألیف خواجه غلام فریدی چاچروی شریف ، نسخهٔ منحصر بفرد.

موسی زئی شریف :

۱٤٦- کتابخانهٔ احمدیهٔ سعیدیه

[**خانقاه شریف موسی زئی ، موسی زئی شریف ، دیره اسماعیل خان**]

این کتابخانه در محوطهٔ خانقاه شریف موسی زئی قرار دارد و به سر پرستی مولانا محمد اسمعیل سراجی اداره می شود. تقریباً ٦۰۰۰ کتاب چاپی و ٤٥۰ نسخهٔ خطی دارد. همهٔ کتاب ها در قفسه های چوبی و در دولا بچه های دیواری قرار دارد. نوادر نسخه های خطی در اطاق مخصوص خوابگاه مولانا محمد اسمعیل سراجی قرار داده شده است. اسامی کتب چاپی و نسخه های خطی در یک کتابچه یی نوشته بود اما فهرست دقیق و تفصیلی

Marfat.com

که متضمن نام کتاب و مؤلف و کاتب و تاریخ کتابت و تاریخ تألیف و کاغذ و خط و اوراق باشد موجود نبود. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی:

۱- **ادعیه و اوراد :** (فارسی و عربی) ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۲- **نفحات الانس من حضرات القدس :** کتابت ۹۵۰ ه ق ، ۴۴۳ ورق.
«مهر کتابخانهٔ خانقاه موسی زئی شریف».

۳- **مجموعه :** ۱- **مثنوی واسق و عذرا** ، ۲- **صفات العاشقین** از حکیم نوعی ، ۳- **دیوان حکیم لامعی** (چاپ شده).

۴- **تخریج :** احادیث سرخسی از قبله حضرت خواجه محمد سراج الدین.

۵- **مناقب شاه احمد سعید :** پیر خانوادهٔ سلسلهٔ موسی زئی ، سرودهٔ ملا امان الله صاحب .

۶- **ضروریات مقاصد طریقت :** (فارسی). از حافظ غلام مصطفی.

۷- **شرح رباعیات خواجه باقی بالله :** (فارسی).

۸- **مقامات خواجه محمد معصوم :** تصنیف نبیرهٔ حضرت شاه صغیر احمد (فارسی).

۹- **اوراق پراکنده :** (فارسی).

۱۰- **مقامات شیخ :** (خواجه محمد معصوم) ، تألیف حاجی محمد عاشور بن حاجی مرزا محمد البخاری الحسینی ، کتابت ۱۳۲۱ ه ق ، کاتب نور محمد موسخیلی (پنجاب).

۱۱- **مکتوبات شاه احمد سعید صاحب :** (جامع) : حضرت دوست محمد قندهاری.

۱۲- **مسایل زنان ، و رسالهٔ حفظ الایمان :** از عبداللطیف بن عبدالکریم البهکری ، کتابت ۱۰۸۳ ه ق ، کاتب لعل ابن جمال شه حجام.

۱۳- **انیس الطالبین و عمدة السالکین :** شامل حالات امیر کلال ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۱۴- **مثنوی فتاحی نیشابوری :** در تصوف ، کاتب امان الله ، شروع ۱۳۲۶ ه ق. خاتمه ۱۳۲۷ ه ق.

۱۵- **مواهب الرحمن :** ملفوظات سید عبد القادر گیلانی.

۱۶- **سبعة سنابل :** (در هفت سنبله) ، (فارسی) ، در عرفان ، تألیف در ۹۶۹ ه ق. مؤلف عبدالواحد ابراهیم فرار عالی .

Marfat.com

۱۷- **عمدة المقامات :** (فارسی) ، محمد بن فضل الله سرهندی ابن عارف شاه غلام نبی ، تقسیمات (تذکره و منتخب) ، کتابت تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۱۸- **رسالهٔ ابدالی و مجموعهٔ رسایل دیگر : ۱- رسالهٔ یعقوب چرخی** ، ۲- رساله ی دیگر از کاتب محمد بن شیخ محمد القرشی ، ۳- آگهی نامه (ترصیصاً للمرام و تتمیماً للکلام)، از نور الحق بن ابی المجد عبدالحق دهلوی.

۱۹- **شرح قصیدهٔ برده :** و رسائل قدیمی ارزنده در عرفان و تصوف فارسی و عربی.

۲۰- **نبراس شرح عقاید نسفی :** (نثر و نظم ، عربی) ، بر اساس فقه حنفی.

۲۱- **در المعارف :** تألیف حضرت رأفت احمد المجددی معروف به «رأفت».

۲۲- **مناقب شاه احمد سعید :** (منظوم ، فارسی).

۲۳- **ترجمهٔ رسالهٔ حلت و اباحت :** فارسی ، (در سماع) ، اصل عربی از فخر الدین رازی ، مترجم نامعلوم ، قرن ۱۱ ه ق.

۲۴- **دیوان حافظ :** (ناقص) ، قرن ۱۱ ه ق.

۲۵- **تکمیل الایمان و تقویة الایقان :** از شیخ عبدالحق محدث دهلوی .

۲۶- **شرح قصیدهٔ غوثیه :** از داد بن خلیفه فتح علی بن محمد نومی.

۲۷- **عقاید :** (منظوم) ، فارسی ، از عبدالعزیز پهلهاروی مظفرگرهی ، کاتب عبدالجبار .

۲۸- **حالات حضرت حاجی دوست محمد صاحب قندهاری :** مشهور به «حاجی» و خلفایش .

۲۹- **کرسی نامهٔ خاندان عباسیه :** و قصیدهٔ منقبت حضرت علی (ع) .

۳۰- **رد الوهابیه :** تألیف مولوی رحیم بخش اجمیری ، خلیفهٔ دوست محمد قندهاری ، تاریخ ۱۲۶۷ ه ق.

۳۱- **رساله در بیان سلوک حضرات نقشبندیهٔ مجددیهٔ معصومیهٔ سراجیه :** خاص در توحید وجودی بر اعتقاد اهل سنت و جماعت .

۳۲- **رسالهٔ خط شکسته :** کاتب ، رضاء الشریف النجفی القمی الحسینی سنهٔ ۱۰۰۶ ه ق. این رسالهٔ زیبا و ارزنده نوعی مرقع خط شکستهٔ خفی است در شرح اسماء الله و آیات قرآن ، فارسی و عربی ، (۱۰ ورق).

Marfat.com

۳۳- **راحت الارواح :** تألیف شاه عطا محمد سعید بن خلیفه ، کتابت ۱۱۸۷ ه ق.
کاتب میرحسین به دستور سید احمد حسین خان، تاریخ تألیف ۱۰۸۵ ه ق.

۳٤- **التنبیهات العلیه علی وظایف الصلوة القلبیه :** (عربی) ، تاریخ تألیف ۹۵۱ ه ق ،
کاتب ناصر الدین محمد بن محمد ، تاریخ کتابت ندارد.

۳۵- **فتوح الاوراد :** تألیف فتح محمد بن عین العرفاء .

۳٦- **جواهر القرآن :** تاریخ کتابت ۱۲۵۰ ه ق.

۳۷- **ناشناخته :** فارسی.

۳۸- **رساله در اثبات تقلید و حصر مذاهب اربعه :**

۳۹- **فقرات خواجهٔ احرار :**

٤۰- **جوابات شاه رفیع الدین :**

٤۱- **معدن فیض :** فارسی (چاپ شده).

٤۲- **کتاب الاخبار :** (عربی).

٤۳- **هدایة الطالبین :** از رسائل شاه صاحب ، فارسی.

٤٤- **رموز قرآن :** در علم تجوید. فارسی و عربی.

٤۵- **الفرقة الوهابیه :** از حضرت شاه احمد سعید.

٤٦- **رسالهٔ توحید و رسالهٔ حق نما :** از دارا شکوه .

٤۷- **رسایل حج :** به قلم محمد عیسی بن غلام محمد ، ۱۲۸۱ ه ق.

٤۸- **رسالهٔ ذکر :** از بیاض مولانا محمد هاشم تهتوی.

٤۹- **رسالهٔ ذکر :** در بارهٔ اولاد و امجاد حضرت مجدد الف ثانی ، فارسی.

۵۰- **رسالهٔ تصوف :** (فارسی) و شجرهٔ نام اولیاء الله.

۵۱- **دیوان عظیم و عظیما :** کاتب محمد یولداش ، ۱۳۱۹ ه ق ، در بلدهٔ خوقند از
بلاد فرغانه .

۵۲- **رسایل گونا گون :** در تصوف از مولانا محدث عبد الحق دهلوی .

۵۳- **مجموعه :** ۱- رساله از محمد عارف بن معروف المشعوف ریوگر.

Marfat.com

۲- **رسالهٔ اعتقادیات** اهل سنت و جماعت. ۳- **رسالهٔ اثبات نبوت از** حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی. ٤- **رساله در رد حرمت تنباکو و ناسوار و حقه** و غیرهم، تصنیف مولوی محمود شیرازی، کتابت ۱۰۱٤ ه ق. ٥- **رسالهٔ صاحب الصلوات در حرمت تنباکو و ناسوار و حقه.** ٦- **رسالهٔ خواجه عبدالله انصاری.** ۷- مولد شریف از سید اکبر علی شاه دهلوی نقشبندی.

٥٤- **منطق الطیر عطار** : فارسی ، خوش خط.

٥٥- **مجموعهٔ رسائل** : عربی .

٥٦- **رسالهٔ غوثیه** : (عربی و فارسی). تاریخ کتابت ۱۱۸۲ ه ق ، کاتب حیدر علی.

- ٥۷- **رسالهٔ احقاق حق ، در رد اعتراضات عبدالحق** : از امام ربانی مجدد الف ثانی.

٥۸- **مثنوی ابر گهر بار** : سرودهٔ میرزا اسد الله غالب ، (چاپ شده).

٥۹- **تکمیل الایمان و قصیدهٔ امالی** :

٦۰- **خلاصة الفقه** : نشان مهر دوست محمد (رح) : «در هر دو جهان است چرا دوست محمد ، ۱۲۲۱ ه ق».

٦۱- **التمهید فی علم التجوید** :

٦۲- **رسالهٔ عرفانی در علم تصوف** : (عربی) : از شیخ ابی بکر ابن شیخ محمد الملا الحنفی ، ۱۲۷۹ ه ق.

٦۳- **مجموعه** : ۱- سلسلهٔ حضرات نقشبندیه (منظوم فارسی) ، ۲- رسالهٔ حضرت مولوی محمود شیرازی.

٦٤- **مجموعهٔ رسائل** : از قول امام محمد غزالی ، و **کتاب تحفة الاخبار فی الاذکار.**

٦٥- **مجموعهٔ رسائل** : در رد اقسام بدعات و رد وهابی ، فارسی.

٦٦- **رسالة الفقهاء** : تاریخ تألیف ۱۰۹۲ ه ق. فارسی ، تاریخ کتابت ۱۲٤٤ ه ق. کاتب ابوالحسن حسام‌الدین محمد در قریهٔ تونسه.

٦۷- **توصل المرید الی المراد** : از عبدالحق بن سیف‌الدین بن سعدالله دهلوی کاتب ، محمد عیسی ، ۱۲۷۹ ه ق.

Marfat.com

۶۸- **فواید السالکین :** ملفوظات خواجه بختیار کاکی ، تألیف شیخ فرید مسعود گنج شکر اجودهنی در سال ۵۸٤ ه ق ، کتابت ۱۲۸۰ ه ق.

۶۹- **مجموعهٔ رسائل :** (عربی و فارسی).

۷۰- **الفوایح :** (عربی).

۷۱- **مکتوبات سید علی همدانی و رسائل عرفانی :** فارسی .

۷۲- **درة البیضا و شهادتین حسن و حسین** (ع): فارسی، کاتب فقیر ملا روضة الدین ولد ملا لال ، ۱۱۵٤ ه ق.

۷۳- **رسالهٔ مکیه و رسالهٔ قرائت حرف ضاد :** از حضرت شیخ عبدالله یافعی (رح).

۷٤- **نفحات الابرار :** از حسین بن منصور بن غلام علی ، تاریخ کتابت۱۰۷۹ ه ق.

۷۵- **تفسیر قرآن شریف :** فارسی.

۷۶- **قران السعدین :** فارسی ، کتابت ۱۲۲۰ ه ق ، کاتب محمد اشرف ابن ملا غلام.

۷۷- **منهاج السالکین :** از محمد اکبر ، کاتب ، ۱۲۶۶ ه ق ، **و رسالهٔ پشتو از** دوست محمد نومی.

۷۸- **مکتوبات امام ربانی :** شیخ احمد الف مجدد ثانی (جلد دوم). فارسی.

۷۹- **مجموعه :** ۱- **حضرات القدس :** از ملا بدرالدین سرهندی ، ۲- **برکات احمدیه از** محمد هاشم کشمی ، تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۸۰- **مکتوبات امام ربانی :** شیخ احمد سرهندی الف مجدد ثانی ، (ج ۲) ، نسخهٔ قدیم، قرن ۱۱ ه ق.

۸۱- **مکتوبات شیخ عبدالقادر گیلانی** (رح): (عربی و فارسی).

۸۲- **رسالهٔ والدیه ، رسالهٔ نقشبندیه :** از خواجه عبید الله احرار .

۸۳- **تحفة الجمال :** کتابت ۱۲٤۶ ه ق .

۸٤- **مفتاح فتوح الغیب :** فارسی.

۸۵- **رساله در اصول خاندان نقشبندی مجددی :** از ابو سعید مجددی.

۸۶- **مطلع انوار :** کتابت ۱۱۲٤ ه ق.

۸۷- **مثنوی شریف مع شرح های لطیف :** (چاپ شده در سال ۱۸٤۷ ه ق).

Marfat.com

۸۸- **مجموعهٔ پنج رساله : در تصوف** ، ۱- **مثنوی** ، آغاز :

«شاهد عشق حسن خود پیدا کرد اول به صورت اسما ».

کاتب فضل علی خواجه محمد افضل . ۲- **رسالهٔ ایها الولد** (فرزند نامه) از امام محمد غزالی طوسی . ۳- **رسالهٔ ابو بکر خوافی** . ٤- رسالهٔ خواجه **عبدالله انصاری.**

۸۹- **فواید الفواد** : تألیف حسن علاء سنجری در ۷۰۷ ه ق. تاریخ کتابت ۱۲۷۹ ه ق. کاتب قدیر امام علی.

۹۰- **مواهب اللدنیه** : (ج ۱ و ۲). (عربی).

۹۱- **رساله در رد روافض** : فارسی .

۹۲- **اسرار الحقیقه** : (مدح) ، فارسی. از غلام محیی الدین قصوری (رح) و چند رسالهٔ دیگر.

۹۳- **فصل الخطاب لوصل الاحباب** : (عربی) از محمد بن محمد بن محمود الحافظی البخاری .

۹٤- **مجالس الابرار و مسالک الاخیار** : در شرح مائة حدیث الصحیح للشیخ احمد رومی ، کتابت ۱۲٦۲ ه ق. کاتب امیر المؤمنین لودهانوی .

۹۵- **مکتوبات امام ربانی** : (ج ۱). فارسی.

۹٦- **مواهب الرحمن** : ۱۲۸۱ ه ق ، کاتب عثمان و غلام حسن .

۹۷- **مثنوی مولوی** : (۲ جلد) در ٦ دفتر ، کاتب حسام‌الدین شیخ پیر محمد بن شیخ عبدالله اللاهیجی الدهلوی ۱۱۰۵ ه ق .

۹۸- **عین العلم** : (عربی) در اخلاق.

۹۹- **مثنوی مفتاح التوحید** : از علی درویش بن عثمان الشاشی زاده در ۷۸ باب ، قرن ۹ ه ق. (در ۱۰٤۹ خریده شده).

۱۰۰- **مواهب اللدنیه بالمنح المحمدیه** : (عربی) .

۱۰۱- **احیاء علوم‌الدین** : (کتاب آداب الاکل تا آخر کتاب اخلاق النبوة). (در ۱۰٤۸ خریده شده).

Marfat.com

۱۰۲- **تنبیه المغررین :** کاتب حافظ دلاور ، ۱۱۲۹ ه ق .

۱۰۳- **مجموعه :** ۱- **زبدة النصایح فی مسائل الذبایح :** از عبدالرحمن ولد حاجی محمد روشن خان. ۲- **کشکول** ، از کلیم الله جهان آبادی کاتب امام علی ، ۱۲۷۹ ه ق.

۱۰۴- **شرعة الاسلام :** از محمد بن ابی بکر ۱۲۷٤ ه ق. کاتب عثمان.

۱۰۵- **تمهید فی بیان توحید :** (عربی). از ابو شکور السالم ، ۱۲۷٤ ه ق. کاتب عثمان فی خانقاه الشریف فی ولایة الخراسان .

۱۰۶- **رسالهٔ مراتب الوصول :** فارسی ، از رؤف احمد متخلص به رأفت مجددی.

۱۰۷- **مسائل اربعین :** از احمد سعید بن ابو سعد مجددی ، کاتب عثمان ، ۱۲۷۲ ه ق.

۱۰۸- **فیض ترحیم :** از میان تاج‌الدین بدستور مولوی رحیم بخش ، ۱۲٦٤ ه ق.

۱۰۹- **مجموعه :** ۱- **حضرات القدس** ، از ملا بدرالدین سرهندی ، (ناقص) . ۲- **رساله‌ٔ ناسوار :** فارسی ، از آخوند صاد. ۳- **رساله‌ٔ حل و حرمت و حیوانات** ، کتابت ۱۰۸۹ ه ق.

۱۱۰- **نصاب الاحتساب :** فارسی.

۱۱۱- **سعدیه :** شرح خلاصهٔ کیدانی.

۱۱۲- **الانهار الاربعه :** از شاه احمد سعید المجددی.

۱۱۳- **رساله در رد وهابیه :** (اثبات تقلید) در حصر مذاهب اربعه ، کاتب محمد وحید ، و احمد علی گل.

۱۱٤- **مجموعهٔ خطب :** (عربی و فارسی و هندی).

۱۱۵- **اقل غوامض عن دفع هواجس :** فارسی و عربی ، از محمد بهاء الدین ، کاتب محمد سپهدار خان بن محمد اکبر خان الدهلوی (به ضمیمهٔ اشعار فارسی).

۱۱۶- **رسالهٔ عرفان و تصوف :** یعقوب چرخی.

۱۱۷- **مجموعهٔ رسائل در تصوف :** ۱- حجت العمل فی ابطال الحبل ، از محمد موسی ، ۲- رسالهٔ در تصوف از فقیر ولی ملوک شاه الصدیقی. (عربی و فارسی) .

۱۱۸- **تفسیر مظهری :** (عربی) ، از حضرت قاضی (سناء) ثناء الله پانی پتی .

۱۱۹- **مشارع الاصول :** (عربی).

Marfat.com

۱۲۰- **المستدرک علی الصحیح :** (۲ جلد) کاتب قاضی نور محمد ، ۱۳۳۶ ه ق.
۱۲۱- **دیوان احمد جام (ژنده پیل) :** کاتب شاه آبادی ، ۱۱۰۳ ه ق.
۱۲۲- **تذکرهٔ دولت شاه سمرقندی :** یا «طبقات الشعراء» از دولت شاه بن علاء الدوله بختشاه الغازی سمرقندی.

در این کتابخانه باز هم نسخه های خطی موجود بود و بعضی از آنها را مردمان به امانت گرفته و یا در خانه های سه پسر مولانا محمد اسمعیل سراجی بود. پسران مولانا خود عالم و حافظ قرآن و سخن شناس بودند به نام های : صاحبزاده محمد سعد سراجی مرشد بابا ، صاحبزاده محمد سعید حافظ قرآن ، صاحب زاده حافظ محمد یوسف.

۱۴۷- کتابخانهٔ مولانا محمد عارف

[خانقاه شریف موسی زئی، موسی زئی شریف، دیره اسماعیل خان]

این کتابخانه در خانهٔ آقای مولانا محمد عارف است که در یک صدمتری خانقاه شریف موسی زئی واقع است و در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی و ۶۰ نسخهٔ خطی دارد. پسر مولانا محمد عارف آقای حافظ محمد داود به این کتابها علاقه مندی ویژه نشان می داد. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **فضائل الصحابه و التابعین :** (عربی) ، متن کهن ، کاتب محمد القاضی.
۲- **مسائل فقه :** گرد آورنده شیخ فقیه زاهد مسعود بن محمود بن یوسف سمرقندی.
۳- **نسخه در احوال مشایخ و اولیاء الله :** متن ارزندهٔ کهن ، کتابت ۸۷۳ ه ق.
در متن نام «ابوبکر عبد الله بن محمد شاه هاورالاسدی الرازی» آمده مثلاً : فصل چهارم در شرح ملکوتیات ، فصل هشتم در بیان سلوک محترفه و اهل صناع.

اشعار عارف :

مولانا محمد عارف شاعری پختهٔ سوخته و آگاه به تاریخ ایران و عاشق زبان و ادب فارسی است. اینک یک غزل از او :

عشقبازان تو از حکم قلم آمده ایم — طالع ماست که با شوکت جم آمده ایم
ره رو جادهٔ عشق ار خطر جان دارد — ره نوردیم به سر تا به حرم آمده ایم

Marfat.com

می خرامم به ره کوی تو با جور رقیب — لطف فرمای که با جور و ستم آمده ایم
یار با حسن دلاویز به ما روی داشت — نظری کن که به این خانهٔ غم آمده ایم
ساقی ما گذرد بهر خدا باده به دست — از پی چرغه به میخانه صنم آمده ایم
من و همراز من ای دل‌به تماشای چمن — بلبلانیم در این گوشه به هم آمده ایم
عارف آن جلوهٔ جانانه ز ماتاب بود — بر درش کوفته از بهر کرم آمده ایم

و یک قطعهٔ طنز در وصف «**چای سبز**» از او :

ای چای سبز بادهٔ ما بی ریا تویی — دست دراز کرده تعب را قفا تویی
ما عاجزیم بر لب ما چون نهی قدم — بوسیم پای تو که به جان آشنا تویی
چون شاهدان حال درون راست کارساز — در وقت خویش سوخته دل را ضیا تویی
عارف در این مصاف‌سگو یاوه شوخموش — بی جا گرفته‌رشتهٔ مضمون چرا تو یی

کراچی :

۱۴۸ـ کتابخانهٔ آقای پیر علی‌محمد راشدی

[کراچی]

آنچه که من شوق دیدارش را داشتم ، دیدار از کتابخانهٔ آقای پیر علی محمد راشدی بود که خوشبختانه چهرهٔ حقیقت به خود گرفت و با اصرار و ابرام این حقیر در های کتابخانه را گشودند و من با ذخایری از کتب مهم که نیمی از آنها مراجع ادبی و تاریخی بود روبرو شدم. این کتابهای ارزنده همه در اطاق‌های طبقهٔ زیرین ساختمان خانه شان بود و جمعاً در حدود ۲۰۰۰ مجلد کتاب به نظر می رسیدند که به زبان انگلیسی ، چینی ، اردو ، عربی ، فارسی ، سندی بودند. خانم راشدی گفت نسخه های خطی ، اسلاید ، صفحه های ضبط آواز های محلی هم داریم و لیکن فعلاً در صندوق های مقفل است. قفسه ها و آرایش و پیرایش کتابخانه بسیار دیدنی بود. در وسط کتابخانه یک حوض مرمرین با فوارهٔ مرمرین قرار داشت البته بدون آب و در دو طرف این حوض دو جعبه آیینه بود که در آن دو سر ببر با چشمان درخشان دیده می‌شد. خانم پیر راشدی گفت: «این دو ببر را آقای پیر علی‌محمد راشدی خودش شکارکرده است». دیدار از این کتابخانه فرصت و دقت بیشتر می خواست که در آن حال امکان نداشت .

Marfat.com

راولپندی :

۱۴۹ ـ کتابخانهٔ گلزار پرویز
[۲۰ باغ و بهار ، ویسترج—۲ ، راولپندی]

مالک این کتابخانه آقای سرهنگ محمد گلزار کیانی است. وی از افسران باز نشستهٔ ارتش پاکستان است. وجه تسمیهٔ کتابخانه به «گلزار پرویز» آن است که وی را جوانی بوده به همین نام و در سال ۱۹۷۱ در گذشته است. در حدود ۱۰۰۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۱۰۰ نسخهٔ خطی دارد. در این کتابخانه تعداد اسناد و مدارک تاریخی و فرمان های پادشاهان و احکام امیران و حاکمان موجود است و همهٔ آنها به زبان فارسی است. فقط ۲ نسخهٔ خطی در این کتابخانه دیدم و دیدار از نسخه‌های دیگر به وقت دیگر موکول شد.

۱- **کیگوهر نامه :** به دستور راجه صاحب باغ و بهار خان نائب تحصیلدار ، کاتب برهان الدین چشتی امام مسجد نیابی بورگی بزرگ ، تاریخ کتابت ۱۳۲۱ ه ق. ۲۱۷ صفحه.

۲- **قرآن شریف :** مذهب و منقش ، خط ثلث خوش ، قطع کوچک. نام مذهب در این نسخه آمده است : «ذهبه علی الکمالی مقتدا افجی زاده ، ۱۳۵۵». (عبدالرحیم حسین از اسلامبول خریده است).

چند اسم و جملهٔ تاریخی از روی اسناد و فرمان ها خواندم ، از جمله :

— «از اینجانب حضرت سلطان سلطان المعظم صاحب والا شان سلطان محمود غزنوی از مقام اکبر آباد ، تاریخ ۳۹۱ ه ق» این سند فارسی به خط نستعلیق است و گویا از روی سندی است کتاب شده که کهن بوده است و جعلی است.

— « حضرت احمد شاه پادشاه درانی از لاهور ، ۱۸ ماه شعبان سنهٔ ۱۱۵۷ ه ق».

— «سلطان جهان شاه ۱۱۳۰ ه ق».

در اسنادی که در اختیار آقای سرهنگ محمد گلزار خان کیانی است. نام های فارسی سره به چشم می خورد و اصولا در خانوادهٔ او همواره از نام های زیبای فارسی (مفرد و مرکب) استفاده می کنند ، مانند : گل بهار کیانی ، شاهد مسرور گل کیانی ، جاوید گلزار ، نسیم اختر کیانی ، پرویز گلزار ، جمشید گلزار ، نوبهار کیانی ، سکندر زمان ، محمد رستم کیانی ، منوچهر ، کیقباد ، لهراسب ، گشتاسب ، باغ و بهار خان ، لفظ «گل» در نام های این خاندان بسیار است.

Marfat.com

لاهور :

۱۵۰- کتابخانهٔ نفیس رقم
[(گنجینهٔ نفیس) ، جامعهٔ مدنیه، کریم پارک ، لاهور]

مالک این کتابخانه آقای مولانا سید انور حسین نفیس رقم دانشمند و خوشنویس سیالکوتی است. وی استاد خطاطی و فن کتابت است در جامعهٔ مدنیه (لاهور). در کتابخانهٔ وی در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و ٤٠ نسخهٔ خطی موجود است. آقای نفیس رقم خود صاحب تألیفات گوناگون در موضوع عرفان و هنر و کتابت و خوشنویسی است ، مانند : نفایس القلم، وسیلة السعادات فی مجموع الشجرات ، تذکرهٔ مخدوم زاده ، مکاتیب سید احمد شهید ، احوال و آثار خطاط الملک تاج‌الدین زرین رقم ، نسیم گلبرگه ، احوال خاندان گیسو دراز (سید محمد حسینی) متوفی در ۸۲۵ ه ق ، مدفون در گلبرگه (حیدر آباد دکن).

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از گنجینهٔ نفیس :

۱- **مکاتیب سید احمد شهید :** خط نستعلیق، تاریخ کتابت: ۳جمادی‌الثانی ۱۳۰۱ ه ق، کاتب ابو الظفر عبید الله غلام حسین ساکن ساهو واله از نواحی سیالکوت ۱۵٦ ورق (۳۱۲ صفحه).

۲- **نصیحة الملوک :** تألیف سعدی شیرازی ، آغاز : «قومی که به طاعت حق». خوش خط مذهب ، به دستور مهاراجه نراندر سنگه مهندر بهادر ، والی پتیاله ، تاریخ کتابت ۱۲۷۵ ه ق ، کاتب عبید الله بن عباد الله بیک اعجاز رقم خان تلمیذ سید محمد امیر رضوی.

۳- **اوراد و تعاویذ :** کاتب و مؤلف شاه دین بن غلام محمد شاه ، ۱۲۸۰ ه ق ساکن ننگل سوهدا (سیالکوت).

٤- **ترغیب الصلوة :** از مولانا محمد بن احمد بن زاهد، کاتب شاه دین بن غلام محمد شاه ، ۱۲۸۰ ه ق.

۵- **شجرهٔ اسعدی :** نسخهٔ عکسی ، کتابت ۱۳۲۲ ه ق ، (اردو و فارسی).

سال رقم کے لیے ای هوشیار قصه عجب ختم هو کر شمار

٦- **تبصرة الخوارقات :** تألیف سید من‌الله بن علی‌الله حسینی ، تاریخ تألیف ۹۸۱ ه ق. کاتب سید انور حسین نفیس رقم (از روی دو نسخهٔ خطی موجود درکتابخانهٔ آصفیه ، حیدر آباد دکن).

Marfat.com

۷- **ملفوظات سید محمد حسینی خواجه گیسو دراز :** (متوفی ۸۲۵ ه ق) ۲ مجلد ، کتابت ۱۲۱۳ ه ق در بیجاپور (هند) ، ۶۹۲ صفحه . این نسخه یک تذکره است از کوششهای مسلمانان در شبه قاره در قرن ۸ ه ق و چگونگی خاندان سادات حسینی که از خراسان به هندوستان رسیده اند. در یک جای نسخه فتح دهلی را که توسط ۱۶ سید حسینی انجام می گیرد ، شرح می دهد .

۸- **وظایف و اوراد :** کاتب شاه دین بن غلام محمد ، سمت ۱۹۳۶ بکرمی.

۹- **خاتمه از حضرت سید محمد خواجه گیسودراز بنده نواز :** قرن ۱۱ ه ق .

۱۰- **اورنگشاهی :** درطب ، از درویش محمد حکیم ، کاتب محمد دین ولد میان تاج محمد ابن میان الهی بخش ، سمت ۱۹۴۴ بکرمی . به ضمیمهٔ این نسخه **رسالهٔ فرهنگ ادویهٔ هندی** کتابت شده است.

۱۱- **کتاب العقاید :** از سید محمد اکبر حسینی (متوفی ۸۱۲ ه ق) بن خواجه محمد حسینی گیسو دراز ، کتابت ۱۲۲۳ ه ق ، در گلبرگه.

۱۲- **طریق تعلیم خط :** فارسی تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۱۳- **مثنوی بدر منیر :** (اردو) ، از سید میر حسن دهلوی ، کتابت ۱۲۱۲ ه ق. تقریباً ۲۰۰۰ بیت دارد.

۱۴- **رقعات نعمت خان عالی :** کتابت قرن ۱۲ ه ق.

۱۵- **لعل و گوهر :** کاتب شمس‌الدین ، کتابت ۱۲۵۷ ه ق (۱۸۹۷ بکرمی) مالک نسخه پدماوت.

۱۶- **مجموعه :** ۱- شرح محمدی : (مثنوی فقهی) ، (اردو) ، کاتب سید الف شاه. ۲- شرح گلستان ، ۳- فرهنگ لغات مشکل گلستان.

۱۷- **نهایة الاعقاب در علم الانساب :** از شیخ شرف العبیدی .

۱۸- **مجموعهٔ مکاتیب :** (خطوط) : از سید خواجه محمد گیسو دراز ، (گلبرگه شریف).

۱۹- **ملفوظات :** (اردو) ، از حضرت قطب الارشاد مولانا شاه عبدالقادر رائپوری (متوفی ۱۳۲۲ ه ق).

۲۰- **حظایر القدس :** رسالهٔ عشق حقیقی ، از سید محمد حسینی گیسو دراز ، کاتب نور محمد یکی از شاگردان آقای نفیس رقم .

Marfat.com

۱۵۱- کتابخانهٔ شفیع

[(گنجینهٔ شفیع) ، نیو میوگاردن ، ٦ نمبر (شماره ٦) ، لاهور]

مالک این کتابخانه آقای احمد ربانی فرزند ارشد دکتر مولوی محمد شفیع مرحوم دانشمند و ایران شناس بزرگ پاکستان است. در این کتابخانه در حدود ۲۰۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۷۰۰۰ نسخهٔ خطی موجود است. فهرست بیش از ۱۰۰۰ نسخهٔ خطی فارسی این کتابخانه که متعلق به شخص دکتر محمد شفیع بوده است در یک مجلد تألیف دکتر محمد بشیرحسین و به اهتمام آقای احمد ربانی چاپ شده است. در این کتابخانه تعدادی مرقعات به خط گلزار ، خط اسد ، خط ذوالجناح ، خط قرآنی ، خط غبار موجود است. تقریباً همهٔ نسخه های خطی این کتابخانه برگزیده و ارزنده است و شهرت جهانی دارد. اینک نامهای چند نسخهٔ خطی :

۱- **دیوان شاهی** : (منتخب) : کاتب سلطان علی مشهدی با مهر های گونا گون : «تمت علی ید افقر الکاتبین سلطان علی مشهدی» ، خط نستعلیق خوش ، مذهب و منقش ، جلد ضربی سوخته و برجسته ، آغاز :

«نابسته بسلسلهٔ مشک بو گره».

۲- **دیوان شاهی** : سرودهٔ شاهی سبزواری ، در عهد سلطنت سلطان حسین بایقرا ، کاغذ افشان زرد شنگرف، جلد سوخته و ضربی و مرصع: «تمت بالخیر سلطان‌علی المشهدی .» آغاز: «بیاض خط سبزت هزاران داغ بر دلها» .

۳- **کتاب البشارة من کتاب الاشارة**: کاتب امیر خواجه بن ذالمند بن عمر القودنا ، تاریخ کتابت ٦۹۵ ه ق. «یوم الخمیس الثانی والعشرین من شوال سنهٔ خمس و تسعین و ستمایة».

٤- **مجموعة الرسائل** : (۱- تجوید، ۲- فضائل‌القراء ، رسالهٔ‌دیگر) ، (عربی و فارسی) ، کاتب محمد البخاری ، یوم السبت عشر من ذی القعده من شهور سنه ثلث و تسعین و ستمائة (٦۹۳ ه ق) .

۵- **المطول تفتازانی** : شروع کتابت ۷٤۲ ه ق و خاتمه کتابت ۷٤۸ ه ق .

٦- **تفسیر قشیری** : تقریباً قرن ۷ ه ق.

Marfat.com

۷- **دیوان غزلیات امیر خسرو :** خط نستعلیق خوش ، منقش و مصور و آراسته با خط سواد و نقش های سایه روشن.

۸- **معارج النبوة فی مدارج الفتوه :** تألیف معین المسکین ، کتابت ۱۰۲۲ ه ق. کاتب میر ناجا بن میر عرب برادر زادهٔ میر کلنگی کاتب بخاری.

۹- **دیوان محتشم کاشی :**

۱۰- **صحیح البخاری :** مجلد التاسع ، تقریباً قرن ۹ ه ق.

۱۱- **دیوان‌عبیدی :** (ترکی) ، کتابت ۹۹۸ ه ق ، کاتب نوروز محمد بن عبد الباقی ارغون .

۱۲- **ذخیرهٔ خوارزمشاهی :** کتابت ۶۷۱ ه ق. کاتب محمد بن احمد الکاتب :

«تمام شد قرافادین ذخیرهٔ خوارزمشاهی ، سال ششصد و هفتاد و یک از هجرة کتبه محمد بن احمد الکاتب» .

۱۳- **مقامات حریری :** (عربی) ، (۵ مقاله) تمت ، فی شهور سنهٔ ۱۰۷۷ ه ق.

۱۴- **مثنوی مولوی :** کاتب «بندهٔ محتاج شیخ محمد بن احمد المشتهر بحلاج احسن احواله. . . . ببلدهٔ محفوظ سمرقند . . . . سنه تسع و اربعین و ثمانمائه= ۸۴۹ ه ق».

۱۵- **مثنوی مولوی :** کاتب غیاث‌الدین محمود الحسینی ، تاریخ کتابت ۱۰۴۴ ه ق.

۱۶- **مثنوی مولوی :** کاتب محمد قاسم بن میران محیی‌الدین ، زرافشان ، مذهب ، تقریباً قرن ۹ ه ق.

۱۷- **مجموعهٔ مقالات :** در موضوع ادب و فرهنگ و زبان فارسی و موسیقی و پنج آشوب در بارهٔ مثنویات حکیم زلالی خوانساری (۱- محمود و ایاز ، ۲- ذره و خورشید ، ۳- شعلهٔ دیدار ، ۴- حسن گلوسوز ، ۵- آذرو سمندر).

۱۸- **شاهنامهٔ منثور :** تاریخ شمشیر خانی ، سال تألیف ۱۰۶۶ در شاه جهان آباد ، کاتب امام‌الدین بن عبدالرسول ، کتابت ۱۲۶۵ ه ق.

۱۹- **دیوان عرفی :** کتابت ۱۰۱۸ ه ق (۱۹ سال پس از فوت شاعر).

۲۰- **تاریخ پنجاب :** (اردو) تألیف مفتی تاج‌الدین بن امام‌الدین ابن قاضی نظام‌الدین بن قاضی عبد الباقی.

Marfat.com

۲۱- **قرآن شریف** : برای اورنگ زیب عالمگیر کتابت شده. کتبه العبد المذنب یاقوت رقم خان عرف محمد عارف الهروی.

۲۲- **قرآن شریف** : کاتب فقیر محمد مراد ، مذهب و مجدول و منقش ، کتابت سنهٔ ٤۱ جلوس برابر با ۱۱۰۹ ه ق.

۲۳- **نزهة الارواح** : کاتب سید قاهر بن سید طاهر الحسینی ترمذی ، ۹۸۳ ه ق ، مالک مولانا سلیمان آهنگر ملتانی.

۲٤- **مختصرالوقایه** : (عربی) ، کاتب عمادالدین. نسخهٔ کهن.

۲۵- **قرآن شریف** : مذهب و مرصع و زرافشان و خط نسخ عالی.

۲٦- **مثنوی مولوی** : کاتب محمد عارف ، کتابت ۱۰۹٤ ه ق.

۲۷- **مکتوبات امام ربانی** : کتابت ۱۰٤۹ ه ق.

۲۸- **مجموعهٔ تاریخی** : (فارسی) ، قطع بزرگ ، ۱- منشآت لطیفه از امیر آخوند میر ، ۲- نظام‌التواریخ و چند نسخهٔ دیگر. کاتب سعدالله ولد عبدالعزیز در شهر لاهور ، کتابت ۱۰۱٤ ه ق.

۲۹- **کلیله و دمنه** : خوش خط مصور (۳٦ تصویر) ، قرن ۸ ه ق .

۳۰- **کلیله و دمنه** : خوش خط و مصور (۲٦ تصویر) ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق .

۳۱- **نقش بدیع غزالی** : (مثنوی) ، ۱۱۸۷ ه ق در بلدهٔ فرح آباد (بمعرفت میندو خریده شد).

آغاز : «المنة لله که ز هستی رستم» (شماره ۱٤۳).

۳۲- **مهر و مشتری** : سرودهٔ مولانا شمس‌الدین عصار تبریزی، مصور (۹ تصویر)، خوش خط و زیبا ، کاتب ابن فخر کواری ، کتابت ۸۸۰ ه ق.

آغاز : «به نام پادشاه عام عاشق».

۳۳- **تیمور نامهٔ هاتفی** : مجلد و منقش و زیبا و خوش خط ، کاتب خواجه ضیاءالدین ، کتابت ۹۲۷ ه ق.

۳٤- **تحفة المؤمنین** : تألیف محمد مؤمنین حسینی طبیب ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق .

۳۵- **کتاب راک مالا** : (اردو ، منظوم) از دست فیض بخش به پاس خاطر عبدالرحمن ، منقش و مذهب و مصور (٤۰ تصویر).

Marfat.com

پیشاور :

۱۵۲- کتابخانهٔ بخش فارسی
[دانشگاه پیشاور ، پیشاور]

در این کتابخانه آنگونه که من دیدم ، در حدود ۲۵۰۰ کتاب چاپی دارد و اکثر آنها چاپ ایران و به زبان فارسی است. این کتابخانه به روش و سبک نوین امروزی اداره می شود. میز مطالعه ، قفسه های آهنی با در های شیشه یی دارد. قرآن چاپ دربار شاهنشاهی به خط احمد نیریزی در جعبهٔ مخصوص نهاده شده ، تصویر شاهنشاه آریا مهر و شهبانو و ولیعهد و قائد اعظم محمد علی جناح و تصاویر بزرگان روی دیوار است. مراجعان به این کتابخانه اغلب استادان و دانش جویان بخش فارسی دانشگاه پیشاور هستند. نسخهٔ خطی در این کتابخانه ندیدم.

۱۵۳- کتابخانهٔ دکتر سید مرتضی جعفری
[محوطهٔ دانشگاه پیشاور ، پیشاور]

مالک این کتابخانه آقای دکتر سید مرتضی جعفری رئیس بخش اردو در دانشگاه پیشاور است. وی درجهٔ دکتری خود را از دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران دریافت کرده و شاعر و ادیب فارسی و اردو است و تألیفات متعدد دارد. در کتابخانهٔ وی در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی (اردو و فارسی) موجود است و ۲ نسخهٔ خطی نیز دارد :

۱- گلستان سعدی :

۲- یوسف و زلیخای جامی :

حسن ابدال :

۱۵۴- کتابخانهٔ پرفسور منظور الحق صدیقی
[دانشکدهٔ دولتی کیدیت ، خانهٔ شماره ۱ ، حسن ابدال]

به همراهی آقای پرفسور ملک محمد اقبال استاد دانشکدهٔ دولتی راولپندی بدین کتابخانه راه یافتم. آقای پرفسور منظورالحق صدیقی با محبت و مهربانی فراوان از ما پذیرایی

Marfat.com

کرد. آقای اختر راهی استاد دانشکدهٔ دولتی مری و چند نفر دیگرهم از این کتابخانه در همان حال دیدن کردند. آقای پرفسور منظورالحق صدیقی استاد و رئیس گروه تاریخ و اردو و ریاضیات در دانشکدهٔ دولتی کیدیت است و بیش از ۱۲ تألیف دارد از جمله :—

۱- مآثرالاجداد (تاریخ خاندانی) که ۷۵ سند در آن آمده است (اردو).
۲- محفل معما گویی (اردو).
۳- نمونه کا ایک نوجوان (اردو).
٤- هاری هریانه (اردو).
۵- تاریخ حسن ابدال (با اسناد و عکس ها و نقشه ها).

در کتابخانهٔ آقای پرفسور منظورالحق صدیقی در حدود ۳۰۰ نامه و فرمان و حکم و دستور (اسناد و خطوط) موجود است که بیش از ۲۵۰ عدد آنها به زبان فارسی و بقیه به زبان اردو و عربی و پنجابی است. تعدادی از این نامه ها و احکام و فرمان ها و اسناد و خطوط از پادشاهان دورهٔ مغول است که در شبه قارهٔ پاکستان و هند حکومت می کرده اند ، مانند :

۱- فرمان شهنشاه اورنگ زیب عالمگیر ، سنهٔ جلوس ٦ و ۱۱ مطابق سال ۱۰۷۹ ه ق. در این فرمان اورنگ زیب را «امیرالمؤمنین» نوشته اند : «امیرالمؤمنین ابوالمظفر محیی‌الدین محمد اورنگ زیب بهادر پادشاه غازی».
۲- فرمان احمد شاه پادشاه ، سنهٔ ۲ جلوس ، مطابق ۱۱٦۷ ه ق.
۳- فرمان محمد شاه پادشاه ، سنهٔ ۱۱ جلوس ۱۱٤۱ ه ق.
٤- اسناد خاندانی و مهر ها و شجرهٔ خاندانی ، ۱۲۹۵ ه ق ، ۱۸۷۸ میلادی ، ۱۹۳۸ میلادی.
۵- مدال های طلا و جام های نقره یی.
٦- فرمان شاه جهان پادشاه ، سنهٔ ۲۹ جلوس.
۷- پادشاه عالمگیر سنهٔ ۲٦ جلوس مطابق با ۹ رجب ۱۰۷۵ ه ق.
۸- فرمان فرخ سیر پادشاه غازی ، سنهٔ ۳ جلوس.
۹- فرمان شاه عالم پادشاه ۲٦ محرم سنهٔ ۵ جلوس ۱۱۲۳ ه ق.

Marfat.com

در کتابخانه یک قصیدهٔ اردو تحت عنوان «غزل میخانهٔ روحانیت» آمده که جگر مراد آبادی آنرا سروده است در وقتی که در خانهٔ آقای منظورالحق صدیقی مهمان بوده است به تاریخ ٤ اکتوبر ۱۹۵٤ میلادی ، بدین مطلع :

کهان سے برھ کے پهنچے هین کهان تک علم و فن ساقی
مگر آسوده انسان کا نه تن ساقی نه من ساقی

و بدین مقطع : بده ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت
سواد ساحل گنگا و گلگشت جمن ساقی

در کتابخانهٔ آقای منظورالحق صدیقی در حدود ۲۲۰۰ کتاب چاپی و ۳۰ نسخهٔ خطی موجود است : از جمله :

۱- **لوامع البینات فی الاسماء والصفات** : (شرح نود و نه نام)، (فارسی)، این نسخه در کتابخانهٔ شاهی قلعهٔ معلی دهلی بود. ۷ مهر از شاهان دارد ، ۱٦۷ برگ دارد. در عهد «ابوالمؤید سام بن محمد بن مسعود بن الحسین» و در زمان «عمادالدین نظام‌الاسلام ابی حفص عمر بن الحسین» تألیف شده است. تقریباً قرن ۱۰ ه ق.

۲- **رقعات محمدی** : (فارسی) ، تألیف مسیح‌الزمان هانسوی معروف به محمدی قادری ، موضوع آن نامه نگاری ، قرن ۱۲ ه ق. ۱٦٤ صفحه.

۳- **مناهج الطالبین و مسالک الصادقین** : تألیف محمود بن سعد الله اصفهانی ، تاریخ تألیف ۷۲۸ ه ق (ماه ذیقعده) ، کاتب پیر علی بن ابوالفتح خلج ، تاریخ کتابت ۸۷۵ ه ق (در بلدهٔ پاوه من جبال شاهو)، قطع رقعی ، در حدود ۲۲۰ ورق. مقدمه ، ۱۰ باب ، خاتمه ، در آخر اینگونه آمده است :
«وقع الفراغ منه و انتهی الی آخره فی اواخر شهر الله المبارک رمضان من شهور سنه ثمان و عشرین و سبعمایه ببلدة پاوه من جبال شاهو تذکرة للامر الصالحین والفقراء والسالکین راجیاً لاینسوه فی صالح دعواه غفرالله تعالی لکاتبه و مؤلفه (خط مؤلف) محمود بن سعدالله الاصفهانی تمت کتابت هذه النسخة الشریف المیمونه علی ید اضعف عبادالله وافقر هم الی الملک العلی الاعلی پیر علی بن ابوالفتح خلج فی اواسط شهر ذی القعدة سنة خمس و سبعین و ثمانمایه الهجرة النبویة».

Marfat.com

٤- **ملاک الاعتقاد :** (فارسی)، از محمد یحیی معروف به شاه خوب الله الہ آبادی. در ذکر احوال بزرگان خاندان چشتیه.

٥- **فوز الجنات :** (فارسی) ، از شاه محمد افضل الہ آبادی در معرفت سلوک. کاتب شاه محمد اسمعیل شہید مَہمی ، سال کتابت ۱۲۳٤ ھ ق.

٦- **مرآة الحقیقه :** (فارسی) در تصوف.

۷- **معرفة السلوک :** (فارسی) از شیخ محمود چشتی ، کاتب شاه محمد اسمعیل شہید مَہمی ، کتابت : ۱۲۳۳ ھ ق.

۸- **مصباح السالکین :** (فارسی) تألیف محمد عبدالعظیم بن محمد حفیظ گیلانی لاهوری ثم پانی پتی (متوفی ۱۲۳۷ ھ ق) ، در موضوع عرفان و تصوف ، ۳۲٦ صفحه. (به خط مؤلف).

۹- **مثنوی جنون المجانین :** (فارسی) از شاه نصرالله نصرتی ، کاتب شیخ ابوالحسن ولد شیخ امام‌الدین ابن شیخ جهنیو ، ۱۱۸۱ ھ ق ، ٤٤۸ صفحه.

۱۰- **اسناد الاشجار :** از شاه غلام جیلانی رُهتکی (رُهتک نام شهری در ٤۰ میلی دهلی) صوبهٔ هریانه، تاریخ تألیف ۱۲۰۳ھ ق ۱٦ربیع‌الاول در الہ آباد، در موضوع سلاسل دینی و عرفانی اسلامی (نسخهٔ ارزنده).

۱۱- **انیس الاعتقاد:** (فارسی) ، در احوال هادی هریانه حضرت شاه محمد رمضان شهید، ۲٤ صفحه ، کاتب محمد عظیم‌الدین صدیقی.

۱۲- **شرائط المریدین:** (فارسی) (الجزء الاول)، تألیف حضرت شاه غلام جیلانی رهتکی، کاتب شیخ کرم علی ولد شیخ عظیم الله متوفی ساکن دارالشرفا قلعه قصبهٔ رهتک بروز دو شنبه ، ۱۲۳٤ ھ ق.

۱۳- **رسالهٔ آداب پیر و مرید :** تألیف حضرت شاه غلام جیلانی رهتکی.

۱٤- **فتوحات مرشدیه :** (فارسی) از حافظ محمد ضیاء الدین ولد مولوی معین الدین بارنولی ، ۲٤۰ ، قرن ۱۳ ھ ق ، مشتمل بر تعلیمات و تلقینات حضرت شاه محمد رمضان شهید.

۱۵- **اظهار الاخفاء :** (واجب و ممکن) ، فارسی از شاه غلام جیلانی رهتکی ، کاتب شاه محمد اسمعیل مہمی شهید جنگ آزادی. ۲۱ صفحه.

Marfat.com

۱۶- **رسالهٔ فنا :** از شاه شرف الدین یحیی منیری ، کاتب شاه محمد اسمعیل شهید جنگ آزادی ، ٤ صفحه.

۱۷- **ارشاد السالکین :**(فارسی)، از ابو سعید بن فضل الله احمد المحمد الحسینی ، کاتب شاه محمد اسمعیل شهید جنگ آزادی ، ۸٤ صفحه ، ۱۲۳٤ ه ق.

۱۸- **طریق الهدی :** (فارسی) ، از شاه غلام جیلانی رهتکی ، کاتب شاه محمد اسمعیل شهید جنگ آزادی.

۱۹- **مجموعه :** (فارسی) ۱- ریاض الادویه ، ۲- ثلثیات بخاری ، ۳- سلسلهٔ شاهذلیه از محمد اسمعیل ولد شیخ عبدالعظیم ، ٤- رسالهٔ موسیقی.

۲۰- **مجموعه :** (فارسی)، ۱- رسالهٔ قادری، ۲- رسالهٔ وحدت وجود و وحدت شهود. از شاه محمد غوث پیشاوری ثم اللاهوری ابن سید حسن قادری ، ۲۰ صفحه.

۲۱- **مجموعه :** (فارسی و عربی) ، ۱- شرح اسماء الحسنی علی سبیل الاجمال ، ۲- شرائط الخرقه ، ۳- رسالهٔ طریق تلقین ذکر ، ٤- رسالهٔ طریق قادریه ، ۵- ذکر رجال ، ٦- رسالهٔ قشیریه، ۷- رسالهٔ کیمیاء السعاده و بلوغ الاراده للشیخ العربی ، ۸- اجازت نامهٔ شیخ عبدالحق دهلوی فی طریق القادریه ، ۹- رسالهٔ مکارم اخلاق ، ۱۰- رسالهٔ فضل المتأخرین لمولانا عضدالدین ، ۱۱- دعای ختم القرآن ، ۱۲- دعای ختم القرآن ، ۱۳- رسالهٔ معرفت سمت القبله . ۱٤- رسالهٔ فواید متفرقه ، من کلام شیخ محب الله اله آبادی ، نشان مهر : «حکیم محمد اسمعیل عظیم شد ۱۲٤۲ ه ق».

دریه :

۱۵۵- کتابخانهٔ فیض القرآن

[**مدرسهٔ فیض القرآن ، روستای دریه ، بخش حضرو ، کیمبلپور (استان پنجاب)**]

به همراهی آقای پرفسور ملک محمد اقبال استاد دانشکدهٔ دولتی راولپندی بدین کتابخانه راه یافتم. این روستا در ٤۲ کیلومتری راولپندی از دهستان حضرو بخش شهر کیمبلپور است. کتابخانه متعلق به مدرسهٔ فیض القرآن است. مؤسس مدرسه حضرت محمد جی (رح) بوده و در ۸۰ سال پیش (به سال ۱۳۱٤ ه ق) ساخته شده است. در این مدرسه ۳۲ طالب علم مشغول تحصیل هستند و برای آنها غذا و جا آماده است و آشپز خانه

Marfat.com

یا «لنگر» آن علاوه بر طالب علمان به فقیران و از راه رسیدگان هم غذا می دهد. مسؤول کنونی مدرسه حضرت بابا جی صاحب نام دارد و پسرش سلطان محمود باوی همکاری می کند. مدرسه در سه طبقه ساخته شده است: طبقهٔ اول مسجد، طبقهٔ دوم مدرسه، طبقهٔ سوم کتابخانه و حجرات طالب علمان و نماز خانهٔ خاص.

در کتابخانهٔ فیض القرآن در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی و ۳۵ نسخهٔ خطی موجود است از جمله:

۱- **انواع العلوم فی مقاصد الخاص و العموم:** فارسی، از عبدالله لهوری، کاتب عبدالصمد ولد محمد ولد عمر، تقریباً قرن ۱۲ ه ق.

۲- **اسکندر نامه:** به دستور بختیار بیک، کتابت ۱۲۳۱ ه ق

۳- **مجموعهٔ سلطانی:** (فارسی)، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

٤- **علم میراث:** (فارسی)، درسی (دستنویس).

۵- **منظومهٔ ارثیه:** از مراد علی بن زاد حاجی، تاریخ تألیف ۱۲۸۱ ه ق = فارغ.

٦- **ترائیه:** (فارسی)، شرح منظومهٔ ارثیه از همان مؤلف، ۱۲۸۳ = تابع.

۷- **کتاب حدیث:** خط نسخ، قرن ۱۳ ه ق.

۸- **عبدالرسول:** عربی در نحو، تألیف عبدالرسول کامروی (کامره نام روستایی است در نزدیک حضرو)، کتابت ۱۳۸۳ ه ق، کاتب و مالک سلطان محمود بن بابا جی دریه‌وی.

۹- **قرآن شریف:** (دو جزو).

۱۰- **شرح مراح الارواح:** (عربی)، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۱۱- **ترجمهٔ کافیه:** در نحو (اردو).

۱۲- **شرح کنز الدقایق:** (فارسی)، ترجمهٔ نصر الله بن محمد بن جمال الادوی المعروف بالکرمانی، کتابت ۱۱۲۵ ه ق، کاتب میر محمد حسن.

۱۳- **منیة المصلی و غنیة المبتدی:** (در فقه). (عربی).

۱٤- **ابتداء آغاز اول:** (فارسی و عربی و پنجابی)، کاتب میر عبد الله در روستای غور غشتی.

Marfat.com

۱۵- **نصاب مثلث :** (فارسی و عربی) ، کاتب میر عبدالله (سه لغت به سه طریق ترجمه شده). برای احمد جی و محمد جی.

۱۶- **الحاشیهٔ المولوی المعلقه علی شرح التلخیص المسمی بالمطول : (عربی).**
از مولانا عبدالحکیم سیالکوتی ، سنهٔ ۱۰۷۱ ه ق ، کاتب فخرالدین.

لاهور :

۱۵۶- کتابخانهٔ (مکتبهٔ) احسان دانش

[دانش آباد ، ۳۷ انارکلی ، لاهور]

در تاریخ ۳ دی ماه ۱۳۵۳ خورشیدی از کتابخانهٔ استاد احسان دانش دیدن کردم. وقتی که به کتابخانهٔ وی وارد شدم گروهی از شاعران و دانشمندان را در حضور وی یافتم ، از جمله آقای سجاد بریلوی استاد دانشکدهٔ دولتی ملتان ، آقای هاتف دهلوی ، آقای سید صفدر حسین شاه متخلص به «شهید» و چند تن دیگر. احسان دانش شاعری است سوخته و پخته و دانشمندی است آزاده که از کارگری و مزدوری به مقام استادی و استاد راهنمای دکتری دانشگاه پنجاب رسیده است و به اندام کوچک و کوتاه و لیکن قوی و استوار واقعاً به علم و ادب و تاریخ اسلام و پاکستان خدمت می کند. در سال ۱۹۱۴ میلادی در کاندهله بخش شهرستان مظفر نگر در هند ولادت یافته و اکنون ۶۲ سال دارد. تحصیلات خود را از مسجد و مدرسه آغاز کرده و به دانشگاه رسیده است. بیش از ۳۵ تألیف و دیوان شعر دارد که نیمی از آنها چاپ شده است.

در کتابخانهٔ احسان دانش در حدود ۲۵۰۰۰ کتاب چاپی (اردو و فارسی و عربی و انگلیسی و پنجابی) و تقریباً ۱۸۰۰ نسخهٔ خطی موجود است. همهٔ کتابها در صندوق ها و در طاقچه ها و روی رف ها و روی زمین چیده شده است و لیکن خیلی خوب تحت مراقبت و مواظبت هستند بطوری که کرم و گرد و غبار و نم کمتر به آنها زیانی و ضرری رسانیده است. آقای احسان دانش به زبان اردو شعر می سراید و در زبان فارسی هم گاه گاهی. از روی تواضع همواره می گوید من هیچ نمی دانم و این بیت **غنی** کشمیری را تکرار می کند و با خط خوش آنرا نویسانیده و بالای سرش آویخته است :

«همچو سوزن دائم از پوشش گریزانیم ما جامه بهر خلق می دوزیم و عریانیم ما»

Marfat.com

اینک چند نسخهٔ خطی :

۱- **نخبة التفاسیر** : از محمد کاظم بن عبدالحکیم (تفسیر فارسی مذهب شیعه) ، تاریخ تألیف ۱۱٤٦ه ق، ٤۱۳ ورق. کتابت ۱۱٤۸ه ق. ۳ مهر از مؤلف دارد. این نسخه منتخبی از تفسیر آصفی ، مجمع البیان ، معالم التنزیل ، و تفسیر جلالین است.

۲- **انتخاب دواوین شاعران** : از عبدالواسع جبلی ، ۵۵۸ه ق. ادیب صابر ۵٤٦هق. رضی نیشابوری ، کمال اسماعیل اصفهانی ، نسخه یی است بسیار ارزنده و اشعار هر شاعر را تحت عنوان نام هر شاعر جدا جدا آورده است. تقریباً قرن ٦ و ۷ ه ق. ۱۱۰ ورق .

۳- **شرح صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه** : (فارسی)، شارح محمد بن محمد میر باقر داماد (متوفی ۱۰٤۱ه ق) تاریخ کتابت ۱۰۷۷ه ق. کاتب محمد ابراهیم بیک تبریزی ، ۳٤۲ ورق.

٤- **دستور العلاج** : (فارسی) ، کاغذ جهانگیری ، کتابت تقریباً قرن ۱۱ه ق.

۵- **پنج گنج** : یا «اعجاز الرسائل» (رسائل الاعجاز) ، فارسی هر رساله جداگانه سر لوح دارد و مذهب است. خط نستعلیق خفی خوب ، در زمان نواب نظام الملک آصف جاه اول رفیق خاص نواب درگاه قلیخان ، نسخهٔ ارزنده ، ۱۱۳۷ صفحه.

٦- **دیوان حافظ** : (قطع کوچک) تقریباً قرن ۱۰ه ق ، خط نستعلیق خفی.

۷- **دیوان عرفی** : تاریخ کتابت ۱۰٤۷ه ق. کاتب فتح محمد عبدالعزیز حسنی الحسینی ، تقریباً ٦۰۰ وزق

۸- **مرآت الجمال** : (بیاض اشعار) ، فارسی ، بسیار خوش خط (نستعلیق) ، اشعاری که دربارهٔ اعضا و اندام معشوق است در این بیاض گرد آمده است.

۹- **دیوان صائب** : (مذهب و منقش و مرصع) ، کاتب فیض الله ولد محمد اسحاق عرف خواجه ساکن اندرون قلعهٔ پختهٔ ملتان متصل روضهٔ منورهٔ مقدسهٔ متبرکهٔ شاه رکن عالم رکن الدین ابوالفتح فیض الله محمد ، سنهٔ پنج جلوس والا نصیر الدین محمد پادشاه غازی سنهٔ ۱۱۳۵ه ق.

۱۰- **زاد المسافرین** : فارسی ، سرودهٔ میر محمد حسین مرید غوث بهاء الحق ملتانی ،

Marfat.com

تاریخ سرودن ۷۲۹ھ ق ، کاتب فقیر کرم الهی ، ۱۲۸۰ھ ق ، مطابق ۱۹۲۱ بکرمی.

۱۱- **محاسن الاداب :** فارسی ، ترجمهٔ مکارم الاخلاق رضی الدین ابی نصر الحسن ابن علی الفضل بن الحسن الطبرسی ، تاریخ تألیف ۹۶۳ھ ق ، مترجم نصیر الدین محمد بن عبدالکریم الانصاری الاسترابادی ، تاریخ کتابت ۱۰۵۴ھ ق. کاتب حاجی طغرل در هرات.

۱۲- **التبیان فی اعراب القرآن :** تألیف ابوالبقا عبدالله بن الحسین بن عبدالله العکبراوی، کتابت ۱۲۹۹ھ ق ، کاتب ابوالظفر عبیدالله غلام حسین .

۱۳- **منشآت حزین :** (فارسی) ، کاتب یحیی علی مشهور به آغای ابن محمد علی خان المعروف میرزائی الهاشمی ثم العقیلی.

۱۴- **تاریخ فرشته :** فارسی ، مهر «محمد علی بهادر ۱۲۱۹» ، کاتب غلام علی ابن غلام احمد ، کتابت ۱۲۳۶ھ ق. ۴۰۰ ورق.

۱۵- **منتخب اللغات شاهجهانی :** خط نستعلیق خوش جلی ، تقریباً قرن ۱۱ھ ق.

۱۶- **قراح و فرهنگ صراح :** (عربی) ، مهر «غلام حسین ۱۲۹۲» ، کتابت ۱۳۰۱ ھ ق .

۱۷- **کافیه :** (عربی) ، خط ثلث یا تحریر «منبت» ، کاتب مولانا عبیدالله سواتی ساکن کلی باغ ، سنهٔ ۱۰۰۴ھ ق.

۱۸- **غنیة الطالبین:** (فارسی)، شرح از مولانا عبدالله خلف مولانا عبدالحکیم سیالکوتی ، تاریخ کتابت ۱۲۸۷ھ ق.

۱۹- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة :** (فارسی) ، رکن چهارم و پنجم ، قرن ۱۰ھ ق.

۲۰- **فرامین و مکتوباب :** (فارسی و اردو) ، شامل نامه ها و حکم ها و دستور ها مربوط به امیران و حاکمان و دانشمندان در زمان حکومت انگلیسی ها (۵ مجلد) از سال ۱۸۵۶ تا ۱۸۵۹ میلادی. متن این نامه ها و فرامین بسیار ارزنده است از لحاظ زبان فارسی و تاریخ پاکستان.

۲۱- **فرهنگ جهانگیری :** فارسی ، (از روی نسخهٔ مؤلف نقل شده) ، ۳۰۰ ورق. تاریخ کتابت ۱۱۹۳ھ ق.

Marfat.com

۲۲- **فرهنگ لغت عربی و فارسی :** (دستنویس یا مشقی).

۲۳- **آثار و احوال ابن‌العربی :** (عربی و اردو و فارسی) ، (۹ مجلد) کاتب و گرد آورنده نواب الدین ، ۱۳۲٤ شمسی هجری ، شامل کتابهای مختلف ، از جمله : ۱- القول النفیس فی تلبیس ابلیس ، ۲- عنقای مغرب ، ۳- التدبیرات الالهیه ، ٤- موانع النجوم ، ۵- مطلع فصوص الکلم فی معانی فصوص الحکم (ج ۱ و ۲) ، ٦- رسالهٔ فراید و الوان (اردو) ، ۷- ترجمهٔ مناظر علیه از شیخ عبدالکریم الجیلی موسوم به شاهد محمودی در تجلیات (فارسی).

۲٤- **مجموعه :** (عربی) ، ۱- کتاب المطالعه لنواب الدین ، ۲- مشارق شمس المعارف علی الاشواق ، ۳- جواهر الحقایق للسید عبداللطیف المعروف بسید محیی الدین قادری.

۲۵- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة :** کتابت ۱۱۳۹ ه ق ، کاتب ملا اسد الله.

۲٦- **کیمیای سعادت :** (فارسی) ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

۲۷- **بحر الجواهر :** (عربی) در طب ، از محمد بن یوسف طبیب هروی ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

۲۸- **اوم تت ست= اوم نامه (مثنوی) :** هندی و فارسی ، سرودهٔ ولی لاهوری کاتب امیدواره نوگره گویال کول.

۲۹- **مثنوی مولوی :** (ترجمهٔ اردو) : از حسن کاندهلوی، کاتب نادر علی در میرتھ ، ۱۸٤۱ میلادی.

۳۰- **رسالهٔ سیر مقامات :** (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق .

۳۱- **مخزن السالکین :** (فارسی) از شاه برهان الدین شمس العشاق حسینی.

۳۲- **اقید الکنج :** از شاه میر انجی شمس العشاق (فارسی) .

۳۳- **بحر المعانی :** (مکتوبات) : از خواجه مخدوم محمد حسینی ، کاتب شیخ احمد ، قرن ۱۰ ه ق.

۳٤- **رسالهٔ اسرار الوحی :** (فارسی)، قرن ۱۰ ه ق.

۳۵- **نزهة الارواح :** از حسین بن عالم بن ابی الحسن الحسینی ، کاتب حسن خان ، (فارسی) .

Marfat.com

۳۶- **براءة المحققین:** (فارسی) ، از شیخ نجم‌الدین محمود (فارسی)، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۳۷- **عین العلم :** (عربی) ، کتابت ۱۰۹٤ ه ق.

۳۸- **ارمغان :** (چاپ شده ۱۲٦۱ ه ق) ، (اردو)، ۸ ورق.

۳۹- **بیاض :** (فارسی و اردو و هندی) ، نثر و نظم ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

٤۰- **دیوان بابر :** (زبان ترکی) ، (خط نستعلیق خوش) ، قرن ۱۰ ه ق. لفظ «بابر» در مقاطع غزلیات آمده است. نشان چند مهر دارد :—«عالمگیر پادشاه ۱۰۰٤»، «عرض دیده شد ۲۸ شهر رجب سنهٔ ۲٦ جلوس». ظاهراً دیوان ظهیرالدین بابر همایون پادشاه است.

٤۱- **طعام شاهجهانی :** (رسالهٔ آشپزی در آشپزخانهٔ شاهجهان) ، کتابت قرن ۱۱ ه ق.

٤۲- **سبحة الابرار :** از جامی ، کتابت ۱۰۹۱ ه ق.

٤۳- **قصهٔ شاهزاده سیف الملوک و بدیع الجمال :** شامل نثر و نظم فارسی.

٤٤- **نصیحة المؤمنین :** (اردو) از میان جی معین‌الدین چشتی ، کاتب شیخ امام‌الدین، ۱۲۵۲ ه ق.

٤۵- **خیابان یعنی شرح گلستان :** (فارسی) : از سراج‌الدین علی آرزو ، کاتب سراج‌الدین سکنهٔ عاذل گره تحصیل وزیر آباد ضلع گوجرانواله. ۱۹۲۹ بکرمی.

٤٦- **رسالهٔ ۲۰ باب اصطرلاب :** از خواجه نصیر الدین طوسی ، کاتب وصاف ، سنهٔ ۱۳۱۱ ه ق.

٤۷- **بوستان سعدی :** خط تعلیق زیبا ، (شاید از عهد مؤلف باشد) ، نسخهٔ منحصر بفرد.

٤۸- **رسالهٔ مفتاح قمر :** تألیف سید راحت حسین ، (اردو) ، برای چاپ نوشته شده بوده است.

٤۹- **روضة الشهداء :** (فارسی) ، کتابت ۱۲٦۱ ه ق .

۵۰- **شرح کتاب شیخ اثیر الدین الابهری :** (عربی) ، کاتب حاجی محسن بن حاجی شهاب ، ۱۳۲۵ ه ق.

۵۱- **مجموعهٔ رسائل :** (فارسی) ، شامل رسالهٔ تمیم انصاری و دیگران .

Marfat.com

۵۲- **مثنوی میر :** (اردو).
۵۳- **مثنوی دینی :** در فقه و فرایض ، (فارسی).
۵٤- **مثنوی کریما :** (فارسی).
۵۵- **قوانین الصرف :** (هندی) ، تألیف خانملک چکووالیه ، ۱۳۱٤ه ق.
۵٦- **نام حق :** (فارسی) ، خط خوش.
۵۷- **مجموعه :** (فارسی)، ۱- خمسة الاسلام از تقی دهلوی ۱۰۸۸ه ق ، تحفهٔ نصایح از یوسف حسین ، ۷۹۵ه ق .
۵۸- **نفحات الانس من حضرات القدس :** جامی ، قرن ۱۰ه ق.
۵۹- **تعلیم الاطفال :** از میرزا قاسم بیک ، ۱۸۵۵.
٦۰- **بیاض یا جنگ اشعار :** (فارسی) ، قرن ۱۰ه ق .
٦۱- **دیوان اماسی هروی :** در صنایع شعری و ادبی. تقسیمات بر حسب «ثمره» است و چندین «ثمره» دارد.
٦۲- **ساقی نامهٔ کوثری :** از میرزا قاسم بیک چنگیز خان ، قرن ۱۰ه ق.
٦۳- **آب حیات :** (دستنویس) ، از مولانا محمد حسین آزاد ، ۱۹۰۷ میلادی.
٦٤- **بیاض :** (فارسی) ، بهار بوستان و اشعار دیگر ، ۱۱۰۲ه ق. کاتب شاه غلام ولد سید ابراهیم .
٦۵- **مجموعهٔ نسخه نویسی های پزشکی :** (اردو و فارسی). ظاهراً حکیم یا طبیبی برای خود به طور روزانه نوشته است .
٦٦- **انشای نعمتی :** (فارسی) ، قرن ۱۱ه ق.

۱۵۷- کتابخانهٔ دکتر محمدادریس بت
[کالج رود ، سیالکوت (شمارهٔ ۳۰ مدل تاؤن)]

آنگاه که به عیادت آقای دکتر عرفانی به سیالکوت رفتم، با آقای دکتر محمد ادریس آشنا شدم. وی برای معالجه و مداوای آقای دکتر عرفانی آمده بود. او گفت من در حدود ۳۰ کتاب چاپی در موضوع طب دارم و از میان آنها شاید ۳ یا چهار نسخهٔ خطی باشد ،

Marfat.com

اما فرصت نشد از کتابخانهٔ آقای دکتر محمد ادریس بت که اندکی فارسی هم می دانست دیدن کنم.

۱۵۸- کتابخانهٔ ملک محمد اقبال

[۶۷ زید ، مقابل مسجد تهیکیداران ، میلاد نگر (دهوک رته)، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۴۲۰ مجلد کتاب چاپی (اردو و فارسی و عربی و بلوچی و پنجابی) موجود است. نسخهٔ خطی ندارد. چند دست نویس دیدم ، از جمله :

۱- **فیض رومی :** (فارسی و اردو) ، برگزیده‌یی از مثنوی مولوی تألیف پرفسور ملک محمد اقبال.

۲- **بیاض حکیم الٰهی بخش :** در موضوع نسخه نویسی پزشکی ، (اردو) . حکیم الهی بخش ولد میان جیون ساکن قطبال ضلع کیمبلپور حکیم و طبیب زمان خود بوده است ، تاریخ کتابت و تألیف ۱۳۳۱ھ ق.

۳- **مکتوبات امام ربانی :** از شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی ، کاتب پرفسور ملک محمد اقبال.

۱۵۹- کتابخانهٔ سید لعل شاه بخاری

[مدنی مسجد ، (مدرسهٔ تعلیم القرآن) ، لایق علی چوک ، واه کینت]

به همراهی آقای اختر راهی استاد دانشکدهٔ دولتی مری به کتابخانهٔ آقای مولانا سید لعل شاه بخاری راه یافتم . وی به زبان فارسی سخن می‌گفت و تألیفانی هم دارد. از جمله :

۱- «الکلام الموزون فی صلوة الجنازة علی الوجه المسنون « و » قدیم الصراط علی مسألة الا سقاط».

۲- حضرت معاویه و استخلاف یزید بجواب تحقیق مزید علی خلافة معاویه و یزید.

آقای سید لعل شاه بخاری فارغ التحصیل دارالعلوم دیوبند است و بدین جهت در علوم اسلامی متبحر است و کتابخانه‌یی ارزنده دارد.

Marfat.com

در این کتابخانه در حدود ۱۲۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۶۰ نسخهٔ خطی موجود است. آقای اختر راهی فهرست نسخه های خطی این کتابخانه را به روش کتابخانهٔ گنج بخش تهیه کرده است. علاوه بر نسخه های خطی ، تعدادی اسناد و طومار ادعیه و شجره نامه و خطبه و فرامین به زبان عربی و فارسی در این کتابخانه دیدم ، از جمله :

۱- خطبهٔ عید کلان (عیدالاضحی) و مناجات نامه در زمان محی‌الدین محمد پادشاه غازی کتابت تقریباً قرن ۱۳ه ق.
۲- خطبهٔ ثانی و ابیات فارسی ، کتابت قرن ۱۳ه ق .
۳- خطبهٔ تیمور شاه (فارسی و عربی).
٤- خطبهٔ عید (اردو و فارسی و عربی).
۵- خطبهٔ دیگر (عید کلان) (فارسی و عربی) و روش نماز خواندن.
۶- خطبهٔ عید خورد (عید فطر) ، فارسی و عربی (۲ نسخه).
۷- سند (بزبان فارسی) ، ۱۱۹۵ه ق ، ۱۱۷۷ه ق ، ۱۲۱۱ه ق.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی (از کتابخانهٔ مولانا سید لعل شاه بخاری) :

۱- **کتاب ابراهیم شاهی :** در اصول فقه (فارسی) ، ٤کتابت ۱۲٤۶ه ق.
۲- **خلاصهٔ کیدانی :** (ترجمهٔ فارسی) ، کاتب میان ولی محمد ، ۱۳۱٤ه ق.
۳- **مجموعه :** ۱- **عمدة الفتاوی** ، فارسی) ، ۲- **فرهنگ لغات گلستان** ، تقریباً قرن ۱۳ه ق. (حواشی این نسخه به قلم عبدالعلیم).
٤- **تحفة الابرار :** از نورالدین عبدالرحمن جامی ، فارسی ، کتابت قرن ۱۳ه ق.
۵- **مجموعه** ۱- **رسالهٔ ڈهائی ورقه :** (پنجابی ، منظوم) ، ۲- رسالهٔ ارث (عربی) ، ناقص ، کاتب میان ولی احمد.
۶- **منیة المصلی :** (عربی) ، میان فضل‌الدین ولد نظام‌الدین (ساکن علاقهٔ چچ) ، قرن ۱۲ه ق.
۷- **اوراد :** ۱- درود مستغاث ، ۲- اسماء الله الحسنی ، (عربی) .
۸- **مجموعه :** ۱- تلخیص العلاج ، ۲- علاج بواسیر ، از هدایت العلی لکهنوی ، ۳- نسخه جات طب (اردو و فارسی) ، کاتب سلطان محمد مراد آبادی ، قرن ۱٤ه ق.

Marfat.com

۹- **صلوة ما چینی :** (فارسی) ، ابو الحسین. فضل الله بن محمد ابن ایوب الماچینی تألیف ماه رمضان ۷۱۵ه ق ، کتابت تقریباً قرن ۱۱ه ق.

۱۰- **گلشن معجزات :** (پنجابی ، منظوم) از محمد شاه مظفر آبادی ، ساکن سلطان پور (نزد حسن ابدال) ، ۲۳۹ صفحه ، (۲ غزل فارسی در نعت حضرت محمد (ص) در این نسخه از مؤلف آمده است) .

۱۱- **زاد اللبیب فی سفر الحبیب :** (عربی) ، از محمد شاه بن صالح بن شیخ تاج الدین بن شیخ شمس الدین که به مولانا عبدالله بن مولانا عبدالحکیم سیالکوتی نوشته است در عهد محمد شاه پادشاه غازی.

۱۲- **شرح یوسف و زلیخا :** از محمد بن غلام محمد ، کاتب یار محمد از قوم قریشی هاشمی ، کتابت ۱۲٤٤ه ق.

۱۳- **التجوید :** (عربی) ، کاتب محمود ، قرن ۱۲ه ق.

۱٤- **انشای هر کرن :** (فارسی ، ناقص) ، قرن ۱۲ه ق.

۱۵- **انشای احمد :** (فارسی) از گل احمد ، مهر «قطب الدین مرید دستگیر» ، کاتب قطب الدین ولد محمد علی ، ساکن منهاور ، کتابت ۱۲٦۸ه ق= ۱۸۵۲ میلادی.

۱٦- **خلاصة الفقه :** (فارسی) ، کاتب ، خدا بخش ، مهر : «اسمعیل پیرو دین محمد ۱۱۷۹ه ق».

۱۷- **انتخاب الکتب :** (فقه ، پنجابی) ، تألیف ۱۱۱۲ه ق .

۱۸- **حاشیهٔ شرح تهذیب :** (عربی) ، ۱۲۲٤ه ق (در شهر لکهنؤ) حاشیه نگار مولوی اسمعیل بن محمد وجیه الدین ، کاتب الله دین کولیانواله.

۱۹- **نوادر اوغانی :** (در فقه ، فارسی و عربی) ، از عبدالله نیازی .

۲۰- **مصباح الهدایه :** (۱۵ باب) ، شرح رسالهٔ مهتدی در فقه ، (فارسی) ، تألیف حضرت شیخ بابو کاتب ، ۱۲٤۲ه ق. مالک غلام علی.

۲۱- **جواهر النفیس علی متن درهم الکیس :** (عربی) ، کتابت ۱۲۷۷ه ق. کاتب نظام الدین (چاپ شده).

۲۲- **راحت المؤمنین :** از عبدالله واعظ ملتانی ، ۱۲۸۹ه ق (برای پاس خاطر سید قاسم شاه).

Marfat.com

۲۳- **رسالهٔ صرف و نحو عربی :** (فارسی) ، به ضمیمهٔ مائة عامل (منظوم) از شیخ عبدالقاهر جرجانی .

۲٤- **مجمع الاحکام :** (در عرفان و تصوف و فقه و سؤال و جواب فقهی) ، از درویش ابو سعید علی قریشی ، کتابت ۱۲۳۷ھ ق.

۲۵- **رسایل متفرقه :** (عربی) ، ناقص.

۲٦- **دعای عجایب الاستغفار :** (عربی ، دستورها فارسی) ، معروف به دعای عبدالله شیطاری (ناقص).

۲۷- **مجموعه : تذکرة المذاهب:** ۱- (منثور) ، ۲- تجوید قرآن (منظوم)، ۱۰۸۳ھ ق (فارسی).

۲۸- **متن الجزریه :** (منظوم ، عربی ، تجوید) .

۲۹- **شرح قصیدهٔ امالی :** (فارسی) ، تألیف آخونصاحب (آخون درویزه) ، کاتب میان محمد اکرام ابن عبدالعزیز ساکن قریهٔ شاهی تپه در بلدهٔ پیشاور ، کتابت ۱۲۵۵ھ ق.

۳۰- **هدایت نامه :** (مجربات دیره می) ، نقل از حُسامی.

۳۱- **عقل بیدار :** (فارسی) ، تألیف فقیر ولد بازید عرف آوان ساکن قلعهٔ شورکوت ، (ناقص) .

۳۲- **رسالهٔ صرف و نحو :** (قرن ۱٤ھ ق).

۳۳- **مجموعه :** ۱- **تذکرة المذاهب مستعیناً بواهب المواهب** ، ۲- مناجات غوث الثقلین ، ۳- عجایب الاستفسار از عبدالله شیطاری ، ٤- القاب و سرنامه (فارسی)، قرن ۱۲ھ ق.

۳٤- **ادعیه و اوراد :** (بر اساس عقیدهٔ اهل سنت وجماعت) ، ناقص ، قرن ۱۳ ھ ق.

۳۵- **رسائل در فقه :** (مشقی ، عربی).

۳٦- **نسخه های طبی :** (مجموعه) ، (فارسی و اردو).

۳۷- **مختصر منظومهٔ طبیعیهٔ تشریحیه :** (منظوم) ، فارسی.

۳۸- **نسخهٔ خطی :** (فارسی و عربی ، ناقص ، قرن ۱۱ھ ق.

Marfat.com

۳۹- **کتاب ترکیب برکافیه** : (نحو عربی) ، کاتب ملا قیام‌الدین آخون زاده ، کتابت ۱۲۵۵ھ ق در قریهٔ شیر پاؤ.

٤۰- **حکایات عربی** : (قرن ۱٤ ھ ق).

٤۱- **مجموعه** : معما حافظ صاحب بر اهل ایران و جواب معمای حافظ بر اهل ایران ، ۲- یادداشت کرسی نامهٔ سادات ، ۳- شجره نامهٔ مبارک غوثیه ، کاتب و مؤلف سید مصطفی القادری.

۱٦۰- کتابخانهٔ مولانا شیر محمد

[مدنی مسجد ، لایق علی چوک ، واه کینت (استان پنجاب)]

این کتابخانه در یکی از اطاق‌های «مدنی مسجد» قرار دارد و برای مدرسهٔ تعلیم‌القرآن مورد استفاده قرار می‌گیرد . مولانا شیر محمد مدرس عربی و فارسی مدرسه است. در حدود ۱۰۰۰ مجلد کتاب چاپی دارد (عربی و فارسی و اردو) . نسخهٔ خطی ندارد. مدرسهٔ تعلیم‌القرآن ۲۷ طالب علم دارد که بیشتر آنها قرآن حفظ می‌کنند.

۱٦۱- کتابخانهٔ اختر راهی

[روستای لوهسر شرفو ، بخش واه‌کینت ، (استان پنجاب)]

در این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی (عربی و فارسی و اردو و پنجابی) دارد. آقای اختر راهی جوانی است پر شور و پرکار. چند کتاب تألیف کرده و در حدود ۳۰۰ مقالهٔ گوناگون در مسائل کتاب شناسی دین و تاریخ مخصوصاً راجع به‌ترجمه وتفاسیر فارسی قرآن نوشته است و در مجلات الحق (اکوره ختک) ، البلاغ (کراچی) ، العلم (کراچی ، (سیاره دائجست) لاهور) ، محدث (لاهور) ، مجلهٔ دارالعلوم (دیوبند) ، زندگی (رامپور) ، تعمیر حیات (لکهنؤ) ، فیض الاسلام (راولپندی) چاپ شده است. کتابهایی که تألیف کرده است :

۱- مسعود عالم ندوی (سوانح و مکتوبات) ، چاپ گجرات.
۲- ذکر رفتگان (زیر چاپ).
۳- تذکرهٔ مصنفین درس نظامی (زیر چاپ).
٤- تبرکات مدنی (مولانا احمد حسین مدنی) (زیر چاپ).

Marfat.com

۱٦۲- کتابخانهٔ مولانا نورحسین
[واه کینت]

در این کتابخانه در حدود ٤۰۰ کتاب چاپی و ۲ نسخهٔ خطی موجود است :

۱- **شرح وقایه :** (در فقه).

۲- **قرآن کریم :**

۱٦۳- کتابخانهٔ مولانا حبیب الرحمن خان اگروری
[حسن ابدال ، بخش کیمبلپور (استان پنجاب)]

به همراهی آقای پرفسور ملک محمد اقبال بدین کتابخانه راه یافتم. مولانا حبیب‌الرحمن اگروری در حدود ۸٤ سال دارد. خودش را نشان نداد ، اما درهای کتابخانه را به روی ما گشود. (اگرور یک ریاست بوده است در نزدیک «مانسهره» ایالت هزاره). در حدود ۱۱۰۰ مجلد کتاب های چاپی خوب که اکثر آنها فارسی و عربی و چاپ نولکشور و چاپ مصر است و همهٔ آنها بسیار خوب مجلد شده است و روی عطف و جوانب کتاب‌ها نوشته است : «محمد عزیز الرحمن عرف محمد آزاد بخت چشتی قادری ۱۳۲۸ ه ق» که او پدر مولانا اگروری بوده است. از آقای مولانا اگروری خواستم که دفتر مرا امضا کند. وی نوشت : ایک ایرانی میری زیارت کرنے آیا ہے حبیب‌الرحمن بقلم خود ، عالم دیوبند.» در این کتابخانه چند نسخهٔ خطی دیدار کردم ، از جمله :

۱- **مجموعه:** ۱- تحفة العاشقین، ۲- اسرار القلوب، (اردو)، تألیف مولانا حبیب‌الرحمن اگروری. قرن ۱٤ ه ق.

۲- **شرح بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم :** (اردو) ، قرن ۱٤ ه ق .

۳- **مسائل فقهی و عرفانی :** (فارسی)، تألیف حبیب‌الرحمن اگروری (دستنویس مؤلف).

٤- **چوله قمیض باوا نانک صاحب :** این نسخهٔ دعایی یک ورقه بود بدین شرح که سورهٔ شهادت و کلمهٔ طیبه و دیگر ادعیه را به صورت و شکل پیراهن کتابت کرده بودند و این شکل پیراهن متعلق به باوا نانک صاحب بود که مؤسس «فرقهٔ مذهبی سیکها» بوده است و گور و پنجه صاحب با چشمهٔ آب و حوض مقدس در یک بنای با عظمت در شهر حسن ابدال است. (این گونه نقش

Marfat.com

دعایی که یک پیراهن را نشان می دهد ، به صورت بافته شده و نقاشی شده نیز در فقیر خانۀ لاهور دیدم که گفته می شد متعلق به حضرت فاطمة الزهرا علیها السلام است).

۵- **دیوان حافظ :** با مقدمۀ فارسی (منثور) ، خوش خط ، سرلوح دارد. کاتب عبدالغفار ، کتابت ۱۰۹۷ ه ق. در پایان این دیوان فهرست اصطلاحات عرفانی دارد.

آقای طارق مقصود چشتی قادری محبت بسیار فرمود تا این کتب خانه را به ما نمودند.

چهوهره شریف :

۱٦٤- کتابخانۀ حافظ محمد طیب الرحمن

[چهوهره شریف، بخش هری پور ، هزاره]

مالک این کتابخانه آقای مولانا صاحبزاده محمد محمود الرحمن علوی قادری است که ساکن روستای چهوهره شریف است. در این روستا مسجد و مدرسه و زیارت گاهی با شکوه است . متأسفانه از گشودن درکتابخانه و نشان دادن کتابها خود داری کردند و گفتند آن کس که کتابخانه را حفاظت می کند کلیدش را با خود برده است و قول دادند که در آینده ما را دعوت خواهند کرد تا ازکتابخانه دیدن کنیم. حضرت غوث اعظم چهوروی(رح) و حافظ محمد طیب الرحمن و محمد منظور الرحمن و دخترش عابده خاتون بی‌بی و مولانا محمد فضل السبحان قادری چهوروی در چهوهره شریف مدفون هستند و گنبد و بارگاه و مناره های باشکوه ساخته‌اند. هم اکنون سجاده نشین دربار عالیۀ چهوهره شریف آقای مولانا صاحبزاده محمد محمود الرحمن علوی قادری است. قطعه تاریخ وفات حضرت غوث چهوهروی این است :

«بتاریخ یکم ذوالحجه بوقت عشا بروز شنبه از دارفانی رخت برد.

کرد هاتف غیب ما را این ندا — رفت از دنیا آن شاه مقتدا
بود شمع ذکر لا اله الا الله — قرة العین او ذکر لا اله الا الله
در جوار رحمت حق یافت جا — ذکر آن شاه بود لا اله الا الله

۱۳٤۲ هجری نبوی (ص)»

Marfat.com

۱٦۵- کتابخانهٔ رحمانیه

[دارالعلوم اسلامیهٔ رحمانیه ، هری پور ، هزاره]

این کتابخانه در اختیار مدرسان و دانشمندان و طالب علمان دارالعلوم اسلامیهٔ رحمانیه قرار دارد و در داخل مدرسه است. در حدود ۲۲۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۱۰۰ نسخهٔ خطی (فارسی و عربی و پنجابی و پشتو و اردو) در این کتابخانه موجود است. کتابدار آقای راجه محمد یوسف جهلمی است. اسامی کتابهای چاپی و نسخه‌های خطی را درهم در یک دفتر ثبت کرده اند. فهرست نسخه های خطی هنوز ترتیب نیافته است. آقای اختر راهی فهرست نگار مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان داوطلب فهرست نگاری نسخه‌های خطی این کتابخانه است. دارالعلوم اسلامیهٔ رحمانیه دارای این تقسیمات است : ۱- کتابخانه (مکتب) ، ۲- دفتر دارالشوری ، ۳- دارالمنطق و العقول ، ٤- دارالفقه والاصول ، ۵- دارالحفظ و النحو ، ٦- دارالاشاعة و الافتاء ، ۷- دارالاقامه. این دارالعلوم زیر نظر «انجمن شورای اسلامیهٔ رحمانیه» اداره می شود. رئیس انجمن شوری حضرت صاحبزاده خواجه محمد محمود الرحمن علوی قادری سجاده نشین آستانهٔ عالیهٔ چهوهره شریف هستند. به دستور رئیس انجمن شوری اجازه داده شد از کتابخانه دیدن کنیم. ضمناً از «لنگر» یا «آشپزخانهٔ» مدرسه به ما غذا دادند ، همانگونه که طالب علمان و دیگر مهمانان را اطعام می کردند.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از این کتابخانه :

۱- **مفاتیح** : (عربی) از یعقوب بن سید علی. قرن ۱۱ ه ق.

۲- **شرح وقایه** : (جزو آخر) ، (عربی). قرن ۱۰ ه ق.

۳- **شرح اسکندر نامه** : (فارسی) ، قرن ۱۲ ه ق.

٤- **تفسیر یعقوب چرخی** : (فارسی) ، قرن ۱۰ ه ق.

۵- **کنز الدقایق** : (عربی) ، جلد ۱ ، کاتب عبدالله بن محمد ظاهر ، تاریخ کتابت ، ۱۲۷۰ ه ق.

٦- **حاشیهٔ میرایسا غوجی** : (عربی).

۷- **رقعات فارسی** : قرن ۱۲ ه ق.

۸- **کنز الدقایق** : (عربی) ، قرن ۱۰ ه ق.

Marfat.com

۹- **نسخهٔ فقه :** (عربی).

۱۰- **مسائل متفرقه :** (فارسی) ، از مولانا عبدالغفور ، ۱۲۸۰ه ق.

۱۱- **نسخهٔ فقه :** (عربی ، مشقی).

۱۲- **ترغیب الصلوة :** از محمد بن احمد فراهی ، قرن ۱۲ه ق.

۱۳- **احیاء علوم الدین :** (عربی) ، نسخهٔ کامل قطع بزرگ، ۶۲۰ ورق (۱۲٤۰ صفحه). قرن ۱۱ه ق.

۱٤- **تحفهٔ السلام :** (تفسیر سورهٔ فاتحه) : (فارسی) ، از اکرام الدین ، تاریخ کتابت ، ۱۲٤۲ه ق.

۱۵- **غنیهٔ المبتدی شرح منیهٔ المصلی :** (عربی).

۱۶- **شرح الیاس :** (عربی) ، قرن ۱۱ه ق.

۱۷- **سراجی و اشعار پنجابی :** حافظ محمد حیات کهوکهر ، کتابت ۱۳۱۲ه ق.

۱۸- **ریاض القدس :** (فارسی) ، از محمود بن ابراهیم نبیرهٔ قاضی حمیدالدین ناگوری.

۱۹- **مسائل فقه و عرفان :** (فارسی) ، قرن ۱۰ه ق.

۲۰- **مجموعه :** ۱- **دیون آصفی** ، ۲- **دیوان وحشی** ، ۳- **دیوان هلالی.**

۲۱- **صرف و نحو :** (عربی و فارسی).

۲۲- **سیرت رحمانیه عالیه :** (اردو و فارسی) ، از محمد عباس خان القادری مهرو محمدی ، ساکن پونچ آزاد کشمیر ، ٤۵٤ صفحه. به خط مؤلف (چاپ شده).

۲۳- **عقدهٔ الاولی المعروف بقانونچهٔ الهیولی :** (عربی) ، در موضوع صرف و نحو.

۲٤- **نصاب الصبیان :** از ابو نصر فراهی ، قرن ۱۲ه ق.

۲۵- **مجموعه :** (فارسی) ۱- انشای خادمی ، ۲- انشای فیض بخش.

۲۶- **گلستان سعدی :** کاتب قمر الدین ، ۱۲۵۷ه ق.

۲۷- **ادعیه و اوراد :** (عربی) ، دستورهای خواندن فارسی.

۲۸- **قران السعدین :** از امیر خسرو دهلوی ، (فارسی) ، قرن ۱۰ه ق.

۲۹- **دیوان صائب :** (فارسی).

Marfat.com

۳۰- **بینات شهید :** (پشتو) ، در موضوع تجوید.

۳۱- **مجموعه :** ۱- **گلستان** ، ۲- **بوستان :** کاتب احمدین بن میان حیات بخش ، کاتب ۱۲۷۹ھ ق.

۳۲- **نسخهٔ فقه :** (عربی) ، قرن ۱۱ھ ق ، (ناقص).

۳۳- **نسخهٔ فقه :** (عربی ، مشقی).

۳۴- **منطق :** (عربی) ، از عبدالله بن الهداد ابن عثمان ، کاتب گمینا لعل قوم ، ۱۸۳٤ میلادی مطابق با سمت ۱۸۹۰ بکرمی.

۳۵- **نسخهٔ فقه :** (عربی).

۳۶- **اسکندر نامه :** قرن ۱۲ھ ق.

۳۷- **بهار دانش :** (فارسی) ، از عنایت الله ، قرن ۱۲ھ ق.

۳۸- **عقود الدرر فی حل المطول والمختصر :** (عربی) ، از حسین بن شهاب الدین السامی النانملی .

۳۹- **منتخب اللغات شاهجهانی :** کاتب شیخ خیر الله ساکن فرح آباد ، کتابت ۱۲٤۰ھ ق.

٤۰- **مسلم الثبوت :** از محب الدین عبدالشکور ، قرن ۱۲ھ ق.

٤۱- **علم النحو :** (عربی).

٤۲- **کتاب الفقه :** (عربی) در موضوع ارث.

٤۳- **علم الصرف :** (عربی).

٤٤- **شرح دلایل الخیرات :** (فارسی) ، کتابت ۱۲۳۹ھ ق. مالک نسخه محمد خورشید در سال ۱۲٤٦ھ ق.

٤۵- **انشای یوسفی :** (فارسی).

٤۶- **مجموعه :** ۱- **انشای هرکرن** ، ۲- کریما ، ۳- مثنوی پنجابی ، ٤- محمود نامه ، کاتب اول رای زاده نبرترا ۱۷۳۰ بکرمی ، کاتب دوم صحبت خان ، ماه ساون ۱۹۱۹ بکرمی.

٤۷- **قرآن :** با زیر نویس فارسی ، مذهب و منقش.

Marfat.com

۴۸- **حواشی معلقة علی الامور من شرح المواقف:** (عربی) ، از محمد زاهد بن محمد اسلام الهروی ، به ضمیمه ، قصیدهٔ بانت سعاد.

۴۹- **شرح بوستان :** (فارسی) ، کاتب شمس الدین .

۵۰- **مجموع سلطانی :** (فارسی) ، کاتب غلام حسن خلف میان سلطان محمد ، تاریخ کتابت ۱۲۸۰ هـ ق.

۵۱- **المستخلص :** (عربی) در فقه.

سلطان پور :

۱۶۶- کتابخانهٔ حمیدیه

[دارالعلوم حمیدیه ، سلطان پور ، ضلع کیمبلپور (پنجاب)]

در روز ۶ بهمن ماه ۱۳۵۳ خورشیدی به همراهی آقای پرفسور ملک محمد اقبال استاد دانشکدهٔ دولتی راولپندی از طریق حسن ابدال و هریپور و شاهیه به سلطان پور رسیدیم. روستای سلطان پور ۴۲ میل تا راولپندی فاصله دارد و ۱۲ میل پیاده روی کردیم. در این روستا دارالعلوم حمیدیه بنا شده است که بانی آن مولانا حمید شاه مرحوم بوده است. کتابخانهٔ حمیدیه و مسجد حمیدیه در این روستا به نام او است. اکنون آقای مولانا عبدالرحمن شاه مسؤول این دارالعلوم است. همان روز که به این روستا وارد شدیم به مناسبت ماه محرم الحرام و ایام عاشورا مجلس ذکر و خطابه تشکیل داده بودند. ما هم در این مجلس شرکت جستیم و به احترام ورود ما ، خطیب می کوشید که اشعار فارسی بخواند و بسیار به ما احترام کردند . مولانا سید ضیاء الدین مرحوم که «مدرسهٔ ضیا العلوم» در بازار سبزی (راولپندی) به نام اوست در همین روستا پرورش یافته است. طریقهٔ این مدرسه، چشتیهٔ قادریه است و به سلسلهٔ مهر علی شاه درگولره شریف می پیوندند . در حدود ۲۵ طالب علم در مدرسهٔ حمیدیه درس نظامی می خوانند. درکتابخانهٔ حمیدیه در حدود ۲۵۰ کتاب چاپی و بیش از ۱۲۰ نسخهٔ خطی (فارسی و عربی و پنجابی و اردو و پشتو) دارد. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **تفسیر حسینی :** (فارسی) ، قرن ۱۰ هـ ق .

۲- **صرف و نحو :** (فارسی) به فرمایش سید ضیاء الدین مرحوم.

Marfat.com

۳- **الرسالة الاظهار والدر الخفی فی اثبات الکلی طبیعی :** (عربی)، از مولوی مشتاق احمد ۱۳۳۸ ه ق ، خط مؤلف ، در موضوع منطق و فلسفه.

٤- **انواع بارک الله :** (پنجابی). اشعار پنجابی ، بر «باب ها» منقسم است.

٥- **علم طب :** (پنجابی) ، منظوم و منثور ، در ٤٨ باب .

٦- **رسایل طبی :** (فارسی و پنجابی).

۷- **لذت النساء :** (فارسی) ، از ضیاء نخشبی.

۸- **السامی فی شرح الحسامی :** (عربی) ، کاتب ملا جلال آخوند ساکن کندیه ، قرن ۱۰ ه ق.

۹- **مجموعهٔ رسائل :** (فارسی و عربی) : در عرفان و تصوف و تفسیر و قرائت (نسخهٔ نادر).

۱۰- **کنز الدقایق :** (عربی) ، خط خوش نسخ ، قرن ۱۲ ه ق.

۱۱- **کتاب یک روزی :** (عربی) ، در موضوع منطق ، از حمید شاه و به خط او.

۱۲- **ریاض تحقیق :** (اردو) ، شرح اسکندر نامه (چاپ شده ۱۸۸٤ میلادی).

۱۳- **رسایل اسدیه :** (عربی) از مولوی اسد الله و به خط او: ۱- تن تن مسائل مختلفه بین حکما و متکلمین ، ۲- رساله فی تحقیق افادة النظر الصحیح ، ۳- رساله فی احوال المعذبین من الحکما ، ٤- رساله فی بیان المذاهب و التحقیق فی علم الواجب ، ٥- تقریر متعلق فی تقسیم العلم الی التصور و التصدیق، ٦- تقریر متعلق بعدم جریان البرهان. تطبیق.

۱٤- **روضة الشهدا :** (فارسی) در تاریخ و احوال شهیدان کربلا. ده باب دارد. مؤلف. ملا حسین واعظی کاشفی.

۱٥- **باغ ارم :** (پنجابی) ، ترجمهٔ مثنوی (چاپ شده).

۱٦- **فرائض سراجیه :** (فارسی) ، چاپ شده فورت ولیم (۱۸۱۱-۱۲۲۷ ه ق).

۱۷- **مسائل فقه :** (ناشناخته) ، عربی ، قرن ۱۰ ه ق ، ناقص.

۱۸- **کتاب الفقه :** (نسخهٔ کهن) ، عربی ، قرن ۱۰ ه ق.

۱۹- **شرح وقایه :** (عربی) : کاتب محمد عمر بن قطب‌الدین الاندجانی یوم اربعة عشر

Marfat.com

من شهر المبارک الشوال تم بالخیر و الظفر فی سنة تسع و خمسین و تسعمائة من هجرة النبوی.

۲۰- **ناشناخته :** در مسائل فقه ، (ناقص) ، قرن ۱۱ ه ق.

۲۱- **کتاب الفتاوی :** (عربی).

۲۲- **مجربات متیسی :** (فارسی) ، (چاپ شده).

۲۳- **مفید المعاجین :** (فارسی) ، (چاپ شده).

۲٤- **عین العلم :** (عربی) ، کاتب سپارت شاه. در موضوع اثبات علم و منطق.

۲۵- **مجموعه :** ۱- منقح العوامل و قوانین اعلال ، ۲- رسالة الکاشف الظلام ، کاتب حمید شاه ، مهر «حمید شاه» و مهر «**انجمن دارالعلوم حمیدیهٔ سلطان پور**» دارد.

۲٦- **قواعد التفتازانیه :**(عربی).

۲۷- **ابوالمنتهی علم العقاید :** (عربی).

۲۸- **مجموعه :** ۱- دستور القضاء ، (فارسی) تألیف صدر ابن رشید بن صدر التبریزی ملقب به قاضی خواجه عمید ، کاتب عبدالرحیم ابن عبدالله عرف سنا ، تاریخ تألیف : ۹٦۲ ه ق. (سنة ثانی و ستین و تسع مائه). در آخر ابن نسخه نامهای محمد بن احمد تبریزی ملقب به «عماد» و محمد بن محمود تبریزی معروف به قاضی خواجه آمده است و تاریخ «۷۷۲ ه ق» دارد : «فی السلخ من شعبان المعظم اثنین و سبعین و سبعمائه».

۲- الملتقط من المسائل الکنیة العباسیه (عربی) ، ۳- تحفة الفقها کاتب حافظ شریف ولد داود میر ابن یوسف میر (عربی) ، ٤- **زاد الفقر** (عربی) ، از شمس الدین ابو عبدالله ابن محمد ابن شیخ زین الدین عبدالواحد المشتهر به ابن الهمام در موضوع عرفان و تصوف و فقه.

۲۹- **قال اقول :** (عربی) ، در منطق از اثیر الدین ابهری.

۳۰- **اسکندر نامهٔ بری :** کاتب : احمد نور ولد محمد سعید ، عرف افغان ، (فارسی).

۳۱- **مجموعه :** ۱- قصیدهٔ محمدیه (ص) ، (عربی) ، ۲- تحفهٔ مقبول شاه (فارسی) ، نظم و نثر ، کاتب «کرم» ، تاریخ کتابت ۱۱۸٦ ه ق. ۳- رسالهٔ احادیث (عربی).

Marfat.com

۳۲- **رسالهٔ صرف میر :** کاتب محمد شاه .

۳۳- **درود مستغاث :** خط خوش نسخ ، مهر «نور محمد» دارد .

۳٤- **شرح الیاس :** (عربی) ، کاتب سپارت شاه. در مسجد سلطان پور ، مهر «سپارت شاه» دارد.

۳۵- **راحت القلوب :** (فارسی) از علی محمد اصفهانی در علم فقه و تصوف ، ۲۰ باب دارد. کاتب «سپارت شاه ابن نور علی شاه مسافر بی وطن چند روز در دنیا بفسق و فجور گذرانیده آخر در خاک آمیز خواهد شد در فنای رب». مهر «سپارت شاه» دارد.

۳٦- **غزوات حیدری:** ترجمهٔ حملهٔ حیدری به نثر اردو، مترجم سید محسن علی صاحب ابن سید امیر علی (چاپ شده).

۳۷- **آثار محشر :** (پنجابی) ، از مولوی محمد علی تخلص «محمد» کاتب ففیر حقیر پرتقصیر بی تدبیر بی پذیر سپارت شاه مهر ، «سپارت شاه» دارد.

۳۸- **مجموعهٔ رسائل صرف و نحو :** (فارسی) ، از مولوی محمد قاسم ساکن سورج گلی ، ملک هزاره ، کاتب احمد شاه ساکن سلطان پور.

۳۹- **یوسف و زلیخا :** (پنجابی) ، کاتب سپارت شاه.

٤۰- **تنبیه الغافلین :** (فارسی) ، در فقه و فتاوی ، کاتب احمد ولد عبدالرزاق ساکن قصبهٔ ابله شاه در ملک سوره شاه ، ۲۹ باب دارد.

٤۱- **مثنوی فقهی و رسالهٔ فقهی:** فارسی، (نظم و نثر).

٤۲- **هدایه شرح وقایه :** (عربی) ، قرن ۱۱ ه ق.

٤۳- **نغزک :** (عربی) ، قرن ۱٤ ه ق:

٤٤- **اصول فقه :** از خلیفه سلطان به اسم «حسن».

٤۵- **مفید المبتدی :** (جامع التعلیل) : کاتب فقیر بلکه افقر سید محمد شاه ابن صدر شاه. مهر «حمید شاه» دارد.

٤٦- **کتاب صرف و نحو :** (فارسی و عربی و پنجابی).

٤۷- **صرف و نحو :** (عربی).

Marfat.com

۴۸- **مراح الارواح :** (عربی) ، صرف و نحو ، کاتب محمد شاه در مسجد بهوئی.

۴۹- **مرآت الصرف :** از فقیر حقیر در کمند هوای نفس اسیر شیر محمد ابن شیخ محمد قریشی ، کاتب و مالک حمید شاه ولد سپارت شاه .

۵۰- **شرح الیاس :** (عربی) در فقه ، کاتب میان خیر محمد ولد خان محمد ساکن کاوه .

۵۱- **کتاب فقه :** (عربی) ، کاتب میان کریم حیدر ساکن موره دهستان ایبت آباد بخش هزاره .

۵۲- **رسالهٔ قراءت و ادعیه :** (عربی) : کاتب مسکین‌الدین پیر بخش ساکن جهلم .

۵۳- **لباب الاخبار :** (عربی) ، کاتب محمد سلطان پوری.

۵۴- **نجات المؤمنین :** (پنجابی) ، کاتب میان فضل‌الدین برای میان جمال‌الدین.

۵۵- **شرح دعای سریانی :** (پنجابی) ، تاریخ کتابت ۱۲۶۷ ه ق.

۵۶- **کتاب فقه :** (عربی) ، قرن ۱۰ (ناقص).

۵۷- **کتاب فقه :** (فارسی) ، قرن ۱۱ (ناقص).

۵۸- **حواشی متعلقه علی شرح سلم :** از حمد الله سندیلی.

۵۹- **مرقات :** (عربی) کتابت از روی نسخهٔ چاپ شده .

۶۰- **منطق و فقه :** کاتب حمید شاه ، تاریخ کتابت ۱۳۴۸ ه ق ، در میکی دوک کتابت شده است.

۶۱- **التمهید فی بیان التوحید و هو بدایهٔ مسترشد و رشید :** (عربی) از المهندی ابو شکور السالمی محمد بن عبدالسعید شعیب الکشی در موضوع اصول و علم کلام و معرفت و توحید ، کتابت ۱۲۸۲ ه ق. کاتب محمد شاه .

۱۶۷- کتابخانهٔ خواجه عبدالرحیم

[سالک آباد ، دهستان حسن ابدال (پنجاب)]

مالک این کتابخانه مولانا پیر محمد اعظم سجاده نشین آستانهٔ عالیهٔ سالک آباد

Marfat.com

شریف است. وی به زبان فارسی با ما وارد گفت و گو شد و در دفتر من یادداشت کرد :

مفلسانیم آمده در کوی تو شیئا لله از جمال روی تو
دست بگشا جانب زنبیل ما آفرین بر دست و بر بازوی تو

خدایا به حق نبی فاطمه که بر قول ایمان کنی خاتمه
اگر دعوتم رد کنی ور قبول من و دست دامان آل رسول

و همچنین اشعار و جملاتی دیگر به زبان فارسی از سعدی در دفتر من یادداشت کرد. وی مدرسه و مسجد و لنگر و آرامگاه جد و پدر خود را ساخته است. در کتابخانهٔ مدرسه اش در حدود ٤٠٠ کتاب چاپی موجود است از نسخه های خطی او پرسیدم. گفت : ۱۲ نسخهٔ خطی دارم و لیکن من ندیدم. گفت : «آنها را به راولپندی می آورم» و هنوز نیاورده است !

دربار بسال شریف :

۱٦۸- کتابخانهٔ دربار بسال شریف
[بسال ، کیمبلپور (استان پنجاب)]

پس از ٤ میل پیاده روی و از چند روستا گذشتن به دربار بسال شریف رسیدم. ساکنان دربار بسال همگان بلوچ و به زبان فارسی آشنا هستند و گفت و گویشان بلوچی است و پنجابی و اردو و پشتو هم می دانند. من و آقای پرفسور ملک محمد اقبال پرسان پرسان رفتیم تا در دل درخت های جنگلی و لابلای تپه های خاکی گنبد و مناره و مسجد «خواجه میر احمد مرحوم» نمودار گردید. اصل روستای «بسال» تقریباً یک میل با «دربار خواجه میر احمد» فاصله دارد.

هنگام ورود به دربار بسال شریف با شخصی به نام «رحیم بخش» روبرو شدیم ، سپس بالله بخش کنجی بردار (کلید دار) و فرزندانش احمد بخش و حافظ خدا بخش چشتی ، و بعد با دوست محمد خان که به او «درویش» می گفتند و «خلیفهٔ دربار» بود آشنا شدیم.

از قرار تحقیق در حدود ۷۰ سال پیش از این شیخ خواجه امیر احمد از نواحی لورالایی استان بلوچستان کوچ کرده و در این جنگل ها و کوه های نزدیک اتک رحل اقامت

Marfat.com

افکنده است. به همراهی مرحوم خواجه میر احمد گروهی از بلوچان که آنها را «بزدار» می گویند نیز کوچ کردند و در این سرزمین آمدند. این سخنان را از دهان و بیان آقای میان موسی درویش شنیدم که در حدود ۷۵ سال داشت و در تمام عمرش در دربار بسال شریف به خدمت دینی و دعایی و عبادت مشغول بوده است. با کسانی دیگر از بستگان و پیوستگان خواجه میر احمد مرحوم آشنا شدم ، بدین شرح : خواجه نور محمد صاحبزاده برادرزادهٔ بزرگ خواجه امیر احمد صاحب ، خواجه محمود بخش ، مولانا سید حبیب الله شاه غرشین (غر = کوه ، شین = سبز) به زبان پشتو. همهٔ اینها به زبان فارسی نیز گفت و گو می کردند.

در بسال شریف مسجد و صحن مسجد و مدرسه و لنگر ساخته‌اند. طالب علمان به قرائت و حفظ قرآن مشغول هستند. اما دربار خواجه امیر احمد را بسیار با شکوه ساخته اند و گنبد و مناره های کوچک و بزرگ و در های ورودی و صحن آن دیدنی است و داخل آرامگاه بسیار دیدنی و نوشتنی و توصیف کردنی است. بالای در ورودی صحن اینگونه آمده است :

«بسم الله الرحمن الرحیم ، الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون :

امیر آمد فقیر دین پناهی شناسای رموز رسم و راهی
به خاکم گر بیفشاند نگاهی شود هر ذره ام پروین و ماهی
مزارش بقعهٔ نور الهی برای عاشقانش سجده گاهی

وفات خواجه امیر احمد صاحب ۲۱ ذی الحج سنهٔ ۱۳۵۷ هجری هفته (شنبه)».

بالای در ورودی آرامگاه چنین آمده است :

«بسم الله الرحمن الرحیم ، یا الله ، یا محمد ، هم قوم لا یشقی جلیسهم» ، «وداع غریب نواز» ، «گل چمنستان چشت» = ۱۳۵۷ ه تاریخ فوت خواجه امیر احمد صاحب، «صیغه جود و کرم» = ۱۳۸٤ ه ق تاریخ بنای آرامگاه او . بانی آرامگاه : «گدای آستانه محمد میر بخش بزدار ، و حافظ چشتی تونسوی عفی عنه :

نیر چرخ ولایت پرتو شان جمال شیخ ما خواجه امیر احمد شه تخت بسال
منظر فردوس روضه «مصدر فیض عمیم» مظهر رفعت وصالش «غنچهٔ راز کمال»

۱۳۸٤ ه ۱۳۵۷ ه

Marfat.com

در داخل آرامگاه دو قبر است :

۱- خواجه امیر احمد. ۲- خواجه میان محمد که بانی دربار بوده است.

هر کس که برای زیارت وارد آرامگاه می گردد از دیدار هزاران نقش های زیبا و دلاویز از درختان و گل های گوناگون و آیات قرآن و احادیث نبوی و اقاویل و اسماء الحسنی و اشعار فارسی سیر نمی شود و دل بر نمی کند که بیرون آید گویی نگارستان چین است آنگونه که در داستان ها آورده اند. آنگونه که اطلاع به دست آوردم ساختن این آرامگاه در حدود ۱۵ سال به طول انجامیده و فقط نقاشی و نگارگری آن ۱۲ سال زحمت برده است و برای هر گل وهر کتیبه اش از یک هفته تا ده روز وقت صرف شده است. البته همهٔ این نقش ها و نگار گری ها و کتیبه ها روی گچ و به رنگ هایی متناسب است. نام نقاش و سازندهٔ آرامگاه «غلام حسن و سخی محمد ساکن رائیکامیر به سال ۱۹۶۲ میلادی».

این توضیحات را بدین جهت دربارهٔ این آرامگاه و صاحب آن دادم تا معلوم شود که شخصی به نام خواجه امیر احمد بلوچ از نواحی لورالایی (بلوچستان) موجب شده که در دامنه های کوه های ساحل اتک این همه آبادانی به وجود آید.

اما آنچه مقصود اصلی من بود «کتابخانه» بود که متأسفانه از دیدارش محروم شدم زیرا صاحبزاده خواجه محمود بخش سجاده نشین دربار عالیهٔ بسال شریف به پیشاور رفته بود و بستگان و خلفای دربار هم به هیچ وجه اجازه ندادند از کتابخانه دیدن کنم و آنگونه که زبانی شنیدم در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۱۰۰ نسخهٔ خطی در کتابخانهٔ خواجه میر احمد (دربار بسال شریف) موجود است.

در نزد حافظ خدا بخش چشتی پیش امام مسجد دربار بسال شریف در حدود ۵۰ کتاب چاپی و چند دستنویس در مسائل فقه و ادعیه و تاریخ موجود بود. به ما گفتند بار دیگر برای دیدار کتابخانه بیایید. گفتم : انشاء الله !

چورا شریف :

۱۶۹- کتابخانهٔ مختار الحسن نقشبندی

[چورا شریف ، کیمبلپور]

به همراهی آقای پرفسور ملک محمد اقبال بدین کتابخانه راه یافتم. روستای چورا شریف

Marfat.com

در حدود ۲ میل از ایستگاه راه آهن و شاهراه اتومبیل رو فاصله دارد و درکنار رود خانه‌یی بر سر تپه یی واقع شده است . چشمه های آب فراوان در این روستا وجود دارد. با آقایان محمودالحسن شاه ، مختار الحسن شاه ، مسعود الحسن شاه ، طفیل حسین شاه ، محمد طیب شاه ، آشنا شدیم. اینان همه از باز ماندگان خواجه شاه نور محمد مرحوم هستند که از تیراه بدین روستا فرود آمده است.

کتابخانه در اختیار آقای مختارالحسن نقشبندی بود. در حدود ۱۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۵۵ نسخهٔ خطی داشت. به من گفتند که یکی از بستگان آنها به نام حافظ ظهور علی شاه نیز کتابخانه دارد اما فعلا در اینجا نیست و در حدود ۲۰۰ کتاب چاپی در نزد او موجود است و نسخهٔ خطی ندارد.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از کتابخانهٔ مختار الحسن نقشبندی :

۱- **مدارج الفتوة و درجات الفتوة :** همراه با فرهنگ لغات ، (فارسی) تألیف شیخ عبدالحق سیف‌الدین دهلوی ، قرن ۱۱ ه ق. (۲ نسخه).

۲- **مجموعهٔ رسائل :** ۱- رسالهٔ تجوید ، کاتب نورالدین شیخ حامد ساکن کهوهات ، ۲- قواعد قرآن ، ۳- رسالهٔ پنجابی (منظوم) ، کاتب شیخ عبدالرحمان ، ٤- رسالهٔ دیگر در تجوید (فارسی و عربی) ، ۵- رسالهٔ دیگر (عربی) ، تاریخ کتابت ۱۱۲۰ ه ق.

۳- **دیوان حافظ :** همراه با یادداشتهای ادبی و لغوی ارزنده ، سنهٔ ٤ جلوس شاه عالم بروز جمعه بوقت دو پهر سال ۱۱۷۱ فصلی برابر با ۱۸۱۲ بکرمی مساوی با ۱۱۷۷ ه ق.

٤- **بیاض فقه :** (عربی و فارسی) ، کاتب و مؤلف «محمد سعید شاه».

۵- **دقایق الاخبار :** (عربی) ، کاتب فقیر محمد ببرکی واله (ببرکی نزدیک حسن ابدال) برای میر حسین کهلی (کهله نزد حسن ابدال) است.

٦- **مفتاح الدقایق :** (فارسی)، در موضوع فقه تألیف خواجه کوهاتی مشهور به حاجی بهادر صاحب (عم پیر محمد سعید شاه) تاریخ تألیف ۱۲۹٤ ه ق ، کاتب عادل شاه ، ساکن چوره نزدیک «اتک» تاریخ کتابت ۱۲۹۵ ه ق.

۷- **مکتوبات یحیی منیری :** (فارسی)، از شیخ شرف‌الدین یحیی منیری ، قرن ۱۱ ه ق. (ناقص از آغاز و انجام).

Marfat.com

۸- **ترغیب الصلوة** : (فارسی) ، کاتب جمال خادم ، تاریخ کتابت ؛ ۱۲۰۰ ه ق.
۹- **تحفة المؤمنین** : (فارسی) ، خط خوش ، قرن ۱۱ ه ق. (ناقص).
۱۰- **قرآن شریف** : (چند جزو) .
۱۱- **شرح وقایه** : (عربی).
۱۲- **تفسیر حسینی** : (نصف دوم) قرن ۱۱ ه ق.
۱۳- **قرآن شریف** : خط ثلث خوش با زیر نویس فارسی.
۱۴- **نفحات الانس من حضرات القدس** : از مولانا نور الدین عبد الرحمن جامی (۸۱۷—۸۹۷ ه ق). فهرست کامل مطالب متن در آغاز ، قرن ۱۱ ه ق.
۱۵- **ناشناخته** : (عربی) در موضوع منطق و فلسفه ، قرن ۱۰ ه ق.
۱۶- **ارشاد الطالبین** : (فارسی) ، چهار باب دارد. قرن ۱۲ ه ق. به دستور سید علی ترمذی کتابت شده است.
۱۷- **سراح الارواح** : (عربی) از احمد بن علی بن مسعود ، کاتب صدرالدین در مسجد چکوری تحریر یافت ، قرن ۱۲ ه ق.

گجرات :

۱۷۰- کتابخانهٔ جدید

[کتابخانهٔ مولانا عبدالعزیز تبسم قریشی رتی، مسلم بازار، شاه دوله دروازه ، گجرات (پنجاب)]

آقای مولانا عبدالعزیز تبسم قریشی رتی قبلا چند بار با اینجانب مکاتبه کرده و اطلاع داده بود که نسخه های خطی فارسی و عربی دارد. دنبال فرصت بودم تا این روز موفق شدم از آن کتابخانه دیدن کنم. آقای مولانا عبدالعزیز قریشی در بازار بزرگ گجرات دکان جلد سازی دارد و کتابخانه اش نیز در کنار دکان جلد سازی او واقع است در طبقهٔ دوم بازار گجرات ، راه صعود به این کتابخانه آنقدر باریک است که گویی بر چاهی وارونه و یا از میان مناره یی صعود می کردم. در این کتابخانه درحدود ۱۰۰ نسخهٔ خطی و ۱۵۰ مجلد کتاب چاپی موجود بود. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **مثنوی مولوی** : (منتخب) ، ناقص ، قرن ۱۱ ه ق.
۲- **قصص الانبیاء** : (فارسی) ، کاتب مولانا محمد ، تاریخ کتابت ، ۱۲۲۹ ه ق.

Marfat.com

۳- **وصیت نامه :** (فارسی).

٤- **انیس المریدین و شمس المجالس** یا **تفسیر سورهٔ یوسف :** (فارسی) ، خوش خط ، قرن ۱۱ ه ق.

٥- **دلیل الضالین :** (عربی) ، «سمیتها بدلیل الضالین».

٦- **فقه اکبر :** از امام ابو حنیفه ، (عربی).

۷- **شرح خلاصهٔ کیدانی :** (فارسی) ، تاریخ کتابت ، ۱۲٦۷ ه ق به ارشاد حضرت صاحب جیو .

۸- **گلستان سعدی :** سمت ۱۹۱۹ بکرمی.

۹- **تحفة الاحرار :** کاتب فقیر محمد افضل ولد مولوی محمد هاشم ساکن سدوال (گجرات) برای محمد اشرف ساکن لادی.

۱۰- **نان و حلوه :** کاتب ، اشرف خان.

۱۱- **ربیع‌الهدایه :** (عربی).

۱۲- **قرآن شریف :** کاتب ۱۲٤٥ ه ق.

۱۳- **قرآن شریف :** از سورهٔ دوم (دو پاره) ، قرن ۱۱ ه ق.

۱٤- **انتخاب احیاء علوم‌الدین :** (عربی) ، در چهار باب ، قرن ۱۰ ه ق.

۱٥- **شرح عقاید فی علم العقاید :** (عربی) ، کاتب محمد سعید ولد شیخ عبدالرزاق الهشمی القرشی ، ۱۱۰٤ ه ق. نشان مهر دارد.

۱٦- **شرح مراح الارواح لیکون منظر النظر الاشتباح :** (عربی) ، از مهدی الحنفی، کاتب میان محمد بن حضرت مولوی شیخ مسعود.

۱۷- **ناشناخته :** (فارسی) ، از ابو بکر فایض بن محمد لاهوری ، فصل اول در بیان عیادت مریض ، یک مقدمه و ۱۳ فصل دارد ، شاید «میت نامه» باشد.

۱۸- **تفسیر پاره عم :** (فارسی) ، خوش خط ، قرن ۱۱ ه ق.

۱۹- **حاشیهٔ مولانا عبدالحکیم سیالکوتی علی تفسیر انوار التنزیل و اسرار التأویل :** معروف به تفسیر بیضاوی ، (عربی).

۲۰- **قصیدهٔ برده و ادعیه :** (عربی و فارسی) ، قرن ۱۳ ه ق (زیر نویس فارسی).

Marfat.com

۲۱- **مجالس حضرت امام حسین :** (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق.

۲۲- **صرف هوایی :** برای فرزند علی محمد ، قرن ۱۲ ه ق.

۲۳- **نهر العلوم :** (پنجابی) ، از حافظ برخوردار ، کاتب احمد دین ، آغاز : اول حمد خدائنون پچھو کھ ، درود.

۲٤- **خلاصة الفقه.** از عبداللطیف.

۲۵- **شرح وقایه :** از عبیدالله بن مسعود بن تاج الشریعه ، کاتب میان محمد عرف کھوکھر ، قرن ۱۱ ه ق.

۲٦- **منیة المصلی :** از سدیدالدین کاشغری ، قرن ۱۱ ه ق.

۲۷- **مرج البحرین :** شرح دیوان حافظ شیرازی ، کاتب شیخ مسعود ، ۱۲٤۷ ه ق ، به ضمیمهٔ این نسخه از چند فصل کتاب «نفایس الفنون فی عرایس العیون» کتابت شده است.

۲۸- **شرح الیاس فی شرح مختصر الوقایه :** (عربی) ، کاتب : محمد افضل ، قرن ۱۲ ه ق.

۲۹- **جنة الفردوس یا مسائل زنان :** (فارسی) ، از محمد عرف نصرالله بن پیخو بن راجه بن سلطان بن دروهر لانکاه.

۳۰- **انوار التنزیل فی اسرار التأویل :** از ناصرالدین قاضی بیضاوی ، (عربی) ناقص ، قرن ۱۱ ه ق.

۳۱- **رسالهٔ قوسجیه :** (فارسی) از حافظ شیخ مسعود ، کتابت ۱۲۵۵ ه ق. برای پسرش «محمد» در موضوع «مسائل نجوم و هیئت و هندسه».

۳۲- **عقاید نسفی :** (عربی) ، از نجم‌الدین نسفی برای اهل سنت و جماعت ، کاتب میان جان محمد.

۳۳- **زاد المذکرین :** (فارسی) از محمد بن الحسین بن الفضل بن الحسین الواعظ المعروف به مولانا جلال‌الدین اشباحی ، تاریخ تألیف ٦۱۸ ه ق ، کتابت در حدود قرن ۱۲ ه ق.

۳٤- **زاد اللبیب فی سفر الجیب :** (عربی) از محمد شاهد بن محمد صالح بن شیخ تاج‌الدین.

Marfat.com

۳۵- **تعلیم متعلمین :** (فارسی)، تعلیم به جوانان مویی از صیغهٔ ثانی ، کاتب قمرالدین احمد بن فتح‌الدین بن موج دین بن محمد حنیف بن الهداد عرف بهتی برون و هجو.

۳۶- **جان سکھ :** (پنجابی) ، منظوم ، از محمد تقی سیالکوتی به دست فضل‌الدین برای نور حسین فرزندان رب صاحب نی آب سواری.

۳۷- **فرهنگ سکندر نامه و لغات یوسف و زلیخا :** (فارسی).

۳۸- **مرقعات خوشنویسی :** (عربی و فارسی) شامل خوشنویسی های بزرگان با نام و گمنام از جمله : محمد عاقل سنهٔ کتابت ۱۰۱۲ ه ق. شامل خطوط : نسخ ، ثلث ، محقق ، ناخنی ، ریحان ، شکسته ، پرنده ، بهار ، نستعلیق ، طغری . این مجموعهٔ مرقع از لحاظ تاریخ خوشنویسی و نمونه های خطوط خوشنویسان ارزنده است.

۳۹- **مطول :** (عربی) ، کتابت در شام پور (گجرات).

۴۰- **برزخ ابو سعید السلمی :** (عربی) از میان محمد بن حافظ شیخ مسعود بن حافظ الله یار ، ۱۲۸۴ ه ق.

۴۱- **شرح زرادی :** (عربی) در صرف از فخرالدین در عهد محمد بن طغلق ، کاتب حافظ شیخ محمد مسعود ، ۱۲۲۲ ه ق.

۴۲- **قرآن شریف :** چند سوره از قرآن ، خط ثلث خوش ، ۱۳۱۷ ه ق.

۴۳- **شرح سراجی :** (عربی) در مسائل ارث ، کاتب غلام محیی‌الدین ولد شاه قلی ، کتابت ، ۱۱۵۳ ه ق.

۴۴- **قاعدهٔ حساب :** (فارسی) از محمد بن بابا المشهور بکلان المفتی .

۴۵- **سبعیات :** (عربی) ، کاتب عمر بخش بن میان امیر بخش جیو سنهٔ ۱۱۷۴ ه ق.

۴۶- **رسالهٔ قرائت قرآن :** (پنجابی).

۴۷- **مطالب رشیدی :** از مولانا تراب علی شاه ابن حضرت شاه محمد کاظم قلندر علوی قادری ، در موضوع عرفان و تصوف ، فارسی.

۴۸- **نسخهٔ یوسفی :** از محمد یوسف ، کاتب فقیر فضل‌الدین ، به ضمیمهٔ فرهنگ لغات ادویه.

Marfat.com

۴۹- **مجموعهٔ ادعیه :** (عربی و فارسی):

۵۰- **درود هزاران :** (پنجابی).

۵۱- **رمز عشق :**(پنجابی) از فاضل شاه و دولت علی.

۵۲- **مجموعهٔ اوراد و پنج سوره :** کتابت در سال ۱۰۰۴ ه ق. در شهر دهاکه فی بلدة البنگاله کاتب محمد ایوب بن ملا یعقوب کاشغری و شیخ عمر باستانی.

۵۳- **خلاصهٔ کیدانی :** (عربی) ، تو طریق صلوه کی دانی
گر نخوانی خلاصه کیدانی

۵۴- **شرح غوثیه :** (عربی و فارسی) ، در تصوف.

۵۵- **شرح موطأ امام مالک**رح : (عربی) ، ناقص ، کتابت در حدود قرن ۷ ه ق.

۵۶- **قصیده :** سرودهٔ حضرت پیر دستگیر ، کاتب فقیر میرزا ، کتابت ۱۰۶۰ ه ق.

۵۷- **ادعیه و اوراد :** عربی و دستور خواندن به فارسی.

۵۸- **کریما :** فارسی ، منظوم.

۵۹- **ملفوظات حضرت شیخ بهاء الدین زکریا ملتانی**رح : (فارسی)، ناقص، (نسخه‌یی است ارزنده).

۶۰- **کافیه :** (عربی) ، در نحو ، از ابن حاجب ، قرن ۱۲ ه ق.

۶۱- **انواع حافظ برخوردار :** (پنجابی).

۶۲- **مجموعه :** ۱- **ناشناخته** (فارسی) از زین‌العابدین ابراهیم آبادی ، ۲- **مثنوی میر حسین** خراسانی مرید شیخ بهاءالدین زکریا ملتانی**رح** هم عصر شیخ محمود تبریزی ، کاتب عبداللطیف دوهدرانی ، کتابت ۱۳۲۶ ه ق ، ۳- رسالهٔ عجاله در موضوع وحدة الوجود ، آغاز مثنوی :
ای برتر از آنکه که گفتند آنان که پدید یا نهفتند

۶۳- **بهار دانش :** از عنایت‌الله کنبوه (برادر بزرگ محمد صالح کنبوه صاحب شاه جهان نامه). تاریخ کتابت ، ۱۲۵۰ ه ق.

Marfat.com

۱۷۱- کتابخانهٔ رحمت علی خان سامی

[محلهٔ رحمت آباد ، سرگودها روڈ ، گجرات]

مالک این کتابخانه آقای مولانا رحمت علی خان سامی بوده است که از بزرگان علمای مسلمانان سرزمین پاک بود و مدتها در کشور یوگاندا به تبلیغ دین اسلام مشغول بوده است و حاصل کارش ترجمه ها و تفسیر هایی از قرآن شریف و تألیف چند کتاب در صرف و نحو زبان عربی و فارسی برای مردم یوگاندا و به زبان لوگاندا. تألیفات و تصنیفات مولانا رحمت علی خان در حدود ۷ نسخه است که بعضی از آنها خطی و به زبان عربی و اردو و انگلیسی و لوگاندا و فارسی است و برخی چاپ شده است. وی شاعر فارسی و عربی و اردو و پنجابی بوده است. در ۲۶ اگست سال ۱۹۶۵ میلادی مطابق ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۸۵ ه ق در گجرات در گذشت. فعلا کتابخانهٔ رحمت علی خان سامی در اختیار پسرش مولانا محمد نصرالله خان است . به همراهی آقای پرفسور اختر راهی بدین کتابخانه راه یافتم و با آقای مولانا محمد نصرالله خان و فرزندانش آشنا شدم. در این کتابخانهٔ در حدود ۱۰۰ نسخهٔ خطی و بیش. ۳۵۰ کتاب چاپی موجود است. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :-

۱- **خلاصة الاشارات لا بن سینا (رساله)** : (عربی) ، تلخیص کننده مولانا رحمت علی خان به خط مؤلف.

۲- **مجموعه : ۱- شرح قصیدهٔ بهشتی** : (پنجابی) ، مؤلف احمد یار مرالوی متوفی ۱۸۴۵ م کاتب احمد خان عموی مولانا نصرالله خان ، ۱۳۲۰ ه ق.
۲- تضمین اشعار شیخ عبدالله به صورت تخمیس ، ۱۹۲۱ میلادی - ۳- مقدمهٔ قصیدهٔ بهشتی از مولوی غلام حسین سیکریالی.

۳- **شرح قصیدهٔ برده** : (اردو) ، تألیف و کتابت رحمت علی خان.

٤- **اقوامیه الهمم فی شرح قصیدهٔ لامیه العجم**: (عربی و ترجمهٔ اردو) سرایندهٔ لامیة العجم از ابی اسماعیل حسین طغرایی و شارح مولانا رحمت خان و کاتب مولانا محمد نصرالله خان.

۵- **هدایات شرح اشارات ابن سینا** : (اردو) در موضوع فلسفه ، تألیف و خط رحمت علی خان.

٦- **حاشیه شرح کافیهٔ ابن حاجب** : (اردو) تألیف و کتابت از رحمت علی خان.

Marfat.com

۷- **نهایة البراعة فی معرفة علم البلاغة الملقب بانوار العثمانیه:** (عربی) ، (ایضاً) ، (چاپ شده).

۸- **الصلوة الکامله :** (عربی) ، ترجمه به زبان لوگاندا با رسم الخط عربی (ایضاً).

۹- **تفسیر سورهٔ «ق» :** به زبان لوگاندا به رسم الخط عربی (ایضاً).

۱۰- **تفسیر سورهٔ «الذاریات» :** ایضاً .

۱۱- **فارسی کی پہلی کتاب :** (اردو و فارسی) ، (چاپ شده) ، ایضاً.

۱۲- **انشاء المقاله :** (عربی) ، ایضاً.

۱۳- **ترجمهٔ اسرار البلاغه :** (اردو) (ناقص) ، ایضاً.

۱٤- **ترجمهٔ احادیث :** (اردو) ، (ناقص) ، ایضاً ، در این نسخه احادیثی آمده که امام اعظم از حماد بن ابی سلیمان مسلم الاشعری روایت کرده و با احادیث صحاح سته مطابقت دارد.

۱۵- **منبهات :** (عربی) : از ابن حجر العسقلانی ، ترجمه به اردو ، ایضاً.

۱٦- **خلاصه شرح تهذیب :** مؤلف رحمت‌الله خان سامی ، کاتب محمد نصرالله خان.

۱۷- **نهایة المراد فی شرح قصیدهٔ بانت سعاد :** (اردو و فارسی) ایضاً.

۱۸- **الاسلام :** (اردو) ، (ناقص). ایضاً.

۱۹- **الخطبات المأثورة من الآثار المشهوره :** (عربی) از شاه اشرف علی التانوی ترجمه به زبان لوگاندا با رسم الخط عربی از رحمت علی خان سامی سیکریالی. در سال ۱۹۳٦ چاپ شده ، ۱۲۱ صفحه.

۲۰- **المناظره :** بین مولانا عبدالله المرحوم و مولانا رحمت علی خان سامی فی عدم جواز الجمعه فی القری (اردو) ، کاتب محمد نصرالله خان.

۲۱- **ایسا غوجی :** (عربی) ، منطق ، از اثیرالدین الابهری ، کاتب حافظ محمد چراغ ، ۱۳۰۵ ه ق.

۲۲- **العروضات الکافیة فی معرفة علم العروض و القافیه الملقب :** بالعروض النظامی ، تألیف و کتابت رحمت علی خان سامی ، چاپ شده ، ۱۳۵۹ ه ق.

۲۳- **الوافیة شرح الکافیه :** (اردو) ، ۱۹٤۵ میلادی ، ایضاً.

Marfat.com

۲۴- **فیوض‌الرحمن فی تعلیم القرآن :** (اردو) ، ایضاً.

۲۵- **حقیقة الاسلام :** (عربی) ، ایضاً.

۲۶- **القصیدة لعمرو الجنی مع الشرح لها منی:** (عربی) به خط مؤلف رحمت علی خان سامی و محمد نصرالله خان ، چاپ (شده).

۲۷- **مثنوی الجواهر الزواهر :** (عربی و فارسی و اردو) ، در بیان علم عروض و قافیه ، منظوم ایضاً ، ۱۹۴۶ میلادی.

۲۸- **کتاب الرحمة فی الطب و الحکمة :** از جلال‌الدین سیوطی ، عربی و ترجمه به زبان اردو.

۲۹- **اجرومیة اللغندا :**(دستور زبان لوگاندا ، عربی) ، ایضاً.

۳۰- **دیوان شعر :** (اردو و عربی و فارسی) ، ایضاً.

۳۱- **کبریت احمر فی علم الجفر :** (اردو) ، ایضاً .

۳۲- **نسخه های دستنویس :** به زبان لوگاندا (الفبای لوگاندا لاتین است).

۳۳- **سیرهٔ حضرت محمد** (ص) **:** به زبان لوگاندا .

۳۴- **صرف عربی :** ایضاً.

۳۵- **عرایس الفکر و مجالس الذکر :** شرح تحفة‌العراقین خاقانی ، (فارسی) ، ایضا.

۳۶- **شرح رشیدیه (اردو) :** اصل رشیدیه از عبدالرشید دیوان جونپوری ، ۱۹۲۱م. ایضاً.

۳۷- **بیان المطلوب فی کشف المحجوب :** ترجمه به زبان اردو ، ایضاً.

۳۸- **کافیه و رسالهٔ فارسی در نحو :** کاتب حسن محمد بن جمال ملوانی (گجرات) ، ۱۳۱۳ه ق.

۳۹- **بهار دانش : قرن ۱۲ ه ق.**

۴۰- **فلسفه :** (عربی) (ناقص). (عربی).

۴۱- **رسالهٔ یکروزی شرح ایساغوجی :** (عربی) کاتب احمد خان سیکروالی ۱۳۰۴ه ق.

۴۲ **شرح وقایه : فارسی ، کتابت ۱۲۴۲ه ق (در هرات).**

Marfat.com

۴۳- **مختصر رسالهٔ عروض :** (فارسی و عربی) ، منظوم (اولین تألیف رحمت علی خان آنگاه که شاگرد دانشکدهٔ خاور شناسی لاهور بود). به خط مؤلف.

۴۴- **خلاصة الحساب :** (عربی).

۴۵- **مجموعهٔ رسائل :** (عربی و فارسی و پنجابی و اردو) ، ۱- کسب نامهٔ آهنگران ، سنهٔ ۱۸۸۹ (۱۵ پوه) ، گرد آورنده احمد خان ، ۲- قصیدهٔ ضبنی (عربی) ، ۱۸۹۱ ، کاتب احمد خان ، ۳- فرایض ارثی (فارسی) ، ٤- غزل حافظ محمد چراغ روشن دماغ همشیره زادهٔ صاحب زاده جیو به مطلع :

عشق جانم بر بود آفت جانم باقیست شکر لله که ز عشاق نشانم باقی است

۴۶- **مجموعه :** ۱- **شرح مائة عامل :** (عربی و فارسی) ، ۱۳۰۲ه ق ، ۲- **رسالهٔ شرح مائة عامل** (عربی و فارسی) از حافظ نورالدین چکوری ، ۳- **نغزک** (فارسی) ، ۱۳۰۵ه ق. ٤- **عجالة الکلام فی بیان انوار السلام** ، از حافظ نورالدین. ۵- **تفسیر قرآن شریف** ، به زبان لوگاندا ، ٦- **موضع البیان فی الفاظ الانسان** ، (فارسی) ، کاتب احمد خان ، ۷- **در المکنون** ، (فارسی) ، شرح ابیات شیخ عبدالقادر گیلانی از ابو تراب بن عبدالحق بن عبداللطیف الزینبی القادری برهانپوری ، کاتب احمد خان سیکریوالی ، ۱۸۹۲م. ۸- **اسناد درود ماهی** (پنجابی) ، کاتب احمد خان.

۴۷- **دیوان اشعار :** از مولانا فیض الله ، (اردو) ، ساکن گجرات.

۴۸- **اصول الصرف :** (اجرومیة العربیه) (عربی) در علم هجا تألیف و خط مولانا رحمت علی خان سامی گجراتی ، ۴۸ ص. ناقص.

۴۹- **الفصول والاصول :** در علم هجا و صرف (عربی) ، ۱۵٦ص. ناقص. ایضاً.

۵۰- **منتهی الصحو فی معرفة النحو :** (عربی) ، ناقص . ایضاً .

۵۱- **الکتاب الاول فی العربیة :** (عربی) ، فی الصرف و النحو ، ۲۵٦ ص ، ناقص (۳ نسخه) ایضاً.

۵۲- **کتاب الصلوة :** (عربی) ، ۳۸ ص ، ایضاً .

۵۳- **رساله در بیان مصطلحات حدیث :** (اردو) ، ۱۰ص. ایضاً.

۵٤- **رساله در بیان تقلید مطلق :** (اردو) ، ۷۰ ص. ایضاً.

Marfat.com

۵۵- **کتاب الصلوة :** (اردو) ، ۲۲ ص. ایضاً.

۵۶- **الفصول والاصول فی علم البلاغة :** (اردو) ، ۵۷ ص. ایضاً.

۵۷- **خلاصهٔ شرح مطالع الانوار :** (اردو) ، ۲۷۲ ص . (چهار جزء) ، ایضاً .

۵۸- **خلاصهٔ حدائق البلاغت :** (اردو) ، ایضاً.

۵۹- **خلاصهٔ اخلاق جلالی :** (اردو) ، کاتب شاگرد و برادر کوچک رحمت علی خان سامی ، محمد سلیمان خان.

۶۰- **از هار الوردة شرح قصیده برده :** (اردو) ، ایضاً.

۶۱- **اعجاز البیان فی تفسیر القرآن :** (اردو) ، سورهٔ فاتحه ، ایضاً.

۶۲- **رسالة الاسلام :** (اردو) ، ناقص ، ایضاً .

۶۳- **الانسان من حدیث الانسان :** (اردو) ، ناقص ، ایضاً

۶۴- **دین فطرت :** (اردو) ، ناقص ، ایضاً.

۶۵- **دین الهی :** (اردو) ، ناقص ، ایضاً.

۶۶- **دعوت الی الخیر :** (اردو) ، ایضاً.

۶۷- **سواء السبیل فی تفسیر القرآن الجلیل :** (اردو) ، ایضاً.

۶۸- **عرض الغرض :** (عربی و اردو) : در موضوع محاضره‌یی که رحمت علی خان در جلسهٔ سالانه دربارهٔ امور دینی در مدرسهٔ احیاء العلوم در چچرولی (شهری است در پنجاب خاوری) فرموده است و مدرسهٔ احیاء العلوم را مؤلف تأسیس کرده بود.

۶۹- **حقیقة الاسلام :** (عربی) ، ترجمه به زبان لوکاندا ، ناقص ، ایضاً.

۷۰- **رساله در مبادی اسلام :** به زبان لوکاندا ، ناقص ، ایضاً.

۷۱- **تفسیر سورهٔ بقره :** (ایضاً) .

۷۲- **تفسیر سورهٔ کهف :** (ایضاً).

Marfat.com

۱۷۲ـ کتابخانهٔ نعیمی

[(نعیمی کتب خانه) ، شیشیان والا دروازه ، مفتی احمد یار خان رود ، چوک پاکستان ، گجرات (پنجاب)]

در این کتابخانه که کتابفروشی هم بود ، فقط از کتابهای چاپی دیدار کردیم و همهٔ آنها به زبان اردو و عربی و پنجابی بود و تقریباً ۲۰ کتاب فارسی هم داشت. از نسخهٔ خطی خبری نیافتم. گفته شد نسخهٔ خطی دارد. یکی از کسانی که در کتابخانه کار می کرد به دنبال مالک کتابخانه رفت و هر چه منتظر شدیم نیامد.

راولپندی :

۱۷۳ـ کتابخانهٔ حبیبیه

[عید گاه ، خیابان اصغر مال ، راولپندی]

مالک این کتابخانه آقای مولانا حبیب الرحمن سجادهٔ نشین دربار عالیهٔ نقشبندیهٔ عیدگاه در راولپندی است. به معاونت و همراهی آقای پرفسور ملک محمد اقبال بدین کتابخانه راه یافتم. آقای مولانا حبیب الرحمن با خوشرویی ما را پذیرفت و به زبان فارسی با ما گفت وگو کرد ضمناً به زبان عربی و انگلیسی نیز آشنایی دارد. وی ایران را گشته است و از ایران و فرهنگ و تاریخ و خلقیات ایرانیان آگاهی هایی دارد. آنگونه که خودش می گفت بیش از یک میلیون مرید در پاکستان و دیگر کشورهای دنیا دارد. وی اندام کشیده و ریش انبوه و چشمان نافذ و بیان گیرا و گفتار شیوا دارد. به سال ۱۹۳۱ متولد شده و اکنون ۳٤ ساله است و ۲ پسر و دو دختر دارد. وی تألیفاتی به عربی و اردو دارد. طریقهٔ نقشبندی دارد و به سلمان فارسی خرقه می رساند و از یوسف همدانی پیروی می کند. در کتابخانهٔ حبیبیه در حدود ۱۲۰۰۰ کتاب چاپی و در حدود ۵۰ نسخهٔ خطی موجود است.

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱ـ **رسالهٔ توحید** : (اردو) از خواجه محمد عبدالرحمن متوفی ۱۳۸۰ه ق. (دستنویس).

۲ـ **تعاویذ و اشکال طلسمات** : (فارسی) ، قرن ۱۲ه ق.

Marfat.com

۳- **مجموعهٔ تعاویذ :** (فارسی) ، کاتب عالم‌الدین ، ۱۳۲۰ھ ق ، (۳٤ باب دارد).
٤- **گلستان سعدی :** کاتب کیانرای ولدرای ملتانی و شاگرد رای ملتان و شاگرداری سومان ۱۲٤۹ = ۱۸۹۱ بکرمی.
۵- **دیوان عرفی :** تقریباً قرن ۱۰ھ ق (معاصر عرفی) ، خوش خط ، نستعلیق ، ناقص (نسخهٔ ارزنده) .
٦- **دیوان حافظ :** قرن ۱۲ ھ ق . به ضمیمهٔ رسالهیی به نثر فارسی دربارهٔ عقاید شیعیان و وقایع صحرای کربلا.
۷- **دیوان هلالی :** (اوراق پراکنده).
۸- **اوراق دستنویس :** اردو ، (در موضوع صرف و نحو و تعاویذ و فقه و توحید) ، از مولانا خواجه محمد عبدالرحمن.
۹- **اوراق پراکنده :** در علم رمل (فارسی).

ایبت آباد :

۱۷٤- کتابخانهٔ مدرسهٔ امداد العلوم

[محلهٔ قاضی محمد اسلم ، لوهر ملک پوره ، ایبت آباد (هزاره)]

مالک این کتابخانه آقای مولانا عزیزالرحمن است که ۷۱ سال دارد و مهتمم (مسؤول) مسجد و مدرسهٔ امداد العلوم است. وی تألیفاتی دارد و عالم علوم اسلامی و عرفانی است. زبان عربی و فارسی و اردو و پنجابی و پشتو می داند . شاعر است و به زبان فارسی واردو اشعاری خوب دارد. تألیفات او عبارت است از :

۱- فیوض الرحمن : (فارسی و اردو).
۲- نصایح عزیزیه : (فارسی و اردو).
۳- القول العزیز : (فارسی و اردو).
٤- قصاید نعتیه : (فارسی و اردو).

در مدرسهٔ امداد العلوم (منسوب به حاجی امداد الله مهاجر ملی) در حدود ۸۰ طالب علم و مدرس تدریس می کنند و تعلیم می گیرند و غذا و جا و مکان دارند و از لنگر غذا می خورند.

Marfat.com

از کتابخانهٔ مدرسهٔ امداد العلوم دیدن کردم و در حدود ۴۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و تقریباً ۵۰ نسخهٔ خطی دارد. اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **انشاء یا رقعات ابوالفضل :** (فارسی) ، کاتب لاله جهاحو رام و رادها کسن ولد بهت سنکه ابن بهولا ناله. ۱۸۴۱ میلادی.

۲- **الجانب الغربی فی حل مشکلات الشیخ محی الدین ابن العربی :** (فارسی) ، تألیف فقیر خاکی معروف بالشیخ المکی در عهد سلیم خان بن با یزید خان در موضوع جواب اعتراضات بر ابن عربی. در سه باب. کاتب ندارد. قرن ۱۰ ه ق.

۳- **ناشناخته :** (عربی) ، در موضوع فلسفه ، از آغاز و انجام ناقص ، قرن ۱۰ ه ق.

۴- **ناشناخته :** (فارسی) راجع به شاه محمد خاموش ، کاتب و شاید مؤلف نیز میر ابراهیم ولد سید محمد یزدی ، تاریخ کتابت ۱۰۹۵ ه ق. در صفحهٔ آغاز یک یادداشت آمده است : «این کتاب نوشتهٔ فقیر میر ابراهیم یزدی برای تبرک برای سیادت پناه میر سید راجو صاحب از فرزندان حضرت بنده نوازاند و جانشین شاه اکبر اند ایشان را برسانند . . . . بتاریخ ۱۰۸۳ در ماه جمادی الاول هجدهم ماه مذکور».

۵- **مذهب عشق :** (هندی) با رسم الخط فارسی و اردو «در زمان گورنر جنرل بهادر» تاریخ کتابت ۱۸۹۶ ه ق.

۶- **شاهنامه :** (به شعر و زبان هندی و رسم الخط فارسی و اردو) ، سروده و ترجمهٔ مولجند شاهجهان آبادی، ۱۸۳۷ ه ق ، آغاز :

سرنامه حمد خدای کریم نبی کردگار غفور رحیم

بلندی دهی جسروان بهی دهی
سبی بخش شاهنشاهان هی دهی

۷- **حل الموجز آقسرایی :** (عربی) در موضوع علم طب «عرض دیده» و «الله اکبر» دارد و نشان های مهر تاریخی دارد. «به تاریخ هزدهم شهر رجب المرجب سنهٔ ۱۰۹۳ عرض شد ، ۱۵ روپیه و چهار آنه (با حساب سیاق) در بلدهٔ اورنگ آباد خریده شد ، کاتب علی بن عبدالوهاب استرابادی فی بلدهٔ هرات فی تاریخ غرهٔ شهر صفر ختم بالخیر والظفر سنهٔ ۸۰۶ هجری.

Marfat.com

۸- **نتیجة الفکر فی الجهر بالذکر :** (عربی) ، نسخهٔ دستنویس جدید از عبدالرحمن بن ابی بکر السیوطی متوفی ۹۱۱ه ق و مجموعهٔ رسائل دیگر به ضمیمهٔ این نسخه است.

۹- **شرح وقایه :** (عربی) ، فقه ، کاتب نور حسین.

۱۰- **خلاصة الاحکام :** (فارسی) ، فقه ، قرن ۱۲ه ق.

۱۱- **اشعة اللمعات شرح فارسی مشکات :** از شیخ محدث دهلوی ، کاتب موسی بنی اسرائیل در دهلی ، تاریخ کتابت ۱۰۳۲ه ق. نشان ۱۱ مهر دارد که همهٔ آنها از پادشاهان و حاکمان می باشد و لفظ «الله اکبر» که نشان «عرض دیده شد» محمد اکبر پادشاه است در آن دیده می شود و مهر «شاه جهان» دارد متأسفانهٔ وقت نبود و اجازه هم نبود که دقیقاً مهرها را بخوانم.

۱۲- **درة الفواید فی التجوید :** (فارسی و عربی) در علم قرائت ، ۱۲ه ق.

۱۳- **فوائد الضیائیه :** یا شرح ملا جامی ، (عربی) تاریخ تألیف ۸۹۷ه ق ، کتابت تقریباً قرن ۱۲ه ق.

۱۴- **مجموع خانی فی عزالمعانی :** (فارسی) ، کرم خورده ، کاتب عبدالرحمن خان عرف «میانجی» ، ۱۱۶۹ه ق.

۱۵- **الشای مادهورام :** کاتب حاجی محمد حسین ، ۱۲۶۵ه ق.

۱۶- **تجوید :** (فارسی) ، خط نستعلیق خوش ، قرن ۱۲ ه ق.

۱۷- **المعجزات :** (عربی) ، کاتب نور حسین در موضع شیخ واهدی.

حویلیان :

۱۷۵- کتابخانهٔ محمودیه

[خانقاه محبوب آباد ، حویلیان ، هزاره]

روز چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۵۴ خوشبختی برای دیدار از «کتابخانهٔ محمودیه» یا «مکتبهٔ محمودیه» به شهرک حویلیان در ایالت هزاره رفتم. مالک این کتابخانه آقای مولانا الحاج سید محمود شاه هزاروی است. وی فرزند مرحوم مولانا الحاج سید محبوب علی شاه مشهدی کاظمی که گفته می شود ۱۸۶ سال عمر کرده است (متوفی ۱۳۵۶ ه ق).

من و همراهم آقای پرفسور ملک محمد اقبال خواستیم که جناب مولانا ابو مسعود الحاج سید محمود شاه هزاروی اجازه دهد از کتابخانهٔ محمودیه دیدن کنیم. کتابخانهٔ محمودیه در محوطهٔ خانقاه محبوب آباد واقع است و این خانقاه و کتابخانه و مدرسه حنفیهٔ

Marfat.com

قادریه را آقای حاج سید محمود شاه هزاروی ساخته است. در مدرسه یا جامعهٔ حنفیهٔ قادریه در حدود ۱۰۰ طالب علم به تحصیل علوم دینی مشغول هستند و آنگونه که آقای حاج سید محمود شاه هزاروی می گفت ، برای طالب علمان ، مدرس و کتاب و جا و غذا رایگان است . در این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰۰ کتاب چاپی و ۲۵ نسخهٔ خطی موجود است . محل کتابخانه را مخصوصاً برای کتاب ساخته اند و دارای قفسه‌های چوبی و آهنی جدید و زیبا و نوین است . از نسخه های خطی : فقط **مثنوی مولوی** (لوح و جدول و خوش خط ، تقریباً قرن ۱۲ هـ ق) را دیدم که مولانا سید محمود شاه هزاروی می گفت یکی از اجداد وی آنرا کتابت کرده است .

آرامگاه سید محبوب علی شاه مشهدی :

در نزدیک خانقاه آرامگاه مرحوم مولانا الحاج سید محبوب علی شاه مشهدی کاظمی ساخته شده است و دارای صحن و گنبد و محل حفظ قرآن‌ومسجد است. آیات قرآن و احادیث و اشعار فارسی و عربی و انواع تابلوهای رنگا رنگ بر دیوار و طاق و رواق آرامگاه آویخته است . آنگاه که برای زیارت آرامگاه می رفتیم ، مریدان برسرراه صف کشیده و پیوسته «یا الله یا الله» ویا «الله هو الله هو» با آهنگ مخصوص می خواندند .

تألیفات سید محمود شاه هزاروی :

آقای مولانا سید محمود شاه هزاروی دوبار به مکه مشرف شده و هربار از ایران گذر کرده و فارسی یاد گرفته است. وی عالم و ادیب و خطیب و شاعر اردو و فارسی و عربی و پنجابی است و بیش از ۳۰۰ تألیف به زبان فارسی و اردو و پنجابی و عربی دارد که در حدود ۵۰ تألیف وی چاپ شده است ، از جمله :

۱- جهاد ، ۲- حفظ دین و ایمان ، ۳- جامع‌الخیرات (٤ جلد) ، ٤- مقامع‌السنیة ، ۵- صحیفهٔ تحقیقات ، ٦- تحقیق خیر ، ۷- حفظ‌الاحناق ، ۸- اربعین نبویه ، ۹- اربعین خواتین ، ۱۰- الدولة القادریه، ۱۱- الاجاره ، ۱۲- جواز الصراط ، ۱۳- سیف‌المسلول، ۱٤- فتوی ذکر جهر ، ۱۵- الاتحاد والجهاد (به زبان عربی و اردو و فارسی و پنجابی و بنگالی) ، ۱٦- خلافت و دستور اسلام ، ۱۷- سلام محمود ، ۱۸- نظام مقصود ، ۱۹- شرح سلام محمود ، ۲۰- مناجات محمود ، ۲۱- زاد محمود ، ۲۲- ذکر جمیل ، ۲۳- یاد حبیب ، ۲٤- رفیق محمود ، ۲۵ عرفان محمود ، ۲٦- محفل محبوب ، ۲۷- روح‌التفاسیر ، ۲۸- شروح و حواشی بر کتب فنون (حصهٔ دوم) ۲۹- دیوان اشعار (عربی و فارسی و اردو و پنجابی و بنگالی و سرائیکی) در حدود ۱۰۰۰۰۰ بیت.

Marfat.com

ملتان :

۱۷۶- کتابخانهٔ سید عون حسین ارسطوجاهی

[۶۷ ب ، گلگشت ، ملتان]

نگارندهٔ این اوراق مدت ٤ سال است با آقای ارسطو جاهی مکاتبه دارم و دربارهٔ کتابخانه اش جست‌وجو هایی کرده ام و چند بار در ملتان به خانه اش مراجعه کرده‌ام(۱) اما در این تاریخ (۱۳۵۳/۱۲/۲٤ خورشیدی) که به خانه‌اش مراجعه کردم با اطمینان بیشتری با من روبرو شد و پسرش آقای سید عون حسین ارسطو جاهی نیز موجود بود. آقای سید عون حسین ارسطو جاهی فرزند آقای سید آغا حسین ارسطو جاهی که وکیل داد گستری است گفت : ما پیوسته این نسخه های خطی را از نظر و دید دیگران دور نگاه می داریم چون هرکس چشم طمع بر آنها دارد و دیگر اینکه می ترسیم آنها را به سرقت ببرند. چنانکه تاکنون تعدادی از این نسخه ها گم شده است . کتابخانهٔ اجداد ما بسیار ارزنده بوده و نسخه های خطی فارسی قدیم بسیار داشت ، اما اکنون فقط همین چند نسخه باقی مانده است . پس از گفت و گو و مذاکره و جلب اطمینان ، قرار بر این شد که کلیهٔ نسخه های خطی کتابخانهٔ خود را نشان دهند . اینک اسامی نسخه های خطی که پس از کوشش بسیار و مدت ٤ سال مکاتبه سر انجام اجازت دادند تا آنها را ببینیم :

۱- **آیین اکبری :** (فارسی) تألیف شیخ ابوالفضل فیضی ، قطع ۵۲ × ۳۲ س م . مصور ، ۲۳۷ورق ، نقاشی دندان موشی، کاغذ کشمیری ، یک ورق افتاده ، آخرین سطر. «تصاویر اسلحه توپ و تفنگ و زرو جواهر» کاغذ متن جدا و کاغذ حاشیه جداست . احتمال دارد این نسخه از خاندان سلطنتی مغول هند بوده است - قرن ۱۱ ه ق .

۲- **عجایب‌المخلوقات :** (فارسی) ، تألیف زکریا قزوینی برای ابراهیم عادل ، مصور (بیش از ٤۰۰ تصویر دارد) ، قطع ۵۲/۳۲ س م . ظاهراً کاتب و نقاش آیین اکبری و عجایب‌المخلوقات یکی است .

۳- **شاهنامهٔ فردوسی :** مصور ، قطع ۵۲/۳۲ س م ، (در حدود ۲۰۰ تصویر دارد) . قرن ۱۱ ه ق .

٤- **مرقع خطوط خوشنویسان :** شامل انواع خط ها : تعلیق ، نستعلیق، نسخ ، ثلث، رقاع ، طغری ، محقق ، ریحان ، شکسته ، کوفی ، اسامی این خوشنویسان

۱- (رک : همین کتاب ، ص ۱۰ - ۱۱)

Marfat.com

در این مرقع موجود است : عبدالسلام ، محمد شریف ، عبدالله ، محمد حسین الکشمیری ، سلطان سرهندی ، نور الدین محمد شیرازی، سید علی ، عبدالرحیم عنبرین قلم هروی ، محمد باقر بن میر علی ، شریف ، خضر ، فخر الدین علی ۱۱۰۰ ه ، عبدالجبار ، محمد مراد . نسخه ارزنده است .

۵- **قرآن** : خط کوفی ، در حدود قرن ٦ و ۷ ه ق ، از سورة النساء تا سورة الذاریات نسخهٔ ارزنده .

٦- **جامع عباسی** : (فارسی) ، (۲۰ باب) ، از شیخ بهاءالدین محمد عاملی ، خط خوش و زیبا با جدولهای بسیار ، قرن ۱۱ ه ق .

۷- **مهج الدعوات و منهج الغایات** : کاتب ابن علی رضا عبدالله الخادمی الخفی درشهر قزوین روز ۲۵ شهر ذی قعدة الحرام ۱۰۸۵ ه ق . نسخهٔ ارزنده .

۸- **تاریخ ارسطو جاه و تاریخ سیکه** : (اردو) ، در بارهٔ ریاست پنجاب تألیف سید رجب علی ارسطو جاه ، خط سید رستم علی برادر کوچک سید رجب علی (سید محمد شجاع جد بیست و دوم ارسطو جاه در مشهد مقدس مدفون است و شجره نامه دارد) .

۹- **مجموعه** : (عربی و فارسی) : ۱- رسالهٔ عبدالرحمن عمر المعروف باین الصوفی فی العمل الاسطرلاب (۹ مهر دارد از پادشاهان و حاکمان مغول هند: الله اکبر عرض دیده شد)، ۲- رسالهٔ شمسیه ، ۳- شرح رسالهٔ شمسیه (این دو رسالهٔ اخیر در موضوع ریاضیات) ، خط تعلیق ، ٤- رسالهٔ اسرار حروف (فارسی) از رکن بن عبدالرحمن ملقب به مسیحایی ، ۷۷۷ ه ق ، ۵- جداول فلکیات و دوایر و اشکال هندسی (نسخهٔ خوب) .

۱۰- **تحریر اصول الاقلیدس و بین کتاب المجسطی البطلمیوس** : (عربی) ، تاریخ تألیف ۷۰۳ ه ق، کاتب شفیع بن محمد صالح یزدی ، تاریخ کتابت ۱۰٦۲ ه ق . و همه جا یاد داشتهای فلسفی و ریاضی در کنارهٔ صفحات این نسخه به خط «محمد باقر» و «میر محمد باقر داماد» است .

۱۱- **رسالهٔ مسألة العلم علی الاخلاق** : از ابی جعفر احمد بن علی بن سید بن سعاده کاتب ابی الحسن براند جانی ، تاریخ کتابت ۸۵۲ ه ق .

Marfat.com

۱۲- **صورالکواکب :** (عربی)، از عبدالرحمن بن الصوفی ، کاتب محمد صادق بن حاجم الحافظ ، مصور (صور افلاک به شکل حیوانات) رنگ آمیزی و نگارگری بسیار عالی و سر لوح و تذهیب ، تاریخ کتابت : ۱۱۰٤ ه ق : «مهر کتب خانهٔ مولوی رجب علی خان بهادر ۱۲۷۵ ه ق» و «مهر محمد شاه غازی ۱۱۵۲ ه ق» .

۱۳- **شرح رسالهٔ فلسفه :** (عربی) ، نسخهٔ بسیار ارزنده ، مهر « کتابخانهٔ آستان قدس رضوی» دارد - به خط مؤلف محمد بن علی بن جمهور بالمشهد الغروی .

۱٤- **نامه های سید شریف حسین شریف العلماء :** (فارسی و اردو) (۲ جلد)، به نام برادر بزرگش سید شریف حسن نوشته است (از ۲۹ ربیع الاول سنهٔ ۱۲۸۷ ه ق برابر با ۱۸٦۹ میلادی) .

۱۵- **عوارف المعارف:** (عربی) از شیخ الامام العارف شهاب الدین ابی حفص عمر بن محمد سهروردی ، کاتب محمد صادق الهندی ابن شیخ احمد سرهندی غفرالله له .

۱٦- **تفسیر زر نگار :** یا تفسیر سورهٔ یوسف : (فارسی) ، از مولانا معین الدین احمد الواعظ ، تاریخ کتابت ۹۸۷ ه ق ، خط نسخ خوش و جدول .

۱۷- **گوهر مراد :** (فارسی) ، از عبدالرزاق بن علی بن الحسین اللاهیجی ، تاریخ کتابت ۱۰۷٤ ه ق (نقشه های فلسفی به طریقهٔ هندسی) .

۱۸- **قبسات :** (عربی) ، تألیف سید محمد باقر داماد ، کاتب محمد بن محمد باقر بن داماد الحسینی ۱۰۳٤ ه ق. مهر کتابخانهٔ «سعیدالدوله بهادر ۱۲٦۸ ه ق» .

۱۹- **مهر نیمروز :** (فارسی) ، تألیف نجم الدوله دبیر الملک نواب اسد الله خان بهادر المتخلص به غالب این نسخه به خدمت ارسطو جاه خان بهادر مولوی رجب علی خان المتخلص به «علی» هدیه شده و در ملکیت سید محمد رضا عباس نقوی ارسطو جاهی است .

۲۰- **تاریخ ارسطو جاهی :** به قلم ارسطو جاه ، شامل حالات زندگی ارسطو جاه (مولوی سید رجب علی خان مرحوم و خاندان ارسطو جاه) ، تاریخ ۱۲٤۵ ه ق .

۲۱- **تصویر و شجره :** از سید نواب فقیر الله خان از بزرگان خاندان ارسطو جاه .

۲۲- **قرآن (یک ورق):** خط حضرت امام حسین (ع) که مهر صلاح الدین ایوبی دارد .

Marfat.com

۲۳- **زایچهٔ (اول) مولوی سید رجب علی خان : مصور ، (فارسی) .**

۲٤- **زایچهٔ (دوم) مولوی سید رجب علی خان : مصور ، (فارسی) .**

۲۵- **سند خطاب خان بهادری:** به نام مولوی سید رجب علی خان بهادر میر منشی اجنتی حدود شمال مغربی ۱۸٤٤ م .

۲٦- **قرآن :** جلد روغنی مطلا و مرصع و منقش ، دارای لوحهای و نقش های زیبا (کار کشمیری) .

۲۷- **قرآن :** مطلا و منقش و زیبا ، ترجمهٔ فارسی در کنارهٔ صفحات .

۱۷۷- کتابخانهٔ مخدوم میر سجاد حسین قریشی

[ملتان]

کتابخانهٔ مخدوم میر سجاد حسین قریشی سجاده نشین دربار مولانا شیخ بهاؤ الدین زکریا ملتانی (متوفی ٦٦٦ ه ق) در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی فارسی و عربی و اردو و انگلیسی دارد و این کتابها را در قفسه های مخصوص در مهمانخانهٔ کاخ آقای مخدوم قرار داده اند . از نسخهٔ خطی خبری نیافتم . آقای مخدوم میر سجاد حسین قریشی می فرمود همهٔ نسخه های خطی را در جنگ های سیکه ها و انگلیس ها با مسلمانان ملتان به غارت بردند .

۱۷۸- کتابخانهٔ پیر خورشید قریشی

[ملتان]

به دیدار کتابخانهٔ آقای پیر خورشید احمد قریشی رفتم . در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی در این کتابخانه دیدار کردم اما نسخهٔ خطی ندیدم . اکثر کتاب ها به زبان انگلیسی و اردو بود . آقای پیر آفتاب احمد قریشی اندکی به زبان فارسی آشنا بود . و ضمناً بسیار علاقه مند بود که ماهنامه های فارسی را دریافت دارد از جمله خواهش کرد که برای او ماهنامهٔ هنرو مردم را بفرستند .

۱۷۹- کتابخانهٔ دانشکدهٔ دختران

[ملتان]

از کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی دختران ملتان دیدن کردم . در حدود ۱۰۰۰۰ مجلد کتاب چاپی انگلیسی و اردو داشت و تقریباً ۳۰۰ مجلد کتاب فارسی . کتابخانه بروش دیویی اداره می

Marfat.com

شود ، برگردان داشت ، کتابدار خانم حمیده نام داشت ، خانم شهوار رشید می گفت : ما احتیاج به کتاب های فارسی داریم ، کتابخانهٔ این مدرسه به کتابهای فارسی مخصوصاً فرهنگ های فارسی به فارسی و کتابهای درسی احتیاج دارد .

شیر گره (هزاره) :

۱۸۰- کتابخانهٔ فضلیه

[شیرگره ، ریاست سابق امب ، هزاره]

کتابخانهٔ فضلیه : که در قلب «الجامعة الفضلیه» در شیرگره قرار دارد تاریخچه یی یک صد و چند ساله دارد و چون خاندان فضلی منصب قضاوت را در ریاست امب و درمیان خانهای تناولی داشته اند ، پیوسته می کوشیده تا کتب مآخذ و مراجع را گرد آوری نمایند و چون در ریاست امب چاپ خانه نبوده و به دست آوردن کتب چاپی نیز در یک صد و چند سال پیش مشکل می نموده ، اکثر به گرد آوری نسخه های خطی که در دسترس بوده پرداخته و همهٔ خوشنویسان که در اختیار نوابان و خانان بوده متون را خوشنویسی کرده و بر جای گذارده اند .

نسخه های خطی در سیلاب : بدین جهت نسخه های خطی فراوان در کتابخانهٔ فضلیه گرد آمده بوده است اما افسوس که در اثر بی خبری و نا آگاهی گروهی، اکثر این نسخه ها را به دست سیلاب و آب رود خانه سپرده اند زیرا معتقد بوده که کتابهای کهنه و فرسودهٔ کرم خورده را باید در آب ریخت و یا دفن کرد و یادر چاه انداخت . هم اکنون در کتابخانهٔ فضلیه در حدود ۴۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۲۱۰ نسخهٔ خطی است. مالک و حافظ کتابخانهٔ فضلیه فعلا آقای الحاج قاضی محمد فضلی است . وی عالم و فاضل است و به کتاب عشق و اشتیاق دارد . متأسفانه فرزند ندارد . در سال ۱۳۴۳ ه ق متولد شده و اکنون ۵۲ سال دارد . کتابها را مانند فرزند دوست دارد و بدان عشق می ورزد .

اینک اسامی چند نسخهٔ خطی از کتابخانهٔ فضلیه :

۱- **مجموعه :** ۱- **طبقات صوفیه** (به خط قاضی و مفتی محمد علی قاضی القضاة امب = انب) ، ۲- **مرغوب‌القلوب** از شمس تبریز (چاپ شده ۱۲۶۷ ه ق) ۳- **اسرار نامه** از شیخ عطار (چاپ ۱۲۶۷ ه ق)، ۴- **مثنوی عشقیه**، ۵- **رسالهٔ عربی و فارسی در مسائل تصوف** ۶- **لباب خواص ختم خواجگان** (عربی) ، ۷- **القول المعین لجماعة المجمعین** (عربی) ، کاتب و مؤلف محمد علی ، ۱۲۹۱ ه ق ،

Marfat.com

۸- **بشری الکئیب بلقاء الحبیب** (عربی) از ابوالفضل عبدالرحمن السیوطی ، کاتب محمد علی بن سید علی ، ۱۲۸۳ ه ق .

۲- **انیس الواعظین (فارسی)** : (۱۱۰ مجلس) ، کاتب سید عبدالهادی ابن سید محمد شفیع ، سنهٔ سه جلوس فرخ سیر ، ۱۱۲۶ ه ق .

۳- **مجموعه** : ۱- **بوستان فقیه ابواللیث** (عربی) ، مهر غلام محی الدین ، ۱۱۲۲ ه ق ، کاتب محمد حیات ۱۰۲۷ ه ق ، ۲- الدایرة فی علم الاصول ، کاتب غلام محی الدین ، ۱۱۲۲ ه ق .

٤- **سیر العارفین** : (فارسی) ، تألیف حامد بن فضل الله معروف به درویش جمالی که پس از باز گشت از حج در دهلی نوشته در عهد محمد همایون پادشاه غازی ، کاتب در قصبهٔ محمد پور مشهور به سهت پور ساکن بجواره ، تاریخ کتابت ۱۰۱۵ ه ق ، تقسیمات آن بر حسب «فصل» است .

سال ده صد بود از هجرت رسول مجتبی
بود هشتاد و عشر خمس و برین جمله روا
هست تصنیف این ز مولانا جمالی دهلوی
باطنش با علم حق بود ظاهرش تا برد وی

آغاز : «حمدی که ابواب سعادت بر ارباب عبادت» .

انجام : «گر نیک ایم مرا از ایشان گیری وربد باشم مرا به ایشان مگذار»

۵- **مجموعة الاستفتاءآت** : (فارسی و عربی و اردو) ، تألیف ابن یحیی عبدالله فضلی ابن ابی عبدالله محمد علی ابن سید علی یوسف زئی الابا خیلی ، تألیف و کتابت مؤلف ، ۱۹۳۷ میلادی .

٦- **السلوة فی شرایط الخلوه** : (عربی) ، دو باب دارد . در کتابخانهٔ مجدد الف ثانی بوده ، تألیف ابوالحسن علی بن یوسف الصوفی عم امام الحرمین المتوفی ٤٦۳ ه ق (کشف الظنون) ، خط نسخ ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق ، در موضوع عرفان .

۷- **تمهیدات (زبدة الحقایق)** : (فارسی) ، تألیف عین القضاء همدانی ، تقریباً قرن ۹ ه ق .

۸- **اسرار الاولیاء** : (فارسی) ، بر فصول تقسیم شده است ، تألیف بدر الدین اسحاق ، کاتب علی محمد بن محمد میر ، ۱۰۸۸ ه ق (ملفوظات خواجه فرید الدین گنج شکر پاک پتنی) .

Marfat.com

۹- **مجموعه : ۱- مسائل نحویه** (فارسی) ، منظوم ، به خط و تصنیف محمد علی ابن سید علی . ۲- **حواشی شرح الشریف :** (جزء اول) از **ملا** عبدالحکیم سیالکوتی در نحو به خط محمد علی ابن سید علی . ۳- **زرادی** (فارسی) ، خط محمد علی ، ۱۲٦۷ ه ق ، ٤- هدایة النحو (عربی) ، ٥- مفتاح العلوم در بلاغت .

۱۰- **صیدیه :** (فارسی) ، کاتب ضیاء الدین ، ۱۲۸۸ ه ق .

۱۱- **اسناد شش قفل :** (فارسی) .

۱۲- **مخزن الاسرار نظامی :** کاتب فیض الله ، ۱۲۷۲ ه ق

۱۳- **مخزن الاسرار نظامی** ، کاتب عصمت الله ولد محمد فضل در کوهستان کررل به موضع مکول .

۱٤- **مدارالفحول فی شرح منار الاصول :** (عربی) .

۱٥- **حاشیة الخیالی علی شرح العقاید :** کاتب ، محمد افضل .

۱٦- **مخزن الادویه :** (پشتو) .

۱۷- **نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر :** (عربی) ، در علم اصول ، کاتب محمد علی ، ۱۲٦٥ ه ق .

۱۸- **انیس الطالبین وعدة السالکین :** (فارسی) ، از خواجه علاء الدین المشتهر به عطار (در شرح احوال خواجهٔ نقشبند) ، کتابت قرن ۱۱ ه ق .

۱۹- **حاشیهٔ تلویح بر توضیح :** (عربی) ، تألیف حسن بن محمد شاه فناری (متوفی ۸۸٦ ه ق) ، تاریخ تألیف ۸۸٥ ه ق .

۲۰- **ترغیب الصلوة** (فارسی) ، از محمد بن زاهد ، قرن ۱۱ ه ق .

۲۱- **حاشیهٔ حسامی** (عربی) ، در اصول فقه ، کاتب عبدالمجید بن عبدالحفیظ ، ۱۱۸۸ در دربار شاهی تیمور شاه .

۲۲- **دیوان حافظ :** (ناقص) ، خوش خط ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

۲۳- **دقایق الاصول شرح حسامی :** (عربی) .

۲٤- **مسلم الثبوت** (عربی) .

Marfat.com

۲۵- **چهل مجلس خواجه گیسو دراز :** (فارسی) ، خوش خط ، تاریخ کتابت سنهٔ ٤۹ جلوس والا ، کاتب عبدالعزیز (در شهر پیشاور ، یک مجلس افتاده) .

۲٦- **تفسیر سورهٔ یوسف** (= بحر العشق) : (فارسی) ، کاتب خواجه شیرین ولد خواجه بابا .

۲۷- **چلبی بر خیالی** (عربی) در علم عقاید ، قرن ۱۱ ه ق .

۲۸- **قرة الکمال :** (عربی ، حاشیهٔ خیالی) ، کاتب شیخ احمد بن حافظ یونس بن عبدالله الصوابی ، ۱۰۸٦ ه ق .

۲۹- **هدایة النحو** (عربی) ، ۱۳۲۰ ه ق .

۳۰- **چلبی بر مطول** (عربی) ، کتابت سنهٔ ٤۷ جلوس والا .

۳۱- **حاشیهٔ میر عاصم علی** بر شرح هدایة الحکمه معروف به میبدی : (عربی) ، در فلسفه ، کتابت ، ۱۲۳۳ ه ق .

۳۲- **دیوان حافظ :** قرن ۱۲ ه ق .

۳۳- **شرح اسکندر نامه :** منسوب به محمد نصیر ، شارح : خیر الدین محمد خوشحال ، کتابت در قصبهٔ شمس آباد ، ۱۲۵۱ ه ق .

۳٤- **شرح قصیدهٔ برده :** (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۳۵- **عشقیه :** (فارسی) ، در تصوف ، کاتب عبدالرحمن ولد احمد جان قوم آوان (اعوان) در موضع شیر گره ، ۱۳۱٤ ه ق .

۳٦- **حاشیهٔ رباط علی المقیاس** ، مولوی حسام : (عربی) .

۳۷- **حاشیهٔ سلم العلوم :** در منطق ، (عربی) .

۳۸- **شرح مائة عامل :** (عربی) .

۳۹- **ایساغوجی :** (عربی) ، منطق و حاشیهٔ میزان المنطق (عربی)

٤۰- **شاشی :** (عربی) : کاتب ملا سید علی .

٤۱- **القول المأمول فی فن الاصول :** (عربی) ، شارح و کاتب محمد علوی ،

Marfat.com

٤۲- **سبع سنابل :** (فارسی) ، قرن ۱۰ ه ق .

٤۳- **شرح الکافیه :** (عربی) ، شارح ملا عبدالحکیم بن شمس الدین کاتب نور عالم .

٤٤- **زبدة الاصول :** (عربی) ، کاتب سید محمد علی .

٤٥- **ترکیب عبدالرسول :** (اردو فارسی) .

٤٦- **حاشیهٔ سراجی در علم میراث :** (عربی) ، قرن ۱۰ و ۱۱ ه ق .

٤۷- **ملااللهداد (حاشیه بر هدایه) :** (عربی) ، علم فقه ، خط تعلیق ، تقریباً قرن ۸ ه ق ، (ناقص) .

٤۸- **حدیقة الحقیقهٔ سنایی :** (فارسی ، مثنوی عرفانی) ، آغاز : «ای درون پرور برون آرای» . خوش خط ، کاتب فیض احمد بن عبدالحمید ۱۰۱٦ ه ق، نشان مهر : «منور شد جهان از نور احمد ۱۱۵٦» .

٤۹- **تضمین بر غزلیات حافظ :** (فارسی) ، تقریباً ۱۰۲٤ بیت تضمین شده ، کتابت قرن ۱۰ و ۱۱ ه ق . آغاز :

«فتادم درغم عشقش بجستو جوی منزلها
بماندم در نخستین گام پای عقل در گل ها»

۵۰- **دیوان جامی :** کاتب شمس الدین ابن زین الدین فی شهور شهر جمادی الاولی سنة تسع و اربعین و تسعمائه .

آغاز : «زان پیش کز مداد دهم خامه را مدد» .

۵۱- **مرآة المشکوه :** (فارسی) ، تألیف میان نصر الله بن عبدالسلام (در شرح اسماء احادیث و اسماء الرجال مشکوة المصابیح ، کاتب حافظ احمد الحنفی القادری الپیشاوری ، تاریخ کتابت ، ۱۱۷۲ ه ق در شهر پیشاور ، خوش خط .

۵۲- **سیرةالنبی:** (مثنوی فارسی) ، سرودهٔ عبدی ، تاریخ سرودن ۸۱٦ - ۸۱۹ ه ق ، کتابت در شهر لهانور ، تعداد ابیات ۱۹۳۲ . بیت دارد .

آغاز: «بنام خداوند معبود پاک که جانرا روان کرد در تیره خاک»

۵۳- **مجموعه :** ۱- **الانصاف فی سبب الاختلاف** (فارسی) ، کتابت ، ۱۱٦۹ ه ق ، ۲- **رسالهٔ مسألة الشفاء** (فارسی) ، ۳- **المقالة الرضیئة فی النصیحة و الوضیئة :**

Marfat.com

(فارسی) ، تألیف ولی الله ، کاتب : نعیم گل آخوند زاده ، ٤- **تحفة الحسینی :** (فارسی) ، تألیف محمد اشرف ابن محمد مرید الشاهدری اللاهوری ، ٥- **مراسلهٔ امیر دوست محمد خان** والی کابل به سید احمد بریلوی و جواب سید احمد به خط محمد علی ابن سید علی . ٦- **العجالة النافعه** ، از شاه عبدالعزیز دهلوی به خط محمد علی ، ۷- **منع الاشاره المسنونه فی القعدة عندالشهاده** ، (عربی) تألیف و خط محمد علی ابن سید علی (اثبات کرده که در نماز ، اشاره سنت دارد) . ۸- **صراط المستقیم** (فارسی) ، از شاه اسماعیل شهید (مقدمه و چهار باب و یک خاتمه) .

٥٤- **دیوان فضلی :** (فارسی) ، سرودهٔ عبدالله فضلی ابن محمد علی (متوفی ۱۹٤٦ میلادی) شامل غزلیات و قطعات و مراثی و ماده تاریخ ها و لغت ها و سلام ها .

آغاز: «بسم‌الله است مطلع املاء زار ما حمدالله است منبع آلای یارما»

٥٥- **دلایل الخیرات :** (عربی) .

٥٦- **مجموعه فی بیان الانساب :** (فارسی) ، (نسب نامهٔ اولاد بنی آدم) ، از مظفر خان ولد خضر خان اسمعیل خیل ، ۱۲۸۰ ه ق .

٥۷- **اصول الفقه** (شرح حسامی) : یعقوب البنانی مشهور به «مولوی» ، (عربی) ، کاتب : (محمد گل) ، ساکن قریهٔ سفید دیر ، وطن پیشاور . ۱۲٦۸ ه ق .

٥۸- **خواص القرآن العظیم :** (فارسی) ، (فضائل القرآن المجید و فواید الفرقان الحمید) از عبدالعلی بن محمد بن حسین ، تاریخ تألیف ۹۱٦ ه ق . کتابت ۱۲۸۳ ه ق به مقام ریاست اسب .

٥۹- **مجموعه :** ۱- **دیوان راجا :** (فارسی) ، کاتب محمد عظیم برای میان صاحب بوستان. ۲- **کاتون حویان** (قصیدهٔ فارسی کوتاه) ، ایضاً . ۳- **دیباچهٔ فصول الشاشی** (عربی) از محمد سمیع الله البو تهالی ، ٤- **غنی مغنی** (عربی) ، (در طب) از ابو منصوری ، کاتب میر غلام جعفر فرید شیخ سلطان سید عبدالقادر جیلانی ، ۱۲٦۲ ، در بیت‌العامره ، قریهٔ باندی از مضافات مظفر آباد ، کشمیر .

Marfat.com

۶۰- **فتاوی اسحاقیه :** (عربی و فارسی و اردو)، به خط و تألیف مولانا قاضی محمد اسحاق.

۶۱- **صنعت کشته سازی و کیمیا :** (فارسی) ، منظوم .

۶۲- **رسالهٔ صدریه :** (فارسی) ، در بارهٔ حلت و حرمت جانوران ، از نواب صدر جهان ، کتابت ، ۱۲۶۷ ه ق .

۶۳- **فرح الانسان :** (فارسی) ، طب ، ۱۲۶۷ ه ق .

۶۴- **الطریقة المحمدیة و السیرة الاحمدیة :** (عربی) ، از شیخ محمد الانصاری البرکلی الروحی کتابت ۱۲۷۹ ه ق .

۶۵- **نسخه های کشته جات :** (فارسی) در صنعت کیمیا ، ۱۲۷۲ ه ق . در دارالخلافهٔ لطیفهٔ تنول .

۶۶- **سراج السالکین :** (فارسی و عربی) ، اوراد و وظایف و عملیات ، از سراج الدین عبدالله بن بول محمد کمال الدین الشطاری ، کاتب سید حفیظالله صالح .

۶۷- **اسرار الدعوة :** (فارسی و عربی)، اعمال و اوراد و وظایف، از امین الدنیا سراج‌الدین عبدالله صوفی الشطاری .

۶۸- **مجموعه :** (فارسی) ، ۱- **دیوان فغانی ،**

۲- **دیوان لسانی ،**

آغاز : زهی عشقت بیاد بی نیازی داده خرمنها
غم فتراک شوقت سرکشان را داده گردن ها

۳- **دیوان شریف تبریزی ،**

آغاز : ای از تو شاخ گل آموخته رعنایی را
آب و رنگ از تو بود گلشن زیبایی را

۴- **دیوان شریف تبریزی ،**

آغاز : ای نخل تمنا قد رعنای تو مارا
از پای در آورد تمنای تو مارا

کاتب این مجموعه ابوالمعالی محمود ، کتابت ۹۷۶ ه ق در دارالخلافهٔ آگره .

Marfat.com

۶۹- **دیوان جمالی :** (فارسی) ، کاتب و شاعر ، منشی نور جمال هزاروی .

۷۰- **نور القرآن فی دفع ظلمات الطغان :** (عربی) ، از مولانا ابوذر حاجی الحرمین کتابت ، کاتب مولانا عبدالله جان ساکن جسکوت (اوگی - هزاره) .

۷۱- **رسالهٔ فی صلوة الجمعه :** (عربی) ، از قاضی ابو تراب محمد اسحاق قاضی القضاة ریاست قدیم امب (تنول) ، کاتب مولانا عبدالله جان ساکن جسکوت (اوگی - اگرور ، هزاره) .

پیشاور :

۱۸۱- کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه

[دانشگاه پیشاور ، پیشاور]

ساعت ۷ صبح ۱۱ خرداد ماه ۱۳۵٤ خورشیدی برای دیدار از کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه (اسلامیه کالج) در دانشگاه پیشاور به پیشاور رفتم . دانشگاه پیشاور در یک منطقهٔ وسیع پر درخت و پر گل و گیاه بنا شده است و همهٔ دانشکده ها و خوابگاه های دانشجویان و خانه های استادان و بازار ها و بیمارستان و مسجد و عید گاه در داخل آن است .

هنگامی که به کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه وارد شدم ، با آقای وحید شاه بخاری که به زبان فارسی روان (فارسی دری) سخن می گفت روبرو شدم . دانشکدهٔ اسلامیه در سال ۱۹۱۳ میلادی بنا شده و کتابخانه هم در همین سال به همت نواب صاحبزاده عبدالقیوم ساخته شد و از گنجینهٔ نسخه های خطی مرحوم مولانا غلام جیلانی عالم و مفتی پیشاور (متوفی ۱۲۹۳ هـ ق) که به طور وقف به کتابخانه داده شد بنیاد گردید و ۶۳ سال از عمر کتابخانه می گذرد .

سازمان کتابخانه :

سازمان کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه بدین ترتیب است :-

۱- کتابدار : آقای وحید شاه بخاری با (۴۲ سال در خدمت کتاب) .

۲- معاون کتابدار : آقای فدا محمد شاعر و ادیب (فوق لیسانس کتابداری) .

۳- معاون کتب خاور شناسی : آقای عبدالحمید (فوق لیسانس کتابداری) .

٤- معاون فهرست سازی : آقای سراج الدین (لیسانس کتابداری) .

Marfat.com

و دیگر کارکنان هشت تن هستند . روش ملویل دیوئی در این کتابخانه معمول است . همهٔ کتابهای چاپی برگه نگاری شده . نسخه های خطی فهرست شده . فهرست نسخه های خطی در دو مجلد تألیف مرحوم مولانا عبدالرحیم (متوفی ۱۹۵۰ میلادی) چاپ شده است. وی استاد وکتابدار بخش خاور شناسی دانشکدهٔ اسلامیه بوده است .

دیدار بزرگان از کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه :

دانشکدهٔ اسلامیهٔ دانشگاه پیشاور شهرت و معروفیت ویژه دارد . از آغاز تأسیس تاکنون بسیاری از سران کشور های جهان ، بزرگان ، دانشمندان ، کتاب شناسان و دوستاران فرهنگ و ادب و هنر از آن دیدن کرده اند ، از جمله :

۱- اعلی حضرت همایون محمد رضا شاه پهلوی شاهنشاه آریا مهر (دفتر کتابخانه را توشیح فرموده اند)، به تاریخ ۲۱ جمادی الاولی سنهٔ ۱۳۶۹ ه ق (۲۶ سال‌پیش) .

۲- قائداعظم محمد علی جناح بنیانگذار پاکستان ، ۱۲ ، ٤ ، ۱۹٤۸ میلادی .

۳- سفیر مملکت ایران (؟) ۱۹ اردی بهشت ماه ۱۳۲۹ خورشیدی (امضایش را نتوانستم بخوانم) .

٤- حکیم اجمل خان دهلوی ، طبیب معروف ، ۱۹۱۵ میلادی .

۵- قاضی محمد اسحاق ، قاضی القضاه ریاست امب (انب) .

٦- سردار سید طاهر سیف الدین روحانی ۱۹۲۳ میلادی .

۷- فخر الدین پاشا غازی سفیر سلطنت کابل .

۸- آقای عبدالقادر الحواری المدنی ، مدیر کتابخانهٔ شیخ الاسلام العثمانی مدینهٔ منوره ۱۳٤٤ ه ق .

۹- سید محمد رضوی نمایندهٔ فرهنگ ایران در هندوستان ، ۱۹٤۵ میلادی .

۱۰- دکتر متین دفتری ۱۱ مارچ ۱۹۵۱ میلادی .

۱۱- دکتر ممتاز حسن ۷ اپریل ، ۱۹٦۲ میلادی .

۱۲- حاج شیخ عزیز الله عطاردی از طرف انجمن آثار ملی برای تحقیق در مآخذ تاریخ خراسان ، ۱۳٤٦ ه ق .

Marfat.com

۱۳- **خواجه ناظم الدین** ، گورنر جنرل پاکستان .

۱٤- ایرج افشار استاد دانشگاه تهران ۱۲ آذر ماه ۱۳۵۲ خورشیدی .

۱۵- محمد تقی دانش پژوه استاد دانشگاه تهران ۱۲/۹/۱۳۵۲ خورشیدی .

۱٦- دکتر محمد جعفر محجوب رایزن فرهنگ سفارت شاهنشاهی ایران ، اسلام آباد . ۱/۳/۱۳۵٤

۱۷- غلام حسین فرگام رئیس خانهٔ فرهنگ ایران ۱۸/۳/۱۳۵٤ خورشیدی .

۱۸- پرفسور سید وزیر الحسن عابدی ۱۱ شهر شعبان ۱۳۹۳ ه ق و فی البداهه این قطعه را دربارهٔ وقف کنندهٔ نسخه های خطی یعنی مرحوم غلام جیلانی سروده :—

به رغم همت قارون به یادگار گذاشت
هزینه یی ز معانی غلام جیلانی
سخن به عالم دانش ز جود و همت اوست
بود شهیر جهانی غلام جیلانی
بود ز نظم جناب وحیده شاه ایمن
ز حادثات زمانه غلام جیلانی
ز کار علمی عبدالرحیم روشن شد
نهاد گنج جهانی غلام جیلانی

تعداد کتاب :

تعداد کل کتاب کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه بدین شرح است :

انگلیسی	۳۵۰۰۰	مجلد
عربی	۷۵۰۰	,,
فارسی	۳۲۰۰	,,
اردو	٤۵۰۰	,,
پشتو	٤۵۰۰	,,
نسخهٔ خطی	۱۳۰۰	,,
جمع :	۵٦۰۰۰	,,

Marfat.com

نسخه های خطی :

البته نسخه های خطی به زبان های عربی ، فارسی ، پشتو و اردو است . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **تفسیر کشاف :** (عربی) ، کتابت ۸۶۶ ه ق . در کتابخانهٔ دارالسلطنت احمد آباد بوده ، در کتابخانهٔ شاهنشاه اکبر پادشاه بوده ، امضا و مهر عبدالرحیم خان خانان دارد .

۲- **حاشیهٔ بیضاوی :** (فارسی)، از قاضی نور الله شستری، (شوستری) کاتب محمد حیات، کتابت ۱۰۲۱ ه ق در تغلق آباد (۲ سال بعد از وفات مؤلف) . در ملکیت سلطان محمد صفوی بوده .

۳- **صحیح بخاری :** (عربی) ، کتابت ۷۶۶ ه ق .

۴- **تفسیر بیضاوی :** (عربی) ، از قاضی عبدالله بن عمر بیضاوی، کتابت ۱۰۱۷ ه ق.

۵- **السنن الکبری :** (عربی) ، از حافظ ابی بکر البیهقی ، کتابت ، ۷۲۶ ه ق .

۶- **مجمع البحار :** (عربی) ، از شیخ محمد طاهر سندی ، تألیف در ۹۸۱ ه ق ، کتابت ۱۰۱۹ ه ق .

۷- **مجمع البحار:** (ایضاً)، این نسخه در کتابخانهٔ شیخ عبدالحق محدث دهلوی بوده .

۸- **معانی الاخبار :** (عربی) ، از ابوبکر کلا باذی ، در احادیث ، ۸۰۳ ه ق .

۹- **فتح الباری شرح صحیح البخاری:** (عربی) ، کاتب عبدالعزیز یوسف ، قرن ۹ ه ق .

۱۰- **تهذیب الاسماء واللغات :** (عربی) ، از محیی الدین ، سنهٔ ۷۰۸ ه ق ، مهر اعتماد الدوله پدر نور جهان بیگم همسر جهانگیر پادشاه دارد .

۱۱- **شرح مجمع البحرین :** (عربی) متن از ابن الساعاتی ، شرح از عبداللطیف بن عبدالعزیز، کتابت ۹۹۸ ه ق . کاتب علی بن محمد جبرتی ، مهر «امیر غازی الدین خان بهادر» دارد .

۱۲- **شرح مجمع البحرین :** (عربی) ، (ایضاً) ، کتابت ۷۰۲ ه ق .

۱۳- **شرح کتاب الزیادات و زیادات الزیادات :** (عربی) ، از محمد بن الحسن الشیبانی ، کتابت ۶۶۳ ه ق .

Marfat.com

۱٤- **شرح الحکم لابن عباد :** (عربی) ، تاریخ تألیف ۷۹۰ ه ق ، کتابت تقریباً قرن ۱۰ ه ق . کاغذ ابریشمی قهقندی .

۱۵- **حاشیهٔ عضدی:** (عربی) از میر سید شریف، امضای «شیخ عبدالحق محدث دهلوی» دارد . ۹۸٦ ه ق .

۱٦- **حیات الانسان :** (عربی) از سید محمود کردی المدنی ، کاتب شیخ تاج الدین مقدسی و شیخ علی محلی ، قرن ۸ ه ق ، مهر «اورنگ زیب» دارد .

۱۷- **احیاء علوم‌الدین :** (عربی) ، قرن ۹ ه ق .

۱۸- **الاغانی :** (عربی) از ابوالفرج علی بن حسین اصفهانی ، کتابت تقریباً قرن ٤ ه ق. رسم الخط کوفی کامل دارد .

۱۹- **مفردات سبعه :** (عربی) از ابو موسی جعفر موصلی ، کتابت ۷۸۹ ه ق .

۲۰- **عجایب الاشعار :** (عربی) ، تألیف المسلم بن محمود شیرازی ، کتابت ٦۹۰ ه ق (نسخهٔ منحصر بفرد) .

۲۱- **المغرب فی العلم اللغه :** (عربی) ، تألیف ابوالفتح ناصر بن ابی المکارم مطرزی متوفی ٦۱۰ ه ق . کتابت تقریباً قرن ۹ ه ق .

۲۲- **رضی شرح کافیه :** (عربی) از عطأ الله بن محمد الحسینی ، مهر «شاهجهان پادشاه» و «ابوالبرکات ابن شیخ مبارک» و «محمد باقرابن امیر عبدالله» دارد .

۲۳- **حیوة الحیوان الکبری :** (عربی) از دمیری در جانور شناسی ، ۸۵۷ ه ق . مهر «عاقل خان» دارد .

۲٤- **شمس‌العلوم :** (عربی) ، از حمیری ، در لغت (نسخهٔ ارزنده) ، چاپ نشده ، نسخه‌یی دیگر از این کتاب در یوگوسلاوی است .

۲۵- **مدارالافاضل :** (فارسی) ، از اللهداد سرهندی ، کتابت ۱۰۰۹ ه ق .

۲٦- **تاریخ ابن خلکان یا وفیات الاعیان :** (عربی) ، ۷۲۲ ه ق .

۲۷- **کتاب‌الاقناع :** (عربی) از سعید بن عبدالله الفیلسوف . در موضوع طب و جراحی ، کاتب احمد بن محمد بن بنهان ، ٤۸۱ ه ق . مهر کتابخانهٔ شاهجهان پادشاه دارد .

Marfat.com

۲۸- **اشارات ابو علی سینا :** (عربی) ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق .

۲۹- **مفاتیح الرحمه :** (عربی) ، از طغرایی اصفهانی ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق .

۳۰- **اقلیدس :** (عربی) از محقق نصیر الدین طوسی ، کتابت ۱۱۴۰ ه ق .

۳۱- **مفتاح الحساب :** (عربی) از جمشید بن مسعود بن طبیب ، در هندسه و حساب و هیئت ، کتابت ۱۰۱۵ ه ق .

۳۲- **دلایل الخیرات :** (عربی) ، مذهب و منقش و گل و بوته نگاری و تصاویر حرمین شریفین ، کتابت ۱۲۸۶ ه ق .

۳۳- **قاضی مبارک شرح سلم العلوم :** کاتب مولانا غلام جیلانی (متوفی ۱۲۹۳ ه ق) . تاریخ کتابت ، ۱۲۷۹ ه ق .

۳۴- **مجموعهٔ سلم‌العلوم :** (عربی)، از محب الله بهاری ، در منطق ، کاتب مولانا غلام جیلانی (م ۱۲۹۳ ه ق) .

۳۵- **مجموعهٔ رسائل علم البحریه :** (عربی) از سلیمان بن احمد ، کتابت ۱۰۰۷ ه ق . (چاپ نشده)

۳۶- **فی حل شکوک کتاب اقلیدس :** (عربی) از ابن هیثم .

۳۷- **یوسف و زلیخا :** (پشتو) ، مصور و منقش‌ومذهب ، ترجمهٔ عبدالقادر خوشحال خان ختک متوفی (۱۱۳۲ ه ق) به نظم پشتو ، ۱۱۱۲ ه ق ، خط نسخ .

۳۸- **گلدسته :** (پشتو)، ترجمهٔ گلستان سعدی به پشتو ، مترجم عبدالقادر خوشحال خان ختک ، کاتب قطب الدین نوهٔ حضرت شیخ رحمکار کاکا صاحب ، ۲۸ ر.ب ۱۱۲۶ ه ق .

۳۹- **رباعیات خوشحال خان ختک :** (پشتو) ، منقش و مذهب ، خط نسخ .

۴۰- **دیوان محمد کاظم خان شیدا :** (پشتو) ، در شاهجهان آباد نوشته شده ، ۱۱۹۲ ه ق ، فارسی در اشعار آن اثر بسیار دارد .

۴۱- **کلیات قاسم خان آفریدی به ضمیمهٔ فرهنگ آفریدی :** (فارسی و پشتو) .

۴۲- **مجموعهٔ رسائل :** (پشتو) ، دینی و عرفانی ، تالیف آخوند در ویزه ، کتابت ۱۱۲۲ ه ق .

Marfat.com

۴۳- **مجموعهٔ رسائل** : و یاد داشتهای مولانا غلام جیلانی متوفی ۱۲۹۳ ه ق (اردو و عربی و فارسی) (در موضوع تاریخ و ادب و فلسفه و فقه). وحید شاه بخاری یاد داشتهایی بر این مجموعه‌ها دارد . این یادداشت از مؤلف : «از ملا وزیر معقولی این هر دو کتاب را خرید بندهٔ جانی حافظ غلام جیلانی تم و فقهاالله عزوجل قبلا مالک عبدالرحمن بن محمد الکرمانی» .

۴۴- **مجموعهٔ دواوین خمسه** : (فارسی) ، ۱- **دیوان ابوالفرج رونی** ، ۲- دیوان عبدالواسع جبلی ، ۳- دیوان حکیم قطران تبریزی ، ۴- دیوان نجیب الدین ، ۵- دیوان عنصری ، خط خوش نستعلیق (متن و حاشیه) ، جداول مذهب، رسم الخط فارسی ، کتابت در شهر طوس (مشهد) ، کتابت ۱۱۳۴ ه ق مطابق ۱۷۲۱ میلادی (نسخهٔ عالی) .

۴۵- **الفواتح (شرح دیوان حضرت علی «ع»)** : (فارسی) ، تألیف وشرح قاضی میر حسین یزدی میبدی ، خط نسخ خوش ، کتابت ۸۹۰ ه ق مطابق با ۱۴۸۵ میلادی .

۴۶- **دیوان شاه نعمت الله ولی** : (فارسی) ، متوفی ۸۲۷ ه ق .

۴۷- **کیمیای سعادت** : (فارسی) از امام محمد غزالی ، کتابت ۶۶۸ ه ق. سومین نسخه در جهان (اول در لندن ، دوم در ترکیه (استانبول) ، سوم در اسلامیه کالج) . خط تعلیق .

۴۸- **زیج الغ بیک خان** : در علم الافلاک از محمد درویش ساکن شهر سبز ، مهر و امضای علامه فضل الدین محمد الحسینی ، ۹۷۲ ه ق . و امضای ابن عبادالله الحسینی ۹۸۲ ه ق. جدولهای ملون‌وسر فصلهای زرین به خط نسخ تزیینی (خط محقق) .

۴۹- **مجموعهٔ نیل المراد** : (عربی) ، قرن ۸ ه ق . اشعار عربی ، امضای «عبدالصمد بن حافظ ۹۴۷ ه ق در مدینه» دارد .

۵۰- **زوارق اللطایف شرح عوارف المعارف** : (عربی) ، خط تعلیق ، کاتب لیاغل بن‌بیاده بن مبارک برادر کهتر ملک حمید بن بیاده بن مبارک ، ۹۵۵ ه ق.

۵۱- **شرح فصوص الحکم** : (فارسی) ، کتابت ۴۶ جلوس اورنگ زیب ، ۱۱۱۴ ه ق.

۵۲- **مکتوبات شیخ شرف الدین یحیی منیری** : از «حسین معز» «در ۹ فصل خط تعلیق ، تاریخ کتابت ۸۶۶ ه ق .

Marfat.com

۵۳- **ملفوظات شیخ عیسی یا کشف‌الحقایق :** (فارسی) ، کتابت ۱۱۰۳ ه ق . کاتب نعمة‌الله .

۵٤ **مواقع النجوم :** (عربی) ، از شیخ ابن عربی ، (ناقص) .

۵۵- **ملفوظات خواجه بهاء الدین نقشبند** (فارسی) ، (رسالهٔ قدسیه ؟) ، قرن ۱۱ ه ق .
آغاز : حمد و ثنای بیحد و منتها . . .

۵٦- **لمعات و شرح آن :** (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق ، (ناقص) .

۵۷- **حضرات القدس :** (فارسی) از بدر الدین شیخ ابراهیم سرهندی ، کاتب فیض الدین شیخ عبدالسلام ، ۱۱۲۷ ه ق .

۵۸- **مجموعه :** ۱- **رسالهٔ قدسیه (فارسی)** ، ۲- **معراج العارفین** (فارسی) از میان محمد فاضل . ۳- **کشکول** از امین الله جهان آبادی ، ٤- **قواعد مفصلهٔ مصطلحهٔ طریقهٔ حسینیه موسوم به بدرقة السالکین** (فارسی و عربی) از غلام رسول مرید محمد شهر یار ، قرن ۱۰ ه ق .

۵۹- **تفسیر زاهدی یا تفسیر درواجکی :** (فارسی) ، از ابو نصر احمد بن الحسین بن احمد الدربتی السلمانی الدرواجکی بخاری ، تقریباً قرن ۱۰ ه ق .

٦۰- **اسماء الرجال :** (عربی) ، از محمد بن عبدالله ، الخطیب بن محمد به معاونت شیخ خود حسین بن عبدالله بن محمد ، ۱۰٦۰ ه ق .

٦۱- **شرح مثنوی الاسرار الغیب :** (فارسی) تألیف خواجه ایوب، کاتب شیخ عبدالقادر ، ۱۲۰۸ ه ق .

٦۲- **الزواجر عن اقتراف الکبایر :** (عربی)، تألیف شیخ شهاب الدین احمد ابن حجر المکی الشافعی ، کاتب احمد بن جابر المسلمی ، کتابت ۹۸٤ ه ق .

٦۳- **کنزالعباد فی شرح الاوراد :** (عربی) ، از علی بن احمد الغوری ، کاتب حمزه محمد ابراهیم جمال ، ۹۱۹ ه ق .

٦٤- **کنزالعباد فی شرح الاوراد :** (ایضاً) .

٦۵- **شرح مثنوی :** (فارسی) ، از محمد نور الله احراری ، دفتر اول ، قرن ۱۱ ه ق .

٦٦- **اخلاق جلالی :** (فارسی) ، از علامه جلال الدین دوانی ، کاتب محمد رضا . شمیلی در قصبهٔ سرمکی، کتابت سنهٔ ٤٦ جلوس پادشاه عالمگیر، ۱۱۱۳ ه ق.

Marfat.com

۶۷- **رشحات عین‌الحیات :** (فارسی) ، از ملا حسین واعظی کاشفی ، قرن ۱۰ ه ق .

۶۸- **رشحات عین الحیات :** (ایضاً) .

۶۹- **مرصاد العباد :** (فارسی) ، از شیخ نجم الدین ابوبکر بن عبدالله ، کتابت ، ۱۰۴۵ ه ق ، (۱۶۴ ه ق) .

۷۰- **نتایج الحرمین :** (فارسی)، در شرح احوال و آثار شیخ معزالدین ابو عبدالله السید آدم الحنفی النقشبندی ، در سه قسم و هر قسم در سه مقصد و هر مقصد بر چند فایده و نوع .

۷۱- **مزارات بخارا :** (رساله) (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق .

۷۲- **حل مشکلات مثنوی و تفصیل مجملات معنوی: جلد یکم (فارسی)**، از فقیر ولی محمد کاتب محمد جعفر ولد شیخ شرف الدین حسین در عهد محمد شاهی ، ۱۰۳۰ ه ق .

۷۳- **مناقب سید امیر کلال سوخاری :** (فارسی) ، خوش خط .

۷۴- **تذکرهٔ خواجگان نقشبندیه :** (فارسی) ، تقسیمات بر (مقاله و مقصد و خاتمه) .

۷۵- **شرح آداب المریدین :** (عربی) ، ناقص ، شارح علی بن سلطان محمد الهروی القاری .

۷۶- **معدن المعانی یا ملفوظات شیخ شرف الدین احمد یحیی منیری :** (فارسی) جامع آن زید بن بدر عربی ، ۶۳ باب دارد . تاریخ کتابت و کاتب ندارد .

۷۷- **ملفوظات و معمولات حضرت صاحب کوته :** (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق .

۷۸- **تذکرة الاولیاء :** (فارسی) از شیخ عطار ، خط نسخ خوش ، قرن ۱۰ ه ق .

۷۹- **مجموعه :** ۱- **مثنوی نان و حلوا** ، ۲- **مناجات خواجه عبدالله انصاری** ، (فارسی) کاتب نسیم کنری ، ۱۲۶۲ ه ق .

۸۰- **اخلاق ناصری :** (فارسی) ، از خواجه نصیر الدین طوسی، کتابت قرن ۱۰ ه ق .

۸۱- **سیف المجاهدین :** (فارسی) ، کاتب محمد غازی ، تاریخ کتابت ۱۱۲۸ ه ق .

۸۲- **رسائل النور فی شمائل السرور :** (فارسی) ، تقسیم بر باب و فصل، قرن ۱۰ ه ق .

Marfat.com

۸۳- **المکرر فیما تواتر من القرا آت السبع و تحرر :** (عربی)، تألیف زین الدین قاسم بن الفقیر انصاری ، در موضوع علم قرائت ، کتابت تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

۸٤- **نوادر و حکایات و ظرایف و طرایف :** (عربی) ، ناقص ، قرن ۱۰ ه ق .

۸۵- **فراید القلاید فی مختصر شرح الشواهد :** (عربی) ، تألیف ابا محمد محمود بن احمد العینی ، تقریباً قرن ۷ ه ق .

۸٦- **مجموعهٔ قصاید عربی و شرح آنها :** از متنبی و شاعران معاصر او ، کتابت درحدود قرن ۸ ه ق .

۸۷- **حاشیهٔ ملا عبدالحکیم سیالکوتی برمطول :** (عربی) ، قرن ۱۱ ه ق .

۸۸- **دیوان حضرت علی «ع» :** (عربی)، قرن ۱۰ ه ق. نشان ۷ مهر دارد از بزرگان و امرای دربار شاهجهان پادشاه .

۸۹- **دیوان ابو نواس :** (عربی) ، کتابت : ۱۰۰۲ ه ق . یاد داشت ها و نشان مهر علما فراوان دارد .

۹۰- **فن قافیه :** (فارسی) ، قرن ۱۰ ه ق .

۹۱- **غرر الخصائص الواضحة و غرر النقائص الفاضحه :** (عربی) ، از جمال الدین محمد ابراهیم بن یحیی بن علی الانصاری المروی الأصل المصری المولد الکتبی الوراق المعروف بالوطواط (۶۳۲—۷۱۸ ه ق) ۱۶ باب و هر باب بر ۶ فصل، کتابت قرن ۷ ه ق . (شاید نسخهٔ معاصر مؤلف باشد) .

۹۲- **شرح لباب در نحو :** نسخهٔ کهن ، (عربی) ، قرن ۹ ه ق .

۹۳- **شرح مقدمهٔ ابن حاجب :** کاتب عبدالعلی بن محمد بن حسین ، یوم الخمیس ۲٤ جمادی الاولی ، ۹۱۱ ه ق .

۹٤- **من لایحضره الادیب :** ترجمهٔ شافیه به زبان فارسی از ابن محمد باقر المدعوّ به ابوالحسن حسینی شیرازی، کاتب ملا سلیم در باغ خواجه از باغات پیشاور ، ۱۲۲۳ ه ق .

۹۵- **کتاب الصرف :** (عربی) ، سال کتابت ۹۹۸ ه ق ، کاتب حسن آجی .

۹۶- **منتخب اللغات شاهجهانی :** کتابت قرن ۱۱ ه ق .

Marfat.com

۹۷- **فرهنگ رشیدی :** (فارسی) ، کاتب محمد امین محمد افضل سودهری نزدیک لاهور ، ۲٦ ذیقعده سنهٔ ۱۱۰۰ ه ق، مطابق ۳۳ جلوس والا، در بلدهٔ شاه جهان‌آباد.

۹۸- **مناقب قادریه :** (فارسی) ، شامل حکایات عرفانی و اخلاق ، قرن ۱۰ ه ق .

۹۹- **مؤید التبیان یا ترجمهٔ فیض عیان فی ترجمهٔ مواعظ الرحمن :** (فارسی) ، از محمد قایم الدین کاتب میر غلام محی‌الدین ، ۱۲۱۷ ه ق .

۱۰۰- **البستان فی فضائل النعمان والجواهر المضیئه:** (عربی)، در فقه و حدیث، قرن ۱۱ ه ق.

۱۰۱- **قصص‌الانبیاء :** (فارسی) ، نسخهٔ کهن با خط قدیم .

۱۰۲- **تاریخ طبری یا تاریخ الرسل والامم والملوک** (؟) . (عربی) ، از آغاز ابوالبشر و ملوک قحطان تا سنهٔ ۵٤۷ ه ق، خط تعلیق، (شاید تاریخ ابن الاثیرباشد ؟) کتابت در حدود قرن ٦ ه ق .

۱۰۳- **قصهٔ شهادت حسین** (ع) (فارسی)، از عبدالرسول صادق ، کتابت قرن ۱۱ ه ق .

۱۰٤- **داستان امیر حمزه :** (فارسی) ، ناقص ، قرن ۱۱ ه ق

۱۰۵- **اکبر نامه :** (فارسی) ، منظوم) ، سرودهٔ قاسم اکبر آبادی ، سر لوح و مجدول .

آغاز : خدایا جهاندار اکبر توئی کرم گستر بنده پرور توئی

و لیکن در پایان نسخه آمده : «از ملا حمید الله» در وصف امیر دوست محمد خان و اکبر خان پادشاهان کابل است . .

۱۰٦- **ابجد التاریخ :** (فارسی)، از حبیب‌الله القندهاری ، کتابت ۱۲۷۵ ه ق .

۱۰۷- **تذکرهٔ دولت شاه سمرقندی :** (فارسی) ، ناقص ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۰۸- **مسیر طالبی یا تواریخ فرنگستان :** (فارسی) ، از ابو طالب محمد اصفهانی . (در هندوستان چاپ شده است : ایرج افشار) ، کتابت قرن ۱۳ ه ق .

۱۰۹- **البهجة المحافل فی السیر والاخلاق والشمائل :** (عربی) ، از یحیی بن ابی بکر محمد العامری الحرضی ، کاتب ابراهیم بن محمد السیمان النساخ ، ۱۰۲٤ ه ق .

۱۱۰- **خلاصة السیر :** (عربی) ، از محب احمد بن عبدالله الطبری (ناقص) .

Marfat.com

۱۱۱- **روضة الاحباب فی سیرالنبی و الآل والاصحاب :** (فارسی) ، از عطاءالله بن فضل الله الملقب به جمال الحسینی ، قرن ۹ ه ق .

۱۱۲- **روضةالاحباب فی سیرالنبی والآل والاصحاب :** (فارسی) ایضاً ، قرن ۱۰ ه ق .

۱۱۳- **کلمات الشعرا :** (فارسی) ، از سر خوش ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۱٤- **طبقات ابن سعد :** (عربی)، خط تعلیق ، قرن ۱۱ ه ق . سهر ها و امضا ها دارد .

۱۱۵- **مرآت‌الخیال :** (فارسی)، در موضوع تذکرهٔ شاعران، قرن ۱۱ ه ق .

۱۱٦- **مثنوی سیرة النبی :** (فارسی) ، کتابت در حدود قرن ۱۱ ه ق، در حدود ۳۰۰۰۰ بیت .

آغاز : به نام خداوند بسیار بخش

خرد بخش و دین بخش و دینار بخش

۱۱۷- **تذکرهٔ دولت شاه سمرقندی :** (فارسی) ، خط خوش ، ناقص ، قرن ۱۰ ه ق .

۱۱۸- **تاریخ کشمیر :** (فارسی)، ۱۱٦٦ ه ق .

آغاز : «سپاس بیرون از مقیاس قیاس سزا وار پادشاهی که پادشاهی بخش» .

۱۱۹- **شرح اسباب و علامات:** (عربی)، از نفیس بن عوض بن حکیم‌الطبیب، قرن ۸ ه ق .

۱۲۰- **شفاء العلیل ، یا تحفهٔ خانی :** (فارسی) ، از محمود بن محمد عبدالله بن عبیدالله بن محمود ، کتابت ۱۰۳۷ ه ق .

۱۲۱- **قرابادین آصفی :** (فارسی) ، تألیف ۱۰۵۰ ه ق ، (در طب و داروها) ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۲۲- **مجموعهٔ رسائل قوت باه و تعبیر خواب :** (عربی) .

۱۲۳- **السدیدی :** (در طب) عربی ، کتابت ۸٤۱ ه ق در شهر سمرقند .

۱۲٤- **جامع‌الفواید :** (فارسی)، از یوسف بن محمد یوسف الطبیب (یوسفی)، قرن ۱۱ ه ق .

۱۲۵- **اشکال التأسیس فی علوم الهندسه :** (عربی) ، از سید شمس‌الدین سمرقندی ، کاتب حافظ غلام جیلانی بن حافظ غلام حبیب الپیشاوری. تاریخ کتابت ۱۲٤۳ ه ق .

Marfat.com

۱۲۶- **اشکال التأسیس فی علوم الهندسه** (عربی) ، (ایضاً) ، کاتب زین‌العابدین ابن حافظ وجیه‌الدین الپیشاوری ، ۱۲۳۷ ه ق (در شهر پیشاور) .

۱۲۷- **شرح حکمة العین :** (عربی) ، از محمد بن موسی الطالسی ، کاتب محمود بن مسعود محمود المتطبب ، ۹۴۸ ه ق .

۱۲۸- **دیوان بیدل :** (فارسی) ، سرودهٔ میرزا عبدالقادر بیدل، در ملکیت حسین علی به سال ۱۲۵۵ ه ق .

جهلم :

۱۸۲ ـ کتابخانهٔ محمد صادق ملک

[مال رود ، جهلم (استان پنجاب)]

به همراه آقای سید عباس حسین شاه گردیزی نمایندهٔ مجلس شورای ملی پاکستان به سوی شهر جهلم به راه افتادیم و به کتابخانهٔ آقای محمد صادق ملک راه یافتیم . در این کتابخانه در حدود ۳۵۰ کتاب چاپی بود . نسخهٔ خطی ندیدم .

لاهور :

۱۸۳ـ کتابخانهٔ صدر الأفاضل

[۱۵ ـ مغلپوره ـ لاهور]

در تاریخ ۱۳۵٤/۳/۷ خورشیدی به همراهی آقای سید عباس حسین شاه گردیزی نمایندهٔ مجلس شورای ملی پاکستان به خانهٔ آقای سید مرتضی حسین صدر الافاضل رفتیم وبا محبت و الطاف وی روبرو گشتیم . وی در سال ۱۹۲۳ در لکهنئو ولادت یافت و از بزرگان علما و افاضل دوران و دانشمندان به نام است پدرش مرحوم سید قاسم آغا الرضوی بود .

تألیفات صدرالافاضل :

آقای صدرالافاضل در سال ۱۹۵۰ میلادی از لکهنئو به پاکستان هجرت کرد و در لاهور سکونت اختیار نمود و تاکنون به سفر عراق ، سوریه (شام) و بیروت و ایران و عربستان سعودی رفته است . تألیفات وی بسیار است : ۳۳ مجلد دربارهٔ مسائل دینی و ۳۱ مجلد دربارهٔ علوم ادبی تألیف و تصحیح کرده است ، از جمله :

۱- کلیات فارسی غالب (۳ مجلد) ، با مقدمهٔ علمی و تحقیقی و ادبی به زبان اردو و فارسی . چاپ مجلس ترقی ادب ، کلب روڈ ، لاهور .

Marfat.com

۲- اردوی معلی غالب (۳ مجلد) تحقیق و تحشیه و تعلیق و ترتیب . ایضاً .

۳- عود هندی از غالب ترتیب و تحقیق . ایضاً .

٤- احوال و آثار و رباعیات حکیم عمر خیام نیشابوری ، شرح و تحقیق . چاپ شیخ غلام علی .

۵- حیات حکیم ، ایضاً .

٦- مثنویات حالی ، چاپ شیخ مبارک علی ، کشمیری بازار .

۷- مکاتیب آزاد ، مجلس ترقی ادب .

۸- تذکرهٔ ریاض الفردوس ، شیخ مبارک علی .

۹- صحیفهٔ علمیه (ترجمهٔ اردو) چاپ شیخ غلام علی .

۱۰- صحیفهٔ کامله (مختصر ترجمهٔ اردو) حسینیه کتب خانه .

۱۱- نهج البلاغه کا ادبی مطالعه ، چاپ کراچی .

۱۲- شرح نهج البلاغه (مفصل ، اردو و ترجمه) ایضاً .

۱۳- خطیب قرآن سیرت نبی آخرالزمان (مفصل) . چاپ غلام علی اینڈ سنز

۱٤- جهاد حسینی ، چاپ کراچی .

۱۵- گلستان حکمت (شرح کلمات قصار حضرت علی (ع) ، چاپ لاهور .

علاوه بر اینها در حدود ۲۰۰ مقالهٔ مذهبی ، تاریخی ، ادبی ، علمی نوشته و در ماهنامه ها و هفته نامه ها و روزنامه ها چاپ شده و چند تا از آنها در دایرة المعارف اسلامیه چاپ دانشگاه پنجاب درج گردید و نیز در دایرة المعارف الاسلامیه الشیعة (عربی) در بیروت چاپ شده است .

نسخه های خطی صدرالافاضل :

در کتابخانهٔ سید مرتضی حسین صدرالافاضل در حدود ۵۵۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۳۰۰ نسخهٔ خطی دارد ، اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :-

Marfat.com

۱- **منتخب القیاس :** (عربی و فارسی) ، در اوراد و وظایف ، تألیف محمد باقر بن محمد المجلسی اصفهانی ، کاتب محمد علی خلیفه ، ابن بابا محمد حسین حسن آبادی ۱۱۱۱ ه ق .

۲- **نصیحة الکرام و فضیحة اللئام :** (فارسی)، از محمد بن نظام‌الدین مشهور به «عصام» شامل مقدمه و ۱۲ مطلب و خاتمه ، کاتب آخند ملا محمد علی تبریزی فتح الله ، ۲۸ صفر ۱۲۶۱ ه ق . مطالب ضد صوفیه دارد . (نسخهٔ منحصر بفرد) .

۳- **کتاب‌القنع :** (عربی) ، از ابو عمر و عثمن بن عثمن المغربی (الدانی) (در برلن چاپ شده) . کتابت تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

٤- **معدن الانوار و مشکوة الاسرار :** (عربی) ، (مقدمهٔ تفسیر مفتاح الجنان) از محمد بن صالح بن محمد الملقب به کاشف الاسرار القزوینی ، تاریخ تألیف ۱۲۷۰ ه ق ، تاریخ کتابت ماه محرم ۱۲۷۱ ه ق (در کربلا) .

۵- **تقریرات شریف العلماء :** (فارسی) ، جلد دوم ، تألیف علی اصغر بن محمد حسین البضروئی الیزدی ، تاریخ کتابت ۱۲۳۵ ه ق . در موضوع اصول فقه .

٦- **تقریرات شریف العلماء :** ایضاً جلد اول .

۷- **غزلیات جامی :** (خط شکسته) ، به ضمیمهٔ یک مثنوی کوتاه از شیخ عبدالرضا معینی .

۸- **مختار نامه :** (فارسی) به خط و قلم برهان الدین خان ، کتابت ، ۱۳ ربیع الاول ۱۲۱٤ . در زمان شاه عالم (جلوس ۱۱۱۸ و وفات ۱۱۲٤ ه ق) .

آغاز : «اما بعد تسلی دل مؤمنان و راحت جان مجروحان مخلص قصهٔ مختار است» .

۹- **اصول کافی :** (عربی) ، تألیف محمد بن یعقوب کلینی ، از متملکات مهدی شاه ، سنهٔ اثنین و سبعین و تسعمائه ، ۹۷۲ ه ق . ظاهراً دومین نسخهٔ کهنه است . از این کهنه تر در مدرسهٔ فیضیهٔ قم است .

۱۰- **فروع اصول کافی :** (عربی) ، از کلینی ، لوح و جدول و کاغذ پیوند و خط نسخ خوش .

Marfat.com

۱۱- **حیات القلوب :** (فارسی) ، ج ۱ ، ۲۲ شوال ، ۱۲۶۲ ﻫ ق ، از محمد باقر بن محمد تقی .

۱۲- **رسالهٔ رباعیات :** (فارسی و عربی) ، خواص ادعیه ، از ابو سعید ابو الخیر .

۱۳- **رسالة الصفات‌الله تعالی :** (عربی)، از ابی جعفر احمد بن علی بن سعید محقق‌الطوسی، کتابت ۱۲۸۳ ﻫ ق .

۱٤- **انتخاب دیوان مغربی :** (مولانا محمد شیرین نایینی متوفی سنهٔ ۸۰۹ ﻫ ق) تألیف ابو طالب حسینی در سنهٔ ۱۱۸۱ ﻫ ق .

آغاز : خورشید رخت چو گشت پیدا ذرات دو کون گشت پیدا

۱۵- **جنگ اشعار :** (فارسی) ، منقبت و مرثیه ، کتابت ۱۱۰۳ ﻫ ق ، شاعران مانند : جنونی ، محسن شیدا ، فیضی ، صائب ، قاسم دیوانه ، صحرا ، فطرت، قربان علی شیدا .

۱٦- **شرح باب حادی عشر :** (عربی) ، از کتاب الصلاح، تألیف شیخ مظهر علی، کتابت ۱۳۰۰ ﻫ ق .

۱۷- **هفت بند اول :** (فارسی) ، برای نواب مهدی علی خان .

۱۸- **شرح فارسی الفیهٔ ابن مالک :** (فارسی) ، از محمد صادق ابن محمد کاظم الرضوی ، کتابت ۱۱۷۷ ﻫ ق .

۱۹- **رسالهٔ اصول دین و نماز :** (فارسی) ، تقریباً قرن ۱۱ ﻫ ق .

۲۰- **حاشیهٔ معالم الاصول :** (عربی) از حجة الاسلام شیخ محمد طه نجفی و تصحیح عبدالهادی البرقعاوی . (چاپ شده) .

۲۱- **اخلاق محسنی :** از واعظ کاشفی ، کتابت ۱۱٦۷ ﻫ ق .

۲۲- **الروضة البهیة فی شرح لمعة الدمشقیة :** (عربی) ، از زین الدین علی بن احمد شاهی، سال تألیف ٦ جمادی الثانی ۹۵٦ ﻫ ق . کتابت حدود ۱۰۰۰ ﻫ ق . کاتب عبدالرحمن بن محمد داود .

۲۳- **کتاب‌المؤمن (عربی) : از حسین بن سعید الاهوازی .**

Marfat.com

۲۴- کلمات سعدی :

۲۵- دیوان حافظ :

۲۶- هر سه دفتر ابوالفضل :

۲۷- دیوان میر تقی میر : (اردو) ، ۱۱۴۸ ه ق ، کتابت به دستور آغا قایم علی خان جیو .

۲۸- عجالة النافعة : (عربی) ، کتابت ۱۲۵۳ ه ق .

رینالہ خورد :

۱۸۴- کتابخانهٔ سید محمد محسن شاه

[رینالہ خورد ، بخش ساهیوال ، (استان پنجاب)]

کتابخانهٔ آقای سید محمد محسن شاه فرزند مرحوم سید محمد حیدر شاه متوفی (۱۹۳۲ میلادی) در رینالہ خورد بخش ساهیوال (استان پنجاب) واقع است . به همراهی آقای سید عباس حسین شاه گردیزی به این کتابخانه راه یافتم . آقای سید محمد حسن شاه را که مدت ۷ سال در ایران بوده و زبان فارسی خوب می داند در خانهٔ آقای سید محمد محسن شاه ملاقات کردم . در این کتابخانه در حدود ۵۲۰ کتاب چاپی بود و ۳ نسخهٔ خطی دیدار کردم ، بدین شرح :

— ۱- **مقامات داودی** : (فارسی) ، تألیف عبدالباقی بن جان محمد حمیمی (جمیمی؟) دربارهٔ حضرت شیخ داود بندگی ، کتابت در حدود قرن ۱۱ ه ق .

— **آغاز** : «سپاس بی قیاس و ستایش قدسی اساس و صانعی را» .

۲- **مناقبات داودیه (نغمات داودیه ؟)** : (فارسی)، تألیف ابو محمد (سید محمد ماهرو) ابن شیخ مصطفی کرمانی .

— ۳- **رسالهٔ دربارهٔ داود بندگی** : (اردو) ، تألیف سید محمد حیدر و به خط مؤلف . این رسالهٔ اخیر را آقای سید محمد محسن شاه در نظر دارد چاپ کند .

پیشاور :

۱۸۵- کتابخانهٔ پشتو آکادمی

(دانشگاه پیشاور ، پیشاور)

در تاریخ ۲۵ خرداد ماه ۱۳۵۴ خورشیدی به پیشاور رفتم و از کتابخانهٔ آکادمی پشتو دیدن کردم و از کتابهای چاپی و نسخه های خطی آن دیدار کردم . آقای محمد نواز

Marfat.com

طائر رئیس آکادمی پشتو است . مرکز آکادمی پشتو وکتابخانهٔ آن در محوطهٔ دانشگاه پیشاور واقع است . پشتو آکادمی در سال ۱۹٤۷ میلادی مطابق با ۱۳۲۸ هجری قمری بنا شده است و تاکنون ۱۱۲ مجلد کتاب در زمینهٔ تاریخ و ادب و فرهنگ و هنر و لغت و دستور پشتو منتشر کرده است و نیز این آکادمی کوشش می کند که متون فارسی و عربی را به پشتو ترجمه و تحقیق و چاپ و نشر کند .

کتابخانهٔ آکادمی پشتو در حدود ۷۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ٦۲٦ نسخهٔ خطی(فارسی، عربی ، پشتو ،) دارد . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :—

۱- **شاهنامهٔ فردوسی :** خط نستعلیق ٤ سر لوح و جدول ، ۲٦ مینیاتور ، سبک نقاشی ایرانی ، (قطع بزرگ) ، تاریخ کتابت ۲۵ محرم ۱۱۱٤ ه ق .

۲- **شاهنامهٔ فردوسی :** خط نستعلیق ، سر لوح و جدول ، ٦۲ مینیاتور به سبک هندی و کشمیری ، کاتب امام الدین ساکن بهوسال واله ، کتابت ۱۲۵٦ ه ق .

۳- **دیوان معزالله خان مهمند ابن ملک عبدالله :** (فارسی و پشتو و اردو) مهر و امضای شاعر در آن موجود است ، کتابت ۱۱۰۹ ه ق .

٤-**دیوان احمد شاه ابدالی در درانی :** خط نستعلیق خوش ، کاتب گل محمد پیشاور ، ۱۱۹۸ ه ق ، مذهب و منقش ، کتیبه‌ها و اسلیمی های گونا گون و گل و بوته نگاری به طوری که هر یکی با دیگر فرق دارد .

۵- **دیوان احمد شاه :** (پشتو) ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

٦- **دیوان خوشحال خان ختک :** (پشتو)، خط خوش نستعلیق و مذهب، کاتب محمد سعید ساکن سرای اکوره ختک ، ۱۱۷۳ ه ق .

۷- **تفسیر حسینی :** (ج ۱ و ۲) ، (فارسی) ، این نسخه در خاندان میان محمد یعقوب بوده ، خط نسخ خوش ، کاتب محمد افضل ولد شیخ محمد فضل الله بن شیخ غازی ، ۱۰۸۷ ه ق ، مذهب و سر لوح .

۸- **تفسیر فضلیه :** (پشتو) ، خط نسخ خوش ، ۱۱۷۳ ه ق .

۹- **خزائن القصص :** (الف لیلة و لیلة) ، پشتو ، ۱۳۰٤ ه ق .

Marfat.com

۱۰- **قرآن شریف :** مذهب، درحواشی تفسیر حسینی ، مذهب ، جلد مرصع (کارکشمیر) شاید از عهد اورنگ زیب و جهانگیر باشد)

۱۱- **دلایل الخیرات :** (عربی) ، خوش خط و مذهب و منقش ، کاتب کریم داد بن عبدالله ساکن سابق مستونگ حال وارد کویته (بلوچستان) ، قریهٔ کاسی ۱۳۳۵ ه ق .

۱۲- **طوطی نامه :** (پشتو) .

۱۳- **دیوان بابو جان و پند و اندرز :** (پشتو) .

۱٤- **گلستان سعدی :** (پشتو) .

۱۵- **اقبال نامهٔ جهانگیری :** (فارسی) .

۱٦- **حدایق النجوم :** (فارسی) .

۱۷- **نادر نامه :** (فارسی) .

۱۸٦- کتابخانهٔ سید امتیاز حسین شاه

[حویلی شکور خان ، نیا دروازه ، پیشاور]

هنگامی که با آقای سید امتیاز حسین شاه ملاقات کردم ، بیمار بود . وی برای کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، فهارس نسخه های خطی (فارسی و عربی و پشتو و اردو و پنجابی) از کتابخانه های شخصی و دولتی مخصوصاً کتابخانهٔ دانشگاه پیشاور تهیه کرده است . روش فهرست نگاری او به روش «کتابخانهٔ گنج بخش» است و اوراق دستنویس فهارس در کتابخانهٔ گنج بخش موجود است . کتابخانهٔ شخصی آقای پرفسور سید امتیاز حسین در حدود ٤۲۰ کتاب چاپی دارد که ۹۰ درصد آنها فارسی است و یک نسخهٔ خطی اسکندر نامهٔ نظامی دارد که از آغاز و انجام ناقص است .

جهنگ :

۱۸۷ - کتابخانهٔ امامبارهٔ عابد حسین شاه

[شاه جیونه ، جهنگ (استان پنجاب)]

در امامبارهٔ سید عابد حسین شاه ، یک کتابخانه هست که در حدود ۳۰۰ مجلد کتاب چاپی در قفسه های آن بود و شرح احوال و کوشش‌های مذهبی و اجتماعی سید عابد

Marfat.com

حسین شاه (متوفی ۱۸ ماه ۱۳٤۹) را در یک مجلد قطور به قلم آقای دکتر محمد عبداللطیف در این کتابخانه دیدم. گفته شد که نسخه های خطی هم دارند ولیکن من ندیدم و در کنار کتابخانه این جملات روی دیوار کتیبه شده بود : «امامبارهٔ سیده کشور عابد حسین در شاه جیونه ضلع جهنگ حسب فرمایش کرنل (سرهنگ) سید عابد حسین شاه هدیه بحضور جناب سید الشهداء امام حسین علیه السلام» .

لاهور :

۱۸۸- کتابخانهٔ دکتر محمد بشیر حسین

[سمن آباد ، محمود روڈ ، لاهور]

در لاهور از فرصت استفاده کردم و به خانهٔ فرهنگ ایران در گلبرگ رفتم و با آقای جامعی ملاقات کردم و سپس به دیدار آقای سید ذوالفقار علی شاه شتافتم (شاه جمال کالونی - المهر شماره ۱۸—ای) . چون نبودند به دیدار از کتابخانهٔ دکتر محمد بشیر حسین در سمن آباد (محمود رود) رفتم . آقای دکتر محمد بشیر حسین استاد فارسی در دانشکدهٔ خاور شناسی دانشگاه پنجاب (لاهور) است . وی رسالهٔ دکتری خود را در موضوع فعل مضارع در زبان فارسی زیر نظر و راهنمایی مرحوم استاد دکتر محمد معین در دانشگاه تهران گذراند و اکنون مشغول طبع آن است . تاکنون کتابهایی ارزنده و در خور تألیف و چاپ کرده است ، از جمله :

۱- فهرست مخطوطات حافظ محمود شیرانی (جلد اول و دوم و سوم) چاپ ادارهٔ تحقیقات پاکستان ، لاهور .
۲- فهرست مخطوطات شفیع (کتبخانهٔ دکتر مولوی محمد شفیع) ، لاهور .
۳- فارسی کا ایرانی تلفظ ، چاپ لاهور .
٤- صمدیه ، تصحیح و تحشیه .

در کتابخانهٔ او که به سبکی مخصوص ساخته شده است در داخل دیوار ها ، قفسه ها و طاقچه هایی تعبیه شده و در آنها کتابها به ترتیب موضوعی قرار داده شده است . در کتابخانهٔ آقای دکتر بشیر حسین در حدود ۵۰۰۰ کتاب چاپی و ۳۰ نسخهٔ خطی موجود است .

آقای دکتر بشیر حسین اکنون مشغول تهیهٔ فهرستگان (مؤلف و تألیف و امکنه) از ۱۷ جلد فهرست نسخه های خطی فارسی بانکی پور است که کاری شایسته است . البته

Marfat.com

فهرست نسخه های خطی بانکی پور ۳۵ جلد است که ۱۸ جلد آن عربی است . اینک اسامی نسخه های خطی :—

۱- **ثمرالارواح :** (فارسی) ، از زین‌العابدین قاسم اصفهانی ، در موضوع رمل .

۲- **خلاصة البحرین :** (فارسی) ، از لطف‌الله بن عبدالملک النیشابوری ، تاریخ تألیف ۸۱۲ ه‍ ق . در رمل ، نسخه یی دیگر از این کتاب در کتابخانهٔ مولوی محمد شفیع است .

۳- **نهایة العقول وغایة الاصول :** (فارسی) ، از ناصر بن محمد بن حیدر رمال شیرازی در رمل .

٤- **اسکندر نامهٔ نظامی :** (ناقص) .

۵- **مثنوی عاشق و معشوق :** (فارسی) ، از مولانا محمود لاهوری ، به خط مؤلف .

٦- **مثنوی هفت کشور :** (فارسی) ، در جواب هفت پیکر نظامی ، از مولانا محمود لاهوری ، این هر دو نسخه را آقای دکتر بشیر حسین از روی نسخه یی در تهران استنساخ کرده است .

۷- **کلیات سعید خان ملتانی :** (فارسی) ، عکس ، نسخهٔ اصل در کتابخانهٔ عالمگیر شجاع است .

۸- **رقعات حکیم ابوالفتح گیلانی :** (فارسی) ، عکس ، نسخهٔ اصل در تهران است .

۹- **رقعات حکیم ابوالفتح گیلانی :** (فارسی) ، عکس، نسخهٔ اصل درکتابخانهٔ عالمگیر شجاع است .

۱۰- **ظفر نامهٔ عالمگیری :** (فارسی) ، تألیف عاقل خان رازی ، این نسخه را کاتب اشتباهاً از «میر شان شاهی» نوشته است .

۱۱- **دستور العلم :** (قوانین پارسی) ، از عبدالواسع ، کاتب عطاء الله ، ۱۲٦۳ ه‍ ق .

۱۲- **راشد الصبیان :** (مثنوی فارسی در موضوع لغت و دستور) ، کاتب عطاء الله ۱۲٦۳ ه‍ ق .

۱۳- **رباعیات ابو سعید ابوالخیر :** (شامل ۳۲۸ رباعی و دوبیتی فارسی) ، کاتب محمد حسین ولد محمد صدیق قریشی ساکن ترکه .

Marfat.com

۱۴- **مرقع بیحروف** : (فارسی) در موضوع انشاء ، کاتب عطاء الله ، ۱۲۵۶ ه ق .

۱۵- **عین الحیوة** : (فارسی) از محمد هاشم طهرانی ، در طب .

۱۶- **رسالهٔ چوب چینی** : (فارسی) از میرزا قاضی ابن کاشف الدین محمد .

۱۷- **رسالهٔ بیخ چینی** : (فارسی) از میرزا قاضی بن کاشف الدین محمد برای شاه عباس صفوی .

۱۸- **دستور العمل خوردن فادزهر** : (فارسی) ، از میرزا قاضی بن کاشف الدین محمد سنهٔ ۲۵ جلوس محمد شاهی .

۱۹- **دیوان مفتی عبدالوهاب** : (فارسی) ، کتابت ۱۰۵۴ ه ق ، منقول از نسخهٔ دانشگاه) تهران به خط دکتر محمد بشیر حسین .

۲۰- **کتاب فقه** : (فارسی) ، (آغاز و انجام ناقص) .

۲۱- **هفت پیکر نظامی** : کتابت ۱۲۵۸ ه ق . ناقص .

۲۲- **معالجة الرحم** : (فارسی) از حکیم امیر الله سنبهلی (سنبهل : جایی در هند) ، خط نستعلیق .

۲۳- **دیوان صائب** : (فارسی) ، منتخب (غزلیات از الف تا دال) .

۲۴- **شرح امالی** : (فارسی) ، کتابت ۱۲۵۸ ه ق .

۲۵- **پند نامهٔ عطار** :

۲۶- **رسالهٔ فوایدی چند در فقه** : (فارسی) ، کاتب محمد بخش .

۲۷- **رسالهٔ مناجات** : (فارسی) ، کاتب محمد بخش ، ۱۲۵۸ ه ق .

۲۸- **شجرهٔ عالیه** : تألیف محمد بخش .

۲۹- **شجرهٔ قادریه** : تألیف محمد بخش ساکن موهله نزد وزیر آباد .

۳۰- **مطلع الانوار** : (مثنوی فارسی در جواب مخزن الاسرار نظامی) ، از امیر خسرو ، کاتب محمد بخش ، اوایل قرن ۱۳ ه ق .

Marfat.com

پیشاور :

۱۸۹ـ کتابخانهٔ محمد نصیر بخاری

[محلهٔ رامپوره ، نیا دروازه ، شماره ۲۳۵ ، پیشاور]

در تاریخ ۱۳۵٤/٤/۱۵ خورشیدی برای دیدار از کتابخانهٔ آقای محمد نصیر بخاری به پیشاور رفتم . آقای محمد نصیر بخاری قبلاً چند بار با من مکاتبه کرده و خبر داده بود که علاوه بر کتب چاپی و نسخه های خطی یک شاهنامهٔ مصور و قدیمی دارد . هنگامی که به پیشاور رسیدم به کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه در محوطهٔ دانشگاه پیشاور رفتم و با آقای استاد وحید شاه بخاری ملاقات کردم . سپس به همراهی او به محلهٔ رامپوره در نیا دروازه رفتیم ، وبه خانهٔ آقای محمد نصیر بخاری وارد گشتیم . وی به زبان فارسی خراسانی یا به قول خودش بخارایی حرف می زند و تاجر است اما شوق و عشق عجیبی به نسخ خطی و آثار عتیقه دارد . در کتابخانه اش در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و ٤۰ نسخهٔ خطی‌دارد . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :—

۱ـ **شاهنامهٔ فردوسی :** ٤۷ تصویر به سبک بخاری و هندی، خط نستعلیق‌جلی، قطع بزرگ، تقسیم بر ٤ جلد و هر جلد یک سر لوح دارد . در انجام تاریخ «۳۷٤» دارد که تاریخ تصنیف است و تاریخ کتابت تقریباً قرن ۱۱ ه ق .

۲ـ **تاریخ سقوط بخارا :** (اردو) ، از محمد نصیر بخاری و به خط خودش . موضوع این دستنویس تاریخ بخارا از لحاظ سیاسی و اقتصادی و اجتماعی در قرن ۱٤ ه ق است یعنی در دورهٔ حکومت روس ها .

۳ـ **قرآن :** خط نسخ خوش ، مذهب ، منقش (جدول و لوح و سر لوح و ترنج) . نقاشی دندان موشی ، قرن ۱۱ ه ق .

٤ـ **قرآن :** خط نسخ خوش ، کاتب سید محمد شکر بن سید الحاج احمد الحفظی ، ۱۲۸۲ ه ق ، در زمان دولت عثمانی آسیای صغیر ، سر لوح و زرین و جدول .

۵ـ **قرآن :** خط نسخ بسیار خوش ، مذهب و گل افشانی زرین، نقاشی دندان موشی، خط عبدالله مروارید (متوفی ۹۱۲ ه ق) ولد محمد عبدالمجید (قول محمد نصیر بخاری) .

٦ـ **قرآن :** خط نسخ ساده ، سر لوح و لوح لاجوردی و زرین .

Marfat.com

۷- **مرقع خوش نویسی :** از خوشنویسان گمنام ، مانند : محمد اسحاق «مشقه فقیر المذنب محمد اسحاق بفرمودهٔ جناب توقسابه (خطاب عمومی مملکت اسلامی بخاری) تحریر یافت» . منشی کوبند رام پندت ۱۲۵۱ ، مفردات خط نسخ تعلیق علی طریق واضع الاصل خواجه میر علی التبریزی تغمد الله بغفرانه ، خط ۱۳۰۳ ه ق . خط میرزا مهدی خواجه بخاری ، خط احمد مخدوم بخاری ، مجاهد مهاجر بخاری از کاتبان امیر بخاری ۱۳۵۰ (بعداً به لاهور رفت و در مسجد وزیر خان خوشنویس شد و در سال ۱۹۵۶ در یمن فوت کرد) ، خط ۱۲۴۵ ه ، خط ۱۹۳۸ م .

۸- **مجموعه :** ۱- ملا زاده ، فارسی ، تاریخ تألیف ۸۱۴ ه ق ، تاریخ کتابت ۱۳۰۲ ه ق . ۲- تاریخ مشایخ سمرقند (فارسی) ، ۳- تاریخ مشایخ بخارا : (فارسی) .

۹- دیوان حافظ شیرازی (ناقص) ، قرن ۱۲ ه ق .

قالیچهٔ مصور از شعر حافظ :

در نزد آقای محمد نصیر بخاری اشیای عتیقهٔ فراوان است و خانه اش یک موزهٔ کوچک است یک قالیچهٔ کاشی دارد که ظاهراً از قرن ۱۱ ه ق می باشد و روی آن اشکال مینیاتوری و تصاویر فرشتگان و پری ها و پرندگان فراوان آمده است و مجموعهٔ نقش های این قالیچه یک غزل حافظ است و مفهوم یک بیت را کاملاً از روی آن (یعنی زهره و سرود و مسیحا و آسمان و رقص) را می توان فهمید و بسیار زیبا است ، اینک آن بیت :—

«در آسمان چه عجب گر به گفتهٔ حافظ
سرود زهره به رقص آورد مسیحارا» .

کراچی :

۱۹۰- کتابخانهٔ انجمن اسماعیلیه

[گاردن ایست ، کراچی]

در مرکز اسماعیلیه کتابخانه یی هست به نام کتابخانهٔ انجمن اسماعیلیه که در حدود ۸۰۰۰ کتاب چاپی و ۶۰۰ نسخهٔ خطی (عربی و فارسی و خوجکی) دارد . به همراهی

Marfat.com

آقای محمد اوتاد العجم از این کتابخانه دیدار کردم . کتابدار آقای دیدار علی نام دارد . وی با خوش رویی نسخه های خطی را نشان داد و فهرست آنها را در اختیار این حقیر گذاشت .

نسخه های خطی :

اینک اسامی تعدادی از نسخه های خطی :

۱- **المنتخبة المنظومه :** (ع)[1] ، جلد اول از سید قاضی نعمان بن محمد ص ۳٤

۲- **الرسالة الوضیئه :** (ع) ، از سیدنا حمید الدین کرمانی ص ٤۳

۳- **السیدة المؤیدیة الشیرازیه :** (ع) ص ٤٦

٤- **تنبیه الهادی و المهتدی :** (عربی از حمید الدین کرمانی (۲ نسخه) ص ٤۱

۵- **شرح الاخبار :** (ع) ، الجزء الثالث عشر ، از قاضی نعمان بن محمد (۲ نسخه) ص ۳۵

٦- **منتزع الاخبار :** (ع)، جلد ۱ و ۲ از سید شیخ قطب بهلی برهان پوری (۳ نسخه) ص ۹۳

۷- **کتاب الفترات و القرانات :** (ع) ، از جعفر بن منصور الیمنی .

۸- **معاصم المهدی :** (ع) الجزء الاول والثالث و الثانی ، از حمید الدین کرمانی . ص ٤۱

۹- **الانصار :** (ع) ، جلد اول ، از حسن بن نوح : ص ۸۳

۱۰- **عیون الاخبار :** (ع) از داعی ادریس عماد الدین . ص ۷۸

۱۱- **اساس التأویل** (ع) ، از قاضی نعمان .

۱۲- **اختلاف اصول المذاهب :** (ع) ، از قاضی نعمان ص ۳٤

۱۳- **رسالة الجامعة :** (ع) النصف الثانی ، از فضل بن علی بن محسن . ص ٤۳

۱- ع : عربی ، ف : فارسی ، ص : صفحه.
این شماره صفحات اشاره است به فهرست نسخه های خطی ایوانوف (ج ۱ ، ۲ ، ۳ ، چاپ انجمن آسیایی بنگال ، کلکته ، ۱۹۳۲–۱۹۳۵ م)

Marfat.com

۱۴- **تأویل دعائم الاسلام** : (ع) ، جلد اول و ثانی ، از قاضی نعمان .

۱۵- **التحامیة الخمسه** : (ع) ، ص ۱۷۲ .

۱۶- **کشکول** : (فارسی) ، از شیخ بهایی .

۱۷- **کتاب‌الاقتصار** : (ع) ، از قاضی نعمان .

۱۸- **مجموعة التربیة** : (ع) ، الجزء الاول ، سیدنا محمود بن طاهر بن ابراهیم ص ۵۴

۱۹- **کتاب الحواشی** : (ع) ، از امین بن جلال .

۲۰- **الایضاح** : (ع) ، از قاضی نعمان .
ص ۸۹

۲۱- **رسالة اخوان‌الصفا** : (ع) ،
ص ۳۶

۲۲- **کتاب الوجود فی اخبار عین حال الموجود** : (ع) ، تألیف شیخ کامل الحاوی از محمود بن احمد سعید .

۲۳- **منظومه** :

۲۴- **کتاب المحاسن** : (ع) .

۲۵- **کتاب القانون** : (ع) .

۲۶- **الرسالة الوحیدة** : (ع) ، از حسین بن علی .
ص ۷۵

۲۷- **کتاب الترتیب** : (ع) ، محمود بن علی بن فضل .

۲۸- **دعائم الاسلام** : (ع) ، از قاضی نعمان . جلد اول و دوم (۴ نسخه)
ص ۳۲

۲۹- **تنبیه الغافلین** : (ع) ، از حاتم بن ابراهیم .
ص ۶۶

۳۰- **دیوان المؤید** : (ع) .
ص ۴۶

۳۱- **راحة العقل السور السابع** : (ع) .
ص ۴۱

۳۲- **کتاب الحقایق** : (ع) ، از امام جعفر صادق (ع) .

۳۳- **کتاب** : ۲۳

Marfat.com

۳٤- رسالة النفس : (ع) از ذویب .

۳۵- المجالس المؤید : (ع) مائة الثانیه ، مائة الثالثه ، مائة الرابعه ، (۲ نسخه) . ص ٤٦

۳٦- رسالة المعید و المعاد : (ع) از ابو یعقوب سجستانی . ص ۲۹

۳۷- رسالة ید البیضاء : (ع) .

۳۸- تأویل اسم اعظم : (ع)

۳۹- الاستاذ جوذر :

٤۰- راحة العقل : (ع) ، الجزء الاول والثانی (۳ نسخه) .

٤۱- مفتاح الفلاح : (ع) .

٤۲- التوراة :

٤۳- کتاب الطهارات : (ع) ، از قاضی نعمان. ص ۲٤

٤٤- تنبیه الغافلین : ( ) از حاتم بن ابراهیم (۳ نسخه). ص ٦٦

٤۵- اساس التأویل : ( ) از قاضی نعمان . ص ۳٤

٤٦- اثبات الامامة : ( ) (۲ نسخه) . ص ۳۹

٤۷- المصابیح فی الامامة : ( ) از حمید الدین کرمانی . ص ٤۲

٤۸- مجموعة التربیه : ( ) جلد اول و دوم ، از محمود بن طاهر (چند نسخه) ص ۵٤

٤۹- ثلاث عشرة رسائل : (ع) از داعی حمید الدین کرمانی . (۲ نسخه) ص ٤۲

۵۰- مجموعة فی حدود والرسوم الفوائد :

۵۱- رسالة الیعیم : (ع) ، از سیدنا الخطاب .

۵۲- عیون الاخبار : (ع) ، جلد ۱ تا ۷ از داعی ادریس . (۲ نسخه) ص ۷۸

Marfat.com

۵۳- **عهد الاولیاء للرجال والنساء** : (ع) از محمد حسن بن امداد علی مبارکپوری (۲ نسخه) .

۵۴- **شرح الاخبار** : (ع) ، الجزء الاول والثانی والثالث والرابع و الخامس ، از قاضی نعمان ، (۲ نسخه) ص ۳۵

۵۵- **شرح الاخبار** : (ع) الجزء التاسع (ربع ثالث) . ص ۳۵

۵۶- **شرح الاخبار** : (ع) ، الجزء الاول من الجزء الثالث عشر . ص ۳۵

۵۷- **افتتاح الدعوة و ابتداء الدعوة** : (ع) ، از قاضی نعمان بن محمد ص ۳۴

۵۸- **عیون الاخبار** : (ع) ، کتاب السبع الاول والثانی و الثالث ، از داعی ادریس (۲ نسخه) . ص ۷۸

۵۹- **نزهة الاخیار و روضة الاخبار** : (ع) ، النصف الاول و الثانی .

۶۰- **سرائر (اسرار) النطقاء** : (ع) از سید جعفر بن منصور الیمن (۵ نسخه) ص ۲۱

۶۱- **کتاب الازهار** : (ع) ، الجزء الاول الی السادس از حسن بن نوح (۳ نسخه) . ص ۸۲

۶۲- **کتاب زینة السیر و الآداب** : (ع) .

۶۳- **کتاب الهمة** : (ع) ، (۳ نسخه) .

۶۴- **جامع الحقایق** : (ع) ، جلد اول و دوم و سوم ، از حاتم بن ابراهیم . ص ۶۶

۶۵- **المناقب والمثالب** : از قاضی نعمان ، (۲ نسخه) . ص ۳۴

۶۶- **سیرة سیدنا مؤید** : (۲ نسخه) . ص ۴۶

۶۷- **سیدة الاستاذ جوذر** : (ع) . ص ۳۸

۶۸- **مجموعه الرسائل** : الجزء الاول .

۶۹- **اخبار ولاة المؤمنین من اهل الهند** :

۷۰- **اللجالس الخمسه عشر** : (ع) ، از سیدنا حاتم بن ابراهیم . (۲ نسخه) ص ۶۸

Marfat.com

۷۱- المجالس المستنصریه : (ع) ، (۳ نسخه) . ص ٤٦

۷۲- کتاب التذکیرات فی المواعظ و النصیحات : (ع).

۷۳- مجالس الناصح و البیان : (ع) ، از علی بن محمد. ص ٧٤

۷٤- مجالس سیدنا حاتم : (ع) ، از حاتم بن ابراهیم . ص ٦٨

۷۵- رسالة الانابة والتضرع : (ع) .

۷٦- الرسالة الایضاح و التبصیر فی فضل یوم الغدیر : (ع)، از سیدنا مؤید الدین شیرازی ص ٤٠—٦٠

۷۷- رسائل فی الحقایق : (ع) ، از سیدنا محمد بن طاهر بن ابراهیم .

۷۸- رسالة تحفة المراد : (ع) ، از علی بن محمد . ص ۷۳

۷۹- شواقب الهدور : ص ۱۸

۸۰- کتاب العلم و الغلام : (ع) ، تألیف سیدنا منصور بن هوش .

۸۱- الانوار اللطیفه : (ع) ، از محمد بن طاهر . ص ٦١

۸۲- الرسالة الموقظه من نوم الغفلة والسنة : (ع) ، از شرف الدین جعفر بن محمد . ص ۷۷

۸۳- الرسالة الایضاح الاعلام : و بانه الداعی الاجل والسید الفضل .

۸٤- المصابیح فی الامامه :

۸۵- نصیحة الاخوان عن شرب الد خان : (ع) .

۸٦- کتاب الشهاب العلوی : (ع) .

۸۷- اثبات الامام : (ع) ، از احمد بن ابراهیم . ص ۳۹

۸۸- الرسالة الحاتمیه فی الرد علی بعض المارقین : (ع) ، از محمد بن طاهر ص ٦٠

۸۹- رسالة الشیخ الوفی شهریار :

۹۰- تألیف الارواح : از ابو حاتم الرازی . ص ۳۰

Marfat.com

۹۱- **رسالة البیان لما وجب** منها وقت الصلوة فی توصیف شهر رجب : از ادریس بن حسن. ص ۸۱

۹۲- **مختصر الاصول :** (ع) ، از علی بن محمد بن ولید (۲ نسخه) . ص ۲۱ و ۷٤ .

۹۳- **شهاب النیران :**

۹٤- **روضة الحکم :** (ع) لسیدنا خطاب .

۹۵- **رسالة النفس :**

۹٦- **غایة اللطایف والکثایف :** ص ۵۱

۹۷- **قصهٔ مولانا اسماعیل : (ع) الجزء الاول :** ص ۷٤

۹۸- **سمط الحقایق :** (ع) ، از سید علی بن حنظله . ص ۷٤

۹۹- **شهاب‌النبوی :** (ع) ، ابو عبدالله محمد ، الجزء الاول . ص ۷۵

۱۰۰- **کتاب‌الرضاع فی الباطن :** از جعفر بن منصور یمن . ص ۲۲

۱۰۱- **ارجوزة الداعی :** ابی تمام فضل من کلام سیدنا خطاب .

۱۰۲- **عقیدة الموحدین :** از حسین بن علی بن محمد بن الولید . ص ۷۵

۱۰۳- **تاج العقاید :** از علی بن محمد بن الولید . ص ۷۳

۱۰٤- **رسالة الشریفة فی معانی اللطیفة :** (ع) ، از ابراهیم بن حسین . ص ۷۳

۱۰۵- **الرسالة الشریفة :** از ابراهیم بن حسین .

۱۰٦- **الاثبات الامامة :** الجزء الاول ، از احمد بن ابراهیم (٤ نسخه) . ص ۳۹

۱۰۷- **دیوان سیدنا عبدالله :** از عبدالله بن علی . ص ۸۲

۱۰۸- **الرسالة النفیس :** ص ۵۲

۱۰۹- **المجموع الشریف فی الحقایق :** ص ۹۸

۱۱۰- **احسان فی خلق الانسان :** (ع) ، از حاتم بن ابراهیم . ص ٦۷

۱۱۱- **تحفة القلوب و فرجةالمکروب :** (ع) ، از حاتم بن ابراهیم (۲ نسخه) . ص ٦۷

Marfat.com

۱۱۲- **رسائل اخوان الصفا :** (ع) ، رسالة الاولی ، رسالة الحیوانات ، سبع عشره ، ص ٦٧
جسمانیات ، طبیعیات ، بیان الاعتقاد ، ناموسیات الالهیات .

۱۱۳- **الرسالة المفیده فی ایضاح :** از علی بن محمد . ص ۱۸

۱۱٤- **الرسالة المعرفة لب المعارف :** از علی بن محمد بن الولید . ص۷۳

۱۱۵- **عقیدة الموحدین :** از حسین بن علی بن محمد بن الولید .

۱۱٦- **کتاب الافتخار :** از ابی یعقوب السبحستانی . ص ۲۸

۱۱۷- **شرح الاخبار :** (ع) ، جزء ۷ و ۱۲ و ۱۳ و ۱٦ (۲ نسخه) . ص ۳۵

۱۱۸- **کتاب الازهار :** الجزء ثالث ، از حسن بن نوح (۳ نسخه) . ص ۸۳

۱۱۹- **ادعیة الامام المعز :** (ع) .

۱۲۰- **تنبیه الهادی :** (ع) ، از حمید الدین احمد کرمانی .

۱۲۱- **کتاب الینابیع :** از سیدنا ابی یعقوب السجستانی .

۱۲۲- **مسلم النجاح :** (ایضاً) . ص ۲۸

۱۲۳- **دیوان سیدنا المؤید الشیرازی :** ص ٤٦

۱۲٤- **الشمس الزاهره :** از حاتم بن ابراهیم . ص ٦۱

۱۲۵- **اشعار الدروز یا قصهٔ مقداد :**

۱۲٦- **رسائل التحقیق فی معرفة العالم و المعلوم و الوقوف علی حقیقه الشریعة المحمدیه :**

۱۲۷- **کتاب سلم الصور الی دارالخلود :**

۱۲۸- **عجایب البلدان :** جلد اول .

۱۲۹- **کتاب الدرات الفاخر :**

۱۳۰- **رساله در احوال امام ثانی عشر :** تألیف احمد حسین الاردکانی .

۱۳۱- **خلاصة الاقوال فی معرفة الرجال :** (۲ نسخه) .

۱۳۲- **المصائب النواصب :** از قاضی نعمان .

Marfat.com

۱۳۳- رساله فی اختصار اسانید :

۱۳٤- کتاب التوحید از ابی جعفر محمد :

۱۳۵- تلخیص الاقوال فی تحقیق احوال الرجال : از محمد بن علی بن ابراهیم استرابادی .

۱۳٦- کتاب الاحتجاج :

۱۳۷- الکافی فی علم الدین : از یعقوب کلینی (ع) .

۱۳۸- رجال کبیر : (جلد ثانی) .

۱۳۹- شش فصل : (فارسی) ، از سیدنا ناصر خسرو . ص ۱٦۰

۱٤۰- ام الکتاب : (۳ نسخه) . ص ۱۹۳

۱٤۱- پندیات جوانمردی : (فارسی) (۲ نسخه) ص ۱۳۹

۱٤۲- تصورات : از خواجه نصیر الدین .

۱٤۳- روضة التسلیم : ص ۱۳٤

۱٤٤- هفت باب : از ابو اسحاق قهستانی . ص ۱٤۱

۱٤۵- عین الحیات : (فارسی) . ص

۱٤٦- مجالس المؤمنین : (فارسی) .

۱٤۷- اخلاق محسنی : (فارسی) .

۱٤۸- حبیب السیر : (فارسی) .

۱٤۹- تاریخ نادری : (فارسی) .

۱۵۰- شمائل الاتقیاء : (فارسی) .

۱۵۱- رسالهٔ ابراهیمیه : (فارسی) . ص ۸۱

۱۵۲- معدن المعانی : (فارسی) .

۱۵۳- فقیر رحمانی : (فارسی) ، از حضرت سید جمال الله قادری .

۱۵٤- مجموعهٔ سه رسالهٔ صرفیه (فارسی و عربی) .

۱۵۵- مناهج الطالبین و مسائل الصادقین : (فارسی) .

۱۵٦- نصایح المؤمنین : (فارسی) ، (۲ نسخه) . ص ۱۳۸

Marfat.com

۱۵۷-**هفت باب :** (فارسی) ، از ناصر خسرو (۳ نسخه) . ص ۱٦۲

۱۵۸- **هدایات الطالبین :** (فارسی) ، از زین‌العابدین خراسانی (۲ نسخه) ص ۱۵۳

۱۵۹- **روشنایی نامه :** (فارسی) ، از ناصر خسرو .

۱٦۰- **رساله در حدود دین :** (فارسی) ، تألیف هفت ارکان شریعت .

۱٦۱- **سرگذشت سیدنا یا قصهٔ سیستان :** از سیدنا درخان‌گوهر خان .

۱٦۲- **سی و شش صحیفه :** (فارسی) ، از سراب بدخشانی (۲ نسخه) . ص ۱٦۳

۱٦۳- **رساله در حقیقت دین :** (فارسی) ، از پیر شهاب الدین (۲ نسخه) . ص ۱۵۰

۱٦٤- **مجموعهٔ اشعار :** (فارسی) ، (۳ نسخه) .

۱٦۵- **جوهر الذات :** ناقص (فارسی) ، از شیخ فرید الدین عطار .

۱٦٦- **ارشاد المسلمین** (فارسی) .

۱٦۷- **ارشاد السالکین :** (فارسی) ، رسائل طریقهٔ نقشبندیه .

۱٦۸- **حدیقة السیاحة :** (فارسی) .

۱٦۹- **ریاض السیاحة :** (فارسی) .

۱۷۰- **رسالهٔ تحفة الحبیب الی الحبیب :** (فارسی) ، تألیف محمد محسن کاشانی و چند نفر دیگر .

۱۷۱- **رسالهٔ عبدالحی در نکات شرح :**

۱۷۲- **فروع کافی :** (ع) ، (جلد الثانی) .

۱۷۳- **دیوان خاقانی :** (فارسی) .

۱۷٤- **حدیقة الشیعة :** (فارسی) .

۱۷۵- **اوراد فتحیه :** (فارسی و عربی) .

۱۷٦- **دیوان حافظ شیرازی :** (فارسی) .

۱۷۷- **تذکرهٔ سلطانیه :** (فارسی) ، متو کشمیری .

۱۷۸- **شرح دیوان حافظ :** (فارسی) .

۱۷۹- **قصیدهٔ برده :** (عربی و فارسی) .

Marfat.com

۱۸۰- **رسائل در اخلاق** : در شریعت ، در بیان نماز شب (فارسی) .
۱۸۱- **جامع عباسی** : (فارسی) .
۱۸۲- **رساله در تأویلات شرایع** : (فارسی) .
۱۸۳- **الحقیقة المحمدیه** : (فارسی) .
۱۸٤- **رسالهٔ یعقوب چرخی نقشبندی** : (فارسی) .
۱۸۵- **انشای ابوالفضل** : (مکتوبات) ، (فارسی) .
۱۸٦- **اخلاق ناصری** : (فارسی) ، از خواجه نصیر الدین طوسی .
۱۸۷- **طوطی نامه** : (فارسی) ، از ضیاء الدین نخشبی .
۱۸۸- **سلاسل الاولیاء** (فارسی) .
۱۸۹- **رسالهٔ رموزات** : (فارسی) .
۱۹۰- **سلسلة الذهب** : (فارسی) ، از جامی .
۱۹۱- **مشارب الصوفیه** و شرح جام جهان نما (فارسی) .
۱۹۲- **قرابا دین** : (فارسی) ، (در اسامی داروها و نسخه نویسی) .
۱۹۳- **گوهر مراد** : (فارسی) ، از عبدالرزاق لاهیجی .
۱۹٤- **مختار نامه**: (فارسی) .
۱۹۵- **ایاز نامه** (فارسی) .
۱۹٦- **قطعات تبریزی** : (فارسی) .
۱۹۷- **کتاب الریاضی** : از حمید الدین کرمانی (۲ نسخه) . ص ٤۲
۱۹۸- **مجموعهٔ رسائل مختلفه** : (فارسی ، عربی) .
۱۹۹- **ارشاد السالکین** : (فارسی) ، از الناصر الدین سلطان محمد شاه عبدالعزیز .
۲۰۰- **اشعار فدائی خراسانی** : (فارسی) . ص ۱۵٤
۲۰۱- **اشعار صفی علی شاه** : (فارسی) .
۲۰۲- **اشعار حسین بن یعقوب صوفی** : (فارسی) .
۲۰۳- **رسالهٔ در حجت اثنا عشریه** : (فارسی) .

Marfat.com

۲۰۴- **دامغ الباطل :** (ع) ، از علی بن محمد بن الولید (۲ نسخه) ص ۶۹

۲۰۵- **تاریخ نو بهار :** (فارسی) از ناصر الدین شاه .

۲۰۶- **شجرهٔ اسماعلیه :**

۲۰۷- **الفاظ گهر بار :** (فارسی) .

۲۰۸- **قصهٔ سیستان :** (فارسی) .

۲۰۹- **رسالهٔ آفاق و انفس :** (فارسی) ، از ناصر خسرو .

۲۱۰- **قصیدهٔ چهل دنیا :** (فارسی) ، از سیدنا درخان . ص ۱۵۷

۲۱۱- **چهل دنیا :** (فارسی) ، منظوم . ص ۱۵۶

۲۱۲- **چراغ نامه :** (فارسی) .

۲۱۳- **عبرت افزا :** (فارسی) ، از میرزا احمد وقار شیرازی . ص ۱۴۹

۲۱۴- **خطابات عالیه از شهاب الدین شاه :** حصهٔ اول و دوم (۲ نسخه) . ص ۱۴۹

۲۱۵- **قطعهٔ بیست و هفتم :** (فارسی) .

۲۱۶- **اشعار غریبی :** (فارسی) ، حصهٔ اول و دوم .۴

۲۱۷- **ذکر احوال سید امام الدین :**

۲۱۸- **وجه دین :** (فارسی) ، از ناصر خسرو . ص ۱۶۰

۲۱۹- **رساله التذکره فی المعاد :**

۲۲۰- **مجموعهٔ معاجز رسول :** (صلعم) .

۲۲۱- **المنظومه فی العصر :**

۲۲۲- **گل سوری :** (فارسی) ، از نادر شاه لبانی .

۲۲۳- **حملهٔ حیدری :** (فارسی) ، جلد اول و دوم ، منظوم (مثنوی) .

۲۲۴- **کتاب الذخیره :** (عربی) ، از علی بن محمد بن الولید . ص ۲۰

۲۲۵- **کنزالولد :** (عربی) ، از ابراهیم بن حسین . ص ۵۲

۲۲۶- **حدایق الالباب :** (عربی) ، از محمد بن طاهر بن ابراهیم . ص ۶۰

۲۲۷- **غایه الموالید :** (عربی) ، از سیدنا خطاب بن حسن (۲ نسخه) . ص ۵۱

Marfat.com

۲۲۸- **مطلوب المؤمنین :** (فارسی) ، از خواجه نصیر الدین طوسی . ص ۱۳۶

۲۲۹- **دیوان مغربی :** (فارسی) .

۲۳۰- **گلشن راز :** (فارسی) ، از شیخ محمود شبستری . ص ۱۶۴

۲۳۱- **مجموعهٔ امیری :** (فارسی) .

۲۳۲- **الرسالة الوحیدة :** از حسین بن علی بن محمد بن الولید .

۲۳۳- **مرآة المحققین :** (فارسی) ، از نصیر الدین طوسی . ص ۱۳۶

۱۹۱- کتابخانهٔ بانک ملی پاکستان

[خیابان چاند گریگر ، ۱ ، ۱ ، کراچی]

آنچه واقعاً ارزنده و جالب و مهم است کتابخانهٔ بانک ملی پاکستان است . از قرار تحقیق این کتابخانه را مرحوم دکتر ممتاز حسن به وجود آورده است در آن وقت که رئیس بانک ملی پاکستان بود و علاوه بر کتاب های چاپی به زبانهای مختلف در علوم بانکی و آمار ، نسخه های خطی فارسی و عربی و اردو را نیز گرد آوری کرده است . در حدود ۱۵۰۰۰ مجلد کتاب چاپی و ۲۳۰۰ نسخهٔ خطی در این کتابخانه موجود است .

کتابدار خانم جمیل النساء احمد به من گفت : نسخه های خطی هنوز فهرست نشده است و اصولا دفتر ثبت و نام و نشانی آنها را هم ترتیب نداده بودند و آنگاه که من خواستم لااقل فهرست اسامی نسخه های خطی را به من نشان بدهند ، فهرستی در اختیار نداشتند . بعضی از نسخه های خطی را در جعبه های شیشه یی به نمایش گذارده بودند از جمله :

۱- **آیینهٔ راز :** (فارسی)، خط نستعلیق از ارادت خان واضح الحسینی السجزی، سر لوح و جدول زرین ، کتابت ۱۰۷۵ ه ق .

۲- **دیوان منشی:** (فارسی) ، از حافظ محمد پناه غازی الدین خان فیروز جنگ منشی ، خط نستعلیق و سر لوح و جدول زرین .

۳- **بهار دانش :** (فارسی) ، خوش خط ، قرن ۱۲ ه ق .

Marfat.com

٤- **رسالهٔ سلوک و معرفت:** (فارسی)، از بنده نواز خُواجه گیسو دراز سید محمد حسینی (۷۲۰—۸۲۵ ه ق) .

٥- **دیوان حافظ شیرازی :** (فارسی) ، کتابت ۱۱۹۰ ه ق .

٦- **قرآن :** خوش خط و زرین و مذهب .

۱۹۲- کتابخانهٔ بنیاد ملی همدرد

[ناظم آباد - ۱۸ ، کراچی]

کتابخانهٔ بنیاد ملی همدرد در طبقهٔ بالایی بخش امور اداری بنیاد قرار دارد . کتابدار آقای مولوی حکیم نعیم الدین زبیری ، معاون اول کتابدار آقای مولانا فضل الله فاروق ، معاون دوم کتابدار خانم آمنهٔ قادری ، دیگر کارمندان کتابخانه: عطیه بیگم، شکیل احمد ، اختر ، و بدر هستند . در حدود ۳۵۰۰۰ کتاب چاپی (انگلیسی و عربی و فارسی و اردو دیگر زبانها) و تقریباً ۸۰۰ نسخهٔ خطی (عربی و فارسی) در کتابخانهٔ همدرد موجود است و بر اساس «روش دیویی» اداره می شود و دارای برگه دانهای مؤلف و تألیف و موضوع است . بخش فیلم و میکرو فیلم و بخش برش مطبوعات و بخش مجلات علمی و طبی در کتابخانهٔ همدرد مرجع بسیار ارزنده برای تحقیق است و از آگاهی ها و اطلاعات همین چند بخش است که مراکز علمی و دانشگاه ها و دانشمندان جهان شناخته می شوند و از آنها در کنگره‌ها و کنفرانس ها استفاده می شود و آنان را به پاکستان دعوت می کنند .

گنجینهٔ نسخه های خطی :

هنگامی که ریاضی دانان[۱] از کتابخانهٔ همدرد دیدار می کردند ، گنجینهٔ نسخه های خطی را هم دیدند زیرا نمایشی از نسخه های خطی ترتیب داده شده بود . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :—

۱- **قانون :** (عربی) ، در طب از ابو علی سینا ، کتابت قرن ۱۱ ه ق .

۲- **قانون :** (ایضاً) ، قرن ۱۰ ه ق .

۳- **خلاصة الوفا باخبار دارالمصطفی :** (عربی) ، از نور الدین ابوالحسن السمهروردی (متوفی ۹۱۱ ه ق) .

۱- کنگرهٔ علوم ریاضی در پاکستان ، ۱۹۷۵ میلادی ، کراچی.

Marfat.com

٤- **جامع الفواید :** (فارسی) ، در طب ، از محمد بن یوسف هروی ، متوفی ۹۵۰ ه ق .

٥- **الحاوی فی التداوی :** (عربی) ، از امام محمد زکریای رازی (متوفی ۳۷۰ ه ق) کاتب حسن بن علی بن محمود بن ضیاء الدین ، و علی بن محمود العمادی ، کتابت ۹۳۹ ه ق .

٦- **قانونچه یا مفرح القلوب :** (ع) ، در طب از محمد بن عمر الچغمینی خوار ، کتابت ۱۱۳۰ ه ق ، ترجمهٔ فارسی از شاه ارزانی .

۷- **تحفهٔ المؤمنین :** یا تحفهٔ حکیم مؤمن ، فارسی ، در طب ، ۱۰۸۰ ه ق ، خط نسخ خوش ، کتابت ۱۱۸۸ ه ق . مهر «حکیم احسن الله خان» دارد .

۸- **طب اکبر :** (فارسی) ، در طب از حکیم محمد اکبر ارزانی ، تألیف ۱۱۱۲ ه ق . سال کتابت ۱۲۷٤ فصلی .

۹- **شافی الاوجاع :** (فارسی) ، در طب ، از حبیب الله نور الله .

۱۰- **بحر الجواهر :** (فارسی) ، کتابت قرن ۱۰ ه ق .

۱۱- **الدرالنظیم فی فضایل القرآن العظیم والآیات والذکر الحکیم:** (عربی)، از ابو عبدالله محمد عبدالله الیمنی ۷٦۸ ه ق ، نستعلیق ، قرن ۱۰ ه ق .

۱۲- **طب شهابی یا شهاب الامراض :** (فارسی) ، منظوم ، از مولانا شهاب الدین ناگوری .

۱۳- **کتاب المجالس :** (عربی) .

۱٤- **رساله در هیئت زمین :** (فارسی) ، کتابت ۱۳۳۵ ه ق .

۱۵- **رسالهٔ علم المناظر :** (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق .

۱٦- **رساله در علم حساب :** (فارسی) ، از محمد رفیع الدین ، سال کتابت ۱۸۷۹ میلادی .

۱۷- **ربع الجیب :** (عربی) .

۱۸- **بیاض درویش :** (فارسی) ، (نسخهٔ نادر) از مصطفی المولوی البلغرادی ، تاریخ‌های ۱۵۲۱ و ۱۸٦۷ میلادی دارد .

Marfat.com

۱۹- **الملخص فی الهیئة** : (عربی) .

۲۰- **قرابادین شفایی** : (عربی) ، از مظهر بن محمد بن الحسن الشفایی .

۲۱- **نسب نامهٔ حضرت رسول:** (فارسی) ، خط نستعلیق ، نسخ خوش .

۲۲- **تحفة الآصفیه فی صناعة الادویه** : (اردو) ، حصهٔ اول ، از میر انوار احمد اشرفی (به فرمایش حکیم اجمل خان). این نسخه یک مجموعهٔ طبی است .

۲۳- **علاج الامراض** : (فارسی) ، خط نستعلیق خوش ، زرافشان ، مذهب (از کتابخانهٔ عبدالحمید در دهلی) .

۲۴- **مجموعه** : ۱- فوائد مسائل الجنازة لفوز السعادة: (ع) ، ناقص ، کتابت ۱۰۹۹ ه ق . ۲- الازهار المتأثره فی الاخبار المتواتره ، (ع) ۳- رسالهٔ تهنیت .

۲۵- **مجموعه** : (فارسی)، ۱- دلایل النبض ، منظوم ، ۲- دلایل البول از شیخ پیر محمد بهانوی ، ۳- رسالهٔ قبریه از حکیم بقراط ، ٤- رسالهٔ سیر الروح فی البدن .

۲۶- **المکتسب** : (ع) ، در صنعت کیمیا ، از ابوالقاسم عراقی .

۲۷- **طوطی نامه** : (فارسی) ، از محمد قادری، کتابت ۱۸۲۶ بکرمی، کاتب جیس رام.

۲۸- **مجموعه** : ۱- زبدة الکمالات (فارسی) ، از حکیم میر عبدالله سال کتابت ۱۱۱۹ ه ق . ۲- رسالهٔ قبریه (فارسی) .

۲۹- **طب قادری** : (فارسی) ، از الهداد بن قطب الدین حکیم المعروف به ابو حلیم . قرن ۱۰ ه ق .

۳۰- **خلاصهٔ فتوح الامداد** : (فارسی) ، از شهاب الدین شیخ فتح محمد ، قرن ۱۱ ه ق .

۳۱- **معجم آیات القرآن** : (ع) ، قرن ۱۱ ه ق ، شمارهٔ سور ها و آیات و حروف و اوقاف و سجده ها و رکوع ها را به طریق حروف ابجد ترتیب داده است .

۳۲- **مجموعه** : (فارسی) ، خط نستعلیق خوش ، ۱- **تفسیر سورة الفاتحه**، ۲- **بیاض اشعار** فارسی ، ۳- **غزلیات شمس تبریزی** ، ٤- **شرح لمعات** یا **اشعة اللمعات** از جامی ، کتابت در دمشق ۹۸۹ ه ق ، کاتب درویش مصطفی المولوی البلغرادی ، ۵- **منازل السایرین** (ع) از ابی اسماعیل عبدالله بن محمد الانصاری در تصوف ، ۶- **مصطلحات الصوفیه** (ع) از کمال الدین

Marfat.com

عبدالرزاق بن ابی الفضل القاشانی ، ۷- **لوایح جامی** . ۸- قصاید فارسی (علی چلبی قتانی زاده) ، ۹- **شرح رباعیات** ، از جامی ، ۱۰- **دعا** از ابو عبدالله محمد بن الشیخ ابی اسحاق ابراهیم بن عباد الترمذی . ۱۱- **دعاء البسمله** الشریف (ع) ، کتابت ۹۸۵ ه ق . کاتب درویش مصطفی المولوی البلغرادی فی مدینه دمشق ، ۱۲- **قصیده مرغوبه فی النصیحه** ، از جامی (فارسی) ، ۱۳- **رسالهٔ غرا** فی شرح اسماء الحسنی ، ۱٤- **اصطلاحات صوفیه** ، از مولانا جامی ، ۱۵- **رسالهٔ تجنیسات** ، از خواجه عبدالله انصاری ، ۱٦- **مونس العشاق** ، از شیخ شهاب ، ۱۷- **رساله** للشیخ الامام احمد الغزالی الی عین القضاة الهمدانی ، ۱۸- **وصیت** ، مولانا جلال الدین رومی ، ۱۹- **رسالهٔ طریق استخاره** ، ۲۰- **رسالهٔ لطیفهٔ مرغوبه** ، از جامی ، ۲۱- **سخن خواجگان** ، ۲۲- **طریق مشغول** ، از مولانا سعد الدین کاشغری ، ۲۳- **نثر اللآلی** من کلمات امیر المؤمنین علی (ع) (عربی) ، ۲٤- **حکم علیه و کلمات قدسیه** ، (عربی) ، از محمد بن قیصر ، ۲۵- **آداب طریقت** ، خواجه عبدالخالق غجدوانی ، ۲٦-۲۷- **غزلیات** ، از روحی ، رومی ، کاتب ، نسیمی ، آذری ، کاظمی ، جامی ، شیخی ، شمس تبریزی . ۲۸- **درپند دادن ضیاء الدین** یوسف (فرزند جامی) ، منظوم ، ۲۹- **مرثیه** (نظم و نثر) از جامی ، ۳۰- **عروس الخط** ، قطعه ، عربی منظوم در فن خط ، ۳۱- **قصیدهٔ برده** (ع) ، ۳۲- **قصیدهٔ خمریه** ، از ابن الفارض ، ۳۳- **قصیدهٔ وفات حضرت محمد** (ص) ۳٤- **الاستغفار** للقطب ابی مدین و التخمیس از جلال الدین سیوطی ، ۳۵- **تخمیس اخروالا** ص (؟) ، از علامه ابن مقری صاحب الارشاد ، ۳٦- **تخمیس المنفرجه** ، لابن المنیک ، ۳۷- **نظم نثر اللآلی** ، ۳۸- **رباعیات ابن الفارض** ، ۳۹- **اشعار ترکی** عدنی افندی المولوی ، ٤۰- **رباعیات عمر خیام** . ٤۱- **خواص اسماء الحسنی** ، (فارسی) ، منظوم ، ٤۲- **خواص اسماء الحسنی** ، (عربی) منظوم ، ٤۳- **خواص آیات قرآن** شریف ، ٤٤- **غزلیات** (رومی ، حضرت علی

Marfat.com

(ع) ، حماد ، ابو مدین ، جامی ، شاهی ، سعدی ، غزالی ، امام ابو حنیفه، عطار ، امیر خسرو ، این مجموعه بسیار ارزنده است و در آن قطعات و اشعار گمشدهٔ گروهی از شاعران آمده است .

۳۳- **کلیات خاقانی :** (ناقص) .

۳٤- **تاریخ شمشیر خانی :** (منتخب شاهنامه به نثر) ، کاتب لچهمن سنگه ، ۱۲۳۳ ه ق .

۳۵- **دیوان رنگین :** (اردو) ، آغاز و انجام کرم خورده .

۳٦- **مثنوی میرزا صبا** (؟) ، (فارسی) ، از تسکین ، کاتب «رلدو رام» .

۳۷- **شاهنامهٔ :** ترجمهٔ اردو ، ناقص .

۳۸- **شرح دیوان حافظ :** (فارسی) .

۳۹- **مثنوی مولوی :** (ناقص) .

٤۰- **کلیات حزین :** (فارسی) ، از شیخ محمد علی حزین ، کاتب محمد علی اللاهیجی ، تاریخ کتابت ۱۱۹۵ ه ق . لوح و جدول محمد «محمد عبدالله» دارد .

٤۱- **مثنوی نیرنگ عشق :** (فارسی) از غنیمت کنجاهی ، کتابت ۱۲٦٦ ه ق ، کاتب میان نظام الدین ، مالک جوالا سنگه (۲ روپیه) .

٤۲- **دیوان ظفر بهادر** (اردو) ، قرن ۱۲ ه ق .

٤۳- **مثنوی مولوی :** (ناقص) .

٤٤- **کیمیا :** (الطب الجدید الکیمیائی) از راکلوس .

٤۵- **شاهنامه :** (کرم خورده) مصور ، ۲۰ تصویر ، خط نستعلیق قرن ۸ و ۹ ه ق ، مینیاتور به سبک مغولی، جدول و لوح و عنوان ها زرین ، نسخهٔ ارزنده .

٤٦- **مجموعه :** ۱- شرح قصاید عرفی ، ۲- دیوان عرفی ، کاتب محمد سعید ، ۱۲۸۵ ه ق .

٤۷- **مثنوی مولوی** ، کتابت ۱۰۸٦ ه ق .

٤۸- **دیوان هلالی :** کاتب سرسبنای ولد رام رتن ابن کش لعل ، ۱۸۵۱ م = ۱۹۰۸ بکرمی .

Marfat.com

۴۹- **مخزن الاسرار :** قرن ۱۱ ه ق .

۵۰- **بوستان سعدی :** قرن ۱۱ ه ق .

۵۱- **مثنوی پدماوت :** (هندی) ، از ملک محمد جائسی (جائس قصبه یی در هند) (۲ نسخه) .

۵۲- **الدرجة المنیفه فی آباء الشرع :** (ع) ، از سیوطی و ٤ رسالهٔ دیگر ، کتابت ۹۹۷ ه ق .

۵۳- **رموز الکمالات پیران پیر :** (اردو) ، از قاسم قادری .

۵٤- **شرح مثنوی مولوی :** (کرم خورده) .

۵۵- **شرح سکندر نامه :** (فارسی) ، از محمد واثق .

۵٦- **دیوان حافظ :** (خط مشقی) .

۵۷- **اسکندر نامهٔ نظامی :**

۵۸- **غزلیات ظهوری :** از ظهوری (متوفی ۱۰۲۵) کاغذ زرافشان .

۵۹- **مثنوی پدماوت بارت پدم :** ترجمهٔ فارسی از هندی از عبدالشکور بزمی در ۱۰۲۸ ه ق . در عهد جهانگیر پادشاه به ضمیمهٔ آن فهرست وافیه در طب .

٦۰- **قانونچه :** کتابت ۱۱۹٤ ه ق .

٦۱- **مفتاح الکنوز و تبیان الرموز :** (عربی و فارسی) ، در موضوع طب ، کتابت ۱۲۲۸ ه ق .

٦۲- **وافیه :** کتاب قانونچه در طب (فارسی) .

٦۳- **میزان‌الطب :** (فارسی) ، از محمد اکبر ارزانی ، کاتب بشریشکه در قصبهٔ بهت .

٦٤- **خلاصهٔ مجاهدیه :** (فارسی) ، ناقص .

٦۵- **کلیات قانون :** (عربی) ، از ابن سینا .

٦٦- **کلیات طب :** (عربی) .

٦۷- **رسالهٔ عروض و قافیه :** (فارسی) .

٦۸- **لغات الامراض :** (عربی) یا (اسماء الامراض) .

Marfat.com

۶۹- **طب :** (فارسی) ، تقسیمات آن بر «فایده» است .

۷۰- **قرابادین قادری :** (فارسی) ، از حکیم محمد اکبر ارزانی .

۷۱- **قرابادین شاهیه :** (عربی) یا «المرکبات الشاهیه» در عهد شاه طهماسب بهادرخان صفوی الحسنی .

۷۲- **علاج الامراض :** (فارسی) ، معروف به «قرابا دین دهلوی» از حکیم محمد شریف خان دهلوی متوفی ۱۲۳۱ ه ق .

۷۳- **جواهر القرآن :** (فارسی) ، ترجمه از عبدالعلی بن حسین البر جندی ، قرن ۱۰ و ۱۱ ه ق .

۷۴- **قرآن :** ترجمه به زبان اردوی قدیم و در حاشیه تفسیر فارسی .

۷۵- **تفسیر قرآن :** (فارسی)، «مقابله موافق اصل نموده شد موافق قرآن صحیح نیز» .

۷۶- **ناشناخته :** (عربی) ، فقه و عقاید ، شاید «مصباح الانوار» یا «کتاب ریاض الصالحین» باشد .

۷۷- **مجموعه :** ۱- خالق باری (فارسی) و هندی منظوم از امیر خسرو - ۲- تفسیر سورهٔ یوسف ، (اردو) منظوم ، کاتب حسین خان افغان ساکن قصبهٔ بهاولپور ، ۱۲۵۲ ه ق ، ۱۸۳۶ م .

۷۸- **رسم الخط المصحف :** (عربی) ، از عماد الدین علی الشریف القادری الاسترابادی ، ناقص ، قرن ۱۱ ه ق .

۷۹- **مواهب علیه :** (فارسی) ، از ملا حسین واعظ کاشفی .

۸۰- **مجموعه :** ۱- تفسیر سورهٔ فاتحه (عربی) ، ۲- ناشناخته (فارسی) در مطالب عرفانی. ۳- نقد النصوص فی شرح نقش‌الفصوص (فارسی) .

۸۱- **وضع حروف هجا در قرآن:** نسخهٔ خوب .

۸۲- **خلاصهٔ تفسیر حسینی :** (فارسی).

۸۳- **مجموعه :** ۱- فوز الکبیر فی اصول التفسیر (فارسی) ، از شاه ولی الله دهلوی ، ۲- تفسیر فتح العزیز (فارسی) از شاه عبدالعزیز دهلوی ، کتابت ۱۲۳۹ ه ق .

۸۴- **فتح الخبیر :** (عربی) ، ناقص .

Marfat.com

۸۵- **قرآن :** (زیر نویسی فارسی) خوش خط .

۸۶- **صواعق محرقه :** (ترجمهٔ فارسی) ، از کمال الدین فخر الدین جهرمی ، کتابت ۱۱۹۲ ه ق .

۸۷- **القاموس المحیط :** (عربی) ، از فیروز آبادی ، کتابت تقریباً قرن ۱۰ ه ق .

۸۸- **منهج الرشاد :** (فارسی) ، کاتب عبدالله معین الهروی ، کتابت ۱۰۹۵ ه ق .

۸۹- **حاشیهٔ شرح عقاید :** (عربی ، ترجمهٔ فارسی)، از سعد الدین تفتازانی ، کاتب ملا عبدالقادر .

۹۰- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة :** (فارسی) .

۹۱- **خلاصة التواریخ :** (فارسی) ، از هند و سجان سنگھ یا سجان رای ، کاتب جواهر لال ولد موهن لال ، کتابت ۱۲۳۷ فصلی .

۹۲- **وقائع براون صاحب :** (فارسی) ، جنگ آزادی مسلمانان هند ، ۱۸۵۷ م .

۹۳- **مجلس شیخ عبدالقادر جیلانی :** (۶ مجلس عربی) ، کتابت ۱۱۲۸ ه ق .

۹۴- **مها بهارت :** (ترجمهٔ فارسی) ، از ابو الفضل علامی ، کاتب رتن سنگھ ، ۱۲۳۱ ه ق .

۹۵- **مجموعه :** ۱- رسالهٔ واجب الوجود، ۲- حاشیهٔ ملا عبدالغفور بر رسالهٔ مذاهب عشره ، کاتب ابراهیم ابن اسماعیل ، کتابت ۱۰۴۰ ه ق .

۹۶- **مجموعه :** (فارسی) ۱- نورس، ۲- **دیباچهٔ سه نثر ظهوری،** (نثر اول و دوم و سوم) کتابت ۱۲۵۷ ه ق . در زمان جلوس بهادر شاه ظفر (سنهٔ ۴) ، کاتب سنگھ کهتری ، ۳- **پنج رقعه از ملا ظهوری،** ۴- **انشای ظهیراتفرشی** ، کتابت ۱۲۵۹ ه ق . ۵- **انشای نعمت خان عالی** . ۶- **تعریفات یا رسالهٔ قواعد فارسی** ، ۷- **سؤال و جواب محمد پادشاه دارا شکوه** از بابا لال صاحب ، ۸- **شناخت نامهٔ ساعت** ، ۹- **تعبیر خواب** ، منصوب به یوسف (ع) ، ۱۰- **فالنامه** ، ۱۱- **دیوان بهار** ، از بهار مصری برهمن ، ۱۲- **پند نامهٔ حکیم لقمان** ، ۱۳- **قصهٔ سیاه پوش** ، ۱۴- **هدایة الاذران شرح میزان** ، شامل سؤال و جواب . کاتب این مجموعه سنگھ کهتری تاریخ کتابت از ۱۲۵۸ تا ۱۲۵۹ ه ق .

Marfat.com

۹۷- **المقالة العذبة فی العمامة والعذبة** : (عربی) ، قرن ۱۰ ه ق .

۹۸- **غوث نامه** : (فارسی) ، در احوال و افکار غوث اعظم جیلانی ، از عبدالستار بن شهباز خان متخلص به «عبدی» تاریخ تألیف ۱۰۵۱ ه ق ، تاریخ کتابت ۱۱۹۱ ه ق .

۹۹- **قصاید عرفی** : (ناقص) .

۱۰۰- **حلاج نامه** : (فارسی) ، از عطار نیشابوری .

۱۹۳- کتابخانهٔ دانشگاه مهندسی و صنعتی لاهور

[۳۱-لاهور]

کتابخانهٔ دانشگاه مهندسی و صنعتی لاهور در حدود ۱۰۰۰۰۰ مجلد کتاب چاپی دارد که ۹۰ در صد انگلیسی ، ۵ در صد اردو ، ۳ در صد عربی ، و ۲ در صد فارسی است . نسخهٔ خطی ندارد .

نیلور :

۱۹۴- کتابخانهٔ مؤسسهٔ هسته‌یی

[نیلور ، راولپندی]

کتابخانهٔ مؤسسهٔ هسته‌یی در حدود ۱۵۰۰۰ مجلد کتاب در کلیهٔ موضوعات ، ۳۵۰۰ فیلم و میکرو فیلم از اسناد و تصاویر علمی ، ۱۷۰۰۰ مقاله و اخبار علمی در قفسه‌های خود گرد آوری کرده است و گنجایش کتابخانه تا یکصد هزار کتاب و بیشتر است . نسخهٔ خطی ندارد .

هریپور :

۱۹۵- کتاب خانهٔ صوفی عبدالرشید

[سکندر پور ، هریپور ، هزاره]

آقای صوفی عبدالرشید با گرمی ما را پذیرفت و به زبان فارسی با ما گفت و گو کرد و از اشعار فارسی خود خواندن گرفت :

آمده بر سر کوی تو بسی دل شده یی
در گشا ، بهر خدا ، چهره نما بسم الله

Marfat.com

هان بزن از ره توفیق اگر می خواهی
بر سر شیشهٔ دل سنگ جفا بسم الله
همچو مجنون به سر منزل لیلی رفتم
کرده ام سجدهٔ نقشی کف پا بسم الله
آفتابی نتوانم که ترا من بینم
هان ، مگر عکس رخ خویش نما بسم الله

در این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی و ٦ نسخهٔ خطی موجود است . باخوش روی ۲ نسخهٔ خطی را پیش ، گذاشت ، ٤ دیگر به بعد موکول شد .

۱- **رقعات** : (فارسی) ، تاریخ کتابت ۱۲۵۵ ه ق = ۱۸۹۵ بکرمی ، خط نستعلیق ، عنوان ها : «بخواجه عبدالکریم تحریر یافت ، فتح قلعهٔ دیوگهر ، شاهزاده عزیزالدین ، شیخ فیروز عثمانی ، خانجهان بهادر ظفر جنگ ، به کوکلتاش خان نویسد».

۲- **یوسف و زلیخا** : (فارسی) ، ناقص ، از جامی ، دارای شرح لغات و اصطلاحات به فارسی ، چند کتاب چاپی کمیاب هم دیدار کردیم :

۱- **شاهنامهٔ فردوسی** : اردو ، چاپ نولکشور .

۲- **قصیدهٔ برده** : از امام صالح محمد بن سعید بن حسن بوصیری ترجمه به فارسی منظوم ، توسط لطف الله متخلص به مهندس فرزند احمد لاهوری در ۱۰۷٦ ه ق . این لطف الله مهندس همان کس است که نقشهٔ «تاج محل» را در آگره ترسیم کرد .

۳- **نقش شیدا** : (فارسی و اردو) ، مجموعهٔ اشعار حکیم اجمل خان دهلوی که از طرف «مجلس یادگار اجمل» در لاهور چاپ شده است .

٤- **تاج** : (فارسی و اردو) ، از محمود بنگلوری ، چاپ گوشهٔ ادب ، لاهور در احوال و تاریخ تاج محل و سازندگان آن .

۵- **بادهٔ ناب** : از میر ولی الله ایبت آبادی که از شاعران فارسیگوی و دانشمند ایبت آباد در ایالت هزاره بوده است . این بیت در صفحهٔ اول بادهٔ ناب آمده است :

Marfat.com

در شعر ندانم در معنی سفتن لیکن سخنی هست که باید گفتن
نزدیک خرد مند بود غایت جهل در کشمکش عرصهٔ دنیا خفتن

«لسان الغیب» شرح دیوان حافظ در ٤ جلد و «رومی» شرح مثنوی مولوی در دو جلد و «نمکدان فصاحت» در یک جلد به زبان اردو از این دانشمند چاپ شده است .

۱۹٦- کتابخانهٔ احمد المدارس

[سکندر پور ، هری پور ، هزاره]

استاد تدریس علوم اسلامی در مدرسهٔ احمد المدارس آقای مولانا خلیل الرحمان فاضل دیوبند و مولوی فاضل است . وی به زبان عربی و فارسی و اردو و پنجابی گفت و گو می کند و کلیهٔ علوم اسلامی را در مدت ۸ سال به طالب علمان تدریس می کند :

سال اول : کریما ، پنج گنج ، نام حق ، پند نامهٔ شیخ عطار .

سال دوم : گلستان ، قدوری ، دستور المبتدی ، شرح مائة عامل .

سال سوم : بوستان ، یوسف و زلیخا ، نور الایضاح ، صرف میر ، نحو میر .

سال چهارم : کنز الدقایق، کافیه، فصول اکبری در صرف ، ایسا غوجی ، قال اقول .

سال پنجم : شرح جامی ، شرح وقایه ، اصول الشاشی ، نور الانوار ، قطبی در منطق ، هدایهٔ اولین .

سال ششم : مختصر المعانی ، حسامی در اصول فقه ، تلخیص المفتاح ، سلم العلوم ، هدایهٔ آخرین ، مقامات حریری .

سال هفتم : تفسیر جلالین ، مشکاة المصابیح ، هدایهٔ آخرین .

سال هشتم : دورهٔ حدیث : جامع الصحیح بخاری ، صحاح سته ، مسلم ، ترمذی ، شمایل ترمذی ، ابن ماجه ، نسایی .

در کتابخانهٔ احمد المدارس در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۳۰ نسخهٔ خطی در موضوع علوم اسلامی (فقه و حدیث و نحو و صرف و تفسیر و تجوید و منطق و کلام و فتوی) موجود است . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

Marfat.com

۱- **کتاب فقه :** (عربی) ، کتابت قرن ۱۲ ه ق .

۲- **شرح مطول :** (عربی) ، از چلبی ، خط نسخ ، کتابت قرن ۱۱ ه ق .

۳- **فصول در علم اصول :** (عربی) ، کاتب محمد کاظم ، تاریخ کتابت ۱۲۱۲ ه ق .

٤- **کتاب الفقه :** (عربی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

۵- **منیة المصلی و غنیة المبتدی :** (عربی) ، خط نسخ ، کاتب محمد شفا ، خط نسخ ، ۱۲٦۸ ه ق .

٦- **منیة المصلی و غنیة المبتدی :** (عربی) ، کاتب بدرالدین پسر میان فقیر خیر الله قرن ۱۲ ه ق .

۷- **رساله در مذاهب اربعه :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۸- **شرح تهذیب :** (عربی) ، از عبدالله یزدی ، کتابت قرن ۱۲ ه ق .

۹- **سرأة التصرف :** (فارسی) ، در صرف ، از شیر محمد بن شیخ محمد قریشی ، کاتب احمد نور ساکن هزاره در قریهٔ چاونی نزدیک سکندر پور ، تاریخ کتابت ۱۲۹۷ ه ق .

۱۰- **کتاب الفقه :** (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۱- **شرح عقاید نسفی :** (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۲- **شرح زنجانی :** (عربی) ، خط نسخ ، کتابت ، ۹۹۵ ه ق . در آخر این نسخه «کریما» آمده (فارسی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۳- **کتاب فلسفه :** (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .

۱٤- **روشن دل :** (پنجابی) ، منظوم ، در موضوع فقه و عقاید اهل سنت و جماعت ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۵- **مولوی بر عبدالغفور :** (عربی) ، در نحو ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۱٦- **تفسیر قرآن :** (فارسی) بر اساس عرفان و تصوف تفسیر شده ، کاتب احمد نور ، کتابت ۱۳۸٦ ه ق .

Marfat.com

۱۷- **شرح تهذیب :** (عربی) ، «الجزء الاول من احمد علی حاشیه مزاری شرح تهذیب المنطق فی علم المنطق» ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۱۸- **مطول :** (عربی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۹- **الامور العامه :** (عربی) ، الجزء الاول ، قرن ۱۲ ه ق .

۲۰- **کتاب الفقه و الفلسفه :** (عربی) ، خط نسخ و نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

۲۱- **مشکوة المصابیح :** (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۱ ه ق .

حسن ابدال :

۱۹۷- کتابخانهٔ سید پیر محبوب شاه

[**هزاره رود ، محلهٔ محمود آباد ، حسن ابدال**]

آقای سید پیر محبوب شاه خطیب و عالم فقه و حدیث است . در مدرسهٔ نعمانیه در لاهور تحصیل کرده و از آنجا سند اخذ نموده . در کتابخانه‌اش ۲۰۰ کتاب چاپی در علوم اسلامی دیدار کردم . نسخهٔ خطی نداشت .

۱۹۸- کتابخانهٔ مولانا محمد نعیم

[**محلهٔ سیدان ، حسن ابدال**]

به سختی توانستیم به این کتابخانه راه یابیم . در حدود ۶۵۰ کتاب چاپی در این کتابخانه موجود است از جمله : «کتاب ستینی» یا «حدایق الانوار فی حدایق الآثار» یا جامع العلوم تألیف امام فخرالدین رازی که به زبان اردو ترجمه و در لاهور از طرف تاجران کتب مسجد چینیان والی و در چاپخانه اسلامیهٔ استیم پریس چاپ و منتشر شده است . گفته شد که در حدود ۲۵ نسخهٔ خطی در این کتابخانه موجود است و لیکن من فقط ۲ نسخه یافتم :

۱- **یوسف و زلیخای جامی :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، کتابت قرن ۱۳ ه ق .

۲- **تحفة الاحرار :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، کتابت قرن ۱۲ ه ق .

Marfat.com

راولپندی :

۱۹۹- کتابخانهٔ میان شوکت محمود

[محلهٔ قطب الدین ، قطب الدین منزل ، شمارهٔ آی/۳۲۶ ، راولپندی]

خانه و کتابخانهٔ آقای میان شوکت محمود در یک عمارت قدیمی است در قدیمترین محله های راولپندی به نام «قطب الدین محله» و «قطب الدین منزل» که در حدود ۱۱۹ سال قدمت دارد و در سال ۱۸۵۷ میلادی ساخته شده است .

در این کتابخانه در حدود ۱۵۰ کتاب چاپی و نسخهٔ خطی موجود است . آقای میان شوکت محمود به فارسی آشنایی دارد و خوشنویس است . اینک نسخه های خطی :

۱- **قرآن :** خط ثلث خوش ، زر افشان ، جداول رنگا رنگ ، سرلوح و ترنج ، قطع کوچک جیبی (حمایل) قرن ۱۱ ه ق .

۲- **قرآن :** خط نسخ خوش ، قطع بزرگ ، مذهب ، قرن ۱۱ ه ق .

۳- **دیوان حافظ :** (فارسی) ، خط نستعلیق خوش ، کتابت قرن ۱۱ ه ق .

٤- **بیاض اردو :** (اردو) ، گرد آورنده میان عبدالغنی خان ، در این بیاض مطالب علمی و تاریخی و ادبی را بر حسب حروف الفبایی ترتیب داده است .

۵- **خیر التجارب :** (فارسی) ، در طب ، از محمد خان مخاطب به خطاب خیر اندیش خان ، تاریخ ، تألیف ۱۰۹۵ ه ق در سنهٔ ۲۷ جلوس عالمگیری ، بر حسب ۳ مقاله و هر مقاله بر چند باب و فصل تقسیم شده .

۲۰۰- کتابخانهٔ صوفی محمد عبداللطیف موهروی

[کهنه رود ، چاه سلطان ، راولپندی]

در این کتابخانه انواع و اقسام مرقعات و شجره نامه ها و طغراهای فارسی و اردو و تصاویر از کعبهٔ معظمه و روضهٔ حضرت رسول اکرم(ص) و دیگر مشاهد و مقابر آویخته شده است . کتابهای چاپی و شاید خطی در صندوقها بود و فقط چند مجلد چاپی نشان دادند. این بیت را یادداشت کردم :

گرچه ذات پیر را کردی قبول هم خدا آمد به ذاتش هم رسول

Marfat.com

چکوال :

۲۰۱ـ کتابخانهٔ دارالعلوم حنفیه
[دارالعلوم حنفیه ، چکوال]

ساعت ۹ صبح ۷ دیماه ۱۳۵٤ به همراهی آقای پرفسور محمد اقبال ملک به سوی چکوال در ۸۵ میلی راولپندی حرکت کردیم و ساعت ۱۲ ظهر به آنجا رسیدیم و در مدرسهٔ دارالعلوم حنفیه فرود آمدیم . خواستیم از کتابخانه دیدار کنیم ، موفق نشدیم ، زیرا فرزند آقای مولانا حافظ غلام حبیب در را بسته و کلید را با خود برده بود . ناظم دارالعلوم حنفیه آقای حافظ عبدالرحمان قاسمی گفت در این کتابخانه در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی و ۵۰ نسخهٔ خطی موجود است .

۲۰۲ـ کتابخانهٔ مولانا قاضی مظهرحسین
[دارالعلوم مدنیه ، چکوال]

در این کتابخانه در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی و ۲۰۰ نسخهٔ خطی موجود است. دارالعلوم مدنیه ، کتابهای گوناگون را بر حسب عقاید اهل سنت وٴ جماعت چاپ می کند از جمله «بشارة الدارین» » و مطالبات اهل سنت و جماعت .
و «مودودی جماعت عقاید و نظریات» به زبان اردو.

آقای مولانا عبدالوحید از لابلای کتابهای چاپی چند نسخهٔ خطی یافتند :

۱ـ **عمدة الاسلام :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، تقسیم بر مسأله و سؤال و جواب ، قرن ۱۱ ه ق .

۲ـ **کتاب‌الفقه :** (عربی و فارسی) از میان محمد شاه صاحب .

۳ـ **انواع عبدالله :** (پنجابی) ، خط نستعلیق ، کاتب میاں نور عالم ساکن بسندور ، ۱۲۷۲ ه ق .

٤ـ **رسالهٔ صرف و نحو :** (عربی و فارسی) .

۵ـ **هدایة النحو :** (عربی) .

٦ـ **مجموعه :** ۱ـ خلاصهٔ کیدانی (عربی) کاتب مراد بخش ، قرن ۱۱ ه ق .
۲ـ سراجی ، کتابت قرن ۱۳ ه ق .

Marfat.com

۲۰۳- کتابخانهٔ حاجی فضل کریم صاحب

[انوار آباد ، جامعهٔ انوار حنفیه ، درسگاه انوریه ، چکوال]

آقای حاجی فضل کریم در عمریک صد ساله به نظر می آمد و چهار بار به مکهٔ معظمه مشرف شده است . از فقیر عبدالله در «سیره شریف بخش» پندی گهیپ در سلسلهٔ چشتیه خرقهٔ خلافت گرفته است . وی یک مسجد در نزدیک خانهٔ خود ساخته است به نام «جامع انوار حنفیه» که همانند آن در استان پنجاب انگشت شمار است . دارای گنبد های سه‌گانه و مناره‌های چهارگانه و همهٔ آن‌ها به سبک نوین کاشی کاری و آیینه بندی و گچ بری شده است ، تاریخ تأسیس ۱۳٦٤ ه ق برابر با ۱۹٤٥ میلادی . با لای در ورودی آن این بیت از مثنوی مولوی :

ای برون ازوهم قال و قیل من خاک بر فرق من و تمثیل من

بالای محراب :

شد و جودش رحمة للعالمین مسجد او شد همه روی زمین

درسگاه انوریه در کنار مسجد در سال ۱۹۷۰ م= ۱۳۹۰ ه ق بنا شده است . در حدود ٤۰ طالب علم در این درسگاه مشغول تحصیل علوم دینی بودند . در کتابخانهٔ حاجی فضل کریم در حدود ۲۰۰ مجلد کتاب چاپی (اردو و عربی و فارسی) دیدار کردم و از نسخهٔ خطی اثر نیافتم .

۲۰٤- کتابخانهٔ مدرسهٔ اشاعة العلوم

[چکوال]

ناظم این مدرسه آقای مولانا غلام ربانی است در سال ۱۳۲۷ ه ق (۱۹۰۸م) ساخته شده است . وی کوشش فراوان فرمود تا نسخه های خطی را از لابلای کتابهای چاپی بیابد و به ما نشان دهد . در حدود ۱۲۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۵۰ نسخهٔ خطی در این کتابخانه موجود است : اینک چند نسخهٔ خطی :

۱- **فتاوی سراجی :** (عربی) ، کاتب عطاء الله ولد قاضی مشرف بن قاضی ابوالمظفر ابناء قاضی سراج الدین ، تاریخ کتابت ۹۹۲ ه ق .

Marfat.com

۲- **تفسیر سورهٔ یوسف :** (عربی) ، کتابت تقریباً قرن ۹ ه ق .

۳- **سیرة النبی (؟) :** (فارسی) ، خط نسخ خوش ، از عطاء الله بن فضل الله المشتهر به جمال الحسنی ، تاریخ تألیف ۸۸۸ ه ق ، این نسخه در سال ۹۳۳ ه ق از روی خط مؤلف به قلم خصال الدین محمد احمد الحسینی کتابت شده است . تقسیمات آن بر «فایده» و «فضیلت» است ، این دو بیت در صفحهٔ آخر نسخه آمده است.

«خسرو مسکین ز دل مستمند طرح به تسلیم رضایت فکند
کار نگویم که چسان کن برو آنچه ز تو می سزد آن کن برو»

٤- **مجموعهٔ سلطانی :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، کاتب حافظ شیر محمد ، ۱۲٤۳ ه ق .

۵- **گلستان سعدی :** خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

٦- **انواع :** (پنجابی) ، فرایض و وظایف ، منظوم ، خط نستعلیق ، در حدود ۵۰۰ بیت دارد .

۷- **الفضل المبین فی المسلسل من حدیث النبی الامین :** (عربی) ، در حدیث ، تألیف احمد المدعوبه ولی الله بن عبدالرحیم الدهلوی ، کتابت تقریباً قرن ۱۳ ه ق.

۸- **شرح وقایه :** (عربی) ، با حواشی و یادداشتهای فقهی ، خط تحریر ، قرن ۱۲ ه ق.

۹- **مسائل اربعین :** (فارسی) ، از سید ابو محمد جالیسری ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۰- **مجموعه :** (فارسی) ، ۱- پنج گنج ، ۲- کریما ، ۳- حمد بیحد ، ٤- اگرپرسند که ، ۵- پند نامه ، کتابت قرن ۱۲ ه ق .

دو کتاب چاپی کهن به زبان اردو در این کتابخانه موجود است : ۱- تحقیق ریاض نادر شرح اسکندر نامه ، ۲- تاریخ جهان نما جلد دوم به زبان اردو .

Marfat.com

۲۰۵ـ کتابخانهٔ آقای پروفسور حافظ عبدالرزاق

[مسجد عارفیه ، اویسیه ، چکوال]

آقای پرفسور حافظ عبدالرزاق را در یکی از حجره های مسجد عارفیه اویسیه در چکوال ملاقات کردیم . در حدود ۶۲۰ کتاب چاپی و ۲۰ نسخهٔ خطی گرد آوری کرده و برای آنها در حجره اش قفسه هایی ترتیب داده بود. وی صاحب تألیفات گونا گون است و به زبان فارسی و عربی و اردو و پنجابی و انگلیسی می نویسد و می خواند و گفت و گو می کند و بیشتر ناشر و طابع آثار مولانا الله یار خان مرحوم است و کتابهایی که به زبان اردو منتشر کرده این است :

۱- انوار التنزیل در شرح و تفسیر خواص سوره های قرآن شریف .

۲- دلایل السلوک در مسائل عرفانی و دینی (اردو) .

۳- سماع موتی (اردو) .

٤- اسرار الحرمین (اردو) .

آقای حافظ عبدالرزاق می گفت ۱۰ نسخهٔ خطی نادر برای فروش به لندن فرستاده ام و ده نسخهٔ دیگر به لاهور برده و فروخته ام و اینک چند نسخه غیر ممتاز در اینجا دارم :

۱- **مجموعه** : ۱- رسالهٔ النبض (عربی) در طب ، ۲- مراتب الدرجات (فارسی) ، در طب ، کتابت قرن ۱۲ ه ق .

۲- **رسالهٔ فرایض** : (عربی) ، خط تحریر ، قرن ۱۲ ه ق .

۳- **کتاب الفقه** : (عربی) ، قرن ۱۳ ه ق .

٤- **التلویح فی کشف التوضیح** (عربی) ، در مسائل فقهی ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق.

۵- **مختصر الوقایه** : (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۶- **المستخلص شرح کنزالدقایق** : (عربی) ، تاریخ کتابت ۹۹۹ ه ق .

۷- **اصول الشاشی** : (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

Marfat.com

۸- کتاب الفقه : (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۹- کتاب الفلسفه : (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

خان پور :

۲۰۶- کتابخانهٔ سلطان ایرج زمان

[خان‌پور ، تا کسیلا]

آقای میر محمد سجاد حسین قریشی سجاده نشین دربار مولانا بهاء الحق والدین زکریا ملتانی به نگارنده خبر داده بود که در خانپور کتابخانه‌یی هست. بدین جهت به خانپور رفتم . از کتابخانه کاملا نتوانستم دیدن کنم ، اما از یک قرآن خطی دیدن کردم که همانند آن فقط خود آن است زیرا از لحاظ تذهیب و نقش های هنری و ترجمهٔ فارسی بی نظیر است . قطع بزرگ تقریباً(۵۰ × ۳۸ سانتیمتر) و ۷۵۰ ورق(۱۵۰۰ صفحه). تجلید چرمی و مقوایی و شیرازه دار ، هر صفحهٔ با صفحه دیگر تذهیب جداگانه دارد. سر سوره ها ، سرجزو ها ، سررکعات. سر سجدات ، سر حزب ها و دیگر تقسیمات قرآن شریف ، ترنج ها و نیم ترنج ها و کتابهای هنری و اسلیمی های شگفت انگیز دارد. هر چه کوشش کردم که نقاشی یک صفحه را با صفحهٔ دیگر مشابه بیابم ، موفق نشدم . اما متن قرآن خط نسخ جلی وزیر نویس فارسی نستعلیق شنگرف است . از دور و نزدیک برای دیدار این قرآن می آیند . در حدود ۸۰ سال است که این قرآن در این خاندان است و معتقد هستند که سلامت و خوشبختی این خاندان بستگی به وجود این قرآن دارد بدین جهت حاضر نیستند آنرا از دست بدهند . برای آن یک اطاق مخصوصاً و جای و جعبهٔ ویژه تهیه دیده و تعبیه کرده اند ، و هر کس که به خانپور وارد می شود زیارت این قرآن را واجب می شمارد. البته شهر قدیم خانپور تا سال ۱۹۷۶ زیر آب می رود زیرا سد بزرگ خانپور تمام می شود و «نیو خانپور» در نزدیکی تاکسیلا در دست ساختمان است .

از آقای سلطان ایرج زمان (چیف آف گهکر) خواستم اجازت دهد تا از قرآن شریف عکس بگیریم . وی گفت وصیت دارم از جدم و پدرم که از این نسخه هیچگونه عکسی نگیریم و چاپ نکنیم زیرا اهمیت و ارزش هنری و نادر بودن نسخه از میان می رود و مردمان برای زیارت قرآن و دیدن ما و خاندان ما نمی آیند اما اگر ماشین عکاسی و فیلم برداری در خانهٔ ما بیاید قبول می کنیم . این قرآن در سال ۱۱۹۰ ه ق به دستور

Marfat.com

«نواب مجد الدوله بهادر بهرام جنگ» توسط «محمد عصمت الله خان» کتابت شده است. و در ترقیمه چنین آمده است : «در سنهٔ ۱۱۹۰ هجری یک هزار و یکصد و نود خردمندان قیمت شناس گوهر همت بلندان ارسطوی الوقت آصف زمان الخاطب من حضرت الخاقان بفرزند ارجمند یخان پیوند فرزند خان الامیر ابن الامیر ابن الامیر قدوهٔ فدویان با فرهنگ بخش الملک نواب مجد الدوله بهادر بهرام جنگ ادام الله اقباله من ید . . . (کرم خورده) . . . رحمه الله الرحمن محمد عصمت الله خان غفرله والوالدیه صورت تسطیر و سمت تحریریافت ».

ترجمهٔ فارسی در این قرآن ارزنده است . ترجمهٔ آیات آغاز : «بنام خدای سزای پرستش نیک بخشنده بوجود بخشاینده . . . و ستایش مرخدای را که تربیت کنندهٔ عالمیان است بخشندهٔ بخشایندهٔ همه جای «الم : منم خدای داناتر».

راولپندی :

۲۰۷- کتابخانهٔ سید مرتضی موسوی

[قصر العابدین ، سر سید پور رود ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۳۰۰ کتاب چاپی و مجموعه یی از ماهنامه های فارسی موجود است که ۹۵ درصد آنها فارسی است زیرا آقای موسوی مدت ده سال در ایران بوده و هم اکنون مدیر ماهنامهٔ پاکستان مصور است و همسر ایشان خانم دکتر شکفته رئیس بخش فارسی مؤسسهٔ ملی زبانهای نوین وابسته به دانشگاه آزاد مردم است . آقای موسوی در احوال و آثار امیر خسرو تحقیقاتی دارد بنا بر این اکثر آثار چاپی منظوم و منثور امیر خسرو را گرد آوری کرده است . مانند : رسائل اعجاز خسروی ، مثنوی دولرانی خضر خان (چاپ حیدر آباد دکن) ، دیوان امیر خسرو ، قران السعدین ، هشت بهشت چاپ نولکشور ۱۲۸۹ ه ق ، خسرو و شیرین ، لیلی و مجنون (چاپ مسکو) ، تغلق نامه چاپ حیدر آباد دکن ، نسخهٔ خطی ندارد .

۲۰۸- کتابخانهٔ مولانا محمد رمضان

[جمع مسجد گلشن آباد (اکال گره) راولپندی]

در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی در این کتابخانه موجود است و چند نسخه خطی نیز دیدار کردیم ، از جمله :

۱- مجموعه : ۱- منظومهٔ پنجابی . ۲- کریما (فارسی) ، کتابت ۱۲۷۵ ه ق .

Marfat.com

۳- منظومهٔ عربی ترجمه به فارسی : «شواهد من اهدی بغیر وسیله» .

٤- کلمات عربی گلستان ، کتابت ۱۲۸٦ ه ق . ۵- رسایل فرایض و اخلاق (فارسی و عربی) .

۲- **انواع العلوم** (انواع بارک الله) : (پنجابی) ، از میان عبدالله لاهوری ، خط نسخ کاتب نور محمد ، سنهٔ ۱۲۲۰ ه ق .

آقای مولانا محمد رمضان پیش امام جامع مسجد گلشن آباد است و علاقه مند بود که دیوان معینی از معین الدین هراتی بخواند و می خواست که این دیوان را از ایران برای او بخواهیم ، اما در مورد قرض دادن و قرض گرفتن کتاب این دو بیت عربی را در یک مرقع زیبایی روی دیوار کتابخانهٔ اش نصب کرده بود :

«کتاب مانگ کر شرمنده نه هوں ،

الایا مستعیر الکتب اقصر فان اعارتی للکتب عار
فمحبوبی من الدنیا کتاب و هل ابصرت محبوبا یعار»

۲۰۹- کتابخانهٔ حمیدیه

[محلهٔ چوک امام باره ، کیو/٤۹ ، راولپندی]

آقای حکیم الحاج عبدالحمید به طریقهٔ قدیم این سینایی و یونانی طبابت می کند و عاشق زبان و ادب فارسی است و دیوان حافظ را همواره در کنار خود دارد . و به سید جمال الدین افغانی اسد آبادی اعتقاد دارد . پسرش در ایران طبیب است و دخترش نیز در راولپندی طبابت می کند و خودش انواع شربت های طبی را می سازد و می فروشد ، مانند : شربت روح افروز حمیدیه ، شربت تسکین افروز حمیدیه ، طاقت دی بوتل ، مصفی خون ، خزینهٔ طاقت ، محافظان خوان ، در کتابخانه اش در حدود ۱۲۰۰ کتاب چاپی موجود است که اکثر آنها از مسائل طبی قدیم است . دو دستنویس اردو در این کتابخانه دیدم :

۱- ضمیر کی آواز ترجمهٔ Islam Our Choice از پرفسور محمد اقبال ملک .

۲- پروفیسس آف بدها (اردو) .

Marfat.com

چکرالہ :

۲۱۰- کتابخانهٔ مولانا الله یار خان

[چکرالہ ، بخش ، تلہ کنگ ، پنجاب]

ساعت ۷ صبح روز ۲۱ ، ۱۰ ، ۱۳۵٤ خورشیدی به همراهی آقای پرفسور محمد اقبال ملک به سوی قصبهٔ چکرالہ در ۱۲۰ میلی راولپندی روان شدیم . ساعت ۲ بعد از ظهر بدان روستا رسیدیم و به مدرسه مسجد آقای مولانا الله یار خان وارد گشتیم ، او را در حال نماز دیدیم ، ما هم نماز گزاردیم . آقای مولانا الله یار خان از علمای مشهور و عارفان بینادل چکرالہ است و تألیفات گونا گون در مسائل دینی و عرفانی دارد . در کتابخانه اش در حدود ۸۰۰۰ کتاب چاپی موجود است و مخصوصاً مجموعهٔ تفاسیر قرآن در این کتابخانه ارزنده است :

۱- جلالین ، ۲- بیضاوی ، ۳- روح المعانی ، ٤- کبیر ، ۵- ابو سعود ، ٦- کشاف ، ۷- اتقان ، ۸- اعجاز القرآن ، ۹- معالم التنزیل ، ۱۰- خازن ، ۱۱- مدارک ، ۱۲- جمل ، ۱۳- تنزیل القرآن ، ۱٤- تفسیر اکلیل ، ۱۵- اسباب النزول ، ۱٦- قرطبی ، ۱۷- ابن کثیر ، ۱۸- مظهری ، ۱۹- بیان القرآن (اردو) ، ۲۰- حقانی (اردو) ، ۲۱- موضع القرآن (اردو) ، ۲۲- معارف القرآن (اردو) ، ۲۳- احمدی ، ۲٤- بسیط ، ۲۵- در منثور ، ۲٦- جواهر القرآن ، ۲۷- تفسیر حسینی (فارسی) ، ۲۸- یعقوب چرخی ، ۲۹- تفسیر محمدی ، ۳۰- سبق الغایات . چهار نسخهٔ خطی در این کتابخانه دیدار کردم :

۱- **المستخلص :** (عربی) در فقه .

۲- **مجموعه :** ۱- میزان المنطق (عربی) ، ۲- حاشیهٔ صادق بربدیع المیزان ، کاتب فقیر محمد ، کتابت ۱۲۱۱ ه ق .

۳- **مسائل فقه و فتوی** (عربی) .

٤- **جامع الرموز** (عربی) .

از آقای مولانا الله یار خان خواستم جمله یی به خط خودش در دفتر یادداشت من بنویسند ، وی نوشت :

بلوح الخط فی القرطاس دهراً
و کاتبه رمیم فی التراب (الله یار خان).

Marfat.com

۲۱۱- کتابخانهٔ مولوی نور خان

[چکرالہ ، بخش ، تلہ گنگ ، استان پنجاب]

مالک این کتابخانهٔ آقای حاجی ملک عبدالله است و لیکن در آغاز از آقای مولوی نور خان و مولوی رحیم خان مرحوم بوده است . در حدود ۳۰۰۰ کتاب چاپی عربی و فارسی و پنجابی و اردو در این کتابخانه موجود است . ۲ نسخهٔ خطی دیدم :

۱- قرائت : (عربی و فارسی دستنویس).
۲- صرف و نحو : (عربی و فارسی) .

راولپندی :

۲۱۲- کتابخانهٔ سروان اسلم محمود

[چلدرن پارک (پارک کودکان) ، ۱/جی/۲٤۱ ، شاهراه محمد رضا شاه پهلوی ، راولپندی]

آقای سروان اسلم محمود را چند بار در کتابخانهٔ گنج بخش ملاقات کردم . وی مرا دعوت کرد تا از کتابخانه اش دیدن کنم . به زبان فارسی دری گفت و گومی کند . متولد ۱۹۲٤ م است در درم کوت بخش پتهاله در هندوستان . از نژاد کاکازئی افغان است . تا دورهٔ لیسانس تحصیل و در آرتش خدمت کرده است . دارای دو فرزند است : یک دختر و یک پسر ، پسرس ستوان فرخ محمود در آرتش پاکستان خدمت می کند . آقای سروان محمود چند تألیف دارد :

۱- بایبل مین رد و بدل (اردو) .
۲- خدا کے کلام میں رسول ص .
۳- ایک تھا پاکستان .

در کتابخانه اش در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی انگلیسی و فارسی و سنسکریت دارد . اینک چند نسخه خطی از این کتابخانه :

۱- **گلستان سعدی** : خوش خط ، **بوستان سعدی** در حاشیه ، نستعلیق ، قرن ۱۱ هـ ق .
۲- **فارسی نامه** : (نصاب فارسی و پنجابی) :

الله واحد ايد خدا جس پيدا كيتا ارض و سما

Marfat.com

۳- **کریما** (فارسی) : «نسخهٔ فارسی نامه برای پاسخاطر برج لعل به دستخط مسیح الدین مهر کن لاهوری ، عناوین همه فارسی است ، یادداشت هندی دارد . قرن ۱۱ ه ق .

٤- **رساله در طب** : (دارو شناسی) ، (فارسی) از محمد اکبر بن حاجی محمد مقیم ، فارسی ، کتابت قرن ۱۲ ه ق .

۵- **گلستان سعدی** ، کتابت ۱۲٦۳ ه ق ، خط نستعلیق خوش ، مالک کتاب ولی محمد (جد سروان اسلم محمود) ساکن در مکوت ۱۸٦۸م ، نشان مهر ۱۸٦۱م .

٦- **قرآن شریف** : (خط نسخ خوش) ، قرن ۱۲ ه ق .

۷- **قصیدهٔ فارسی** : درباره ولی محمد از شاعری به نام «مدامی» ، مطلع :

جوانی پیش من آمد ولی محمد نام طلب نمود ز من چند بیت اشعاری

مقطع :

ایا جوان نکورو ولی محمد خان نگر بسوی «مدامی» ز «راه غمخواری»

۸- **استفسارات** : (اردو) شامل ۱٤ استفسار دربارهٔ تاریخ و ادب و دین ، استفسار اول درگاه امام بدر الدین ، قرن ۱۲ ه ق .

۹- **دیوان حافظ شیرازی** : کاتب علی محمد زکی ، ۱۲۲۷ ه ق ، خط نستعلیق ، به دستور لاله نبی رام جیو .

۱۰- **بوستان سعدی** :(کاتب فیض بن محمد حفیظ اساکی موضع کورالہ خط نستعلیق ۱۸۹۱ بکرمی (۱۲٦۰ ه ق) .

۱۱- **قصص الانبیاء** (فارسی) ، کاتب عظیم بخش ولد میان صاحب ولد میان غلام محمد برای پاسخاطر میان بوتا ، خط نستعلیق ، ۱۹۱۰ بکرمی .

۱۲- **نسخه های خطی سانسکریت** : ظاهراً همهٔ آنها در مسائل دینی .

Marfat.com

۱۲- شجرهٔ قوم ککی زئی (کاکا زئی) افغان: (چاپ شده در لاهور) .

آقای سروان اسلم محمود تحقیقاتی دارد در تاریخ از جمله کتیبه هایی را خوانده است که روزی در سکهر بوده : «اشعار و رباعیات روضهٔ شاه محمد معصوم بکری صوبیدار سند در سال ۱۰۱۰ ه ق . وفات در سال ۱۰۱۹ ه ق (= ۱٦۱۰ میلادی) :

صد دیو گریزد از برونم زین دیو که هست در درونم

و شاعر قطعات اشعار بر سنگ قبر شاه محمد معصوم ، «نامی» بوده است :

نامی بگشا چشم بصیرت درباب بنیاد زمانه همچو نقشی است بر آب

فتح جنگ :

۲۱۳- کتابخانهٔ مولوی قادربخش

[محلهٔ شرقی بازار ، مکان نمبر ٤/٦۸ ، فتح جنگ]

در این کتابخانه در حدود ۳۰۰ کتاب چاپی در مسائل تفسیر و فقه و حدیث و اصول فقه موجود است . دیدن از نسخه های خطی به بعد موکول شد .

۲۱٤- کتابخانهٔ مولوی خیرٔ محمد

[بازار ، فتح جنگ]

آقای مولوی خیر محمد خطیب جامع مسجد فتح جنگ است و در عین حال پارچه - فروش است . وی شاگردانی دارد و پند نامه و نام حق و کریما و گلستان و بوستان و یوسف و زلیخای جامی را برای فارسی تدریس می کند . در ۱۹۱٤ م آغاز تحصیل کرده و در ۱۹۳۰ م پایان داده ، در ۱۹۲۸ م زیارت حج کرده ، در مکتب مولوی نور حسین و مولوی محمد جان تلمذ نموده . در کتابخانه اش در حدود ۱۵۰ کتاب چاپی دارد . نسخهٔ خطی ندارد .

۲۱۵- کتابخانهٔ مولوی فضل حق

[جامع مسجد مرکزی فتح جنگ ، فتح جنگ]

آقای مولوی فضل حق از روستایی است به نام «کریما» در نزدیکی شهر فتح جنگ . «کریما» یک مثنوی فارسی کوتاه است که آنرا در مدارس دینی در پاکستان تدریس می کنند :

Marfat.com

در این روستا «جامعهٔ قریشیه» را تأسیس کرده است و خطیب و رئیس گروه تدریس مدرسهٔ تدریس القرآن مسجد جامع مرکزی فتح جنگ است . در کتابخانه اش در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی و ۵ نسخهٔ خطی دارد که یکی از آنها را من دیدم :

۱- **شرح چغمینی :** (عربی) ، در موضوع هندسه .

۲- **قانون کهیوالی :** (اردو) ، تألیف قاضی نور سین و اضافات مولوی فضل حق .

۲۱۶- کتابخانهٔ قاضی نورحسین
[جامع مسجد مرکزی فتح جنگ ، فتح جنگ]

این کتابخانه در مسجد جامع مرکزی فتح جنگ و در اختیار مولوی فضل حق و مورد استفادهٔ مدرسهٔ تدریس القرآن است . در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و ۱۰ نسخهٔ خطی دارد ، از جمله :

۱- **تفسیر احمدی :** (عربی) : تألیف احمد جیون بن ابی سعید بن عبدالرزاق بن خاصهٔ ، تاریخ تألیف ۱۰۷۵ ه ق ، کاتب خلیفه عبدالمجید خلیفه ، تاریخ کتابت ۱۲۶۱ ه ق ، خط نسخ ، خوش خط .

۲- **قانون کهیوالی :** (اردو) ، در علم صرف ، تألیف قاضی نور حسین (دستنویس) .

۳- **المطول** (عربی) : خط نسخ خوش ، قرن ۱۰ ه ق . مالکان نسخه چند نفر بوده اند و نشان مهر دارند : «اصیل الدین حسینی ۱۱۹۸» ، «عبدالعلیم ۱۲۲۰».

۴- **جذب القلوب الی دیار المحبوب :** خوش خط ، کتابت ۱۲۷۰ ه ق .

۲۱۷- کتابخانهٔ مدرسهٔ تعلیم الفرقان
[فتح جنگ ، استان پنجاب]

آقای مولوی محمد فرید معلم عربی و فارسی و آقای مولوی عبدالخالق به ما کمک کردند تا از این کتابخانه دیدن کردیم . در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی و چند نسخهٔ خطی دارد ، از جمله :

Marfat.com

۱- **منیة المصلی :** (عربی) ، در مسائل صلوة (نماز) ، خط نسخ ، **قرن** ۱۲ ه ق .

۲- **غنیة المبتدی :** (عربی) ، (ایضاً) .

۳- **گلستان سعدی :** (فارسی) ، خط نستعلیق .

راولپندی :

۲۱۸- کتابخانهٔ مولوی عبدالخالق

[جامع مسجد ، کوه نور میلز ، راولپندی]

این کتابخانه در داخل مسجد کارخانهٔ پارچه بافی کوه نور قرار دارد . آقای مولوی عبدالخالق پیش امام این مسجد است . در حدود ۸۰۰ کتاب چاپی در کتابخانه اش موجود است . وی می گفت تعدادی از کتابهایش در روستای بهوترال نزدیک راولپندی قرار دارد . در حدود ۱۲ نسخهٔ خطی دارد :

۱- **اسکندر نامه :** از نظامی .

۲- **یوسف و زلیخا :** از جامی .

۳- **قمریه :** (اردو و عربی) ، شرح مائة عامل به زبان اردو و در موضوع نحو ، تألیف مولانا قمر الدین چکرالوی .

چند کتاب چاپی نادر در این کتابخانه دیدم :

۱- کلمات طیبات : (فارسی) ، شامل مکاتیب پیران پیر شیخ عبدالقادر گیلانی (رح) مکتوبات مرزا صاحب (مظهر جان جانان دهلوی) ، مکتوبات قاضی ثناء الله پانی پتی ، مکتوبات شاه ولی الله محدث دهلوی .

۲- استدراک الحسن : در موضوع حدیث و فقه (عربی) .

۳- منبهات : ابن حجر عسقلانی .

Marfat.com

۲۱۹ـ کتابخانهٔ مولانا حاج چوهدری صاحب علی

[محلهٔ کپتان فیروز خان ، دهوک رته (میلادنگر) ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی و بیش از ۱۵ نسخهٔ خطی دیدار کردم. آقای مولانا حاج چوهدری صاحب علی با ما به زبان فارسی به گفت و گو نشست . یک مجلد قرآن پهلوی که به خط نیریزی از طرف شاهنشاه آریا مهر چاپ شده ، از افتخارات این کتابخانه است . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **مجموعه :** ۱- زبدة الرمل ، ۲- مصباح الرسل ، ۳- رسالهٔ رمل ٤- رسالهٔ نجوم ، خط نستعلیق ، (فارسی) ، منظوم ، کاتب سید احمد ولد قاضی فضل احمد ساکن حسن ابدال ، تاریخ کتابت ۱۲۵۹ ه ق .

۲- **مجموعه :** نجات المؤمنین (پنجابی) ، منظوم ، در فقه ، خط نسخ ، تاریخ تألیف ۱۰٤۰ ه ق . ۲- رسالهٔ ادعیه و فرایض (فارسی و عربی) ، کتابت قرن ۱۲ ه ق .

۳- **قصهٔ سوهنی و مهین وال :** (پنجابی) ، داستان دو عاشق صادق در گجرات ، کاتب میان محسن علی ساکن گلیانه ، ۱۹۰٦ بکرمی (این نسخه چاپ شده).

٤- **مجموعهٔ نثر و نظم هندی و فارسی :** «گلدسته و دیگر رسائل» ، ۱۰۵۱ هلالی تاریخ دارد ، از شاه جهان پادشاه و نواب سعد الله خان نام برده ، کتابت قرن ۱۱ ه ق .

۵- **جُنگ اشعار :** (هندی و فارسی) ، کتابت قرن ۱۱ ه ق .

٦- **یوسف زلیخا : از جامی** کاتب میان محمود ولد میان غلام مصطفی ، کتابت ۱۹۱۰ بکرمی- ۱۲۷۰ ه ق . خط نستعلیق .

۷- **فن اکسیر :** (فارسی) ، منظوم ، کاتب چوهدری محمد صادق ، متوفی ۱۹٤۵م ، نقل و کتابت ۱۹٤٤م (۱۳٦۳ ه ق) .

۸- **مجموعه :** ۱- کنوز حکمت ، ۲- مفاتیح ، ۳- رساله در علم کیمیا (فارسی) ، کاتب (ایضاً) .

۹- **کیمیا :** (فارسی) ، منظوم ، کاتب (ایضاً) .

Marfat.com

۱۰- **مجموعهٔ اشعار :** (فارسی) ، سرودهٔ مولانا حاج غلام ربانی کهکر شنگ (هزاره) .
کاتب مولانا حاج صاحب علی ، ۱۳۹۰ ه ق .
۱۱- **جنگ اشعار :** (هندی و فارسی) ، کاتب رام رکهی ، ۱۹۰۰ بکرمی .
۱۲- **قرآن شریف :** (زیر نویس فارسی) ، خط نسخ خوش ، کتابت ۱۲۶۳ ه ق .
کاتب شیخ یار محمد ولد فتح دین مشهور به «قانونگوی» ساکن هیلان .
۱۳- **قرآن شریف :** (خط نسخ) ، قرن ۱۲ ه ق .
۱٤- **شجرهٔ سائین ماحی :** (متوفی ۱۹۰۰م) ، (فارسی) ، تألیف و کتابت ۱۸۹٦م .
۱۵- **مکتوب سائین الله بخش :** (اردو) متوفی ۱۹۵۲م ، قبر او در پشت مریر حسن (قاضی آباد) بر لب راه آهن راولپندی موجود است .

اسلام آباد :

۲۲۰- کتابخانهٔ میان محمد عطاء الله

[اسلام آباد]

آقای میان محمد عطاء الله وزیر راه آهن پاکستان است و خود و خانمش بیگم ریحانه عطاء الله در علوم اسلامی و عرفانی از دانایان بینا دل هستند . شجرهٔ طریقتی ایشان به سلسلهٔ نقشبندیه می رسد . مولانا منظور حسین پیر و بزرگ این خاندان است که اکنون در مدینه است . به همراهی خانم محبوبهٔ هاشمی مدیر و سر دبیر ماهنامهٔ فارسی سروش و خانم اقدس رضوانی بدین کتابخانه راه یافتم . در حدود ۵۰۰ کتاب در کتابخانهٔ میان عطاء الله موجود است و لیکن آنگونه که خود می گفتند کتابخانهٔ خاندانی آنها در لائلپور است . یک نسخهٔ خطی داشتند :

۱- **قرآن شریف :** قطع کوچک ۸ × ۵ × ۲سانتیمتر . خط نسخ خوش، مذهب و مرصع، لوح و جدول و کتیبه ، کاتب محمد بن محمد فقیه ، تاریخ کتابت ۱۲۹۵ ه ق .
این قرآن در کتابخانهٔ سلطان عبدالحمید پادشاه عثمانی بوده است آنگونه که آقای میان عطاء الله می گفت .

با خانم ریحانه عطاء الله همسر میان محمد عطاء الله به گفت و گونشستیم . وی متولد ۱۵ آوریل ۱۹۳۹ میلادی است و دارای ۵ فرزند است: ۱- احمد عطاء الرحمان ، ۲- خدیجه صابره ، ۳- محمد عطاء الرحمان ، ٤- عبدالله ، ۵- علی . بزرگترین فرزندان ۱۱ سال و کوچکترین آنها ۲ سال دارد .

Marfat.com

خانم ریحانه با شوهرش دختر عمو و پسر عمو هستند. وی در عرفان نقشبندیه آگاهی‌هایی دارد. می گفت بنا بر تعلیمات پیر خود مولانا منظور حسین ذکر قلبی و ذکر خفی و ذکر اخفی انجام می دهیم و به سلطان الاذکار رسیده ایم. وی سند اجازت نامهٔ پیر خود و همچنین «شجرهٔ طیبهٔ نقشبندیهٔ مجددیه» را که به زبان عربی و اردو است به من اهدا کردند و شجرهٔ آنها را تا هشت سلسله اینگونه یاد داشت کردم : ۱- نقشبندیه ، ۲- چشتیه ، ۳- قادریه ، ٤- سهروردیه ، ٥- شاذلیه ، ٦- کبرویه ، ۷- مداریه ، ۸- قلندریه . آقای میان محمد عطاء الله در دفتر من یاد داشت فرمود : «مصطفی جان رحمت به لاکهوں سلام»

راولپندی :

۲۲۱- کتابخانهٔ مولوی سید محمود علی شاه

[مسجد کپتان محمد فیروز خان ، دهوک رته ، راولپندی]

آقای مولانا سید محمود علی شاه جلوی مظفر آبادی (آزاد کشمیر) امام مسجد کپتان فیروز محمد خان است و به زبان فارسی با من به گفت و گو پرداخت . در حدود ۸۰۰ کتاب چاپی عربی و اردو و فارسی در کتابخانه اش دارد ، و تقریباً ۱۰ نسخهٔ خطی :

۱- **اشعة اللمعات شرح فارسی مشکوة :** (فارسی) از شیخ عبدالحق محدث دهلوی ، ۳ جلد ، نستعلیق خوش خط ، قرن ۱۱ ه ق . به خط یکی از شاگردان شیخ عبدالحق است .

۲- **وافیه شرح کافیه :** (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .

۳- **مجموعه :** ۱- درود مستغاث ، ۲- دعای تاج ، (عربی) ، خط نسخ خوش .

٤- **مجموعه :** ۱- لذت النساء ، ۲- قصیدهٔ برده ، ۳- قصیدهٔ غوثیه (عربی و فارسی).

٥- **بیاض ادعیه** ، تألیف و گرد آوری سید محمود علی شاه جلوی مظفر آبادی کاظمی حسینی ، (دستنویس).

٦- **مجموعه :** ۱- **نافع الخلایق فی ادعیة الغرایب :** (عربی و اردو و فارسی) ، از عبدالرحیم خاکسار ، مقیم چکوال ، ۱۳٤۸ ه ق . ۲- **تقریر کافیه در نحو** (اردو و عربی).

۷- **بیاض :** (اردو) ، شامل مسائل دینی و ادبی و تاریخی .

Marfat.com

۸- **عجایب العجوب :** (فارسی و عربی) ، در موضوع عرفان و مسائل دینی و روحانی و ادبی ، کاتب محمد بخش ، ساکن محموده علاقهٔ اسگم (راولپندی) ، کتابت ۱۲۸۲ ه ق برابر با ۱۸۶۵ میلادی .

سرگودها :

۲۲۲- کتابخانهٔ محمد نذیر رانجها

[آبادی جلال ، پست خانهٔ چک شماره ۱۵ شمالی ، بخش بهلوال ، سرگودها]

در این کتابخانه در حدود ۶۵۰ کتاب چاپی دارد و تعدادی مجلات و ماهنامه های ادبی و تاریخی ، زبان عربی ۶۰ جلد ، زبان اردو ۳۳۰ جلد ، زبان پنجابی ۳۰ جلد ، زبان فارسی ۱۵۰ مجلد ، زبان انگلیسی ۸۰ جلد .

آقای محمد نذیر رانجها خود شاعر و نویسنده است و در طب یونانی و «ایلوپیتهی» از مؤسسهٔ طبی انگلیسی ایلوپیتهی درجه دارد و تعدادی مقالات او در مسائل مذهبی و ادبی چاپ شده است و کتاب «نئی چراغ» را به زبان اردو و فارسی با آقای سید عارف نوشاهی تصنیف و چاپ کرده اند ، فعلاً در راولپندی (صدر) ، خانهٔ شماره ۱۶۷ دهیری حسن آباد زندگی می کند و کارمند کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان است .

اینک چند نسخهٔ خطی :

۱- **اصول الفقه :** (عربی) خط نستعلیق ، با حواشی ، ۱۹۴ صفحه .

۲- **رسالهٔ تعویذ و طلسم :** (فارسی) ، خط تحریر ، قرن ۱۲ ه ق .

۳- **منظومهٔ تجوید :** (عربی) ، خط نستعلیق ، از سورة الفاتحه تا سورة الناس ، قرن ۱۲ ه ق . در آغاز یک رساله در علم قرائت از شاطبی و در پایان این نسخه «قصیده شاشی در علم قرائت» آمده است .

۴- **مجموعه :** ۱- مشکلات الفقه معروف به «حیرت الفقه» (فارسی) ، شامل سؤال و جواب ، تألیف احمد بن حمید بن شهاب الله بن نظام ، ۲- ناشناخته (رسالهٔ فارسی) در موضوع دین ، ۳- قصهٔ طال مع روسپی به زبان فارسی . کتابت ۱۲۸۹ ، کاتب ملا گل محمد ، نشان مهر «ملا گل محمد ۱۲۸۶».

Marfat.com

۵- **ارادة العارفین و ارشاد الطالبین فی سلوک السالکین :** (فارسی) ، تألیف تقی‌الدین محمد بن ابی الحسن الحسینی ، در موضوع عرفان و سلوک ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۶- **بوستان سعدی :** (فارسی) ، خط تحریر ، قرن ۱۳ ه ق .

۷- **رسالهٔ حساب :** (فارسی) تألیف محمد بن بابا مشهور بکلان المفتی کاتب سید احمد ولد سید ملا محمد اسلم ، قرن ۱۲ ه ق .

۸- **التلویح الی کشف حقایق التنقیح :** (عربی) ، خط نسخ خوش و حواشی ارزنده در اصول الفقه .

راولپندی :

۲۲۳- کتابخانهٔ سید عارف نوشاهی

[محلهٔ صادق آباد ، مین بازار ، اس ۲۳۹ ، راولپندی]

در این کتابخانه در حدود ٤۱۸ کتاب چاپی و تقریباً ٦۰ نسخهٔ خطی موجود است. کتاب عربی ٦٦ جلد ، کتاب فارسی ۱۲۷ جلد ، کتاب اردو ۱٦۷ جلد ، کتاب انگلیسی ٤۱ جلد ، کتاب پنجابی ۱۰ جلد ، کتاب ترکی ۵ جلد ، کتاب پشتو ۲ جلد ، تعدادی مجله و ماهنامه به زبان های اردو و انگلیسی و فارسی نیز موجود است . آقای سید رضاء الله عارف نوشاهی شاعر و نویسنده است و تعدادی مقاله در روزنامه ها و ماهنامه ها به زبان اردو چاپ کرده است و چند تألیف هم دارد از جمله :

۱- نئی چراغ (چاپ شده) با هم کاری آقای محمد نذیر رانجها .

۲- ترجمهٔ ترانهٔ کشمیر (از فارسی) .

۳- ترجمهٔ کلمات طیبات (ملفوظات حضرت نوشاه گنج بخش ۹۵۹-۱۰٦٤ ه ق) .

٤- آیینهٔ ایام (دفتر خاطرات از سال ۱۹۷۰ تاکنون ادامه دارد) (اردو و پنجابی).

۵- ملفوظات سید شرافت نوشاهی (اردو) .

٦- فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ نوشاهیه (فارسی) برای کتابخانهٔ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان .

Marfat.com

اینک چند نسخه خطی :

۱- **اسرار قادر :** (فارسی) ، تألیف محمد جان ولد مولوی عبدالغفور ، تاریخ تألیف ۱۲۱۰ ه ق ، کاتب سید شرافت نوشاهی ، کتابت ۱۳٤۷ ه ق . در موضوع اوراد واذکار عرفانی .

۲- **تاریخ نامهٔ قلعهٔ رهتاس :** (فارسی) ، در عهد عالمگیر پادشاه تألیف شده ، قرن ۱۱ ه ق .

۳- **تذکرة المشایخ :** (اردو) ، تألیف میر احمد شاه قادری ، تاریخ تألیف ۱۹٤٤ه م . در احوال مشایخ مصنف .

٤- **تلخیص جمهرة النسب :** (اردو) ، در موضوع شجره و انساب ، کاتب سید شرافت نوشاهی ، ۱۳۸۵ ه ق .

۵- **دیوان قادری :** (فارسی) ، از سید محمد غوث الحسنی جیلانی اوچی شاعر قرن نهم ه ق . کتابت از روی نسخهٔ خطی قدیم از سید شرافت نوشاهی .

٦- **سرمکنون :** (اردو) ، منظوم ، از سید فقیر الله نوشاهی برقندازی ، تاریخ تألیف ۱۲۰٤ه ، کتابت (ایضاً) .

۷- **شجرهٔ سادات :** (فارسی)، منثور ، مخصوصاً سادات گیلانی و دیگر خاندان و سلاسل طریقت ، تاریخ کتابت ۱۳۰٤ ه ق .

۸- **قصهٔ میرزا و صاحبان :** (اردو و پنجابی) ، منظوم، از «پیلو» شاعر عهد شاه جهان پادشاه و اورنگ زیب (قرن ۱۱ ه ق) .

۹- **گنج شریف :** (اردو و پنجابی) ، تألیف حضرت نوشاه گنج بخش (۹۵۹—۱۰٦٤ ه ق) (چاپ شده) .

۱۰- **لطایف صداقت :** (فارسی) ، از محمد ماه صداقت کنجاهی نوشاهی (برادر زادهٔ غنیمت کنجاهی شاعر و مثنوی گوی سرایندهٔ نیرنگ عشق) .

۱۱- **نعم المعیار والمقیاس :** (عربی) ، از علی بن حسام الدین متقی ، کاتب فقیر محمد محسن ، در موضوع اخلاق و اعمال مردمان .

۱۲- **انوار العاشقین :**(فارسی) ، منظوم سرودهٔ سید وارث علی شاه نوشاهی جالندری در موضوع وحدت وجود و عرفان .

Marfat.com

حسن ابدال :

۲۲٤- کتابخانهٔ مدرسهٔ اشرفیه

[دارالاشاعت و التبلیغ مدرسهٔ اشرفیهٔ تعلیم القرآن ، حسن ابدال]

به همراهی آقای پرفسور محمد اقبال ملک بدین کتابخانه راه یافتم مالک . آقای مولانا حکیم شمس‌الدین احمد قریشی مالک این کتابخانه است و در محوطهٔ مدرسهٔ اشرفیهٔ تعلیم‌القرآن در حسن ابدال واقع است . در حدود ۲۰۰۰ کتاب چاپی و ۵۰ نسخهٔ خطی دارد . آقای مولانا حکیم شمس الدین احمد قریشی هم تدریس می کند و هم طبابت به طرز قدیم . مسؤول مدرسهٔ اشرفیهٔ تعلیم القرآن است . در این مدرسه در حدود ۲۰۰ طالب علم علوم دینی درس می خوانند . لنگر (آشپز خانه) دارد و به طالب علمان غذا و جا و مکان مناسب داده می شود . روش تدریس و کتابها «درس نظامی» است . مردم برای موجودیت و ارتقای این مدرسه همراهی و یاوری می کنند . در همان وقت که ما مشغول بررسی نسخه های خطی و کتابهای چاپی بودیم ، چند تن بیمار به آقای حکیم شمس الدین مراجعه کردند و او با روش ویژه یی به طرز قدیم نبض آنها را گرفت و به آنها دارو داد و به همراه این نبض گیری و دارو دادن دعا و ورد خواندن نیز همراه بود . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :-

۱- **دیوان حافظ :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، کاتب صاحب خان ولد هرجان ، تاریخ کتابت ۱۲٦۲ ه ق (۱۹۰۳ بکرمی) .

۲- **کتاب الفقه :** (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .

۳- **بحرالرایق شرح کنز الدقایق :** (عربی) ، از زین بخیم الحنفی ، خط نسخ ، قرن ۱۳ ه ق .

٤- **شرح الیاس :** خط تحریر ، کاتب عصمت الله ولد ملا محمد صلاح الدین قرن ۱۲ ه ق (۲ نسخه) . در زمان شاه پادشاه در درانی .

۵- **مجموعه :** ۱- کتاب الفقه (عربی) ، ۲- تحفهٔ الجمالی (فارسی) ، کاتب محمد سعید برای پاسخاطر محمد گل آخون زاده ، قرن ۱۲ ه ق .

٦- **بوستان سعدی :** (فارسی) ، خط نستعلیق خوش ، جدول و سر لوح ، قرن ۱۲ ه ق .

Marfat.com

۲۲۵ـ کتابخانهٔ قاضی عبدالقیوم

[اشرف الآثار ، نزد ڈاکخانه (پست خانه) ، حسن ابدال]

آقای قاضی عبدالقیوم معلم تدریس عربی بوده است و اکنون باز نشسته است . در کتابخانه‌اش که از پدرش به او رسیده است در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی قدیم مخصوصاً درس نظامی موجود است . پدر قاضی عبدالقیوم ، مولانا محمد عبدالقادر هزاروی نام داشته که از علمای بزرگ ایالت هزاره بوده است و دارای بیش از ۲۰ تألیف در مسائل دین و مباحث مذهبی است که چند تای آنها چاپ شده و بقیه به صورت دستنویس پیش قاضی عبدالقیوم محفوظ است . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱ـ **مختار للفتوی لانه اختاره اکثر الفقهاء :** (عربی) ، خط نسخ قدیم ، قرن ۱۰ ه ق .

۲ـ **اتمام الدراية لقراء النقاية :** (عربی) ، تألیف امام اعظم جلال الدین سیوطی در موضوع مباحث همهٔ علوم اسلامی شبیه (جامع العلوم) یا «کتاب ستینی» امام فخر رازی است . کاتب شیخ عبدالرحمان ، کتابت ۱۰۵۸ ه ق .

۳ـ **تفسیر سورهٔ والضحی :** (فارسی) ، از بهاء الدینه ، کاتب خدا یار ساکن هنبوکه ، قرن ۱۲ ه ق .

٤ـ **جامع القوانین :** (فارسی) ، از شاه محمد مغفوری قنوجی ، کاتب محمد قاسم ولد میان غلام رسول .

۵ـ **تبصرة المجودین فی رد مغالطات الوهابیین :** (اردو و عربی) ، مؤلف و کاتب مولوی محمد عبدالقادر الهزاروی ، قرن ۱٤ ه ق .

۶ـ **السیف المسلول فی نحرمن سب التابعی و اصحاب الرسول :** الملقب بکشف الحجاب فی مغالطة الرفضة فی عقدام کلثوم بعمر بن الخطاب (رض) ، (عربی و اردو) . مؤلف و کاتب (ایضاً) .

۷ـ **رسالهٔ اولیات :** (عربی) ، «۳۱۶ اولیات» . (ایضاً) .

۸ـ **اسماء الرجال :** (عربی) ، (ایضاً) ، از کتاب های فقه .

۹ـ **تفسیر قرآن :** (عربی) ، (ایضاً) ، از کتاب های فقه .

۱۰ـ **ذکر مطالب غنیة الطالبین :** (عربی) ، (ایضاً) .

Marfat.com

۱۱- **حواشی کتب فقه :** (عربی) ، (ایضاً) .

۱۲- **اسماء الرجال الموطأ :** (عربی) ، (ایضاً) .

۱۳- **الفتح الرحمن فی تجوید القرآن :** (عربی) ، (ایضاً) .

۱٤- **فتح الاقفال بشرح تحفة الاقفال** ، تألیف محمد المیهی (؟) ، کاتب مولوی محمد عبدالقادر هزاروی .

۱۵- **حلیة الصبیان شرح فتح الرحمن :** (عربی) ، مؤلف و کاتب مولوی عبدالقادر هزاروی .

۱٦- **کبریت احمر :** (عربی) ، خط نسخ خوش ، قرن ۱۳ ه ق .

۱۷- **تبییض الصحیفه :** (عربی) ، مؤلف و کاتب مولوی عبدالقادر هزاروی .

۱۸- **کتاب القبل والمعانقة والمصافحة :** (عربی) ، از ابن سعید احمد بن زیاد المعروف با بن الاعرابی ، کاتب (ایضاً) .

۱۹- **تحریرالمتشابهات فی‌المشکوة :**(عربی)، مؤلف و کاتب مولوی محمد عبدالقادر الهزاروی.

۲۰- **اختلاف قرائت القرآن :** (عربی) ، مؤلف و کاتب (ایضاً) .

۲۱- **تحقیق المقال فی اسماء الرجال مشکوة المصابیح :** (ایضاً) .

۲۲- **کتاب النفایس الفقه و الحدیث :** (عربی) در سال ٦٦۷ تألیف شده ، کتابت ۱۱۰۳ ه ق خط نسخ .

۲۳- **المواهب اللدنیه بالمنح المحمدیه :** (عربی) ، از احمد بن خطیب القسطلانی (نصف دوم) ، کاتب احمد بن الفقیه العمر المکی الیمنی ، تسوید ۸۹۸ ه ق تبییض ۸۹۹ ه ق ، نساخت ۹٦۷ ه ق ، مقابله در ۱۰۰۰ ه ق ، مالک عبدالمجید گجراتی ۱۰۸۲ ه ق . چند مهر و امضا دارد .

۲٤- **ناشناخته :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق . آغاز : «اگر منکر نبوت نه با حضرات جز بتعظیم پیش میاء» .

۲۵- **علم کیمیا :** (اردو) ، قرن ۱۲ ه ق .

۲٦- **الامینیه :** (عربی) ، از محمد امین ابن عبید بخاری ، کاتب محمد صالح بن مولانا موسی سبوحی الکبروی به دستور شیخ صدر الدین خلیفهٔ امیر سید علی همدانی ، تاریخ کتابت ، ۱۰٤۸ ه ق .

Marfat.com

۲۲۶ـ کتابخانهٔ نذر حسین شاه

[محلهٔ مل پیران ، حسن ابدال]

در این کتابخانه در حدود ۲۰۰ کتاب چاپی بود و ظاهراً نسخهٔ خطی نداشتند. آرامگاه سید نور حسین شاه بخاری (متوفی ۱۳۶۲ هـ ق = ۱۹۴۲ م) را زیارت و این بیت را از میرزا مظهر جان جانان یاد داشت کردم :

بنا کردند خوش نقشی بہ خاک و خون غلطیدن
خدا رحمت کند این عاشقان پاک طینت را

با آقای سید راشد حسین شاه و آقای سید فدا حسین شاه آشنا شدیم. اینک ۲ نسخهٔ خطی :

۱ـ **قرآن شریف :** (چند سوره) ، (عربی خط نسخ ، کتابت ۱۲۵۲ هـ ق .

۲ـ **درود مستغاث :** (عربی) ، دستور های دعا خواندن فارسی ، کتابت برای پی پختو ، ۱۲۵۲ هـ ق .

در همان نزدیکی از خانه و مسجد سردار غیرت حیات خان دیدار کردیم و لیکن از کتاب و کتابخانه اثری و خبری نیافتیم .

تاکسیلا :

۲۲۷ـ کتابخانهٔ آستانهٔ قادریه

[نواب آباد ـ تاکسیلا]

آقای صوفی محمد رفیق قادری در قصبهٔ نواب آباد بخش تاکسیلا مسجد و مدرسه و دربار غوثیه ساخته است و همهٔ آنها را «آستانهٔ قادریه» نامیده است . آقای صوفی محمد رفیق قادری کتابچه یی چاپ کرده تحت عنوان «شجرهٔ طیبهٔ قادریهٔ نقشبندیه سهروردیه پیر سید انجمن بادشاه بخاری» و این بیت حافظ در آغاز آن آمده است :

به می سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید که سالک بی خبر نبود ز راه و رسم منزلها

پیر سید انجمن شاه بخاری شاعر اردو و فارسی است . آقای صوفی محمد رفیق کتابخانهٔ کوچکی داشت در حدود ۱۰۰ کتاب چاپی و دو نسخه دستنویس :

Marfat.com

۱- **نور الهدی :** (فارسی) ، منظوم و منثور ، از حضرت سلطان باهو ولد بایزید معروف به اعوان ساکن قلعهٔ شور کوت ، کاتب مولوی عبدالرحمان سروری قادری سلطانی ، قرن ۱٤ ه ق .

۲- **دیوان سلطان باهو :** (فارسی) کاتب (ایضاً)

آغاز : یقین دانم در این عالم که لا معبود الّاهو
ولا موجود فی الکونین لا مقصود الّاهو

انجام : فدا شد چشم جان در ذات باهو
به هستی هم جمال الله جویم

۳- **آفتاب معرفت :** (اردو) ، در موضوع عرفان و طریقهٔ سلطان باهو .

۲۲۸- کتابخانهٔ حافظ غلام ربانی

[تاکسیلا]

آقای محمد مشتاق بشیر رئیس دبیرستان دولتی تاکسیلا (گورنمنٹ هائی اسکول) مالک این کتابخانه است و در حدود ۱۵۰۰۰ کتاب دارد و از پدرش حافظ غلام ربانی به او رسیده است . جد امجد او «علم الدین و جدش» گل حسن «نام داشته اند و همهٔ خاندان او در علوم اسلامی و عربی و فارسی و پشتو استاد بوده اند و فارسی می داند . این چند بیت را برایم خواند :

بد نامی حیات دو روزی نبود بیش انهم کلیم با تو چه گویم چسان گذشت
یک روز صرف بستن دل شد به این و آن روز دیگر به کندن دل زین و آن گذشت
طبعی به هم رسان که بسازی به عالمی یا همتی که از سر عالم توان گذشت

در این کتابخانهٔ ۳۰٪ کتاب انگلیسی ، ٤۰ % اردو ، ۳۰ % عربی و فارسی و زبان های دیگر است . در حدود ٤۷ نسخهٔ خطی دارد از جمله :

Marfat.com

۱- **مجموعه :** (فارسی) - ۱- رسالهٔ **معرفت القرائت** ، خط نستعلیق ، ۲- **قواعد القرآن** (فارسی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۲- **عمدة الاسلام :** (فارسی) ، تألیف و کتابت حافظ لطف الله ، تاریخ تألیف و کتابت ، ۱۰۶۰ ه ق .

۳- **شمایل ترمذی :** (عربی) ، از حافظ ابن عیسی محمد بن عیسی ابن سودة الترمذی ، سنهٔ ۸۶۲ ه ق در بلدهٔ هرات .

٤- **درود تاج :** (عربی) ، یادعای تاج ، مهر «شیخ عبدالقادر گیلانی» دارد .

راولپندی :

۲۲۹- کتابخانهٔ منظور عالم قریشی

[شاه راه محمد رضا شاه پهلوی ، بالمقابل دفتر ناظم تعلیمات ، راولپندی]

آقای مولانا الحاج منظور عالم قریشی نقشبندی مجددی در یکم جمادی الاول سال ۱۳۳۷ ه ق ولادت یافته و خلیفهٔ سید محمد حبیب الله صاحب گجراتی (متوفی ۲٤ ربیع الاول ۱۳۸۱ ه ق) است . افسر باز نشستهٔ ارتش پاکستان است . به ایران و کشورهای مسلمان سفر کرده و دربارهای عارفان و بارگاه‌های بزرگان سلسلهٔ نقشبندیه را زیارت کرده است . در خانه اش برروی همگان گشوده است و گروهی از سالکان و روندگان طریقت در پیش او زانوزده و تلمذ می کنند . در کتابخانه اش در حدود ۲۰۰ کتاب چاپی و نسخهٔ خطی موجود است :

۱- **برهان العاشقین :** (فارسی) ، از شاه شرف الدین پانی‌پتی بو علی قلندر ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

۲- **اسراریه :** (فارسی) ، از عبدالجلیل ، کاتب نور محمد ، تاریخ کتابت ۱٤ محرم الحرام ۱۲٦۵ ه ق ، خط نستعلیق ، این نسخه در اختیار شیخ امام علی صوفی قریشی متوفی ۱۲۹۷ جد مولانا منظور عالم قریشی بوده است . نسخه یی ارزنده و در موضوع عرفان نقشبندیه و آمیخته با شعر فارسی عرفانی است .

۳- **قرآن :** قطع کوچک (حمایل) (۸ × ۵ × ۳ س م) ، کتابت ۱۰۸۰ ه ق . خط نسخ

Marfat.com

خوش و تذهیب زیبا . در سال ۱۳۵۳ ه ق در بلند شهر توسط حافظ عبداللطیف تجلید شده است .

٤- **مجموعه : ۱- درود المستغاث** ، کاتب مولانا مرحوم طالب علی محبوبی توکلی نقشبندی مجددی قریشی سکنهٔ چونده (امرتسر) فرزند قاضی امام علی (۱۹۱۵م) .
۲- **مدح محبوب سبحانی : (فارسی) ، منظوم .**

۵- **کبریت احمر :** (عربی) ، (درود شریف) از شیخ عبدالقادر گیلانی ، کاتب غلام محمد ولد عبدالمجید شهید عموی منظور عالم قریشی . **فالنامه** (اردو) ، دربارهٔ تقدیر انسانی ، در این رساله قصاید دعایی و تعویذات و وظایف و همه آنها به اردو ترجمه شده است .

٦- **رسالهٔ خلاصه سلوک مجددیه و نقشبندیه :** (اردو) ، تألیف مولانا الحاج منظور عالم قریشی ، (دستنویس) ، ۸ صفحه ، ۱۳۹٤ ه ق .

۲۳۰- کتابخانهٔ عالیجاهی

[دواخانهٔ عالیجاهی ، اقبال رود ، چوک نیا محله ، راولپندی]

مالک این کتابخانه آقای حکیم مولوی لطف الرحمن عالیجاهی است که دواخانه دارد و در داخل دواخانه کتابخانه ، هم نبض می گیرد و هم کتاب می خواند . در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی در کتابخانه اش دیدم که بیشتر آنها در موضوع طب بودند . نسخهٔ خطی ندارد .

۲۳۱- کتابخانهٔ مولوی عبدالستار توحیدی

[جامع مسجد چوک ، نیا محله ، راولپندی]

آقای مولوی عبدالستار توحیدی پیش امام و خطیب مسجد جامع چهار راه محله نو در راولپندی . در کتابخانه اش در حدود ٤۰۰ کتاب چاپی و ۲۰ نسخه خطی است . دیدار از نسخه های به بعد موکول شد .

Marfat.com

۲۳۲ـ کتابخانهٔ مولانا عبدالعزیز خوشنویس

[چاه سلطان ، مسجد الفاروق ، راولپندی]

آقای مولانا عبدالزیز (ولادت ۱۹۳۵) عالم علوم اسلام و خوشنویس فارسی و اردو است و در خط نستعلیق و نسخ و شکسته چربدست و ماهر است و اولین و دو مین کتابی که خوشنویسی کرده «فارسی آموز» و «کریما» نام داشته است . تاکنون بیش از یک صد کتاب و رساله کتابت و خوشنویسی کرده و اصولاً با کتابت و خوشنویسی زندگی خود را تأمین می کند . در علوم اسلامی شاگرد آقای مولانا غلام الله خان مهتمم دارالعلوم تعلیم القرآن (مدینه مارکیت ، راولپندی) است و در خوشنویسی شاگرد آقای عبدالحفیظ صهاوی بوده است و یک پسر و هفت دختر دارد و پیش امام و خطیب مسجد الفاروق محلهٔ سلطان پوره (چاه سلطان) است . درکتابخانه اش در حدود . . . کتاب چاپی موجود است و اکثر آنها به زبان اردو و همانهایی است که خود خوشنویس کرده است . کتابی چاپی به زبان اردو و قطع بزرگ در این کتابخانه است که «تذکرهٔ عالم» نام دارد و شرح احوال و فتوحات و شکست های پادشاهان مغول در شبه قاره و تصاویر رنگین به قطع بزرگ دارد . نسخهٔ خطی ندارد .

۲۳۳ـ کتابخانه حکیم محمد یحیی خان شفا حاذق العصر

[سرکلر رود ، مقابل دبیرستان دولتی اسلامیه ، آر ۲۶۲ ، راولپندی]

آقای حکیم محمد یحیی خان شفا حاذق العصر به روش یونانی یا ابن سینایی طبابت می کند و در خیابان جامع مسجد راولپندی «دکان طبابت» دارد . در حدود ۶۰ ساله به نظر می رسد به فارسی حرف می زند و عربی می داند و زبان مادرش پنجابی و اردو است . چند تألیف در مسائل طبی دارد . اشعار فارسی و عربی اورا خوانده ام . هفت فرزند دارد . پنج دختر و دو پسر . از کتابخانه اش دیدار کردم . تقریباً ۳۵۰ کتاب چاپی دارد که اکثر آنها در مسائل طبی و دینی است . ۱۴ نسخهٔ خطی دارد ، از جمله :

۱ـ **جنت النعیم فی فضائل القرآن الکریم** : (عربی) ، کتابت قرن ۱۴ ه ق .

۲ـ **تحفهٔ علایی** : (فارسی) ، از حکیم علاء الدین .

۳ـ **مقادیر الا وزان** : (عربی و فارسی) ، از ابو اسماعیل یوسف .

Marfat.com

٤- **سسی پنون :** (فارسی) ، منظوم ، از شهباز.

٥- **کتاب الفضائل :** (عربی) ، شامل احادیث فضل و منقبت.

٦- **کیمیا :** (فارسی) ، ناقص ، در علم کیمیا ، خوش خط.

۷- **بیاض حکیم خیر الدین :** (اردو و فارسی) ، از حکیم خیر الدین و گروهی از حکیمان دیگر.

۸- **رسالهٔ نبض :** (اردو).

۲۳٤- کتابخانهٔ جامعهٔ فرقانیه مدنیه

[بازارکوهاتی ، محلهٔ جهانگیر آباد (کرتار پوره) ، راولپندی]

به همراهی آقای مولانا عبدالعزیز خوش نویس به جامعهٔ فرقانیهٔ مدنیه رفتیم و با آقای مولانا عبدالحکیم مدیر آن مدرسه و نمایندهٔ مجلس شورای ملی پاکستان و با آقای مولوی قاری محمد زرین ناظم آن ملاقات کردیم. این مدرسه در سال ۱۹۵۹ میلادی تأسیس شده است. ۷۰ طالب علم و ۱۲ نفر استاد دارد. ۲ نفر استاد مصری و یک نفر استاد حجازی (عربستان سعودی) دارد. آقای مولانا عبدالحکیم درخواست داشت که یک استاد ایرانی برای تدریس فارسی در این مدرسه لازم است و اگر این استاد از ایران بیاید برای او همه گونه همراهی و همکاری فراهم است و غذا و مکان و حقوق او را مدرسه می دهد.

در مدرسهٔ فرقانیه مدنیه برای طالب علمان و استادان مکان و لباس و غذا و بهداشت فراهم است. از «لنگر» یا «مطعم و مطبخ» آن دیدن کردم. آنچه منظور من بود دیدار از کتابخانهٔ جامعهٔ فرقانیهٔ مدنیه بود. در این کتاب خانه در حدود ۳۵۰۰ کتاب چاپی موجود است و از نسخهٔ خطی ...ی نیافتم. آقای مولانا عبدالحکیم می گفت به زودی کتابخانه‌یی بزرگ برای مدرسهٔ فرقانیه به وجود خواهد آمد.

۲۳۵- کتابخانهٔ اشرفیه

[محلهٔ جهنگی جدید ، کوهاتی بازار ، راولپندی]

نام این کتابخانه از نام مولانا اشرف علی تهانوی گرفته شده است. در حدود ۳۰۰۰

Marfat.com

کتاب چاپی دارد . نسخهٔ خطی ندارد . مالک کتابخانه آقای حاج محمد دین اشرفی است و تألیفاتی دارد از جمله : «شریعت و طریقت» به زبان اردو .

۲۳۶ـ کتابخانهٔ جامعهٔ اسلامیهٔ اسرار العلوم

[شاهراه محمد رضا شاه پهلوی ، راولپندی]

آقای مولانا حاجی اسرار الحق مدیر این مدرسه است . در کتابخانهٔ جامعهٔ اسرار العلوم در حدود ۱۰۰۰ کتاب چاپی دارد . نسخهٔ خطی هم دارد اما من موفق نشدم آنها را ببینم متأسفانه .

۲۳۷ـ کتابخانهٔ دارالعلوم مهریه

[رته امرال ، گلی نمبر ۱ ، راولپندی]

نام این دارالعلوم از نام سید پیر مهر علی شاه گولروی اخذ شده است و آقای پیر نصیر الدین شاه .

۲۳۸ـ کتابخانهٔ جامعهٔ حنفیهٔ انوار العلوم

[جامعهٔ حنفیهٔ انوار العلوم ، عید گاه رود ، راولپندی]

آقای مولانا حاج سید چراغ الدین شاه رئیس جامعهٔ حنفیهٔ انوار العلوم است وی عالم علوم اسلام و قاری قرآن و بسیار خوش صورت است و به ایران و کشور های عربی سفر کرده است . این جامعه یا مدرسه در سر تا سر پاکستان ۸٤ شعبه دارد و از دورهٔ حفظ قرآن تا دورهٔ حدیث تدریس می شود و روش تدریس نظامی است. در شعبهٔ مرکزی ۱۷ استاد و ۳۰۰ شاگرد دارد و برای زبان فارسی گلستان ، بوستان ، حمد بیحد ، پند نامهٔ عطار، قاضی قطب ، و تحفهٔ نصایح، تدریس میشود. در کتابخانهٔ جامعهٔ حنفیه انوارالعلوم در حدود ٤۵۰۰ کتاب چاپی موجود است و ظاهراً ۳۰ نسخهٔ خطی داشت که فقط ۲ نسخهٔ خطی آنرا دیدار کردم :

۱ـ **مظاهر حق** : (اردو) ، ٤ جلد ، قرن ۱۳ ﻫ ق .

Marfat.com

۲- **مفتاح الفتوح الغیب :** (فارسی)، ترجمه و شرح از عربی (متن عربی از شیخ عبدالقادر جیلانی) ، تاریخ کتابت ، ۱۲۸۱ ه ق .

۲۳۹- کتابخانهٔ مدرسه امداد العلوم

[مسجد گولیان والی ، محلهٔ نیاریان (رنکرزان) ، مکان نمبر ٤٦٥ ، جامع مسجد رود ، راولپندی]

این مدرسه پنج استاد و ۱۵۰ شاگرد دارد و از غذا و جا بهره مند هستند. در کتابخانهٔ این مدرسه در حدود ۲۰۰ کتاب چاپی دیدار کردم . نسخهٔ خطی نداشت . مدیر مدرسه و کتابخانهٔ امداد العلوم آقای مولانا حاج سید محمود شاه است .

۲٤۰- کتابخانهٔ سید محمود شاه

[مسجد گولیان والی ، محله نیاریان (رنکرزان ، راولپندی)]

مالک این کتابخانه آقای مولانا حاج سید محمود شاه است . وی عالم و فاضل است - با آب زمزم مکرم و خرمای مدینهٔ منوره که در هنگام ادای مراسم حج با خود آورده بود از ما پذیرایی کرد . وی پیش امام مسجد گولیان والی است . این مسجد در ۱۰۱۰ ه ق ساخته شده است . و در هنگام جنگ و مبارزهٔ مسلمانان و هندوان مناره ها و گنبد آن گلوله باران شده است و نشان گلوله ها نمایان است . کتابخانهٔ سید محمود شاه در داخل یکی از اطاقهای مسجد قرار دارد . در حدود ۵۰۰ مجلد کتاب چاپی در علوم اسلامی و تقریباً ۱۲ نسخهٔ خطی داشت از جمله :

۱- **دلایل الخیرات :** (عربی) ، خط نسخ خوش ، تذهیب و جدول های زیبا و نقاش دندان موش ، هذا دلایل الخیرات من مصنفات الدارانی ، قرن ۱۱ ه ق .

۲- **مجموعه :** (عربی و فارسی) ، ۱- سوره های قرآن ، ۲- قصیدهٔ غوثیه ، ۳- درود کبریت احمر ، ٤- اوراد فتحیه ، قرن ۱۱ ه ق .

۳- **مجموعه :** ۱- دلایل الخیرات (عربی) ، ۲- قصیدهٔ برده ، ۳- قصیدهٔ غوثیه ، کاتب فقیر محمد حسن ، قرن ۱۲ ه ق .

Marfat.com

تراکیب : (اردو) ، در موضوع صرف و نحو ، از شاه نور حسین کیمبلپوری .
چند کتاب چاپی هم زیارت کردم : ۱- قضاء الارب من ذکر علماء النحو والادب ، (اردو) چاپ مفید عام ، در سال ۱۳۱٦ ه ق . ۲- مرآة التفاسیر (عربی) .

پیشاور :

۲٤۱- کتابخانهٔ حسنیه

[یکه توت ، پیشاور]

در تاریخ ۱۲ سفند ماه ۱۳۵٤ به همراه آقای پرفسور محمد اقبال استاد دانشکدهٔ دولتی راولپندی (اصغر مال) به پیشاور رسیدیم و از خانقاه سید حسن قادری و کتابخانهٔ حسنیه دیدن کردیم . آقای سید الحاج محمد امیر شاه قادری سجاده نشین دربار و خانقاه سید حسن قادری است . وی به سال ۱۹۲۲ ولادت یافته و نام مادرش «بهره ور سلطان» (۱۸۸۹-۱۹۵۱م) و پدرش حافظ سید محمد زمان شاه (۱۸۸۷-۱۹۵۰م) است . آقای سید محمد امیر شاه ۹ فرزند دارد : ۱- غلام السیدین ، ۲- جمال الحسنین ، ۳- محمد حسنین ، ٤- احمد محی الدین ، ۵- نور الحسنین ، ٦- غلام الحسنین ، ۷- کمال الحسنین ۸- ام بتول ، ۹- ام سلمه . تالیفات آقای سید امیر شاه قادری بدین شرح است :

۱- تذکرهٔ مشایخ مرحد به زبان اردو (۲ مجلد) .
۲- تذکرهٔ مشایخ قادریهٔ حسنیه (اردو) .
۳- تذکرهٔ حفاظ پیشاور (اردو) .
٤- نماز مقبول .
۵- شرح شمایل ترمذی ترجمه و تحقیق. از عربی به اردو .

بر دیوار های آستانه و خانقاه حسنیه اشعار فارسی و قطعات مرقع عربی و اردو و پشتو و سخنان مشایخ را به خط نستعلیق خوش کتابت کرده و در قابها جای داده و آویخته بودند : از شاه محمد غوث لاهوری :

صبا به حسن ادب گو تو غوث اعظم را
خدا سپرد به تو کار هر دو عالم را
تو آن شبی که کنی رد قضای مبرم را
بری ز خاطر نا شاد محنت و غم را

Marfat.com

هدیهٔ نعت

جان و دلم فدای جمال محمد است
خاکم نثار کوچهٔ آل محمد است

دیدم بعین قلب و شنیدم به گوش هوش
در هر مکان فدای جمال محمد است

این چشمهٔ روان که به خلق خدا دهم
یک قطره یی ز بحر کمال محمد است

این آتشم ز آتش مهر محمدی است
وین آب من ز آب زلال محمد است

«ادرکنی یا علی المرتضی (ع) ، یا غوث الاعظم دستگیر (رض) . و یک قصیده از مشیر کاظمی به زبان اردو بدین مطلع :

گل امامت در پیمبر نبی کا پر تو نشان حیدر

در خانقاه حسنیه با آقای رحیم بخش طارق مدیر مجلهٔ هفت روزهٔ الرشید (اردو) که در محلهٔ کوتاله رشید خان (گنج بخش دروازه ، پیشاور شهر) سکونت دارد آشنا شدم .

در کتابخانهٔ حسنیه در حدود ۱۷۰۰ کتاب چاپی و تقریباً ۱۰۰ نسخهٔ خطی موجود است . اینک اسامی چند نسخهٔ خطی :

۱- **شرح غوثیه** (فارسی) ، یا شرح جامع صحیح بخاری از شاه محمد غوث لاهوری ، کتابت به خط شارح ، تاریخ کتابت ، ۱۱۳۸ ه ق در پیشاور من مضافات کابل ، خط نسخ مؤلف جامع صحیح بخاری ، محمد بن اسماعیل البخاری .

۲- **رساله در اصول حدیث** : (عربی) ، از شاه محمد غوث لاهور ، تاریخ کتابت ۲۱۳۸ ه ق .

۳- **شرح کبریت احمر** : (فارسی) ، خط نستعلیق ، ۱۲۷۲ ه ق .

٤- **مکتوب** : (فارسی) ، از شاه عبدالحق محدث دهلوی (رح) به جانب امام ربانی شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی ، کتابت ۱۲۷۲ ه ق .

Marfat.com

۵- **ترجمهٔ کنز الدقایق :** (فارسی) ، سرلوح ساده ، کتابت ۱۱۷۵ ه ق ، در پایان «نقشهٔ افلاک» دارد و نشان مهر «شیخ محمد شفیع» و «تاج محمد» دارد .

۶- **رسائل حضرت ایشان (خواجه عبید الله احرار)** ، (فارسی) کتابت ۱۲۹۱ ه ق .

۷- **طریق تحقیق :** (فارسی) ، از حکیم سنایی ، کتابت ، ۱۲۶۶ ه ق .

۸- **خوارق العادات :** (فارسی) ، از غلام ابن سید محمد عابد قادری بن سید محمد غوث بن سید حسن لاهوری ، خط نستعلیق ، کتابت ۱۱۸۹ ه ق .

۹- **جواز ذکر جهر :** (ع) خط نسخ ، از شاه محمد غوث لاهوری .

۱۰- **شرح قصیدهٔ غوثیه :** (فارسی) ، کتابت ۱۲۸۲ ه ق (۲ نسخه) .

۱۱- **رساله فی بعض اصطلاحات اهل الحدیث :** (عربی) از شاه محمد غوث بن سید حسن القادری .

۱۲- **خوارق العادات :** (اردو) ترجمه از ابوالحسنات قادری لاهوری .

۱۳- **مجموعه :** ۱- اشعار فارسی در مدح شیخ عبدالقادر جیلانی (رح) ، کتابت ۱۱۹۳ ه ق .

۲- رسالهٔ فارسی (۱۱ قدم به طرف بغداد بنا بر عقیدهٔ قادریه برای وظیفه و دعا) .

۳- رساله دربارهٔ منصور حلاج (فارسی) ، کتابت ۱۲۲۷ ه ق .

٤- رسالهٔ مسائل دینی ، ۵- جنگ اشعار فارسی ، ۶- چهل غزل از میر سید علی همدانی (امیر کبیر) .

۱٤- **اسرار طریقت :** (فارسی) ، از شاه محمد غوث قادری لاهوری .

۱۵- **مجموعهٔ رسائل ادعیه و تعویذات و وظایف :** به خط شاه محمد غوث قادری لاهوری ۱- نسب نامهٔ شاه محمد غوث (فارسی) ، ۲- طریقهٔ نماز تهجد ، ۳- سلام به غوث پاک ، ٤-جنگ اشعار ، ۵- مناقب عجایب و نصایح و غرایب از نفحات الانس ، خط نستعلیق ، ۶- قصیدهٔ غوثیه ، ۷- تفسیر ابجد هوز (فارسی و عربی). ۸- درود غوث پاک (عربی) ، ۹- مناجات شاه محمد غوث (عربی) . زیر این مناجات «امضا و خط شاه محمد غوث قادری» دارد . ۱۰- مناقب اهل البیت النبی (ص). ۱۱- فضایل ایام متبرکه و شبهای مکرمه

Marfat.com

۱۲. قصیدهٔ برده ، کاتب شیخ لدها ، خط نسخ ، ۱۳- قصیدهٔ امالی (عربی). اثر «مهر اورنگ زیب» دارد .

۱۶- **جواز ذکر جهر :** (عربی و فارسی) از شاه محمد غوث لاهوری ، ۱۲۹۰ ه ق .

۱۷- **جواز اقوال صوفیان بر وحدت وجود :** (فارسی) ، کاتب عبدالحمید ، ۱۲۹۰ ه ق.

۱۸- **مراتب سلوک و حقایق عرفان :** (فارسی) ، از شاه محمد غوث لاهوری ، خط نستعلیق و ترجمهٔ اردو از امیر شاه قادری و دکتر محمد عطاء الله قادری.

۱۹- **مونس القادریه :** (فارسی) ، از «بهاء الحق» یا «بهاء الدین» شامل اشعار و مناجات هفتگانه.

۲۰- **تنبیه الغافلین :** (فارسی ، منظوم) ، خط نسخ ، کاتب ملا عبدالشکور ابن ملا خیر الله کتابت ۱۲۹۳ ه ق .

۲۱- **هدایة الاحمدیه فی ترجمه تحفة المحمدیه :** (فارسی) ، از مولانا رضوان الله مردانی ، در موضوع مناظره رد بر سید احمد دهلوی و شاه اسماعیل دهلوی .

۲۲- **تفسیر القرآن :** (عربی ، ناقص) ، از محمد بن حسن بن علی الشارنقاشی هراسکی ، تاریخ تفسیر ، ۹۴۰ ه ق .

۲۳- **اشعة اللمعات شرح فارسی مشکوة** (فارسی ، ۲ جلد) تاریخ ۱۰۱۹ ه ق ، کاتب محمد قاسم ، کتابت ۱۲۷۴ .

۲۴- **تفسیر قرآن :** (فارسی) ، کاتب محمد صالح ولد خواجه باقی ، چهارم شعبان ۱۹ جلوس حضرت عالمگیر پادشاه غازی ، ۱۰۸۷ ه ق .

۲۵- **ناشناخته :** (عربی و فارسی) ، مسائل دینی ، ناقص ، خط شکسته ، قرن ۱۴ ه ق .

۲۶- **علم الاصول :** (عربی) ، کاتب محمد اکرم بن جلال الدین ، کتابت ۱۱۲۷ ه ق.

۲۷- **حصن حصین من کلام سید المرسلین :** (عربی) ، کتابت ۱۱۲۰ ه ق ، مالک فقیر محمد زمان شاه پدر سید امیر شاه قادری .

۲۸- **تذکرة الاولیاء :** (فارسی ، ناقص) ، از عطار نیشابوری ، خط نسخ ، قرن ۱۰ هق

۲۹- **الرسالة البیضاء فی تمییز الضاد عن الظاء :** (فارسی) .

۳۰- **انوار غوثیه یا شرح الشمایل النبویه :** (اردو و فارسی) از ابن عیسی محمد بن

Marfat.com

سورة الترمذی ، ترجمه از سید محمد امیر شاه قادری گیلانی سجاده نشین درباره سید حسن قادری ، کاتب محمد اسلم چوهان .

۳۱- **تحفة السلاطین :** (فارسی) در موضوع انشاء و نامه نگاری ، از حسن گل محمد ، قرن ۱۲ ه ق .

۳۲- **مختصر الوقایه :** (عربی) ، فقه ، از عبید الله بن مسعود بن تاج الشریعه ، قرن ۱۲ ه ق .

۳۳- **شرح جامی :** (فوایذ الضیائیه) (عربی) ، قرن ۱۳ ه ق .

۳٤- **مجموعهٔ خانی :** (فارسی) ، دو مهر دارد «مراد می طلبند همه از محمد» ، و «حافظ محمد مراد ۱۱۸۰» . : کتابت ۱۱۷٦ ه ق .

۳۵- **علم سیاق یا منتخب عالم الحساب :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۳٦- **در النضید در علم تجوید :** (عربی) ، در موضوع تجوید و قرائت ، از شاه عبدالحق محدث دهلوی ، خط نسخ .

۳۷- **الحواشی الازهریه فی حل الالفاظ المقدمة الجزریه** (عربی) ، از خالد بن عبدالله الازهری ، تاریخ تألیف ۸٦۷ ه ق . کاتب غلام حیلانی پیشاوری ، تاریخ کتابت ، ۱۲۷٤ ه ق .

۳۸- **کتاب فقه :** (ناقص ، عربی) ، قرن ۱۳ ه ق .

۳۹- **کتاب فقه :** (ناقص ، عربی) ، قرن ۱۱ ه ق .

٤۰- **اصول الفقه :** (عربی) ، کاتب اخوند زاده خلف اخوند سرفراز ، تاریخ کتابت ۱۲۰۸ ه ق .

٤۱- **ترسل :** (فارسی) ، خط شکسته ، تاریخ تألیف و کتابت ، ۱۳۳۵ ه ق .

٤۲- **الشای قاینی :** (فارسی) ، خط شکسته ، در موضع زاخیل بالا . مؤلف در مقدمهٔ خود از فتح علی شاه قاجار نام برده است .

٤۳- **کتاب احادیث :** (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

٤٤- **جُنگ اشعار :** (فارسی) ، قرن ۱۳ ه ق .

٤۵- **درود مستغاث :** (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

Marfat.com

٤٦- **مشارق الانوار :** (عربی) ، در دو مجلد ، در موضوع و شرح حدیث شامل ۱۲۳۵ حدیث ، قرن ۱۲ ه ق .

٤٧- **ناشناخته :** (فارسی) ، در مسائل فقه فارسی ، قرن ۱۱ ه ق .

٤٨- **طریق تعلیم سپاه نو :** (فارسی) ، در موضوع قواعد سپاهیگری و جنگ آزمایی ، قرن ۱٤ ه ق .

٤٩- **انشای خادمی :** (فارسی) ، کاتب احمد جان ولد محمد کمال کشمیری ، کتابت ۱۲۸۷ ه ق .

٥٠- **مجموعه : ۱- عقاید سنیه** (عربی) ، از عثمان بن عیسی صدیقی حنفی ، ۲- **حاشیهٔ قصیدهٔ امالی** (فارسی) ، ۳- **انیس المتقین** از ابن فقیه حسن بن فقیه ، قرن ۱۲ ه ق .

٥١- **فقه :** (فارسی و عربی) ، قرن ۱۱ ه ق .

٥٢- **کتاب فقه :** (ناقص ، عربی) ، قرن ۱۳ ه ق .

٥٣- **شرح هدایهٔ آخرین :** (عربی) ، کاتب گل محمد ساکن کوت سارنگ ، قرن ۱۲ ه ق .

٥٤- **تفسیر آیات قرآنی و مطالب دینی :** (فارسی) ، قرن ۱۲ ه ق .

٥٥- **مجموعه :** ۱- کلمات امیر المؤمنین علی ابن طالب (ع) ، (عربی و فارسی) ، ۲- چهل کلمه (ترجمه به فارسی) ، ۳- رسالهٔ قدسیه از خواجه محمد پارسا ، ٤- لوامع یا شرح قصیدهٔ میمیهٔ فارضیه ، ٥- شرح تبیین مفتتح مثنوی ، ٦- لوایح . ۷- رسائل نقشبندیه (فارسی) ، قرن ۱٤ ه ق .

٥٦- **شرح کرمانی بر صحیح بخاری :** (عربی) ، (نصف آخر) ، تاریخ کتابت ۱۱۰۷ ه ق.

٥۷- **کتاب الفقه :** (عربی) ، قرن ۱۳ ه ق .

٥۸- **کتاب تاریخ :** (وقایع جنگ ایران و افغان) ، (فارسی ، ناقص) .

٥۹- **مختصر الوقایه :** (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

٦۰- **اسکندر نامه :** (فارسی) قرن ۱۳ ه ق .

٦۱- **اخبار الاخرت :** (پشتو) کاتب ، مراد ، کتابت ، ۱۲۸۳ ه ق .

Marfat.com

۶۲- **گلستان :** (فارسی ، ناقص) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۶۳- **دیوان حافظ :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۶۴- **منتخب دیوان حافظ :** (قرن ۱۳ ه ق) ، مهر «عبدالحکیم» دارد .

۶۵- **حسن و عشق :** (فارسی) ، منثور، از نعمت خان عالی ، خط خوش نستعلیق . قرن ۱۳ ه ق .

۶۶- **شرح بوستان :** (فارسی) از علی محمد ولد گل محمد انصاری ، تألیف ۱۱۲۴ ه ق .

۶۷- **کتاب منطق و فلسفه :** (ناشناخته) ، (عربی) ، خط تحریر و شکسته (روی الفاظ و کلمات نقطه ندارد) ، قرن ۱۲ ه ق .

۶۸- **مجموعهٔ سلطانی :** (فارسی) ، کتابت ۱۱۶۴ ه ق .

۶۹- **مجموعه :** ۱- مراح الارواح (عربی) ، ۲- زرادی (فارسی و عربی) ، ۳- زنجانی (عربی) در موضوع صرف و نحو ، قرن ۱۲ ه ق .

۷۰- **قرآن :** خط نسخ ساده ، قرن ۱۲ ه ق .

۷۱- **جنگ اشعار :** (فارسی و پنجابی)، شامل قصیدهٔ سریانی به پنجابی و چندین قصیده و غزل دیگر .

۷۲- **بوستان سعدی :** خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

۷۳- **تفسیر حسینی :** (نصف اول) ، قرن ۱۲ ه ق .

۷۴- **العوامل فی النحو :** (فارسی) ، کتابت ، ۱۲۵۰ ه ق (در مدراس).

۷۵- **مجموعه :** ۱- **جامع القوانین در موضوع انشاء** ، و نامه نگاری تاریخ تألیف ۱۰۸۵ ه ق ، تاریخ کتابت ۱۲۵۹ ه ق ، کاتب ناصر الدین ، ۲- مثنوی سلطان جمجمه . ۳- مثنوی نعت و منقبت ، ۴- مثنوی توحید و نعت ، ۵- کتاب طب ، ۶- مثنوی سیاق (علم سیاق) سرودهٔ رستم علی شاه سید ، کاتب غلام شاه ، تاریخ کتابت ۱۲۸۴ ه ق ، ۱۸۹۵ بکرمی .

۷۶- **مجموعه :** ۱- نجات المؤمنین (پنجابی) ، کاتب خواجه شیرین ، ۲- منظومهٔ فقه (پنجابی) از عبدالوهاب ، کاتب غلام جیلانی پیشاوری، ۳- خلاصهٔ کیدانی ، کتابت ۱۲۶۸ ه ق ، ۴- منظومهٔ پنجابی در فقه .

Marfat.com

۷۷- **مجموعه :** ۱- ناسخ و منسوخ (عربی) ، از ابو عبدالله محمد بن عبدالله بن العثمان بن عمر البلخی ، ۲- علم قرائت از جزری (عربی) ، ۳- عین العلم از محمد بن العثمان بن عمر البلخی .

۷۸- **داستان باغبان :** (فارسی) ، منظوم و منثور ، قرن ۱٤ ه ق .

۷۹- **خواص سوره های قرآن :** (فارسی) ، ناقص ، خط خوش نستعلیق ، قرن ۱۰ ه ق .

۸۰- **تعویذات :** (فارسی و عربی ، ناقص) .

۸۱- **بیان احکام فقه وصلوة :** (عربی) ، قرن ۱۳ ه ق .

۸۲- **دیوان صائب :** (غزل) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق .

۸۳- **قدوری ترجمهٔ فارسی :** قرن ۱۲ ه ق .

۸٤- **مناقب غوثیه :** (فارسی) ، از محمد صادق شهابی سعیدی قادری ، قرن ۱۱ ه ق.

۸۵- **قرآن :** مذهب و مرصع و در حواشی آن تفسیر حسینی در هفت منزل و هر منزل دارای تذهیب و لوح و نقاشی دندان موشی و گل و بوته نگاری ، کتیبه های سر سوره‌ها زمرد و شنگرف و لاجوردی و زر (برجسته) ، نشان دوایر زرین و ٦ نقطهٔ شنگرف و نقطهٔ لاجوردی ، قرن ۱۱ ه ق. از آغاز و انجام افتادگی دارد. شمسه و ترنج و سر سوره‌ها و جزوها و حزب‌ها رنگا رنگ.

۸٦- **قرآن :** لوح و خط نسخ خوش.

۸۷- **قرآن :** خط نسخ خوش ، جلد مذهب و مرصع و شیرازه دار و آستر جلد نقاشی روغنی و گل و بوته ، قرن ۱۱ ه ق .

۸۸- **التحقیق الکامل فی مهمات المسائل :** (اردو) ، از سید امیر شاه قادری (ج ۱ و ۲) . در مسائل دینی و مناظره .

۸۹- **قرآن شریف :** خط خوش ، زیر نویس فارسی .

راولپندی :

۲٤٦- کتابخانهٔ سید حسین احمد شاه

[مسجد الفاروق ، محلهٔ سلطانپوره ، کوی شماره ۱۷ ، راولپندی]

آقای مولوی سید حسین احمد شاه ساکن چک بیلی خان نزدیک راولپندی است و لیکن در مسجد الفاروق (محله سلطانپوره) امامت و تدریس می کند و کتابخانهٔ کوچکی

Marfat.com

دارد . حافظ قرآن است و شاگرد مولانا غلام الله خان شیخ القرآن و رئیس دارالعلوم تعلیم القرآن است. به همراهی و معرفی آقای مولانا عبدالعزیز کاتب خوشنویس بدین کتابخانه راه یافتم. در حدود ۳۰۰ کتاب چاپی و ۸ نسخهٔ خطی دارد :

۱- **مجموعه** : ۱- صرف میر (فارسی) از میر سید شریف جرجانی ، کاتب نظام الدین کعب ظهیر ، قرن ۱۲ ه ق. ۲- صرف (فارسی) ، خط نسخ قرن ۱۲ ه ق. ۳- علم تفسیر (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق.

۲- **سراجی** : (عربی) ، علم میراث ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق.

۳- **مجموعه** : (فارسی) ، ۱- گلستان ، ۲- بوستان ، خط نستعلیق خوش جلی ، کاتب ندارد ، کتابت ۱۲۶۹ ه ق.

٤- **کتاب طب** : (فارسی) ، کاتب محمد مظفر الدین کوهمروی در مطب مولوی حکیم کریم بخش (بهار گنج دهلی) ، ۱۹٤٥م.

۵- **کتاب طب** : (فارسی) ، ایضاً.

٦- **شرح سراج الارواح** : (پنجابی) . در علم صرف . شارح مولانا غلام ربانی ، کاتب مولوی سید حسین احمد شاه ، کتابت ۴۳۸۰ ه ق.

۷- **قانونچهٔ کهیوالی** : (پنجابی) در علم صرف به طرز کامره، شارح مولوی غلام رسول ، کاتب و کتابت (ایضاً).

۸- **شرح مائة عامل** : (پنجابی) ، کاتب (ایضاً).

۲٤۷- کتابخانهٔ مولوی محمد صادق هاشمی

[جامع مسجد میان عبدالعزیز ، کمیتی محله ، گلی نمبر ۳ ، راولپندی]

آقای مولوی محمد صادق رئیس مدرسهٔ اسلامیه هاشمیه و شاگرد مولانا خیر محمد (خیر المدارس ملتان) است. کتابخانهٔ کوچکی دارد که در حدود ۲۰۰ کتاب دارد. در مدرسه اش ٤ طالب علم و ۳ مدرس به حفظ قرآن و تدریس درس نظامی مشغول هستند و برای شاگردان «لنگر» و جای استراحت مهیا است . دو دستنویس در این کتابخانه موجود است :

Marfat.com

۱- **بیاض تقاریر ترمذی :** (اردو) ، در موضوع شرح احادیث و فقه و فتوی بر اساس عقیدهٔ ائمهٔ اربعه و اهل سنت و جماعت. شارح مولانا محمد شریف کشمیری ، کاتب مولوی محمد صادق هاشمی ، کتابت ۱۳۸۰ ه ق.

۲- **بیاض تقاریر بر بخاری :** (اردو) ، در شرح احادیث ، شارح مولانا خیر محمد رئیس خیر المدارس ملتان ، کاتب (ایضاً).

۲٤۸- کتابخانهٔ دارالعلوم جامعهٔ عربیهٔ مدنیه

[دارالعلوم جامعهٔ عربیهٔ مدنیه ، محلهٔ امیر پوره ، گلی نمبر ٦٥ ، راولپندی]

به همراهی آقای مولوی عبدالعزیز و به راهنمایی آقای سید قاری هدایت الله شاه به دارالعلوم جامعهٔ عربیه مدنیه رفتم. آقای مولانا محمد ملک هزاروی قادری رئیس این مدرسه است. وی فاضل دیوبند و ساکن دهرمیال (شنکیاری ـ هزاره) است. در حدود ٦٠ سال و ٦ فرزند دارد (۳ دختر و ۳ پسر). در مدرسه اش ۳۰ تا ۳٥ طالب علم و ٤ مدرس به تعلیم مشغول هستند و همگان از «لنگر» و «جا» برخوردارند. مدرسه در سال ۱۹٦۹ میلادی تأسیس شده است. در کتابخانه اش در حدود ۳٥۰۰ کتاب چاپی و در حدود ۳۰ نسخهٔ خطی موجود است :

۱- **قانونچهٔ کهیوالی :** (پنجابی) ، در صرف و نحو عربی ، کاتب مولانا ملک امان هزاروی ، قرن ۱٤ ه ق.

۲- **قانونچهٔ عبدالحق :** (فارسی) ، در نحو ، کاتب (ایضاً).

۳- **شرح کافیه :** (فارسی) ، در نحو کاتب (ایضاً).

٤- **الوافیه شرح کافیه :** (عربی) ، در نحو ، کاتب غلام قادر ، مالک پسر کاتب محمد صدیق قریشی ساکن رهبر معروف به لا بر شهر دارالامان ملتان.

٥- **میر قطبی :** (عربی) ، در منطق ، کاتب : الله بخش ، ۱۲۷۲ ه ق.

٦- **شرح منیة المصلی معروف به صغیری و کبیری :** (عربی) ، فقه ، قرن ۱۲ ه ق.

۷- **شرح شرح مائة عامل :** (فارسی) ، صرف و نحو ، کاتب ندارد ، کتابت ۱۲۹۲ ه ق.

Marfat.com

۸- **ترکیب** : (اردو) ، کاتب محمد ملک امان هزاروی .

۹- اگر پرسی که مالک این کدام است
نمی دانی که مالک ملک امان است

۹- **هادیهٔ سعدیه** : (فارسی) ، در منطق .

۱۰- **شرح سراج القادری** : (عربی) ، در موضوع قرائت .

۱۱- **تقریر شاطبی (تفسیر شاطبی)** : (عربی) ، در موضوع قرائت .

۱۲- **جوهر القرآن** : (اردو) ، در تفسیر قرآن از مولانا حسین علی صاحب استاد مولانا غلام الله خان مهتمم مدرسهٔ دارالعلوم تعلیم القرآن ، قرن ۱۲ ه ق .

نرتوپه :

۲٤۹- کتابخانهٔ مولوی غلام اکبر

[داکخانهٔ نرتوپه ، حضرو ، کیمبلپور]

این کتابخانه در روستای نرتوپه و در یک مسجد و زیر درختی عظیم به نام «صریخ» واقع است . روستای نرتوپه پیش از ۱۵ مسجد و در حدود ۱۰ هزار نفر جمعیت دارد . و مردم آن همه پشتو زبان هستند و شامل ۵ محله و هر محله یک قبیله دارد : ۱- محلهٔ وردک ، ۲- محلهٔ نسوزایی ، ۳- محلهٔ سید خیل ، ٤- محلهٔ علی آباد ، ۵- محلهٔ قلی داد .

در این کتابخانه در حدود ۱۲۰ کتاب چاپی و ۱۰ نسخهٔ خطی موجود است ، از جمله :

۱- **مجموعه** : ۱- مائة عامل ، (فارسی) ، کاتب زین العابدین نرتوپه ، خط نستعلیق ،
۲- شرح مائة عامل ، کاتب (ایضاً) .

۲- **رسائل صرف و نحو** : (فارسی) .

۳- **الترکیب المثالی** : (پشتو) .

٤- **تعویذات** : (فارسی و عربی) .

۵- **مجموعه** : ۱- صرف و نحو ، ۲- مراح الارواح از محمد نصیر .

Marfat.com

۶- مجموعه : ۱- رسالهٔ مردان غیب (ابدال و غوث و قطب) ، (فارسی) منثور ، ۲- قصیدهٔ امالی (عربی) ، منظوم ، خط نسخ ، ۳- کلید دانش (فارسی) از عبدالفتاح المدعو سید اشرف علی ، نسخهٔ ارزنده و جالب شامل سؤال و جواب علمی و ادبی و دینی ، ٤- اشعار فارسی ، ٥- دعا (عربی) ، ٦- شغل حبس نفس. همهٔ این مجموعه به دستور شیخ عبدالمنعم کتابت شده است و خط و کتابت خوب دارد .

۷- **کتاب الفقه و الفلسفه** : (عربی) ، خط نسخ ، ۱۱٦۰ ه ق .

۸- **شرح خیالی بر عقاید نسفی** : (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۲۵۰- کتابخانهٔ حاج سید محمد شاه

[نرتوپه ، حضرو ، کیمبلپور]

در این کتابخانه در حدود ۲۰۰ کتاب چاپی و بیش از ۵۰ نسخهٔ خطی و دستنویس دیدار کردم ، از جمله :

۱- **رسایل پشتو** : (پشتو) ، در صرف و نحو .

۲- **ناشناخته** : (عربی) ، خط خوش ، نثر و نظم در مسائل ادبی ، مثلاً : الحروف العاطفه ، مثال الامر صیغه .

۳-**مسائل نحو و صرف** : (فارسی) ، اوراق آشفته ، کاتب سید عبدالحمید شاه پدر مادر سید محمود شاه .

٤- **صیغة المشکلات** : (فارسی) ، قرن ۱۳ ه ق .

٥- **حواشی منطق قاضی حمد الله** : (عربی) .

٦- **منطق** : (عربی) ، کاتب سید محمود شاه .

۷- **معنی تصور و تصدیق** : (فارسی) ، کاتب (ایضاً) .

۸- **حاشیهٔ میرزا قطبیه** : (عربی) ، (ایضاً) .

۹- **حاشیهٔ میرزا بر شرح تهذیب** : (عربی) ، (ایضاً) .

۱۰- **حاشیهٔ مطول** : (عربی) ، ایضاً .

Marfat.com

۱۱- **متن الکافی بعون الکافی :** در علم عروض (عربی و فارسی) ، (ایضاً) .
۱۲- **شرح هدایة الحکمة :** (عربی) ، (ایضاً) .
۱۳- **رسالهٔ ریاضی و نجوم :** (فارسی) ، (ایضاً) .
۱٤- **مائة عامل و رسایل نحو :** (عربی و فارسی) ، قرن ۱۲ ه ق .

بهبودی :

۲۵۱- کتابخانهٔ مولانا غلام ربانی

[بهبودی ، حضرو ، کیمبلپور]

آقای مولانا حافظ غلام ربانی جیلانی پیش امام مسجد جامع بهبودی است . گفته شد که این مسجد جامع در قرن نهم هجری ساخته شده است . در کتابخانه اش در حدود ۱۵۰۰ کتاب چاپی و ۱۰ نسخهٔ خطی دیدار کردم . مردم روستای بهبودی همگان پشتو زبان هستند. البته اردو و فارسی و پنجابی هم می دانند و شامل ٦ محله است و هر محله به نام قبیله یی مشهور است : ۱- محلهٔ سادات خیل ، ۲- محلهٔ یوسف خیل ، ۳- محلهٔ آدم خیل ، ٤- محلهٔ بابا قلی زئی ، ۵- محلهٔ سلیمان خیل ، ٦- محلهٔ علی زئی . اینک چند نسخهٔ خطی :

۱- **شرح الوقایه :** (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .
۲- **شرح الوقایه :** (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .
۳- **عمدة الاسلام :** (فارسی) ، خط نستعلیق ، کاتب عبدالنبی ابن میان سیف الله ابن میان حبیب الله ساکن هزاره ، قرن ۱۱ ه ق .
٤- **شرح قصیدة الامالی :** (فارسی) ، ناقص .
۵- **فقه :** (عربی) ، ناقص .
٦- **کتاب پشتو :** (پشتو) ، منثور و منظوم ، در مطالب دینی و مناجات دستگیر .

۲۵۲- کتابخانهٔ مولانا فضل الهی

[بهبودی ، حضرو ، کیمبلپور]

در حدود ۱۰۰ کتاب چاپی و یک نسخهٔ خطی در نزد آقای مولانا فضل الهی موجود است :

۱- **شرح قصیدهٔ برده :** (پنجابی) ، خط نسخ خوش ، قرن ۱۲ ه ق .

Marfat.com

۲۵۳- کتابخانهٔ مولانا فضل الرحمان علی زئی

[بهبودی ، حضرو ، کیمبلپور]

آقای مولانا الحاج فضل الرحمان چشتی نظامی صابری علی زئی شخصیتی عالم و عارفی بینادل است . او را در خانه اش دیدار کردم . در دارالعلوم دیوبند و مظاهر العلوم سهارنپور تحصیل کرده است . وی مدیر جامعهٔ اسلامیهٔ رحمانیهٔ بهبودی است . در این مدرسه در حدود ۱۲۰ طالب علم و ۹ استاد مدرس به تعلیم و تعلم مشغول هستند . در کتابخانه اش در حدود ۳۰۰ کتاب چاپی و ۳۰ نسخهٔ خطی موجود است از جمله :

۱- **شرح تهذیب** : (عربی) ، از جلال الدین دوانی ، کاتب حافظ محمد صدیق ، ۱۱٤٦ ه ق .

۲- **مجموعه** : خزانة الفقه (عربی) ، از قاضی ابو بکر بن احمد بن عمر الحضاف البغدادی .

۳- **نصاب الاحتساب** : (فارسی) ، کاتب عطاء الله ولد مولانا مشرف ، تاریخ کتابت ۱۰۰٤ ه ق . نشان مهر «سراج الدین عبدالله» و «العبد حمید الدین» دارد .

٤- **کتاب حقایق** : (عربی) ، از عبدالله بن احمد بن محمود ابن نسفی ، کاتب رازی خان ولد عصام ، قرن ۱۱ ه ق .

۵- **مختصر الوقایه** : (عربی) ، از عبید الله بن مسعود ابن تاج الشریعه ، کاتب ولی احمد ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

٦- **شرح الیاس** : (عربی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق . برای گل احمد اخون زاده ساکن نرتوپه .

۷- **شرح منیة المصلی** : (عربی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

۸- **مختصر الوقایه** : (عربی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۹- **لاشناخته** : (فارسی و عربی) ، مسائل صرف و نحو ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۰- **جامع الفوائد لا حتوائها علی الفوائد غیر زوائد** : (عربی) ، از محمد صادق بن درویش محمد در صرف و نحو ، خط نسخ ، قرن ۱۱ ه ق .

Marfat.com

۱۱- **مجموعه** : ۱- مراح الارواح (عربی) ، ۲- منظومهٔ پشتو ، ۳- دعا (عربی) .
کاتب محمد آخوند زاده ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۲- **کتاب التصدیقات** : (عربی) ، جلد دوم ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۳- **مبارک شاه بر میر زاهد شرح تهذیب** : (عربی) جلد یکم ، خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق .

۱٤- **شرح عقاید عضدی** : از محمد بن اسد صدیقی دوانی ، مهر «سید بهادر علی خان» دارد قرن ۱۱ ه ق .

۱۵- **مجموعه** : ۱- شرح کافیه یا فواید ضیائیه معروف به شرح جامی ، (عربی) ، از جامی ، تاریخ تألیف ۸۹۷ ه ق ، کاتب عبدالله ، ۱۱۰٤ ه ق . ۲- مائة عامل منظوم (فارسی) .

۱٦- **فتوی حسب المفتین** : (عربی) ، قطع بزرگ ، خط نسخ ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۷- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة (میر ابو معین)** : (فارسی) ، رکن اول و دوم ، کاتب محمد بن خوش محمد در بلدهٔ سمرقند ، تذهیب و سرلوح و مجدول ، خط نسخ خوش ، مهر حافظ «محمد صدیق» دارد .

۱۸- **مطول** : (عربی) ، از علامه تفتازانی ، خط نسخ .

۱۹- **هدایة الاولین** : (عربی) ، در فقه .

لاهور :

۲۵٤- کتابخانهٔ فیروز الدین رازی

[خیابان بیدن ، شارهٔ ۱۵ کوچه سهابیر ، لاهور]

آقای پرفسور فیروز الدین رازی (ولادت ۱۹۱٤—وفات ۱۹٦۷م) استاد تاریخ و زبان و ادبیات فارسی در دانشکدهٔ دولتی لاهور و دانشکدهٔ خاور شناسی دانشگاه پنجاب بوده است و دارای تألیفات گونا گون به زبان فارسی و اردو از جمله «فرهنگنامه جدید فارسی» است که بدان واسطه «نشان سپاس» از دولت شاهنشاهی ایران دریافت داشته است و ۲۵ سال تدریس فارسی کرد .

Marfat.com

بعضی از تألیفات شادروان پرفسور فیروز الدین رازی بدین شرح است :

۱- **قند پارسی** : (دستور زبان) .
۲- **فرهنگ نامهٔ جدید** : (لغت اردو و فارسی و انگلیسی) .
۳- **خود آموز فارسی** : (۲ جلد) .
٤- **قند عجم** : (برای کلاس نهم).
۵- **قند پارسی** : (متن نظم و نثر) .
٦- **آموزگار فارسی** .
۷- **رسایل فارسی برای فوق لیسانس** .

در کتابخانهٔ رازی در حدود ۸۰۰۰ کتاب چاپی موجود است که ۹۵ در صد آنها به زبان فارسی و بیش از ٦۰ در صد آنها چاپ ایران و ۲۰ در صد آنها به طور هدیه بوده و جملات اهدایی و امضای اهدا کننده را دارا می باشد . نسخهٔ خطی در کتابخانهٔ فیروز الدین رازی ندیدم .

۲۵۵- کتابخانهٔ بدخشانی

[بدخشانی منزل ، ۲٦ مین رود (خیابان اصلی) ، سمن آباد ، لاهور]

آقای استاد مقبول بیگ بدخشانی دانشمندی بینادل و ایران شناسی عالی قدر است . وی را در مؤسسهٔ دایرة المعارف اردو دیدار کردم که در مطالعه و تحقیق غرق شده بود. آقای پرفسور مقبول بیگ بدخشانی در سال ۱۹۰۵ ولادت یافته است و زادگاه او سیالکوت است . پس از اتمام تحصیلات در دانشکدهٔ اسلامیه و دانشسرای عالی در لاهور به تدریس پرداخته است و تاکنون «نشان سپاس» از دولت شاهنشاهی ایران دریافت داشته و تألیفات گونا گون به زبان اردو و فارسی به دست داده است ، از جمله :

۱- **ادب نامهٔ ایران** : (اردو) .
۲- **تاریخ ایران** : (۲ جلد اردو) .
۳- **مقالات علمی و تحقیقی در دایرة المعارف اردو** .

Marfat.com

٤- **مقالات تحقیقی :** دربارهٔ زبان و ادبیات فارسی در تاریخ و ادبیات مسلمانان هند و پاک .

٥- **سولانای روم :** تمثیلات کی روشنی میں .

٦- **اردو لغت :** (اردو به اردو) .

۷- **سکینة الاولیاء :** (ترجمه به اردو) .

۸- **تدریس اردو :** برای سالمندان ایران .

۹- **ریاض الشعراء از علی قلی سلیم واله داغستانی :** (تصحیح و تحقیق برای چاپ) .

۱۰- سرزمین سعدی و حافظ یا سرزمین پهلوی .

در کتابخانهٔ استاد مقبول بیگ بدخشانی در حدود ۱۱۰۰ کتاب چاپی و ۱۰ نسخهٔ خطی موجود است از جمله :

۱- **ریاض الشعراء :** (فارسی) ، از علی قلی سلیم واله داغستانی ، خط نستعلیق سرلوح و نقاشی دندان موشی ، تاریخ کتابت ندارد .

۲- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة :** (فارسی) ، از ملامعین مسکین فراهی ، رکن سوم کتابت ۱۰۰۱ ه ق .

۲۵٦- کتابخانهٔ مولوی نبی بخش حلوایی

[مسجد جامع سیتی کوتوالی ، بیرون دروازه دهلی ، لاهور]

شادروان مولانا نبی بخش حلوایی از دانشمندان و علمای بزرگ استان پنجاب بوده است و در مدرسهٔ حافظ مولوی محمد عالم در سیالکوت تحصیل کرد . در سال ۱۳٦٤ ه ق وفات یافته است . تفسیر قرآن شریف را به زبان پنجابی منظوم در ۱۵ جلد به نام تفسیر نبوی نوشته و خودش چاپ کرده است و نیز ۱۸ جلد کتاب دیگر . می گویند حلوا می فروخت و از این راه مسجد و مدرسه ساخت و مقداری زمین داشت . آنرا فروخت و تفسیر قرآن را چاپ کرد به نام «تفسیر نبوی» . به همراهی آقای حکیم محمد موسی امرتسری و آقای علامه فاروقی و آقای میان جمیل احمد و آقای باغ علی نسیم بدین کتابخانه راه یافتیم . مسؤولیت کتابخانه فعلا بر عهدهٔ آقای باغ علی نسیم و علامه فاروقی است : در این کتابخانه در حدود ٦۰۰۰

Marfat.com

کتاب چاپی به زبان های مختلف و در موضوعات دینی و علوم قرآنی و تاریخی و ادبی موجود است و بیش از ۵۰ نسخهٔ خطی ، از جمله :

۱- **انواع شریف** : (پنجابی) از حافظ برخوردار ، کتابت ۱۲۷۸ ه ق ، خط نستعلیق برای خاطر حسن محمد و میان پنون .

۲- **در مجالس** : (فارسی) ، از سیف ظفر بوبهاری (نوبهاری) ، کتابت ۱۲۲۰ ه ق ، خط نستعلیق .

۳- **فتاوی برهنه** : (فارسی) ، از برهنه ، قرن ۱۲ ه ق .

٤- **انواع شریف** : (پنجابی) ، منظوم از حافظ برخوردار ، شامل : ۱- مفتاح السعادة ، ۲- احوال بی نمازان ، کاتب فرح بخش ، قرن ۱۲ ه ق .

۵- **مجموعه** : ۱- فالنامه (فارسی) ، ۲- خواب نامه (پنجابی) ، ۳- بیمار نامه (فارسی)، ٤- مقصود العاشقین ، ۵- ادعیه (فارسی و عربی) .

٦- **مجموعه** : ۱- تعویذات سید جماعت علی شاه ، ۲- خلاصهٔ فقر نامه از حضرت حافظ شاه جمال الله صاحب ، ۳- تعویذ الصبیان از پیر جماعت علی شاه علی پوری لاثانی ، کاتب مولوی نبی بخش حلوایی ، در این نسخه امضا و انشای پیر جماعت علی شاه دارد .

۷- **تقدیس الوکیل عن توهین الرشید و الجلیل** : (اردو) ، در علم مناظره (تاریخی مناظره بهاولپور) تألیف غلام پیر دستگیر هاشمی نقشبندی قصوری ، کاتب حافظ محمد نواز ، کتابت ۱۳۸۲ ه ق مطابق با ۱۹۵۳م .

۸- **کتاب التعویذات** : (فارسی و عربی و اردو) ، از چوراهی صاحب ، کاتب مولوی نبی بخش حلوایی ، کتابت ۱۳۳۳ ه ق .

۹- **مجموعه** : ۱- تعویذات (فارسی) ، ۲- فخر حکمت معروف به رسالهٔ علم القیافه (اردو) ترجمه و ترتیب حافظ فخر الدین و حکیم غلام نبی مالکان رسالهٔ حافظ صحت سنهٔ ۱۸۷۹ ه ق .

۱۰- **عمدة البیان فی اعلان مناقب النعمان** : (فارسی) ، از مولوی غلام دستگیر هاشمی قصوری شاگرد میان غلام محیی الدین قصوری ، کاتب حافظ محمد نواز نقشبندی مجددی ساکن میانوالی ، ۱۳۷۲ ه ق .

Marfat.com

۱۱- **بوستان سعدی :** (فار ی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۳ ه ق .

۱۲- **شمایل ترمذی :** (عربی) ، تألیف شیخ حافظ ابو عیسی محمد بن عیسی بن سورة الترمذی ، خط نسخ و تحریر ، قرن ۱۰ ه ق .

۱۳- **لغات بهار دانش :** (فارسی) ، از نظام الدین ، خط نسخ خوش ، قرن ۱۲ ه ق .

۱٤- **شرح انواع عبدالله :** (از پنجابی به فارسی) ، کتابت قرن ۱۳ ه ق . شامل رسایل : ۱- فرایض ، ۲- علوم ، ۳- رسالهٔ معاملات ، ٤- حصار الایمان ، ۵- رسالهٔ صیقل .

۱۵- **تحفة القرامین :** (فارسی) ، معروف به طب سفید ، از سید ولایت علی و به خط او .

۱٦- **تحفهٔ دوستان شرح بوستان :** (فارسی) ، از علامه عبید الله‌خویشکی قصوری ، کاتب برخوردار و از خواجه بن یوسف توم و توسکنهٔ قصور ، تاریخ کتابت ۱۹ محرم الحرام ، ۱۱۳۰ ه ق .

۱۷ - **شرح گلستان :** (فارسی) ، از عبدالله خویشکی قصوری .

۱۸- **صحیفة العلویة والتحفة المرتضویه :** (فارسی و عربی) ، از ادعیه و کلمات قصار علی ابن ابی طالب علیه السلام ، (چاپ شده در مطبع قادری در بندر سورت ۱۲۷۷ ه ق) .

۱۹- **تحفة السلطان :** (فارسی) ، کتابت ۱۲۷۱ ه ق (سنهٔ ۱۸ جلوس ابوالمظفر بهادر شاه پادشاه غازی) .

۲۰- **دیوان نعتی :** (فارسی) ، از محمد عبدالله متخلص به نعتی سهروردی ، کاتب حافظ غلام جیلانی امام مسجد دو منزلی (اندرون دهلی دروازه) ، آغاز :

نعتی به فکر و عقل چه گوید ثنا ترا
آنت نمی رسد دگر اینت نمی رسد

آرامگاه مولانا نبی بخش حلوایی داخل مدرسه و زیر کتابخانهٔ اوست ، و روی سنگ آرامگاه اینگونه حک شده است : «حضرت قبلهٔ عالم مولانا مولوی نبی بخش حلوایی حنفی القادری نقشبندی مجددی لاهوری رحمه الله ، تاریخ وصال ۱٤ ذی قعده

Marfat.com

۱۳٦٤ هجری قمری مطابق ۱۷ کتک سنهٔ ۲۰۰۸ بکرامی موافق یکم نومبر ۱۹٤٤م . قطعهٔ تاریخ :

هو گئی واصل بہ حق ہین همدمو — عالم ذی مرتبت وہ دین پناہ
بندۂ حق صاحب فضل و کمال — عظمت علم و حکم کی پادشاہ
الفت خیرالبشر کی فیض سے — خلد میں داخل ہوئی باعزوجاہ
کہہ گیا ملهم فدا سے سال وصل — از سر الهام مغفور الہ

شرقپور شریف :

۲۵۷- کتابخانهٔ میان جمیل احمد شرق پوری

[شرق پور ، ضلع شیخوپورہ]

با معرفی آقای حکیم محمد موسی امرتسری با آقای مولانا میان جمیل احمد نقشبندی شرق پوری آشنا شدم و به همراه و در اتومبیل ایشان به شرق پور رسیدم .

دربار و آستانهٔ میان شیر محمد شیر ربانی درشرق پور قرار دارد و درآنجا همواره گروهی از مریدان در حال زیارت هستند. ما هم به راهنمایی آقای میان جمیل احمد و فرزندش میان سعید احمد درگاه و آرامگاه میان شیر محمد شیر ربانی را زیارت کردیم و من این جملات را از روی سنگ مزار او یادداشت کردم :

آستانهٔ عالیهٔ خضر راه طریقت ، آفتاب سپهر حقیقت ، شاهباز فضای معرفت ، عاشق ربانی ، عارف حقانی ، شیریزدانی ، اعلیحضرت میان شیر محمد شرق پوری . . . تاریخ وصال (وفات) ۳ ربیع الاول سنهٔ ۱۳٤۷ هجری قمری . . . . مرکز انوار ذات ، میان شیر محمد ،

حضرت شیر محمد آفتاب علم و دین — جلوهٔ آیینهٔ انوار رب العالمین
معدن جود و سخا و چشمهٔ صدق و صفا — ناقصوں پر ہے کرم بہر محمد مصطفی
مایهٔ بیمایگان و چارهٔ بیچارگان — حضرت شیخ محمد دستگیر بیکسان

هر کس که به درگاه تو آید به نیاز — محروم ز درگاه توکی گردد باز

جایی که زاهدان به هزار اربعین رسند — مست شراب عشق به یک آه می رسد

Marfat.com

آرامگاه میان غلام الله پدر میان جمیل احمد نیز در کنار برادرش شیر ربانی است و در سال ۱۳۷۷ هجری قمری وفات کرده است و این بیت را از روی سنگ آرامگاه یادداشت کردم :

ای شهید الفت محبوب رب العالمین
ای طریقت را امام و وی شریعت را امین
زین و زیب مسند شیر محمد مصطفی
چشم الطاف و کرم بر ناقصان بهر خدا

در کنار آرامگاه ، عیدگاه یا جایگاه مراسم عُرس قرار داشت که بسیار وسیع بود . خانهٔ آقای میان جمیل احمد چهار طبقه دارد و کتابخانه در طبقهٔ چهارم واقع شده است . در این کتابخانه در حدود ۶۰۰۰ کتاب چاپی و بیش از ۱۱۰ نسخهٔ خطی موجود است و همه کتابهای چاپی و نسخه‌های خطی در قفسه های زیبا و آراسته قرار دارد . اینک چند نسخهٔ خطی :

۱- **مجموعه :** ۱- مسائل زنان ، (فارسی) ، از عبدالکریم بن مخدوم در ویزه ، کاتب مراد ، ۱۰۹۹ ه ق ، مالک پی پی پیکر ، ۲- ناشناخته (فارسی) ، کاتب جهجو ، برای جان محمد ، ۳- رشید المجالس ، کاتب میر شیخ جهجو ابن والیمحد ابن محمد حیات معروف به نالبند ، ۱۰٤٤ ه ق .

۲- **تفسیر یعقوب چرخی :** (فارسی) ، از یعقوب بن عثمان محمود بن الغزنوی ثم الجرخی ثم الشیرازی ، خط نستعلیق ، قرن ۱۰ ه ق .

۳- **مختصر الوقایه :** (عربی) ، از عبید الله مسعود تاج الشریعه ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .

٤- **مسائل فقهی :** (فارسی) ، در حدود ۵۰۰ صفحه خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق .

۵- **مجموعه :** ۱- عمدة الاسلام ، (فارسی) ، کاتب عبدالواحد ، ۱۱۱۲ ه ق ، ۲- شرح ٤ حدیث (فارسی) .

۶- **طوطی نامه :** (فارسی) ، از ضیاء نخشبی ، خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق .

۷- **مجموعه :** ۱- حصن الحصین من کلام سید المرسلین (عربی) ، از محمد بن محمد بن محمد بن جزیری (جذلی) ، ۲- حواشی میر محمد المشتهر به محمد ولی میر باقی ، کاتب محمد شریف مولانا محمد الحسینی ، ۱۰۹۳ ه ق در بخارا .

Marfat.com

۸- **مجموعه** : (عربی و فارسی) ، ۱- شرح قصیدهٔ امالی (فارسی)، ۲- وصیت نامهٔ رسول (ص)، فارسی ، ۳- مؤید الا تساب ، (فارسی) ، از درویش محمد بن شیخ حبیب شیخوپوری در مسائل ضروری حساب ، ۳- انتخاب سراج الهدایه در ده فصل (فارسی) ، ٤- احادیث رسول (ص) ، ٥- برهان العارفین در علم تذکیر و وعظ (فارسی) در ۲۰ باب ، ٦- برهان العارفین (فارسی) ، در ٤۰ باب و ٦٥ حکایت ، ۷- دیوان المعملات از ابو سعید عمر غفاری ، (فارسی) ، ۸- رسایل دعایی (فارسی و عربی) ، ۹- تکمیل الایمان و تقویة الایقان (مختصر) ، ۱۰- آداب تعلم و تعلیم در چهارده باب (فارسی) ، ۱۱- مسائل اعتقاد از ابراهیم بن فضل الله فارسی ، قرن ۱۱ ه ق . این مجموعه ارزش ویژه دارد و بازهم رسایل کوچکی دارد که نام آنها را نتوانستم بیابم .

۹- **انواع عبدالله** : (پنجابی) ، تاریخ کتابت ، ۱۱٤٦ ه ق (در زمان محمد شاه پادشاه) .

۱۰- **مسائل فقه** : (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۱- **مجموعه** : ۱- خلاصة التجوید (پنجابی) ، کتابت ۱۳۱۸ ه ق ، مالک حافظ نور محمد ساکن جند در خدمت حافظ جی صاحب ، ۲- سراج الطالبین (پنجابی) کتابت ۱۳۱۷ ، کاتب سید فیض علی شاه وهب الله .

۱۲- **جنگ اشعار** : (فارسی) ، قرن ۱۲ ه ق .

۱۳- **مسائل فقه** : (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق ، خط نستعلیق .

۱٤- **اسکندر نامه** : (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق .

۱٥- **مجموعه** : (پنجابی و فارسی) : ۱- نور نامه ، ۲- وصیت نامه ، ۳- قصهٔ بی بی فاطمه زهراء (ع)، ٤- ناشناخته ، ٥- شرح احادیث ، کتابت ۱۰۳۷ ه ق .

۱٦- **مسائل فقه** : (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۰ ه ق .

۱۷- **مجموعه** : (فارسی) ، ۱- رموزات شیخ عبدالجلیل ، ۲- مجموعهٔ سلطانی ، ۳- رسایل شیخ عبدالجلیل ، ٤- مکتوبات شیخ عبدالجلیل ، ٥- مکتوبات شیخ عبدالجلیل ، ٦- رقعات جامی ، ۷- مفتاح الخیرات ، کاتب بولاق پدر شیخ

Marfat.com

عبدالحکیم معروف به قریشی ، ۸- شرح اسماء الحسنی (فارسی) ، ۱۰۷۷ ه ق . ۹- تحفة الابرار (مثنوی) از جامی .

۱۸- **تفسیر حسینی :** (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق .

۱۹- **مجموعه :** (پنجابی و فارسی) ، ۱- نجات المؤمنین ، ۲- ترجمهٔ آسانی از میان غلام رسول ، کاتب عبدالرحمان ، ۳- لباب الاخبار (فارسی) از محمد بن محمود ، ٤- ناشناخته (پنجابی) .

۲۰- **مجموعه :** ۱- سراج الطالبین (فارسی) ، از شیخ احمد ولد شیخ محمد امین ابی محمد فیض الله قریشی عباسی ساکن قصبهٔ قصور ، ۲- انشای هرکرن ، ۱۰۹۲ ه ق .

۲۱- **مقدمهٔ قواعد القرآن :** (فارسی)، از محمد بن خداداد سمرقندی ، در ۱۲ باب و در موضوع علم تجوید ، در عهد ابوالغازی عبید الله خان بهادر .

۲۲- **انشای امیر خسرو دهلوی :** (فارسی) ، کاتب ندارد ، کتابت ۱۱۳۵ ه ق. **آغاز :** «عنوان نامهٔ خیالات از مثنوی کمالات صوری و معنوی امیر خسرو دهلوی بیار است» .

۲۳- **رؤیة المآل فی الآمال :** (عربی) ، از غلام رسول أبن مولوی حسن القصوری شامل اثنی عشرة مقابلة مستویا بروج السماوی .

۲٤- **اعجاز عیسوی :** (فارسی) ، ملقب به مصقل تحریف ، سال تألیف ۱۸۵۳ (چاپ شده در مطبع منعمیه) ۱۲۷۱ ه ق .

۲۵- **مجموعه :** ۱- سراج الحفاظ (فارسی) ، در ۱۰۵ باب از فقیر الله داد ابن عبدالحکیم ، ۲- رسالهٔ متشابهات قرآن (فارسی) ، ۳- جواهر الفرید (فارسی) ، کاتب محمد شفیع قندهاری ، ٤- رسالهٔ قرائت (فارسی و عربی) .

۲٦- **منظومهٔ پنجابی :** (در فرایض ، خط نسخ) .

۲۷- **سر اکبر :** (فارسی) ، از محمد داراشکوه ، کاتب شیخ قاسم ، خط تحریر .

۲۸- **منیة المصلی و غنیة المبتدی :** (عربی) .

۲۹- **نصاب الصبیان :** (فارسی و عربی) ، از ابو نصر فراهی ، کاتب نور محمد برای لاله دو پنجند ، تاریخ کتابت ۱۰۹۰ ه ق .

Marfat.com

۳۰- **کتاب الفقه** : (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۱ ه ق .

۳۱- **مجموعه** : ۱- دقایق الایمان ، از قلندر علی الحسینی صمدانی (اردو) ، ۲- مصباح العاشقین ، (منثور و منظوم) از بهاء الدین بن ابراهیم تبسه بندگر قاضی حمید الدین ناگوری ، فارسی ، کاتب میان غلام محمد و میان غلام حسین بن عبدالله ساکن قصور.

۳۲- **هفت مناظره** : (اردو) ، در مسألهٔ مسلمان و مسیحی .

۳۳- **کتاب الفقه** : (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .

۳٤- **تفسیر قرآن** : (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق (تفسیر ناشناخته) .

۳۵- **مسائل دین** : (فارسی) ، خط نستعلیق خوش ، قرن ۱۱ ه ق .

۳٦- **کتاب عرفان** : (فارسی) ، در حدود ۱۰۰۰ صفحه دارد، (ناقص) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق .

۳۷- **طب شفا** : (عربی) ، خط تحریر ، قرن ۱۲ ه ق .

۳۸- **تفسیر سورهٔ یوسف** : (عربی) ، خط نسخ ، قرن ۱۲ ه ق .

۳۹- **بحرالمعانی** : (فارسی) ، از محمد نصیر الدین جعفر الملک الحسینی به خط مؤلف ، خط تحریر .

٤۰- **لغات فارسی** : (ناقص) ، تقریباً ۱۵۰۰ صفحه ، خط نسخ ، قرن ۱۱ ه ق .

٤۱- **مناظرهٔ مسلمان و مسیحی** : (اردو) ، خط تحریر (به خط مؤلف) .

٤۲- **مجموعه** : (فارسی) ، ۱- مسائل دین و عرفان ، ۲- احکام الصلوة ، تألیف در عهد اورنگ زیب بهادر پادشاه ، ۳- مصباح القلوب (فارسی) ، ۱۱۰۹ ه ق .

٤۳- **چهل حدیث** : (فارسی) ، خط نستعلیق خوش .

٤٤- **مجموعه** : ۱- راحت القلوب (فارسی) ، ۲- مبدیٔ الجهان از شیخ عیسی الصوف (فارسی) ، ۳- ناشناخته (فارسی) ، ٤- مسائل عرفان و دین از عبدالله واعظ ملتانی (فارسی) ، قرن ۱۱ ه ق .

٤۵- **شرح احادیث** : (عربی) ، قرن ۱۰ ه ق ، خط نسخ .

Marfat.com

فهارس ششگانهٔ کتابخانه های پاکستان

۱ ـ فهرست موضوعات نسخه های خطی

۲ ـ فهرست اسامی وکلماتی که ازروی نشان مهرها خوانده شده است

۳ ـ فهرست نامهای نسخه های خطی وکتابهای چاپی ورسایل

٤ ـ فهرست نامهای اشخاص و قبایل و فرقه ها وسلسله ها

۵ ـ فهرست نامهای کتابخانه ها وکتابفروشی ها

٦ ـ فهرست نامهای جای ها

درست نامه

Marfat.com

۱- فهرست موضوعات نسخه های خطی

آ

آب زمزم ۳۲۳
آثار باستانی ۲۶
آداب ۱۷۷
آشپز خانه ۱۴۸
آلات حرب قدیم ۵۶
آلات موسیقی ۴۲ ، ۵۴
آواز خوانی ۵۴
آیات قرآن ۷۲
آیینه کاری ۵۴
آیین نگاری ۱۳۴

الف

ابدال ۴۳۵
ابیات فارسی ۲۰۰
اجرک (شاید ازرف) ۴۲
احادیث ۱۳ ، ۷۸ ، ۲۴۷ ، ۳۲۱
احادیث سرخسی ۱۷۲
احادیث نبوی ۷۲
احادیث و خطبه های رسول اکرم (ص) ۲۱
احوال بزرگان خاندان چشتیه ۱۹۰
اخبار بخارا ۷۶
اخلاق ۱۷۷
اخلاق و اعمال مردمان ۳۱۲
ادب ۳۱، ۹۱ ، ۱۰۸ ، ۱۳۹ ، ۱۸۵ ، ۲۵۰ ، ۳۰۳
ادب عربی ۶۸
ادب فارسی ۶۸
ادبی ۱۹۸ ، ۲۹۳
ادبیات فارسی ۳۴۰
ادعیه و اوراد (رک : بیاض) ۸ ، ۸۲
ارتش پاکستان ۳۱۸
اردو (ادب و زبان و لغت و ـ ـ ـ) ۲، ۴، ۷، ۱۳، ۲۰ ، ۲۱ ، ۲۳ ، ۲۵ ، ۳۴ ، ۳۶ ، ۴۰ ، ۴۱ ، ۴۳ ، ۴۶ ، ۵۳ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۴ ، ۶۷ ، ۷۴ ، ۷۹ ، ۸۰ ، ۸۹ ، ۹۰ ، ۹۳ ، ۹۵ ، ۹۸ ، ۱۰۱ ، ۱۰۲ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۶ ، ۱۱۹ ، ۱۳۲ ، ۱۳۷ ، ۱۳۸ ، ۱۳۹ ، ۱۴۰ ، ۱۴۶ ، ۱۵۱ ، ۱۵۹ ، ۱۶۷ ، ۱۷۰ ، ۱۸۰ ، ۱۸۲ ، ۱۸۳ ، ۱۸۵ ، ۱۸۶ ، ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۹۲ ، ۱۹۵ ، ۱۹۶ ، ۱۹۷ ، ۱۹۸ ، ۱۹۹ ، ۲۰۰ ، ۲۰۲ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴ ، ۲۰۶ ، ۲۰۷ ، ۲۰۹ ، ۲۱۰ ، ۲۱۲ ، ۲۲۳ ، ۲۲۴ ، ۲۲۵ ، ۲۲۶ ، ۲۲۷ ، ۲۲۸ ، ۲۲۹ ، ۲۳۰ ، ۲۳۲ ، ۲۳۴ ، ۲۳۵ ، ۲۳۶ ، ۲۳۸ ، ۲۴۱ ، ۲۴۳ ، ۲۴۷ ، ۲۶۰ ، ۲۶۱ ، ۲۶۶ ، ۲۷۹ ، ۲۸۰ ، ۲۸۲ ، ۲۸۴ ، ۲۸۵ ، ۲۸۶ ، ۲۸۸ ، ۲۸۹ ، ۲۹۰ ، ۲۹۲ ، ۲۹۳ ، ۲۹۵ ، ۲۹۶ ، ۲۹۷ ، ۳۰۱ ، ۳۰۲ ، ۳۰۳ ، ۳۰۵ ، ۳۰۸ ، ۳۱۱ ، ۳۱۲ ، ۳۱۴ ، ۳۱۵ ، ۳۱۷ ، ۳۱۹ ، ۳۲۰ ، ۳۲۱ ، ۳۲۲ ، ۳۲۴ ، ۳۲۷ ، ۳۳۱ ، ۳۳۳ ، ۳۳۴ ، ۳۳۶ ، ۳۳۸ ، ۳۳۹ ، ۳۴۰ ، ۳۴۱ ، ۳۴۷
اردو عربی ۳۰۶
اردو فارسی ۳۲۱
اسامی داروها ۲۷۷
اسب ۷۸
اسلامیات (رک : علوم اسلامی) ۸۹ ، ۱۲۰

Marfat.com

اسلحه های گرم و سرد ۴۲ ، ۶۳
اسماء الرجال ۵۸
اسناد تاریخی ۳۱
اسناد و تصاویر علمی ۲۸۸
اشرفی ۷۸
اشعار اقبال ۲۰
اشعار پشتو ۲۱
اشعار پنجابی ۲۰۷
اشعار عربی و فارسی ۳۸
اشعار فارسی ۳۲۴
اشکال و اذکار سلسلهٔ نقشبندیه ۱۶۵
اصطرلاب ۷۱
اصول ۱۳۰
اصول حدیث ۴۸
اصول الفقه ۳۱۱
اصول فقه ۶۸ ، ۲۵۸ ، ۳۰۴ ، ۳۱۱
اصول فقه حنفی ۳۸
اصول فقه و علم کلام ۲۱۳
اعتقاد اهل سنت و جماعت ۱۷۳
اقبال شناسی ۹۰ ، ۱۰۴
اقبالیات (رک : اقبال شناسی) ۱۲۰
امضای پیر جماعت علی شاه ۳۴۱
امضاعی داعی الاسلام ۱۱۷
امضای فرزند سلطان دیپو ۱۱۳
انبه (رک : آم) ۵۴
انشاء ۱۳۴ ، ۳۲۸ ، ۳۳۰
انشای پیر جماعت علی شاه ۳۴۱
انشای فارسی ۶۸ ، ۱۲۷ ، ۱۵۷
انگلیسی (زبان و ادب و لغت —) ۷ ، ۲۱ ، ۲۵ ، ۳۲ ، ۳۴ ، ۳۶ ، ۳۷ ، ۴۳ ، ۴۶ ، ۶۴ ، ۹۳ ، ۱۰۱ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۰۶ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۲۹ ، ۱۳۲ ، ۱۸۰ ، ۲۳۹ ، ۲۶۵ ، ۲۸۰ ، ۲۸۸ ، ۲۹۷ ، ۳۰۲ ، ۳۱۱ ، ۳۱۷ ، ۳۳۹
اوراد و اذکار عرفانی ۳۱۲
اوراد و وظایف ۲۵۸
اولین سکه های ضرب شده در زمان هخا منشی‌ها ۱۴۶
اهل سنت و جماعت ۱۷۳ ، ۱۷۵ ، ۲۰۲
اهورا مزده و زرتشت از مکشوفات ناحیهٔ باجور در استان سرحد ۱۴۶
ایلو پیتهی ۳۱۰

ب

بخاریان ۱۹
برگ درخت نیم ۲۷ ، ۱۰۴
برگ های تنباکو ۲۷
بزرگان ادب پنجابی و فارسی ۸۹
بزرگان خانقاه موسی زئی ۱۶۶
بلوچی (زبان و ادب و لغت —) ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۶ ، ۱۰۴ ، ۱۹۹
بنگالی ۲۳۲
بوته و گل نگاری ۵۳ ، ۳۳۱
بهار ۱۲۶ ، ۲۳۱
بیان نماز شب ۲۷۷

پ

پادشاهان مغول ۳۲۰
پاکستان شناسی ۳۱
پاکستانیات (رک : پاکستان شناسی) ۱۲۰
پرنده (خط —) ۲۲۱
پزشکی ۹۸ ، ۱۹۹
پشتو (ادب و زبان و لغت و —) ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۵ ، ۲۶ ، ۲۸ ، ۴۱ ، ۵۷ ، ۸۹ ، ۱۱۴ ، ۱۴۶ ، ۱۵۱ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۲۰۶ ، ۲۰۷ ، ۲۰۹ ، ۲۱۵ ، ۲۳۹ ، ۲۴۷ ، ۲۴۹ ، ۲۶۱ ، ۲۶۲ ، ۳۱۱ ، ۳۱۷ ، ۳۲۹ ، ۳۳۴ ، ۳۳۵ ، ۳۳۶
پشتو و فارسی ۱۴۲
پنجابی (ادب و زبان و لغت —) ۶ ، ۷ ، ۱۳ ، ۲۸ ، ۵۳ ، ۴۶ ، ۷۱ ، ۸۰ ، ۸۲ ، ۸۳ ،

Marfat.com

۸۵ ، ۸۶ ، ۸۷ ، ۸۸ ، ۸۹ ، ۹۰ ، ۹۵ ،
۹۸ ، ۹۹ ، ۱۰۰ ، ۱۰۱ ، ۱۰۲ ، ۱۰۳ ،
۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۹ ، ۳۰: ،
۱۳۲ ، ۱۳۹ ، ۱۴۶ ، ۱۶۷ ، ۱۷۱ ،
۱۸۸ ، ۱۹۲ ، ۱۹۹ ، ۲۰۰ ، ۲۰۱ ،
۲۰۳ ، ۲۰۶ ، ۲۰۹ ، ۲۱۰ ، ۲۱۲ ،
۲۱۳ ، ۲۲۰ ، ۲۲۱ ، ۲۲۲ ، ۲۲۳ ،
۲۲۶ ، ۲۴۲ ، ۲۹۰ ، ۲۹۱ ، ۲۹۴ ،
۲۹۶ ، ۲۹۷ ، ۳۰۰ ، ۳۰۲ ، ۳۰۷ ،
۳۱۱ ، ۳۱۲ ، ۳۲۰ ، ۳۳۰ ، ۳۳۲ ،
۳۳۶ ، ۳۴۰ ، ۳۴۱ ، ۳۴۲ ، ۳۴۵ ،
۳۴۶
پند و اندرز ۲۶۲
پیران راشدیه ۴۱
پیر خانوادهٔ سلسلهٔ موسی زئی ۱۷۲

ت

تا بلوها ۵۹
تابلوهای تاریخی ۲۶
تا بلوهای نقاشی ۵۴
تا بلوی زن ۲۰
تا بلوی شعر اقبال ۲۰
تا بلوی شعر خیام ۲۰
تاریخ ۱ ، ۱۳ ، ۵۰ ، ۵۵ ، ۶۸ ، ۸۲ ، ۱۸۸ ،
۲۵۰
تاریخ ادبیات فارسی ۹۰
تاریخ ایران ۹۰
تاریخ پاکستان ۳۷
تاریخ سند ۳۷
تاریخ شعر ۹۰
تاریخ فارسی ۶
تاریخ و اخبار بخارا ۷۶
تاریخ و ادب و دین ۳۰۳
تاریخی ۲۹۳
تاریخی مناظره بهاولپور ۳۴۱
تبرزین ۵۶
تجوید ۶۸ ، ۲۹۰
تحریر (خط —) ۱۱ ، ۱۲۵ ، ۱۲۶ ، ۳۳۰ ، ۳۴۲
تدریس فارسی ۳۳۱
تذهیب ۳۳۱
ترکی (ادب و زبان و لغت —) ۹ ، ۱۱۴
ترنج ۳۱۱ ، ۳۳۱
تصاویر امیران تالپور ۶۳
تصوف (رک : عرفان) ۵۲ ، ۵۳ ، ۶۸ ، ۸۷ ،
۱۰۸ ، ۱۵۰ ، ۱۷۲ ، ۱۷۴ ، ۱۷۷ ، ۱۹۰ ،
۲۰۲ ، ۲۱۰ ، ۲۱۱ ، ۲۱۲ ، ۲۲۱ ، ۲۲۲ ،
۲۴۰ ، ۲۸۲
تصوف و عرفان ۱۳۴
تعاویذ ۲۲۹
تعلیق (خط —) ۲۳۳ ، ۲۳۴ ، ۲۵۰
تعلیق زیبا (خط —) ۱۹۷
تعلیمات و تلقینات شاه محمد رمضان شهید ۱۹۰
تعویذ ۷۱ ، ۱۰۸
تعویذات و وظایف ۳۱۹
تفسیر ۱ ، ۳۱ ، ۳۸ ، ۴۶ ، ۵۵ ، ۵۹ ، ۶۸ ،
۶۹ ، ۷۵ ، ۷۸ ، ۹۸ ، ۱۰۸ ، ۱۱۰ ،
۱۲۷ ، ۱۲۸ ، ۱۹۴ ، ۲۱۰ ، ۲۹۰ ،
۳۰۴ ، ۳۳۴
تلاوت قرآن ۷۴
تنبور ۴۶
توتیا ۲۷
توحید ۲۱۳

ث

ثلث (خط —) ۱۱ ، ۱۴ ، ۷۸ ، ۱۱۸ ، ۱۲۵ ،
۱۲۶ ، ۱۲۷ ، ۲۲۱ ، ۲۳۳ ،
ثلث ترکستانی (خط —) ۱۴۷
ثلث تزیینی (خط —) ۱۱۷
ثلث خوش (خط —) ۲۱۸ ، ۲۲۱ ۲۹۳
ثلث یا تحریر «سنبت» ۱۹۵

Marfat.com

ج

جامعه شناسی ۱۰۴
جانور شناسی ۲۴۸
جت (رک : زوت) ۴۲
جراحی ۲۴۸
جذبات قیصر خان نظامانی ۵۴
جسمانیات ۲۷۴
جشن تاجگذاری شاهنشاه آریا مهر و شهبانو ۹۴
جفر ۷۱
جلی (خط نستعلیق و ثلث —) ۱۱ ، ۱۵
جلد سازی ۱۳ ، ۳۳۱
جمعیت علمای پاکستان ۴۲
جنگ آزادی ۱۹۱
جنگ آزادی مسلمانان هند ۲۸۷

چ

چشتیه ۳۰۹
چینی (زبان و خط —) ۱۸۰

ح

حافظ شناسی (رک : حافظیات) ۱۲۰
حافظیات ۱۲۰
حدیث ۳۱ ، ۵۱ ، ۶۵ ، ۶۸ ، ۷۵ ، ۱۰۸ ، ۱۲۷ ، ۱۴۳ ، ۲۵۴ ، ۲۹۰ ، ۲۹۶ ، ۳۰۴ ، ۳۲۲
حدیث و فقه ۳۰۶
حروف عاطفه ۳۲۲
حساب ۱۳۹ ، ۲۴۹
حکایات عرفانی و اخلاقی ۲۵۴
حکمت ۹۷ ، ۱۶۷
حکمت و فقه و ادب ۱۶۷
حلقهٔ مراقبه ۱۹۹
حلوا ۳۴۰

خ

خطاطی ۱۳
خط اسد ۱۸۴
خطبه ۲۰۰
خط بهار (رک : خط ثلث ترکستانی) ۱۴۷
خط بهزاد ۵۸
خط تحریر ۳۱۰ ، ۳۴۶
خط تحریر ۳۱۱ ، ۳۱۳
خط تعلیق ۲۴۱ ، ۲۵۴ ، ۲۵۵
خط ثلث ۱۴۳ ، ۱۴۷
خط ثلث جلی ۱۶۴
خط ثلث خفی ۱۴۲
خط خوش نستعلیق ۳۳۰ ، ۳۳۱
خط ذوالجناح ۱۸۴
خط شکسته ۱۴۷ ، ۳۲۰
خط شکستهٔ خفی ۱۷۳
خط غبار ۱۸۴
خط قرآنی ۱۸۴
خط کوفی ۵۷ ، ۱۰۴
خط گلزار ۱۸۴
خط نستعلیق ۱۲۸ ، ۱۳۶ ، ۲۸۲ ، ۲۸۴ ، ۳۰۶ ، ۳۰۷ ، ۳۰۹ ، ۳۱۰ ، ۳۱۱ ، ۳۱۳ ، ۳۱۵ ، ۳۱۷ ، ۳۲۰ ، ۳۲۴ ، ۳۲۶ ، ۳۳۷ ، ۳۳۸ ، ۳۴۰ ، ۳۴۱ ، ۳۴۳ ، ۳۴۴ ، ۳۴۷
خط نسخ ۳۰۵ ، ۳۰۶ ، ۳۰۷ ، ۳۰۸ ، ۳۰۹ ، ۳۱۱ ، ۳۱۳ ، ۳۱۴ ، ۳۱۵ ، ۳۱۶ ، ۳۱۸ ، ۳۲۰ ، ۳۲۴ ، ۳۲۶ ، ۳۲۷ ، ۳۳۸ ، ۳۴۴ ، ۳۴۷
خط نسخ و تحریر ۳۴۲
خط نیریزی ۳۰۷
خفی (خط نستعلیق —) ۱۱ ، ۱۵
خواص ادعیه ۲۶۹
خوش نویسان بزرگ ۱۱
خوش نویسان معروف و گمنام ۱۵

د

درس نظامی ۳۱۳ ، ۳۱۴ ، ۳۳۲

Marfat.com

دستنویس (رک: مشقی) ۱۹۶
دستور خواندن در فارسی ۲۲۲
دستور زبان لوگاندا ۲۲۵
دعا ۳۲۶
دعا و تعویذ ۱۳۷
دوایر زربن ۳۳۱
دورهٔ صفویه و مغول ۱۶۷
دولت شاهنشاهی ایران ۳۳۸ ، ۳۳۹
دین ۹۷ ، ۱۳۹ ، ۳۰۳
دین و ادب ۱۵۰

ذ

ذکر اخفی ۳۰۹
ذکر خفی ۳۰۹
ذکر قلبی ۳۰۹

ر

رسم الخط کوفی ۲۴۸
رقاع (خط ــ) ۴۱ ، ۲۳۳
رمل ۷۱ ، ۱۲۶ ، ۲۶۴
رمل و ستاره شناسی ۱۲۹
روش ابن سینایی ۳۲۰
روش دیویی (ملویل ــ) ۲۵ ، ۲۹ ، ۳۳ ، ۱۰۲ ، ۱۳۲
روش یونانی ۳۲۰
ریاضی ۶۸
ریاضیات ۱۸۸ ، ۲۳۴
ریحان ۲۲۱ ، ۲۳۳

ز

زبان اردو ۵ ، ۱۳ ، ۳۷ ، ۳۱۰ ، ۳۲۰ ، ۳۲۲ ، ۳۲۵
زبان اردو و انگلیسی ۲۴ ، ۳۲
زبان اردو و فارسی ۳۳۹
زبان انگلیسی ۵ ، ۱۳ ، ۲۴ ، ۲۸ ، ۳۳ ، ۶۱ ، ۳۱۰
زبان انگلیسی و فارسی ۹۴
زبان بلوچی ۲۴
زبان پشتو ۲۱
زبان پنجابی ۱۰۶ ، ۳۱۰ ، ۳۴۰
زبان سندی ۲۸ ، ۴۹
زبان فارسی ۳۱۰ ، ۳۲۲ ، ۳۳۹
زبان ترکی ۱۹۷
زبان شناسی ۱۰۴
زبان عربی ۱۳ ، ۲۸ ، ۱۰۵ ، ۱۴۳ ، ۳۱۰
زبان و ادبیات فارسی ۳۴۰
زبان عربی و اردو ۳۰۹
زبان عربی و فارسی ۱۱۳
زبان فارسی ۵ ، ۱۳ ، ۲۱ ، ۲۴ ، ۳۰ ، ۳۲ ، ۳۷ ، ۴۴ ، ۴۵ ، ۴۸ ، ۶۳ ، ۶۴ ، ۷۴ ، ۷۵ ، ۷۶ ، ۷۹ ، ۸۹ ، ۹۴ ، ۹۶ ، ۹۸ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۰۶ ، ۱۱۲ ، ۱۲۷ ، ۱۳۸ ، ۱۴۱ ، ۱۴۲ ، ۱۴۳ ، ۱۴۵ ، ۱۹۹ ، ۲۸۸ ، ۳۰۷ ، ۳۰۹
زبان فارسی و اردو ۱۶۸
زبان فارسی و سندی ۱۴۷
زبان فارسی و عربی و اردو ۳۴
زبان لوگاندا ۲۲۶ ، ۲۲۷
زبان و ادب ۹۰ ، ۹۲
زبان های شبه قاره ۳۲
زره
زمان هخا منشی ها ۱۴۶
زیر خاکی ها ۵۶
زیورها ۴۲

س

سادات بخاری ۲۰
سادات گیلانی ۱۲۷
سادات ملتان ۵
سالمندان ۳۴۰
سانسکریت (رک: سنسکریت) ۱۰۲
سبک دورهٔ صفویه ۱۶۷
سبک کشمیری و هراتی ۱۲۳

Marfat.com

سبک مساجد ایران ۹۸
سبک مستعصمی ۱۱۷
سبک مغولی ۱٦۷ ، ۲۸٤
سبک هرات ۱۲۳
سپر ۱۹
سخنان مشایخ ۳۲٤
سرائیکی (ادب و زبان و لغت —) ٦ ، ۲۸ ، ۳٦ ، ۱۰٤ ، ۱۲۰ ، ۱۲۱ ، ۱۲۲ ، ۲۳۲
سرلوح ۳۲٦
سرود ملی پاکستان ۸۹
سرود (نوعی چنگ) ٤۲
سفالها ٤۲
سکه ٥٦
سکه ها ۱۰ ، ٥۳
سکهٔ طلایی منصور عباسی ٥۳
سکهٔ کیخسرو دوم ۱٤٦
سلاسل دینی و عرفانی اسلامی ۱۹۰
سلاسل نقشبندیه ۳۰
سلطان الاذکار ۳۰۹
سلسلهٔ بنوریه ۱٥۱
سلسلهٔ فردوسیه ۳۰
سلسلهٔ نقشبندیه ۷۳ ، ۱٦٥ ، ۳۰۸
سماع ٥٤ ، ۱۰۹ ، ۱۷۳
سندی (ادب و زبان و لغت —) ۳٦ ، ۳۷ ، ٤۱ ، ٤۳ ، ٤٦ ، ٥۲ ، ٥٤ ، ٥٥ ، ٥٦ ، ٦۰ ، ٦۱ ، ۱۰۱ ، ۱۰٤ ، ۱۲۱ ، ۱۸۰ ، ۱۸۱
سنسکریت (رک : سانسکریت) ۱۰۳ ، ۳۰۲
سنگ ۱۲
سنگ مرمر ٦۳ ، ۷۲ ، ۱۰۱
سؤال و جواب ادبی ۳۳٥
سؤال و جواب دینی ۳۳٥
سؤال و جواب علمی ۳۳٥
سهروردیه ۳۰۹
سیکها ۱٥۳

ش

شاعران سترگ ۱۱
شاه توت ٥۷
شجره و انساب ۳۱۲
شرح احادیث ۱٤۲ ، ۱٤۳ ، ۳۳۹ ، ۳۳۳ ،
شرح اسماء الله و آیات قرآن ۱۷۳
شرح لغات و اصطلاحات ۲۸۹
شریعت ۲۷۷ ، ۳۲۲
شعر خوانی ٥٤
شعر فارسی ۲٤
شکسته (خط —) ۱۱ ، ٥٤ ، ٥۷ ، ۱۲٦ ، ۳۱۸ ، ۳۲۷ ، ۳۳۰
شمسه ۳۳۱
شمشیر ۱۹
شمشیر شاه عباس بزرگ ۱٤٦
شمشیر هری سینگه ۱٤۹
شمشیری ۱۲٤
شیخ الحدیث
شیعه ۲٤
شیمی (رک : کیمیا) ۲٤

ص

صرف ٦۸ ، ۲۲۱ ، ۲۹۰ ، ۲۹۱ ، ۳۳۰ ، ۳۳۳ ، ۳۳٥ ، ۳۳۷
صرف و نحو ٤ ، ۳۸ ، ٦٥ ، ۷٥ ، ۱۳۰ ، ۲۱۳ ، ۲۲٦ ، ۲۲۹
صریخ (نام درخت)
صنعت کیمیا ۲۸۲
صوفیه ۲٥۸

ض

ضد صوفیه ۲٥۸

ط

طب ۱ ، ۱٥ ، ۱٦ ، ۱۷ ، ۳۰ ، ۳٦ ، ٤۸ ، ٦٤ ، ٦۸ ، ۹۱ ، ۱۱۹ ، ۱۲۰ ، ۱۳۷ ،

Marfat.com

۱۳۹ ، ۱۴۴ ، ۱۴۸ ، ۱۵۱ ، ۱۹۶ ، ۱۹۸ ،
۲۴۲ ، ۲۴۳ ، ۲۴۸ ، ۲۹۵ ، ۲۸۰ ، ۲۸۱ ،
۲۸۵ ، ۲۹۳ ، ۲۶۷
طبابت ۱۳۷
طب اسلامی ۱۲۸
طب و جراحی ۲۴۸
طب و داروها ۲۵۵
طب یونانی ۳۱۰
طبیعیات ۲۷۴
طرز یاقوت مستعصمی ۱۵
طریقت ۳۲۲
طریقهٔ نقشبندیه ۲۷۶
طغری ۱۱، ۲۲۱ ، ۲۳۳
طلسم ۷۱

ع

عبری ۱۴۷
عربی (ادب و زبان و لغت ــ) ۲ ، ۳ و ۴ ،
۵ ، ۶ ، ۷ ، ۱۳ ، ۱۵ ، ۱۸ ، ۲۱ ، ۲۲ ،
۲۵ ، ۲۶ ، ۳۶ ، ۳۷ ، ۳۸ ، ۳۹ ، ۴۰ ،
۴۱ ، ۴۳ ، ۴۶ ، ۴۸ ، ۵۰ ، ۵۲ ، ۵۷ ،
۵۹ ، ۶۱ ، ۶۴ ، ۶۷ ، ۶۹ ، ۷۰ ، ۷۲ ،
۷۳ ، ۷۴ ، ۷۵ ، ۷۶ - ۷۸ ، ۸۰ ، ۸۳ -
۸۷ ، ۸۹ ، ۹۰ ، ۹۳ ، ۹۵ ، ۹۶ ، ۹۷ ،
۹۸ ، ۱۰۰ ، ۱۰۲ ، ۱۰۳ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ،
۱۰۶ ، ۱۰۸ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۹ ، ۱۲۵ ،
۱۲۶ ، ۱۳۰ ، ۱۳۱ ، ۱۳۲ ، ۱۳۴ ، ۱۳۶ ،
۱۳۷ ، ۱۳۹ ، ۱۴۰ ، ۱۴۱ ، ۱۴۲ ، ۱۴۳ ،
۱۴۴ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۴۸ ، ۱۵۱ ، ۱۵۵ ،
۱۵۶ ، ۱۵۷ ، ۱۶۰ ، ۱۶۱ - ۱۶۷ ، ۱۷۰ ،
۱۸۰ ، ۱۸۴ - ۱۸۶ ، ۱۸۸ ، ۱۹۱ - ۱۹۶ ،
۱۹۹ - ۲۰۴ ، ۲۰۶ - ۲۱۳ ، ۲۱۷ - ۲۲۷ ،
۲۳۰ ، ۲۴۳ ، ۲۴۷ ، ۲۴۸ ، ۲۴۹ ، ۲۵۰ ،
۲۵۱ ، ۲۵۲ ، ۲۵۲ - ۲۵۶ ، ۲۵۸ - ۲۶۲ ،
۲۶۴ ، ۲۶۸ ، ۲۷۵ ، ۲۷۶ ، ۲۷۹ ، ۲۸۰ -
۲۸۳ ، ۲۸۵ ، ۲۸۶ ، ۲۸۷ ، ۲۸۸ ، ۲۹۰ ،
۲۹۱ ، ۲۹۲ ، ۲۹۴ ، ۲۹۵ ، ۲۹۶ ، ۲۹۷ ،
۲۹۸ ، ۳۰۰ - ۳۰۳ ، ۳۰۵ ، ۳۰۶ ، ۳۱۰ ،
۳۱۱ - ۳۲۰ ، ۳۲۱ ، ۳۲۷ ، ۳۲۸ ،
۳۳۰ ، ۳۳۱ ، ۳۳۲ ، ۳۳۵ ، ۳۳۶ ، ۳۳۷ ،
۳۳۸ ، ۳۴۱ ، ۳۴۲ ، ۳۴۴ ، ۳۴۵ ، ۳۶۰ ،
۲۴۷
عربی و فارسی ۱۷۶ ، ۳۰۵
عرفان ۸۷ ، ۹۷ ، ۱۵۷ ، ۱۷۲ ، ۱۸۲ ، ۱۹۰ ،
۲۰۲ ، ۲۱۰ ، ۲۱۱
عرفان نقشبندیه ۳۰۹ ، ۳۱۸
عرفان و تصوف ۱۳۵ ، ۱۴۵ ، ۱۷۳ ، ۲۹۱
عرفان و سلوک ۳۱۱
عرفان و طریقهٔ سلطان باهو ۳۱۷
عرفان و مسائل دینی و روحانی و ادبی ۳۱۰
عقاید ۶۸
عقاید اهل سنت و جماعت ۲۹۱ ، ۳۳۳
عقیدهٔ ائمهٔ اربعه ۳۳۳
عکس نوادر ۲۸
علم ۲۱۱
علم الافلاک ۲۵۰
علم اصول ۲۴۹
علم انابت ۳۶
علم تجوید (رک : تجوید) ۱۷۴ ، ۳۴۶
علم تذکیر و وعظ ۳۴۵
علم تصوف (رک : تصوف) ۴۰ ، ۴۱ ، ۱۵۰ ،
علم حدیث (رک : حدیث) ۱۴۴
علم رمل (رک : رمل) ۲۲۹
علم صرف (رک : صرف) ۲۲۶ ، ۳۰۵ ، ۳۳۲
علم طب (رک : طب) ۲۳۰
علم عروض ۲۲۵ ، ۳۳۶
علم عقاید (رک : عقاید) ۷۷ ، ۲۴۱
علم قرائت ۳۹ ، ۶۵ ، ۲۳۱ ، ۲۵۳ ، ۳۱۰
علم کیمیا ۳۲۱
علم لغت ۶۵

Marfat.com

علم میراث ۳۳۲
علم نحو ۳۸
علم و ادب ۱۹۳
علم هجا ۳۲۶
علوم اسلامی ۹۷
علوم بانکی و آمار ۲۷۹
علوم کلامی ۷۵

غ

غالب شناسی ۹۰
غالبیات (رک : غالب شناسی) ۱۲۰
غبار (خط —) ۱۱
غزل ۳۳۰ ، ۳۳۱
غوث ۲۳

ف

فارسی (ادب و زبان و لغت و فرهنگ —) ۲ ، ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۷ ، ۱۷ ، ۱۸ ، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۶ ، ۲۹ ، ۳۱ ، ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۶ ، ۳۹ ، ۴۰ ، ۴۱ ، ۴۳ ، ۴۶ ، ۴۸ ، ۵۰ ، ۵۲ ، ۵۴ ، ۵۵ ، ۵۶ ، ۵۷ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۶ ، ۶۷ ، ۶۸ ، ۶۹ ، ۷۰ ، ۷۲ ، ۷۳ ، ۷۵ ، ۷۶ ، ۷۷ ، ۸۰ ، ۸۳ ، ۸۵ ، ۸۶ ، ۸۷ ، ۸۸ ، ۸۹ ، ۹۰ ، ۹۱ ، ۹۲ ، ۹۳ ، ۹۵ ، ۹۷ ، ۹۸ ، ۱۰۱ ، ۱۰۵ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۹ ، ۱۲۰ ، ۱۲۲ ، ۱۲۴ ، ۱۲۸ ، ۱۳۰ ، ۱۳۲ ، ۱۳۷ ، ۱۳۸ ، ۱۳۹ ، ۱۴۰ ، ۱۴۳ ، ۱۴۴ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۵۰ ، ۱۵۱ ، ۱۵۲ ، ۱۵۳ ، ۱۵۴ ، ۱۵۶ ، ۱۵۷ ، ۱۵۹ ، ۱۶۱ ، ۱۶۷ ، ۱۷۰ ، ۱۷۱ ، ۱۷۳ ، ۱۷۴ ، ۱۷۵ ، ۱۷۶ ، ۱۷۷ ، ۱۸۰ - ۱۸۴ ، ۱۸۶ - ۲۱۲ ، ۲۱۴ ، ۲۱۵ ، ۲۱۷ - ۲۲۲ ۲۲۴ - ۲۲۶ ، ۲۲۸ - ۲۴۸ ، ۲۵۰ - ۲۵۶ ، ۲۵۸ ، ۲۶۹ ، ۲۷۵ - ۳۲۰ ، ۳۲۲ ، ۳۲۵ ، ۳۲۶ ، ۳۲۷ ، ۳۲۸ ، ۳۲۹ ، ۳۳۰ ، ۳۳۱ ، ۳۳۲ ، ۳۳۳ ، ۳۳۴ ، ۳۳۵ ، ۳۳۶ ، ۳۳۷ ، ۳۳۹ ، ۳۴۰ ، ۳۴۱ ، ۳۴۲ ، ۳۴۴ ، ۳۴۵ ، ۳۴۶ ، ۳۴۷
فارسی و عربی ۱۷۲ ، ۲۰۷ ، ۳۱۰
فتاوی ۴ ، ۲۱۲
فتاوی و فقه ۶۸ ، ۱۴۳
فتوی (رک : فتاوی) ۱۰۸ ، ۳۳۳
فرایض ۱۳۹ ، ۱۹۸ ، ۲۹۶
فرقهٔ سیکھ ها ۱۱۲
فرهنگ ۱۱۷ ، ۱۸۵
فرهنگ لغت ۴۱
فقه ۲۱ ، ۳۱ ، ۶۱ ، ۶۶ ، ۸۲ ، ۸۵ ، ۱۰۸ ، ۱۲۷ ، ۱۳۰ ، ۱۳۹ ، ۱۴۲ ، ۱۴۵ ، ۱۶۵ ، ۱۹۸ ، ۲۰۰ ، ۲۰۱ ، ۲۰۲ ، ۲۰۴ ، ۲۰۹ ، ۲۱۱ - ۲۱۳ ، ۲۱۶ ، ۲۱۷ ، ۲۳۱ ، ۲۳۹ ، ۲۵۰ ، ۲۵۴ ، ۲۹۰ ، ۲۹۱ ، ۳۰۱ ، ۳۰۴ ، ۳۰۷ ، ۳۲۸ ، ۳۳۳ ، ۳۳۸
فقه حنفی ۳۹ ، ۱۷۳
فقه شیعه ۴ ، ۱۰۱ ، ۱۵۵
فقه و توحید ۲۲۹
فقهی (مسائل —) ۱۸۳
فلسفه ۶۸ ، ۷۵ ، ۹۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۸ ، ۲۲۳ ، ۲۲۵ ، ۲۳۰ ، ۲۴۰ ، ۲۵۰
فلسفهٔ اسلام ۳۸
فن پزشکی ۹۱
فن خط ۲۸۳
فن معماری ۷۳
فیزیک ۲۴ ، ۸۹
فیلم (رک : میکر و فیلم) ۲۸۸

ق

قادریه (عقیدهٔ —) ۳۲۶
قالی ۹۴
قرآن مذهب و مرصع ۳۳۱
قافیه ۲۲۵
قرائت (رک : علم قرائت) ۳۱ ، ۷۵ ، ۲۱۰ ، ۳۲۸ ، ۳۳۴

Marfat.com

قرطو (= پیراهن) ۴۳
قصاید ۳۳۰
قصاید دعایی ۳۱۹
قصه ۶۸
قطب ۳۳۵
قلمدان ۱۹
قلندری ۵۴
قواعد جنگ آزمایی ۳۲۹
قوالی ۵۴

ک

کاغذ سمرقندی ۶۸ ، ۹۱ ، ۱۵۱
کاغذ هراتی ۹۱
کاشی ۴۲ ، ۴۳ ، ۷۲
کاشی کاری ۵۴ ، ۱۶۷
کاشی کاری ها ۱۲
کاشی های مقابر ۷۳
کاشی های نیلگون ۶۲
کبرویه ۳۰۹
کتیبه نگاری های تاریخی ۱۲
کتیبه های سرسوره ها ۳۳۱
کلام ۱۰۸
کلام و فتوی ۲۹۰
کلاه ۱۹
کلمات مشایخ ۱۴۲
کوفی (خط —) ۲۳۳ ، ۲۳۴
کیس (= فرش) ۴۲
کیمیا ۲۸۲

گ

گچ ۱۲
گچ بری ۵۴ ، ۷۴
گچ و سوسی (زنان) ۴۲
گرد د.د.ت. ۲۷
گهره (= دلق) ۴۲
گل و بوته نگاری ۱۱ ، ۵۷ ، ۱۲۳ ، ۱۲۶ ، ۳۳۱
گنبد ۵۳ ، ۵۴ ، ۶۸ ، ۱۶۸

ل

لباس ۱۹ ، ۴۲
لباس و خوراک (رک : لنگر) ۴۲ ، ۷۵
لباس های سندی ۴۲
لباس های محلی ۵۴
لغت (رک : علم لغت) ۲ ، ۲۰ ، ۱۰۴ ، ۱۳۹ ، ۲۴۸
لغت اردو و فارشی و انگلیسی ۳۳۹
لغت عرب ۶۷ ، ۶۸
لغت فارسی ۶۸
لغت و دستور ۲۶۴
لنگر (رک : آشپز خانه —) ۶۸ ، ۱۰۹ ، ۱۱۶ ، ۱۹۲ ، ۳۱۳ ، ۳۲۱ ، ۳۳۲ ، ۳۳۳
لنگی ۴۳
لوح ۳۳۱

م

مثنوی ۱۸۳ ، ۱۸۶ ، ۱۹۶ ، ۳۴۶
مجسمهٔ دیالسینگ ۱۰۱
مجسمه ها ۵۶
مجسمه های آسوری و کوشانی و یودایی و هندی و شناهی ۱۴۶
مجلس آواز خوانی ۵۴
مجلس سماع ۵۴
مجلس شعر خوانی ۵۴
مجلس قوالی ۵۴ ، ۱۰۹
محدث ۵۱
محقق ۱۱ ، ۲۲۱ ، ۲۳۳
مرثیه ۲۵۹
مرقعات ۲۶ ، ۵۴
مرقعات خوشنویسان ۴۸

Marfat.com

مرقعات عربی و اردو و پشتو ۳۲٤
مرقعات هنری ۲٦
مسائل ادبی ۳۳۵
مسائل ادبی و عرفانی و دینی ۱۳۸
مسائل ارث ۲۲۱
مسائل دینی ۳۰۳ ، ۳۲۷ ، ۳۳۱
مسائل صرف و نحو ۳۳۷
مسائل صلوة ۳۰٦
مسائل طبی و دینی ۳۲۰
مسائل ۳۲۹
مسائل نجومی و استرلاب ۱۵٤
مسلمانان هند ۲۸۷
مسلمانان هند و پاک ۳٤۰
مشاهد عارفان ۱۲
مصور و منقش (نسخه های خطی —) ۵
مطالب دینی ۳۳٦
مطالب علمی ۲۹۳
معانی ٦۸
معرفت ۲۱۳
معرفت سلوک ۱۹۰ ، ۲۱٤
مغول ٦۸ ، ۱۰٤
مقابر ۱۲ ، ۷٤
مکتب اصفهان (در نقاشی و تذهیب) ۱٤۷
مکتوبات فارسی ۲۷۷
مکتوبات و فرمان ها ۱۷
ملتانی (رک : سرائیکی - ادب و زبان و لغت)
مناجات دستگیر ٦ ، ۲۳٦
مناجات هفتگانه ۳۲۷
مناظرات ۱۰۸
مناظره ۳۲۷ ، ۳۳۱
منبت کاری ها ٤۲
منثور و منظوم ۳٤۷
منطق ٦۸ ، ۷۵ ، ۹۷ ، ۱۵۵ ، ۲۱۰ ، ۲۱۱ ، ۲۱۳ ، ۲۱۸ ، ۲۲٤ ، ۲٤۰ ، ۲٤۹ ، ۲۹۰ ، ۳۳۳ ، ۳۳٤
منطق و حکمت ۱۵۵
منظوم (رک : نظم و شعر و مثنوی —) ۱۸٦ ، ۲۷۹
منقبت ۲۵۹ ، ۳۲۱
منقش (نسخه های خطی و طاق و رواق و گنبد مساجد —) ٤ ، ۵ ، ۸ ، ۱۰ ، ۱٤ ، ۲۱ ، ۲۷ ، ۳۲ ، ۵۷ ، ۷۰ ، ۷۳ ، ۸۱ ، ۱۰٤ ، ۱۱۳ ، ۱۲۳ ، ۱۲۵ ، ۱۲٦ ، ۱٤۳ ، ۱٦۰ ، ۱٦٤
منقش و مصور و مطلا (نسخه‌های خطی —) ۱٤۷
مواد شیمیایی ۱۰٤
موسیقی ٤۲ ، ۵٤ ، ۱۸۵
مهرها (در نسخه های خطی و اسناد و مکاتیب —) ۱۱۸ ، ۱۲۵
مهمانخانه (رک : لنگر) ۱٤۸
میراث ٤۸
میکر و فیلم (رک : فیلم) ۲۸ ، ۳۲ ، ۱۳۲ ، ۲۸۸
میکر و فیلم و نسخه های خطی و کتابهای نادر ۲۸ ٤
مینیا تور (در نسخه های خطی و مرقعات —) ۵ ، ۸ ، ۱۱ ، ۱٤ ، ۳۰ ، ۳۱ ، ۵۷ ، ۱۲۳ ، ۱۲۵ ، ۱٤۷ ، ۲۸٤
مینیا تور و خط خوش ۳۰
مینیا تور هنری ۱۱

ن

ناخنی (خط —) ۲۲۱
نامه نگاری ۳۲۸ ، ۳۳۰
نثر ۳۰
نثر متصوفانهٔ فارسی ۳۰
نجوم ۷٦ ، ۱۰۸ ، ۲۲۰
نحو (رک : صرف و نحو) ٦۸ ، ۲۲۲ ، ۲۳۹ ، ۲۹۰ ، ۲۹۱ ، ۳۰٦ ، ۳۳۰ ، ۳۳۳ ، ۳۳۵ ، ۳۳۷
نحو و صرف ۷٦

Marfat.com

نستعلیق (خط —) ۱۱ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۴۳ ، ۵۷ ، ۵۹ ، ۶۲ ، ۷۳ ، ۷۶ ، ۹۲ ، ۹۳ ، ۱۰۱ ، ۱۰۶ ، ۱۲۳ ، ۱۲۴ ، ۱۲۵ ، ۱۲۶ ، ۱۸۲ ، ۲۲۱ ، ۲۳۳ ، ۲۶۵ ، ۲۶۷ ، ۲۷۹ ، ۲۸۱ ، ۲۸۹ ، ۲۹۱ ، ۲۹۲ ، ۲۹۴ ، ۲۹۸ ، ۳۰۲ ، ۳۲۷ ، ۳۲۸ ، ۳۳۰ ، ۳۳۱ ، ۳۳۲ ، ۳۳۴ ، ۳۳۶ ، ۳۴۵
نستعلیق جلی (خط —) ۲۶۶
نستعلیق خفی (خط —) ۱۹۴
نستعلیق خوش (خط —) ۱۸۴ ، ۱۸۵ ، ۱۹۴ ، ۱۹۷ ، ۲۲۹ ، ۲۳۱ ، ۲۵۰ ، ۲۶۱ ، ۳۰۴
نستعلیق خوش جلی (خط —) ۱۹۵ ، ۳۳۲
نسخ (خط —) ۱۱ ، ۱۳ ، ۱۵ ، ۲۱ ، ۲۵ ، ۷۳ ، ۱۱۷ ، ۱۲۳ ، ۱۲۴ ، ۱۲۵ ، ۱۹۲ ، ۲۲۱ ، ۲۳۳ ، ۲۳۸ ، ۲۴۹ ، ۲۸۲ ، ۲۹۱ ، ۲۹۲ ، ۲۹۷ ، ۳۰۰ ، ۳۲۷ ، ۳۳۲ ، ۳۳۶ ، ۳۴۶
نسخ تزیینی (خط —) ۲۵۰
نسخ جلی (خط —) ۲۹۸
نسخ خوش (خط —) ۲۱۰ ، ۲۱۲ ، ۲۳۵ ، ۲۵۰ ، ۲۵۲ ، ۲۵۸ ، ۲۶۶ ، ۲۸۱ ، ۲۹۳ ، ۲۹۶ ، ۳۰۳ ، ۳۳۱
نسخ خوش عالی (خط —) ۱۸۶ ، ۳۳۰
نسخه نویسی ۲۷۷
نشان های حضرت علی (ع) ۱۹
نشان درجه سوم همایون ۹۴
نشان سپاس ۳۳۸ ، ۳۳۹
نشان مهر ها ۷۸
نعت ۳۲۵
نفتالین ۲۷ ، ۱۰۴
نقاش ۷۳
نقاشی (در نسخه های خطی و مساجد و مقابر و مأذنه ها) ۲۰ ، ۵۴ ، ۶۴ ، ۷۳ ، ۷۴ ، ۸۹ ، ۱۲۲ ، ۱۲۳ ، ۱۴۲
نقاشی های ارزنده (در نسخه های خطی و مساجد —) ۱۰
نقاشی های ارزنده و کتیبه های تاریخی ۱۲
نقاشی های دندان موشی ، ۳۳۱
نقاشی روغنی ۳۳۱
نقش (در نسخه های خطی و مقابر و مساجد —) ۲۷ ، ۸۰ ، ۱۲۴
نقش و گل و بوته نگاری (در نسخه های خطی و مقابر و مساجد —) ۳۰ ، ۱۶۰
نقش های ارزنده و دلاویز (در نسخه های خطی و مقابر و مساجد —) ۱۵ ، ۵۷
نقشهٔ افلاک ۳۲۶
نقطهٔ شنگرف ۳۳۱
نقطهٔ لاجوردی ۳۳۱

و

وجد و سماع
وحدة الوجود ۲۲۲
وحدت وجود و عرفان ۳۱۲
وظیفه ۳۲۶
و قایع جنگ ایران و افغان ۳۲۹

ه

هندسه ۷۶ ، ۲۲۰ ، ۲۴۹ ، ۳۰۵
هندکو (زبان و ادب —) ۱۴۹
هندی (ادب و زبان و لغت و سبک —) ۱۷۸ ، ۱۹۶ ، ۱۹۷ ، ۱۹۸ ، ۲۳۰ ، ۲۸۵ ، ۲۸۶
هنر ۱۸۲
هندی و فارسی ۳۰۷ ، ۳۰۸
هنر خوشنویسی ۱۱
هومیوپیتهک ۸۹
هیئت (رک : نجوم) ۱۰۸ ، ۲۲۰ ، ۲۴۹

Marfat.com

۲ - فهرست اسامی و کلماتی که از روی نشان مهرها در آغاز و انجام و لابلای اوراق نسخه های خطی خوانده شده است. اعداد داخل گیومه « » تاریخ هجری قمری و اعداد بیرون گیومه شمارهٔ صفحات متن این کتاب است

ا

«ابو البرکات بن شیخ مبارک» ۲۴۸
«احمد شاه» ۱۱۸
«احمد شاه پادشاه غازی» ۱۱۸
«اسمعیل پیرو دین محمد ۱۱۷۹» ۲۰۱
«اصیل الدین حسینی ۱۱۹۸» ۳۰۵
«اعتماد الدوله» ۲۴۷
«العبد حمیدالدین» ۳۳۷
«امیر غازی الدین خان بهادر» ۲۴۷
«انجمن دارالعلوم حمیدیهٔ سلطان پور» ۲۱۱
«اورنگ زیب» ۲۴۸ ، ۳۲۷
«اورنگ زیب شاه» ۳۰

پ

«پادشاه . . . . ؟» ۱۱۸
«پیر جماعت علی شاه» ۳۴۱

ت

«تاج محمد» ۳۲۶
«تیمور شاه افغانی ۱۱۸
قدیم شد از عنایات الّهی بعالم دولت تیمورشاهی»

ح

«حافظ حمید الدین» ۳۳۸
«حافظ محمد مراد ۱۱۸۰» ۳۲۸
«حکیم احسن الله خان» ۲۸۱
«حکیم محمد اسمعیل عظیم شد ۱۲۴۲» ۲۱۱
«حمید شاه» ۲۱۱ ، ۲۱۲
«خوشحال خان ختک» ۱۴۲

د

«در هر دو جهان چرا دوست محمد ۱۲۲۱» ۱۷۵

س

«سراج الدین عبدالله» ۳۳۷
«سلطان ناگر» ۱۱۷
«سپارت شاه» ۲۱۲
«سعید الدوله بهادر ۱۲۶۸» ۲۳۵
«سید بهادر علی خان» ۳۳۸
«سیف الهادی» ۱۱۸

ش

«شاه جهان» ۲۳۱
«شاه جهان پادشاه» ۲۴۸
«شاه محمد غوث قادری (خط و امضاء) ۳۲۶
«شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی» ۷۵
«شیخ عبدالقادر گیلانی» ۳۱۸
«شیخ محمد شفیع» ۳۲۶

ص

صدر الدین فایز «کلب امیر المؤمنین صدرالدین» ۱۰۶

Marfat.com

«صلاح الدین ایوبی» ۲۳۵

ع

«عاقل خان» ۲۴۸
«عبدالحکیم» ۳۳۰
«عبدالرحیم خان خانان» ۲۴۷
«عبدالعلیم ۱۲۲۰» ۳۰۵
«علامه فضل الدین محمد الحسینی ۹۷۲» ۲۵۰

غ

«غلام حسین ۱۲۹۲» ۱۹۵

ق

«قطب الدین مرید دستگیر» ۲۰۱

ک

«کتابخانهٔ آستان قدس رضوی» ۲۳۵
«کتاب خانهٔ خانقاه موسی زئی شریف» ۱۲۷
«کتابخانه رجب علی خان بهادر ۱۲۷۵» ۲۳۵
«کتابخانهٔ سعید الدوله بهادر» ۲۳۵
«کتابخانهٔ شاه جهان پادشاه» ۲۴۸
«کلب امیرالمؤمنین صدر الدین» ۱۰۶

ل

«لا اله الا الله محمد رسول الله» ۱۱۸

م

«مجدد الف ثانی شیخ احمد سرهندی» ۷۷
«محمد اورنگ زیب پادشاه مرید رحمت خان» ۳۰
«محمد باقر بن امیر عبدالله» ۲۴۸
«محمد حیات جمال الله امت ۱۱۲۸» ۸۶
«محمد راشد» ۵۹
«محمد سعید» ۲۱۹
«محمد شاه وبن خلف ابن شاه جیلانی» ۱۲۱
«محمد شاه غازی ۱۱۵۲» ۲۳۵
«محمد عبدالله» ۲۸۴
محمد علی بهادر ۱۲۱۹» ۱۹۵
«محمد کاظم بن عبدالحکیم» ۱۹۴
«مخدوم محمد معین» ۴۹
«مخدوم محمد هاشم تهتوی» ۴۱
«مرادمی طلبند همه از محمد» ۳۲۸
«ملا گل محمد ۱۲۸۶» ۳۱۰
«ملا محمد باقر مجلسی» ۹۰
«منور شد جهان از نور احمد ۱۱۵۶» ۲۴۱
«میرزا مهدی خان صفوی» ۳۳
«میرزا محمد» ۱۱۹

ن

«نور محمد» ۲۱۲

و

«ولی محمد ۱۸۶۱» ۳۰۳

Marfat.com

۳- فهرست نامهای نسخه های خطی ، کتابهای چاپی ، رسایل ، مجموعه ها ، جُنگ ها و بیاض ها

آ

آب حیات ۱۹۸
آثار محشر ۲۱۲
آثار و احوال ابن العربی (۹ مجلد) (رک : ترجمهٔ مناظر علیه) ۱۹۶
آداب المریدین (رک : مجموعهٔ رسایل) ۴۹ ، ۵۶ ، ۱۶۳
آداب تعلیم و تعلیم (رک : مجموعه) ۳۴۵
آداب طریقت ۲۸۳
آذر (رک : مجموعهٔ آذر) ۱۰۳
آذر و سمندر (رک : مجموعهٔ مقالات) ۱۸۵
آزاد (رک : مجموعهٔ آزاد) ۱۰۳
آزاد قوم کی تعمیر اور پاکستان ۸۹
آغوش رحمت ۱۱۶
آفتاب معرفت ۳۱۷
آگهی نامه ۱۷۳
آمد نامه ۱۴۰
آموزگار فارسی ۶۰ ، ۳۳۹
آیین اکبری ۲۹ ، ۱۳۳
آیین وراثت ۱۱۶
آیینهٔ اسکندری (رک : مرآة الصفاة) ۵
آیینهٔ ایام (رک : دفتر خاطرات) ۳۱۱
آیینهٔ تواریخ (رک : تحفهٔ شایق) ۶۹
آیینهٔ راز ۲۷۹

الف

ابتداء آغاز اول ۱۹۲
ابجد التاریخ ۲۵۴
ابن الاعرابی ۶۵
ابن کثیر (کتاب —) ۳۰۱
ابن ماجه (کتاب —) ۲۹۰
ابواب الجنان ۱۱۹
ابو المنتهی علم العقاید ۲۱۱
ابو سعود ۳۰۱
ابیات سلطان باهو (رک : مجموعه) ۸۵
ابیات فارسی ۲۰۰
ابیات میراث ۲۱۱
اتحاف الاکابر بمرویات شیخ عبد القادر ۱۵۱
اتفاق ۳۰۱
اتفاق البررة التقی ۱۶۱
اتمام الدرایة لقراء النقایه ۳۱۴
اثبات الامام ۲۷۲
اثبات الامة ۲۷۰ ، ۲۷۳
اجازت نامهٔ شیخ عبد الحق دهلوی فی طریق القادریه (رک : مجموعه) ۱۹۱
اجتماعیات شاه ولی الله کی نظر میں ۳۸
اجرومیة اللغندا ۲۲۵
احادیث رسول (ص) (رک : مجموعه) ۳۴۵
احادیث قدسیه ۹۹
احادیث و خطبه های حضرت رسول اکرم (نسخهٔ خوب) ۲۱
احسان فی خلق الانسان ۲۷۳
احسن القصص (رک : تفسیر سورهٔ یوسف) ۱۳۹
احکام الصلوة (رک : مجموعه) ۳۴۸
احمدی ۳۰۱
احوال بی نمازان (رک : الواع شریف) ۳۴۱
احوال سلاطین تالپور (رک : تحفة السلاطین) ۴۵
احوال و آثار سید شرافت نوشاهی ۱۳۵

Marfat.com

احوال و آثار و رباعیات حکیم عمر خیام نیشابوری ۲۵۷
احیاء الطب سبحانی (رک : مفردات سبحانی) ۱۴۹
احیاء علوم الدین ۷۸ ، ۱۷۷ ، ۲۴۸ ، ۳۰۷
اخبار الآخرة (رک : مجموعه) ۸۷
اخبار الاخیار فی اسرار الابرار ۶
اخبار الاولیاء ۹۹
اخبار بخارا ۷۶
اخبار ولاة المؤمنین من اهل الهند ۲۷۱
اختلاف اصول المذاهب ۲۶۸
اختلاف قرائت القرآن ۳۱۵
اختیارات بدیعی ۱۶
اختیارات قاسمی ۳۶
اخلاق جلالی ۲۵۱
اخلاق محسنی ۲۵۸ ، ۲۷۵
اخلاق ناصری ۳ ، ۷۱ ، ۱۰۳ ، ۱۰۴ ، ۲۵۲ ، ۲۷۷
ادب نامهٔ ایران ۳۳۹
ادعیه (رک : قرآن ، مجموعه) ۱۲۶ ، ۳۴۱
ادعیة الامام المعز ۲۷۲
ادعیهٔ علی بن ابی طالب علیه السلام ۳۴۲
اعیه و اوراد (رک : دلایل الخیرات) ۷۴
ادعیه و اوراد (رک : مجموعه) ۹۰ ، ۱۴۴ ، ۱۷۲ ، ۲۰۲ ، ۲۰۷ ، ۲۲۲
ارادة العارفین و ارشاد الطالبین فی سلوک السالکین ۳۱۱
اربعون لیلة و لیلة ۱۰۰
اربعین حدیث ۷
اربعین خواتین ۲۳۲
اربعین نبویه ۲۳۲
ارجوزة الداعی ۲۷۳
اردو لغت ۳۴۰
اردو معلی غالب ۲۵۷
ارشاد السالکین ۸ ، ۱۹۱ ، ۲۷۶ ، ۲۷۷
ارشاد الصواب فی شرح خلاصة الحساب ۱۷۱
ارشاد الطالبین ۸۴ ، ۱۶۲ ، ۲۱۸
ارشاد المریدین (رک : مجموعهٔ رسایل) ۱۱۵
ارشاد المسلمین ۲۷۶
ارمغان ۱۹۷
ازهار الوردة شرح قصیدة البردة ۲۲۷
اساس التأویل ۲۶۸ ، ۲۷۰
اسامی اصحاب صفه (رک : مجموعه) ۱۱۶
اسباب النزول ۳۰۱
استدراک الحسن ۳۰۶
استفتاء نامه (رک : فتاوهٔ مستالیه) ۶۴
استفسارات ۳۰۳
اسرار الاعداد ۵۵
اسرار الاولیاء ۵۹ ، ۸۷ ، ۲۳۸
اسرار الاولیاء (رک : ملفوظات یا اقوال بابا فرید گنج شکر) ۹۶ ، ۲۳۸
اسرار الحرمین ۲۹۷
اسرار الحقیقة ۱۷۷
اسرار الدعوة ۲۴۳
اسرار الغریبة ۷۱
اسرار الفقر (رک : مجموعهٔ رسایل) ۱۱۵
اسرار القلوب (رک : مجموعه) ۲۰۴
اسرار الکیمیا ۱۲۱
اسرار المصلی ۱۰۷
اسرار جلالیه ۴۰
اسرار طریقت ۳۲۶
اسرار قادر (رک : مجموعه) ۸۳ ، ۳۱۲
اسرار نامهٔ شیخ عطار (رک : مجموعه) ۴۵
اسرار نامه (رک : مجموعه) ۲۳۷
اسراریه ۳۱۸
اسقاط (رک : مجموعه) ۸۴
اسکندر نامه (رک : شرف نامه ، سکندر نامه) ۵ ، ۵۶ ، ۶۹ ، ۸۵ ، ۱۱۹ ، ۱۴۰ ، ۱۵۳ ، ۱۹۲ ، ۲۰۸ ، ۳۰۶ ، ۳۲۹ ، ۳۴۵
سکندر نامهٔ بری (رک: اسکندر نامهٔ نظامی) ۲۱۱

Marfat.com

اسکندر نامهٔ نظامی (رک : اسکندر نامه ، سکندر نامه ، شرف نامه ، اقبال نامه) ۲ ، ۱۷ ، ۳۲ ، ۷۵ ، ۸۲ ، ۸۳ ، ۱۰۷ ، ۱۱٦ ، ۱۵۸ ، ۲٦۲ ، ۲٦٤ ، ۲۸۵
اسماءالامراض (رک : لغات الامراض) ۲۸۵
اسماء الحسنی ۱٤ ، ۵٦ ، ۵۷ ، ۷٤ ، ۱۲۳
اسماء الحسنی (رک : دلایل الخیرات) ۸٤
اسماء الرجال ۲۵۱ ، ۳۱٤
اسماء الرجال الموطأ ۳۱۵
اسماء الله الحسنی (رک : اوراد) ۲۰۰
اسرار الاسرار (رک : رسالهٔ مولانا عبدالرحیم در شرح سمر گیسو دراز) ۹۵
اسناد ادعیه ۱٤٤
اسناد الاشجار ۱۹۰
اسناد تاریخی (رک : مکاتیب مهر) ۱۵۹
اسناد درود مستغاث ۱٤٤
اسناد دعای گنج العرش ۱٤٤
اسناد شش قفل ۲۳۹
اسناد و خط ۱۰
اسناد و درود ماهی (رک : مجموعه) ۲۲٦
اسناد هزار و یک نام ۱٤۲
اشارات ابو علی سینا ۲٤۹
اشعار الامثال ٤۷
اشعار الدرود (رک : قصهٔ مقداد) ۲۷٤
اشعار پشتو ۲۱
اشعار پنجابی ۲۰۷
اشعار ترکی ۲۸۳
اشعار حسین بن یعقوب صوفی ۲۷۷
اشعار صفی علی شاه ۲۷۷
اشعار عربی و فارسی مولوی محمد نبوی ۳۸
اشعار غریبی (حصهٔ اول و دوم) ۲۷۸
اشعار فارسی (رک : مجموعهٔ مکتوبات) ۱۵۵ ، ۳۳۵
اشعار فارسی در مدح شیخ عبد القادر جیلانی ۳۲٦
اشعار فدایی خراسانی ۲۷۷
اشعار محمد اشرف (رک : بیاض محمد اشرف) ۸۵
اشعار محمد مهدی ملتانی (رک : رسالهٔ عروض و بدیع و قافیه) ۱۵۵
اشعة اللمعات ۱٦۲
اشعة اللمعات (رک : شرح اللمعات) ۱٦٤ ، ۲۸۲
اشعة اللمعات شرح فارسی مشکات ۱٤۳ ، ۱۵٤ ، ۲۳۱ ، ۳۰۹ ، ۳۲۷
اشک و آه در جواب حسن گلو سوز (رک : شور جنون) ۹٦
اشکال التأسیس فی علوم الهندسه ۲۵۵ ، ۲۵٦
اصطرلاب (رسالهٔ ، رک : مجموعهٔ رسایل) ٦۵
اصطلاحات تصوف (رک : تصوف) ۱۵٤
اصطلاحات صوفیه ۲۸۳
اصول اکبری ٤۳
اصول الشاشی ۲۹۰ ، ۲۹۷
اصول الصرف ۲۲٦
اصول الفقه ۳۱۰ ، ۳۲۸
اصول الفقه (رک : شرح حسامی) ۲٤۲
اصول الکافی ۳
اصول عقاید اثنی عشری ۲
اصول فقه ۲۱۲
اصول فقه ابراهیم باهلی (رک : مجموعه)
اصول کافی ۲۵۸
اضاءة الارموس و ریاضة السموس من اصطلاح قاموس ۱۹٤
اظهارات الاخفاء (رک : واجب و ممکن) ۱۹۰
اعانة الاحباء ۷٦
اعتباط بمعرفة من رمی بالاختلاط ۱٦۱
اعجاز البیان فی تفسیر القرآن (رک : سورة الفاتحه) ۲۲۷
اعجاز الخسرویه ۵۹
اعجاز الرسایل (رک : پنج گنج) ۱۹٤
اعجاز القرآن ۳۰۱
اعجاز عیسوی (رک : مصقل تعریف) ۳٤٦
افتتاح الدعوة و ابتداء الدعوة ۲۷۱

Marfat.com

افسانه های کوتاه من ۱۶۹
اقبال در راه مولوی ۹۲
اقبال نامهٔ جهانگیری ۱۶، ۱۲۹۲
اقل غوامض عن دفع هواجس ۱۷۸
اقلید الکنج ۱۹۶
اقلیدس ۲۴۹
اقوال شیخ بهاءالدین نقشبندی (رک : اوراق پراکنده) ۹۵
اقوال (ملفوظات) میرزا مظهر جان جانان (رک : مقامات مظهری) ۹۶
اقوامیة الهمم فی شرح قصیدة لامیة العجم ۲۲۳
اکبر اعظم (رک : مجموعه) ۸۳
اکبر نامه ۲۵۴
اگر پرسند که (رک : مجموعه) ۲۹۶
الاتحاد و الجهاد ۲۳۲
الاجارة ۲۳۲
الاذهار المتأثرة فی الاخبار المتواترة (رک : مجموعه) ۲۸۲
الاستبصار ۴
الاستاذ جوذر ۲۷۰
الاستغفار للقطب ابی مدین ۲۸۳
الاسرار ۳۰
الاسلام ۲۲۴
الاصول الموضوعة و المقدمة الهندسة ۳۹
الاغانی ۳۷، ۱۰۵، ۲۴۸
الاغراض الطبیة ۹۰
الامور العامة ۲۹۲
الامینیة ۳۱۵
الانسان من حدیث الانسان ۲۲۷
الانصار ۲۶۸
الانصاف فی سبب الاختلاف (رک : مجموعه) ۲۴۱
الانوار اللطیفة ۲۷۲
الانهار الاربعة ۱۷۸
الایضاح ۲۶۹
الایضاح در فقه ۱۴۱
البراهین القاطعة بکراهة جماعة الثانیة ۱۶۱
البرهان فی شرح مواهب الرحمان فی مذهب النعمان ۱۴۴
البستان فی فضایل النعمان ۲۵۴
البصائر در فلسفه ۴۰
البهجة المحافل فی السیر و الاخلاق و الشمایل ۲۵۴
التبیان فی اعراب القرآن ۱۹۵
التحقیق الکامل فی مهمات المسائل ۳۳۱
التجوید ۲۰۱
التحامیة الخمسه ۲۶۹
التخمیس از جلال الدین سیوطی ۲۸۳
الترکیب المثالی ۳۳۴
التدبیرات الالهیة (رک : آثار و احوال ابن العربی) ۱۹۶
التصریح شرح التوضیح ۱۵۱
التعرف لمذهب اهل التصوف ۱۶۴
التلویح الی کشف حقایق التنقیح ۳۱۱
التلویح فی کشف التوضیح ۲۹۷
التمهید فی بیان التوحید (رک : بدایهٔ مسترشد و رشید) ۲۱۳
التمهید فی علم التجوید ۱۷۵
التنبیهات العلیة علی وظایف الصلوة القلبیة ۱۷۴
التوراة ۲۷۰
التوضیح علی التنقیح ۴۱
الجانب الغربی فی حل مشکلات محی الدین بن العربی ۲۳۰
الحاشیة المولوی المعلقة علی شرح التلخیص (رک : المطول) ۱۹۳
الحانات نزهة الحقایق (رک : مجموعه) ۱۴۸
الحاوی فی التداوی ۲۸۱
الحرز الیمانی ۱۶۴
الحری لمتن الابهری (رک : الشرح النهادی) ۴۱
الحصن الحصین من کلام سید المرسلین ۱۵
الحقیقة المحمدیة ۲۷۷

Marfat.com

الحواشی الازهریه فی حل الالفاظ المقدمة الجزریه ٣٢٨
الخطبات المأثورة من الآثار المشهورة ٢٢٤
الدایرة فی علم الاصول (رک : مجموعة) ٢٣٨
الدرالثمین ١٥٠
الدر النظیم فی فضایل القرآن العظیم و الآیات و الذکر الحکیم ٢٨١
الدرجة المنیفة فی آباء الشرع (رک : مجموعه) ٢٨٥
الدمع الصبیح ١٤٤
الدولة قادریة ٢٣٢
الرسالة الاظهار و الدر الخفی فی اثبات الکلی الطبیعی ٢١٠
الرسالة الایضاح الاعلام ٢٧٢
الرسالة الایضاح و التبصیر فی فضل یوم‌الغدیر ٢٧٢
الرسالة البیضاء فی تمییز الضاد عن الظاء ٣٢٧
الرسالة الحاتمیة فی الرد علی بعض المارقین ٢٧٢
الرسالة الشریفه ٢٧٣
الرسالة المعرفة لب المعارف ٢٧٤
الرسالة المفید فی الایضاح ٢٧٤
الرسالة الموقظة من نوم الغفلة و السنة ٢٧٢
الرسالة النفیس ٢٧٣
الرسالة الوحیدة ٢٦٩ ، ٢٧٩
الرسالة الوضیئة ٢٦٨
الروضة البهیة فی شرح لمعة الدمشقیة ٢٥٩
الزواجر عن اقتراف الکبایر ٢٥١
السامی فی شرح الحسامی ٢١٠
السدیدی ٢٥٥
السلوة فی شرایط الخلوة ٢٣٨
السنن الکبری ٢٤٧
السیدة المؤیدیة الشیرازیة ٢٦٨
السیف المسلول فی نحر من سب التابعی و اصحاب الرسول (رک : کشف الحجاب فی مغالطة فی الرفضة فی عقد ام کلثوم بعمر بن الخطاب «رض» ٣١٤
الشرح النهادی (رک : یک روزه) ٤١
الصلوة الکاملة ٢٢٤
الطب للشاه البدخشی ٢
الطریقة المحمدیة و السیرة الاحمدیة ٢٤٣
العباب تألیف حسن الصغانی در لغت عرب ٦٧
العتق الثانی من المدرسة ١٠٣
العجالة الزرینیة فی السلالة الزینبیة (رک : سیوطی) ٥٠
العجالة النافعة (رک : مجموعه) ٢٤٢
العروضات الکافیة فی معرفة علم العروض و القافیة ٢٢٤
العقد (رک : مجموعه چند رسالهٔ صرف و نحو) ٣٨
العقد الجواهر و الاشباه و النظایر ٧٦
العوامل فی النحو ٣٣٠
الغماز علی اللماز ٣٨
الفاظ گهر بار ٢٧٨
الفتح الرحمن فی تجوید القرآن ٣١٥
الفرقة الوهابیة ١٧٦
الفصول المهمة فی معرفة الائمة ٢
الفصول و الاصول ٢٢٦
الفصول و الاصول فی علم البلاغة ٢٢٧
الفضل المبین فی المسلسل من حدیث النبی الامین ٢٩٦
الفواتح (رک : شرح دیوان علی «ع») ٢٥٠
الفوایح ١٧٦
الفیه و شلفیه (رک : کوک شاستر) ١٤٧
القاب و سرنامه ٢٠٢
القاموس المحیط ٢٨٧
القصیدة لعمرة الجنی مع الشرح لهامنی ٢٢٥
القول العزیز ٢٢٩
القول المأمول فی فن الاصول ٢٤٠
القول المعین لجماعة المجمعین (رک : مجموعه) ٢٣٧
القول النفیس فی تلبیس ابلیس (رک : آثار و احوال ابن العربی) ١٩٦

Marfat.com

الکافی فی علم الدین ۲۷۵
الکتاب الاول فی العربیة ۲۲۶
الکرر فی قرائت القرآن ۱۵
الکلام الموزون فی صلوة الجنازه علی الوجه المسنون ۱۹۹
المثمر ۱۰۴
المجالس الخمسة عشر ۲۷۱
المجالس المستنصریة ۲۷۲
المجالس المؤید ۲۰۷
المجموع الشریف فی الحقایق ۲۷۳
المحبوبیة المحمودیة ۵۵ ، ۵۶
المدخل فی النجوم ۱۵۰
المرکبات الشاهیة (رک : قرابادین شاهیة) ۲۸۶
المستخلص ۲۰۹ ، ۳۰۱
المستخلص شرح کنزالدقایق ۲۹۷
المستدرک علی الصحیح ۱۷۹
المسهلة لمسئلة القیام عندالحیثلة ۱۶۱
المصابیح فی الامامة ۲۷۰ ، ۲۷۲
المصائب النواصب ۲۷۴
المطول ۷۶ ، ۱۸۴ ، ۳۰۵
المظهر سیوطی ۱۰۴
المعجزات ۲۳۱
المعرب فی العلم اللغة ۲۴۸
المقالة الرضیئة فی النصیحة و الوضیئة (رک : مجموعه) ۲۴۱
المقالة العذبة فی العمامة و العذبة ۲۸۸
المکتسب ۲۸۲
المکرر فیما تواتر من القراآت السبع و تحرر ۲۵۳
الملتقط من المسائل الکنیة العباسیته (رک : مجموعه) ۲۱۱
الملخص فی الهیئة ۲۸۲
المناظرة فی عدم جواز الجمعة فی القری ۲۲۴
المناقب و المثالب ۲۷۱
المنتخبة المنظومة ۲۶۸
المنجیات فی القویة ۱۴۷
المنظومة فی العصر ۲۷۸
المواهب اللدنیة بالمنح المحمدیة ۳۱۵
المواهب المفتحیة علی طریقة المحمدیة (رک : شرح طریقهٔ محمدیه) ۱۴۴
الناسخ و المنسوخ ۱۵۷
النکت (رک : حافظ ابن عسقلانی) ۳۸
الوافیة شرح الکافیة ۲۲۴ ، ۳۳۳
الهامات غیبی (رک : مجموعه) ۱۴۵
الهام الرحمن ۳۸
الهدایة محشی ۱۶۷
الٰهی نامه (رک : مجموعه) ۴۵
الٰهی نامهٔ عطار ۱۱۱ ، ۱۲۱
ام الکتاب ۲۷۵
امعان النظر شرح نخبة الفکر ۴۱
امیر نامه ۳ ، ۱۳۹
انباء الزمان (رک : ابن خلکان) ۵
انتخاب احیاء علوم الدین ۲۱۹
انتخاب الکتب ۲۰۱
انتخاب دواوین شاعران ۱۹۴
انتخاب دیوان مغربی ۲۵۹
انتخاب سراج الهدایة (رک : مجموعه) ۳۴۵
انتخاب سرو آزاد ۲۹
انتخاب شاهنامهٔ فردوسی (رک : سندنامه) ۱۵
انتخاب شعر شاعران پارسی گوی (رک : برگزیدهٔ شعر) ۴۴
انتخاب لطایف سیریه (رک : تذکرهٔ اولیاء) ۶
انتخاب کلیات فایز ۱۰۶
انتخاب مسائل از تفسیر الرازی ۹۸
انشاء ابوالفضل ۱۶ ، ۲۳۰ ، ۲۷۷
انشاء المقالة ۲۲۴
انشای احمد ۲۰۱
انشای امیر خسرو دهلوی ۳۴۶
انشای جامی (رک : مجموعه) ۱۰۷
انشای حسام الدین ۵۴
انشای خادمی ۱۰۷ ، ۱۳۹ ، ۲۰۷ ، ۳۲۹
انشای صفدری ۱۱۰

Marfat.com

انشای ظهراتفرشی (رک : مجموعه) ۲۸۷
انشای فیض بخش (رک : مجموعه) ۲۰۷
انشای مادهو رام ۲۳۱
انشای نعمت خان عالی (رک : مجموعه) ۲۸۷
انشای نعمتی ۱۹۸
انشای هرکرن (رک : مجموعه) ۱۶ ، ۸۲ ، ۸۶ ، ۱۵۷ ، ۲۰۱ ، ۲۰۸
انشای یوسفی ۲۰۸
انوارالتنزیل ۲۹۷
انوارالتنزیل فی اسرار التأویل ۲۲۰
انوارالتنزیل و اسرارالتأویل (رک : تفسیر بیضاوی) ۱۴ ، ۱۱۶
انوارالعاشقین ۳۱۲
انوار سهیلی ۱۶ ، ۲۱ ، ۳۲
انوار غوثیه (رک : شرح الشمایل النبویه) ۳۲۷
انواع (فرایض و وظایف) ۲۹۶
انواع العلوم (رک : دیوان شعر) ۶
انواع العلوم (رک : انواع بارک الله) ۳۰۰
انواع العلوم فی مقاصد الخاص و العموم ۱۹۲
انواع بارک الله ۷۱ ، ۲۱۰
انواع حافظ برخوردار ۸۰ ، ۲۲۲
انواع شریف ۱۱۴ ، ۳۴۱
انواع عبدالله ۲۹۴ ، ۳۴۵
انواع فرایض ۸۳
انیس الاعتقاد ۱۹۰
انیس العاشقین ۱۳۶
انیس العشاق ۱۰۰
انیس الطالبین ۱۶۴
انیس الطالبین وعدة السالکین ۲۳۹
انیس الطالبین و عمدة السالکین (شامل حالات امیر کلال) ۱۷۲
انیس القادری (رک : انیسیه القادری) ۶
انیس المتقین ۳۲۹
انیس المریدین و تحفه المحبین ۱۶۵
انیس المریدین و شمس المجالس (رک : تفسیر سورهٔ یوسف) ۲۱۹
انیس الواعظین ۲۳۸
انیسیه القادری (رک : انیس القادری) ۶
اوراد ۲۰۰
اوراد (رک : مائه الفوائد) ۴۸
اوراد فتحیه (رک : ۷۹ ، ۸۳ ، ۲۷۶
اوراد نصیریه (رک : مجموعه) ۱۴۵
اوراد و تعاویذ ۱۸۲
اوراد و وظایف ۸۷
اوراق پراکنده (رک : مجموعه) ۸۷
اوراق پراکنده (شامل اقوال شیخ بهاءالدین نقشبندی) ۹۵
اوراق پراکنده ۱۷۲ ، ۲۲۹
اوراق دستنویس ۲۲۹
اوراق فارسی و عربی ۱۲۶
اوراق نظم و نثر ۱۱۹
اورنگشاهی ۱۸۴
اوم تت تت (رک : اوم نامه ، مثنوی) ۱۹۶
ایاز نامه ۲۷۷
ایثار و عبادات و استغفار از معصیات (رک : تذکرة الابرار و الاشرار) ۱۳۵
ایساغوجی (رک : الشرح النهاری) ۴۱ ، ۲۲۴ ، ۲۴۰ ، ۲۹۰
ایک تها پاکستان ۳۰۲

ب

باب الاسلام کی حقیقت میں (رک : سند) ۳۸
باب خواص ختم خواجگان (رک : مجموعه) ۲۳۷
بادهٔ ناب ۲۸۹
باران ماه (رک : مجموعه) ۸۴
باران ماه اشرف (رک : مجموعه) ۸۴
باران ماه عیسی (رک : مجموعه) ۸۴
باران ماه فرد گجراتی (رک : مجموعه) ۸۲ ، ۸۴
بازار زنان (رک : کامل النصاب) ۶

Marfat.com

باغ ارم ۲۱۰
باغ دودر ۹۰
باقر الانوار ۱۳٤
بایبل میں ردوبدل ۳۰۲
. رالاهوت ۱٤٥
بحر الجواهر ۳۰ ، ۱۹٦ ، ۲۸۱
بحرالرائق ۳۸
بحرالرائق شرح کنزالدقایق ۳۱۳
بحرالمذاهب (رک : مجموعه) ۹٦
بحرالمعانی (رک : مکتوبات سید محمد گیسو دراز)
۱۹٦ ، ۳٤۷
بحرالمعرفه ۱٦٥
بحر فراست اللافظ فی شرح دیوان حافظ ۷۰
بخاری شریف (رک : صحیح بخاری) ۱٤۲
بدایع الاصول ۷۷
بدایع الجمال ۱۳۷
بدایه مستر شد و رشید ۲۱٤
بدرقه السالکین (رک : قواعد مفصله مصطلحه طریقه حسینیه) ۲٥۱
بدیع المنظوم (رک : مجموعه) ۱٤۰
بدیع المیزان ۳۰۱
بدیع النصاب ۲۰
براءة المحققین ۱۹۷
بربودة چندر نانک (رک : مجموعه رسائل و اشعار) ۲۹
برزخ ابو سعید السلمی ۲۲۱
برکات احمدیه (رک : مجموعه) ۱۷٦
برگزیدهٔ شعر شاعران پارسی گوی ٤٤
برهان العارفین (رک : مجموعه) ۳٤٥
برهان العارفین ۳٤٥
برهان العاشقین ۳۱۸
برهان قاطع ٤٤
بزم فردوسی ۸۹
بستان ابواللیث ۱٥۷
بستان فقیه ۹۷
بسیط ۳۰۱
بشارة الدارین ۲۹٤
بشری الکئیب بلقاء الحبیب (رک : مجموعه) ۲۳۸
بوستان سعدی ٦ ، ٥۷ ، ۷٥ ، ۸۲ ، ۸٤ ، ۱۱٦ ،
۱۱۸ ، ۱۲۱ ، ۱٥۸ ، ۱۹۷ ، ۲۸٥ ، ۲۹۰ ،
۳۰۲ ، ۳۰۳ ، ۳۰٤ ، ۳۱۱ ، ۳۱۳ ، ۳۲۲ ،
۳۳۰ ، ۳۳۲ ، ۳٤۲
بوستان افروز (رک : شرح گلستان) ٤
بوستان فقیه ابواللیث (رک : مجموعه) ۲۳۸
بوستان محمدی ۱۳۸
بهار دانش ۱٦ ، ۲۰ ، ۱۰۷ ، ۱۱۹ ، ۲۰۸ ،
۲۲۲ ، ۲۲٥ ، ۲۷۹
بهارستان شرح گلستان ۹۹
بیاض (ادعیه و اوراد) ۸
بیاض (تاریخی و ادبی و دینی) ۸٥ ، ۳۰۹
بیاض (رک : جنگ اشعار) ۱۹۷ ، ۱۹۸
بیاض ادعیه ۳۰۹
بیاض اردو
بیاض اردو و پنجابی ۱۳۸
بیاض اردو و فارسی (رک : عباس بیک تبتی)
۱۰٦
بیاض اردو و فارسی و عربی و پنجابی ۱۳۹
بیاض اشعار فارسی (رک : مجموعه) ۱۱۱ ، ۲۸۲
بیاض اشعار اردو و فارسی ۱٤۰
بیاض تقاریر بر ترمذی ۳۳۳
بیاض حکمت ٥
بیاض حکیم آلهی بخش ۱۹۹
بیاض حکیم خیرالدین ۳۲۱
بیاض درویش ۲۸۱
بیاض فارسی (اشعار برگزیده) ۳٦ ، ۱۰٦
بیاض فارسی و اردو (ادبی و دینی) ۱۰٦
بیاض فارسی و عربی ۲
بیاض فقه ۲۱۷
بیاض قادری ۸٥

Marfat.com

بیاض کبیر عباسی ۵۲
بیاض محمد اشرف (اشعار ادبی و مطالب دینی) ۸۵
بیاض محمد هاشم تهتوی (رک : رسالهٔ ذکر) ۱۷٤
بیاض واحدی ۵۲
بیان احکام فقه و صلوة ۳۳۱
بیان الاسرار ۸۷
بیان الاسرار (رک : شرح قصیدهٔ غوثیه) ۱٦۵
بیان الاعتقاد ۲۷٤
بیان العارفین لتنبیه الغافلین (رک : ملفوظات سید عبدالکریم سندی بولراین) ۵۳
بیان القرآن ۳۰۱
بیان المطلوب فی کشف المحجوب ۲۲۲
بیان چهارگانهٔ نماز
بیت الاسلام (رک : مجموعه) ۸٤
بیست بیت باهو ۱۷۱
بیضاوی (رک : چهار گلزار) ٤۸
بیضاوی ۳۰۱
بیمار نامه (رک : مجموعه) ۳٤۱
بینات ۳۱

پ

پروانهٔ پندار ۹۲
پروفیسس آف بدها (دستنویس) ۳۰۰
پکی روتی (رک : مجموعهٔ رسائل) ۱۳۹
پنجتن (رک : فرهنگ لغت) ٤۱
پنج رقعه (رک : مجموعه) ۱٤۰
پنج رقعهٔ ملا ظهوری (رک : مجموعه) ۲۸۷
پنج سی حرفیان (رک : پنج گنج نوشاهی) ۸٦
پنج گنج (رک : اعجاز الرسائل ، رسائل و رسائل الاعجاز) ۱۹٤
پنج گنج (رک : مجموعه) ۲۹۰ ، ۲۹٦
پنج گنج نوشاهی (رک : پنج سی حرفیان) ۸٦
پند نامهٔ حکیم لقمان ۲۸۷
پند نامهٔ شیخ عطار (رک : مجموعه ، حمد بیحد) ۷۵ ، ۸۲ ، ۸٤ ، ۱۰۹ ، ۱۱٦ ، ۱٤۰ ، ۱۵۸ ، ۲۹۰ ، ۲۹٦ ، ۳۰٤ ، ۳۲۲
پندیات جوانمردی ۲۷
پیام مشرق ۸۹

ت

تاج ۲۸۹
تاج التراجم ٤۱
تاج العقاید ۲۷۳
تاج القصص ۷۸
تاج و تاجدار ۹۲
تاریخ آل عثمان (رک : تاریخ راشد) ۲۹
تاریخ ابن خلکان (رک : وفیات الاعیان) ۱٤۸ ، ۲٤۸
تاریخ ارادت خان (رک : نادر نامه) ۱۵۹
تاریخ ارسطو جاهی ۲۳٤ ، ۲۳۵
تاریخ اسلام عبدالرحمن چشتی ٤۵
تاریخ اعثمٔ کوفی (رک : ترجمهٔ تاریخ اعثم کوفی) ۱۷ ، ۳۰
تاریخ اکبری ۷۱
تاریخ الاولیاء ۵۰
تاریخ الرسل و الامم و الملوک (رک : تاریخ طبری) ۲۵٤
تاریخ امرای امارت بهاولپور ۱
تاریخ امیر بهاولپور ۵
تاریخ ایران ۳۳۹
تاریخ بخاری شریف (رک : کتاب ملا زاده) ۱۱۵
تاریخ بلوچ ۵۵
تاریخ پادشاهی مسجد ۱۳٤
تاریخ پنجاب ۸۸ ، ۱۳۳ ، ۱۸۵
تاریخ پیشاور ۱٦۹
تاریخ جهان نما ۲۹٦
تاریخ حبیب السیر ۳۳
تاریخ حسن ابدال ۱۸۸
تاریخ خان جهان لودهی (رک : مخزن افغانی) ٦

Marfat.com

تاریخ راشد (رک : تاریخ آل عثمان) ۲۹
تاریخ روابط پزشکی ایران و پاکستان ۱۱۲
تاریخ سقوط بخارا ۲۶۶
تاریخ سند ۴۴ ، ۵۰
تاریخ سند (رک : مثنوی فتح نامه) ۵۵
تاریخ سیالکوت ۱۶۹
تاریخ سیکه ۲۳۴
تاریخ شاهان درانی و شاهان درانیه مع حالات ترکستان ۱۶
تاریخ شمشیر خانی (رک : منتخب شاهنامهٔ منثور فردوسی) ۱۰ ، ۱۶ ، ۱۲۱ ، ۱۸۵ ، ۱۸۴
تاریخ طبری (رک : تاریخ الرسل و الامم و الملوک) ۴۴ ، ۵۹ ، ۲۵۴
تاریخ فرشته ۳۳ ، ۱۹۵
تاریخ فیروز شاهی (رک : ناشناخته) ۴۰
تاریخ کشمیر ۱۳۰ ، ۲۵۵
تاریخ لطیف ۵۴
تاریخ مشایخ بخارا ۲۶۷
تاریخ مشایخ سمرقند ۲۶۷
تاریخ ملتان ۱۶۹
تاریخ نادری ۵۰ ، ۲۷۵
تاریخ نامهٔ قلعهٔ رهتاس ۳۱۲
تاریخ نگارستان (رک : مجموعه) ۴۵
تاریخ نوبهار ۲۷۸
تألیف الارواح ۲۷۲
تأویل اسم اعظم ۲۷۰
تأویل دعائم الاسلام ۲۸۹
تبرکات مدنی (رک : مولانا احمد حسین مدنی) ۲۰۳
تبصرة الخوارقات ۸۲ه
تبصرة المجودین فی رد مغالطات الوهابیین ۳۱۴
تبییض الصحیفة ۳۱۵
تتمهٔ سماع (رک : مرغوب القلوب مع تتمهٔ سماع) ۸۹
تجوید (رک : مجموعة الرسایل) ۱۸۴ ، ۲۳۱
تجوید القرآن (رک : مجموعهٔ تذکرة المذاهب) ۲۰۲
تجهیز (رک مجموعهٔ رسایل) ۱۳۹
تحذیر احوال مایورث الفقر و النسیان (رک : مجموعه) ۹۵
تحریر اصول الاقلیدس و بین کتاب المجسطی البطلمیوس ۲۳۴
تحریر المتشابهات فی المشکوة ۳۱۵
تحصیل المبتدی ۱۵۸
تحفهٔ اثنی عشریه ۱۷ ، ۱۱۹
تحفة الآصفیة فی صناعة الادویة
تحفة الابرار ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۲۰۰ ، ۳۳۶
تحفة الاحرار ۸۱ ، ۲۱۹ ، ۲۹۲
تحفة الاخلاء فی عصمت الانبیاء ۱۴
تحفة الاصحاب ۹۷
تحفة الجمال ۱۷۶
تحفة الجمال و خزانة الاحوال ۷۳
تحفة الجمالی (رک : مجموعه) ۳۱۳
تحفة الحسینی (رک : مجموعه) ۲۴۲
تحفة الزائرین ۴
تحفة السلاطین (رک : احوال سلاطین تالپور) ۴۵
تحفة السلاطین ۳۲۸
تحفة السلام (تفسیر سورهٔ فاتحه) ۲۰۷
تحفة السلطان ۳۴۲
تحفة العاشقین (رک : مجموعه ۲۰۴
تحفة العراقین ۱۴ ، ۵۳ ، ۱۴۸
تحفة العرب فی الادب ۷۵
تحفة الفقها (رک : مجموعه) ۲۱
تحفة القادریة ۹۲
تحفة القرامین (رک : طب سفید) ۳۴۲
تحفة القلوب و فرجة المکروب ۲۷۳
تحفة الکاملین (رک : مرقعة للقلوب) ۶۹
تحفة الکرام ۶۲
تحفة الکرام ۱۱۶
تحفة المسلمین (فی احوال علماء لاهور) ۱۳۶

Marfat.com

تحفة المؤمنین (منظوم در تفسیر قرآن) ۱
تحفة المؤمنین (در طب ، رک : تحفهٔ حکیم مؤمن) ۵ ، ۱۶ ، ۱۲۰ ، ۱۸۶ ، ۲۱۸ ، ۲۸۱
تحفة الوزراء (تاریخ —) ۱۵
تحفهٔ حکیم مؤمن (رک : تحفة المؤمنین) ۲۸۱
تحفهٔ خلافت ۱۷
تحفهٔ دستگیریه ۹۹
تحفهٔ دوستان شرح بوستان ۳۴۲
تحفهٔ رسولیه ۸۴ ، ۹۴ ، ۹۹
تحفهٔ شایق (رک : آیینهٔ تواریخ) ۶۹
تحفهٔ علایی ۳۲۰
تحفهٔ فرقانیه (رک : مکتوبات) ۷۵
تحفهٔ مرتضویه ۷
تحفهٔ مقبول شاه (رک : مجموعه) ۲۱۱
تحفهٔ نصایح (رک : مجموعه) ۸۲ ، ۱۰۹ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۳۲۲
تحفهٔ نظامی ۹۸
تحقیقات ۱۶۳
تحقیق الاشارة الی تعمیم البشارة ۱۱۹
تحقیق المقال فی اسماء الرجال مشکوة المصابیح ۳۱۵
تحقیق خیر ۲۳۲
تحقیق ریاض نادر شرح اسکندر نامه ۲۹۶
تخریج ۱۷۲
تخمیس اخروالدص ۲۸۳
تخمیس المنفرجه ۲۸۳
تدریس اردو ۳۴۰
تدقیق النظر فی تحقیق النذر (رک : رسالهٔ جفر) ۹۶
تذکرهٔ اساتذه ۴۰
تذکرة الابرار و الاشرار ۱۳۵
تذکرة الاحباء و تحفة الاصحاب ۹۷
تذکرة الاسلام فی صلوة علی خیر الانام ۱۴۴
تذکرة الاولیاء (رک : عطار نیشابوری) ۳ ، ۵۰ ، ۵۳ ، ۲۵۲
تذکرة الاولیاء ۹۷ ، ۳۲۷
تذکرة الخطاطین ۸۸
تذکرة المذاهب مستعیناً بواهب المواهب ۲۰۲
تذکرة المشایخ ۳۱۲
تذکرة المفسرین ۱۱۶
تذکرهٔ بی خبر ۸۸
تذکرهٔ حفاظ پیشاور ۳۲۴
تذکرهٔ خواجگان نقشبندیه ۲۵۲
تذکرهٔ خواجه محمد سعید بن محمد نقشبندی لاهوری (رک : قرآن السعدین) ۱۳۳
تذکرهٔ دولت شاه سمر قندی (رک : طبقات الشعراء) ۱۷۹ ، ۲۵۴ ، ۲۵۵
تذکرهٔ ریاض الفردوس ۲۵۷
تذکرهٔ زخمی هندی ۸۸
تذکرهٔ سلطانیه ۲۷۶
تذکرهٔ شاعران (رک : مذکر الاحباب) ۸۶
تذکرهٔ شعرای پنجاب ۹۴
تذکرهٔ عارفان و صوفیان (رک : ناشناخته) ۳۹
تذکرهٔ عالم ۳۲۰
تذکرهٔ مخادیم کهره ۵۹
تذکرهٔ مخدوم زاده ۱۸۲
تذکرهٔ مشایخ ۱۲۱
تذکرهٔ مشایخ سرحد ۳۲۴
تذکرهٔ مشایخ قادریه حسینیه ۳۲۴
تذکرهٔ مصنفین درس نظامی ۲۰۳
تذکرهٔ نوشاهی ۸۱
تراشیه شرح منظومهٔ ارثیه ۱۹۲
تراکیب ۳۲۴
ترجمهٔ آسانی (رک : مجموعه)
ترجمهٔ ابریز (رک : علامه مبارک سجلماسی) ۶۷
ترجمهٔ احادیث ۲۲۴
ترجمهٔ اسرار البلاغة ۲۲۴
ترجمهٔ التعرف بمذهب التصوف
ترجمهٔ الجبرای از انگلیسی به فارسی ۱۰۶
ترجمهٔ بلوغ الارب به اردو ۶۷

Marfat.com

ترجمهٔ تاریخ اعثم کوفی ۱۷ ، ۳۰
ترجمهٔ ترانهٔ کشمیر ۳۱۱
ترجمهٔ چهل سورهٔ تورات ۱۴۷
ترجمهٔ رسالهٔ ملت و اباحت ۱۷۳
ترجمهٔ رسالهٔ قشیریه عبدالکریم نیشابوری ۶۷
ترجمهٔ روضة الشهداء به نظم اردو (رک: گلزار حسن ۸-۱
ترجمهٔ سطعات ۳۸
ترجمهٔ طریقهٔ محمدیه و سیرهٔ احمدیه (رک: تزکیة النفوس ۹۷
ترجمهٔ فصوص الحکم ۳۰
ترجمهٔ قرآن مجید (فارسی منظوم) ۵۰
ترجمهٔ قواعد السلطنت شاهجهانی ۱۱
ترجمهٔ کافیه در نحو به اردو ۱۹۲
ترجمهٔ کلمات طیبات ,رک: ملفوظات نوشاه گنج بخش) ۳۱۱
ترجمهٔ کنزالدقایق ۱۱۵ ، ۳۲۶
ترجمهٔ مجمع الفیوضات به سندی (رک: جامع البرکات) ۵۵ ، ۵۶
ترجمهٔ مناظر علیه (رک: آثار و احوال ابن العربی) ۱۹۶
ترجمهٔ منتخب قلائد الجواهر به فارسی ۱۱۱
ترجیع بند (رک: مجموعه) ۹۷
ترسل ۳۲۸
ترصیصاً للمرام و تتمیماً للکلام (رک: آگهی) ۱۷۳
ترغیب الصلوة ۱۸۲ ، ۲۰۷ ، ۲۱۸ ، ۲۳۹
ترکیب عبدالرسول ۲۴۱
ترمذی ۲۹۰
تریاق ۱۶۵
تزکیة النفوس (رک: ترجمهٔ طریقهٔ محمدیه و سیرهٔ احمدیه) ۹۷
تزوک تیموری ۴۴
تسنیم وهوجا ۱۱۰
تشریح الطب ۳
تصورات ۲۷۵
تصوف (رک: اصطلاحات تصوف) ۱۵۴
تصویر و شجره ۲۳۵
تضمین اشعار شیخ عبدالله (رک: مجموعه) ۲۲۳
تضمین بر غزلیات حافظ ۲۴۱
تعاویذ و اشکال طلسمات ۲۲۸
تعبیر الرؤیا ۴۰
تعریفات (رک: رسالهٔ قواعد فارسی) ۲۸۷
تعلیمات شاه محمد رمضان شهید (رک: فتوحات مرشدیه) ۱۹۰
تعلیم الاطفال ۱۹۸
تعلیم متعلمین ۲۲۱
تعبیر خواب (رک: مجموعه) ۲۸۷
تعویذات ۱۴۰ ، ۱۷۱ ، ۳۳۱ ، ۳۳۴ ، ۳۴۱
تعویذات سید جماعت علی شاه (رک: مجموعه) ۳۴۱
تعویذ الصبیان ۳۴۱
تغلق نامه ۲۹۹
تفاسیر قرآن ۳۰۱
تفسیر آصفی (رک: نخبة التفاسیر) ۱۹۴
تفسیر آیات قرآنی و مطالب دینی ۳۲۹
تفسیر ابجدهوز ۳۲۶
تفسیر احمدی ۳۰۵
تفسیر اکلیل ۳۰۱
تفسیر الرازی (رک: انتخاب مسائل) ۹۸
تفسیر الفصیح (رک: تفسیر قرآن ، تفسیر کلام) ۱۲۴
تفسیر القرآن ۳۲۷ ، ۳۴۷
تفسیر القرآن العظیم للحداد ۱۴۲
تفسیرانا فتحنا ۱۶۴
تفسیر بحرالحقایق ۱۴۳
تفسیر بحرالعشق (رک: تفسیر سورهٔ یوسف) ۲۴۰
تفسیر بحرالمواج ۱۴۲
تفسیر بیضاوی (رک: انوار التنزیل و اسرار التأویل) ۱۴ ، ۲۴۷

Marfat.com

تفسیر پارهٔ عم
تفسیر تعلیم القرآن ۱۱٦
تفسیر توضیح ٦۹
تفسیر جلالین ۲۹
تفسیر حدایق الحقایق فی کشف اسرار الدقایق ۱۲٦
تفسیر حسینی (رک: جواهر التفسیر، مواهب علیه) ۹، ۸۱، ۱۲۵، ۱٦۱، ۱٦٦، ۲۰۹، ۲۱۸، ۲٦۱، ۲٦۲، ۳۰۱، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳٤٦
تفسیر درواجکی (رک: تفسیر زاهدی، لطایف التفسیر) ۸۷، ۹۷، ۲۵۱
تفسیر زاهدی (رک: تفسیر درواجکی) ۷۸، ۹۷، ۲۵۱
تفسیر زر نگار (رک: تفسیر سورهٔ یوسف) ۲۳۵
تفسیر سورهٔ بقره ۲۲۷
تفسیر سورة الذاریات ۲۲٤
تفسیر سورة الفاتحه (رک: نتایج الحرمین) ۷۵، ۲۸۲
تفسیر سورهٔ عم ۱۳۹
تفسیر سورهٔ فاتحه (رک: مجموعه) ۲۸٦
تفسیر سورهٔ «ق» ۲۲٤
تفسیر سورهٔ کهف ۲۲۷
تفسیر سورهٔ والضحی ۳۱٤
تفسیر سورهٔ یوسف (رک: احسن القصص) ۱۲۵، ۱۳۹
تفسیر سورهٔ یوسف (رک: بحرالعشق) ۱٤۰
تفسیر سورهٔ یوسف (رک: مجموعه) ۲۸٦، ۲۹٦، ۳٤۷
تفسیر شاطبی (رک: تقریر شاطبی) ۳۳٤
تفسیر طلاکار ۸۱
تفسیر فارسی (رک: دلایل الخیرات) ۷۳
تفسیر فتح العزیز (رک: مجموعه) ۲۸٦
تفسیر فضلیه ۲٦۱
تفسیر قرآن به زبان سندی ۵۵
تفسیر قرآن ۵۹، ۹٦، ۱۰۰، ۱۲٤، ۱٦۰، ۱٦۱، ۱۷٦، ۲۲٦، ۲۸٦، ۲۹۱، ۳۱٤، ۳۲۷
تفسیر قرآن (رک: تفسیر نبوی) ۳٤۰
تفسیر قرآن (رک: تفسیر کلام حق، تفسیر الفصیح) ۱۲٤
تفسیر قرآن القرآن ۱٤۲
تفسیر قشیری ۱۸٤
تفسیر کبیر ۵۲، ۱٤۲، ۱٤٤
تفسیر کشاف ٦۸، ۲٤۷
تفسیر کلام (رک: تفسیر قرآن، تفسیر الفسیح «الفصیح») ۱۲٤
تفسیر محمدی ۳۰۱
تفسیر مدارک التنزیل ۱٤٤
تفسیر مظهری ۱۷۸
تفسیر معینی (رک: شرح القرآن) ۱۱٦
تفسیر مفتاح الجنان ۲۵۸
تفسیر موضع المعانی ٦۹
تفسیر نبوی ۳٤۰
تفسیر نقره کار ۸۰
تفسیر نون و القلم (رک: مجموعه) ۸٦
تفسیر نیشا بوری ۷۸
تفسیر یعقوب چرخی ۲۰٦، ۳٤٤
تقدیس الوکیل ۹٤
تقدیس الوکیل عن توهین الرشید و الجلیل ۳٤۱
تقریر کافیه در نحو (رک: مجموعه) ۳۰۹
تقریرات شریف العلماء ۲۵۸
تقریر شاطبی (رک: تفسیر شاطبی) ۳۳٤
تقسیم الاوراد (رک: مجموعه) ۱٤۵
تقسیم العلم الی التصور و التصدیق (رک: رسائل اسدیه) ۲۱۰
تکملهٔ مقالات الشعراء ٦۲
تکملهٔ نفحات الانس ۱٦۲
تکمیل الایقان ۱۵۲

Marfat.com

تکمیل الایمان (رک : مجموعهٔ رسایل) ۴۹ ، ۸۴ ، ۱۷۵
تکمیل الایمان و تقویة الایقان ۱۶ ، ۸۴ ، ۱۷۳ ، ۳۴۵
تلخیص الاشباه و الشروح ۱۵ ، ۱۷
تلخیص الاقوال فی تحقیق احوال الرجال ۲۷۵
تلخیص العلاج (رک : مجموعه) ۲۰۰
تلخیص المفتاح (رک : مجموعه) ۱۴۸ ، ۲۹۰
تلخیص جمهرة النسب ۳۱۲
تلقینات شاه محمد رمضان شهید (رک : فتوحات مرشدیه) ۱۹۰
تمهیدات (رک : زبدة الحقایق) ۹۹ ، ۲۳۸
تمهید فی بیان توحید ۱۷۸
تنبیه الانام ۱۵ ، ۱۶۴
تنبیه الانام فی سیرة خیر الانام ۵۱
تنبیه الغافلین ۲۱۲ ، ۲۶۹ ، ۲۷۰ ، ۳۲۷
تنبیه المغررین ۱۷۸
تنبیه الهادی ۲۷۴
تنبیه الهادی و المهتدی ۲۶۸
تن تن ، مسائل مختلفه بین حکما و متکلمین (رک : رسایل اسدیه) ۲۱۰
تنزیل القرآن ۳۰۱
تواریخ مراد ۳
توحید مفضل بن عمر ۳
توزک تیموری (رک : تزوکات تیموری) ۱۱۱
توصل المرید الی المراد ۱۷۵
توضیح السنة فی تفضیح البدعة ۱۳۵
توکل نامه (رک : طب فرقانی) ۸۴
تهذیب الاسماء و اللغات ۲۴۷
تهذیب الفرایض ۱۵۴
تیسیر الاحکام ۸۴
تیسیر البیان فی تخریج آیات القرآن ۱۴
تیمور نامهٔ هاتفی ۱۸۶

ث

ثلاث عشر رسائل ۲۷۰
ثلثات (ثلثیات) بخاری (رک : مجموعه) ۱۱۶ ، ۱۹۱
ثمر الارواح ۲۶۴
ثناء ابابکر صدیق ۵
ثواقب المناقب ۸۱

ج

جامع الاکبر (رک : مقامات شاه نقشبندیه) ۷۵
جامع البرکات (رک : ترجمهٔ سندی مجمع الفیوضات) ۵۵ ، ۵۶
جامع التعلیل (رک : مفید المبتدی) ۲۱۲
جامع الجوامع فی اللغة الفارسیه ۴۹
جامع الحقایق ۲۷۱
جامع الخیرات ۲۳۲
جامع الدعا (رک : دلایل الخیرات) ۷۴
جامع الرموز ۱۷۱ ، ۳۰۱
جامع الصحیح بخاری ۲۹۰
جامع الصغیر سیوطی ۷۹
جامع العجایب ۱۶
جامع العلوم ۳۶
جامع العلوم (مناقب مخدوم جهانیان) ۱۲۱
جامع العلوم ۲۹۲ ، ۳۱۴
جامع الفصولین ۱۵۱
جامع الفواید ۱۳۴ ، ۲۵۵ ، ۲۸۱
جامع الفواید الاحتوائها علی الفواید غیرزواید ۳۳۷
جامع القوانین ۱۵۷ ، ۳۱۴ ، ۳۳۰
جامع المضمرات ۱۵۳
جامع المنافع ۵۱
جام جم (رک : مثنوی جام جم) ۳۰ ، ۴۵
جام جهان نما ۱۳۶
جامع صحیح بخاری ۳۲۵
جامع عباسی ۴ ، ۲۳۴ ، ۲۷۷

Marfat.com

جان سکھ ۲۲۱
جاوید بہار (رک : کلیات منیر لاہوری) ۹۲
جذب القلوب الی دیار المحبوب ۴۹ ، ۱۶۵ ، ۳۰۵
جلالین (رک : چہار گلزار) ۴۸ ، ۳۰۱
جلالیہ و جمالیہ (رک : مجموعۂ رسایل) ۱۱۵
جلاء العیون ۳
جمال الملۃ و الدین فی رد عقاید الوہابیین ۷۷
جمال یوسف شاہ گردیز ۸
جمالیہ و جلالیہ (رک : مجموعۂ رسایل) ۱۱۵
جمل ۳۰۱
جنۃ الصوفیین ۵۰
جنۃ الفردوس (رک : مسائل زنان) ۲۲۰
جنۃ النعیم ۵۲
جنت النعیم فی فضایل القرآن الکریم ۳۲۰
جنگ اشعار (رک : بیاض ، مجموعۂ اشعار) ۱۴۷ ، ۲۵۹ ، ۳۰۷ ، ۳۰۸ ، ۳۲۶ ، ۳۳۰ ، ۳۴۵
جنگ نامہ (رک : قاسم نامہ) ۱۵۳
جنگ نامہ (رک : نامۂ رنگین) ۱۵۵
جوابات شاہ رفیع الدین ۱۷۴
جواز اقوال صوفیان بر وحدت وجود ۳۲۷
جواز الصراط ۲۳۲
جواز ذکر جہر ۳۲۶
جوامع الحکایات (رک : شجرہ نسب حضرت محمد «ص») ۹۶
جواہر الاصول ۷۵
جواہر التفسیر حسینی (رک : تفسیر حسینی) ۱۶ ، ۱۲۵
جواہر التفسیر لتحفۃ الامیر (رک : تفسیر حسینی) ۱۶۱
جواہر الحقایق (رک : مجموعہ) ۱۹۶
جواہر الفرید (رک : مجموعہ) ۳۴۶
جواہر القرآن (روش قرائت و تفسیرآن) ۴۶ ، ۳۳۴
جواہر القرآن ۱۵۴ ، ۱۷۴ ، ۲۸۶ ، ۳۰۱
جواہر المضیئۃ ۲۵۴
جواہر النفیس علی متن درہم الکیس ۲۰۱
جواہر خمسہ ۱۴ ، ۱۵۳
جواہر محمودیہ ۱۴۵
جواہر الاسرار ۱۴۲
جوہر الذات ۱۲۴ ، ۲۷۶
جہاد ۲۳۲
جہاد حسینی ۲۵۷
جہل المقل ۱۱۰

چ

چراغ نامہ ۲۷۸
چلبی بر خیالی ۲۴۰
چلبی بر مطول ۲۴۰
چولہ قمیص باوا نانک صاحب ۲۰۴
چہار عنصر ۵۹
چہار گلزار (رک : مجموعۂ بیضاوی ، تفسیر مدارک ، جلالین ، تفسیر حسینی) ۴۸
چہل حدیث (رک : مجموعہ) ۸۵ ، ۱۴۰ ، ۲۷۸ ، ۳۴۷
چہل غزل میر سید علی ہمدانی ۳۲۶
چہل کلمہ ۳۲۹
چہل مجالس خواجۂ گیسو دراز ۲۴۰
چہل مجلس ۱۵۵
چہل مکتوب امام ربانی (رک : مکتوبات امام ربانی ۱۶۲

ح

حاشیۂ ابوالحسن الشہید بر شرح العقاید النسفیۃ (رک : نوریہ) ۱۷۰
حاشیۂ اشباہ و نظایر ۳۸
حاشیۃ الخیالی علی شرح العقاید ۲۳۹
حاشیہ بر تلویح ۳۸
حاشیہ بر قواعد العضدیہ ۱۴۸
حاشیۂ بیضاوی ۲۴۷
حاشیۂ تلویح بر توضیح ۲۳۹

Marfat.com

حاشیهٔ حجة الله بالغه ٤١
حاشیهٔ حسامی ٢٣٩
حاشیه رباط علی المقیاس ٢٤٠
حاشیهٔ سراجی در علم میراث ٢٤١
حاشیهٔ سلم العلوم ٢٤٠
حاشیهٔ شرح الوقایه (رک: غاشیة الحواشی) ٦٦
حاشیهٔ شرح تهذیب ٢٠١
حاشیهٔ شرح عقاید ٢٨٧
حاشیهٔ شرح هدایة الحکمة (رک: فخریه) ٣٨
حاشیهٔ عضدی ٢٤٨
حاشیهٔ علامه قاضی محمود تهتوی (رک: شرح زبده) ٣٨
حاشیة علی شرح الشمسیه ١٥٧
حاشیهٔ قدیمهٔ جلالیه بر شرح تجرید ٣٩
حاشیهٔ قصیدهٔ امالی ٣٢٩
حاشیهٔ قطبی (رک: شرح شمسیه در منطق، میر قطبی، حاشیهٔ قل احمد) ٤٠
حاشیهٔ قل احمد بر حاشیهٔ ملا عبدالحکیم سیالکوتی (رک: حاشیهٔ قطبی) ٤٠
حاشیهٔ مخدوم عبدالواحد سندی سیوانی (نعمان ثانی، رک: حاشیهٔ اشباه و نظایر) ٣٨
حاشیهٔ مخدوم محمد هاشم تهتوی (رک: مجموعه) ٤٠
حاشیهٔ مطول ٧٨، ٣٣٥
حاشیهٔ معالم الاصول ٢٥٩
حاشیهٔ ملا عبدالحکیم سیالکوتی بر مطول ٢٥٣
حاشیهٔ ملا عبدالکیم سیالکوتی (رک: حاشیهٔ قل احمد) ٤٠
حاشیهٔ ملا عبدالغفور بر رسالهٔ مذاهب عشره (رک: مجموعه) ٢٨٧
حاشیهٔ ملا عبدالله یزدی بر خطابتی ٧٨
حاشیهٔ مولانا عبدالحکیم سیالکوتی علی تفسیر انوار التنزیل و اسرار التأویل معروف به تفسیر بیضاوی ٢١٩
حاشیهٔ مولانا عصام الدین بر تفسیر بیضاوی ٧٨
حاشیهٔ مولانا فاضل ٧٥
حاشیهٔ مولانا نور الله بر جامی ١٥٧
حاشیهٔ مولوی عبدالغفور علی شرح اللمعات ١٦٢
حاشیهٔ میر ایسا غوجی ٢٠٦
حاشیهٔ میرزا بر شرح تهذیب ٣٣٥
حاشیهٔ میرزا قطبیه ٣٣٥
حاشیهٔ میر زاهد بر ملا جلال ١٥٦
حاشیهٔ میر سید شریف جرجانی (رک: متوسط) ٣٩
حاشیهٔ میر عاصم علی شرح هدایة الحکمة معروف به میبدی ٢٤٠
حافظ خطی مصور (رک: دیوان حافظ) ١٩
حافیه شرح کافیه ٢٢٣
حالات ترکستان (رک: تاریخ شاهان درانی و شاهان درانیه) ١٦
حالات حاجی دوست محمد قندهاری و خلفایش ١٧٣
حالات خواجهٔ نقشبند (رک: بهاء الدین نقشبند) ٧٥
حالات و آثار شیخ محمد مراد سنگ نقشبندی (رک: فیض مراد) ١٣٤
حالات و مقامات شیخ داود کرمانی شیرگدهی (رک: مقامات داودی) ١٣٥
حبیب السیر ٢٧٥
حجت العمل فی ابطال الحیل (رک: مجموعهٔ رسائل در تصوف)
حدایق الالباب ٢٧٨
حدایق الانوار فی حدایق الآثار ٢٩٢
حدایق النجوم ٢٦٢
حدیقة الحقیقة سنائی (رک: حدیقهٔ سنایی) ٢٤١
حدیقة السیاحة ٢٧٩
حدیقة الشیعة ٢٧٦
حدیقهٔ سنایی (رک: حدیقة الحقیقهٔ سنایی) ٥١
حدیقهٔ معرفت ١٣٥

Marfat.com

حرزالثمین فی شرح حصن الحصین من کلام سید المرسلین ۱۵۲
حریر سنگ ۱۰۵
حزب البحر (رک : مجموعهٔ اوراد و وظایف) ۱۱۶
حسامی در اصول فقه ۲۹۰
حسنات العارفین (رک : مجموعه) ۳۶
حسن الجرده فی شرح قصیدة البردة ۱۱۹
حسن گلو سوز (رک : اشک و آه ، مجموعهٔ مقالات) ۹۶ ، ۱۸۵
حسینی (رک : چهار گلزار) ۴۸
حسن و عشق ۳۳۰
حصار الایمان (رک : شرح انواع عبدالله) ۳۴۲
حصن الحصین من کلام سید المرسلین ۷ ، ۶۵ ، ۱۲۴ ، ۱۲۵ ، ۱۴۳ ، ۱۶۰ ، ۳۲۷ ، ۳۴۴
حضرات القدس (رک : مجموعه) ۱۶۴ ، ۱۷۶ ، ۱۸۳ ، ۲۵۱
حظایر القدس ۱۷۳
حفظ الاحناق ۲۳۲
حفظ الایمان من غارة الشیطان ۴۱
حفظ دین و ایمان ۲۳۲
حق الیقین ۹۰
حقانی ۳۰۱
حق نما (رسالهٔ—) ۱ ، ۱۰۸
حقیقة الاسلام ۲۲۵ ، ۲۲۷
حقیقة الصلوة (رک : مجموعه) ۸۴
حقیقة العشق
حکایات عربی ۲۰۳
حکمت اسلامی کی مغرب پر احسان ۸۹
حکمت یونانی د رساله (رک : مجموعهٔ رسایل) ۹۵
حکم علیه و کلمات قدسیه ۲۸۳
حلاج نامه ۲۸۸
حل الموجز آقسرایی ۲۳۰
حل مشکلات الغیث فیما یتعلق بالفضل و الحدیث ۷۷
حل مشکلات مثنوی و تفضیل مجملات معنوی ۲۵۱
حلیة الصبیان شرح فتح الرحمن ۳۱۵
حلیة المتقین ۹۰
حمایل شریف (رک : قرآن) ۸ ، ۱۰ ، ۱۳ ، ۱۵
حمد بیحد (رک : پند نامهٔ عطار ، مجموعه) ۱۴۰ ، ۲۹۶ ، ۳۲۲
حملهٔ حسینی (همانند حملهٔ حیدری) ۴۵
حملهٔ حیدری ۴۷ ، ۵۸ ، ۲۷۸
حوادث سنی النبوة ۴۷
حواشی شرح الشریف (رک : مجموعه) ۲۳۹
حواشی شریفیه علی المتوسط ۸۴
حواشی کتب فقه ۳۱۵
حواشی متعلقة علی شرح سلم ۲۱۳
حواشی محمود بن نعمة الله بر شرح شمسیه ۱۷
حواشی محمود بن نعمة الله بر میر قطبی ۱۷
حواشی مخدوم محمد معین تهتوی (رک : شرح زبده) ۳۸
حواشی مخدوم محمد هاشم تهتوی (رک : شرح شاطبیه) ۴۱
حواشی معلقة علی الامور من شرح المواقف ۶۰۹
حواشی منطق قاضی حمد الله ۳۳۵
حواشی میر محمد (رک : محمد ولی میر باقی) ۳۴۴
حیات الانسان ۲۴۷
حیات الحیوان الکبری ۱۳ ، ۲۴۸
حیات الصائمین (رک : مظهر الانوار محتوی علی مسائل الصیام) ۳۹
حیات القلوب ۲۵۹
حیات جاودان ۶۷
حیات حکیم ۲۵۷
حیرت الفقه (رک : مشکلات الفقه) ۳۱۰

خ

خاتمه (رک : سید محمد خواجهٔ گیسو دراز بنده نواز) ۱۸۳

Marfat.com

خازن ۳۰۱
خالق باری (رک : مجموعه) ۲۸۶
خاور نامه (مثنوی) ٤٥
خدا کے کلام میں رسول ۳۰۲
خبیر العاشقین (رک : دیوان شعر) ٦
خزانة الرسوم ١٦٥
خزانة الروایات (عربی) ٦٥
خزانة العلم ۱۰٦
خزانة الفقه (رک : مجموعه) ۳۳۷
خزانة المفتیین ۱۵۱
خزانهٔ جلالی ۲۰
خزانهٔ جلالیه ۱۲٤
خزائن القصص (رک : الف لیلة و لیلة) ۲٦۱
خزینهٔ سیمین ٤۹
خسرو و شیرین نامی اصفهانی (مثنوی —) ۳۷
خسرو و شیرین نظامی ٤٤ ، ۱۰۸ ، ۱٤۷ ، ۲۹۹
خطابات عالیه (رک : شهاب الدین شاه) ۲۷۸
خطبهٔ ثانی ۲۰۰
خطبهٔ تیمور شاه ۲۰۰
خطبهٔ شیخ سعدی ۵۱
خطبهٔ عید ۲۰۰
خطبهٔ عید خورد (عید الفطر) ۲۰۰
خطبهٔ عید کلان (عید الاضحی) ۲۰۰
خطیب قرآن سیرت نبی آخر الزمان (مفصل) ۲۵۷
خفی علایی (رک : منتخب ذخیرهٔ خوارزم شاهی) ۱۱۰
خلاصهٔ اخلاق جلالی ۲۲۷
خلاصة الاحکام ۲۳۱
خلاصة الاشارات لابن سینا (رسالهٔ —) ۲۲۳
خلاصة الاقوال فی معرفة الاحوال ۲۷٤
خلاصة البحرین ۲٦٤
خلاصة البیان (رک : شرح لغات مشکوة المصابیح) ٤۰
خلاصة التواریخ ۱ ، ۸۸ ، ۲۸۷
خلاصة الحساب شیخ بهاء الدین عاملی (رک : مجموعه) ٤۰ ، ۱۵۷ ، ۲۲٦
خلاصة السیر ۲۵٤
خلاصة السیر فی احوال سید البشر ٦۹
خلاصة العارفین فی ذکر خواجه بهاء الدین ملتانی ۵۳
خلاصة الفتاوی ۱۲۵ ، ۱۲۷
خلاصة الفقه ۱۲۵ ، ۱٤۰ ، ۱۷۵ ، ۲۰۱ ، ۲۲۰
خلاصة المعارف (رک : مجموعه) ۹۲ ، ۱۳٦ ، ۱۵۱
خلاصة النفحات (رک : منتخبات نفحات الانس) ۷۱
خلاصة الوفا با خبار المصطفی ۲۸۰
خلاصهٔ تفسیر حسینی ۲۸٦
خلاصهٔ حدایق البلاغة ۲۲۷
خلاصهٔ سیر المتأخرین ۳
خلاصهٔ شرح تهذیب ۲۲٤
خلاصهٔ شرح مطالع الانوار ۲۲۷
خلاصهٔ علم الاصول ٤
خلاصهٔ فتوح الامداد ۲۸۲
خلاصهٔ فقرنامه ۳٤۱
خلاصهٔ کیدانی (رک : مجموعه) ۱۳۹ ، ۲۰۰ ، ۲۲۲ ، ۲۹٤ ، ۳۲۰
خلاصهٔ مجاهدیه ۲۸۵
خلاصة مذاهب المعتبرة (رسالة) ٤
خلاصهٔ مفتاح الصلوة (رک : مصلح المفتاح) ۵۲
خلافت و دستور اسلام ۲۳۲
خمخانهٔ دل ۱۱۸
خمسة الاسلام (رک : مجموعه)
خمسهٔ نظامی (مصور) ۱۰ ، ۱۹ ، ۳۰ ، ۳۲ ، ۱۲۵ ، ۱٤۹
خواب نامه (رک : مجموعه) ۳٤۱
خوارق العادات ۳۲٦

Marfat.com

خواص آیات قرآن شریف ۲۸۳
خواص اسماء الحسینی ۲۸۳
خواص القرآن العظیم ۲۴۲
خواص سوره های قرآن ۳۳۱
خود آموز فارسی ۳۳۹
خیابان (رک : شرح گلستان) ۱۹۷
خیابان های وحدت ۱۴۷
خیر التجارب ۳۰ ، ۲۹۳
خیر المجالس (رک: ملفوظات و اقوال شیخ نصیر الحق) ۹۵

د

داد سخن ۹۲
دار (در) النظیم فی فضایل قرآن کریم دارانی ۳۲۴
داستان ۵۷
داستان امیر حمزه ۷۰ ، ۱۲۰ ، ۲۵۴
داستان باغبانی ۳۳۱
داستان سندی ۴۶
دامغ الباطل ۲۷۸
دبستان المذاهب ۹۳
دراسات العربیه ۶۷
در المعارف ۱۷۳
در المکنون (شرح شیخ عبد القادر گیلانی ، رک: مجموعه) ۲۲۶
در النضید در علم تجوید ۳۲۸
دربارهٔ طالب آملی ۹۴
در بیضا (رک: تفسیر سورهٔ یوسف) ۱۱۰
درة البیضا (رک: شهادتین حسن و حسین) ۱۷۶
درة التاج فی المعراج (مثنوی ـ) ۷۰
درة التاج لعزة الدباج ۹۵
درة الفاخرة ۱۶۳
درة الفواید فی التجوید ۲۳۱
درر الحکام فی شرح غرر الاحکام ۱۵۱
درر المعارف ۹۷ ، ۱۲۹
در فواید غالیه الاثمان ۴
در مجالس ۳۴۱
در ملفوظ شیخ بهاء الدین ۲۰
در منثور ۳۸
در منظوم ۲۰
درود تاج (رک: دعای تاج) ۳۱۸
درود چمکنی ۱۵۸
درود شریف (رک: هفت روزه) ۸۳
درود شفاء قاضی الحاجات ۱۴۳
درود غوث پاک ۳۲۳
درود کبریت احمر ۳۲۳
درود مستغاث (رک : مجموعه) ۸۲ ، ۸۳ ، ۱۴۴ ، ۲۰۰ ، ۲۱۲ ، ۳۰۹ ، ۳۱۶ ، ۳۱۹ ، ۳۲۸
درود هزاران ۲۲۲
درود هزاره (رک : مجموعه) ۸۲
دستنبو (رک: کلیات منیر لاهوری) ۹۲
دستور الاطبا ۹۲
دستور الانام و عین العلم ۱۸
دستور الانشاء ۱۳۷
دستور العلاج ۱ ، ۸۵ ، ۱۹۴
دستور العلم ۲۶۴
دستور العمل ۳
دستور العمل خوردن فادزهر ۲۶۵
دستور الفصد ۷۶
دستور القضاء (رک: مجموعه) ۱۵۲ ، ۲۱۱
دستور المبتدی ۲۹۰
دستور المصلی (رک: شرح فارسی فقه کیدانی) ۱۳۸
دستور سراج المبتدی ۵۵
دعاء ۲۸۳ ، ۳۳۵ ، ۳۳۸
دعاء بسملة الشریف ۲۸۳
دعائم الاسلام ۲۹۹
دعای تاج (رک: مجموعه) ۳۰۹ ، ۳۱۸
دعای ختم القرآن (رک: مجموعه) ۱۹۱

Marfat.com

دعای سریانی (رک : چهل حدیث) ۸۵
دعای عجایب الاستغفار (رک : دعای عبدالله شیطاری) ۲۰۲
دعای مغنی (رک: مجموعهٔ اوراد و وظایف) ۱۱
دعوت الی الخیر ۲۲۷
دفتر خاطرات (رک: مذکرات ، سفر نامهٔ مکه) ۳۸ ، ۳۹
دفتر دوم ابو الفضل علامی ۱۰۶
دفتر شعر ۱۰۶
دقایق الاخبار ۷۵ ، ۲۱۷
دقایق الاصول شرح حسامی ۲۳۹
دقایق الایمان (رک: مجموعه) ۳۴۷
دقایق الحقایق ۳۷
دلایل البول (رک: مجموعه) ۲۸۲
دلایل الخیرات (رک : مجموعه) ۹ ، ۷۳ ، ۷۴ ، ۸۱ ، ۸۳ ، ۹۲ ، ۱۱۶ ، ۱۱۸ ، ۱۲۶ ، ۱۴۷ ، ۲۴۲ ، ۲۴۹ ، ۲۶۲ ، ۳۲۳
دلایل السلوک ۲۹۷
دلایل النبض (رک: مجموعه) ۲۸۲
دلیل الضالین ۲۱۹
دوبیتی های فریدی (رک: دوهره جات) ۱۷۱
دوحهٔ الریاحین ۲
دورهٔ حدیث ۲۹۰
دوهرجات (رک: دوبیتی های فریدی) ۱۷۱
ده قاعده (رک : مجموعه رسایل) ۱۱۵
دیباچهٔ سه نثر ظهوری (رک: مجموعه) ۲۸۷
دیباچهٔ فصول الشاشی (رک: مجموعه) ۲۴۲
دین آلهی ۲۲۷
دین فطرت ۲۲۷
دینی لغات ۱۱۶
دیوان آزاد بلگرامی ۵۰
دیوان آشکار (رک: دیوان سچو یار) ۱۲۰ ، ۱۲۱
دیوان آصفی ۱۰۰
دیوان آفرین لاهوری ۱۱۴
دیوان ابن یمین فریومدی ۴۴
دیوان ابوالفرج رونی (رک: مجموعهٔ دواوین خمسه) ۲۵۰
دیوان ابو نواس ۲۵۳
دیوان احمد ۱۴۹
دیوان احمد جام (رک : ژنده پیل) ۱۷۹
دیوان احمد شاه ۲۶۱
دیوان احمد شاه ابدالی در درانی ۲۹۱
دیوان اسیری ۹۸
دیوان اشعار (ناشناخته) ۱۵۲ ، ۲۲۶ ، ۲۳۲
دیوان المؤید ۲۶۹
دیوان المهملات (رک: مجموعه) ۳۴۵
دیوان امامی ۴۴
دیوان امامی هروی ۱۹۸
دیوان امیر خسرو ۲۹۹
دیوان امیر خسرو دهلوی ۱۴ ، ۴۹
دیوان اوحدی ۵
دیوان بابا فغانی شیرازی ۴۹
دیوان بابر ۱۹۷
دیوان بابو جان ۲۹۲
دیوان بدر چاچی ۸۶
دیوان بدیع البیان ۹۹
دیوان برکات ۱۱۰
دیوان برهمن ۹۳
دیوان بهار (رک: مجموعه) ۲۸۷
دیوان بیدل ۱۵ ، ۲۹ ، ۹۳ ، ۲۵۶
دیوان پهلوی (رک : دیوان شاعر قوم و کوهساران) ۱۱
دیوان جامی ۲۴۱
دیوان جمالی ۲۴۴
دیوان حافظ شیرازی ۱ ، ۶ ، ۸ ، ۹ ، ۱۴ ، ۱۶ ، ۲۲ ، ۳۲ ، ۴۴ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۱۵ ، ۱۲۳ ، ۱۲۶ ، ۱۴۱ ، ۱۴۲ ، ۱۴۷ ، ۱۵۵ ، ۱۶۵ ، ۱۷۳ ، ۱۹۴ ،

Marfat.com

۲۰۵ ، ۲۱۷ ، ۲۲۹ ، ۲۳۹ ، ۲۴۰ ،
۲۶۰ ، ۲۶۷ ، ۲۷۶ ، ۲۸۰ ، ۲۸۵ ،
۲۹۳ ، ۳۰۰ ، ۳۰۳ ، ۳۱۳ ، ۳۳۰
دیوان حضرت علی (ع) ۲۵۳
دیوان حکیم قطران تبریزی (رک : مجموعهٔ دواوین خمسه) ۲۵۰
دیوان حکیم لامعی (رک : مجموعه) ۱۷۲
دیوان خاقانی ۷۰ ، ۲۷۶
دیوان خواجه سعید لنواری (لواری) ۳۹
دیوان خوشحال خان خٹک ۲۶۱
دیوان راجا (رک : مجموعه) ۲۴۲
دیوان رنگین ۲۸۴
دیوان سچو یار (رک : دیوان آشکار) ۱۲۰ ، ۱۲۱
دیوان سعید ۱۵۰
دیوان سلطان باهو ۳۱۷
دیوان سنایی ۹۱
دیوان سید آغا حسین ارسطو جاهی (رک : دیوان شاعر پهلوی) ۱۱
دیوان سید میرجان الله شاه رضوی دوهری (رک : دیوان میر) ۴۰
دیوان سیدنا المؤید الشیرازی ۲۷۴
دیوان سیدنا عبدالله ۲۷۳
دیوان شاعر قوم (رک : دیوان پهلوی) ۱۱
دیوان شاه ۱۴۸
دیوان شاه نعمت الله ولی ۴۴ ، ۲۵۰
دیوان شاهی (رک : دیوان هلالی) ۱۱۸ ، ۱۵۰ ، ۱۸۴
دیوان شریف تبریزی (رک : مجموعه) ۲۴۳
دیوان شعر (ناشناخته —) ۶ ، ۲۲۵
دیوان شعور ۷۹
دیوان شمس تبریزی ۱۰۷
دیوان شوکت ۱۲۶
دیوان شهباز (رک : مخزن الادویه) ۱۴۰
دیوان صائب تبریزی اصفهانی ۳۲ ، ۳۳ ، ۳۶ ، ۱۹۴ ، ۲۰۷ ، ۲۶۵ ، ۳۳۱
دیوان صوفی (رک : شلاق الجاهلیت) ۱۱۵
دیوان صیدی تهرانی ۱۱۹
دیوان طالب آملی ۴۴ ، ۹۳
دیوان ظفر بهادر ۲۸۴
دیوان ظهیر فاریابی ۱۴۵
دیوان عبدالواسع جبلی (رک : مجموعهٔ دواوین خمسه) ۳۵۰
دیوان عبرت مازندرانی ۴۴
دیوان عبیدی ۱۸۵
دیوان عراقی ۴۴
دیوان عرفی ۱۸۵ ، ۱۹۴ ، ۲۲۹ ، ۲۸۴
دیوان عطار ۴۴
دیوان عطائی (رک : عطائی نامه) ۲۰
دیوان عظیم ۱۷۴
دیوان عظیما ۱۷۴
دیوان عنصری (رک : مجموعهٔ دواوین خمسه) ۲۵۰
دیوان غزلیات امیر خسرو ۱۸۵
دیوان غنیمت کنجاهی ۱۵ ، ۱۰۷ (رک نیرنگ عشق) ۱۷۱
دیوان فرشته (رک مجموعه) ۹۷
دیوان فضلی ۲۴۲
دیوان فضولی (رک : دیباچه دیوان فضولی) ۱۱۱
دیوان فغانی (رک : مجموعه) ۲۴۳
دیوان قادری ۳۱۲
دیوان کلیم کاشانی ۴۳
دیوان گدا ۵۰
دیوان لسانی (رک : مجموعه) ۲۴۳
دیوان محتشم کاشی ۱۸۵
دیوان محمد کاظم خان شیدا ۲۴۹
دیوان مخفی ۳۱
دیوان مسعود سعد لاهوری ۴۳
دیوان معزالله خان مهمند (ابن ملک عبدالله) ۲۶۱
دیوان معینی ۳۰۰

Marfat.com

دیوان مغربی ٦ ، ۳۳ ، ۲۷۹
دیوان مفتی عبدالوهاب ۲٦۵
دیوان ملا عرفی شیرازی (رک : دیوان عرفی) ۱۵
دیوان منشی ۲۷۹
دیوان میر (رک : دیوان سید مرجان الله شاه رضوی روهری) ٤۰
دیوان میر تقی میر ۲٦۰
دیوان میر صاحب ۵۰
دیوان ناصر ٦۱
دیوان نجیب الدین (رک: مجموعهٔ دواوین خمسه) ۲۵۰
دیوان نعتی ۳٤۲
دیوان نقی ۱٦۵
دیوان واقف بتالوی لاهوری (رک : دیوان واقف لاهوری) ۹۳
دیوان واقف لاهوری ٦٦ ، ۸۸ ، ۱۱٤
دیوان واله (رک : منتخب دیوان محمد کاظم متخلص به واله) ۷۸
دیوان ولی ۵۵
دیوان ولید بن یزید ۳۷
دیوان هلالی (رک : دیوان شاهی) ۱۱۸ ، ۲۲۹ ، ۲۸٤

ذ

ذبح نامهٔ تکفین (رک : مجموعهٔ رسایل) ۱۳۹
ذخیرة الملوک ۱۱۰ ، ۱۵۰
ذخیرهٔ خوارزمشاهی ۱۸۵
ذخیرهٔ نظام شاهی ۱۱۲
ذره و خورشید (رک : نامهٔ عشاق) ۹٦
ذره و خورشید (رک : مجموعهٔ مقالات) ۱۸۵
ذریعة الوصول الی جناب الرسول ۳۷
ذکر احوال سید امام الدین ۲۷۸
ذکر جمیل ۲۳۲
ذکر رجال (رک : مجموعه) ۱۹۱
ذکر رفتگان ۲۰۳
ذکر مطالب غنیة الطالبین ۳۱٤
ذهبیه در طب (رک : تحقیق الاشارة الی تعلیم البشارة ۱۱۹

ر

راحت الا رواح ۱۷٤
راحة العقل ۲۷۰
راحة العقل السور السابع ۲٦۹
راحت القلوب ۲۱۲ ، ۳٤۷
راحت المؤمنین ۲۰۱
راشد الصبیان ۲۹٤
راماین (رک : ترجمهٔ فارسی منظوم راماین)
راه نجات (رک : مجموعه) ۸٤
رباعیات ابن الفارض ۲۸۳
رباعیات ابو سعید ابوالخیر ۲٦٤
رباعیات انوری (رک : قصاید و رباعیات انوری) ۵۵
رباعیات بابا طاهر همدانی ٦۰
رباعیات خوشحال خان خٹک ۲٤۹
رباعیات عمر خیام ۲۰ ، ۲۸۳
ربع الجیب ۲۸۱
ربیع الهدایه ۲۱۹
رتن و پدم (قصهٔ فارسی) ۵۱
رجال کبیر ۲۷۵
رحمت کاینات ۱۱٦
رد المنکرین (رک : مجموعه) ۹٦
ردالوهابیة ۱۷۳
رد بر سید احمد دهلوی و شاه اسماعیل دهلوی ۳۲۷
رد سیف قاطع (رک : مثنوی برق لامع) ٤
رساله (رک : مجموعه) ۱۱٦
رسالهٔ آداب پیر و مرید ۱۹۰
رسالهٔ آفاق وانفس ۲۷۸
رسالهٔ ابدالی (رک : مجموعه) ۱۷۳
رسالهٔ ابراهیمیه ۲۷۵
رسالهٔ ابوبکر خواتی (رک : مجموعهٔ پنج رساله) ۱۷۷

Marfat.com

رسالهٔ اثبات نبوت ۱۷۵
رسالهٔ احادیث (رک: مجموعه) ۲۱۱
رسالهٔ احقاق حق در رد اعتراضات عبدالحق ۱۷۵
رسالهٔ احوال مشایخ کبار ۱۳۵
رسالهٔ اخوان الصفا ۲٦۹
رسالهٔ ادعیه ۲۱۳
رسالهٔ ادعیه و فرایض (رک: مجموعه) ۳۰۷
رسالهٔ ارث (رک: مجموعهٔ دو رساله) ۲۰۰
رسالهٔ اسرارالوحی ۱۹٦
رسالهٔ اسرار حروف ۲۳٤
رسالهٔ اصول دین و نماز ۲۵۹
رسالهٔ اعتقادیات اهل سنت و جماعت ۱۷۵
رسالهٔ اکرامات آدمیه (رک: مجموعه) ۱۳۹
رسالة الاسلام ۲۲۷
رسالة الانابة والتضرع ۲۷۲
رسالة الاولی (رک: رسایل اخوان الصفا) ۲۲٤
رسالة البیان لماوجب ۲۷۳
رسالة التذکرة فی المعاد ۲۷۸
رسالة الجامعة ۲٦۸
رسالة الحیوانات (رک: رسایل اخوان الصفا) ۲۷٤
رسالة الشریفة فی معانی اللطیفه ۲۷۳
رسالة الصفات لله تعالی ۲۵۹
رسالة الفقهاء ۱۷۵
رسالة الکاشف الظلام (رک: مجموعه) ۲۱۱
رسالة المبدأ والمعاد ۱۵۰
رسالة المحبوبیة المعبودیة (رک: مجموعهٔ رسایل) ٤۹
رسالة المضاله بین الانسان والکعبة (رک: مجموعه) ۱۳٦
رسالة المعید والمعاد ۲۷۰
رسالة النبض (رک مجموعه) ۲۹۷
رسالة النفس ۲۷۰، ۲۷۳
رسالة النعیم ۲۷۰
رسالهٔ اولیات ۳۱٤
رسالهٔ ایمان و یقین ۱٦٤
رسالهٔ ایها الولد (رک: فرزند نامه، مجموعهٔ پنج رساله) ۱۷۷
رسالهٔ بابت چهارگانهٔ نماز ۱۳٤
رسالهٔ بیخ چمنی ۲٦۵
رسالهٔ بیست باب اصطرلاب ۱۹۷
رسالهٔ بی نمازان (رک: مجموعه) ۸٤
رسالهٔ پاس انفاس ۱٦۰
رسالهٔ تجنیسات ۲۸۳
رسالهٔ تجوید (رک: مجموعهٔ رسایل) ۲۱۷
رسالهٔ تحفة الحبیب الی الحبیب ۲۷٦
رسالهٔ تحفة المراد ۲۷۲
رسالهٔ تحقیق محصورات (رک: مجموعه) ۱۵٤
رسالهٔ تصوف ۸۳، ۱٦۳، ۱۷٤
رسالهٔ تعویذ ۱٤۰
رسالهٔ تعویذات ۱۳۹
رسالهٔ تعویذ و طلسم ۳۱۰
رسالهٔ تمیم انصاری (رک: مجموعهٔ رسایل) ۱۹۷
رسالهٔ توحید ۹، ۱۷٤، ۲۲۸
رسالهٔ توفیقیه در علم توحید ۱٦۱
رسالهٔ تهنیت (رک: مجموعه) ۸۳، ۲۸۲
رسالهٔ جعفر (رک: تدقیق النظر فی تحقیق النذر) ۹٦
رسالهٔ چوب چینی ۲٦۵
رسالهٔ چهارگانه شیخ محمد حامد لاهوری (رک: بیان چهارگانهٔ نماز) ۱۳٦
رسالهٔ حدیث قدسی (رک: رسالهٔ حقیه) ۸۷
رسالهٔ حساب ۳۱۱
رسالهٔ حضرت مولوی محمود شیرازی (رک: مجموعه) ۱۷۵
رسالهٔ حفظ الایمان (رک: مسایل زبان) ۱۷۲
رسالهٔ حق نما (رک: رسالهٔ توحید) ۸٦، ۱۸٤
رسالهٔ حقیه ۸۷
رسالهٔ حل و حرمت حیوانات (رک: مجموعه) ۱۷۸
رسالهٔ حلیهٔ مبارکه (رک: مجموعه) ۹۵

Marfat.com

رسالهٔ خط شکسته ۱۷۳
رسالهٔ خواجه عبدالله انصاری (رک : مجموعهٔ پنج رساله) ۱۷۵ ، ۱۷۷
رساله در اثبات تقلید و حصر مذاهب اربعه ۱۷٤
رساله در احوال امام ثانی عشر ۲۷٤
رساله در اصول حدیث ۳۹ ، ۳۲۵
رساله در اصول خاندان نقشبندی مجددی ۱۷٦
رساله در بارهٔ انبیا ۱۷۱
رساله در بارهٔ داود بندگی ۲٦۰
رساله در بارهٔ سلسلهٔ نقشبندیه ۱۷۱
رسالهٔ در بارهٔ منصور حلاج ۳۲٦
رساله در بیان تقلید مطلق ۲۲٦
رساله در بیان سلوک حضرات نقشبندیه مجددیه معصومیهٔ سراجیه ۱۷۳
رساله در پند دادن ضیاء الدین یوسف فرزند جامی ۲۸۳
رساله در تأویلات شرایع ۲۷۷
رساله در تجوید (رک : مجموعه رسایل) ۲۱۷
رساله در تحقیق مسایل مهمه (رک : مجموعه) ۹٦
رساله در تصوف (رک : مجموعه) ۸٦ ، ۱۷۸ ، ۲۳۷
رساله در حجت اثنا عشریه ۲۷۷
رساله در حدود دین ۲۷۹
رساله در حقیقت دین ۲۷۹
رساله در رد حرمت تنباکو و ناسوار و حقه وغیرهم ۱۷۵
رساله در رد روافض ۱۷۷
رساله در رد وهابیه (رک: رساله در اثبات تقلید در حصر مذاهب اربعه) ۱۷۸
رساله در شرح ابیات شیخ عبدالقادر جیلانی (رک : مجموعه) ۹۵
رساله در طب ۳۰۳
رساله در علم تصوف ۷۹
رساله در علم حساب ۷٦ ، ۲۸۱
رساله در علم قرائت ۳۱۰
رساله در علم کیمیا ۳۰۷
رساله در مبادی اسلام ۲۲۷
رساله در مذاهب اربعه ۲۹۱
رساله در موضوع شیخ شرف الدین احمد یحیٰی منیری و سهم وی در نثر متصوفانهٔ فارسی ۳۰
رساله در نحو ۲۲۵
رسالهٔ درویشی (رک : ده قاعده) ۱۱۵
رساله در هندسه (رک : مجموعه) ۱٤۸
رساله در هیئت زمین ۲۸۱
رسالهٔ دوست محمدی نومی (پشتو) (رک : منهاج السالکین) ۱۷۹
رسالهٔ دهایی ورقه (رک : مجموعهٔ دو رساله) ۲۰۰
رسالهٔ ذوقیات از عبیدالله احرار (رک : مجموعه) ۱٤۵
رسالهٔ ذوقیه ۱۳٤
رسالهٔ ذکر (رک : بیاض مولانا محمد هاشم تهتوی) ۱۷٤
رسالهٔ ذکر در بارهٔ اولاد و امجاد مجدد الف ثانی ۱۷٤
رسالهٔ رباعیات ۲۵۹
رسالهٔ رمل (رک مجموعه) ۳۰۷
رسالهٔ رموزات ۲۷۷
رسالهٔ ریاضی ۳۳٦
رسالهٔ زین الدین الخوافی (رک : مجموعهٔ رسایل ۷۰
رسالهٔ سلطان باهو ۱۳۹
رسالهٔ سلوک و معرفت ۲۸۰
رسالهٔ سیر الروح فی البدن (رک : مجموعه) ۲۸۲
رسالهٔ سیر مقامات ۱۹٦
رسالهٔ شاه غلام علی ۱٦۰
رسالهٔ شاه فضل الله برهان پوری (رک : مجموعه) ۱۳۵
رسالة للشیخ الامام احمد الغزالی الی عین القضاة الهمدانی ۲۸۳
رساله شیخ القشاشی (رک : کاسر المخالفین) ۱۳۳

Marfat.com

رسالة الشیخ الوفی شهریار ۲۷۲
رسالهٔ شرح مائة عامل (رک : مجموعه) ۲۲۶
رسالهٔ شمسه (رک : مجموعه) ۲۳٤
رسالهٔ شیخ القشاشی ۱۳۳
رسالهٔ صاحب الصلوات در حرمت تنباکو و ناسوار و حقه ۱۷۵
رسالهٔ صدریه ۲٤۳
رسالهٔ صرف میر ۲۱۲
رسالهٔ صرف و نحو (رک : شاطبی) ٦۵
رسالهٔ صرف و نحو عربی ۲۰۲ ، ۲۹٤
رسالهٔ صیقل (رک : شرح انواع عبدالله) ۳٤۲
رسالهٔ طریق استخاره ۲۸۳
رسالهٔ تلقین ذکر (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ طریق قادریه (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ طریقهٔ نقشبندیه (رک : ارشاد السالکین) ۲۷٦
رسالهٔ عبدالحی در نکات شرح ۲۷٦
رسالهٔ عبدالرحمن عمر المعروف بابن الصوفی فی العمل الاسطرلاب (رک : مجموعه) ۲۳٤
رسالهٔ عجاله ۲۲۲
رسالهٔ عرفان و تصوف ۱۷۸
رسالهٔ عرفانی در علم تصوف ۱۳۵ ، ۱۷۵
رسالهٔ عشق حقیقی (رک : حظایر القدس) ۱۸۳
رسالهٔ عروض و بدیع و قافیه ۱۵۵
رسالهٔ عروض و قافیه ۲۸۵
رسالهٔ عقد نامه (رک : خلاصة مذاهب المعتبرة) ٤
رسالهٔ علم القیافه (رک : فخر حکمت) ۳٤۱
رسالهٔ علم المناظر ۲۸۱
رسالهٔ غرا فی شرح اسماء الحسنی ۲۸۳
رسالهٔ غوثیه ۱۷۵
رسالهٔ فارسی در عرفان ۱۵۷
رسالهٔ فارسی یازده قدم به سوی بغداد ۳۲٦
رسالهٔ فراید والوان (رک : آثار و احوال ابن العربی) ۱۹٦
رسالهٔ فرایض ۲۹۷
رسالهٔ فرهنگ ادویهٔ هندی (رک : اورنگشاهی) ۱۸۳
رسالهٔ فضل المتأخرین لمولانا عضدالدین (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ فقه (رک : مجموعه) ۲۱ ، ۸۲
رسالهٔ فنا ۱۳۵ ، ۱۹۱
رسالهٔ فواید متفرقه من کلام شیخ محب الله الله آبادی (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ فوایدی چند در فقه ۲۹۵
رسالهٔ فی احوال المعذبین من الحکماء (رسایل اسدیه) ۲۱۰
رسالهٔ فی اختصار اسانید ۲۷۵
رسالة فی استخراج جیب الدرجه والاعداد (رک : مجموعه) ۱٤۸
رسالة فی الموسیقی از عبدالمؤمن (رک : مجموعه) ۱٤۸
رساله فی بعض اصطلاحات اهل حدیث ۳۲٦
رساله فی بیان المذاهب و التحقیق فی علم الواجب (رک : رسایل اسدیه) ۲۱۰
رساله فی تحقیق آمادة النظر الصحیح (رک : رسایل اسدیه) ۲۱۰
رساله فی صلوة الجمعه ۲٤٤
رساله فی معرفت المذاهب ۱۱۰
رسالهٔ قادری (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ قبریه (رک : مجموعه) ۲۸۲
رسالهٔ قدسیه (رک : مجموعه) ۲۵۱ ، ۳۲۹
رسالهٔ قرائت (رک : مجموعه) ۳٤٦
رسالهٔ قرائت وادعیه ۲۱۳
رسالهٔ قرائت حرف ضاد (رک : رسالهٔ کلیه) ۱۷۹
رسالهٔ قرائت قرآن ۲۲۱
رسالهٔ قشیری ۷۰
رسالهٔ قشیریه (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ قواعد فارسی (رک : تعریضات) ۲۸۷
رساله قوسجیه ۲۲۰

Marfat.com

رسالهٔ کیمیاء السعاده و بلوغ الارادة للشیخ العربی (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ لباب الالباب (رک : مجموعهٔ رسایل) ۱۱۵
رسالهٔ لطیفهٔ مرغوبه ۲۸۳
رسالهٔ متشابهات قرآن (رک : مجموعه) ۳۴۶
رسالهٔ محمد عارف بن معروف المشعوف ریوگر (رک : مجموعه) ۱۷۴
رسالهٔ مذاهب عشره (رک : حاشیهٔ ملا عبد الغفور) ۲۸۷
رسالهٔ مراتب الوصولی ۱۷۸
رسالهٔ مراتب سته (رک : مجموعه) ۱۳۵
رسالهٔ مردان غیب ۳۳۵
رسالهٔ مسألة الشفاء (رک : مجموعه) ۲۴۱
رسالهٔ مسألة العلم علی الاخلاق ۲۳۴
رسالهٔ مسائل دینی ۳۲۶
رسالهٔ معاملات (رک : شرح انواع عبدالله) ۳۴۲
رسالهٔ معرفت اسطرلاب (رک : مجموعه) ۱۵۴
رسالهٔ معرفت القرائت (رک : مجموعه) ۳۱۸
رسالهٔ معرفت سمت القبله (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ معمیات (رک : معانی و بیان) ۱۵۰
رسالهٔ مفتاح قمر ۱۹۷
رسالهٔ مکارم اخلاق (رک : مجموعه) ۱۹۱
رسالهٔ مکیة ۱۷۶
رسالهٔ مناجات ۲۶۵
رسالهٔ منتجة الفکر ۳۹
رسالهٔ من منم ۱۳۶
رسالهٔ موسیقی ۱۹۱
رسالهٔ مولانا عبدالرحیم در شرح سمر سمد گیسو دراز منتخب از کتاب «اسرارالاسرار» (رک : مجموعه) ۹۵
رسالهٔ میرزا احمد بیگ لاهوری ۸۵
رسالهٔ ناسوار (رک : مجموعه) ۱۷۸
رسالهٔ نا شناخته (رک : گلدستهٔ مجربات و تعویذات) ۱۳۹
رسالهٔ نا شناخته (رک : تاریخ پادشاهی مسجد ، لال قلعه دهلی) ۱۳۴، ۱۴۰ ، ۱۷۳ ، ۱۸۴
رسالهٔ نا شناخته (در زبان اردو) ۱۰۷
رسالهٔ نا شناخته (در زبان پنجابی) ۲۱۷
رسالهٔ نا شناخته (رک : مجموعهٔ رسایل) ۲۱۷
رسالهٔ نا شناخته (منثور فارسی) ۱۲۶
رسالهٔ نان و حلوا (رک : حقیقت العشق) ۱۳۹
رسالهٔ نبض ۳۲۱
رسالهٔ نجوم (رک : مجموعه) ۳۰۷ ، ۳۳۶
رسالهٔ نقشبندیه (رک : رسالهٔ والدیه) ۱۷۶ ، ۳۲۹
رسالهٔ نور توحید ۱۳۵
رسالة نهایة الکمال ۱۵۰
رسالهٔ واجب الوجود (رک : مجموعه) ۲۸۷
رسالهٔ والدیه (رک : رسالهٔ نقشبندیه) ۱۷۶
رسالهٔ وحدت وجود و وحدت شهود (رک : مجموعه) ۱۹۱
رساله های فارسی آخوند درویزه (رک : کلید التوحید) ۹۷
رسالهٔ یحیٰی منیری ۱۳۶
رسالهٔ ید البیضاء ۲۷۰
رسالهٔ یعقوب چرخی نقشبندی ۱۷۳ ، ۲۷۷
رسالهٔ یک روزی شرح ایسا غوجی ۲۳۵
رسایل اخوان الصفا ۲۷۴
رسایل اسدیه ۲۱۰
رسایل اعجاز خسروی ۲۹۹
رسایل الاعجاز (رک : پنج گنج) ۱۹۴
رسایل التحقیق فی معرفة العالم و المعلوم والوقوف علی حقیقة الشریعة المحمدیة ۲۷۴
رسایل النور فی شمایل السرور ۲۵۲
رسایل پشتو ۳۳۵
رسایل پنجابی ۱۳۹
رسایل جفر ۱۰۰
رسایل حج ۱۷۴

Marfat.com

رسایل حضرت ایشان (رک : خواجه عبیدالله احرار) ۳۲۶
رسایل جنید (رک : کتاب الفصد) ۱۴۸
رسایل شاه دهلوی ۱۶۳
رسایل در اخلاق ۲۷۷
رسایل در عرفان و تصوف ۱۷۳
رسایل در فقه ۲۰۲
رسایل در هندسه و نجوم (رک : رساله در علم حساب) ۷۶
رسایل دعایی (رک : مجموعه) ۳۴۵
رسایل شاه صاحب (رک : هدایة الطالبین) ۱۷۴
رسایل شرح الفاظ متصوفه (رک : مجموعه) ۱۴۱
رسایل شیخ عبدالجلیل (رک : مجموعه) ۳۴۵
رسایل صرف و نحو ۳۳۴
رسایل طبی (رک : طب یوسفی) ۱۱۵
رسایل طبی ۲۱۰
رسایل عرفانی (رک : مکتوبات سید علی همدانی) ۱۴۱ ، ۱۷۶
رسایل علم نجوم ۱۲۱
رسایل فارسی ۱۳۹
رسایل فارسی برای لیسانس ۳۳۹
رسایل فارسی در موضوع عرفان و حکمت و دین (رک : مجموعه) ۹۷
رسایل فرایض و اخلاق (رک : مجموعه) ۳۰۰
رسایل فی الحقایق ۲۷۲
رسایل متفرق (رک : پنج تن) ۴۱
رسایل متفرق (رک : فیض الغنی فی تقدیر صاع النبی) ۵۶
رسایل متفرق (رک : رسالهٔ میرزا احمد بیگ لاهوری) ۸۵
رسایل متفرق (رک : مجموعه) ۸۵
رسایل متفرق (رک : رد المنکرین) ۹۶ ، ۹۷ ، ۱۱۸ ، ۱۳۵ ، ۱۳۶ ، ۱۳۷ ، ۱۳۹ ، ۱۴۵ ، ۱۵۲ ، ۱۵۷ ، ۱۷۱ ، ۱۷۴ ، ۱۷۷ ، ۲۰۲ ، ۲۸۵
رستم نامه (رک : شاهنامهٔ فردوسی) ۹
رسم الخط المصحف ۲۸۶
رشحات الفنون ۳۷ ، ۴۹
رشحات عین الحیات ۲۵۲
رشد المجالس ۹۶ ، ۱۰۰
رشید المجالس (رک : مجموعه) ۳۴۴
رضی شرح شافیه ۱۱۸
رضی شرح کافیه ۲۴۸
رفیق محمود ۲۳۲
رقعات ۲۸۹
رقعات ابوالفضل ۲۳۰
رقعات امان الله حسینی ۱۴۰
رقعات جامی (رک : جامی) ۳۴۵
رقعات چندر بهان برهمن ۹۳
رقعات حکیم ابوالفتح گیلانی ۲۶۴
رقعات شیخ محبت الله الهٔ آبادی ۱۳۶
رقعات فارسی ۲۰۶
رقعات محمدی ۱۸۹
رقعات نعمت خان عالی ۱۸۳
رمزالعاشق ۱۵۰ ، ۲۲۲
رموزات شیخ عبد الجلیل (رک : مجموعه) ۳۴۵
رموزالکمالات پیران پیر ۲۸۵
رموز تصوف (رک : عارف النفس) ۹۴
رموز قرآن ۱۷۴
روایح الانفاس ۵۸
روایح الانوار شرح لوایح الاسرار ملجامی (ملا جامی) ۱۶۳
روح التفاسیر ۲۳۲
روح المعانی ۳۰۱
روزنامهٔ جنگ ۱۰۸
روشنایی نامه ۲۷۶
روشن دل (رک : مجموعه) ۱۰۸ ، ۲۹۱
روضة الاحباب ۲ ، ۹۹
روضة الاحباب فی سیر النبی والآل و الاصحاب ۲۵۵

Marfat.com

روضة التسلیم ۲۷۵
روضة الحکم ۲۷۳
روضة الزکیة فی حقایق العلمیة (رک : مجموعه) ۸۵
روضة الشهداء ۳ ، ۱۱۹ ، ۱۹۷
روضة العلماء زنده ویسی ۳۹
روضة القلوب ۱۱۹
روضة الواعظین ۱۳۹
روضهٔ رشیدانی (رک : مجموعه) ۸٤
رؤیة المآل فی الآمال ۳٤٦
رونق المجالس ۱۱۵
ریاض الادویة (رک : مجموعه) ۱۹۱
ریاض الشعراء ۸۸ ، ۳٤۰
ریاض الشعراء (رک : علی قلی سلیم واله داغستانی) ۳٤۰
ریاض السیاحة ۲۷٦
ریاض الصالحین ۲۸٦
ریاض العارفین ۲۹
ریاض القدس ۲۰۷
ریاض تحقیق (رک : شرح اسکندر نامه) ۲۱۰
ریاض حیات ۱۲٤
ریختهٔ شاه مراد (رک : مخطوطات پنجابی) ۱۰۷

ز

زاد الآخرة ۱۱۱
زاد الامین لاهل الیقین (رک : گلقند در مسائل طریقهٔ نقشبندیه) ٦٤
زاد الفقر (رک : مجموعه) ۲۱۱
زاد اللبیب ۱٦۲
زاد اللبیب فی سفر الحبیب ۲۰۱ ، ۲۲۰
زاد المذکرین ۲۲۰
زاد المسافرین ۱۹٤
زاد المعاد ٤۳
زاد محمود ۲۳۲
زایچهٔ اول (سید رجب علی خان) ۲۳٦
زایچهٔ دوم (سید رجب عالی خان) ۲۳٦
زبدة الاسرار ۱۵٤
زبدة الاصول ۲٤۱
زبدة التواریخ ۳
زبدة الحقایق (رک : تمهیدات) ۲۳۸
زبدة الرمل (رک : مجموعه) ۳۰۷
زبدة الکمالات (رک : مجموعه) ۲۸۲
زبدة النصایح فی مسایل الزبایح (رک : مجموعه) ۱۷۸
زرادی (رک : مجموعه) ۲۳۹ ، ۳۳۰
زلیخا (رک : یوسف و زلیخا) ۱۵۸
زنجانی ۳۳۰
زنده ویسی (رک : روضة العلماء) ۳۹
زوارق اللطایف شرح عوارف المعارف ۲۵۰
زهرة الریاض و نزهة القلوب الامراض ۱٤۵
زیج الغ بیگ خان ۲۵۰
زینة القادری ۵۲

س

ساقی نامهٔ کوثری ۱۹۸
سام نامه (رک : مجموعه) ٤۵
سبحة الابرار ۱۲۱ ، ۱۹۷
سبحة الاحرار ۱۵۳
سبع اسرار فی مدارج الاخیار ۹۹
سبع سنابل ۱۵۱ ، ۲٤۱
سبعة سنابل ۱۷۲
سبعیات ۲۲۱
سبق الغایات ۳۰۱
سپارهٔ گیارهوان ۱۵
ستر السماء ۱٦۵
سخن خواجگان ۲۸۳
سدیدی (کتاب —) ۲۵۵
سراج الحفاظ (رک : مجموعه) ۳٤٦
سراج السالکین ۲٤۳
سراج العقاید ۱۱٤

Marfat.com

سراج الهدایه (رک: ملفوظات مخدوم جهانیان جهانگشت بخاری) ۱۳۵
سراجی (رک: شرح شیخ الاسلام پسر علامه تفتازانی بر سراجی) ۴۰
سراجی (رک: مجموعه) ۲۰۷، ۲۹۴، ۳۳۲
سر اکبر (ترجمهٔ چهار بیند) ۸، ۳۴۶
سر المکتوم ۳
سراسر (اسرار) النطقاء ۲۷
سر زمین پهاوی (رک: سر زمین سعدی و حافظ) ۳۴۰
سر زمین سعدی و حافظ ۳۴۰
سر گذشت سیدنا (رک: قصهٔ سیستان) ۲۷۶
سر مکنون (رک: مجموعه) ۸۳، ۳۱۲
سروری (رک: شرح گلستان) ۱۶۵
سروش (ماهنامهٔ—) ۳۰۸
سری بهگوت گیتا ۱۷، ۱۸
سعدیه (رک: شرح خلاصهٔ کیدانی) ۱۷۸
سفر سعادت (رک: صراط المستقیم) ۶۹
سفر نامهٔ حج و حرمین ۸۹
سفر نامهٔ مکه (رک: دفتر خاطرات) ۳۹
سفینة الاولیاء ۱۳، ۸۱
سفینة الشعراء ۶۰
سکندر نامه (رک: اسکندر نامه، شرف نامه) ۲، ۵۶، ۱۲۱، ۱۵۴، ۱۵۸
سکهٔ عشق ۹۲
سکینة الاولیاء ۳۴۰
سلاسل الاولیاء ۲۷۷
سلاسل تصوف (رک: شجره نامه) ۱۲۰
سلالة المبرورة فی تجویز الاسماء المشهورة ۹۶
سلام بر غوث پاک ۳۲۶
سلام محمود ۲۳۲
سلسلة الاولیاء ۱۰
سلسلة الذهب ۲، ۱۶، ۲۷۷
سلسلهٔ حضرات نقشبندیه (رک: مجموعه) ۱۷۵
سلسلهٔ شاهذلیه (رک: مجموعه) ۱۹۱
سلک السلوک ۸۳، ۱۴۸
سلم العلوم ۱۵۷
سلوک الرجال ۵۱
سلوک الی الله ۱۰۷
سلیم السماء (رک: مجموعه) ۱۴۸
سماع موتی ۲۹۷
سمط الحقایق ۲۷۳
سند ۲۰۰
سند خطاب «خان بهادری» ۲۳۶
سند نامه (رک: منتخب شاهنامهٔ فردوسی) ۱۵
سند یا باب الاسلام کی حیثیت میں ۳۸
سنگهاسن بتیسی ۱۸
سنگهای خارا و مرمر ۸۰
سنن ترمذی ۶۵
سواد السبیل ۱۶۲
سواست سری کنیامه ۱۸
سوال و جواب محمد پادشاه دارا شکوه از بابا لال صاحب(رک: مجموعه) ۲۸۷
سوانح مولوی غلام رسول عالم پوری ۱۳۵
سوانح و مکتوبات مسعود عالم ندوی ۲۰۳
سواء السبیل فی تفسیر القرآن الجلیل ۲۲۷
سوره های قرآن ۳۲۳
سی حرفی ۸۳
سی حرفی در عشق (رک: مجموعه) ۸۶
سی حرفی در عشق رسول الله ۸۶
سی حرفی های نوشاهی (رک: مجموعه) ۸۶
سی حرفی یوسف و زلیخا (رک: مجموعه) ۸۲
سیدة الاستاد جوذر ۲۷۱
سیر ابو معین (رک: معارج النبوة فی مدارج الفتوة) ۳۳۸
سیر السلوک ۱۱۱
سیر العارفین ۱۴۵، ۲۳۸
سیر القاری ۱۴۳
سیرة الامین المأمون ۱۶۲
سیرة الشامیة ۴۹

Marfat.com

سیرةالنبی (رک : شجرهٔ نسب حضرت محمد «ص»)
۹۶
سیرة النبی (ص) ۲۴۱ ، ۲۹۶
سیرهٔ حضرت محمد (ص) ۲۲۵
سیرت رحمانیهٔ عالیه ۲۰۷
سیرت سید نا مؤید ۲۷۱
سیرت مبارک ۱۳۴
سیف الجلی علی ساب النبی ۳۸
سیف المجاهدین ۲۵۲
سیف المسلول ۱۵۱ ، ۲۳۲
سی و شش صحیفه ۲۷۶

ش

شاشی ۲۴۰
شاطبی (رک : رساله در علم قرائت) ۶۵
شافی الاوجاع ۲۸۱
شافیه ۲
شاکر نامه (رک : مجموعه) ۴۰ ، ۵۴
شاه جو رسالو ۵۳
شاهنامهٔ فردوسی ۱ ، ۶ ، ۱۰ ، ۱۴ ، ۱۹ ، ۵۸ ، ۹۳ ، ۱۰۴ ، ۱۳۰ ، ۱۵۳ ، ۲۳۰ ، ۲۳۳ ، ۲۶۱ ، ۲۶۶ ، ۲۸۴ ، ۲۸۹
شاهنامهٔ فردوسی (ترجمهٔ اردو) ۲۸۴
شاهنامهٔ منثور ۱۸۵
شاه و گدا ۱۰۷
شجرهٔ آصفیه ۲۹
شجرهٔ اسعدی ۱۸۲
شجرهٔ اسماعیلیه ۲۷۸
شجرهٔ پیر سید انجمن پادشاه بخاری ۳۱۶
شجرهٔ خاندان بخاریان ۲۰
شجرهٔ خاندان جیلانی ۱۲۲
شجرهٔ ساین ماحی ۳۰۸
شجرهٔ عالیه ۲۶۵
شجرهٔ قادریه ۲۶۵ ، ۳۱۶
شجرهٔ قوم ککی زئی (کاکا زئی) افغان ۳۰۴
شجرهٔ نامهٔ اولیاء الله (رک : رسالهٔ تصوف) ۱۷۴
شجره نامه (رک : سلاسل تصوف) ۱۲۰
شجره نامه (رک : مجموعه) ۱۴۴
شجره نامهٔ مبارک غوثیه (رک : مجموعه) ۲۰۳
شجرهٔ نبویه ۸۷
شجرهٔ نسب حضرت محمد (ص) (رک : مجموعه)
۹۶
شجرهٔ نقشبندیه مجددیه ۳۰۹
شرایط الخرقه (رک : مجموعه) ۱۹۱
شرایط المریدین ۱۹۰
شرح آداب المریدین ۱۶۳ ، ۲۵۲
شرح آیات قرآن (رک : رسالهٔ خط شکسته) ۱۷۳
شرح ابیات حافظ ۱۱۱
شرح ابیات سریانی (رک : مجموعه) ۱۳۷
شرح ابیات مشکلهٔ مثنوی معنوی ۹۸
شرح احادیث (رک : مجموعه) ۳۴۵ ، ۳۴۷
شرح احوال خواجهٔ نقشبند (رک : انیس الطالبین وعدة السالکین) ۲۳۹
شرح احوال عراق (رک : کلیات عراق) ۹۰
شرح اسباب‌الامراض ۱۵
شرح اسباب و علامات ۱۵ ، ۲۵۵
شرح اسکندر نامه (رک : شرح شرفنامه ، ریاض تحقیق) ۲۲ ، ۱۳۷ ، ۲۰۶ ، ۲۱۰ ، ۲۴۰
شرح اسماء الحسنی ۱۱۰ ، ۳۴۶
شرح اسماء الحسنی علی سبیل الاجمال (رک : مجموعه) ۱۹۱
شرح اسماء الله تعالی (رک : مجموعه) ۴۱ ، ۸۶ ، ۱۷۳
شرح اصول المحسنی ۱۰۹
شرح الاخبار ۲۶۸ ، ۲۷۱ ، ۲۷۴
شرح الحکم لا بن عباد ۲۴۸
شرح الشافیه المعروف به کافیه ۱۶
شرح الشمائل النبویه (رک : انوار غوثیه) ۳۲۷
شرح الصدور ۴۰
شرح العقاید (رک : شرح احادیث) ۱۴۳
شرح العقاید النسفیه (رک : نوریه) ۱۷۱

Marfat.com

شرح الفیه ۱۵۱
شرح الفیهٔ ابن مالک ۷۸ ، ۲۵۹
شرح الفیهٔ العراقی ۱۶۱
شرح القرآن (رک : تفسیر معینی) ۱۱۶
شرح الکافیهٔ ۲۴۱
شرح اللباب ۱۱۱
شرح اللمعات (رک : مجموعه) ۱۳۵
شرح اللمعات (رک : اشعهٔ اللمعات) ۱۶۴
شرح المهمزیه (رک : کتاب مسخ المکیهٔ فی شرح المهمزیه) ۱۷
شرح الوقایه ۳۳۶
شرح الیاس ۲۰۷ ، ۲۱۲ ، ۲۱۳ ، ۳۱۳ ، ۳۳۷
شرح الیاس فی شرح مختصر الوقایهٔ ۲۲۰
شرح امالی ۲۶۵
شرح انواع عبدالله ۳۴۲
شرح اوراد شیخ بهاء الدین (رک : کنز العباد فی شرح اوراد) ۷۷ ، ۱۳۴
شرح باب حادی عشر (رک : المصباح) ۲۵۹
شرح برهان الذاکرین (رک :اعانهٔ الاحباء) ۷۶
شرح بسم الله الرحمن الرحیم ۲۰۴
شرح بوستان (رک : مجموعه ، محمدیه) ۱۷ ، ۱۱۱ ، ۱۳۲ ، ۱۳۷ ، ۱۵۳ ، ۲۰۹ ، ۳۳۰
شرح بهار دانش ۱۳۸
شرح بیست باب اصطرلاب ۱۱۰
شرح تبیین مفتتح مثنوی ۳۲۹
شرح تحفهٔ الاحرار ۱۴
شرح تحفهٔ الاحرار (رک : شرح شیخ احمد) ۷۰
شرح تحفهٔ العراقین خاقانی ۵۹ ، ۲۲۵
شرح تحفهٔ نصایح (رک : کتاب الانصاب) ۱۵۴
شرح تعرف ۱۶۴
شرح تفتا زانی ۱۵۴
شرح تهذیب ۸۵ ، ۲۹۱ ، ۲۹۲ ، ۳۳۷
شرح تهذیب المنطق فی علم المنطق ۲۹۲
شرح جام جهان نما ۱۳۶ ، ۲۷۷
شرح جامع صحیح بخاری (رک : شرح غوثیه) ۳۲۵
شرح جامی (رک : فواید الضیائیهٔ) ۴ ، ۲۹ ، ۱۵۷ ، ۳۲۸ ، ۳۳۸
شرح چغمینی ۳۰۵
شرح چهل اسماء باری تعالی ۸۶
شرح حال داتا گنج بخش لاهوری به نام علی مخدوم ۱۱۲
شرح حال سید داود شاه کرمانی (رک : مقامات داودی) ۸۳
شرح حال و مراثی ائمهٔ اطهار ۱۱۸
شرح حقایق منظومهٔ جامع ۷۷
شرح حکمهٔ العین ۲۵۶
شرح خلاصهٔ کیدانی ۲۱۹
شرح خیالی بر عقاید نسفی ۳۳۵
شرح درود کبریت احمر ۱۴۵
شرح دعایٔ سریانی (رک : مجموعه) ۸۵ ، ۲۱۳
شرح دلایل الخیرات ۲۰۸
شرح دیوان حافظ ۴۵ ، ۵۱ ، ۲۲۰ ، ۲۷۶ ، ۲۸۴ ، ۲۹۰
شرح دیوان عرفی شیرازی ۱۵۲
شرح دیوان علی بن ابی طالب (ع) ۹۸
شرح دیوان مرتضوی ۱
شرح رباعیات (رک : مجموعه) ۱۰۸
شرح رباعیات ۲۸۳
شرح رباعیات جامی ۱۱۸
شرح رباعیات خواجه باقی بالله ۱۷۲
شرح رسالهٔ فلسفه ۲۳۵
شرح رسالهٔ مساحت ۱۱۰
شرح رسالهٔ مهتدی در فقه (رک : مصباح الهدایهٔ)
شرح رشیدیه ۲۲۵
شرح زبده ۳۸
شرح زرادی (رک : نغزک) ۱۸ ، ۲۲۱
شرح زنجانی ۲۹۱

Marfat.com

شرح زور ۳۸
شرح سبحة الابرار ۱۵۳
شرح سراج القادری ۳۳٤
شرح سراجی ۲۲۱
شرح سفر السعادات ۱٦
شرح سکندر نامه ۲۸۵
شرح سلام محمود ۲۳۲
شرح سلم در منطق (رک : شرح فیروز) ۷۵
شرح سه نثر ابو الفضل ۱۳۸
شرح شاطبیه ٤۱
شرح شافیه ۲۹
شرح شرح العقاید (رک : نبراس) ۱۷۰
شرح شرح جامی ۷٦
شرح شرح مائة عامل ۳۳۳
شرح شمایل ۱٤۱
شرح شمایل النبوی ۱٤٤
شرح شمایل ترمذی ۳۲٤
شرح شمسیهٔ منطق (رک : حواشی محمود بن نعمة الله بر میر قطبی) ۱۷
شرح شیخ احمد (رک : تحفة الاحرار) ۷۰
شرح شیخ الاسلام پسر علامه تفتا زانی بر سراجی (رک : مجموعه) ٤۰
شرح صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه ۱۹٤
شرح طریقهٔ محمدیه (رک : المفتحیة علی طریقة المحمدیة) ۱٤٤
شرح طوالع الانوار ۷۷
شرح ظهوری (رک : سه نثر ظهوری) ۱۳۸
شرح عجایب القلوب ۹۷
شوح عقاید جلالی ٤۱
شرح عقاید عضدی ۳۳۸
شرح عقاید عضدیه ۱۵۸
شرح غوثیه ۳۲۵
شرح عقاید فی علم العقاید ۲۱۹
شرح عقاید نسفی ۲۹۱
شرح عوامل (رک : مجموعه) ۱٤۰
شرح عینی بر بخاری شریف ۱٤۲
شرح غوثیه ۱۳۹ ، ۱۵۲ ، ۲۲۲
شرح فارضیه ۱۳٦
شرح فصوص الحکم ۷۵ ، ۱۱۰ ، ۱۵۰ ، ۱٦۳ ، ۲۵۰
شرح فقه اکبر (رک : مجموعهٔ رسایل) ۷۰ ، ۱۰۹ ، ۱٤۸
شرح فقه گیلانی (رک : دستور المصلی) ۱۳۸
شرح فیروز (رک : شرح سلم در منطق) ۷۵
شرح قاضی ۱۱٦
شرح قانونچه (رک : مفرح القلوب) ۱۵
شرح قران السعدین ۱۱۱
شرح قصاید عرفی (رک : مجموعه) ۱۰۷ ، ۲۸٤
شرح قصهٔ غم و درد ۱۱۸
شرح قصیدة الامالی ۱۳۹ ، ۲۰۲ ، ۳٤۵
شرح قصیدهٔ ابن زبیر ۱۳۸
شرح قصیدهٔ ابن مدین ٦٦
شرح قصیدهٔ بانت سعاد ۱٤۳
شرح قصیدهٔ برده (رک : مجموعه) ۸٦ ، ۳۳٦
شرح قصیدهٔ برده ۱٤۷ ، ۱۷۳ ، ۲۲۳ ، ۲٤۰
شرح قصیدهٔ بهشتی (رک : مجموعه) ۲۲۳
شرح قصیدهٔ غوثیه ۱۳۹ ، ۱٦۵ ، ۱۷۳ ، ۳۲٦
شرح قصیدهٔ میمیهٔ فارضیه (رک : لوامع) ۳۲۹
شرح کافیه ۲
شرح کافیه (رک : متوسط ، شرح جامی ، فواید الضیائیه) ۳۹ ، ۳۳٤ ، ۳۳۸
شرح کبریت احمر ۳۲۵
شرح کتاب الزیادات و زیادات الزیادات ۲٤۷
شرح کتاب اثیر الدین الابهری ۱۹۷
شرح کرمانی بر صحیح بخاری ۳۲۹
شرح کنز الدقایق ۱۹۲
شرح گلستان (رک : سروری) ٤ ، ۱٦۵
شرح گلستان عربی ۷۰ ، ۹۷
شرح گلستان ۱۳۸ ، ۱۵۳ ، ۱۸۳ ، ۳٤۲
شرح گلستان (رک : گلدستهٔ عرفان) ۱۵٤

Marfat.com

شرح گلشن راز (رک: مفاتیح الاعجاز) ٤٨ ، ٥٩
شرح لامیة الافعال ١٦٤
شرح لباب در نحو ٢٥٣
شرح لغات مشکوة المصابیح (رک: خلاصة البیان) ٤٠
شرح للجامع الصحیح (رک: قاطع التواریخ) ١٦٥
شرح لمعات ٥٩ ، ١٦٣ ، ٢٥١ ، ٢٨٢
شرح لمعات (رک: اشعة اللمعات) ٢٨٢
شرح لوایح ١٣٦
شرح مائة حدیث ١٧٧
شرح مائة عامل (رک: مجموعه) ٢٢٦ ، ٢٤٠ ، ٢٩٠ ، ٣٣٢ ، ٣٣٤
شرح مائة عامل (رک: قمریه) ٣٠٦
شرح مثنوی اسرار الغیب ٢٥١
شرح مثنوی غنیمت ١٦٥
شرح مثنوی مولانا (مولوی) ١٤ ، ١٣٨ ، ١٤٠ ، ١٤٢ ، ١٥٣ ، ٢٥١ ، ٢٨٥ ، ٢٩٠
شرح مثنوی مولوی (رک: مکاشفات رضوی) ٤٩ ، ٥٥ ، ١٤٢ ، ١٥٥
شرح مثنوی (رک: محمد ایوب) ٥٣ ، ٧١
شرح مثنوی (رک: لطایف اللغات) ٧٩
شرح مثنوی به عربی ١٥٥
شرح مجمع البحرین ٢٤٧
شرح محمدی (رک: شرح گلستان) ١٨٣
شرح مخزن الاسرار ٥١ ، ٩٨ ، ١٣٨
شرح مراح الارواح ١٩٢ ، ٣٣٢
شرح مراح الارواح لیکون منظر النظر الاشتباح ٢١٩
شرح مشکلات گلستان ١١٠
شرح مشکوة الشریف ١٧
شرح مشکوة الشریف (رک: طیبی یاطیبی) ١٦١
شرح مشکوة المصابیح ٧٦
شرح مشکوة المصابیح (رک: کاشف عن حقایق السنن) ١٦٧
شرح مشکوة شیخ عبدالحق ١٢٦
شرح مطلع الانوار (رک: لوامع الاسرار) ٥
شرح مطول ٢٩١
شرح مقدمة ابن صاحب ٢٥٣
شرح ملا جامی (رک: شرح جامی ، فواید الضیائیة) ٧٩
شرح منظوم مثنوی مولوی (رک: گلشن توحید) ١٥٠
شرح منیة المصلی (رک: صغیری و کبیری) ٣٣٣ ، ٣٣٧
شرح مواقف ١٥ ، ١٤٥ ، ١٥٦
شرح مواهب الرحمن ١٧
شرح موطأ ٩٥
شرح موطأ امام مالک ٢٢٢
شرح مولانا سید جمال الدین علی المشکوة ١٦٧
شرح میزان ٢٨٧
شرح نام حق (اصل «نام حق») ٣٩ ، ١٣٨
شرح نصاب صبیان (رک: مجموعه) ٨٦ ، ١٣٨ ، ١٤٥
شرح نقایة الفاضل ٣٩
شرح نل و دمن ١٠٧
شرح نود و نه نام ١٨٩
شرح وقایه ١٤ ، ١٧ ، ٩٥ ، ١٢٥ ، ٢٠٤ ، ٢٠٦ ، ٢١٠ ، ٢١٨ ، ٢٢٠ ، ٢٢٥ ، ٢٣١ ، ٢٩٠ ، ٢٩٦
شرح هدایة آخرین ٣٢٩
شرح هدایة الحکمة ٧٦ ، ١٥٧ ، ٣٣٦
شرح یوسف و زلیخا (رک: یوسف و زلیخا) ١٣٨ ، ٢٠١
شرح یوسف و زلیخای محمد گلهوی ١٢١
شرعة الاسلام ١٧٨
شرف نامة نظامی (رک: اسکندر نامه ، سکندر

Marfat.com

نامه ، شرح اسکندر نامه) ۵ ، ۲۲ ، ۱۲۶ ، ۱۵٤
شرف نامه (رک : فرهنگ ابراهیم شاهی) ۸۸
شروح و حواشی بر کتب فنون ۲۳۲
شروط الایمان (رک : توضیح السنة فی تفضیح البدعة) ۱۳۵
شش فصل ۱۱۹ ، ۲۷۵
شعر النسوان ٤۷
شعر الهنود ۲٦
شعرای کشمیر ٦۲
شعلهٔ دیدار (رک : شور جنون) ۹٦
شعلهٔ دیدار (رک : مجموعهٔ مقالات) ۱۸۵
شغل حبس نفس ۳۳۵
شفاء الابدان ٤۸
شفاء العلیل (رک : تحفهٔ خانی) ۲۵۵
شفاء المرض ۸٤
شلاق الجاهلین (رک : دیوان صوفی) ۱۱۵
شمایل الاتقیا (رک : مجموعه) ۱۵۷ ، ۲۷۵
شمایل الفواید ۸۲
شمایل ترمذی ۱٤۳ ، ۲۹۰ ، ۳۱۸ ، ۳٤۲
شمس الزاهره ۲۷٤
شمس العلوم ۲٤۸
شمس المعارف و لطایف العوارف ۱۵۰
شمسه و قهقهه (رک : محبوب القلوب) ۱۲٦
شناخت نامهٔ ساعت (رک : مجموعه) ۲۸۷
شواقب البدور ۲۷۲
شواهد النبوة ۳ ، ۵۰ ، ۱۵۲
شواهد نجیبی ۱۳٦
شور جنون ۹٦
شهاب الامراض (رک : طب شهابی) ۲۸۱
شهاب النبوی ۲۷۳
شهاب النیران ۲۷۳
شهاب نامهٔ حسنین (ع) ۱۱۰
شیرین و فرهاد (رک : مجموعه) ۸۵

ص

صادق التواریخ ۱ ، ۱۳
صحاح سته ۲۹۰
صحیح بخاری ۸ ، ۳۸ ، ۱۸۵ ، ۲٤۷
صحیح نسایی ۷۸
صحیفة السجادیة ۵۷
صحیفة العلویة و التحفة المرتضویة ۳٤۲
صحیفهٔ تحقیقات ۲۳۲
صحیفهٔ شاهی ۲۹
صحیفهٔ کاملهٔ سجادیه ۲ ، ۱۲٤ ، ۱۲٦
صحیفهٔ کامله (مختصر ترجمهٔ اردو) ۲۵۷
صد کلمهٔ امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) (رک : قصیدهٔ علی«ع» در مجموعهٔ رسائل) ۲۲
صراح اللغة ٤۹
صراح عالمگیری (رک : فرهنگ لغت) ۲
صراح عن الصحاح ۷٦
صراط المستقیم (رک : سفر سعادت ، مجموعه) ٦۹ ، ۲٤۲
صراط مستقیم ۱۱٤
صرة الفتاوی ۱۲۵
صرف ۳۳۲
صرف عربی ۲۲۵
صرف میر ۲۹۰ ، ۳۳۲
صرف و نحو (رسالهٔ —) ٦۱ ، ۸٦ ، ۲۰۷ ، ۲۰۹ ، ۲۱۲ ، ۳۰۲ ، ۳۳٤
صرف هوایی ۲۲۰
صفات العاشقین (رک : مجموعه) ۱۷۲
صغیری (رک : شرح منیة المصلی) ۳۳۳
صلوة ما چینی ۲۰۱
صلوة مسعودی ٦۱ ، ۱۲۸
صمدیه ۲٦۳
صنعت کشته سازی و کیمیا ۲٤۳
صواعق المحرقه ۵ ، ۲۸۷
صورالکواکب ۲۳۵

Marfat.com

صیدیه ۱۰۰ ، ۲۳۹
صیغة المشکلات ۳۳۵

ض

ضرورة القرآن ۱۱۶
ضرویات مقاصد طریقت ۱۷۲
ضمسک (رک : مجموعه ، رسایل صرف و نحو) ۳۸
ضمیر کی آواز (دستنویس) ۳۰
ضمیمهٔ اشعار فارسی (رک : اقل غوامض عن دفع هواجس) ۱۷۸
ضمیمهٔ تفسیر سورهٔ حشر (رک : ملفوظات شیخ فریدالدین شکر گنج) ۶۶
ضمیمهٔ رسالهٔ تهایی (= ثلث) ورقه (رک : شفاء المرض) ۸۴
ضمیمهٔ مفتاح القرآن (رک : مرآت القرآن) ۴۶
ضیاء العیون ۱۱۰
ضیاء القلوب فی اخلاق المطلوب ۶۱

ط

طب ۱۰۶ ، ۲۸۶
طب احمدی ۱۳۹
طب اکبر ۲ ، ۲۲ ، ۹۶ ، ۲۸۱
طب اکبریه
طب مفید (رک : تحفة القرامین) ۳۴۲
طب شفا ۳۴۷
طب شهابی (رک : شهاب الامراض) ۲۸۱
طب فرقانی (رک : توکل نامه)
طب قادری ۲۸۲
طب مرتضائیه ۱۰۰
طب وفائی ۵۱
طب یوسفی (رک : رسایل طبی) ۱۱۵
طبقات ابن سعد ۲۵۵
طبقات الحفاظ ۳۹
طبقات الشعراء ۱۷۹
طبقات الناصری (رک : شجرهٔ نسب حضرت محمد «ص») ۹۶
طبقات صوفیه (رک : مجموعه) ۲۳۷
طبیبی (طیبی) (رک : شرح مشکوة شریف) ۱۶۱
طرب المجالس ۱۲۶
طرب نامه (رک : دیوان اشعار) ۱۵۲
طریق الهدی ۱۹۱
طریق تحقیق ۳۲۶
طریق تعلیم خط ۱۸۳
طریق تعلیم سپاه نو ۳۲۹
طریق مشغول ۲۸۳
طریقهٔ نماز تهجد ۳۲۶
طعام شاهجهانی (رسالهٔ آشپزی در آشپز خانهٔ شاهجهانی) ۱۹۷
طوطی نامه ۲۱ ، ۴۴ ، ۵۸ ، ۱۱۴ ، ۲۶۲ ، ۲۷۷ ، ۲۸۲ ، ۳۴۴
طوطی نامهٔ نخشبی ۱ ، ۲ ، ۱۳۸
طیبی (رک : طبیبی) ۱۶۱

ظ

ظفر نامهٔ عالمگیری ۲۶۴

ع

عجالة الکلام فی بیان انوار الاسلام (رک : مجموعه) ۲۲۶
عجالة النافعه ۲۶۰
عجالة الوقت ۱۶۰
عجایب الاستفسار ۲۰۲
عجایب الاشعار ۲۴۸
عجایب البلدان ۲۷۴
عجایب العجوب ۳۱۰
عجایب القصص (رک : قصص الانبیاء) ۵
عجایب المخلوقات ۱۱ ، ۲۳۳
عدم جریان البرهان تطبیق (رک : رسایل اسدیه) ۲۱۰
عرایس الفکر و مجالس الذکر ۲۲۵
عرایس القصص (رک : شجرهٔ نسب حضرت محمد «ص») ۹۶

Marfat.com

عرض الغرض ۲۲۷
عرفان محمود ۲۳۲
عرفای سیالکوت ۱۶۹
عووس الخط ۲۸۳
عریان العیوبیه ۵۲
عشقیه ۱۴۵ ، ۲۴۰
عطایی نامه (رک : دیوان عطایی) ۲۰
عقاید ۱۷۳
عقاید سنیه ۳۲۹
عقاید صوفیه ۱۶۳
عقاید نسفی ۲۲۰
عقد الجید لمن انکسر ساع عن البعید ۱۵۶
عقدة الاولی المعروف بقا نوبجهٔ الهیولی ۲۰۷
عقل بیدار ۲۰۲
عقلیه (رک : قصیدة الرائیه) ۳۰
عقو درلدرا فی حل المطول والمختصر ۲۰۸
عقیدة الموحدین ۲۷۳ ، ۲۷۴
علاج الامراض ۱۷ ، ۴۰ ، ۲۸۲ ، ۲۸۶
علاج الامراض (رک : قرابادین دهلوی) ۲۸۶
علاج المنکرین فی تحقیق السماء (رک : مجموعه رسایل) ۱۵۴
علاج بواسیر (رک : مجموعه) ۲۰۰
علم الاصول ۳۲۷
علم الحروف (رک : شمس المعارف و لطایف العوارف) ۱۵۰
علم الصرف ۲۰۸
علم النحو ۲۰۸
علم تفسیر ۳۳۲
علم حساب ۱۳۸
علم سیاق (رک : مثنوی سیاق) ۳۳۰
علم سیاق (رک : مجموعه) ۱۰۷
علم سیاق (رک : منتخب علم الحساب) ۳۲۸
علم طب ۲۱۰
علم فروض و انواع بارک الله ۷۱
علم قرائت ۳۳۱
علم کیمیا ۳۱۵
علم میراث ۱۹۲
علم (علی ؟) السلوک ۱۴۵
علوم (رک : شرح انواع عبدالله) ۳۴۲
عمدة الاسلام (رک : مجموعه) ۸۴ ، ۲۹۴ ، ۳۱۸ ، ۳۳۶ ، ۳۴۴
عمدة البیان فی اعلان مناقب النعمان ۳۴۱
عمدة السالکین (رک : انیس الطالبین) ۱۷۲
عمدة الفتاوی (رک : مجموعه) ۲۰۰
عمدة الطالب فی نسب آل ابی طالب (رک : نسب نامه) ۲
عمدة المقامات ۱۷۳
عنبر ۱۰۰
عنقای مغرب (رک : آثار و احوال ابن العربی) ۱۹۶
عوارف المعارف ۷۸ ، ۹۵ ، ۱۶۲ ، ۲۳۵
عود هندی ۲۵۷
عهد الاولیاء للرجال و النساء ۲۷۱
عیار دانش ۴
عین الحیوة ۲۶۵ ، ۲۷۵
عین العلم ۳۳۱
عین العلم (رک : دستور الانام) ۱۸ ، ۱۵۶ ، ۱۷۷ ، ۱۹۷ ، ۲۱۱
عین المعانی (رک : ملفوظات شاه عیسی) ۵۹
عیون الاخبار ۲۶۸ ، ۲۷۰ ، ۲۷۱

غ

غاشیه الحواشی ۶۶
غایه البیان شرح الهدایه ۱۵۱
غایه التحقیق ۳۸
غایه اللطیف و الکثیف ۲۷۳
غایه المواليد ۲۷۸
غرایب الاسرار ۱۲۱
غرر الخصایص الواضحه و غرر النقایص الفاضحه ۲۵۳

Marfat.com

غزل حافظ محمد چراغ روشن دماغ (رک : مجموعه رسایل)
غزلیات ۲۸۳
غزلیات جامی ۲۵۸
غزلیات حضرت علی (ع) ۲۸۳
غزلیات رومی (مولوی) ۲۸۳
غزلیات شمس تبریزی (رک : مجموعه) ۲۸۲
غزلیات ظهور ۲۸۵
غزلیات متفرقه ۱۵۰
غزلیات و قصاید منیر لاهوری (رک : کلیات منیر لاهوری) ۹۲
غزوات حیدری (رک : حملهٔ حیدری) ۲۱۲
غسل و کفن میت (رک : مجموعه) ۸۴
غنی مغنی (رک : مجموعه)
غنیة الطالبین ۱۹۵
غنیة المبتدی (رک : شرح منیة المصلی) ۱۹۲ ، ۲۰۷ ، ۲۹۱ ، ۳۰۶
غوث نامه ۲۸۸
غوثیه (رک : مجموعه) ۱۳۵

ف

فارسی آموز ۳۲۰
فارسی بول چال ۱۵۸
فارسی پاکستانی و مطالب پاکستان شناسی ۱۲۹.
فارسی در پاکستان ۹۲
فارسی کا ایرانی تلفظ ۲۶۳
فارسی کی پهلی کتاب ۲۲۴
فارسی نامه ۳۰۲
فال نامه ۶۸۶
فالنامه (رک : کبریت احمر) ۳۱۹
فالنامه (رک : مجموعه) ۲۸۷ ، ۳۴۱
فالنامه (برای بیماری ها) ۱۲۱
فالنامهٔ قرآن منظوم ۸
فتاوهٔ ابو حنیفه دینوری ۳
فتاوی اسحاقیه ۲۴۳
فتاوی برهنه ۳۴۱
فتاوی تاتار خانی ۷۶
فتاوی دربار عالیهٔ قدسیهٔ غوثیهٔ گولره شریف ۱۱۱
فتاوی رضویه ۷۹
فتاوهٔ سراجی ۲۹۵
فتاوهٔ عالمگیری ۱۴۹
فتاوی علمای سند ۴۰
فتاوهٔ عمادیه ۱۵۲
فتاوهٔ فیروز شاهی ۱۵۲
فتاوهٔ فیروزی ۱۶۱
فتاوی مجموعة النوادر ۱۵۲
فتاوهٔ مستالیه (رک : استفتاء نامه) ۶۴
فتاوی نوشاهیه (رک : نور الفتاوی) ۸۱
فتاوی واحدی ۳۸
فتح الافعال بشرح تحفة الافعال ۳۱۵
فتح الباری شرح صحیح البخاری ۲۴۷
فتح الخبیر ۲۸۶
فتح القدیر ۱۰۴ ، ۱۰۵
فتوحات غیبیه ۱۶۳
فتوحات مرشدیه ۱۹۰
فتوحات مکیه ۶۹ ، ۹۷ ، ۱۳۰
فتوح الاوراد ۱۷۴
فتوح الحرمین ۸۵
فتوی ذکر جهر ۲۳۲
فخر الحسن ۱۴۴
فخرالدین الحسینی الجامی ۱۵۲
فخر حکمت (رک : رسالهٔ علم القیافه) ۳۴۱
فخریه (رک : حاشیهٔ شرح هدایه الحکمة) ۳۸
فرامین تاریخی نوشه گنج بخش ۸۷
فرامین و مکتوبات ۱۹۵
فرایض (رک : شرح انواع عبدالله) ۳۴۲
فرایض ارثی (رک : مجموعهٔ رسائل) ۲۲۶
فرایض الاسلام ۱۶۱
فرایض سراجی (سراجیه) ۱۱۸ ، ۲۱۰
فرایض محمد عبدالعلی ۶۵

Marfat.com

فرح الانسان ۲۴۳
فردوسی ٤٤
فرزند نامه (رک : رسالهٔ ایهاالولد) ۱۷۷
فرس نامه ۱٤۰
فرمان احمد شاه پادشاه ۱۸۸
فرمان شاه جهان پادشاه ۱۸۸
فرمان شاه عالم پادشاه ۱۸۸
فرمان شاهنشاه اورنگ زیب عالمگیر ۱۸۸
فرمان فرخ سیر پادشاه غازی ۱۸۸
فرمان محمد شاه پادشاه ۱۸۸
فروع اصول کافی ۲۵۸
فروع کافی ۲۷٦
فرهنگ آفریدی ۲٤۹
فرهنگ ابراهیم شاهی (رک : شرف نامه) ۸۸
فرهنگ اکبر شاهی ٤۹
فرهنگ بوستان ۸۲
فرهنگ جهانگیری ۷۰ ، ۱۹۵
فرهنگ رشیدی (رک : لغات رشیدی) ۵ ، ٤۳ ، ٤۹ ، ۲۵٤
فرهنگ سکندر شاه ۲۲۱
فرهنگ سندی (رک : لطایف اللغات) ۱۰۹
فرهنگ صراح (رک : قراح) ۱۹۵
فرهنگ لغات ۲۱۷
فرهنگ لغات مشکل گلستان (رک : مجموعه) ۱۸۳
فرهنگ لغت عربی به فارسی ۱۹
فرهنگ لغت عربی‌وفارسی (دستنویس یاسشقی) ۲۹٦
فرهنگ لغت عربی و نبطی ۱۵۰
فرهنگ لغت گلستان (رک : مجموعه) ۲۰۰
فرهنگ مثنوی (رک : لطایف اللغات) ۱۵۲
فرهنگ نامهٔ جدید فارسی ۳۳۸ ، ۳۳۹
فرهنگ نظام (امضای داعی الاسلام مؤلف آن) ۱۱۷
فسانهٔ کامن خان ۵٦
فصل الخطاب ۱٦۲
فصل الخطاب لوصل الاحباب ۱۷۷
فصل المقال ۱٦٦
فصول اکبری ۲۹۰
فصول در علم اصول ۲۹۱
فضایل الصحابه و التابعین ۱۷۹
فضایل القراء (رک : مجموعهٔ الرسایل)
فضایل ایام متبرکه و شبهای مکرمه ۳۲٦
فقرات خواجه عبیدالله احرار ۱٦٤ ، ۱۷٤ ، ۱۸٤
فعل مضارع در زبان فارسی ۲٦۳
فقر نامه (رک : مجموعه) ۸۵
فقه ۳۲۹ ، ۳۳٦
فقه اسلامی ۱۱٦
فقه اکبر ۲۱۹
فقیر رحمانی ۲۷۵
فلسفه ۲۲۵
فن اکسیر ۳۰۷
فن قافیه ۲۵۳
فواتح در تصوف ۱٦٤
فواید ۱۳٦
فواید السالکین (رک : ملفوظات خواجه بختیار کاکی) ۱۷٦
فواید الضیائیه (رک شرح جامی ، شرح کافیه) ٤ ، ۳۹ ، ۷۹ ، ۱۵۷ ، ۲۳۱ ، ۳۲۸ ، ۳۳۸
فواید الطالبین ۲
فواید الفواد ۱۷۷
فواید القلاید فی مختصر شرح الشواهد ۲۵۳
فواید فخریه (رک : مجموعهٔ ملفوظات) ۱۵۳
فواید مسایل الجنازة لفوز السعادة (رک : مجموعه) ۲۸۲
فوتو گرافی ۸۹
فوز الکبیر فی اصول التفسیر (رک : مجموعه) ۲۸٦
فوز الجنات ۱۹۰
فهرست مختصر مخطوطات کتابخانهٔ مولانا محمد علی مکهدی ۱۱۵
فهرست مخطوطات حافظ محمود شیرانی ۲٦۳
فهرست مخطوطات شفیع ۲٦۳

Marfat.com

فهرست نسخه های خطی فارسی استان بلوچستان ۲۴
فهرست نسخه های خطی فارسی بانکی پور ۲۶۳
فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ نوشاهیه ۳۱۱
فهرست نوادر علمیهٔ اتک ۱۱۵
فهرست وافیه در طب ۲۸۵
فی حل شکوک کتاب اقلیدس ۲۴۹
فیاض القوانین ۹
فیض الغنی فی تقدیر صاع النبی ۵۶
فیض الکریم ۷۳
فیض ترحیم ۱۷۸
فیض حسینیه (رک : مجموعه) ۸۶
فیض روسی ۱۹۹
فیض مراد (در حالات و آثار شیخ محمد مراد لنگ نقشبندی) ۱۳۴
فیوض الرحمٰن ۲۲۹
فیوض الرحمٰن فی تعلیم القرآن ۲۲۵

ق

قاسم نامه (رک : جنگ نامه) ۱۵۳
قاطع التواریخ ۱۶۵
قاضی قطب (رک : مجموعه) ۸۴ ، ۳۲۲
قاضی مبارک شرح سلم العلوم ۲۴۹
قاعدهٔ حساب ۲۲۱
قال اقوال ۸۳ ، ۲۱۱ ، ۲۹۰
قاموس المحیط ۱۱۹
قانون ۲۸۰
قانون ابن سینا ۱۳۲
قانون الادراک فی تشریح الافلاک ۸۶
قانونچه ۳ ، ۶۶ ، ۲۸۵
قانونچه (رک : مفرح القلوب) ۲۸۱
قانونچه الهیولی در صرف و نحو ۲۰۷
قانونچه عبدالحق ۳۳۴
قانون کهوالی ۳۰۵ ، ۳۳۲ ، ۳۳۳
قبسات ۲۳۵
قدوری ۸۵ ، ۲۹۰
قدوری ترجمهٔ فارسی ۳۳۱
قدیم الصراط علی مسألهٔ الاسقاط ۱۹۹
قرآن (با ترجمه وزیر نویس زبان فارسی) ۱ ، ۷ ، ۸ ، ۹ ، ۱۳ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۱۸ ، ۲۱ ، ۲۷ ، ۳۶ ، ۴۸ ، ۵۳ ، ۵۷ ، ۷۰ ، ۷۸ ، ۱۰۱ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۱۴ ، ۱۱۸ ، ۱۲۳ ، ۱۲۴ ، ۱۲۵ ، ۱۲۶ ، ۱۲۷ ، ۱۲۹ ، ۱۴۲ ، ۱۴۴ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۵۱ ، ۱۵۹ ، ۱۶۰ ، ۱۷۱ ، ۱۸۱ ، ۱۸۶ ، ۱۹۲ ، ۲۰۴ ، ۲۰۸ ، ۲۱۸ ، ۲۱۹ ، ۲۲۱ ، ۲۳۴ ، ۲۳۹ ، ۲۶۲ ، ۲۶۶ ، ۲۸۶ ، ۲۸۷ ، ۲۹۳ ، ۲۹۸ ، ۳۰۳ ، ۳۰۸ ، ۳۱۶ ، ۳۱۸ ، ۳۲۲ ، ۳۳۰ ، ۳۳۱
قرآن (خط امام حسن «ع») ۲۰
قرآن (خط امام حسین «ع») ۲۰ ، ۲۳۵
قرآن خط (یاقوت مستعصمی) ۱۱۷
قرآن پهلوی ۳۰۷
قرابا دین ۲۷۴
قرابا دین آصفی ۲۵۵
قرابا دین دهلوی (رک : علاج الامراض) ۲۸۶
قرابا دین شاهیه (رک : المرکبات الشاهیه) ۲۸۶
قرابا دین شفاهی ۲۸۲
قرابا دین قادری ۲۸۶
قراح (رک : فرهنگ صراح) ۱۹۵
قران السعدین ۹۷ ، ۱۱۰ ، ۱۵۲ ، ۱۷۶ ، ۲۰۷ ، ۲۹۹
قران السعدین (تذکره در حالات و آثار خواجه محمد سید بن محمد نقشبندی لاهوری ۱۳۳
قرة الکمال ۲۴۰
قرطبی ۳۰۱
قرائت ۳۰۲
قصاید عرفی ۲۸۸
قصاید فارسی ۲۸۳
قصاید نعتیه ۲۲۹
قصاید و رباعیات انوری ۵۵

Marfat.com

قصص الانبیاء ۶ ، ۸۰ ، ۸۵ ، ۲۱۸ ، ۲۵۴ ، ۳۰۳
قصص الانبیاء (رک : عجائب القصص) ۵
قصهٔ بهرام گور
قصهٔ بی بی فاطمه زهراء «ع» (رک : مجموعه) ۳۴۵
قصه بی نظیر و بدر منیر ۱۲۶
قصهٔ پورن بهگت (رک : مجموعه) ۸۴
قصهٔ جام و کوران از حامد (رک : مجموعه) ۸۷
قصهٔ جراکان و بکهو (رک : مجموعه) ۸۴
قصهٔ حسن مهر دل ۱۱۱
قصهٔ سپاهی (رک : مجموعه) ۱۴۰
قصهٔ سسی و پنون (رک : مجموعه) ۸۵ ، ۱۰۷
قصهٔ سودای عشق ۵۰
قصهٔ سوهنی و مهین وال ۳۰۷
قصهٔ سیاه پوش (رک : مجموعه) ۲۸۷
قصهٔ سیستان (رک : سرگذشت سیدنا) ۲۷۶
قصهٔ سیمرغ پیش سلیمان ۱۲۱
قصهٔ شاهزاده سیف الملوک و بدیع الجمال ۱۹۷
قصهٔ شداد ۱۲۰
قصهٔ شهادت حسین «ع» ۲۵۴
قصهٔ شیرین و فرهاد (رک : مجموعه) ۸۴
قصهٔ شیرین و فرهاد از هاشم (رک : مجموعه) ۸۷
قصهٔ طال مع روسپی ۳۱۰
قصهٔ عشق کهوئی ۱۱۰
قصهٔ فارسی (رک : هیر و رانجهو) ۵۱
قصهٔ فارسی (رک : رتن و پدم) ۵۱
قصهٔ لرکا ۱۷۱
قصهٔ مقداد ۲۷۴
قصهٔ مولانا اسماعیل «ع» ۲۷۳
قصهٔ میرزا و صاحبان ۳۱۲
قصهٔ هیر و رانجها (سرودهٔ آفرین لاهوری) ۸۸
قصهٔ هیر و رانجها سرودهٔ منت ۸۸
قصیده ۲۲۲
قصیدة اللآلی (رک : مجموعه) ۱۴۰
قصیدهٔ امالی ۳۲۷ ، ۳۳۵
قصیدهٔ امالی (رک : تکمیل الایمان) ۱۷۵
قصیدهٔ بانت سعاد (رک : مجموعهٔ قصاید) ۱۴ ، ۷۴ ، ۸۶
قصیدهٔ برده (رک : مجموعه) ۹ ، ۱۴ ، ۸۳ ، ۲۱۹ ، ۲۸۳ ، ۲۸۹ ، ۳۰۹ ، ۳۲۷
قصیدهٔ برده و شرح آن ۳۸
قصیدهٔ چهل دنیا ۲۷۸
قصیدهٔ حمزیه ۲۸۳
قصیده در مدح پیر پاگارو ۵۷
قصیدهٔ سریانی (پنجابی) ۳۳۰
قصیدهٔ شاشی در علم قرائت ۳۱۰
قصیدهٔ ضبنی (رک : مجموعهٔ رسایل) ۲۲۶
قصیدهٔ غوثیه (رک : مجموعهٔ قصاید) ۱۴ ، ۸۵ ، ۳۰۹ ، ۳۲۳ ، ۳۲۶
قصیدهٔ فارسی در بارهٔ ولی محمد از مدافی
قصیدة الرائیة (رک : عقلیه) ۳۰
قصیدهٔ محمدیه «ص» (رک : مجموعه) ۲۱۱
قصیدهٔ مرغوبه فی النصیحة ۲۸۳
قصیدهٔ منقبت علی «ع» (رک : کرسی نامهٔ خاندان عباسیه) ۱۷۳
قصیده و صد کلمهٔ امیر المؤمنین علی بن ابی طالب «ع» (رک : مجموعهٔ رسایل) ۲۲
قصیدهٔ وفات حضرت محمد «ص» ۲۸۳
قضاء الارب من ذکر علماء النحوو الادب ۳۲۴
قطبی در منطق ۲۹
قطعات تبریزی ۲۷۷
قطعهٔ بیست و هفتم ۲۷۸
قمریه ۳۰۶
قند پارسی ۳۳۹
قند عجم ۳۳۹
قواعد التفتازانیة ۲۱۱
قواعد الطب ۶
قواعد القرآن (رک : مجموعه) ۳۱۸

Marfat.com

قواعد الهدایه در علم رمل ۱۲۶ ، ۱۲۸
قواعد قرآن (رک : مجموعهٔ رسائل) ۲۱۷
قواعد مفصلهٔ مصطلحهٔ طریقهٔ حسینیه (رک : بدرقة السالکین) ۲۵۱
قوانین الصرف ۱۹۸
قول متین در ابطال حرکت زمین ۱

ک

کاتون حویان (رک : مجموعه) ۲۴۲
کارنامهٔ منشی قادری شاه محمد کهرتلی ۱۳۴
کاسر المخالفین (رک : رسالهٔ در رد مکتوبات امام ربانی مجدد الف ثانی) ۱۳۳
کاشف الاسرار ۱۳۹
کاشف الاسرار قزوینی ۲۵۸
کاشف عن حقایق السنن (در شرح مشکوة المصابیح) ۱۶۷
کافیه (رک : شرح الشافیه) ۱۶ ، ۱۵۴ ، ۱۹۵ ، ۲۲۲ ، ۲۲۵ ، ۲۹۰
کامل التعبیر الرؤیا ۲۶
کامل الصناعة ۱۴۸
کامل النصاب (رک: بازار زنان) ۶
کبریت احمر (رک : مجموعهٔ اوراد و وظایف) ۷۴ ، ۱۱۶ ، ۳۱۵ ، ۳۱۹
کبریت احمر فی علم الجفر ۲۲۵
کبیر ۳۰۱
کبیری (رک : شرح منیة المصلی) ۳۳۳
کتاب ۲۶۹
کتاب ابراهیم شاهی ۲۰۰
کتاب احادیث ۳۲۸
کتاب الاتقان فی علوم القرآن ۷۹
کتاب الاحتجاج ۲۷۵
کتاب الاخبار ۱۷۴
کتاب الاذکار ۱۶۷
کتاب الازهار ۲۷۱ ، ۲۷۴
کتاب الاعلام به روایت پیر سائین داد ۵۲
کتاب الافتخار ۲۷۴
کتاب الاقتصار ۲۶۹
کتاب الاقناع ۲۴۸
کتاب الانصاب (رک : شرح تحفهٔ نصایح) ۱۵۴
کتاب البشارة من کتاب الاشارة ۱۸۴
کتاب التحقیق الایمان ۱۶۲
کتاب التذکیرات فی المواعظ و النصیحات ۲۷۲
کتاب التراویه ۱۳۳
کتاب الترتیب ۲۶۹
کتاب التصدیقات ۳۳۸
کتاب التعویذات ۳۴۱
کتاب التوحید از ابی جعفر محمد ۲۷۵
کتاب الحقایق ۲۶۹
کتاب الحواشی ۲۶۹
کتاب الخیال و الرؤیة ۱۱۱
کتاب الدرات الفاخره ۲۷۴
کتاب الذخیرة ۲۷۸
کتاب الرحمة فی الطب ۲۲۵
کتاب الرضاع فی الباطن ۲۷۳
کتاب الریاضی ۲۷۷
کتاب الشهاب العلوی ۲۷۲
کتاب العرف ۲۵۳
کتاب الصلوة ۲۲۶ ، ۲۲۷
کتاب الصیدنة ۱۱۳
کتاب الطب ٤
کتاب الطهارات ۲۷۰
کتاب العقاید ۱۸۳
کتاب العلم و العلام ۲۷۲
کتاب الفتاوی ۲۱۱
کتاب الفترات و القرانات ۲۶۸
کتاب الفرج بعد الشدة ۶۹
کتاب الفصد ۱۴۸
کتاب الفضایل ۳۲۱

Marfat.com

کتاب الفقه ۹۵ ، ۹۷ ، ۱۳۶ ، ۱۴۳ ، ۱۵۲ ، ۱۵۴ ، ۲۰۸ ، ۲۱۰ ، ۲۱۳ ، ۲۶۵ ، ۲۹۱ ، ۲۹۴ ، ۲۹۷ ، ۲۹۸ ، ۳۱۳ ، ۳۲۹ ، ۳۴۷
کتاب الفقه و الفلسفه ۲۹۲ ، ۳۲۵
کتاب الفلسفه ۲۹۱ ، ۲۹۸
کتاب القانون ۲۶۹
کتاب القبل و المعانقه و المصافحه ۶۵ ، ۳۱۵
کتاب اللامع الصبیح لشرح الجامع الصحیح ۶۹
کتاب المجالس ۲۸۱
کتاب المجسطی لبطلمیوس ۲۳۴
کتاب المحاسن ۲۶۹
کتاب المسائل ۱۱۵
کتاب المطالعه لنواب الدین (رک : مجموعه) ۱۹۶
کتاب المقنع ۲۵۸
کتاب المؤمن ۲۵۹
کتاب النفایس الفقه و الحدیث ۳۱۵
کتاب النهایه ۱۰۶
کتاب الوجود فی اخبارعین حال الموجود ۲۶۹
کتاب الهمه ۲۷۱
کتاب الینابیع ۲۷۴
کتاب پشتو ۳۳۶
کتاب تاریخ ۳۲۹
کتاب تحفه الاخبار فی الاذکار (رک : مجموعه رسایل امام محمد غزالی) ۱۷۵
کتاب ترکیب برکافیه ۲۰۳
کتاب تصوف ۷۰
کتاب تعمیر حسن کوشک ۴
کتاب جفر جامع ۱۹
کتاب حدیث ۸۱ ، ۱۹۲
کتاب حیل الفقه ۲۲
کتاب حالات بعضی از طبقات سلاطین عباسی ۱۲۴
کتاب حقایق ۳۳۷
کتاب در عرفان و تصوف و مطالب دینی ۱۴۵
کتاب درویشان ۴۵
کتاب دیوان مرتضوی ۵
کتاب راگ مالا ۱۸۶
کتاب ریاض الصالحین ۲۸۶
کتاب زینه السیر و الاداب ۲۷۱
کتاب ستینی ۲۹۲ ، ۳۱۴
کتاب سلم الصور الی دارالخلود ۲۷۴
کتاب سیبویه ۷۰
کتاب صرف و نحو ۲۱۲
کتاب صید ۵۲
کتاب طب ۳۳۰ ، ۳۳۲
کتاب عرفان ۳۴۷
کتاب فقه ۳۲۸ ، ۳۲۹
کتاب قوانین و قواعد خاندان میرزا فریدون بیگ ۴۶
کتاب کافیه ۱۸
کتاب کمال البینه فی اثبات النبیه وکشف الحیرة ۴
کتاب لغت عربی و فارسی ۱۵۴
کتاب مسخ المکیه فی شرح الهمزیه ۱۷
کتاب مصطلحات سیالکوتی ۷۱
کتاب معیار ۱۵۲
کتاب ملا زاده (رک : تاریخ بخاری شریف) ۱۱۵
کتاب منطق و فلسفه ۳۳۰
کتاب نو طرز مرصع ۴
کتاب ها و رسائل ادبی و تاریخی (ترجمه از انگلیسی به سندی) ۴۶
کتاب ها و رسائل مذهبی سندی ۴۹
کتاب های بچه‌ها به زبان سندی ۴۶
کتاب های درسی و ادبی برای دختران و پسران و بچه ها به زبان سندی ۴۶
کتاب های شعر به زبان فارسی و سندی ۴۶
کتاب های مخصوص دختران به زبان سندی ۴۶
کتاب یک روزی ۸۱ ، ۲۱۰
کچکول نامه ۴۱
کرسی نامهٔ خاندان عباسیه ۱۷۳

Marfat.com

کرسی نامهٔ سعادت (رک : مجموعه) ۲۰۳
کریما (رک : مجموعه) ٤۰ ، ۲۰۸ ، ۲۹۰ ، ۲۹۱ ، ۲۹٦ ، ۲۹۹ ، ۳۰۳ ، ۳۰٤ ، ۳۲۰
کسب نامهٔ آهنگران (رک : مجموعهٔ رسائل) ۳۲٦
کسب نامهٔ موچیان (کفش دوزان) ۸۵
کشاف ۳۰۱
کشف الاسرار وعدة الابرار ۹۸ ، ۱۰۰
کشف الحجاب فی مغالطة الرفضة فی عقد ام کلثوم بعمر بن الخطاب ۳۱٤
کشف الحیرة ٤
کشف الرمز ٦٤
کشف الستر عن تقدیر صدقة الفطر ٥٦
کشف الظنون ۲۳۸
کشف المحبوب ۱۰
کشف المحجوب هجویری ۷٤ ، ۹۲ ، ۹۹ ، ۱۵۲
کشکول ۵ ، ۱۷۸ ، ۲۵۱ ، ۲٦۹
کفایة المجاهدیة ۱٦ ، ۱٤۸
کفایة المنتهی شرح بدایة المبتدی ۱۲٦
کلام خواجه عبدالله انصاری (رک : منازل السایرین) ۷۰
کلمات الشعرا ۲۵۵
کلمات امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (ع) ۳۲۹
کلمات طیبات ۳۰٦ ، ۳۱۱
کلمات عربی گلستان (رک : مجموعه) ۳۰۰
کلمات قدسیه (رک : حکم علیه) ۲۸۳
کلمات قصار علی بن ابی طالب (ع) ۳٤۲
کلمه مع شرح ۱۳٦
کلیات جامی ۵۱ ، ۵۷ ، ۱۲۳
کلیات حزین ۲۸٤
کلیات خاقانی ۲۸٤
کلیات خسرو ۱۵۲
کلیات سعدی ۳٦ ، ۲٦۰
کلیات سعید خان ملتانی ۲٦٤
کلیات طالب آملی ۵۷
کلیات طب ۲۸۵
کلیات عراقی ۹۰
کلیات فارسی غالب ۲۵٦
کلیات قاسم خان آفریدی ۲٤۹
کلیات قانون ۲۸۵
کلیات کاتب ۸۰
کلیات کرم الهی نوشاهی ۸۰
کلیات منیر لاهوری (رک : جاوید بهار ، گلدستهٔ منیر ، دستنبو ، غزلیات و قصاید) ۹۲
کلیات مولانا ابو البرکات منیر لاهوری ۱٦۹
کلیات و مثنویات اوحدی ٤٤
کلید التوحید ۹۷
کلید دانش ۳۳۵
کلیله و دمنه ۱۸ ، ۳۲ ، ۱۸٦
کمال نامه (رک : مجموعه) ٤۵
کنزالدقایق ٦ ، ۱٤ ، ۱۵۷ ، ۲۰٦ ، ۲۱۰ ، ۲۹۰
کنز الرحمت ۸۱
کنز الرموز ٤۸
کنز الرموز الهی ۵۵
کنز السالکین ۹۳
کنز العباد فی شرح اوراد (رک : شرح اوراد شیخ بهاء الدین) ۷۷ ، ۱۳٤ ، ۲۵۱
کنز الولد ۲۷۸
کنز الهدایات فی کشف البدایات ۹٦
کنزالهدایة ۱٦۲
گنوز حکمت (رک : مجموعه) ۷ ۳
کواکب الدراری فی شرح بخاری ۷۷
کوثر النبی ۱٦۱
کوک شاستر (رک : الفیه و شلفیه) ۱٤۷
کوهساران (رک : دیوان پهلوی و دیوان شاعر قوم) ۱
کیگوهر نامه ۱۸۱

Marfat.com

کیمیا ۲۸٤ ، ۳۰۷ ، ۳۲۱
کیمیای سعادت ۵۵ ، ٦۹ ، ۹۹ ، ۱۹٦ ، ۲۵۰

ک

گلدسته (رک : فرهنگ بوستان) ۸۲
گلدسته (رک : ترجمهٔ گلستان سعدی به زبان پشتو) ۲۳۹
گلدسته (رک : مجموعهٔ نثر و نظم هندی و فارسی) ۳۰۷
گلدستهٔ حقیقت ۱۳۹
گلدستهٔ عرفان (رک : شرح گلستان) ۱۵٤
گلدستهٔ مجربات و تعویذات ۱۳۹
گلدستهٔ معرفت ۵۱
گلدستهٔ منیر (رک : کلیات منیر لاهوری) ۹۲
گلزار حسن (رک : ترجمهٔ روضة الشهداء به نظم اردو) ۱۳۸
گلزار عاشقان ۱۸
گلزار معانی (رک : مجموعهٔ نو بهار جاودان) ۱۷
گلزار نسیم (رک : مجموعه) ۱٤۰
گلستان سعدی ۹ ، ۲۱ ، ۲۹ ، ۳۲ ، ٤٤ ، ٤۹ ، ۵۷ ، ۷۵ ، ۸۲ ، ۱۰۷ ، ۱۱٤ ، ۱۱۵ ، ۱۱٦ ، ۱۲۱ ، ۱۳۸ ، ۱۵٤ ، ۱۵۵ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۸۷ ، ۲۰۷ ، ۲۱۹ ، ۲۲۹ ، ۲٦۲ ، ۲۹٦ ، ۳۰۲ ، ۳۰۳ ، ۳۰٤ ، ۳۰٦ ، ۳۲۲ ، ۳۳۰ ، ۳۳۲
گل سوری ۲۷۸
گلشن اطبا ۵۱
گلشن توحید (رک : شرح منظوم مثنوی مولوی) ۱۵۰
گلشن راز (رک : مجموعه) ۳٦ ، ۱٦۲ ، ۲۷۹
گلشن مشرق ۸۹
گلشن معجزات ۲۰۱
گلشن نعت ۱۰۷
گلگیت اور شنایی زبان ۸۹
گل گلزاز محبوبی ۱۳۸
گلقند در مسایل طریقهٔ نقشبندیه (رک : زادالامین لاهل الیقین) ٦٤
گلهای رنگا رنگ (رک : مجموعهٔ اشعار فارسی) ۱٤٦
گنج شریف ۳۱۲
گوهر مراد ۲۳۵ ، ۲۷۷

ل

لباب الاخبار (رک : مجموعه) ۱٤۰ ، ۲۱۳ ، ۳٤٦
لباس برهنه ۱۰۰
لذة النساء (رک : مجموعه) ۵۱ ، ۲۱۰ ، ۳۰۹
لطایف الاشارات از نوشه گنج بخش (رک : مجموعه) ۸٦
لطایف التفسیر (رک : تفسیر درواجکی) ۷۸
لطایف اللغات (رک : شرح مثنوی) ۷۹
لطایف اللغات (رک : فرهنگ سندی) ۱۰۹
لطایف شاهی ۱٦
لطایف صداقت ۳۱۲
لطایف لطیفی ٤۱
لعل و گوهر ۱۸۳
لغات الامراض (رک : اسماء الامراض) ۲۸۵
لغات القرآن ۱۵۰
لغات بهاردانش ۳٤۲
لغات رشیدی (رک : فرهنگ رشیدی) ۵
لغات فارسی ۳٤۷
لغات یوسف و زلیخا ۲۲۱
لغت نامهٔ دهخدا ۱۰۵
لمعات ۱٦۲
لمعات (رک : فخرالدین عراق) ۸۵
لمعات و شرح آن ۲۵۱
لوامع (رک : قصیدهٔ میمیهٔ فارضیه) ۳۲۹
لوامع الاسرار ۵
لوامع الاسرار شرح مطالع الانوار ۱۱۱
لوامع البینات فی الاسماء و الصفات (رک : شرح نودونه نام) ۱۸۹

Marfat.com

لوایح (رک : مجموعه) ۷۱ ، ۱۳۶ ، ۳۲۹
لوایح جامی ۱٦٤ ، ۲۸۳
لهجة الاسرار و معدن الانوار ۷۵
لیلی و مجنون ٤۳ ، ۱۰٤ ، ۲۹۹
لیلی و مجنون نظامی ٦۵

م

مآثر الاجداد ۱۸۸
مالابدمنه ۵٦
ماهنامهٔ الرحیم ۳۷
ماهنامهٔ الولی ۳۷
ماهنامهٔ تعلیم القرآن ۱۲۸
ماهنامهٔ قومی زبان ۱۵۹
ماهنامهٔ سروش ۳۰۸
مائة الفواید (رک : اوراد) ٤۸
مائة عامل ٦۱ ، ۳۳٤
مائة عامل منظوم (رک : مجموعه) ۳۳۸
مبادی الحساب ۱۳۷
مبارق الازهار فی شرح مشارق الانوار ۱٤٤
مبارک شاه بر میر زاهد شرح تهذیب ۳۳۸
مبدأ العالم و انتهائه ۱۱۱
مبدأ و معاد ٤۰
مبدیٔ الجهان (رک : مجموعه) ۳٤۷
متن الجزریة ۲۰۲
متن الحکم ۱٦۳
متن الکافی بعون الکافی ۳۳٦
متوسط (رک : شرح کافیه) ۳۹
مثنوی (رک : مجموعهٔ پنج رساله) ۱۷۷
مثنوی ابر گهربار ۱۷۵
مثنویات (رک : مثنوی گل و نوروز) ٤۵
مثنویات امیر خسرو دهلوی ٤۹
مثنویات حالی ۲۵۷
مثنوی اسرار خودی ۱۱۹
مثنوی اسکندر نامه ٤٤
مثنوی الجواهر الزواهر ۲۲۵
مثنوی بدر منیر ۱۸۳
مثنوی برق لامع در رد سیف قاطع ٤
مثنوی پدماوت بادت پدم ۲۸۵
مثنوی پنجابی (رک : مجموعه) ۲۰۸
مثنوی تاج الملوک (رک : مجموعه) ۱٤۰
مثنوی تاریخ خاندان کلهورا ٤٤
مثنوی توحید و نعت ۳۳۰
مثنوی جام جم ۳۰
مثنوی جامع المعجزات ۸۳
مثنوی جنون المجانین ۱۹۰
مثنوی حسن و عشق (رک : مجموعه) ۱٤۰
مثنوی دو لرانی خضر خان ۲۹۹
مثنوی دینی (در فقه و فرایض) ۱۹۸
مثنوی ذوالمغنی ۱۵۰
مثنوی رتن و پدم ٤٤
مثنوی رموز بیخودی ۱۱۹
مثنوی سلطان جمجمه ۳۳۰
مثنوی سلوک العشق از مخدوم آدم لنواری ۵۵
مثنوی سلوک عشق (رک : مخدوم محمد زمان) ۵۵
مثنوی سیاق (رک : علم سیاق) ۳۳۰
سیدة النبی ۲۵۵
مثنوی سیف الملوک ۱۲۰ ، ۱۲۲
مثنوی شاه شمس شکرریز ۱۱۰
مثنوی شریف مع شرح های لطیف ۱۷٦
مثنوی شکرریز ملتانی ۱۱۱
مثنوی شیخ عطار (رک : مجموعهٔ رسائل و اشعار ۲۹ ، ۳٦
مثنوی عاشق و معشوق ۲٦٤
مثنوی عشرت افزا ۱٤۷
مثنوی عشقیه (رک : مجموعه) ۲۳۷
مثنوی غنیمت کنجاهی (رک : نیرنگ عشق) ۱۰۷ ، ۱٤۰
مثنوی فتاحی نیشا بوری ۱۷۲
مثنوی فتح نامه (در تاریخ سند) ۵۵
مثنوی فقهی ۲۱۲
مثنوی کریما (رک : کریما) ۱۹۸

Marfat.com

مثنوی (کاتب عصام الدین) ۲۹
مثنوی گل و نوروز (رک : مثنوی های متفرقه) ۴۵
مثنوی لیلی و مجنون ۵۷ ، ۱۴۸
مثنوی محمود و ایاز ۴۴ ، ۱۲۹ ، ۱۵۰
مثنوی مرغوب القلوب ۶
مثنوی مفتاح التوحید ۱۷۷
مثنوی مولوی معنوی (مولانای روم ، رومی) ۱ ، ۹ ، ۱۵ ، ۱۷ ، ۲۹ ، ۳۲ ، ۴۸ ، ۵۱ ، ۵۶ ، ۶۵ ، ۷۱ ، ۹۳ ، ۹۸ ، ۱۲۴ ، ۱۲۷ ، ۱۴۷ ، ۱۴۹ ، ۱۷۷ ، ۱۸۵ ، ۱۸۶ ، ۱۹۶ ، ۲۱۸ ، ۲۸۴
مثنوی مولوی و شرح آن ۱۴۰
مثنوی مهر و ماه (رک : مجموعه) ۱۴۰
مثنوی میر ۱۹۸
مثنوی میر حسین خراسانی (رک : مجموعه) ۲۲۲
مثنوی میرزا صبا
مثنوی نان و حلوا (رک : مجموعه) ۲۵۲
مثنوی نظام ۱۴۱
مثنوی نعت و منقبت ۳۳۰
مثنوی نل و دمن ۴
مثنوی نیرنگ عشق (رک : مثنوی غنیمت) ۲۷۴
مثنوی وامق و عذرا (رک : مجموعه) ۱۷۲
مثنوی وامق و عذرای نامی اصفهانی ۴۴
مثنوی وصف نواب صادق محمد خان ۵
مثنوی هفت کشور ۲۶۴
مثنوی یوسف و زلیخا ۵۷ ، ۱۱۴
مجالس الابرار و مسالک الاخیار ۳۰ ، ۱۷۷
مجالس المؤمنین ۵۹ ، ۹۳ ، ۱۲۲ ، ۲۷۵
مجالس الناصح و البیان ۲۷۲
مجالس امام حسین «ع» ۲۲۰
مجالس سیدنا حاتم ۲۷۲
مجربات متیسی ۲۱۱
مجربات اکبری ۴
مجلس افروز (رک : دیوان ابن یمین فریومدی) ۴۴
مجلس الابرار ۵۲
مجلس شیخ عبدالقادر جیلانی ۲۸۷
مجله فکر و نظر ۶۷ ، ۱۵۹
مجلهٔ ماهانهٔ دارالارشاد ۱۱۶
مجلهٔ مدرسهٔ عربیهٔ اسلامیه (رک : بینات) ۳۱
مجلهٔ هفت روزهٔ الرشید ۳۲۵
مجلهٔ هفت روزهٔ ایام (مستونگ) ۲۴
مجلهٔ هفت روزه ساربان (مستونگ) ۲۴
مجمع الاحکام ۲۰۲
مجمع البحار ۲۴۷
مجمع البحرین (رک : مجموعه) ۸۶ ، ۱۰۸
مجمع البیان (رک : نخبة التفاسیر) ۱۹۴
مجمع العلوم ۲۹
مجمع الفیوضات (رک : ملفوظات پیر محمد راشد) ۵۵
مجمع اللطایف (رک : مجموعه) ۸۶
مجمع النفایس ۸۸
مجمع بحار الانوار فی غرایب التنزیل و لطایف (بدایع) الاخبار ۶۵
مجمع حل لغات ۶۵
مجموع الشجرات ۱۸۲
مجموع خانی فی عزالمعانی ۲۳۱
مجموع سلطانی ۲۰۹
مجموعه ۹۵ ، ۱۷۳ ، ۱۷۸ ، ۱۸۳ ، ۱۹۸ ، ۲۰۰ ، ۲۰۳ ، ۲۰۷ ، ۲۰۸ ، ۲۱۱ ، ۲۲۲ ، ۲۲۳ ، ۲۲۶ ، ۲۳۴ ، ۲۳۷ ، ۲۳۸ ، ۲۳۹ ، ۲۴۱ ، ۲۴۲ ، ۲۴۳ ، ۲۵۱ ، ۲۵۲ ، ۲۶۷ ، ۲۹۴ ، ۲۹۶ ، ۲۹۷ ، ۲۹۹ ، ۳۰۱ ، ۳۲۳ ، ۳۲۶ ، ۳۳۷ ، ۳۳۸ ، ۳۴۱ ، ۳۴۴ ، ۳۴۵ ، ۳۴۶ ، ۳۴۷
مجموعهٔ آذر ۱۰۳
مجموعهٔ آزاد (رک : آزاد) ۱۰۳
مجموعهٔ ادعیه ۲۲۲
مجموعهٔ ادعیه (رک : اسناد دعای گنج العرش) ۱۴۴
مجموعهٔ ادعیه (رک : سلسلهٔ گیلانیها) ۶

Marfat.com

مجموعه (۱-ادعیه واوراد ، ۲- نظامیهٔ فخریه ، ۳- شجره نامه) ۱۴۴
مجموعهٔ اشعار ۱۲۲ ، ۲۷۶ ، ۳۰۸
مجموعهٔ اشعار (رک : جنگ اشعار) ۱۴۷
مجموعهٔ اشعار (رک : مجموعهٔ رسایل) ۲۲
مجموعهٔ اشعار فارسی (رک : گلهای رنگا رنگ) ۱۴۶
مجموعهٔ اشعار مهدی علی خان ۱۰۷
مجموعهٔ اشعار و ماده تاریخ ها ۱۵۴
مجموعة الاستفتآت ۲۳۸
مجموعة التربیة ۲۶۹ ، ۲۷۰
مجموعة الرسایل ۱۸۴ ، ۲۷۱
مجموعه (۱- آلهی نامه ، ۲- مصیبت نامه ، ۳- اسرار نامه ، رک : شیخ عطار) ۴۵
مجموعهٔ امیری ۲۷۹
مجموعه (۱- اسرار قادر ، ۲- رسالهٔ تهنیت ، ۳- ملفوظات فقر ، ۴- سر مکنون) ۸۳
مجموعهٔ اوراد و ادعیه ۱۶۰
مجموعه (۱- اوراد نصیریه ، ۲- الهامات غیبی ، ۳- تقسیم الاوراد) ۱۴۵
مجموعهٔ اوراد و پنج سوره ۲۲۲
مجموعهٔ اوراد و وظایف (رک : کبریت احمر) ۱۱۶
مجموعهٔ اوراق متفرقه (فارسی و عربی) ۸۵ ، ۸۷
مجموعه (رک : ۱- باره ماه فرد ، قصهٔ جراکان و بکهو ، ۳- باران ماه عیسی ، ۴- باران ماه اشرف ، مناجات اشرف ، ۶- باران ماه ، ۷- قصهٔ پورن بهگت ، ۸- قصهٔ شیرین و فرهاد) ۸۴
مجموعهٔ پنج رساله ۱۷۷
مجموعهٔ پیر زاده (رک : پیر زاده) ۱۰۳
مجموعهٔ تاریخی ۱۸۶
مجموعهٔ تحفة العاشقین و اسرار القلوب ۲۰۴
مجموعه (رک : تحفه نصایح ، ۲- نجات المسلمین ، ۳- مسایل فقه) ۸۲
مجموعهٔ تذکرة المذاهب ۲۰۲
مجموعه (ترجیع بند و دیوان فرشته و دیگر رسایل فارسی) ۹۷
مجموعهٔ تعاویذ ۲۲۹
مجموعه (رک : ۱- تفسیر سورة الفاتحه ، ۲- بیاض اشعار فارسی ، ۳- غزلیات شمس تبریزی ، ۴- شرح لمعات ، ۵- منازل السایرین ، ۶- مصطلحات الصوفیه) ۲۸۲
مجموعه (رک : تفسیر سورهٔ فاتحه ، ۲- ناشناخته ، ۳- نقد النصوص فی شرح نقش الفصوص) ۲۸۶
مجموعه (رک : ثلثات بخاری و اسامی اصحاب صفه و رسالهٔ دیگر) ۱۱۶
مجموعهٔ چند رسالهٔ صرف و نحو ۳۸
مجموعهٔ چهار ده رساله ۱۹۱
مجموعهٔ چهار کتاب ۲۰۲
مجموعهٔ (رک : ۱- چهل حدیث ، ۲- قصیدة اللالی ، ۳- لباب الاخبار) ۱۴۰
مجموعه (رک : حضرات القدس ، ۲- برکات احمدیه) ۱۷۶
مجموعه (رک : ۱- حق نما ، ۲- وقایع پنوں ، ۳- روشن دل ، ۴- مجمع البحرین ، ۵- شرح رباعیات) ۱۰۸
مجموعه (۱- خالق باری ، ۲- تفسیر سورهٔ یوسف) ۲۸۶
مجموعهٔ خانی ۱۶۵ ، ۳۲۸
مجموعهٔ خطب ۱۷۸
مجموعه (رک : ۱- خلاصة الحساب ، حاشیهٔ مخدوم محمد هاشم تهتوی ، ۳- شرح سراجی) ۴۰
مجموعهٔ (رک : ۱- خلاصة المعارف ، ۲- رسالة المضاله بین الانسان و الکعبه ، ۳- رساله اکرامات آدمیه) ۱۳۶
مجموعه در سلوک به زبان فارسی ۴۸

Marfat.com

مجموعه (رک: ۱- درود مستغاث، ۲- دعای تاج ۳- مدح محبوب سبحانی) ۳۰۹، ۳۱۹
مجموعه (رک: ۱- دلایل الخیرات، ۲- اکبر اعظم، ۳- اوراد فتحیه) ۸۳
مجموعه (رک: ۱- دلایل النبض، ۲- دلایل البول، ۳- رسالهٔ قبریه، ٤- رسالهٔ سیرالروح فی البدن) ۲۸۲
مجموعهٔ دواوین خمسه ۲۵۰
مجموعهٔ دو رساله ۲۰۰
مجموعهٔ دین المریدین ۹۵
مجموعه (رک: ۱- دیوان آصفی، ۲- دیوان وحشی، ۳- دیوان هلالی) ۲۰۷
مجموعه (رک: ۱- رسالهٔ تحقیق محصورات، ۲- مدخل منظوم، ۳- رسالهٔ معرفت اسطرلاب) ۱۵٤
مجموعهٔ رسایل ادعیه و تعویذات و وظایف ۳۲۶
مجموعهٔ رسایل در تصوف ۱۷۸
مجموعهٔ رسایل در رد اقسام بدعات و رد وهابی ۱۷۵
مجموعهٔ رسایل در عروض وبدیع وقافیه ۱۵٤
مجموعهٔ رسایل در علم تصوف ۱۵۰
مجموعهٔ رسایل در فقه شیعه ۱۵۵
مجموعه رسایل نظم و نثر ۵
مجموعهٔ رسایل صرف و نحو ۲۱۲
مجموعهٔ رسایل عربی و فارسی ٤۹، ۱۵٤
مجموعهٔ رسایل (علاج المنکرین فی تحقیق السماء) ۱۵٤
مجموعهٔ رسایل علم الخیریه ۲٤۹
مجموعهٔ رسایل فارسی
مجموعهٔ رسایل فقهیه ۱۶۱
مجموعهٔ رسایل قوت باه و تعبیر خواب ۲۵۵
مجموعه رسایل مختلفه ۲۳، ۲۷۷
مجموعهٔ رسایل منظوم ۵۵
مجموعهٔ رسایل نجوم و هیئت و تقویم ۱٤۷
مجموعهٔ رسائل نصاب الصبیان و بدیع النصاب ۲۰
مجموعهٔ رسایل نظم و نثر ۱۳۹
مجموعهٔ رسایل و اشعار فارسی ۳۹۰
مجموعهٔ رسایل و یادداشتهای مولانا غلام جیلانی ۲۵۰
مجموعهٔ ریاض الادویه، ثلثیات بخاری ۱۹۱
مجموعهٔ زبدة الکمالات و رسالهٔ قبریه ۲۸۲
مجموعهٔ سلسلهٔ نقشبندیه و رسالهٔ مولوی محمود شیرازی ۱۷۵
مجموعهٔ سلطانی ٤۰، ۱۹۲، ۲۹۶، ۳۳۰، ۳٤۵
مجموعهٔ سلم العلوم ۲٤۹
مجموعهٔ سه رسالهٔ صوفیه ۲۷۵
مجموعهٔ سه کتاب ۱۹۶
مجموعهٔ سیزده نسخهٔ عربی ۲۱
مجموعه (رک: ۱- شاکر نامه، ۲- کریما، ۳- مخمس فارسی در لغت و نامهای درختان و گیاه ها، ٤۰
مجموعه شامل معرفت المحبوب و دیگر رسایل ۸۶، ۹۶، ۱۳۵
مجموعهٔ شرح بوستان و شرح ابیات سریانی ۱۳۷
مجموعهٔ شرح دعای سریانی و رسایل دیگر ۸۵
مجموعهٔ شرح فقه اکبر و پند نامه و تحفه نصایح ۱۰۹
مجموعهٔ شرح قصاید عرفی و دیوان عرفی ۲۸٤
مجموعهٔ شمایل الاتقیا و رسایل دیگر ۱۵۷
مجموعهٔ شیخ محمد اقبال ۱۰۳
مجموعهٔ شیرانی ۱۰۳
مجموعهٔ شیرین و فرهاد و قصهٔ سسی و پنون
مجموعهٔ صرف و نحو ۸۳
مجموعهٔ طب ۱۵
مجموعهٔ عتیقی ۱۰۳
مجموعهٔ عجب العجایب ۱۸
مجموعهٔ علم سیاق و انشای جامی ۱۰۷
مجموعهٔ عمدة الاسلام و توکل نامه ۸٤

Marfat.com

مجموعهٔ غوثیه و نقش الفصوص و رسایل دیگر ۱۳۵
مجموعهٔ فقرنامه و ابیات سلطان باهو ۸۵
مجموعهٔ فقه ۱۱۸
مجموعهٔ فواید مسایل الجنازه لفوز السعادة و رسالهٔ تهنیت ۲۸۲
مجموعهٔ فوز الکبیر فی اصول التفسیر و تفسیر فتح العزیز ۲۸۶
مجموعه فی بیان الانساب ۲۴۲
مجموعة فی حدود و الرسوم الفواید ۲۷۰
مجموعهٔ قاضی قطب و ده رسالهٔ دیگر ۸۴
مجموعهٔ قصاید ۱۴
مجموعهٔ قصاید عربی و شرح آنها ۲۵۳
مجموعهٔ قصهٔ سپاهی و مثنوی مهر و ماه ۱۴۰
مجموعهٔ قصهٔ شیرین و فرهاد و جام و کوران ۸۷
مجموعهٔ کتاب الفقه و تحفة الجمالی ۳۱۳
مجموعهٔ کمال نامه و سام نامه و چند مثنوی دیگر به خط خوش ۴۵
مجموعهٔ کنوز حکمت و مفاتیح و رسالهٔ کیمیا ۳۰۷
مجموعهٔ کیفی (رک : کیفی) ۱۰۳
مجموعهٔ گلستان و بوستان ۲۰۸
مجموعهٔ گلشن راز و حسنات العارفین و مثنوی شیخ عطار ۳۶
مجموعهٔ لذت النساء و قصیدهٔ بُرده و غوثیه ۳۰۹
مجموعهٔ متفرقات ۱۸
مجموعهٔ مثنویات جامی (رک : هفت اورنگ) ۶۶
مجموعهٔ مثنویات عطار ۱۵۰
مجموعهٔ مثنوی تاج الملوک و گلزار نسیم و مهر و ماه و نسیم شنگر و چند مثنوی دیگر ۱۴۰
مجموعهٔ مثنوی و امق و عذرا و صفات العاشقین و دیوان حکیم لا معی ۱۷۲
مجموعهٔ مثنوی های کوتاه ۲
مجموعهٔ محبوب عالم (رک : محبوب عالم) ۱۰۴
مجموعهٔ معاجز رسول (ص) ۲۷۸
مجموعهٔ مختصر و قایع و حمد بیحد و رسالهٔ دیگر ۱۴۰
مجموعهٔ مرقعات ۱۱ ، ۵۷
مجموعهٔ مشکلات الفقه و سه رسالهٔ فقهی ۳۱۰
مجموعهٔ مفتاح الحساب و تلخیص المفتاح و هشت رسالهٔ دیگر ۱۴۸
مجموعهٔ مقالات موسیقی و پنج آشوب دربارهٔ مثنویات حکیم زلانی خوانساری ۱۸۵
مجموعهٔ مکاتیب ۱۸۳
مجموعهٔ مکتوبات شاه عباس و شاه جهان و احمد شاه درانی ۱۵۵
مجموعهٔ ملفوظات فواید فخریه و مناقب فخریه ۱۵۳
مجموعهٔ مجمع اللطایف و مسایل فروق اشباه و نظایر و دوازده رسالهٔ دیگر ۸۶
مجموعهٔ منهاج العابدین و لوایح ۷۱
مجموعهٔ مینا بازار و بدیع المنظوم وپنج رقعه ۱۴۰
مجموعهٔ ناشناخته ۱۱۸
مجموعهٔ نافع الخلایق فی ادعیة الغرایب و تقریر کافیه ۳۰۹
مجموعهٔ نجات المسلمین و رسایل دیگر ۱۳۷
مجموعهٔ نجات المؤمن و ادعیه و فرایض ۳۰۷
مجموعهٔ نثر و نظم هندی و فارسی و گلدسته و دیگر رسایل ۳۰۷
مجموعهٔ نسخه نویسی های پزشکی ۱۹۸
مجموعهٔ نوبهار جاودان و گلزار معانی ۱۷
مجموعهٔ نورس و دیباچهٔ سه نثر ظهوری و چهارده رسالهٔ دیگر ۲۸۷
مجموعهٔ نورنامه و رسایل دیگر ۸۴
مجموعهٔ نیل المراد ۲۵۰
مجموعهٔ وظایف ۵۷
مجموعهٔ وولز (رک : وولز کلکشن) ۱۰۳

Marfat.com

محاسن الاداب ۱۹۵
محاسن الاصطلاح ۱۶۱
محاکمات الشعراء ۹۰
محبوب القلوب (رک: شمسه و قهقهه) ۱۲۶
محفل محبوب ۲۳۲
محفل معما گویی ۱۸۸
محمود نامه (رک: مجموعهٔ) ۸٤ ، ۲۰۸
محمود و ایاز (رک: مجموعهٔ مقالات) ۱۸۵
محیط البرهانی لقول الملک السبحانی ۱٤۳
مخبر الواصلین (مواد تاریخ) ۸۲
مختار للفتوی لانه اختاره اکثر الفقهاء ۳۱٤
مختار نامه ۲۵۸ ، ۲۷۷
مختار الکلام امیر المؤمنین علی (ع) ۳
مختصر الاصول ۲۷۳
مختصرالبخاری (البخاری) بازیر نویس فارسی ۶۶
مختصر المعانی ۲۹۰
مختصر الوقایه ۱۸۶ ، ۲۹۷ ، ۳۲۸ ، ۳۲۹ ، ۳۳۷ ، ۳٤٤
مختصر جامع الصغیر ۶۵
مختصر رسالهٔ عروض ۲۲۶
مختصر وقایع (رک: مجموعه) ۱٤۰
مختصر منظومهٔ طبیعیهٔ تشریحیه ۲۰۲
مخزن افغانی (رک: تاریخ خان جهان لودهی) ۶
مخزن الادویه ۱٤۰ ، ۲۲۹
مخزن الاسرار نظامی ۲۲ ، ٤۹ ، ۵۵ ، ۱۱۱ ، ۲۳۹ ، ۲۶۵ ، ۲۸۵
مخزن الاسرار و شرح آن ۱۳۸
مخزن الاسلام ۱۵۷
مخزن السالکین ۱۹۶
مخزن الغرایب ۸۸
مخزن المتقین ۱٤۹
مخطوطات پنجابی ۱۰۷
مخطوطات شیرانی ۱۰۳
مخمس فارسی در لغت و نامهای درختان و گلها و گیاه ها ٤۰
مدار الافاضل ٤۹ ، ۸۸ ، ۲٤۸
مدارالفحول فی شرح منار الاصول ۲۳۹
مدارج الفتوة و درجات الفتوة ۲۱۷
مدارک ۳۰۱
مدارک (رک: چهار گلزار) ٤۸
مدارک التنزیل ۱٤
مدارک التنزیل و حقایق التأویل ۱۷۸
مدارک نوشاه گنج بخش ۸۷
مدح خلفا ٤
مدح محبوب سبحانی (رک: مجموعه) ۳۱۹
مدخل منظوم (رک: مجموعهٔ) ۱۵٤
مذکر الاحباب (رک: تذکرهٔ مشاعران) ۸۶
مذاهب عشق ۲۳۰
مرآت الاسرار ۸
مرآت التفاسیر ۳۲٤
مرآت الجمال (رک: بیاض اشعار) ۱۹٤
مرآت الخیال ۱۵۵ ، ۲۵۵
مرآت الصرف ۲۱۳
مرآت الصفا ۵
مرآت العارفین ۱۱۱
مرآت العقیقه ۱۹۰
مرآت الغفوریه ۱۶
مرآت القرآن ٤۶
مرآة المثنوی ۱۲۳
مرآة المحققین ۲۷۹
مرآة المشکوة ۲٤۱
مرآة دولت عباسیه ۱
مرأة التصرف ۲۹۱
مراتب الدرجات (رک: مجموعه) ۲۹۷
مراتب سلوک و حقایق عرفان ۳۲۷
مراح الارواح ۲۱۳ ، ۲۱۸ ، ۳۳۰ ، ۳۳٤ ، ۳۳۸

Marfat.com

مراسلات سیکهان ۱۰۸
مراسلهٔ امیر دوست محمد خان ۲٤۲
مرثیه ۲۸۳
مرثیهٔ مرزا فصیح زبانی حافظ جنی ۲
مرج البحرین ۲۲۰
مرصاد العباد ۲۵۲
مرغوب القلوب (رک : مجموعه) ۸٦ ، ۲۳۷
مرقات ۲۱۳
مرقات شرح مشکات ۱٦ ، ۱٤۲
مرقعات خوشنویسی ۲۲۱ ، ۲٦۷
مرقعات گونا گون ۱۵
مرقعات اسماء الحسنی ۱٤۷
مرقع بیحروف ۲٦۵
مرقع خطوط خوشنویسان ۲۳۳
مرقع خوشنویسی ۱۲۵
مرقع کلیمی ۱٤٤
مرقعهٔ للقلوب ٦۹
مرقع مشق ۱۱۸
مزارات بخارا ۲۵۲
مزرع الحسنات فی شرح دلایل الخیرات ٦٦
مزید الغفله من سمت القبلهٔ ۱٦۱
مسألهٔ الدهر ٤۰
مسائل اربعین ۱۷۸ ، ۲۹٦
مسائل اعتقاد (رک : مجموعه) ۳٤۵
مسائل دینی (رک : ناشناخته) ۱۲۸ ، ۳٤۷
مسائل دینی و عرفانی ۳٤۷
مسائل زنان (رک : جنهٔ الفردوس) ، ۱۷۲ ۲۲۰
مسائل زنان (رک : مجموعه) ۳٤٤
مسائل شیعیان در ملتان ٤
مسائل صرف و نحو ۳۳۵
مسائل عرفان و دین (رک : مجموعه) ۳٤۷
مسائل فروق اشباه و نظایر (رک :مجموعه) ۸٦
مسائل فقه (رک : مجموعه) ۱۷ ، ۸۲ ، ۱۷۹ ، ۲۱۰ ، ۳٤۵
مسائل فقه و عرفان ۲۰٤ ، ۳۰۷
مسائل فقه و فتوی ۳۰۱
مسائل فقهی ۳٤٤
مسائل متفرقه ۲۰۷
مسائل نحویه (رک : مجموعه) ۲۳۹
مسائل نماز ۱٤۰
مسلم ۲۹۰
مسلم الثبوت ۲۰۸ ، ۲۳۹
مسلم العلوم ۲۹۰
مسلم النجاح ۲۷٤
مسند امام احمد ۱۳
مسند حمیدی ۱٦۱
مسیر طالبی (رک : تواریخ فرنگستان) ۲۵٤
مشارب الصوفیه ۲۷۷
مشارع الاصول ۱۷۸
مشارق الانوار ۳۲۹
مشارق شمس المعارف علی الاشواق (رک :مجموعه) ۱۹٦
مشکلات الفقه (رک : حیرت الفقه) ۳۱۰
مشکوهٔ المصابیح ۱۷ ، ۲۹۰ ، ۲۹۲
مصباح الانوار (رک : ناشناخته) ۲۸٦
مصباح الرسل (رک : مجموعه) ٤۰۷
مصباح السالکین ۱۹۰
مصباح العاشقین ۱٦۵ ، ۳٤۷
مصباح القلوب (رک : مجموعه) ۳٤۷
مصباح الهدایهٔ ۲۰۱
مصباح الهدایهٔ و مفتاح الکفایه ۹۳
مصلح المفتاح ۵۲
مصطلحات الصوفیهٔ (رک : مجموعه) ۳۸۲
مصقل تحریف (رک : اعجاز عیسوی) ۳٤٦
مصیبت نامه (رک : مجموعه) ٤۵
مصیبت نامهٔ عطار ۱۱۱ ، ۱۳۱
مطالب المؤمنین ۱٤۲
مطالبات اهل سنت و جماعت ۳۹٤

Marfat.com

مطالب ادبی و دینی و اشعار محمد اشرف (رک : بیاض) ۸۵
مطالب رشیدی ۲۳۱
مطالب متفرقهٔ ادبی و تاریخی و دینی (رک : بیاض) ۸۵
مطالع الانوار فی ترجمة الا ثار (رک: تحفة الوزراء) ۱۵
مطلع الانوار ۱۵٤ ، ۱۷٦ ، ۲٦۵
مطلع فصوص الکلم فی معانی فصوص الحکم (رک : آثار و احوال ابن العربی) ۱۹٦
مطلوب القلوب ۱۰
مطلوب المؤمنین ۲۷۹
مطول ۲۲۱ ، ۲۹۲ ، ۳۳۸
مظاهر حق ۳۲۲
مظهر الانوار محتو علی مسائل الصیام ٤۸
مظهر جلالی ۲۰
مظهری ۳۰۱
معارج النبوة فی مدارج الفقوة (رک : میرابومعین) ١٤ ، ١٢٤ ، ١٤٢ ، ١٥١ ، ١٨٥ ، ١٩٥ ، ١٩٦ ، ٢٨٧ ، ٣٣٨ ، ٣٤٠
معارف اربعین ۱۲٦
معارف القرآن ۱۱٦ ، ۳۰۱
معارف النفس و رموز تصوف ۹٤
معالجة الرحم ۳٦۵
معاصم المهدی ۲٦۸
معالم التنزیل (رک : نخبة التفاسیر) ۱۹٤، ۳۰۱
معانی الاخبار ۲٤۷
معانی شرح امالی ۱۵۰
معانی و بیان ۱۵۰
معاویة و استخلاف یزید بجواب تحقیق علی خلافة معاویة و یزید ۱۹۹
معجم آیات القرآن ۲۸۲
معجم الادباء ۱۰۵
معجم البلدان ۵۱
معجم السفر ۵۲
معدن الاسرار ٤۷ ، ٤۸
معدن الانوار و مشکوة الاسرار ۲۵۸
معدن المعانی (رک : ملفوظات شیخ شرف الدین احمد یحیی منیری) ۲۵۲ ، ۲۷۵
معدن فیض ۱۷٤
معراج العارفین (رک : مجموعه) ۳۵۱
معراج العروض ۱۱۱
معراج النبوة ۵٦
معرفت اصطرلاب ۱۰٦
معرفة الانساب الباطنیة و نفی الانساب الظاهریة ۳۹
معرفة السلوک ۱۹۰
معرفه القلوب ۱۰۰
معرفة المحبوب (رک : مجموعه) ۱۳۵
معرفه المذاهب ۱۱۵
معلومات عجیبه ١٤
معمای حافظ صاحب براهل ایران و جواب معمای حافظ براهل ایران ۲۰۳ (رک مجموعه)
معنی تصور و تصدیق ۳۳۵
معنی رباعی ۱۳٦
مفاتیح (رک : مجموعه) ۳۰٦ ، ۳۰۷
مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز ٤۸
مفاتیح الرحمة ۲٤۹
مفتاح الجنان ۱۲۱ ، ۱۵۲ ، ۲۵۸
مفتاح الحساب (رک : مجموعه) ۱٤۸ ، ۲٤۹
مفتاح الخیرات (رک : مجموعه) ۳٤۵
مفتاح الدقایق ۲۱۷
مفتاح السعادة (رک : انواع شریف) ۳٤۱
مفتاح العلوم در بلاغت (رک : مجموعه) ۲٤۹
مفتاح العلوم سکاکی ۷٦
مفتاح الفلاح ۲۷۰
مفتاح الفیض ۱۱۰
مفتاح الکنوز و تبیان الرموز ۲۸۵
مفتاح اللغة ٤۹
مفتاح فتوح الغیب ۱۷٦ ، ۳۲۳

Marfat.com

مفرح القلوب (رک : شرح قانونچه) ١٥ ، ٦٦
مفردات سبحانی (رک : احیاء الطب سبحانی) ١٤٩
مفردات سبعه ٢٤٨
مفید المبتدی (رک : جامع التعلیل) ٢١٢
مفید العلماء (رک : مجموعه) ٨٤
مفید المعاجین ٢١١
مقادیر الاوزان ٣٢٠
مقالات الشعراء ٦٢
مقالات تحقیقی ٣٤٠
مقالات رشید (در حدود ٥٠٠ مقاله) ٩٤
مقالات عربی و آردو ٦٧
مقالات علمی و تحقیقی دردائرة المعارف اردو ٣٣٩
مقامات (رک : جامع الاکبر شاه نقشبند) ٧٥
مقامات حریری ١٨٥ ، ٢٩٠
مقامات خواجه محمد معصوم ١٧٢
مقامات داودی ٨٣ ، ١٣٥ ، ٢٦٠
مقامات مظهری (رک : ملفوظات مرزا مظهر جان جانان) ٩٦
مقامات نقشبندیه ١٦٤
مقامات هندی ١٦
مقامع السنیه ٢٣٢
مقدمهٔ حافظ بن صلاح (رک : النکت حافظ ابن‌حجر عسقلانی) ٣٨
مقدمهٔ قارسی دیوان حافظ ٢٠٥
مقدمهٔ فتوحات غیبیه ١٦٣
مقدمهٔ قصیدهٔ بهشتی (رک : مجموعه)
مقدمهٔ قواعد القرآن ٣٤٦
مقصود العاشقین (رک : مجموعه) ٣٤١
مقطعات ابن یمین (رک : مجموعهٔ رسایل)
مکاتبات شمسی ١٥٦
مکاتیب از مولانا غلام محیی الدین قصوری ١٣٦
مکاتیب آزاد ٢٥٧
مکاتیب احمدیهٔ سعدیه ١٦٢
مکاتیب سید احمد شهید ١٨٢
مکاتیب مهر و اسناد تاریخی ١٥٩
مکاشفات رضوی (رک : شرح مثنوی مولوی) ٢٦ ، ٤٩ ، ٥٥ ، ١٤٢ ، ١٥٥
مکتوبات (رک : تحفهٔ فرقانیه) ٧٥
مکتوبات (رک : فرامین) ١٩٥
مکتوبات امام ربانی (رک : شیخ احمد سرهندی) ٤١ ، ٩٦ ، ١٣٣ ، ١٧٦ ، ١٧٧ ، ١٨٦ ، ١٩٩
مکتوبات پیر محمد راشد (رک : آداب مریدین) ٥٥ ، ٥٦
مکتوبات راشدیه ٥٥
مکتوبات سایین الله بخش ٣٠٨
مکتوبات سعدیه ١٦٢
مکتوبات سید احمد شهید ١٣٤
مکتوبات سید علی همدانی ١٧٦
مکتوبات شاه احمد سعید ١٦٣ ، ١٧٣
مکتوبات شاه اسماعیل شهید ١٣٥
مکتوبات شیخ احمد بن یحیی المنیری ٧٠ ، ١٤١ ، ٢٥٠
مکتوبات شیخ حامد قاری لاهوری ١٣٦
مکتوبات شیخ عبدالجلیل (رک : مجموعه) ٣٤٥
مکتوبات شیخ عبدالقادر گیلانی ١٧٦
مکتوبات صدریه ٧٤
مکتوبات (رقعات) فارسی ١٠٧
مکتوبات معصومیه ١٦٢
مکتوبات ملا مسعود ملتانی ١٣٤
مکتوبات مولانا غلام محیی الدین قصوری ١٣٦
مکتوبات میر سید ابو العلاء نقشبندی اکبر آبادی ١٣٤
مکتوبات میر صفی‌الله ٥٦
مکتوبات نور محمد لاهوری ١٣٤

Marfat.com

مکتوبات و فرمان ها (رک: نوبهار جاودان) ۱۷
مکتوبات یحیی منیری ۱۱۵ ، ۲۱۷
مکتوب عبدالکریم به سید شرافت نوشاهی ۸۶
مکتوب فارسی ۳۲۵
مکلی نامه ۶۲
ملا اللهداد حاشیه برهدایه ۳۴۱
ملا زاده (رک: مجموعه) ۲۶۷
ملاک الاعتقاد ۱۹۰
ملفوظات ۱۸۳
ملفوظات (رک: تحفة الجمال و خزانة الاحوال) ۷۴
ملفوظات بابا فرید گنج شکر (رک: اسرارالاولیاء) ۹۶
ملفوظات پیر محمد راشد (رک: مجمع الفیوضات) ۵۵
ملفوظات چهل روزه از شاه غلام علی دهلوی ۱۳۶
ملفوظات خواجه الله بخش تونسوی ۱۴۳
ملفوظات خواجه باقی بالله ۵۶
ملفوظات خواجه بهاءالدین نقشبند ۴۵۱
ملفوظات خواجه عبیدالله احرار ۴۹
ملفوظات خواجه فرید الدین گنج شکر (رک: اسرار الاولیاء) ۶۶ ، ۲۳۸
ملفوظات سید شرافت نوشاهی ۳۱۱
ملفوظات سید عبدالکریم سندی بولراین (رک: بیان العارفین لتنبیه الغافلین) ۵۳
ملفوظات سید محمد حسینی خواجه گیسو دراز ۱۸۳
ملفوظات شاه عیسی (رک: عین المعانی) ۵۹
ملفوظات شیخ بهاء الدین زکریا ملتانی ۲۲۲
ملفوظات شیخ عیسی (رک: کشف‌الحقایق) ۲۵۱
ملفوظات شیخ نصیر الحق (رک: خیرالمجالس) ۹۵
ملفوظات صاحب کوته ۲۵۲
ملفوظات غلام علی دهلوی (رک: در را المعارف) ۹۷
ملفوظات فقرا (رک: مجموعه) ۸۳
ملفوظات مخدوم جهانیان جهانگشت بخاری (رک: سراج الهدایه) ۱۳۵
ملفوظات میرزامظهر جان جانان (رک: مقامات مظهری) ۹۶
ملفوظات نوشاه گنج بخش (رک: ترجمهٔ کلمات طیبه) ۳۱۱
ملفوظات و معمولات صاحب کوته ۱۵۲
ملفوظ اویسیه ۲
ملفوظ جلالیه ۲
مناجات ۸۴
مناجات اشرف (رک: مجموعه) ۸۴
مناجات خسرو ۱۶۴
مناجات خواجه ۱۶۴
مناجات خواجه عبدالله انصاری (رک: مجموعه) ۲۵۲
مناجات دستگیر (رک: مجموعه) ۸۴
مناجات شاه محمد غوث ۳۲۶
مناجات غوث الثقلین ۲۰۲
مناجات محمود ۲۳۲
منازل السایرین (رک: مجموعه) ۷۰ ، ۱۳۵ ، ۲۸۲
مناظرة بین‌الاشاعرة و المعتزلة ۱۵۵
مناظرهٔ مسلمان و مسیحی ۳۴۷
مناقبات داودیه (رک: نفحات داودیه)
مناقب المرتضوی ۱۷
مناقب العاشقین ۵۱
مناقب الاصفیاء و رسایل دیگر ۱۷۱
مناقب اهل البیت النبی (ص) ۳۲۶
مناقب سید امیر کلال سوخاری ۲۵۲
مناقب شاه احمد سعید ۱۷۲ ، ۱۷۳
مناقب عجایب و نصایح و غرایب ۳۲۶
مناقب غوثیه ۸۱ ، ۳۳۱

Marfat.com

مناقب فخریه (رک : مجموعهٔ ملفوظات) ۱۵۳
مناقب قادریه ۲۵٤
مناقب کاکا صاحب ۱۱۵
مناقب مخدوم جهانیان (رک : جامع العلوم) ۱۲۱
مناقب نور محمدی ، ۱۰
مناهج الطالبین و مسالک (مسائل) الصادقین ۱۸۹ ، ۲۷۵
منبهات ۲۲٤ ، ۳۰٦
منت (رک : قصهٔ هیر و رانجها) ۸۸
منتهی الایجاز لکشف الاعجاز ۹٦
منتخب الاحادیث ٦۹
منتهی الصحوفی معرفة النحو ۲۲٦
منتخب اللغات شاه جهانی ٤۹ ، ۵ ، ۸۱ ، ۱۰۰ ۱۹۵ ، ۲۰۸ ، ۲۵۳
منتخب المقیاس ۲۵۸
منتخب النفایس (رک : نزهة المجالس) ۱۷۱
منتخب دیوان حافظ ۳۳۰
مننخب دیوان محمد کاظم (رک : دیوان واله) ۷۸
منتخب ذخیرهٔ خوارزمشاهی (رک : خفی علایی ۱۱۰
منتخب شاهنامه ۳۸
منتخب شاهنامهٔ فردوسی (رک : تاریخ شمشیر خانی) ۱۲۱ ، ۲۸٤
منتخب علم الحساب رک : علم سیاق) ۳۲۸
منتخب محک الطالبین ۹۹
منتخب نفحات الانس (رک : خلاصة النفحات) ۷۱
منتزع الاخبار ۳٦۸
من حاشیة السخاوی الی الفیة العراق (اصول حدیث) ٤۸
منشآت اعظم ۱۳۸
منشآت حزین ۱۹۵
منشآت لطیفه (رک : مجموعهٔ تاریخی) ٦٦ ، ۱۸٦
منطق ۱۷ ، ۲۰۸ ، ۳۳۵
منطق الطیر عطار نیشا پوری ٤۹ ، ٦٦ ، ۷۰ ، ۸۲ ، ۱۰۰ ، ۱۷۵
منطق قل احمد ٦۵
منطق و فقه ۲۱۳
منظومه ۲٦۹
منظومهٔ ارثیه ۱۹۲
منظومهٔ پشتو (رک : مجموعه) ۳۳۸
منظومهٔ پنجابی (رک : مجموعه) ۲۹۹
منظومهٔ پنجابی در فقه ۳۳۰
منظومهٔ تجوید ۳۱۰
منظومهٔ عربی ترجمه به فارسی (رک : مجموعه) ۳۰۰
منظومهٔ فقه ۳۳۰
منع الاشارة المسنونة فی القعدة عند الشتهادة (رک : مجموعه) ۲٤۲
منقح العوامل و قوانین اعلال (رک : مجموعه) ۲۱۱
من لا یحضره الادیب ۲۵۳
منهاج السالکین ۱۷۹
منهاج العابدین (رک : مجموعه) ۷۱ ، ۷٦ ، ۱۱۵ ۱۵۷
منهج الرسایل (رک : مجموعهٔ رسائل) ۷۰
منهج الرشاد ۲۸۷
منهج الصادقین ۲۹
منیة المصلی و غنیة المبتدی در فقه ۸٤ ، ۱۹۲ ۲۰۰ ، ۲۲۰ ، ۲۹۱ ، ۳۰٦ ، ۳٤٦
مواعظ و نصایح ۱۲٤
مواقع النجوم ۲۵۱
موانع النجوم ۱۹٦
مواهب الرحمن (رک : ملفوظات سید عبدالقادر گیلانی) ۱۷۲ ، ۱۷۷
مواهب اللدنیة ۱۷۷

Marfat.com

مواهب اللدنیه بالمنح المحمدیه ۱۷۷
مواهب علیه (رک: تفسیر حسینی) ۱۲۵ ، ۲۸۶
موجز ۱۴۴
موضع البیان فی الفاظ الانسان (رک : مجموعه) ۲۲۶
موضع القرآن ۳۰۱
مولانای روم (مثنوی) ۳۴۰
مولوی برعبدالغفور ۲۹۱
مونس العشاق ۲۸۳
مونس القادریه ۳۲۷
موهبهٔ خواجه موضحه چهارده خانواده (رک : مجموعه) ۱۵۷
مؤید الاحتساب (رک : مجموعه) ۳۴۵
مؤید التبیان (رک : ترجمهٔ فیض عیان فی ترجمهٔ مواعظ الرحمن) ۲۵۴
مهابهارت ۲۸۷
مهج الدعوات و منهج العنایات ۵۷ ، ۲۳۴
مهر نیمروز ۲۳۵
مهر و ماه (رک : مجموعه) ۱۴۰
مهر و مشتری ۱۸۶
میت (رک : مجموعه) ۸۴
میت نامه (رک : ناشناخته) ۲۱۹
میر حاشیهٔ مشکاة ۱۴۴
میر قطبی ۳۳۳
میزان الطب ۴ ، ۸۲ ، ۲۸۵
میزان المنطق (رک : مجموعه) ۳۰۱
مینا بازار (رک : مجموعه) ۱۴۰

ن

نادر نامه ۴ ، ۲۶۲
نادر نامه (رک : تاریخ ارادت خان) ۱۵۹ ، ۲۶۲
ناسخ و منسوخ ۳۳۱
ناشناخته (رک : مجموعه ها و مسائل متفرقه و اشعار مختلف و مطالب عرفانی ۳ ، ۱۸ ، ۳۹ ، ۴۰ ، ۷۸ ، ۱۲۴ ، ۱۲۶ ، ۱۲۸ ، ۱۵۲ ، ۱۷۴ ، ۲۱۱ ، ۲۱۸ ، ۲۱۹ ، ۲۲۲ ، ۲۳۰ ، ۲۳۱ ، ۲۸۶ ، ۳۱۰ ، ۳۱۵ ، ۳۲۹ ، ۳۳۵ ، ۳۳۷ ، ۳۴۴ ، ۳۴۵ ، ۳۴۷
نافع الخلایق فی ادعیهٔ الغرایب (رک : مجموعه) ۳۰۹
نافع الخلق ۳۶
نافع الراسخین (ملفوظات) ۱۴۳
نافع الصلوة ۱۰۷
نالهٔ عشاق در جواب ذره و خورشید (رک : شور جنون) ۹۶
نام حق (رک :شرح نام‌حق) ۳۹ ، ۸۴ ، ۱۹۸ ، ۲۹۰ ، ۳۰۴
ناموسیات الالهیات (کتاب -) ۲۷۴
نامهٔ رنگین (رک : جنگ نامه) ۱۵۵
نامه های سید شریف حسین شریف العلماء ۲۳۵
نان و حلوا (حلوه) ۱۴ ، ۱۳۹ ، ۱۵۷ ، ۲۱۹
نبراس (رک : شرح العقاید نسفی) ۱۷۰ ، ۱۷۳
نتایج الاخبار ۱۲۷
نتایج الحرمین ۷۵ ، ۲۵۲
نتیجة الفکر فی الجهر بالذکر ۲۳۱
نثر اللالی من کلام علی بن ابی طالب (ع) (رک : مجموعهٔ رسایل) ۲۲ ، ۲۸۳
نجات المسلمین (رک : مجموعه) ۸۲ ، ۸۶ ، ۱۳۷
نجات المؤمنین ۸۲ ، ۸۵ ، ۸۶ ، ۳۱۳ ، ۳۰۷ ، ۳۳۰ ، ۳۴۶
نجوم (رک : مجموعهٔ رسایل) ۶۵
نحو ۱۸
نحومیر ۲۹۰
نخبة التفاسیر ۱۹۴
نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر ۲۳۹
نزهة الابرار فی سیرالنبی المختار ۹۷
نزهة الاخیار و روضة الاخبار ۲۷۱
نزهة الارواح ۴۸ ، ۹۸ ، ۱۲۱ ، ۱۸۶ ، ۱۹۶

Marfat.com

نزهة الاعیان (در بیان ذبح و شکار) ۵۲
نزهة الحقایق (رک : مجموعه) ۱۴۸
نزهة المجالس و منتخب النفایس ۱۷۱
نزهة النظر فی توضیح نخبة الفکر ۶۹
نسایی ۲۹۰
نسب نامه (رک : عمدة المطالب فی نسب آل ابی طالب «ع» ۳
نسب نامهٔ حضرت رسول (ص) ۲۸۲
نسب نامهٔ شاه محمد غوث ۳۲۶
نسخهٔ انشاء (رک : واقعات و مسودات نواب صاحب بهاولپور) ۲۸
نسخهٔ پنجابی درشناخت بیماری ها ۱۵۳
نسخه جات طب (رک : مجموعه) ۲۰۰
نسخهٔ خطی ۲۰۲
نسخه در احوال مشایخ و اولیاء الله ۱۷۹
نسخه در مناقب ۱۵۱
نسخه در طب ۱۳۹
نسخهٔ فتح دهلی (رک :ملفوظات سید محمد حسینی خواجه گیسو دراز) ۱۸۳
نسخهٔ فقه ۲۰۷ ، ۲۰۸
نسخهٔ موجز و مختصر ۱۳۷
نسخهٔ ناشناخته در مسائل ادبی و مکتوب ۱۳۹
نسخهٔ واعظ ۱۲۱
نسخه های خطی سانسکریت ۳۰۳
نسخه های خطی دستنویس ۲۲۵
نسخه های طبی (رک : مجموعه) ۲۰۲
نسخه های کشته جات در صنعت کیمیا ۲۴۳
نسخهٔ یوسفی ۲۲۱
نسخه یی دربارهٔ نماز جمعه و احتیاط ظهر ۱۴۰
نسیم شنگر (رک : مجموعه) ۱۴۰
نسیم گلبرگه ۱۸۲
نصاب ابونصر فراهی (رک : مجموعهٔ رسایل) ۲۰
نصاب الاحتساب ۱۷۸ ، ۳۳۷
نصاب الصبیان ۳۴۶
نصاب الصبیان (رک : نصاب غنیة الشبان) ۷۶، ۱۵۷ ، ۲۰۷
نصاب الصبیان و شرح آن ۱۳۸
نصاب غنیة الشبان ۷۶
نصاب مثلث ۱۹۳
نصایح المؤمنین ۲۷۵
نصایح عزیزیه ۲۲۹
نصیحة الاخوان عن شرب الدخان ۲۷۲
نصیحة الکرام و فضیحة اللئام ۲۵۸
نصیحة الملوک ۱۸۲
نصیحة المؤمنین ۱۹۷
نظام التواریخ (رک : مجموعهٔ تاریخی) ۱۸۹
نظام مقصود ۲۳۲
نظامیهٔ فخریه (رک : مجموعه) ۱۴۴
نظم الدرج (رک : قصیدهٔ برده) ۱۱۹
نظم نثر اللالی ۲۸۳
نعتیه ۱۴۰
نعم المعیار و المقیاس ۳۱۲
نعم الوجیز ۱۶۵
نغزک (رک : شرح زرادی) ۱۸ ، ۲۱۲ ، ۲۲۶
نفایس الفنون فی عرایس العیون ۲۲۰
نفحات الاسرار ۱۷۶
نفحات الانس من حضرات القدس ۱۰ ، ۴۴ ، ۷۱ ، ۹۹ ، ۱۷۲ ، ۱۹۸ ، ۲۱۸ ، ۳۲۶
نفی الانساب الظاهریه (رک : معرفة الانساب الباطنیه) ۳۹
نفیسی (نسخهٔ طب) ۱۷
نفی فرایض (رک : دیوان شعر) ۱۶
نقدالنصوص فی شرح نقش الفصوص ۱۴۵ ، ۲۸۶
نقش الفصوص (رک : مجموعه) ۱۳۵
نقش بدیع غزالی ۱۸۶
نقش پیدا ۲۸۹
نقل فتوی القاضی (رک : مجموعه) ۸۶
نکات الاسرار ۱۵۱

Marfat.com

نگار نامهٔ منشی ۳ ، ٤
نماز مقبول ۳۲٤
نمایشنامه های سندی ٤٦
نمکدان فصاحت ۲۹۰
نمونه کا ایک نوجوان ۱۸۸
نوادر اوغانی ۲۰۱
نوادر و حکایات و ظرایف و طرایف ۲۵۳
نور الانوار ۲۹۰
نور الانوار فی تنویر القلوب و الابصار ۱۵٦
نور الایضاح ۲۹
نور الفتاوی (رک : فتاوی نوشاهیه) ۸۱
نور القرآن فی دفع ظلمات الطغان ۲٤۲
نور الهدی ۳۱۷
نورس (رک : مجموعه) ۲۸۷
نور نامه (رک : مجموعه) ۸٤ ، ۱۲۱ ، ۳٤۵
نوریه (رک : حاشیهٔ ابوالحسن الشهید بر شرح عقاید نسفی) ۱۷۱
نهایة الاعقاب در علم الانساب ۱۸۱
نهایة البراعة فی معرفة علم البلاغة (رک : انوار العثمانیة) ۲۲٤
نهایة العقول و غایة الاصول ۲٦٤
نهایة المراد فی شرح قصیدهٔ بانت سعاد ۲۲٤
نهج البلاغة کا ادبی مطالعه ۲۵۷
نهج البیان فی صفة خلق الانسان ۹۱
نهر العلوم ۲۲۰
نئی چراغ ۳۱۰ ، ۳۱۱
نیاز نامه ۵۵
نیرنگ عشق (رک : مثنوی غنیمت کنجاهی) ۱٤۰ ، ۱۷۱ ، ۳۱۲

و

واردات (رک : مجموعهٔ رسائل)
وافیه ۲۸۵ ، ۳۰۹
واقعات و مسودات نواب صاحب بهاولپور ۱۸
واقعهٔ مصفی ۱۰۷
وامق و عذرای نامی اصفهانی ۳۷
وجه دین ۲۷۸
وسیلة الغریب الی جناب الحبیب ٤۱
وصیت ۲۸۳
وصیت نامهٔ ۱۱٦ ، ۲۱۹ ، ۳٤۵
وصیت نامه رسول (ص) ۳٤۵
وضع حروف هجا در قرآن ۲۸٦
وظایف و اوراد ۱۸۳
وظایف و دعاها منتخب از کتب سلف (رک : اوراد) ٤۸
وعظ و نصایح ۱۵۳
وفات نامه (رک : مجموعه) ۸٤
وفیات الاعیان ۲٤۸
وقایع بدایع ۱۰۷
وقایع براون صاحب ۲۸۷
وقایع پنون ۱۰۸ ، ۱٤۰
وقایع سسی و پنون (رک : مجموعه) ۱٤۰
وقایع سند (قبل و بعد از اسلام) ٤۵
وقایع عالمگیری (رک : مجموعه) ٤۵
وقایع محاصرهٔ حیدر آباد دکن ۵۱
وقایة الروایة (در فقه حنفی) ٦٦
وولز کلکشن (رک : مجموعهٔ وولز) ۱۰۳
ویرآپ پر کرن سری بشت جی ۱۸

ه

هادی هریانه ۱۸۸
هادیهٔ سعدیه ۳۳٤
هاری (ناله و زاری) زلیخا (رک : مجموعه) ۸۲
هدایات الطالبین ۲۷٦
هدایات شرح اشارات ابن سینا ۲۲۳
هدایت الاولیاء فی سیرة الانبیاء ٤٤
هدایت نامه ۲۰۲
هدایه ۱۷
هدایهٔ آخرین ۲۹۰
هدایة الاحمدیة فی ترجمة تحفة الحمیدیه ۳۲۷

Marfat.com

هدایه الاذران (رک : مجموعه) ۲۸۷
هدایه الانسان الی سبیل عرفان ۷۳
هدایه الاولین ۳۳۸
هدایه الرمل ۱۱۰
هدایه السعدیه ۱۵۷
هدایه الطالبین از رسایل شاه صاحب ۱۷٤
هدایه النحو (رک : مجموعه) ۲۳۹ ، ۲٤۰ ، ۲٦٤
هدایهٔ اولین ۱۹۰
هدایه شرح وقایه ۲۱۲
هدیه الاولیاء ٥٦
هدیه القادریه فی تحقیق کلمه الطیبه ۱۳٦
هدیه القراء ۱٦۷
هرسه دفتر ابوالفضل ۲٦۰
هزار مسائل ۱٥۸
هزار و یک نام ۲
هزلیات ۳۷
هشت بهشت ۳۹۹
هفت اورنگ جامی ۹۱
هفت باب ۲۷٥ ، ۲۷٦
هفت بند اول ۲٥۹
هفت پیکر نظامی ۲۲ ، ۲٦٤ ، ۲٦٥
هفت رسایل (از شاه عنایت قادری قصوری) ۱۳٦
هفت روزهٔ ساربان (مستونگ مجلهٔ) ۲٤
هفت مجلس (رک : دیوان ابن یمین فریومدی) ٤٤
هفت مناظره ۳٤۷
هیر و رانجها (رانجهو) ٥۱ ، ۱۱۰

ی

یاد حبیب ۲۳۲
یاد داشت کرسی نامهٔ سعادت ۲۰۳
ینابیع الابدیه فی طریقه الطلاب النقشبندیه ٥٦
ینبوع الجذور ۹۸
ینبوع الحیوة از خواجه افضل الدین کاشانی (رک : مجموعهٔ رسایل) ۲۲
یوسف و زلیخا ۱۲۱ ، ۱۳۸ ، ۲۱۲ ، ۲۸۹ ، ۲۹۰ ، ۳۰٦ ، ۳۰۷
یوسف و زلیخا (پشتو) ۲٤۹
یوسف و زلیخای منسوب به فردوسی ٤٤
یوسف و زلیخای جامی ٦٥ ، ۷٥ ، ۱۰٤ ، ۱۱٦ ، ۱۱۸ ، ۱۲۱ ، ۱۲٦ ، ۱٥۷ ، ۱٦٥ ، ۱۸۷ ، ۲۹۲ ، ۳۰٤
یوسف و زلیخا و شرح آن ۱۳۸

Marfat.com

٤- فهرست نامهای اشخاص و قبایل و فرقه ها و سلسله ها

آ

آخند ملا محمد علی تبریزی ۲۵۸
آخوند (آخون) درویزه ۹۷ ، ۱۳۵، ۱۵۷، ۲۰۲، ۲۴۹
آخوند صاد ۱۷۸
آدم بنوری (رک : سید آدم بنوری پیشوای سلسلهٔ بنوریه) ۱۵۱
آذر (رک : مجموعهٔ آذر) ۱۰۳
آذری ۲۸۳
آزاد (رک : محمد حسین آزاد) ۱۰۳
آزاد (رک : مجموعهٔ آزاد) ۱۰۳
آغا قایم علی خان جیو ۲۶۰
آغای ابن محمد علی خان ۱۹۵
آفرین لاهوری ۸۸
آلانا (رک : غلام علی آلانا ، دکتر —) ۵۹
آل محمد (ص) ۳۲۵
آمنه قادری (خانم —) ۲۸۰
آنندراج مخلص ۱۰۷

ا

ابراهیم ۱۲۲
ابراهیم (رک : بهاءالدین) ۳۴۷
ابراهیم باهلی ۸۶
ابراهیم بن حسین ۲۷۳ ، ۲۷۸
ابراهیم بن فضل الله ۳۴۵
ابراهیم بن محمد ایسمان السلخ ۲۵۴
ابراهیم بهتی ۹۸
ابراهیم درویش الجنابی ۷۱
ابراهیم عادل ۲۳۳
ابراهیم عبدالله یوسف البغدادی ۱۵۰
ابراهیم لودی ۱۷۰
ابراهیم ولد حافظ حامد ۱۴ ، ۱۵
ابن الاعرابی (رک : ابن سعید احمد بن زیاد) ۳۱۵
ابن الساعانی ۲۴۷
ابن الفارض ۲۸۳
ابن الملیک ۲۸۳
ابن الهمام ۲۱۱
ابن بابو یه ٤
ابن حاجب ۲۲۲
ابن حجرالعسقلانی (عسقلانی) ۲۲٤ ، ۳۰۶
ابن خلکان ۵۱
ابن رشد ۱۶۶
ابن سعید احمد بن زیاد (رک : ابن الاعرابی) ۳۱۰
ابن سینا ۲۸۵
ابن عباداللہ الحسینی ۲۵۰
ابن عبدالله ۱۷۰
ابن علی رضا عبدالله ۲۳٤
ابن عیسی محمد بن سورة الترمذی ۳۲۷
ابن فخر کوارمی ۱۸۶
ابن فقیه حسن بن فقیه ۳۲۹
ابن کثیر ۳۰۱
ابن ماجه ۲۹۰
ابن مقری صاحب الارشاد (علامه —) ۲۸۳
ابن هیثم ۲۴۹
ابن یحیی عبدالله فضل بن ابی عبدالله محمد علی ابن سید یوسف علی زئی ۲۳۸
ابوالاثر حفیظ جالندهری ۸۹
ابوالبرکات ابن شیخ مبارک ۳٤۸

Marfat.com

ابوالبرکات محمد عبدالمالک پنشنر (باز نشسته) مشیر مال ریاست بهاولپور ۱۱۹
ابوالبرکات منیر لاهوری ۱۶۹
ابوالحسنات قادری لاهوری ۳۲۶
ابوالحسن الشهید ۱۷۱
ابوالحسن بن عبداللطیف ۱٤
ابوالحسن حسام الدین محمد ۱۷۵
ابوالحسن علی بن یوسف الصوفی ۲۳۸
ابوالحسنین فضل الله بن محمد ابن ایوب الماچینی ۲۰۱
ابوالخلیل خان محمد (مولانا —) ۱۶۰
ابوالزاهد ابوالقاسم ابن محمود ۱۶۶
ابوالظفر شریف احمد شرافت نوشاهی (رک : سید شرافت نوشاهی) ۸۱
ابوالظفر عبیدالله غلام حسین ۱۸۲ ، ۱۹۵
ابوالفتح ۱۶۳
ابوالفتح شیخ اویس بهادر خان
ابوالفتح ناصر بن ابی المکارم مطرزی ۲٤۸
ابوالفرج علی بن حسین اصفهانی ۲٤۸
ابوالفضل احمد بن محمد بن عبدالکریم بن عطاءالله شاه سکندری ۱۶۳
ابوالفضل بن مبارک ٤
ابوالفضل علامی ۲۸۷
ابوالفضل فیضی ۲۳۳
ابوالقاسم عراقی ۲۸۲
ابواللیث ۹۷
ابوالمظفر بهادر شاه پادشاه غازی ۳٤۲
ابوالمظفر سید امیر نصرالله محمد بهادر خان ۹
ابوالمعالی علی بن اسماعیل القونوی ۱٦٤
ابوالمعالی محمود ۲٤۳
ابوالمنتهی (رک : ابوالمنتهی علم العقاید) ۲۱۱
ابوالمؤید مسام بن محمد بن مسعود بن الحسین ۱۸۹
ابو اسحاق قهستانی ۲۷۵
ابو اسماعیل یوسف ۳۲۰
ابو بکر ابن ابی اسحاق محمد بن ابراهیم البخاری ۱٦٤
ابو بکر احمد بن محمد بن علی القریشی ٤۸
ابو بکر بن محسن العلوی المحدث ۱٦
ابو بکر بن محمد بن محمد بن علی (رک : زین‌الدین (زین) الخوافی) ۷۰ ، ۷٦
ابو بکر خوافی ۱۷۷
ابو بکر عبدالله ابن الزبیر ابن عیسی الحمیدی ۱٦۱
ابو بکر عبدالله بن محمد شاه هاورالاسدی الرازی ۱۷۹
ابو بکر فایض بن محمد لاهوری ۲۱۹
ابو بکر کلا باذی ۲٤۷
ابو تراب بن عبدالحق بن عبداللطیف الزینبی القادری برهانپوری ۲۲٦
ابو حاتم الرازی ۲۷۲
ابو حامد بن محمد بن النقیب المولوی احسن‌الله (رک : محامد بن مولوی) ۷۱
ابو حلیم (رک : الهداد بن قطب الدین حکیم) ۲۸۲
ابو داود بن سعید بن محمد بن یوسف بن محمود ۱۲٤
ابوذر حاجی الحرمین ۲٤۲
ابو سعید ابوالخیر ۲۵۹
ابو سعید الکالیش البغدادی ۱۱۵
ابو سعید بن فضل الله احمدالمحمد الحسینی ۱۹۱
ابو سعید علی قریشی ۲۰۲
ابو سعید عمر غفاری ۳٤۵
ابو سعید مجددی ۱۷٦
ابو شکور السالم ۱۷۸
ابو شکور السالمی محمد عبدالسعید بن شعیب‌الکشی ۲۱۳
ابو طالب حسینی ۲۵۹
ابو طالب محمد اصفهانی ۲۵٤
ابو عبدالله ابن محمد اسفراینی ۱۵۷

Marfat.com

ابو عبدالله علاء الدین بن علی بن علی بن اشرف بن سعد بن علی القریشی الحسینی ٣٦
ابو عبدالله محمد ٢٧٣
ابو عبدالله محمد بن الشیخ ابی اسحاق ابراهیم بن عباد الترمذی ٢٨٣
ابو عبدالله محمد بن عبدالله بن العثمان بن عمر البلخی ٣٣١
ابو عبدالله محمد عبدالله الیمنی ٢٨١
ابو عبدالله محمد فاضل ابن سید حسن الحسینی الترمذی الاکبر آبادی (رک : مظهرالحق) ٨٢
ابو علی بن عثمان هجویری جلابی غزنوی (رک : داتا گنج بخش) ١٠
ابو علی سینا (رک : ابن سینا) ٢٨٠
ابو عمر و عثمن بن عثمن المغربی ٢٥٨
ابو محمد الحسینی بن مسعود البغوی ١٧
ابو محمد جالیسری ٢٩٦
ابو محمد (سید محمد ماهرو) ابن شیخ مصطفی کرمانی ٢٦٠
ابو محمد منصور بن احمد بن مؤید الخوارزمی القاآنی ٧٨
ابو مدین ٢٨٤
ابو معشر المنجم ١٥٠
ابو منصوری ٢٤٢
ابو موسی جعفر موصلی ٢٤٨
ابو نصر احمد بن الحسین بن احمد الدریتی السلمانی الدرواجکی بخاری ٢٥١
ابو نصر بخاری ١٦٥
ابو نصر فراهی ٢٠ ، ٧٤ ، ٢٠٧ ، ٣٤٦
ابو یعقوب سجستانی ٢٧٠
ابی اسماعیل حسینی طغرایی ٢٢٣
ابی اسماعیل عبدالله بن محمد انصاری ٢٨٢
ابی الحسن براند جانی ٢٣٤
ابی بکر مصطفی افندی الدیار البکری ٦٥
ابی جعفر احمد بن علی بن سعید محقق الطوسی ٢٥٩
ابی جعفر احمد بن علی بن سید بن سعادة ٢٣٤
ابی یعقوب السجستانی ٢٧٤
اثیر الدین ابهری ٢١١ ، ٢٢٤
اجمل حسین گردیزی (سید —) ١٢
احسن نثاری ٨٦
احسن (رک : ممتاز حسن ، دکتر —) ١٤٩
احسان دانش ١٩٣
احمد ٥٠
احمد (رک : ولی الله عبدالرحیم بن الدهلوی)
احمد الدین (مولانا —) ٧٢
احمد الدین اللیلوی (مولانا —) ١٦١ ، ١٦٢
احمد بخش ٢١٤
احمد بخش نبیرهٔ حاجی نوشاه گنج بخش ٨٢
احمد برنی (مولانا —) ١٣٥
احمد بن ابراهیم ٢٧٢ ، ٢٧٣
احمد بن ابوالحسن محمود الجعفر البغدادی ٨٥
احمد بن اسماعیل الابدالی القندهاری (مولوی —) ١١١
احمد بن الفقیه العمرالمکی الیمنی ٣١٥
احمد بن جابر المسلمی ٢٥١
احمد بن حاجی علی المفتی ١٢٥
احمد بن حاجی محمد السکاکی ١٢٨
احمد بن حمید بن شهاب الله بن نظام ٣١٠
احمد بن خطیب القسطلانی ٣١٥
احمد بن عبدالرضا ١٤٩
احمد بن عبدالله ٤٠
احمد بن علی بن تغلب (رک : تا بن سیاجاتی بغدادی حنفی) ٧٧
احمد بن علی بن مسعود ٢١٨
احمد بن قیام بهتی لاهوری ١٠٠
احمد بن محمد بن بنهان ٢٤٨
احمد بن میان حیات بخش ٢٠٨
احمد تبریزی ١٨٧
احمد توخته ترمذی (سید —) ١٧٠
احمد جان ولد محمد کمال کشمیری ٣٢٩

Marfat.com

احمد جی ۱۹۳
احمد جیون بن ابی سعید بن عبدالرزاق بن خاصهٔ ۳۰۵
احمد حسین احمد قریشی قلعه داری (پرفسور —) ۲۷ ، ۱۲۹
احمد حسین الاردکانی ۲۷٤
احمد حسین خان (سید —) ۱۷٤
احمد حسین خان امروهوی ۱۳۵
احمد حسین مدنی (مولانا —) ۲۰۳
احمد خان (سید —) ۱
احمد خان ۲۲۳ ، ۲۲٦
احمد خان سیکروالی ۲۲۵
احمد دین (مولانا —) ٦۸
احمد دین ۲۲۰
احمد ربانی (فرزند دکتر مولوی محمد شفیع) ۱۸٤
احمد رومی ۳۷
احمد سعید بن ابو سعد مجددی ۱۷۸
احمد شاه ۱۱۸ ، ۲۱۲
احمد شاه ابدالی ۲۱
احمد شاه اسلام ابدالی ۱٤
احمد شاه پادشاه درانی ۱۸۱
احمد شاه پادشاه غازی ۱۱۸
احمد شاه پادشاه مغول ۱۸۸
احمد شاه قادری (حافظ —) ۹٤
احمد شمس الدین ابن خلکان ۱٤۸
احمد عطاء الرحمن ۳۰۸
احمد علی ۲۹۲
احمد علی گل ۱۷۸
احمد قریشی حسین احمد قلعه داری (پرفسور —) ۱۲
احمد مجددی ۱٦۵
احمد مخدوم بخاری ۲٦۷
احمد نور ۲۹۱ ، ۲۹۱
احمد نور ولد محمد سعید عرف افغان
احمد ولد عبدالرزاق ۲۱۲
احمد یار (حافظ —) ۱۵
احمد یار خان ابن الله یار خان ۱۱۹
احمد یار مرالوی ۳۲۳
اختر ۲۸۰
اختر راهی (پرفسور —) ۱۵۹ ، ۱۸۸ ، ۱۹۹ ، ۲۰۳ ، ۲۰٦ ، ۲۲۳
اخلاص (رک : شمس الدین) ۱۵۳
اخوند زاده خلف اخوند سرفراز ۳۲۸
اخوند ملا علی ۱۲۳
ادریس بن حسن ۲۷۳
ادریس عماد الدین ۲٦۸
ارادت خان (رک : میرزا مبارک الله) ۱۵۹
ارادت خان واضح الحسینی السجزی ۲۷۹
ارسطو جاه ۲۳۵
استاذ جوذر ۲۷۰
اسحق ۹۸
اسد (رک : خواجه محمد خان اسد) ۱۵۵
اسدالله (مولوی —) ۲۱۰
اسدالله خان غالب ۲۵۷
اسدالله شاه ٦٦
اسفراینی ۱۱۱
اسفند یارزمان ۱۹۸
اسلم محمود (سروان —) ۳۰۲ ، ۳۰٤
اسمعیل بن وجیه الدین (مولوی —)
اسمعیل پیرو دین محمد (ص) ۲۰۱
اشرف (رک : باران ماه اشرف) ۸٤
اشرف خان ۲۱۹
اشرف علی التانوی (شاه —) ۲۲٤
اشرف محمد بن جلال الاسلام الطبیب کرمانی ۱۵٤
اشفاق احمد خان ۱۰۵
اشمونی ۷۸
اصغر ٦۹
اصغر حسین ولد غلام غوث ۱۳۸

Marfat.com

اصیل الدین ٣٠٥
اعتماد الدوله (پدر نور جهان بیگم) ٢٤٧
اعزاز علی (مولانا —) ٧٥
اعوان (رک : سلطان باهو) ٩٧ ، ٣١٧
افتخار الدین ٢٤
افغان (رک : احمد نور ولد محمد سعید) ٢١١
افغان شاه (سید) ١٤٤
اقبال ٢٠
اقبال (رک : علامه ، حکیم الامت ، دکتر محمد اقبال —) ١٦٨
اقبال بیگم (رک : گنجینهٔ اقبال بیگم) ٢٧
اقبال مجددی (رک : محمد اقبال مجددی نقشبندی ، پرفسور —) ١٣٦ ، ١٣٧
اقدس رضوانی ٣٠٨
اکبر پادشاه ١٠٤
اکبر خان ٢٥٤
اکرام (رک : سید محمد اکرم شاه — دکتر —) ٩٢
اکرام الدین ٢٠٧
امین الدین خان بن سید ابوالمکارم بن امیر خان الحسینی الهروی ٣٧
الاغانی ٣٧
العزیز الیمنی ٣٧
الله بخش ٣٣٣
الله داد بن عبدالحکیم ٣٣٤
الله دتا چودهری ١٣ ، ١٩
الله دین کولیانواله ٢٠١
الله یار خان (مولانا —) ٣٠١
العزیز الیمنی ٢٩٧
المولی حسن طاهر ١١٠
الهداد بن قطب الدین حکیم المعروف به ابو حکیم ٢٨٢
الهداد سرهندی ٢٤٨
الهی بخش ابن میان نورالله (رک : حافظ الهی بخش) ٨١
الهی بخش شایق (حافظ —) ٦٩
الهی بخش ولد میان جیون ١٩٩
امام ابو حامد محمد بن محمد الغزالی (رک : غزالی و امام محمد غزالی)
امام ابو حنیفه (رک : امام اعظم) ١١٠ ، ١١٥ ، ٢١٩ ، ٢٨٧
امام اعظم (رک : امام ابو حنیفه) ١١٥ ، ٢٢٤
امام اعظم (رک : جلال الدین سیوطی) ٣١٤
امام الدین ٢٦١
امام الدین بن عبدالرسول ١٨٥
امام بخش ١٣٩
امام بخش پسیانواله ١٣٧
امام بخش صاحب مهاروی ١٠
امام بخش ولد خواجه نور الله لاهوری ١٦
امام بدر الدین ٣٠٣
امام جعفر صادق (ع) ٣ ، ١٠ ، ٢٦٩
امام حسین (ع) ٢٠
امام ربانی مجدد الف ثانی (رح) ١٣٣ ، ١٣٥ ، ١٦٠ ، ١٧٤ ، ١٧٥
امام صالح محمد بن سعید بن حسن بوصیری ٢٨٩
امام علی (ع) ١٧٨
امام علی بن موسی الرضا (ع) ١١٩
امام غزالی ١٥٧
امام فخر الدین رازی (رک : امام فخر رازی) ٢٩٢
امام فخر رازی ٣ ، ٣١٤
امام مالک ١٠٣
امام مجد الدین فیروز آبادی ٦٩
امام محمد زکریای رازی ٢٨١
امام محمد غزالی طوسی (رک : غزالی) ٥٥ ، ٧٦ ، ٧٨ ، ٩٩ ، ١٧٥ ، ١٧٧ ، ٢٥٠
امان الله ١٧٢
امان الله صاحب (ملا —) ١٧٢
ام بتول ٣٤٤
امتیاز حسین شاه (سید —) ٢٦٢

Marfat.com

امداد علی مبارکپوری ۲۷۱
ام سلمه ۳۲٤
امیر (ع) (رک: علی «ع») ۹۹
امیر آخوند میر ۱۸٦
امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) (رک: علی) ۲۲ ، ۲۸۳
امیرالمؤمنین لودهانوی ۱۷۷
امیر امارت بهاولپور ۵ ، ۱۸
امیر حسین هروی ٤۸
امیر خسرو (رک: امیر خسرو دهلوی) ۹۷ ، ۱۱۰ ، ۲٦۵ ، ۲۸٤ ، ۲۸٦ ، ۲۹۹
امیر خسرو دهلوی ۵۹ ، ۱۵۲ ، ۱۵٤ ، ۲۰۷ ، ۳٤٦
امیر خواجه بن ذالمند بن عمر القودنا ۱۸٦
امیر دوست محمد خان ۲۵٤
امیر سید علی همدانی ۳۱۵
امیر سید محمد گیسو دراز ۹۵
امیر شاه قادری ۳۲۷
امیر غازی الدین خان بهادر ۲٤۷
امیر کلال ۱۷۲
امیر کبیر (رک: میر سید علی همدانی) ۳۲٦
امیر مراد علی خان التالپر زاده ۱۲۳
امین ۳٦
امین الدنیا سراج الدین عبدالله صوفی الشطاری ۲٤۳
امین الدین احمد صدیقی انوری ۱۱٤
امین الدین خان ٤۹
امین الله جهان آبادی ۲۵۱ ، ۲٦۹
انعام الحق کوثر (رک: محمد انعام الحق کوثر ، دکتر —) ۲۳
انوار صولت ۱۵۹
انور حسین ۱۱۰
انیس شاه جیلانی (سید —) ۱۲۰
اورنگ زیب بهادر پادشاه (رک: اورنگ زیب عالمگیر) ۲٦ ، ۵۱ ، ۷٦ ، ۱۰۷ ، ۱٤۷ ، ۲٤۸ ، ۲۵۰ ، ۲٦۲ ، ۳٤۷
اورنگ زیب عالمگیر ۱۰۷ ، ۱۱٦ ، ۱۳۵ ، ۱۸٦ ، ۳۱۲
اورنگ زیب شاه پادشاه مرید رحمت خان (رک: محمد اورنگ زیب) ۱۳۰ ، ۱٤۹
اهورا مزدا ۱٤٦
ایرانی ۳۲۱
ایرج افشار ۹۰ ، ۲٤٦ ، ۲۵٤

ب

بابا بلهی شاه قصوری ۱۳٦
بابا جی دریه وی ۱۹۲
بابا چوچو (رک: سعید) ۱۵۰
بابا حسین ۱۵۲
بابا غنی شاه (رک: عبدالغنی بابا) ٦۳
بابا فرید گنج شکر (رک: خواجه فرید الدین گنج شکر) ۹٦
بابا لال صاحب ۲۸۷
بابا نانک ۱۱۲
بابا ولی قندهاری ۱۱۲
بابای اردو (رک: مولوی عبدالحق ، دکتر—) ۳۱
بابای پنجابی (رک: بلهی شاه ، پدر زبان پنجابی) ۱۰۰
بابر پادشاه ۱۰٤
باغ علی نسیم ۳٤۰
باغ و بهار خان ۱۸۱
باقی بالله نقشبندی ۵٦
بالله بخش ۲۱٤
باوا نانک صاحب (رک: بابا نانک) ۲۰٤
بحرالعشق (رک: حافظ برخوردار) ۸۳ ، ۸٤
بخاریان (سلسله‌ٔ —) ۱۹
بختیار بیک ۱۹۲
بدر ۲۸۰

Marfat.com

بدر الدین بن شیخ ابراهیم سرهندی ١٩٤ ، ٢٥١
بدر الدین اسحاق ٢٣٨
بدر الدین پسر میان فقیر خیرالله ٢٩١
بدر الدین خلیفه ٦
بدر چاچی ٨٦
برج لعل ٣٠٣
برخوردار ٣٤٢
برق (رک: غلام جیلانی برق ، دکتر —) ١١٣
برهان الدین (رک: سبط ابن الجلی) ١٦١
برهان الدین چشتی ١٨١
برهان الدین خان ٢٤٨
برهان بن صدر الشریعه ١٤٣
برهنه ٣٤١
بشارت نوشاهی (سید —) (رک: سید بشیر احمد بشارت نوشاهی) ٨٠
بشریشکه ٢٨٥
بشیر احمد بشارت نوشاهی (سید —) ٨٠
بلوچ (رک: نبی بخش خان بلوچ، دکتر —) ٣٧
بلهی شاه (رک: بابا بلهی شاه) ١٠٠
بولاق ٣٤٥
بهاء الحق ٢٢٧
بهاء الحق زکریا ملتانی ٢٩٨
بهاء الحق والدین البخاری النقشبندی ٧٣
بهاء الدین ٣٦ ، ٣١٤ ، ٣٢٧
بهاء الدین (رک: خواجه نقشبندیه ، شاه نقشبند) ٧٥
بهاء الدین بن ابراهیم ٣٤٧
بهاء الدین ابن محمود ابن ابراهیم ١٦٥
بهاء الدین عاملی ١٣٩
بهاء الله ملتانی ١٢
بهادر شاه ظفر ٢٨٧
بهادر ملتانی ٣
بهار مصری برهمن ٢٨٧
بهتی (رک: قمر الدین احمد بن فتح الدین) ٢٢١
بهره ور سلطان ٣٢٤
بهلی شاه ١٠٠
بهمن زمان ٨٩
بی بیان پاکدامن (لاهور) ١٧٠
بیدل ٢٩
بیگم ریحانه عطاء الله ٣٠٨ (رک: ریحانه)

پ

پادشاه صاحبقران جهان ١٦٧
پادشاه عالمگیر ٢٥١
پدر زبان پنجابی (رک: بلهی شاه، بابای پنجابی) ١٠٠
پرویز گلزار ١٨١
پور جند ٥١
پهلو شاه ملتانی (سید —) ٥
پی پی پیکر (بی بی پیکر) ٣٤٤
پیر بلهی شاه (رک: بلهی شاه) ١٠١
پیر پاگارو ٥٧
پیر جهندو (رک: پیر وهب الله شاه) ٤٧ ، ٤٨
پیر حزب‌الله شاه ٥٧
پیر حسام الدین راشدی (رک: پیر سند ، پیر راشدی) ٢٨ ، ٣٢ ، ٦٢ ، ١٣٢
پیر خورشید قریشی ٢٣٦
پیر دستگیر ٢٢٢
پیر راشدی (رک: پیر حسام الدین راشدی) ٢٨
پیر رشد الله شاه ٥٢
پیر زاده (رک: مجموعهٔ پیر زاده) ١٠٣
پیر سند (رک: سید پیر حسام الدین راشدی) ٢٨
پیر سید انجمن شاه بخاری ٣١٦
پیر شهاب الدین ٢٧٦
پیر عالم شاه ١٢
پیر علی بن ابوالفتح خلج ١٨٩

Marfat.com

پیر علی محمد راشدی ۲۸۰
پیر محب الله شاه (مولانا سید —) ۵۰ ، ۵۱
پیر محمد اعظم (مولانا —) ۲۱۳
پیر محمد حسن (دکتر —) ۶۶ ، ۶۷
پیر محمد راشد (رک : ساء روضه والا)) ۴۹ ، ۵۱
۵۵ ، ۵۶
پیر محمد زمان ۶۲
پیر محمد سعید شاه ۲۱۷
پیر محمد صاحب ۶۳
پیر نجی الله راشدی ۴۲
پیر نصیر الدین شاه ۳۲۲
پیر وهب‌الله شاه (سید — رک : پیر جهندو) ۴۷
پیلو ۳۱۲

ت

تابن سیاجاتی بغدادی حنفی (رک : احمد بن علی تغلب) ۷۷
تاج الدین ۱۷۹
تاج الدین (خلیفهٔ خواجه محمد باقی بالله) ۱۶۳
تاج الدین زرین رقم ۱۸۲
تاج الدین ولد عبدالعزیز نارووالی ۸۷
تاج محمد ۳۲۶
تاج محمود بن عثمان ۱۴۵
تبریزی ۶۰
تبسم قریشی (رک : محمد رمضان قریشی قلعه داری) ۱۲۸
تراب علی شاه ابن شاه محمد کاظم قلندر علوی قادری ۲۲۱
تروم آلمانی (دکتر —) ۵۳
تسکین ۲۸۴
تفتازانی ۱۷۱
تقی الدین محمد بن ابی الحسن الحسینی ۳۱۱
تقی دهلوی ۱۹۸
تولری شریف (رک : خواجه سید عبدالقادر شاه) ۶۳
تیمور شاه ۲۳۹
تیمور شاه افغانی ۱۱۸
تیموریان هند ۱۳۷

ج

جالینوس زمان ۸۹
جامی (رک : نور الدین عبدالرحمن جامی) ۱۰ ، ۱۶ ، ۳۹ ، ۴۴ ، ۵۹ ، ۸۵ ، ۱۱۴ ، ۱۶۳ ، ۱۹۷ ، ۱۹۸ ، ۲۷۷ ، ۲۸۲ ، ۲۸۳ ، ۲۸۴ ، ۲۸۹ ، ۳۰۶ ، ۳۰۷ ، ۳۳۸ ، ۳۴۶
جان محمد ۳۴۴
جاوید گلزار ۱۸۱
جذری ۱۵
جزری ۳۳۱
جعفر بن منصور ۲۷۳
جعفر بن منصور الیمنی ۲۶۸
جعفری صاحب (حاج —) ۳۴
جگر مرادآبادی ۱۸۹
جگن هندی ۶۵
جلال الدین دوانی ۳۸ ، ۳۹ ، ۴۱ ، ۱۰۹ ، ۳۳۷
جلال الدین سیوطی ۴۰ ، ۷۹ ، ۲۲۵ ، ۲۸۳ ، ۳۱۴
جلال الدین همایی ۹۳
جلال پریشان ۷۱
جلال محمد تهانیسری ۸۴
جمال ۱۴۷
جمال الحسنین ۳۲۴
جمال الحسینی (رک : عطاء الله ابن فضل الله) ۲۵۵ ، ۲۹۶
جمال الدین ۳۹
جمال الدین محمد ابراهیم بن یحیی بن علی‌الانصاری المروی ۲۵۳
جمال الله (حافظ —) ۸۶
جمال بن میان احمد ۱۱۰

Marfat.com

جمال خادم ٢١٨
جمال سویدا (رک : حکیم نبی خان) ٩٠ ، ٩١
جمشید بن مسعود بن طبیب ٢٤٩
جمشید بن مسعود بن محمود الطبیب الکاشی (رک : الغیاث) ١٤٨
جمشید زمان ٨٩
جمشید گلزار ١٨١
جمیل احمد رضوی (سید —) ١٠٢ ، ١٠٣
جمیل النساء احمد (خانم —) ٢٧٩
جناب نواب صاحب ١٨
جنونی ٢٥٩
جنید ١٤٨
جوالا سنگھ ٢٨٤
جواهر رقم (رک : محمد مستقیم) ١٢٥
جواهر لال ولد موهن لال ٢٨٧
جهاندار شاه بهادر ١٥
جهانگیر پادشاه ٢٦٩ ، ٢٨٥
جهجو ٣٤٤
جی بابا ١١٥
جیس رام ٢٨٢

چ

الچترالی ١٢٦
چشتیه ١٩٠
چلبی ٢٩١
چوراهی صاحب ٣٤١
چوهدری رشید نیاز ١٦٩
چوهدری عبدالعزیز ٦٠
چوهدری عبدالغفور ١١
چوهدری محمد صادق ٣٠٧

ح

حاتم بن ابراهیم ٢٦٩ ، ٢٧٠ ، ٢٧١ ، ٢٧٢ ، ٢٧٣ ، ٢٧٤
حاج سید محمود شاه (مولانا —) ٣٢٣
حاج محمد دین اشرفی ٣٢٢
حاجی اسرار الحق (مولانا —) ٣٢٢
حاجی امداد الله مهاجر مکی ٢٢٩
حاجی بهادر (رک : خواجه کوهاتی) ٢١٧
حاجی دوست محمد قندهاری ١٦٢
حاجی سعد الله لاهوری ٩٦
حاجی سنیدیه والی کوالیار ١١٩
حاجی صدر ١٥٧
حاجی طغرل ١٩٥
حاجی محسن بن حاجی شهاب ١٩٧
حاجی محمد ٨٤
حاجی محمد حسین ٢٣١
حاجی محمد کبیر صاحب کهرل ١٦
حاجی محمد نوشه گنج بخش رک : حاجی نوشاه ، نو شاه گنج بخش) ٨٠ ، ٨٣ ، ٨٥
حاجی محمود ٧٦
حاجی نوشاه (نوشه) گنج بخش (رک : حاجی محمد نوشه گنج بخش) ٨٠ ، ٨١ ، ٨٢ ، ٨٣
حاذق العصر (رک : حکیم محمد یحیی خان شفا) ٣٢٠
حافظ ١١٣ ، ٣١٦
حافظ احمد یار ١٥
حافظ بن حجر عسقلانی ٦٩
حافظ بن صلاح ٣٨
حافظ بن طاهر احمد بن محمد الاصبهانی ٥٢
حافظ بن عیسی محمد بن عیسی بن سودة الترمذی ٣١٨
حافظ ابی بکر البیهقی ٢٤٧
حافظ احمد الحنفی القادری الپشاوری ٢٤١
حافظ السخاوی ٤٨
حافظ الهی بخش ٨١
حافظ الهی بخش ابن شاه نور الله (رک : الهی بخش) ٨٥
حافظ الهی بخش شایق ٦٩

Marfat.com

حافظ برخوردار ۲۲۰ ، ۳۴۱
حافظ برخوردار بحرالعشق (رک : حافظ محمد برخوردار) ۸۳
حافظ جمال الله فقیر اعظم ۸۴
حافظ جنی (رک : میرزا فصیح زبانی) ۲
حافظ حسین الوهبی (سید —) ۹
حافظ دلاور ۱۷۸
حافظ سخاوی ۴۸
حافظ سید احمد شاه قادری ۹۴
حافظ شاه جمال الله صاحب ۳۴۱
حافظ شیرازی ۱
حافظ صحت ۳۴۱
حافظ عبداللطیف ۳۱۹
حافظ عبدالکریم سر سلسلهٔ نقشبندیه ۷۳
حافظ غلام جیلان ۲۵۰
حافظ غلام جیلانی ۳۴۲
حافظ غلام جیلانی بن حافظ غلام حبیب‌الپشاوری ۲۵۵
حافظ غلام ربانی ۳۱۷
حافظ فخرالدین ۳۴۱
حافظ لطف الله ۳۱۸
حافظ محمد الحارثی ۵۸
حافظ محمد برخوردار بحرالعشق ۸۴
حافظ محمد بن محمد الحافظی نقشبندی ۱۶۲
حافظ محمد پناه غازی الدین خان فیروز جنگ منشی ۲۷۹
حافظ محمد چراغ ۲۲۴
حافظ محمد حیات ربانی نوشاهی ۸۱
حافظ محمد صدیق ۳۳۷ ، ۳۳۸
حافظ محمد صدیق لاهوری ۱۳۵
حافظ محمد ضیاء الدین ۲۱۰
حافظ محمد طیب الرحمن ۲۰۵
حافظ محمد نواز ۲۴۱
حافظ محمد نواز نقشبندی مجددی ۳۴۱
حافظ محمود شیرانی ۲۶۳
حافظ مرتضی بن محمد خان شهاب الدین زئی خویشکی قصوری ۹۹ ، ۱۰۰
حافظ مولوی محمد عالم ۳۴۰
حافظ واله یوم ۱۱۱
حامد ۸۷
حامد بن فضل الله (رک : درویش جمالی) ۲۳۸
حامد بن محمد بن المولوی (رک : ابو حامد بن محمد بن النقیب الموسوی احسن الله) ۷۱
حامد علی بن حکیم فیض رسول ۱۳۷
حبیب الرحمن (مولانا —) ۲۲۸
حبیب الرحمن اگروری (مولانا —) ۳۰۴
حبیب الله القندهاری ۲۵۴
حبیب الله الیاسی ۸۴
حبیب الله شاه غرشین (مولانا سید —) غر : کوه ، شین : سبز (به زبان پشتو) ۲۱۵
حبیب الله نور الله ۲۸۱
حبیب طبیب ۳۶
حسام الدین ۸۳ ، ۱۰۷
حجازی ۳۲۱
حسام الدین شیخ پیر محمد بن شیخ عبدالله اللاهیجی الدهلوی ۱۷۷
حسامی ۲۰۲
حسن (ع) ۲۰
حسن (رک : خلیفه سلطان) ۲۱۲
حسن آجی ۲۵۳
حسن الصغانی ۶۷
حسن بن علی بن محمود بن ضیاء الدین علی بن محمود العمادی ۲۸۱
حسن بن محمد (رک : اکسیر ، رامی) ۱۰۰
حسن بن محمد شاه فناری ۲۳۹
حسن بن محمد قمی (رک : نظام نیشابوری) ۷۸
حسن بن نوح ۲۶۸ ، ۲۷۱ ، ۲۷۴
حسن بیک ملتانی ۱۱۱
حسن خواجه ۱۴۳

Marfat.com

حسن طاهر (المولی —) ١١٠
حسن علاء سنجری ١٧٧
حسن کاندهلوی ١٩٦
حسن گل محمد ٣٢٨
حسن محمد ١٣٧ ، ١٣٨ ، ١٣٩ ، ١٤٠ ، ٣٤١
حسن محمد بن جمال ملوانی ٢٢٥
حسین (ع) ٢٠
حسین بن اسماعیل ١٧
حسین بن سعید الاهوازی ٢٧٩
حسین شهاب الدین السامی الناملی ٢٠٨
حسین بن عالم بن ابی الحسن الحسینی ١٩٦
حسین بن عبدالله بن محمد ٢٥
حسین بن علی (ع) ٢٦٩
حسین بن علی بن محمد بن الولید ٢٧٣ ، ٢٧٩
حسین بن معین المیبدی ٩٨
حسین بن منصور بن غلام علی ١٧٦
حسین خان ١٩٦
حسین خان انغان ٢٨٦
حسین عالم بن ابی‌الحسن الحسینی ٩٨
حسین علی ٢٥٦
حسین معز ٢٥٠
حسینیه ٢٥١
حضور احمد سلیم (پرفسور —) ٦٠
حفیظ (رک : ابوالاثر حفیظ جالندهری) ٨٩
حفیظ الله صالح (سید —) ٢٤٣
حکیم اجمل خان ٢٨٢
حکیم اجمل خان دهلوی ٢٤٥ ، ٢٨٩
حکیم احسن الله خان ٢٨١
حکیم امیر الله سنبهلی ٢٦٥
حکیم بقراط ٢٨٢
حکیم حمام ((همام) (رک : حکیم همایون) ١١٢
حکیم خیرالدین ٣٢١
حکیم زلالی خوانساری ٩٦ ، ١٥٠
حکیم سنایی ٣٢٦
حکیم شمس الدین احمد قریشی (مولانا —) ٣١٣
حکیم شیخ احمد وزیر آبادی ٨٣
حکیم عبدالرسول بهکری سهروردی ١٦٣
حکیم عبدالغنی ٦٦
حکیم علاء الدین ٣٢٠
حکیم غلام رسول ٧٣
حکیم غلام نبی ٣٤١
حکیم لامعی ١٧٢
حکیم محمد اسمعیل عظیم ١٩١
حکیم محمد اصغر مستالوی (رک : صاحبزاده حکیم محمد اصغر مستالوی) ٦٤
حکیم محمد اکبر ارزانی (رک : محمد اکبر ارزانی) ١٦ ، ٦٦ ، ٨٢ ، ٢٨١ ، ٢٨٦
حکیم محمد سعید ١١٣
حکیم محمد شریف خان ٤
حکیم محمد شریف خان دهلوی ٢٨٦
حکیم محمد موسی امرتسری ١٣٢ ، ٣٤ ، ٣٤٣
حکیم محمد مؤمن تنکابنی ١٢٠
حکیم محمد نبی خان (رک : جمال سویدا) ٩٠، ٩١
حکیم محمد یحیی خان شفاحاذق العصر (رک : حاذق العصر) ٣٢٠
حکیم مولوی لطف‌الرحمن عالیجاهی ٣١٩
حکیم مؤمن حسینی ١٦
حکیم نظامی گنجوی (رک : نظامی گنجوی) ٣٠٦
حکیم نعیم الدین زبیری ٢٨٠
حکیم نوعی ١٧٢
حکیم نیاز احمد ٢٧
حکیم نیر واسطی ١١٢ ، ١١٣
حکیم هلالی ١٠٧
حکیم همایون (رک : حکیم حمام «همام») ١١٢
حلاج احسن ١٨٥
حماد ٢٨٤
حماد بن ابی سلیمان مسلم الاشعری ٢٢٤
حمدالله سندیلی ٢١٣
حمزه محمد ابراهیم جمال ٢٥١
حمید الدین ٣٣٧

Marfat.com

حمید الدین احمد کرمانی ۲۷٤
حمید الدین کرمانی ۲۷۰ ، ۲۷۷
حمید بن بیاده بن مبارک ۲۵۰
حمید شاه ۲۱۰ ، ۲۱۱ ، ۲۱۲ ، ۲۱۳
حمید شاه قلندر ۹۵
حمیده (خانم —) ۲۳۷
حیات الله ولد محمد مراد کوکهر ۹۹
حیدر (ع) ۳۲۵
حیدر علی ۱۷۵

خ

خاقانی ۱٤۸ ، ۲۲۵
خاقانی شروانی (رک : خاقانی) ۵۳
خالد بن عبدالله الازهری ۳۲۸
خالد الازهری ۱۵۱
خالده آفتاب اصغر (دکتر —) ۱۰۶
خانجهان بهادر ظفر جنگ ۲۸۹
خان حبیب‌الله خان ۱۰
خاندان پیر جهندو ٤۷
خاندان فلیج خانی ۵٤
خاندان فاضلیه چشتیه ۲٤۱
خاندان مغلیه ۱۶۷
خان عبدالحلیم خان خویدی ترین ۷ ، ۱۰
خان عبدالقادر خان بادوزئی ۶
خان قلات (رک : میر احمد خان) ۲۳
خان محمد ۷۱
خان ملک چکووالیه ۱۹۸
خانم مظاهری ۱۳۱
خدا بخش ۲۰۱
خدا بخش چشتی (حافظ —) ۲۱٤ ، ۳۱۶
خدا بخش ملتانی (مولانا —) ۱۶۱
خدا داد ۳٤۶
خدا یار ۳۱٤
خدا یار عباسی ۵۶
خدیجه صابره ۳۰۸
خسرو ٤۷
خصال الدین محمد احمد الحسینی ۲۹۶
خضر (ع) ۲۳٤
خلیفه سلطان (رک : حسن) خلیفه عبدالمجید خلیفه ۲۱۲ ، ۳۰۵
خلیفه محمود نظامی ٤۹ ، ۵۵
خلیل الرحمن (مولانا —) ۲۹۰
خواجوی کرمانی ٤۵
خواجه (رک : فیض الله ولد محمد اسحاق) ۱۹٤
خواجه آصفی بن خواجه نعمة الله کوهستانی ۱۰۰
خواجه امیر احمد (شیخ —) ۲۱٤ ، ۲۱۶
خواجه ایوب ۲۵۱
خواجه باقی بالله ۱٤۳
خواجه بختیار کاکی ۱۷۶
خواجه بن یوسف قوم وتو ۳٤۲
خواجه بهاء الدین ملتانی ۵۳
خواجه بهاء الدین نقشبند ۱٤۳
خواجه پارسا (رک : عبیدالله البخاری) ۱۶۳
خواجه حافظ محمد عاقل ۱۸
خواجه سید پوری ۱۲۱
خواجه سید عبدالقادر شاه (رک : تواری شریف) ۶۳
خواجه شاه نور محمد ۲۱۷
خواجه شیرین ۳۳۰
خواجه شیرین ولد خواجه بابا ۲٤۰
خواجه صفی الله نقشبندی ٤۷
خواجه ضیاء الدین ۱۸۶
خواجه عبدالحمید عرفانی (دکتر —) ۲۶ ، ۲۷ ، ۱۸۶
خواجه عبدالخالق غجدوانی ۲۸۳
خواجه عبدالرحیم ۲۱۳
خواجه عبدالرشید (رک : رشید ، سرهنگ ، دکتر —) ۹۳ ، ۹٤ ، ۱۳۰

Marfat.com

خواجه عبدالکریم ۲۸۹
خواجه عبدالله انصاری ۵۱ ، ۱۷۵ ، ۱۷۷ ، ۲۸۳
خواجه عبدالله احرار ٤۹ ، ۹۵ ، ۱٦۰ ، ۱۷٦ ، ۳۲٦
خواجه عصمت الله (رک: رشید الدین صدر التبریزی) ۱۵۲
خواجه علاء الدین ۲۳۹
خواجه علی بن خواجه نواب علی ۱۱۹
خواجه علی محمد ۱٤۰
خواجه علی محمد مجددی نقشبندی ۱۳۷
خواجه غلام فریدی چاچروی ۱۷۱
خواجه فریدالدین گنج شکر (رک: فرید شکر گنج) ۸۷ ، ۲۳۸
خواجه کلیم الله ۱۳۹
خواجه کلیم الله نقشبندی مجددی ۱۳۷
خواجه کوهاتی مشهور (رک: حاجی بهادر صاحب) ۲۱۷
خواجه گیسو دراز (رک: سید محمد حسینی) ۲۸۰
خواجه مجدد الف ثانی (رک: امام ربانی مجدد الف ثانی) ٤۰
خواجه محمد اعظم بن خیرالزمان خان کشمیری مجددی ۱۳٤
خواجه محمد افضل (رک: فضل علی) ۱۷۷
خواجه محمد باقی بالله ۱٦۳
خواجه محمد بن ملا محمد رحیم ۱٦۵
خواجه محمد پارسا ۳۲۹
خواجه محمد خان اسد ۱۵۹
خواجه محمد سراج الدین ۱۷۲
خواجه محمد سعید بن محمد نقشبندی لاهوری ۱۳۳
خواجه محمد سلیم کول (دکتر —) ۱٤۵ ، ۱٤٦ ، ۱٤۸
خواجه محمد صدیق (حاجی —) ۱۱۵
خواجه محمد عبدالرحمن (مولانا —) ۲۲۸، ۲۲۹
خواجه محمد فاضل شاه ۱٤۱ ، ۱٤۳
خواجه محمد گیسو دراز (سید —) ۱۸۳
خواجه محمد معصوم ۱۷۲
خواجه محمد معین الدین بن خواجه خاوند محمود بن خواجه میر سید شریف ٦۹
خواجه محمد نعیم خان ۱۲۲
خواجه محمود بخشی ۲۱۵ ، ۲۱٦
خواجه میان محمد ۲۱٦
خواجه میر احمد ۲۱٤ ، ۲۱۵
خواجه میر علی التبریزی ۲٦۷
خواجه ناظم الدین ۲٤٦
خواجه نصیر الدین ۲۷۵
خواجه نصیر الدین طوسی ۱۰٦ ، ۱۹۷ ، ۲۵۷ ، ۲۷۷ ، ۲۷۹
خواجه نصیر الدین محمود چراغ دهلی ۱۳۵
خواجه نقشبندیه (رک: شاه نقشبند ، بهاء الدین نقشبند) ۷۵
خواجه نور محمد ۲۱۵
خواجه (رک: موسی) ۱۷
خوشحال خان ختک ۱٤۲ ، ۲٤۹
خوش دامن (بانو —) ۲۷
خوش محمد ۲٤
خویشکی قصوری (رک: عبدالله بن عبدالحق خویشکی قصوری) ۹۹
خیام ۲۰ ، ۱۱۳
خیر الدین محمد خوشحال ۲٤۰
خیر محمد (مولوی —) ۳۰٤

د

داتا گنج بخش (رک: ابو علی بن عثمان هجویری جلابی غزنوی) ۱۰ ، ۹۹ ، ۱۱۲
داد بن خلیفه فتح علی بن محمد نومی ۱۷۳
داراشکوه ۹ ، ۱۳ ، ۱۷٤
داعی ادریس ۲۷۱

Marfat.com

داعی الاسلام ۱۱۷
داود بن حاجی سلیمان بن حاجی فقیر ۱۲۵
دتار (رک : کیفی) ۱۰۳
درویش خان (رک : محمد حیات) ۱۲٤
درویش محمد حکیم ۱۸۳
درویش مصطفی المولوی البلغرادی (رک : مصطفی المولوی البلغرادی) ۲۸۲ ، ۲۸۳
دوار کا داین ۳
دوست محمد ٥٦
دوست محمد (رک : دوست محمد قندهاری) ۱۷٥
دوست محمد بن ملا امیر محمد کاملی ۱٤
دوست محمد خان ۲۱٤
دوست محمد قندهاری (حاجی —) ۱٦۲ ، ۱۷۲ ، ۱۷۳
دوست محمد نومی ۱۷٦
دوست علی (رک : نور نامهٔ دوست علی) ۸٤
دولت شاه بن علاءالدوله بخت شاه الغازی سمرقندی ۱۷۹
دولت علی ۲٤۲
دهخدا ۱۰٥
دهخدای پاکستان (رک : سید عبدالله ، دکتر —) ۱۰٥
دیالسینگ ۱۰۱
دیدار علی ۲٦۸
دین محمد ۲۰۱
دیندار ۱۲٥
دیوئی ۲٥ ، ۲۹ ، ۳۳ ، ۱۰۲

ذ

ذوالفقار علی شاه (سید —) ۲٦۳
ذویب ۲۷۰

ر

راجه محمد یوسف جهلمی ۲۰٦
راحت حسین (سید —) ۱۹۷
رادهاکشن ولد بهت ۲۳۰
رازی خان ولد عصام ۳۳۷
راشد حسین شاه (سید —) ۳۱٦
راشدی (خاندان —) ٥۲
رافت (رک : رأفت احمد المجددی) ۱۷۳
رأفت احمد المجددی (رک : رأفت) ۱۷۳ ، ۱۷۸
راکلوس ۲۸٤
رام رکهی ۳۰۸
رانجه ولد حافظ جمال محمد ۱٦
رای زاده نبرترا ۳۰۸
رتن سنگه ۲۸۷
رجبعلی (سید مولوی —) ۱۲
رجبعلی علی ارسطو جاه (سید —) ۲۳٤
رجبعلی خان بهادر (سید —) ۲۳٥ ، ۲۳٦
رحمت الله (حاج —) ۱۳
رحمت الله بن حافظ محمد تقی ۱٤
رحمت الله خان سامی (رک : رحمت علی خان) ۲۲٤
رحمت خان (پیر طریقت اورنگ زیب پادشاه ۳۰
رحمت علی خان ۲۲٦ ، ۲۲۷
رحمت علی خان سامی (مولانا —) ۲۲۳ ، ۲۲٥
رحیم الله (مولانا —) ۱٥۱
رحیم بخش (مولوی (رک : میان تاج الدین) ۱۷۹
رحیم بخش ۲۱٤
رحیم بخش طارق ۳۲٥
رحیم بخش اجمیری (مولوی —) ۱۷۳
رحیم خان (مولوی —) ۳۰۲
رستم ۲۳٤
رستم زمان ۸۹
رستم علی شاه سید ۳۳۰
رسول اکرم (رک : محمد مصطفی «ص») ۲۱
رشد الله شاه (رک : پیر رشد الله شاه) ٦۳
رشید (رک : خواجه عبدالرشید ، دکتر —) ۹۳
رشید الدین صدرالتبریزی (رک : خواجه عصمت‌الله) ۱٥۲

Marfat.com

رشید فرزانه پور ۵۴ ، ۵۶
رشید نیاز (رک : چوهدری رشید نیاز) ۱۶۹
رضاء الشریف النجفی القمی الحسینی ۱۷۳
رضاء الله عارف نوشاهی (سید —) ۲۱۱
رضا پهلوی (والا حضرت ولایت عهد) ۱۱
رضی الدین ابی نصرالحسن ابن علی الفضل بن الحسن الطبرسی ۱۹
رضی نیشابوری ۱۹۴
رفعت سلطانه ۲۷
رکن الدین ۷۱
رکن الدین حسین بن ابی الحسن الحسینی رحمه الله ۱۱۱
رکن الدین شیخ الحدیث غورغشتوی (مولانا —) ولدو رام ۲۸۴
روحی ۲۸۳
روختانه ۵۵
روشن آرا بیگم (خانم دکتر —) ۲۸ ، ۱۳۲
روضه والا (رک : ساء روضه والا) ۵۶
رؤف احمد (رک : رأفت مجددی) ۱۷۸
رومی (رک: مولوی) ۲۸۳
رونی چند ۳۴۶
رئیس امروهوی ۱۱۷
ریاض احمد اشرفی (حافظ —) ۱۰۸
ریحانه (خانم ، رک : بیگم عطاء الله) ۳۰۹

ز

زاهد الحسینی (رک : قاضی محمد زاهد الحسینی) ۱۱۶
زاهد درواجکی ۷۸
زبیده صدیقی (خانم دکتر —) ۵ ، ۷ ، ۱۱
زرتشت ۱۴۶
زرین رقم (رک : تاج الدین زرین رقم) ۱۸۲
زعفران ۱۴۳
زکریا قزوینی ۲۳۳
زید بن بدر عربی ۲۵۲
زین الدین (رک : مولانا زین الدین ، میان صاحب) ۷۳
زین الدین الخوافی (رک : ابو بکر بن محمد بن علی ، زین الخوافی) ۷۰
زین الدین علی بن احمد شاهی ۲۵۹
زین الدین قاسم بن الفقیر انصاری ۲۵۳
زین العابدین ۳۳۴
زین العابدین ابراهیم آبادی ۲۲۲
زین العابدین بن احمد بن ادریس ۷۸
زین العابدین بن حافظ وجیه الدین پشاوری ۲۵۶
زین العابدین خراسانی ۲۷۶
زین العابدین قاسم اصفهانی ۲۶۴
زینب کبری (ع) ۳۹
زین بخیم الحنفی ۳۱۳

س

ساء روضه والا (رک : روضه والا) ۵۵
سایین محمد ۶۴
سجان رای (رک : هندو سجان سنگه) ۲۸۷
سبط بن الجلی (رک : برهان الدین) ۱۶۱
سپارت شاه ۲۱۱ ، ۲۱۲
سجاد بریلوی ۱۹۳
سچو یار ۱۲۰
سخی محمد ۲۱۶
سدید الدین کاشغری ۲۲۰
سراب بدخشانی ۲۷۶
سراج الدین ۱۹۷ ، ۲۴۴
سراج الدین صاحب مروت (مولانا —) ۱۶۱
سراج الدین عبدالله ۳۳۷
سراج الدین عبدالله بن بول محمد کمال الدین الشطاری ۲۴۳
سراج الدین علی خان آرزو ۸۸ ، ۹۲ ، ۱۰۴ ، ۱۹۷
سرخوش ۲۵۵
سردار سید طاهر سیف الدین ۲۴۵

Marfat.com

سر سبنای ولد رام رتن ابن کشن لعل ۲۸۴
سرغازی (رک: شهید) ۹۶
سعادت خان رنگین ۱۴۰
سعد الدین تفتازانی ۲۸۷
سعد الله ولد عبدالعزیز ۱۸۶
سعد الله ولد میان عبدالسلام ۵۷
سعدی شیرازی ۱۸۲ ، ۲۸۴
سعید (رک: بابا چوچو) ۱۵۰
سعید بن عبدالله الفیلسوف ۲۴۸
سعید نفیسی ۶۰ ، ۱۶۸
سکندر زمان ۱۸۱
سلسلهٔ بنوریه ۱۵۱
سنگهه کهتری ۲۸۷
سلسلهٔ فردوسیه ۳۰
سلسلهٔ گیلانی ها ۶
سلسلهٔ مومنی زئی ۱۷۲
سلسلهٔ نقشبندیه ۷۳ ، ۷۴ ، ۱۶۵ ، ۳۰۸
سلطان احمد ۸۱ ، ۱۳۸
سلطان العارفین ۱۵۶
سلطان ایرج زمان (چیف آف گهکر) ۲۹۸
سلطان باهو ۸۵ ، ۹۷ ، ۱۳۹ ، ۱۷۱ ، ۳۱۷
سلطان جهان شاه ۱۸۱
سلطان حسین بایقرا ۱۸۴
سلطان دیپو (تیپو) ۱۱۳
سلطان سرهندی ۲۳۴
سلطان عبدالحمید پادشاه عثمانی ۳۰۸
سلطان علی مشهدی ۱۸۴
سلطان فیروز شاه بهمنی ۴۰
سلطان محمد صفوی ۲۴۷
سلطان محمد مراد آبادی ۲۰۰
سلطان محمد ولد محمد بخش ۱۱۹
سلطان محمود ۱۵۴ ، ۱۹۲
سلطان محمود بن بابا جی دریه وی ۱۹۲
سلطان محمود غزنوی ۱۸۱
سلطان نادر ۱۱۷
سلیم (رک: خواجه محمد سلیم ، دکتر —) ۱۴۹
سلیمان ۷۲
سلیمان آهنگر ملتانی (مولانا —) ۱۸۶
سلیمان بن احمد ۲۴۹
سلیمان بن شیخ سعد الله ۱۳۵
سلیمان داود السیقنی ۱۴۵
سلیم خان بن یزید خان ۲۳۰
سمرقندی ۵۵ ، ۱۵۷
سهروردیه (سلسلهٔ —) ۳۰۹
سید آدم بنوری ۹۲
سید آغا حسین ارسطو جاهی ۱۱ ، ۲۳۳
سید ابو بکر بن محسن العلوی المحدث ۱۶
سید اجمل حسین گردیزی ۱۲
سید احمد ۱۵۳
سید احمد بریلوی ۲۴۲
سید احمد بن علان ۳۹
سید احمد توخته ترمذی ۱۷۰
سید احمد حسین خان ۱۷۴
سید احمد خان ۱
سید احمد دهلوی ۳۲۷
سید احمد ولد سید ملا محمد اسلم ۳۱۱
سید احمد ولد قاضی فضل احمد ۳۰۷
سید ارشاد حسین شاه ۹۴
سید اسماعیل جرجانی ۹۰
سید اشرف علی (رک: عبدالفتاح) ۳۳۵
سید العدنه شاه ۴۰
سید الف شاه ۱۸۳
سید امیر شاه قادری ۳۳۱
سید انور حسین نفیس رقم ۱۸۲
سید بشارت نوشاهی ۸۰
سید بشیر احمد بشارت نو شاهی ۸۰
سید بهاد علی خان ۳۳۸
سید پهلو شاه ملتانی ۵

Marfat.com

سید پیر حسام الدین راشدی (رک: پیر سند، پیر راشدی) ۲۸، ۳٦
سید پیر دین شاه جیلانی ۱۲۱
سید پیر محب الله شاه ۵۰، ۵۱
سید پیر مهر علی شاه گولروی ۳۲۲
سید پیر وهب الله شاه ۵۰
سید جعفر بن منصور الیمنی ۲۷۱
سید جماعت علی شاه علی پوری لاثانی ۳٤۱
سید جمال الدین افغانی اسد آبادی ۳۰۰
سید جمال الله قادری ۲۷۵
سید جمیل احمد رضوی ۱۰۲، ۱۰۳
سید چراغ الدین شاه (مولانا الحاج —) ۳۲۲
سید حسن قادری ۱۹۱، ۳۲٤، ۳۲۸
سید حسینی ۱۸۳
سید داود شاه کرمانی ۸۳
سید رسول ۱٤٤
سید زاهد الهمدانی (مولانا حافظ —) ۹۹
سید سبحا نقلی محمد بهادر خان ۱٤۹
سید شاه علی الهمدانی ۱۱۰
سید شریف احمد شرافت نوشاهی (رک: شرافت احمد نوشاهی) ۸۰، ۸۲، ۸٦
سید شهاب الهمدانی (رک: سید میر علی همدانی) ۱۱۰
سید عبدالحمید شاه ۳۳۵
سید عبدالقادر گیلانی ۱۷۲
سید عبدالله (رک: دهخدای پاکستان، دکتر —) ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۵
سید عبدالوهاب بن عیسی البهاک بلوچستانی ٤۰
سید علی ۲۳٤
سید علی اکبر شاه دهلوی نقشبندی ۱۷۵
سید علی بن حنظله ۲۷۳
سید علی ترمذی ۲۱۸
سید علی همدانی ۱۱۵
سید عون حسین ارسطو جاهی ۲۳۳
سید غلام میران شاه گیلانی (رک: مخدوم الملک) ۱۲۲
سید قاری هدایت الله شاه ۳۳۳
سید قاسم آغا النقوی ۲۵٦
سید قاسم شاه ۲۰۱
سید قاهر بن سید طاهر الحسینی ترمذی ۱۸٦
سید کریم ۸۲
سید گیسو دراز (رک: سید محمد حسینی) ۹۵
سید مبارک شاه جیلانی ۱۲۰
سید مبارک علی ۲۸
سید مبارک علی شاه همدانی ۹۸
سید محسن علی بن سید امیر علی ۲۱۲
سید محمد ۱۲۱
سید محمد اعظم شاه ۱٤٤
سید محمد اکرم شاه (اکرام، دکتر —) ۹۲
سید محمد الحسنی الحسینی (رک: یحیی بن ابوالفتح) ۲۲
سید محمد امیر رضوی ۱۸۲
سید محمد امیر شاه ۳۲٤
سید محمد امیر شاه قادری (الحاج —) ۳۲۲، ۳۲۸
سید محمد امین ۹
سید محمد باقر بن سید عثمان بخاری ۱۳٤
سید محمد باقر داماد ۲۳۵
سید محمد حسین ۵۵
سید محمد حسینی ۱۸۲
سید محمد حقی ٤۰
سید محمد راشد ٤۹
سید محمد رضوی ۲٤۵
سید محمد رفیق ۳۱٦
سید محمد رمضان شاه گردیزی ۷
سید محمد زمان شاه (حافظ —) ۳۲٤
سید محمد شاه گیلانی ۱۲۵
سید محمد شجاع ۲٤٤
سید محمد شکر بن سید الحاج احمد الحفظی ۱۳٤

Marfat.com

سید محمد صادق لکهنوی ۵۱
سید محمد طبا طبائی ۲۲
سید محمد طیب شاه قصوری ۹۷
سید محمد عمیم الاحسان المجددی ۱۶۱
سید محمد غوث الحسینی جیلانی اوچی ۳۱۲
سید محمد محسن شاه ۲۶۰
سید محمد نجیب بن سید غریب آغا ۱۴۷
سید محمد هادی ۵۰
سید محمود آزاد ۱۳۰
سید محمود شاه ۳۳۵
سید محمود شاه هزاروی ۲۳۱
سید محمود کردی المدنی ۲۴۸
سید مختار حسن گیلانی ۱۹ ، ۲۰
سید مراد شاه گردیزی ۴
سید مرتضی جعفری ۱۸۷
سید مرتضی حسین (رک : صدر الافاضل) ۲۵۶
سید مرتضی موسوی ۲۹۹
سید مصطفی القادری ۲۰۳
سید مظفر حسین نوشاهی ۷۹
سید من الله بن علی الله حسینی ۱۸۲
سید میر جان الله شاه رضوی روهری (رک : میر) ۴۰
سید میر حسن دهلوی ۱۸۳
سید میر زاهد حسین شاه ۱۱۷
سید میر علی همدانی (رک : سید شهاب الهمدانی) ۱۱۰
سیدنا الخطاب ۲۷۰ ، ۲۷۳
سیدنا حمید الدین کرمانی ۲۶۸
سیدنا خطاب بن حسن ۲۷۸
سیدنا محمد بن طاهر بن ابراهیم ۲۷۲
سیدنا محمود بن طاهر بن ابراهیم ۲۶۹
سیدنا منصور بن هوش ۲۷۲
سیدنا مؤید الدین شیرازی ۲۷۲
سید نور حسین شاه بخاری ۳۱۶
سید وارث علی شاه نوشاهی جالندری ۳۸۲
سید ولایت علی ۳۴۲
سیدی لال ۱۲
سیف الهادی ۱۱۸
سیف ظفرنو بهاری (بوبهاری) ۳۴۱
سیوطی (رک : جلال الدین سیوطی) ۵۰ ، ۱۰۴ ، ۲۸۵

ش

شاذلیه (سلسلهٔ —) ۳۰۹
شاطبی ۳۱۰
شاعر پهلوی (رک : سید آغا حسین ارسطو جاهی) ۱۱
شاگرد (رک : نظام الدین محمد هادی خان الصفوی) ۱۱۰
شاه ۱۴۸
شاه آبادی ۱۷۹
شاه ابوالمظفر شاه عباس الحسینی الموسوی (رک: شاه عباس بزرگ) ۶۱
شاه ابوالمعالی لاهوری ۹۲
شاه احمد سعید ۱۷۴
شاه احمد سعید المجددی ۱۷۸
شاه ارزانی ۲۸۱
شاه اسماعیل دهلوی ۳۲۷
شاه اسماعیل شهید ۲۴۲
شاه اسماعیل شهید ثانی دهلوی ۱۱۴
شاه اسماعیل صفوی ۱۶
شاه اشرف علی التانوی ۲۲۴
شاه اکبر ۲۳۰
شاه بدخشی ۲
شاه برهان الدین برهانپوری ۱۳۵
شاه پادشاه در درانی ۳۱۳
شاه جهان ۱۳۱
شاه جهان پادشاه ۱۸۸ ، ۲۴۸ ، ۳۰۷ ، ۳۱۲
شاه حسن عطا ۱۰۵

Marfat.com

شاه حسین راشدی (رک : میاں شاه حسین راشدی) ٥٢
شاه خوب الله الہ آبادی (رک : محمد یحیی) ١٩٠
شاه عبدالحق محدث دهلوی ٢١٥ ، ٣٢٨
شاه عنایت شهید ٤٠
شاهد مسرور گل کیانی ١٨١
شاه دین بن غلام محمد شاه ١٨٢ ، ١٨٣
شاه رکن عالم (رک : شیخ بهاء الحق زکریا ملتانی) ١٢
شاه رکن عالم رکن الدین ابوالفتح فیض الله محمد ١٩٤
شاه رکن عالم ملتانی ١٣٤
شاهزاده عزیز الدین
شاه شرف الدین پانی پتی بوعلی قلندر (رک : بوعلی قلندر) ٣١٨
شاه شرف الدین یحیی منیری ١٩١
شاه شمس تبریزی ملتانی (رک : شاه شمس شکرریز سبزواری) ١١١
شاه شمس شکرریز سبزواری ١١١
شاه صغیر احمد ١٧٢
شاه طهماسب بهادر خان صفوی الحسنی الحسینی ٢٨٦
شاه عالم ٩٥ ، ٢١٧ ، ٢٥٨
شاه عالم پادشاه غازی ابوالمظفر جلال الدین ١٢٣
شاه عالم پادشاه مغول ١٨٨
شاه عباس ١٢٢
شاه عباس بزرگ ٦١ ، ١٤٦
شاه عباس صفوی ٢٦٥
شاه عبدالعزیز دهلوی ٢٤٢ ، ٢٨٦
شاه عبدالقادر رائپوری ١٨٣
شاه عبداللطیف (رک : شاه عبداللطیف بهتائی) ٥٤ ، ٤٢ ، ٤٩ ، ٥٣
شاه عطا محمد سعید بن خلیفه ١٧٤
شاه عنایت قادری قصوری ١٣٦
شاه عیسی ٥٩
شاه غلام جیلانی رهتکی ١٩٠
شاه غلام علی دهلوی ٩٦ ، ٩٧
شاه غلام ولد سید ابراهیم ١٩٨
شاه فضل الله برهانپوری ١٣٥
شاه قادر برهنه شمشیر ١١١
شاه گردیز (رک : شاه یوسف گردیزی) ٨
شاه مبارک غوری ١٥٤
شاه محمد اسمعیل شهید مهمی ١٩٠ ، ١٩١
شاه محمد افضل الہ آبادی ١٩٠
شاه محمد خاموش ٢٣٠
شاه محمد رمضان شهید ١٩٠
شاه محمد غوث بن سید حسن القادری ٣٢٦
شاه محمد غوث پشاوری لاهوری ابن سید حسن قادری ١٩١ ، ٣٢٤ ، ٣٢٥ ، ٣٢٦ ، ٣٢٧
شاه محمد قریشی ١٠٤
شاه محمد معصوم ٣٠٤
شاه محمد مغفوری قنوجی ٣١٤
شاه محمد وارث جیلانی ١٢١
شاه مراد ١٠٧
شاه معصوم نقشبندی مجددی ٩٩
شاه میرانجی شمس العشاق ١٩٦
شاهنشاه آریا مهر (اعلیحضرت همایون محمد رضا شاه پهلوی) ١١ ، ٩٤ ، ١٣٢ ، ٣٠٧
شاهنشاه اکبر پادشاه ٢٤٧
شاه نقشبند (رک : خواجه بهاء الدین نقشبند) ٧٥
شاه نصرالله نصرتی ١٩٠
شاه نور حسین کیمبل پوری ٣٢٤
شاه ولی الله دهلوی ٢٨٦
شاه ولی الله محدث دهلوی ٣٨ ، ٣٠٦
شاهی ٢٨٤
شاهی سبزواری ١٨٤
شاه یوسف گردیزی (رک : شاه گردیز) ١٢

Marfat.com

شایق (رک : حافظ الهی بخش شایق) ٦٩
شجاع ناموس (دکتر — ، رک : محمد شجاع ناموس) ٨٩
شرافت نوشاهی (رک : سید شریف احمد شرافت نوشاهی) ٨٣ ، ٣١٢
شرف الدین بن حافظ نور محمد ١١١
شرف الدین جعفر بن محمد ٢٧٢
شریف ٢٣٤
شریف احمد شرافت نوشاهی (رک : شرافت نوشاهی) ٨٣ ، ٨٧
شریف الدین ٣٩
شریف ولد داود میر بن یوسف میر ٢١١
شعور (رک : دیوان شعور) ٧٩
شفیع بن محمد صالح یزدی ٢٣٤
شفیق الرحمن نوشاهی (سید —) ٧٩
شکیل احمد ٢٨٠
شکفته (خانم دکتر —) ٢٩٩
شمس الدین ١٥٧ ، ١٨٣ ، ٢٠٩
شمس الدین ابو ثابت الدیلمی ١١١
شمس الدین بن زین الدین ٢٤١
شمس الدین ابو عبدالله بن محمد بن شیخ زین الدین عبدالواحد (رک : ابن الهمام) ٢١١
شمس الدین احمد بن مولانا صدر الدین ١٣٤
شمس الدین (رک : اخلاص) ١٥٣
شمس الدین بن بدر الدین ١٥٦
شمس الدین بن یحیی الله هیجانی اسیری ٩٨
شمس الدین سمرقندی ٢٥٥
شمس الدین شکارپوری ١٦٣
شمس الدین عصار تبریزی ١٨٦
شمس الدین گیلانی (سید —) ١٩ ، ٢٠
شمس العلما داود پوتا ٤٣
شمس تبریز (تبریزی) ٦ ، ١٢ ، ٢٣٧
شمس تبریز (تبریزی) (رک : شمس سبزواری ، شاه شمس تبریز) ١٢ ، ٢٨٣
شمس سبزواری (رک : شمس تبریز) ١٢
شهاب الدین ١٠
شهاب الدین ابی حفص عمر بن محمد سهروردی ٢٣٥
شهاب الدین احمد بن ابراهیم بن غلان المکی الشافعی) ٦٦
شهاب الدین احمد بن الحجر الهیثمی ٥
شهاب الدین احمد بن حجر المکی الشافعی ٢٥١
شهاب الدین شیخ فتح محمد ٢٨٢
شهاب الدین ناگوری ٢٨١
شهاب شمس دولت آبادی ٨٤
شهباز ١٠٧ ، ٣٢١
شهباز قلندر ٣٦
شهبانو فرح پهلوی (علیا حضرت —) ١١ ، ٩٤
شهوار رشید (خانم —) ٢٣٧
شهید (رک : سرغازی) ٩٦
شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی ٣٢٥
شیخ احمد ولد شیخ محمد امین ابن محمد فیض‌الله ٣٤٦
شیرانی ١٠٣
شیر محمد (رک : قاضی مقدم رای) ١٨
شیر محمد (مولانا —) ٢٠٣
شیر محمد (حافظ —) ٢٩٦
شیر محمد بن شیخ محمد قریشی ٢١٣ ، ٢٩١
شیر محمد نظامانی (حاج —) ٥٤
شیخ آدم بنوری (رک : سید آدم بنوری) ١٣٦
شیخ ابن عربی ٢٥١
شیخ ابوالحسن ولد شیخ امام الدین ابن شیخ جهنیو ١٩٠
شیخ ابوالفضل ١٦ ، ١٨
شیخ ابوالنجیب عبدالقاهر ١٦٣
شیخ ابو بکر ابن اسحاق محمد بن ابراهیم البخاری ١٦٤

Marfat.com

شیخ ابی بکرا بن شیخ محمد الملا الحنفی ١٧٥
شیخ ابی جعفر طوسی ٤
شیخ احمد ٧٠ ، ٨٦ ، ١٥٤ ، ١٩٦
شیخ احمد بن شیخ فتح محمد ابن شیخ یوسف ٦٩
شیخ احمد مجدد الف ثانی ١٧٦
شیخ احمد القشاشی ١٣٣
شیخ احمد بن حافظ یونس بن عبدالله الصوابی ٢٤٠
شیخ احمد رومی ١٧٧
شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی ٧٥ ، ٧٧ ، ٩٦ ، ١٧٦ ، ١٩٩
شیخ احمد علی خان سندیلوی ٨٨
شیخ احمد فاروق ٨٥
شیخ الاسلام العثمانی ٢٤٥
شیخ الاسلام ابن علامه تفتا زانی ٤٠
شیخ الاسلام احمد الغزالی (رک : امام غزالی) ٢٨٣
شیخ الله یار ٨١
شیخ المکی (رک : فقیر خاکی) ٢٣٠
شیخ الهداد ١٦٤
شیخ الهدیا ابن شیخ بولاقی (رک : قریشی) ١٤٢
شیخ امام الدین ١٩٧
شیخ امام علی صوفی قریشی ٣١٨
شیخ بابو ٢٠١
شیخ برهان الدین برهانپوری ٥٨
شیخ بهاء الحق ٢٠
شیخ بهاء الحق زکریا ملتانی (رک : شاه رکن عالم) ١٢
شیخ بهاء الدین ٧٧
شیخ بهاء الدین زکریا ملتانی ١٣٤ ، ٢٣٦
شیخ بهاء الدین محمد عاملی ١٤ ، ٤٠ ، ٢٣٤
شیخ بهاء الدین نقشبند (رک : شاه نقشبند) ٩٥
شیخ بهادر علی فیض آبادی ١١٨
شیخ بهائی (رک : محمد بهاء الدین عاملی) ٤ ، ٢٦٩
شیخ پیر محمد بهانوی ٢٨٢
شیخ تاج الدین مقدسی (رک : شیخ علی محلی) ٢٤٨
شیخ جان محمد لاهوری ١٣٦
شیخ جلال تهانی سری ١٣٦
شیخ جیون (معلم اورنگ زیب) ٣٦
شیخ چنن قادری لاهوری ٨٣
شیخ حافظ ابو عیسی محمد بن عیسی بن سورة الترمذی ٣٤٢
شیخ حامد قاری ٩٦
شیخ حبیب شرق پوری ٣٤٥
شیخ حسن بن داود الحلی ٧٦
شیخ حسنعلی ٢٠
شیخ حسین خوارزمی ١١٥
شیخ خواجه محمد عابد سنامی ١٦٢
شیخ خود حسین بن عبدالله بن محمد (محمله بن عبدالله عبدالله الخطیب بن محمد) ٢٥١
شیخ خیرالله ٢٠٨
شیخ داود بندگی ٢٦٠
شیخ داود کرمانی شیر گداهی ١٣٥
شیخ رکن الدین ٧٧
شیخ رکن الدین علاء الله البیابانکی السمنانی ١٥٥
شیخ سعدی ٥١
شیخ شرف الدین احمد یحیی منیری ٣٠ ، ٢١٧
شیخ شرف العبیدی ١٨٣
شیخ شهاب ٢٨٣
شیخ شهاب الدین سهروردی ٩٥
شیخ صابر صاحب (رک : میاں صاحب) ١٥٢ ، ١٥٣
شیخ صدر الدین خلیفه امیر سید علی همدانی ٣١٥
شیخ صدر الدین ملتانی ١٢
شیخ صفی الدین ارد بیلی ١٢٩

Marfat.com

شیخ عبدالاحد ۱۱۵
شیخ عبدالجلیل ۳٤٥
شیخ عبدالحق ۱٦۰
شیخ عبدالحق بن سیف الدین الدهلوی البخاری (رک : شیخ عبدالحق دهلوی) ۱٤۳ ، ۲۱۷
شیخ عبدالحق دهلوی ٦ ، ۱۱۹ ، ۱٦٥ ، ۱۹۱
شیخ عبدالحق محدث دهلوی ۱٦ ، ۱۷۳ ، ۲٤۷ ، ۲٤۸
شیخ عبدالحکیم ۳٤٦
شیخ عبدالرحمن ۲۱۷ ، ۳۱٤
شیح عبدالرحمن چشتی العلوی الدهنتیوی ۸
شیخ عبدالرحمن عرب زاده ٤۸
شیخ عبدالرشید ۱۳۲
شیخ عبدالرضا معینی ۲٥۸
شیخ عبدالقادر ۳۸ ، ۲٥۱
شیخ عبدالقادر جرجانی ۲۰۲
شیخ عبدالقادر جیلانی (گیلانی) ۹۲ ، ۹٥ ، ۲۲٦ ، ۳۰٦ ، ۳۱۸ ، ۳۱۹ ، ۳۲٦
شیخ عبدالکریم الجیلی (رک : شاهدی محمودی) ۱۹٦
شیخ عبداللطیف بن عبدالله الکبیر ۱٥۲
شیخ عبدالله یافعی ۱۷٦
شیخ عبدالمنعم ۳۳٥
شیخ عزیز الله (حاج —) ۲٤٥
شیخ عطار ۲۹ ، ٤٥ ، ۲۳۷ ، ۲٥۲
شیخ عطار نیشا بوری (رک : شیخ فرید الدین عطار نیشابوری) ٥۰ ، ٥۳
شیخ علی محلی (رک : شیخ تاج الدین مقد سی) ۲٤۸
شیخ عمر باستانی ۲۲۲
شیخ عیسی الصوفی ۳٤۷
شیخ غلام علی ۲٥۷
شیخ فرید الدین عطار نیشا بوری (رک : شیخ عطار) ۳ ، ٤٤ ، ۱۰۰ ، ۱۲٤ ، ۲۷٦
شیخ فرید الدین گنج شکر ٥۹
شیخ فرید مسعود گنج شکر اجودهنی ۱۷٦
شیخ فصیح بن عبدالکریم البسطامی ۱۱۰
شیخ فقیر الله نوشاهی ۸۳
شیخ فقیه زاهد مسعود بن محمود بن یوسف سمر قندی ۱۷۹
شیخ فیروز عثمانی ۲۸۹
شیخ فیض فیاضی ۹۹
شیخ قاسم ۳٤٦
شیخ قطب بهلی برهان پوری (سید —) ۲٦۸
شیخ کرم علی ولد شیخ عظیم‌الله
شیخ کلیم الله بن نور الله شاه جهان آبادی ۱٦۲
شیخ کلیم الله جهان آبادی ۱٦۲
شیخ لدها ۳۲۷
شیخ لطف الله الهندی اللاهوری ۱۰۹
شیخ مبارک علی ۲٥۷
شیخ محب الله اله آبادی ۱۹۱
شیخ محبت الله اله آبادی ۱۳٦
شیخ محدث دهلوی ۲۳۱
شیخ محمد اشرف لاهوری ۱۳٤
شیخ محمد اقبال (رک : مجموعهٔ شیخ محمد اقبال) ۱۰۳
شیخ محمد الانصاری ۲٤۳
شیخ محمد امین (رک : شیخ احمد) ۳٤٦
شیخ محمد باقر بن شرف الدین العباسی اللاهوری ۹٦
شیخ محمد بن احمد المشتهربه حلاج احسن ۱۸٥
شیخ محمد بن صدر الطریقه شیخ یحیی ۱۱۱
شیخ محمد بن عربی ۱٥۰
شیخ محمد بهاء الدین عاملی ٤
شیخ محمد جمالی ۱٤٥
شیخ محمد حامد لاهوری ۱۳٦
شیح محمد حسین خراسانی ۳٥
شیخ محمد رفیع ابن محمد اسلم العباسی ۱۳۳

Marfat.com

شیخ محمد شرقپوری ٨٤
شیخ محمد شفیع ٣٢٦
شیخ محمد صادق خراسانی ٣٥
شیخ محمد صادق شهابی ٨١
شیخ محمد طاهر سندی ٢٤٧
شیخ محمد طه نجفی ٢٥٩
شیخ محمد علی حزین ٢٨٤
شیخ محمد غوث بن سید امان الله ١٢١
شیخ محمد فاضل الدین ١٦٥
شیخ محمد قصوری ٩٦
شیخ محمد مراد لنگ نقشبندی ابن مفتی محمد طاهر کشمیری ١٣٤
شیخ محمد مسعود (حافظ —) ٢٢١
شیخ محمد یوسف بنوری ٣١
شیخ محمود چشتی ١٩٠
شیخ محمود شبستری ١٦٢ ، ٢٧٩
شیخ مجیب لاهور پوری ١٣٦
شیخ مسعود ٢٢٠
شیخ مظهر علی ٢٥٩
شیخ معز الدین ابو عبدالله السید آدم الحنفی النقشبندی ٢٥٢
شیخ نجم الدین ابو بکر بن عبدالله ٢٥٢
شیخ نجم الدین کبری ٩٦
شیخ نجم الدین محمود ١٩٧
شیخ نصیرالحق ٩٥
شیخ نظام الدین ابن عبدالشکور العمری الطانیری ١٦٣
شیخی ٢٨٣
شیخ یار محمد ولد فتح دین (رک : قانونگوی) ٣٠٨
شیخ یحیی ١١١
شیخ یوسف بن احمد المولوی ١٥٥
شیرانی (رک : مجموعه شیرانی) ١٠٣
شیر ربانی (رک : میان شیر محمد) ٣٤٤
شیعه ٤

ص

صاحب جیو ٢١٩
صاحب خان ولد هرجان ٣١٣
صاحب زاده جیو ٢٢٦
صاحب زاده چمکنی (رک : میان محمدی) ١٥٨
صاحب زاده حکیم محمد اصغر مستالوی ٦٤
صاحب زاده حمید الله (مولوی —) ٢٢
صاحب زاده صاحب ٧٥
صاحب زاده عبدالرحمن (مولوی —) ٢٢
صاحب زاده عبدالقیوم ٢٤٤
صاحب زاده صاحب مولوی غلام محیی الدین ٧٠
صاحب زاده منظور الهی نقشبندی ٧٣
صاحب زاده منظور الهی (مولانا —) ١٤١
صاحب علی (مولانا حاج چوهدری —) ٣٠٧ ، ٣٠٨
صالح محمد بن یار محمد تورانی ١١٠
صائب (رک : میرزا محمد علی صائب) ٢٥٩
صحبت خان ٢٠٨
صحرا ٢٥٩
صدر ابن رشید ابن صدر التبریزی (رک : قاضی خواجه عمید) ٢١١
صدر الدین ٧٠ ، ٢١٨
صدر الدین (مولانا —) ٧٤
صدر الدین محمد بن زبردست خان (رک : فایز) ١٠٦
صفدر حسین شاه (رک : شهید) ١٩٣
صلاح الدین ایوبی ٢٣٥
صلاح بن مبارک بخاری ١٦٤
صوبدار نبی بخش ١٢٢
صوفی العباسی ١٥٧
صوفی شمس الدین شکرریز ملتانی ١١٠
صوفی عبدالرشید ٢٨٨
صوفی محمد طفیل نقشبندی مجددی ١٣٧

Marfat.com

صوفی محمد عبداللطیف موهروی ۲۹۳
صیدی تهرانی ۱۱۹

ض

ضیاء الدین (مولانا سید —) ۲۰۹
ضیاء الدین ۲۳۹
ضیاء الدین آقا ۲۳
ضیاء الدین شاه (سید —) ۵۰
ضیاء الدین نخشبی (رک: ضیاء نخشبی، نخشبی) ۲۱، ۸۳، ۱۱٤، ۱٤۸، ۲۱۰، ۲۷۷
ضیاء الدین یوسف (فرزند جامی) ۲۸۳
ضیاء نخشبی (رک: نخشبی) ۲۱، ٤٤، ۱٤۸، ۲۱۰، ۳٤٤

ط

طارق مقصود چشتی قادری ۲۰۵
طالب علی محبوبی توکلی نقشبندی مجددی قریشی (مولانا —، رک: قاضی امام علی) ۳۱۹
طبیب کرمانی (رک: اشرف محمد بن جلال الاسلام الطبیب الکرمانی) ۱۵٤
طغرایی اصفهانی ۲٤۹
طفیل حسین شاه ۲۱۷

ظ

ظهور احمد ۱۸
ظهور علی شاه ۲۱۷
ظهوری ۲۸۵
ظهیر الدین بابر پادشاه

ع

عابد بن شیخ زاهد اسد آبادی ۱۱۵
عابد حسین شاه
عابد فاروق ۱۳
عابده خاتون بی‌بی ۲۰۵
عادل شاه ۲۱۷
عارف (رک: مولانا محمد عارف) ۱٦٦
عارف الله شاه قادری میرتهی (مولانا —) ۷۹
عارف نوشاهی (سید —) ۳۱۰
عاقل خان ۲٤۸
عاقل خان رازی ۲٦٤
عالم الدین ۲۲۹
عالمگیر ۱۵، ٦۱، ۷۵، ۹۱
عالمگیر اورنگ زیب پادشاه ۸٤
عالمگیر پادشاه ۳۱۲
عالمگیر پادشاه غازی ۲۲، ۱۲۷
عالمگیر ثانی ۱۳۵
عالمگیر غازی (رک: اورنگ زیب) ۱۰۷
عالمگیر شجاع ۲٦٤
عبادالله الصمد محمد ۱۷
عبادالله فیاض ۹
عباس بن علی المجوسی المکی ۱٤۸
عباس بیک تبتی ۱۰٦
عباس حسین شاه گردیزی (سید —) ۱، ۷، ۲۵٦، ۲٦۰
عباسیه (خاندان —) ۱۷۳
عبدالاحد بن شیخ ۱٦۳
عبدالاحد وحدت ۱٤۷
عبدالله ۳۳۸، ۳٤۷
عبدالله (فقیر —) ۲۹۵
عبدالله ۲۳٤، ۳۰۸
عبدالله (رک: ابن الحق خویشکی قصوری) ۹۹
عبدالله انصاری ۲۰۲
عبدالله بن احمد بن محمود ابن نسفی ۳۳۷
عبدالله بن احمد الازمیری ٦۵
عبدالله بن الحسین بن عبدالله العکبراوی ۱۹۵
عبدالله بن الهداد بن عثمان ۲۰۸
عبدالله بن علی ۲۷۳
عبدالله بن محمد صالح الکشمیری ۱۲۳
عبدالله بن محمد ظاهر ۲۰٦
عبدالله بن محمود الشامی (شیخ —) ۱۱۵
عبدالله بن مولانا عبدالحکیم سیالکوتی (مولانا —) ۲۰۱

Marfat.com

عبدالله جان ٢٤٢
عبدالله خویشکی قصوری ٣٤٢
عبدالله رکن الدین انصاری ١١١
عبدالله شاه ١١٥ ، ١٦٢
عبدالله شیطاری ٢٠٢
عبدالله فضل بن محمد علی ٢٤٢
عبدالله فیروز پوری (مولوی —) ٩٩
عبدالله قریشی ٦٩
عبدالله قصوری الخویشکی الچشتی (رک : خویشکی قصوری) ١٤٢
عبدالله گجراتی (مولوی —) ١٥٢
عبدالله لاهوری (مولوی —) ٧١ ، ١٩٢
عبدالله لاهوری (میان —) ٣٠٠
عبدالله لک مظاهری (رک : مظاهری) ١١ ، ١٣١
عبدالله لهوری ١٩٢
عبدالله مروارید ولد محمد عبدالمجید ٢٦٦
عبدالله معین الهروی ٢٨٧
عبدالله نو مسلم ماروارى اوجی (حاجی —) ١٧١
عبدالله نیازی ٢٠١
عبدالله واعظ ملتانی ٢٠١ ، ٣٤٧
عبدالله ولد شیخ بولاقی لاهوری ١٦
عبدالله ولد ولی محمد ٤١
عبدالله یزدی ٨٥ ، ٢٩١
عبدالباقی بن جان محمد جمجمی ٨٣ ، ٢٦٠
عبدالباقی بن حاج محمد جمجمی قادری ١٣٥
عبدالباقی بن مصطفی ٩٩
عبدالجبار ١٧٣ ، ٢٣٤
عبدالجلیل ١٦٤ ، ٣١٨
عبدالجلیل لکهنوی (سید —) ٤٠
عبدالحسین تالپر ابن میر صاحب
عبدالحفیظ سهاوی ٣٢٠
عبدالحق بن سیف الدین بن سعدالله دهلوی ١٧٥
عبدالحق بن مولانا خیر محمد (مولوی —) ٧
عبدالحق دهلوی ٣٠٩
عبدالحق سرهندی ١٢٥
عبدالحکیم ٩٧
عبدالحکیم (رک : مولانا عبدالحکیم سیالکوتی) ١٦٨
عبدالحکیم بن الشمس الدین ٩٧
عبدالحکیم لاهوری ١٥٢
عبدالحلیم خان خویدی ترین ٩
عبدالحمید ٣٢٧
عبدالحمید ٢٤٤
عبدالحمید (حکیم الحاج —) ٣٠
عبدالحمید بن شیخ حمزهٔ خوشابی ١١٥
عبدالحی ٧٥
عبدالحی حبیبی ١٤٩
عبدالخالق (مولوی —) ٣٠٥ ، ٣٠٦
عبدالرحمن ٣٤٦
عبدالرحمن ١٨٦
عبدالرحمن بن ابی بکر السیوطی ٢٣١
عبدالرحمن الصوفی ٢٣٥
عبدالرحمن محمد الکرمانی ٢٥٠
عبدالرحمن بن محمد داود ٢٥٩
عبدالرحمان چهروی (مولانا —) ١٥٦
عبدالرحمن خان (رک : میانجی) ٢٣١
عبدالرحمان سروری قادری سلطانی (مولوی —) ٣١٧
عبدالرحمان سعید الفارسی ١٠٣
عبدالرحمن سیوطی ٢٣٨
عبدالرحمن شاه (مولانا —) ٢٠٩
عبدالرحمن قاسمی (حافظ —) ٢٩٤
عبدالرحمن (رک : مسیحایی) ٢٣٤
عبدالرحمن ولد احمد جان ٢٤٠
عبدالرحمن ولد حاجی محمد روشن خان ١٧٨
عبدالرحیم ٧١ ، ١٣٤ ، ٢٣٤
عبدالرحیم (مولانا —) ٩٥ ، ٢٤٥
عبدالرحیم بن الحسینی العراقی ١٦١

Marfat.com

عبدالرحیم بن عبدالله (رک : سنا) ۲۱۱
عبدالرحیم بن عبدالحفیظ ۱۳۵
عبدالرحیم خاکسار ۳۰۹
عبدالرحیم خان ۲۴۷
عبدالرزاق بن ابی الفضل القاشانی (رک : کمال الدین) ۲۸۳
عبدالرزاق بن علی بن الحسین لاهیجی ۲۲۵
عبدالرزاق لاهیجی ۲۷۷
عبدالرسول (مولانا —) ۹۴ ، ۱۳۷ ، ۱۶۲ ، ۱۹۲
عبدالرسول صادق ۲۵۴
عبدالرسول کامرومی ۱۹۲
عبدالرسول ولد شیخ عبدالقادر ۷۵
عبدالرشید (رک : خواجه عبدالرشید ، دکتر —) ۹۳
عبدالرشید دیوان جونپوری ۲۲۵
عبدالرؤف ۴۰
عبدالرؤف مهری ملیا ۱۴۴
عبدالستار بن شهباز خان (رک : عبدی) ۲۸۸
عبدالستار توحیدی (مولوی —) ۳۱۹
عبدالستار قریشی ۲۵
عبدالسلام ۲۳۴
عبدالسلام احمد شاه (سید —) ۱۶۳ ، ۱۶۴
عبدالسلام شاه دهاکوی ۱۶۳
عبدالشکور بزمی ۲۸۵
عبدالصمد بن حافظ ۲۵۰
عبدالصمد ولد محمد ولد عمر ۱۹۲
عبدالعزیز ۲۴۰
عبدالعزیز بن احمد حامد ۱۶۵
عبدالعزیز بن احمد ملتانی ۱۶۵
عبدالعزیز بن احمد یار پرهاردی ملتانی ۱۰۰
عبدالعزیز پهلهاروی مظفرگرهی ۱۷۳
عبدالعزیز تبسم قریشی رتی (مولانا —) ۲۱۸
عبدالعزیز خوشنویس (مولانا —) ۳۲۰
عبدالعزیز (سرهنگ —) ۱۳۰
عبدالعزیز لاهوری (حاج —) ۳۴
عبدالعزیز مظفرگرهی (مولانا —) ۱۶۱
عبدالعزیز ملتانی ۱۶۵
عبدالعزیز یوسف ۲۴۷
عبدالعلی بن حسین البرجندی ۲۸۶
عبدالعلی بن محمد بن حسین ۲۴۲ ، ۲۵۳
عبدالعلیم ۲۰۰ ، ۳۰۵
عبدالغفار ۲۰۵
عبدالغفور ۶۹
عبدالغفور (مولوی —) ۱۶۴
عبدالغفور (مولانا —) ۲۰۷
عبدالغفور شهباز (مولوی —) ۱۴۰
عبدالغنی افغانی (حاج —) ۳۴
عبدالغنی بابا (رک : بابا غنی شاه) ۶۳
عبدالغنی بن شیخ عبدالکریم ۶۱
عبدالفتاح (رک : سید اشرف علی) ۳۳۵
عبدالفتاح بن سید مصطفی ۷۹
عبدالقادر الحواری المدنی ۲۴۵
عبدالقادر بن هاشم بن محمد الحسینی ۵۶
عبدالقادر بیدل (ابوالمعانی میرزا —) ۲۵۶
عبدالقادر خوشحال خان ختک (رک : خوشحال خان ختک) ۲۴۹
عبدالقادر ولد ملا محمد (رک : مجلدی) ۱۲۵
عبدالقادر ولد شیخ حسام الدین ۱۴۴
عبدالقدوس (مولوی —) ۱۵۲ ، ۱۵۳
عبدالقدوس هاشمی (مولانا —) ۱۷ ، ۱۳۲
عبدالکریم (مولوی —) ۳ ، ۲۵
عبدالکریم ۴۲ ، ۶۱ ، ۸۵
عبدالکریم بن مخدوم درویزه ۳۴۴
عبدالکریم بن فضل الدین ۱۳۴
عبدالکریم سندی بولراین (سید —) ۵۳
عبدالکریم شکار پوری ۳۶
عبدالکریم عباسی ۸۶

Marfat.com

عبدالکریم نیشابوری ٦٧
عبداللطیف ١٤٠ ، ٢٢٠
عبداللطیف بن عبدالعزیز ٢٤٧
عبداللطیف بن عبدالکبیر یزدی ٧٩
عبداللطیف بن عبدالکریم البهکری ١٧٢
عبداللطیف بن عبدالله العباسی ١٢٣
عبداللطیف دوهدرانی ٢٢٢
عبداللطیف لاهوری ١٢٥
عبداللطیف ولد مولوی غلام حیدر ١٢١
عبدالمجید بن عبدالحفیظ ٢٣٩
عبدالمجید گجراتی ٣١٥
عبدالحمید (دکتر —) ٢٨
عبدالمؤمن ١٤٨
عبدالنبی ١٣٧
عبدالنبی ابن میان سیف الله ابن میان حبیب الله ٣٣٦
عبدالنبی عثمانی شطاری (رک : عماد الدین محمد عارف) ١٦٣
عبدالواحد ٣٤٤
عبدالواحد ابراهیم فرار عالی ١٧٢
عبد لواحد سندی ٣٣
عبدالواسع ٢٦٤
عبدالواسع جبلی ١٩٤
عبدالودود بن عبدالشکور ١٦٣
عبدالوهاب ٣٣٠
عبدالوهاب الراجگیری ٩٦
عبدالوهاب بن نور محمد بن منور الکشمیری ١٤٧
عبدالوهاب شاه جیلانی (سید —) ٦٣
عبدالهادی (مولوی —) ٤٢ ، ٥٢
عبدالهادی ابن سید محمد شفیع (سید —) ٢٣٨
عبدالهادی الرقعاوی ٢٥٩
عبدی ٢٤١
عبدی (رک : عبدالستار بن شهباز خان) ٢٨٨
عبیدالله ١٤٦ ، ١٤٩
عبیدالله احرار ١٤٥
عبیدالله بن عبادالله بیک اعجاز رقم خان تلمیذ سید محمد امیر رضوی ١٨٩
عبیدالله بن مسعود بن تاج ١٤
عبیدالله بن مسعود بن تاج الشریعه ٢٢٠ ، ٣٢٨ ، ٣٣٧ ، ٣٤٤
عبیدالله خان بهادر ٣٤٦
عبیدالله سندی (مولانا —) ٣٨
عبیدالله قدسی ٢٨ ، ٢٩ ، ٣٠
عبیدالله نقشبندی البخاری (رک : خواجه پارسا) ١٦٢
عبیدالله ولد میان بدر الدین لوندی والا ١٥٣
عبیدالمؤمن محمد احسن ابن جمال الدین بن صالح الدین ١٤٤
عتیقی ١٠٣ (رک : مجموعهٔ عتیقی) ١٠٣
عثمان (کاتب)
عثمان ١٧٨
عثمان بن ابراهیم ١٦٥
عتمان بن عیسی صدیقی حنفی ٣٢٩
عثمان بن حافظ سکندر بن امین شاه ١٣
عدنی افندی المولوی ٢٨٣
عرفانی (رک : خواجه عبدالحمید عرفانی ، دکتر) ١٦٨ ، ١٦٩ ، ١٩٨
عز الدین محمود بن علی کاشانی ٩٣
عزیز الرحمن ٢٢٩
عزیز الدین محمد عالم اکبر پادشاه غازی ١٥٥
عصام الدین ٢٩
عصمت الله خان ٢٩٩
عصمت الله ولد محمد فضل ٢٣٩
عصمت الله ولد ملا صلاح الدین ٣١٣
عضد الدین (مولانا —) ١٩١
عطاء الله (حافظ —) ٧٦
عطاء الله ٢٦٤ ، ٢٦٥

Marfat.com

عطاء الله بن فضل الله (رک : جمال الحسینی) ٢٥٥ ، ٢٩٦
عطاء الله بن فضل الله ابن جمال الحسینی ٩٩
عطاء الله بن محمد الحسینی ٢٤٨
عطاء الله ولد قاضی مشرف بن قاضی ابوالمظفر ابناء قاضی سراج الدین ٢٩٥
عطاء الله ولد مولانا مشرف ٣٣٧
عطار (رک : شیخ فرید الدین عطار نیشابوری) ٦٦ ، ٨٢ ، ٩٧ ، ٢٨٤
عطار نیشابوری (رک : عطار) ٤٩ ، ٢٨٨ ، ٣٢٧
عطا محمد صاحب (مولانا —) ١٦٢
عطیه بیگم ٢٨٠
عظیم بخش ولد میان صاحب ولد میان غلام محمد ٣٠٣
علامه ابن حجر عسقلانی ٤٨
علامه ابی بکر احمد بن محمد بن مردویة الصغیر ٥١
علامه ابی محمد بن احمد الحسینی ١٤
علامه اقبال (رک : محمد اقبال) ٨٩ ، ١١٩
علامه تفتازانی ٤٠ ، ٣٣٨
علامه جلال الدین دوانی ٢٥١
علامه سیوستانی ٥٢
علامه عبدالله خویشکی قصوری ٣٤٢
علامه فاروقی ٣٤
علامه مبارک سجلماسی ٦٧
علامه محمد بن یعقوب الکلینی ٣
علامه موسی جار الله روسی ٣٨ ، ٣٩
علم الدین ٣١٧
علاء الدین آقا ٢٣
علاء الله (سید —) ١٢١
علی (ع) ١٩ ، ١٤٧ ، ١٧٣ ، ٢٨٣
علی ٣٠٨
علی آقا ٢٣
علی اصغر بن محمد حسین البفروئی الیزدی ٢٥٨
علی اصغر بن ولی محمد لکعلوی (لکیانوی) ٣٩
علی اکبر بن میرزا امیر ٧٦
علی الشهر بانی الحسن الزندی ١١٦
علی الکمالی مقتدا انجی زاده ١٨١
علی المرتضی (ع) ٣٢٥
علی بن ابی طالب (ع) ٣٢٩ ، ٣٤٢
علی بن احمد الغوری ١٣٤
علی بن احمد الغوری ٧٧
علی بن احمد الغوری ٢٥١
علی بن حسام الدین ٥١
علی بن حسن البیضاوی ١٦
علی بن سلطان محمد هروی قاری ١٦٣ ، ٢٥٢
علی بن سلطان محمود الهروی ١٥٢
علی بن عبدالوهاب استرابادی ٢٣٠
علی بن عثمان علی الجلابی الغزنوی الهجویری (رک : داتا گنج بخش) ٩٩
علی بن محمد ٢٧٢ ، ٢٧٤
علی بن محمد بن عبدالله النساخ الشیبانی ٦٨
علی بن محمد بن الولید ٢٧٣ ، ٢٧٨
علی بن محمد جبرتی ٢٤٧
علی بن محمود العمادی (رک : حسن بن علی بن محمود بن ضیاء الدین) ٢٨١
علی چلبی قتانی زاده ٢٨٣
علی درویش بن عثمان الشاشی زاده
علی شاه ٤٢
علی قلی واله داغستانی ٨٨ ، ٣٤
علی محمد ٢٢٠
علی محمد ولد گل محمد انصاری ٣٣٠
علی محمد اصفهانی ٢١٢
علی محمد بن محمد میر ٢٣٨
علی محمد حسین (مولوی —) ٩٦
علی محمد زکی ٣٠٣
علی مراد ولد سلطان ٤٥
عماد الدین ١٨٦

Marfat.com

عماد الدین علی الشریف القادری الاستر ابادی ٢٨٦
عماد الدین محمد عارف (رک : عبدالنبی عثمانی شطاری) ١٦٢
عماد الدین نظام الاسلام ابی حفص عمر بن محمد بن مسعود بن الحسین ١٨٩
عمر بخش بن میاں امیر بخش جیو ٢٢١
عمر بن حسین بن ابی بکر ١٢٧
عنایت الحنفی القادری قصوری لاهوری ١٠٠
عنایت الله ٢٠ ، ٢٠٨
عنایت الله شیخ البخاری (مولانا —) ١٤٨
عنایت الله کنبوه لاهوری ١٦ ، ٢٢٢
عنبرین قلم هروی ٢٣٤
عیسی (رک : باران ماه عیسی) ٨٤
عین القضاة همدانی ٩٩ ، ٢٣٨ ، ٢٨٣

غ

غزالی ٦٥ ، ٢٨٤
غزالی (رک : ملا محمود بن نظام) ١١٠
غضنفر التبریزی ١١٣
غلام احمد کاتب نوشاهی (سید —) ٨٠
غلام الله خان (مولانا —) ٣٢٠
غلام السیدین ٣٢٤
غلام بن سید محمد عابد قادری بن سید محمد غوث بن سید حسن لاهوری ٣٢٦
غلام پیر دستگیر هاشمی نقشبندی قصوری ٣٤١
غلام جیلانی ١٤٥ ، ٢٤٦
غلام جیلانی برق (دکتر —) ١١٣
غلام جیلانی پیشاوری ٣٢٨ ، ٣٣٠
غلام جیلانی مفتی (مولانا —) ٢٤٤
غلام حبیب (حافظ —) ٢٩٤
غلام حسن ١٧٧
غلام حسن خلف میاں سلطان محمد ٢٠٩
غلام حسن ملتانی ١٧
غلام حسن نامی ٦٩
غلام حسین (حاجی —) ٤٨
غلام حسین ٨٢ ، ١٩٥ ، ٢١٦
غلام حسین رحافظ —) ١٢٤
غلام حسین خان طباطبایی (سید —) ٣
غلام حسین رفاعی (مولانا سید —) ٤١
غلام حسین سیالکوتی ٢٢٣
غلام حسین شاه (سید —) ٩٤
غلام حسین فرگام ٢٤٦
غلام حسین ولد صدر الدین ٨٢
غلام حسین ولد مولوی محمد حیات ١٢٦
غلام حسین هالیی سندی (حاجی —) ٤٨
غلام دستگیر (رک : مولانا غلام محیی الدین قصوری) ٩٩
غلام دستگیر نامی (مولانا —) ١٦٨ ، ١٧٠
غلام دستگیر قصوری حنفی هاشمی (مولانا —) ٩٤ ، ٩٩ ، ١٤٠
غلام ربانی (مولانا —) ٢٩٥
غلام ربانی (مولانا حاج —) ٣٠٨
غلام ربانی اگرو ٣٦
غلام ربانی عزیز ١١٤
غلام رسول ٨١
غلام رسول بن محمد رمضان ٥٧
غلام رسول بن مولوی حسن القصوری ٣٤٦
غلام رسول خان (حافظ —) ٩
غلام رسول شاه ١٠٢
غلام رسول قصوری (مولوی —) ١٣٣
غلام رسول مرید محمد شهریار ٢٥١
غلام سرور (دکتر —) ١٩
غلام شاه ٣٣٠
غلام شاه شهبازی (رک : محمد حسن) ١٣٨
غلام عثمان ٩
غلام علی ٢٠١
غلام علی آلانا (دکتر —) ٥٩
غلام علی بلگرامی ٢٩

Marfat.com

غلام علی بن غلام احمد ۱۹۵
غلام علی دهلوی (رک: شاه غلام علی دهلوی) ۹۷
غلام علی شاه ۱۴۸ ، ۱۶۰
غلام علی لاهوری (فقیر حافظ —) ۴۸
غلام خانی ۱۰۷
غلام قادر ۳۳۳
غلام قادر بن عبدالله (سید —) ۸۵
غلام قادر بن میان عبدالله ۸۲ ، ۸۳
غلام قادر نوشاهی ۸۲ ، ۸۳
غلام محمد ۵۵ ، ۶۶
غلام محمد (مولوی —) ۱۳۶
غلام محمد (حافظ —) ۱۴۳
غلام محمد اوحدی ۵
غلام محمد جهنگهوی شکار پوری ۱۶۳
غلام محمد خطیب چیچه وطنی لائلپوری (مولانا —) ۱۶۲
غلام محمد دهکوی (مولانا —) ۱۵۴
غلام محمد شاه گداهالایی (سید —) ۵۰
غلام محمد نذر صابری ۱۱۴
غلام محمد ولد بلوچ خان ذات لنگاه ۱۲۵
غلام علی ولد عبدالمجید شهید ۳۱۹
غلام محمود ۷۱
غلام محیی الدین ۹۷ ، ۲۳۸
غلام محیی الدین (صاحبزاده مولوی —) ۷۰
غلام محیی الدین (مولانا —) ۶۹ ، ۷۲ ، ۱۵۳
غلام محیی الدین بن شرف الدین محمد قادری حجروی ۱۲۴
غلام محیی الدین بوتی شاه لودهیانوی ۸۸
غلام محیی الدین چشتی (سید —) ۱۰۹
غلام محیی الدین شاه صدرالمدرسین (سید —) ۱۰۸
غلام محیی الدین شاه قصوری (مولانا —) ۹۴
غلام محیی الدین قادری (فقیر —) ۸۵
غلام محیی الدین قصوری (سید ، رک: غلام دستگیر قصوری) ۸۴ ، ۹۶ ، ۹۸ ، ۹۹ ، ۱۳۳ ، ۱۳۶ ، ۱۷۷
غلام محیی الدین نبیرهٔ نوشه گنج بخش ۸۱
غلام محیی الدین ولد شاه قلی ۲۲۱
غلام مرتضی (مولوی —) ۱۶۷
غلام مصطفی (حافظ —) ۱۷۲
غلام مصطفی ابن محمد صالح پسروری ۷۶
غلام مصطفی قادری چشتی ابن شاه حافظ محمد عثمان قادری اللاهوری الدهلوی ۱۵۵
غلام مصطفی قاسمی سندی (مولانا —) ۳۷ ، ۳۸ ، ۴۱ ، ۴۵ ، ۴۷ ، ۵۳ ، ۵۸
غلام معین الدین عبدالله خلیفهٔ خویشکی قصوری ۹۹
غلام مولی واسطی ۱۰۷
غلام میران شاه گیلانی مخدوم الملک (سید —) ۱۲۲
غلام نبیؐ ، ۶۵ ، ۶۷ ، ۹۶
غنی کشمیری ۱۹۲
غنیمت کنجاهی ۲۸۴ ، ۳۱۲
غوث اعظم ۳۲۴ ، ۳۲۵
غوث اعظم جیلانی ۲۸۸
غوث اعظم چهوروی ۲۰۵
غوث بخش ۱۵
غوث بهاء الحق ملتانی ۱۹۴
غیاث الدین محمود الحسینی ۱۸۵
غیرت حیات خان (سردار —) ۳۱۶

ف

فاروق شاه بنوری (سید —) ۱۴۹
فاضل شاه ۲۲۲
فاطمة الزهرا (ع) ۲۰۵
فاطمه خانم دختر عبدالعلی خان ادیب الملک ۱۲۵
فایز (رک: صدر الدین محمد بن زبردست خان) ۱۰۶

Marfat.com

فتح الله (رک : آخند ملا محمد علی تبریزی) ٢٥٨
فتح خان ٧٥
فتح علی خان سلطان زمان ٦٣
فتح علی شاه قاجار ٣٢٨
فتح محمد (مولوی —) ١١١
فتح محمد بن عین‌العرفاء ١٧٤
فتح محمد عبدالعزیز حسنی الحسینی ١٩٤
فتح محمد مندی برهانپوری ٥٢
فخر الدین ١٩٣ ، ٢٢١
فخر الدین (سید —) ٣٨
فخر الدین اورنگ آبادی (مولانا —) ١٤١
فخر الدین پاشا غازی ٢٤٥
فخر الدین دهلوی (مولانا —) ١٤٤
فخر الدین رازی ١٧٣
فخر الدین عراق ٨٥
فخر الدین علی ٢٣٤
فخر الدین نظامی ١٤٤
فدا حسین شاه (سید —) ٣١٦
فدا محمد ٢٤٤
فرخ بخش ٣٤١
فرخ سیر پادشاه عالمگیر ثانی (پادشاه غازی‌مفول) ١٦ ، ٧٦ ، ٨٧ ، ١٨٨
فرخ محمود ٣٠٢
فرد گجراتی ٨٢ ، ٨٤
فرزانه ٣٤
فرشته (رک : محمد قاسم هندو شاه) ٣٦
فرید شکر گنج (رک : خواجه فرید الدین گنج شکر) ٨٧
فریدون ٤٧
فریدون زمان (رک : محمد شجاع ناموس) ٨٩
فطرت ٢٥٩
فصیح الدین رنج مهر تهر ١٠٧
فضل احمد ١٥٧
فضل احمد قریشی ٧٠
فضل الدین (مولانا —) ٦٩ ، ١٦٧ ، ٢٢١
فضل الدین فرزند مولانا احمد دین ٦٨
فضل الدین محمد الحسینی ٢٥٠
فضل الله ١٥ ، ١٣٦ ، ٣٤٥
فضل الله فاروقی ٢٨
فضل الله فاروقی (مولانا —) ٢٨٠
فضل الهی ١٢٦
فضل بن علی بن محسن ٢٦٨
فضل حق (مولانا —) ١٢٥
فضل حق (مولوی —) ٣٠٤ ، ٣٠٥
فضل حق خیر آبادی ١٥٧
فضل حسین قریشی ١٢٩
فضل علی خواجه محمد افضل ١٧٧
فضل کریم (حاجی —) ٢٩٥
فقیر الدین ٨٢
فقیر الله بن عبدالرحمن بن شمس الدین شکار پوری (مولانا —) ١٦٣
فقیر الله نوشاهی برقندازی ٣١٢
فقیر الله یار خان ١١٩
فقیر خاکی (رک : شیخ المکی) ٢٣٠
فقیر عمر ١٧
فقیر قادر بخش ١١٨
فقیر قل احمد نوشاهی ٨٠
فقیر محمد ٣٠١
فقیر محمد ببرکی واله ٢١٧
فقیر محمد حسن ٣٢٣
فقیر محمد مراد ١٨٦
فقیر میرزا ٢٢٢
فقیر ولد بازید عرف آوان ٢٠٢
فقیر ولی ملوک الشاه الصدیقی ١٧٨
فیروز آبادی ٢٨٧
فیروز الدین رازی (پرفسور —) ٣٣٨ ، ٣٣٩
فیروز صوفی الشکاری اکبر آبادی ابن جهانگیر (فقیر —) ١٦٣

Marfat.com

فیروز عثمان (شیخ —) ۲۸۹
فیروز محمد بن ابراهیم بن معین الدین (مولانا —) ۱٦۱
فیض احمد بن عبدالحمید ۲٤۱
فیض الدین شیخ عبدالسلام ۲۵۱
فیض الله ۲۲٦ ، ۲۳۹
فیض الله ولد محمد اسحاق (رک : خواجه) ۱۹٤
فیض علی شاه وهب الله ۳٤۵
فیض محمد بن حفیظ ۳۰۳
فیض بخش ۱۸٦
فیض بخش بن نعیم ۱۵٤
فیض محیی الدین ۱٤٤
فیضی ٤ ، ۱٤۷ ، ۲۵۹
فیلشاه بن الملک المعظم سیف الدین رستم بن دباج ۹۵

ق

قابل ۲۱
قادر بخش (فقیر —) ۱۱۸
قادر بخش (مولوی —) ۳۰٤
قادریه ۳۰۹
قاری محمد الطاف ربانی ۱۷۰
قاری محمد امین (مولانا —) ۱۲۷
قاسم اکبر آبادی ۲۵٤
قاسم دیوانه ۲۵۹
قاسم شاه (سید —) ۲۰۱
قاسم شاه جنی ۹٤
قاسم قادری ۲۸۵
قاضی ابو بکر بن احمد بن عمر الحضاف البغدادی ۳۳۷
قاضی امام علی ۳۱۹
قاضی انوار الحق (مولانا —) ۱۱۷
قاضی بختیار علی وزیر آبادی ۱۲۹
قاضی بیضاوی ۷۷
قاضی ثناء الله پانی پتی ۱۷۸ ، ۳۰٦
قاضی جیون ٦
قاضی حمد الله ۳۳۵
قاضی حمید الدین ناگوری ۲۰۷ ، ۳٤۷
قاضی سناء الله پانی پتی (رک : قاضی ثناء الله پانی پتی) ۱٦۲
قاضی عبدالقیوم ۳۱٦
قاضی عبدالله بن عمر بیضاوی ۲٤۷
قاضی عبدالنبی کوکب ۱۰۲ ، ۱۳۰
قاضی علی بن شمس الدین ۱۵۰
قاضی فتح رسول ۵٦
قاضی فتح رسول بن قاضی فتح محمد ۵۵
قاضی فتح محمد ۵۲
قاضی فتح محمد نظامانی ۵۵ ، ۵٦
قاضی قطب ۸٤
قاضی محمد اسحاق ۲٤۳ ، ۲٤۵
قاضی محمد اکرم نصر پوری سندی ٤۱
قاضی محمد زاهد الحسینی ۱۱۵
قاضی محمد عادل شاه ۷٤
قاضی محمد فضلی ۲۳۷
قاضی محمود تهتوی (علامه —) ۳۸
قاضی مقدم رای شیر محمد ۱۸
قاضی میر حسین یزدی ۲۵۰
قاضی نعمان ۲٦۹ ، ۲۷۰ ، ۲۷٤
قاضی نعمان بن محمد (سید —) ۲٦۸ ، ۲۷۱
قاضی نور الله شوشتری ۵۹
قاضی نور حسین ۳۰۵
قاضی نور محمد ۲٦ ، ۱۷۹
قاضی هزاروی ۷۸
قانونگو ۳۰۸
قائد اعظم محمد علی جناح ۲٤۵
قدیر امام علی ۱۷۷
قربان علی شیدا ۲۵۹
قطب الدین مدین ۲۸۳
قطب ابی مدین ۲۸۳

Marfat.com

قطب الدین احمد الحافظ الهروی ٧١
قطب الدین ایبک ١٢٥
قطب الدین بختیار کاکی ١٦٤
قطب الدین رازی ١٥٤
قطب الدین شیرازی (رک : محمود) ٩٥
قطب الدین محمد شاه غازی ٩
قطب الدین محیی للی (رک : قطب بن یحیی للی ولی فی الله) ٧٥
قطب الدین نوهٔ شیخ رحمکار کاکا صاحب ٢٤٩
قطب الدین ولد محمد علی ٢٠١
قطب بن یحیی للی ولی فی الله ٧٥
قل احمد ٨١ ، ٨٢ ، ٨٣ ، ٨٤ ، ٨٥
قلندر شاه ولد سید محمد شاه ١٢١
قلندر شهباز (رک : شهباز قلندر) ٣٨
قلندر علی الحسینی صمدانی ٣٤٧
قلندریه ٣٠٩
قلیج ٤٧
قلی خان (نواب درگاه —) ١٩٤
قمر الدین ٢٠٧
قمر الدین احمد بن فتح الدین بن موج دین بن محمد حنیف بن الهداد بهتی ٢٢١
قمر الدین چکرالوی (مولانا —) ٣٠٦
قوام الدین الافغانی ١٥١
قوام الدین مسعود بن کمال الدین کرمانی ١٤٧
قیام الدین آخون زاده (ملا —) ٢٠٣

ک

کاشف الاسرار قزوینی ٢٥٨
کاشفی ١١٩
کاظمی ٢٨٣
کامره ٣٣٢
کاهته ماتهر (قوم —)
کاهنجی (قوم کاهته ماتهر) ١٠٦
کرار علی خان ٦٥
کربلا هیت کرکانی قمی ٩٣
کرم ٢١١
کرم الله بن علاء الدین فیروز پوری ٧٦
کرم الهی ١٩٥
کرم الهی نوشاهی ٨٠
کرمانی (رک : نصرالله بن محمد بن جمال‌الادوی) ١٩٢
کریم داد بن عبدالله ٢٦٢
کشفی (رک : محمد صالح) ١٧
کلا باذی ٦٧
کلان المفتی (رک : محمد بن بابا) ٣١١ ، ٣٢١
کلب امیرالمؤمنین صدر الدین (رک : فایز) ١٠٦
کلیم الله (رک : رهتاس) ١١٦
کلیم الله جهان آبادی ١٧٨
کمال الحسنین ٣٢٤
کمال الدین اسهالی (علامه —) ١٤٥
کمال الدین عبدالرزاق بن ابی الفضل القاشانی ٢٨٢
کمال الدین فخر الدین جهرمی ٢٨٧
کمال اسماعیل اصفهانی ١٩٤
کنجاهی (رک : غنیمت کنجاهی) ١٠٧
کوثر (رک : محمد انعام الحق کوثر) ٢٣ ، ٢٤
کوکل تاش خان ٢٨٩
کهوکهر (رک : میان محمد) ٣٢٠
کیانرا ولد رای ملتانی ٢٢٩
کیخسرودوم ١٤٦
کیدانی ١٧٨
کیفی (رک : دتار ، مجموعهٔ کیفی) ١٠٣
کیقباد ١٨١
کیکاوس زمان ٨٩

گ

گشتاسب ١٨١
گلاب رای ١٧ ، ١٨
گل احمد ٢٠١
گل احمد آخون زاده ٣٣٧

Marfat.com

گل بهار کیانی ۱۸۱
گل حسن ۳۱۷
گل محمد ۳۲۹
گل محمد پشاوری ۲۶۱
گل محمد مندی بهارپوری ۱۴۲
گمینا لعل ۲۰۸
گیلانیان ۱۹

ل

لاله جهاهو رام ۲۳۰
لاله رخ ۱۱۲
لاله لساونلول ۳
لاله نبو رام جیو ۳۰۳
لچهمن سنگه ۲۸٤
لطف الله ۲۸۹
لطف الله بن عبدالملک نیشابوری ۲٦٤
لطف علی (مولوی —) ۱۲۰
لعل بن جمال شه حجام ۱۷۲
لعل بیک ۱
لعل چند منشی ملتانی ٤
لعل شاه بخاری (مولانا سید —) ۱۹۹
لهراسب ۱۸۱
لیماغل بن بیاده بن مبارک ۲۵۰

م

مای پاک دامن (رک: مای میران) ۱۲
مای میران ۱۲
مبارک بن شمس الدین بنی اسرائیل مولوی ۷٦
مبارک شاه جیلانی (سید —) ۱۲۰
مبارک علی (سید —) ۲۸
مبارک علی شاه همدانی ۹۸ ، ۱۰۰
متوکشمیری ۲۷٦
متین دفتری (دکتر —) ۲٤۵
مجاهد مهاجر بخاری ۲٦۷
مجدد الف ثانی (رک: شیخ احمد سرهندی) ٤۱ ، ۷۵ ، ۷۷ ، ۹٦ ، ۱۷٤
مجلدی ۱۲۵
مجیب علی ۱۲٦
محب احمد بن عبدالله الطیری ۲۵٤
محب الدین عبدالشکور ۲۰۸
محب الله اله آبادی ۷۵
محب الله بهاری ۱۵۷ ، ۲٤۹
محبوب عالم (رک: مجموعهٔ محبوب عالم) ۱۰۳
محبوب علی شاه مشهدی کاظمی ۲۳۱
محبوبهٔ هاشمی ۳۰۸
محسن شیدا ۲۵۹
محمد (ص) ٤۷ ، ٦۵ ، ٦۸ ، ۹٦ ، ۳۲۵
محمد (رک: مولوی محمد علی محمد) ۲۱۲
محمد آخوند زاده ۳۳۸
محمد آصف مهاجر لاهوری (مولانا سید —) ۱٦٤
محمد ابراهیم ۸۱
محمد ابراهیم بیک تبریزی ۱۹٤
محمد ابراهیم تهتوی ۵۱
محمد ابن احمد المستوفی القزوینی ۱۷
محمد ادریس اوچی (مولانا —) ۱۲۷
محمد ادریس بت (دکتر —) ۱۹۸
محمد اسحاق ۲٤٤ ، ۲٦۷
محمد اسحق اعوان ۱٤٤
محمد اسرائیل کان الله له (مولانا —) ۷٤ ، ۷۷ ، ۷۸ ، ۱٦۰
محمد اسلم ولد شیخ جلال منور بنی اسرائیل کوکوی قادری ۱۲۳
محمد اسماعیل ۱۵۱
محمد اسماعیل خان ٤
محمد اسماعیل سراجی (مولانا —) ۱۷۱ ، ۱۷۹
محمد اسمعیل شهید ۱۳٤
محمد اسماعیل ولد شیخ عبدالعظیم ۱۹۱
محمد اشرف (رک: محمد اشرف فاروق منچری) ۸۵

Marfat.com

محمد اشرف ٢١٩
محمد اشرف بن محمد مرید الشاهدری اللاهوری ٢٤٢
محمد اشرف بن ملا غلام ١٧٦
محمد اشرف فاروقی منچری ٨١ ، ٨٣
محمد اصغر مستالوی ابن مولانا عبدالعلی مستالوی (رک : حکیم محمد اصغر مستالوی) ٦٤
محمد اعظم خان ٦
محمد اعظم شاه (سید —) ١٤١ ، ١٤٤
محمد اعظم کهرتکی ١٣٨
محمد افضل ٢٢٠ ، ٢٣٩
محمد افضل ولد شیخ محمد فضل‌الله بن شیخ غازی ٢٦١
محمد افضل ولد مولوی محمد هاشم ٢١٩
محمد اقبال (علامه دکتر شیخ —) ١٦٨
محمد اقبال مجددی ٩٤ ، ١٦٩
محمد اقبال مجددی نقشبندی (پرفسور —) ١٣٣ ، ١٣٥
محمد اقبال ملک (پرفسور —) ٢٩٤ ، ٣٠٠ ، ٣٠١ ، ٣١٣ ، ٣٢٤
محمد اکبر ١٧٦
محمد اکبر ارزانی ٢ ، ٩٦ ، ٢٨٥ ، ٢٨٦
محمد اکبر بادشاه ٢٣١
محمد اکبر بن حاجی محمد مقیم ٣٠٣
محمد اکبر حسینی بن خواجه حسینی گیسودراز ١٨٣
محمد اکبر ولد محمد اسحاق ١٤٨
محمد اکرم بن جلال الدین ٣٢٧
محمد اکرم بن ملا عبدالمومن ١٥٢
محمد اکرم شاه (اکرام ، سید ، دکتر—) ٩٢
محمد اکرم عبدالرزاق ملتانی (فقیر —) ٤
محمد اکمل ١٤٤
محمد انجاری ١٨٤
محمد الدین (رک : محمد حیات) ١٦٣
محمد الطاف ربانی (قاری —) ١٧٠
محمد القانی ١٧٩
محمد (رک : فیض العالم بن مولانا لله جیون بن سیدنا علاء الدین الفنجابی الهزاروی) ٧٧
محمد المرتضی الیمنی ١٤
محمد المیهنی ٣١٥
محمد امیر رضوی ١٨٢
محمد امین (سید —) ٩
محمد امین ابن عبید بخاری ٣١٥
محمد امین بن قل احمد نوشاهی ٨٣
محمد امین بدخشی ١٣٦
محمد امین محمد افضل سودهری ٢٥٤
محمد امین مستالی ٦٥
محمد انعام الحق کوثر (دکتر —) ٢٢ ، ٢٣ ، ٢٤
محمد اوتادالعجم ٢٦٨
محمد اورنگ زیب شاه پادشاه (رک : اورنگ زیب شاه) ٣٠
محمد ایاز ١٣٩
محمد ایوب ٥٣
محمد ایوب (مولانا —) ٩٨
محمد ایوب بن ملا یعقوب کاشغری ٢٢٢
محمد باقر (دکتر —) ٨٧ ، ٨٩
محمد باقر ٢٣٤
محمد باقر بن امیر عبدالله ٢٤٨
محمد باقر (رک : ابوالحسن حسینی شیرازی) ٢٥٣
محمد باقر بن محمد المجلسی اصفهانی ٢٥٨
محمد باقر بن شرف الدین الحسینی لاهوری (مولانا —) ٩٦
محمد باقر بن محمد تقی مجلسی ٣ ، ٤ ، ٢٥٩
محمد باقر بن میر علی ٢٣٤
محمد بخش ٢٦٥ ، ٣١٠
محمد بخشی ٨٤
محمد بشیرحسین (دکتر، میان—) ١٠٣ ، ٢٦٢ ، ٢٦٥

Marfat.com

محمد بن ابی بکر ۱۷۸
محمد بن احمد ۱۸۵
محمد بن احمد بن زاهد (مولانا —) ۱۸۲
محمد بن احمد تبریزی (رک : عماد) ۲۱۱
محمد بن احمد فراهی ۲۰۷
محمد بن اسد صدیقی دوانی ۳۳۸
محمد بن اسمعیل بن ابراهیم البخاری ٦ ، ۳۲۵
محمد بن الحسن الشیبانی ۲٤۷
محمد بن الحسین بن الفضل بن الحسین الواعظ (رک : مولانا جلال الدین اشماحی) ۲۲۰
محمد بن العثمان بن عمر البلخی ۳۳۱
محمد بن بابا (رک : کلان المفتی) ۳۱۱
محمد بن جابر ٤۱
محمد بن حسن بن علی الشارنقاشی هرامکی ۳۲۷
محمد بن خدا داد سمرقندی ۳٤٦
محمد بن خوشی محمد ۳۳۸
محمد بن زاهد ۲۳۹
محمد بن شیبانی ۱۵
محمد بن شیخ حبیب شرقپوری ۳٤۵
محمد بن شیخ محمد القرشی ۱۷۳
محمد بن صالح بن محمد (رک : کاشف الاسرار القزوینی)
محمد بن طاهر بن ابراهیم ۲۷۸
محمد بن طغلق ۲۲۱
محمد بن عبدالله الخطیب بن محمد ۲۵۱
محمد بن علی بکهری ۱٤٤
محمد بن علی بن ابراهیم استر ابادی ۲۷۵
محمد بن علی بن جمهور بالمشهد الغروی ۲۳۵
محمد بن عمر البیضاوی ۱٤
محمد بن عمر الچغمینی خوار ۲۸۱
محمد بن غلام محمد ۱۵۳ ، ۲۰۱
محمد بن فصیح بن محمد ۱٤۵
محمد بن فضل الله سرهندی ابن عارف شاه غلام نبی ۱۷۳
محمد بن قیصر ۲۸۳
محمد بن محمد باقر بن دامادالحسینی ۲۳۵
محمد بن محمد بن محمد بن جزیری (جذلی) ۳٤٤
محمد بن محمد بن محمود الحافظی البخاری ۱۷۷
محمد بن محمد بن میر باقر ۱۹٤
محمد بن محمد صادق الاسترابادی الهزار جیریبی ۱٤۳
محمد بن محمد فقیه ۳۰۸
محمد بن محمود ۳٤٦
محمد بن محمود بن اقبال الکاتب الشیرازی ۹۰
محمد بن محمود تبریزی (رک : قاضی خواجه) ۲۱۱
محمد بن موسی الطالسی ۲۵٦
محمد بن میرزا احمد ۱۲۳
محمد بن نظام الدین (رک : عصام) ۲۵۸
محمد بن یعقوب کلینی ۲۵۸
محمد بن یوسف طبیب هروی ۱۹٦ ، ۲۸۱
محمد یونس الحلبی ۹۱
محمد بهاء الدین ۱۷۸
محمد بهاء الدین عاملی (رک : شیخ بهائی) ٤
محمد بیگ ۷٦
محمد پادشاه دارا شکوه (رک : دارا شکوه) ۲۸۷
محمد پادشاه غازی ۱۲٤
محمد پیر راشد (مؤسس کتابخانهٔ پیر جهندو) ٤۹
محمد تقی (عمل —) ۵٦
محمد تقی پیشاوری ابن ملا خواجه بخش ۱۳۳
محمد تقی دانش ۲٤٦
محمد تقی دانش پژوه ۹۰
محمد تقی سیالکوتی ۲۲۱
محمد جان فرزند عبدالغفور قادری ۸۳ ، ۳۱۲
محمد جعفر محجوب (دکتر —) ۲٤٦
محمد جعفر ولد شیخ شرف الدین حسین ۲۵٦
محمد جلال جلالی شاهی ۹۵
محمد جمیل ۱۱۱
محمد جی ۱۹۱ ، ۱۹۳

Marfat.com

محمد چراغ (حافظ —) ٢٢٤
محمد چراغ روشن دماغ ٢٢٦
محمد حاجی بن قاضی محمد ١١٨
محمد حبیب الله صاحب گجراتی (سید —) ٣١٨
محمد حسن (رک: ممتاز حسن، دکتر —) ٢٦
محمد حسن ٥٠
محمد حسن (رک: غلام شاه شهبازی) ١٣٨، ١٤٠
محمد حسن سنبلی ٤١
محمد حسن صحاف ٣
محمد حسن لکهر سیالکوتی ٢
محمد حسن ولد امداد علی مبارکپوری محمد حسین ١٠٧، ٢٧١
محمد حسین (سید —) ٥٥
محمد حسین آزاد (مولانا —) ١٠٣، ١٩٨
محمد حسین الرضوی الملتانی (سید —) ٤
محمد حسین الکشمیری ٢٣٤
محمد حسین بن خلف تبریزی ٤٤
محمد حسین تسبیحی ١١
محمد حسین سیالکوتی (حاجی —) ١٦٨
محمد حسین ولد محمد صدیق قریشی ٢٦٤
محمد حفیظ گیلانی لاهوری پانی پتی ١٩٠
محمد حقی ولد سید العدنه شاه (سید —) ٤٠
محمد حنیف صدیقی (حاجی —) ٥٦
محمد حیات ٢٣٨، ٢٤٧
محمد حیات (رک: درویش خان) ١٢٤
محمد حیات (رک: محمد الدین) ١٦٣
محمد حیات ربانی نوشاهی (حافظ —) ٨١
محمد حیات سیالکوتی ١٤٨
محمد حیات کهوکهر (حافظ —) ٢٠٧
محمد حیدر (سید —) ٢٦٠
محمد حیدر شاه (سید —) ٢٦٠
محمد خان ٢٩٣
محمد خورشید ٢٠٨
محمد داد ٣٩
محمد دارا شکوه ٨، ٨١، ٨٦، ٣٤٦
محمد داود (حافظ —) ١٧٩
محمد دائم بن نور الله قریشی ملتانی ١٧١
محمد درویش ٢٥٠
محمد دین کاوس الباخی ٧٠
محمد دین ولد میاں تاج محمد ابن میاں الهی بخش ١٨١
محمد راشد ٥٩
محمد رستم کیانی ١٨١
محمد رشید بن سلطان حسین الفاروقی ١٣٨
محمد رضا (مولوی —) ١٤
محمد رضا ٢٥١
محمد رضا شاه پهلوی رک: شاهنشاه آریامهر) ٢٤٥
محمد رضا عباسی نقوی ارسطو جاهی ٢٣٥
محمد رضوان (رک: جامی) ١٥٣
محمد رضوی (سید —) ٢٤٥
محمد رفیع الدین ٩٥، ٢٨١
محمد رفیق قادری (صوفی —) ٣١٦
محمد رمضان ٨١، ٨٥
محمد رمضان (مولانا —) ٢٩٩، ٣٠٠
محمد رمضان بن علی محمد ٧٠
محمد رمضان شاه گردیزی (سید —) ٧
محمد رمضان قریشی قلعه داری (رک: تبسم قریشی) ١٢٨
محمد روشن دین ١١١
محمد زاهد بن محمد اسلم الهروی ٢٠٩
محمد زمان ٥١
محمد زمان بن محمد اشرف شیرازی ٢
محمد زمان شاه پدر سید امیر شاه قادری ٣٢٧
محمد شاه پادشاه ٣٤٥
محمه زین الدین (مولانا —) ٦٩
محمد سپهدار خان بن محمد اکبر خان الدهلوی ١٧٨
محمد سعد ٩

Marfat.com

محمد سعد سراجی مرشد بابا ۱۷۹
محمد سعید ۱۱۰ ، ۲۶۱ ، ۲۸٤ ، ۳۱۳
محمد سعید (حافظ —) ۱۷۹
محمد سعید بن امام ربانی ۱۶۳
محمد سعید شاه ۲۱۷
محمد سعید ولد شیخ عبدالرزاق المهشمی القریشی ۲۱۹
محمد سلطان پوری ۲۱۳
محمد سلیمان خان ۲۲۷
محمد سمیع الله البوتهالی ۲٤۲
محمد شاه ۲۱۲ ، ۲۱۳
محمد شاه بن صدر شاه (سید —) ۲۱۲
محمد شاه بن صالح بن شیخ تاج الدین بن شیخ شمس الدین ۲۱۹ ، ۲۲۰
محمد شاه پادشاه غازی ۲۰۱
محمد شاه پادشاه مغول ۱۸۸
محمد شاه دین بن شاه جیلانی ۱۲۱
محمد شاه غازی ۹ ، ۲۳۵
محمد شاه گیلانی (سید —) ۱۲۵
محمد شاه مظفر آبادی ۲۰۱
محمد شاه نوشاهی (سید —) ۸۲
محمد شاه ولد سید پیر پیر دین شاه جیلانی ۱۲۱
محمد شاهی ۲۶۵
محمد شجاع (سید —) ۲۳٤
محمد شجاع ناموس (رک : فریدون زمان) ۸۹
محمد شرقپوری ۸٤
محمد شریف ۲۲ ، ۲۳٤
محمد شریف (مسکین —) ۲۲
محمد شریف الدین الحسینی النجفی ۷۰
محمد شریف مولانا محمد الحسینی ۳٤٤
محمد شریف ولد یونس ولد حاجی محمد علی قصوری نقشبندی ۱۳٤
محمد شفا ۲۹۱
محمد شفیع (دکتر —) ۱۸٤
محمد شفیع (مولوی —) ۲٦٤
محمد شفیع (رک : میرزا کوچک متخلص به وصال) ۱۲۳
محمد شفیع قندهاری ۳٤٦
محمد شفیق خٹک ۱۵۰
محمد شکر بن سید الحاج احمد الحفظی ۲٦٦
محمد شهزاده عالمگیر ۱۷
محمد شهر یار ۲۵۱
محمد شیرین یاینی (مولانا —) ۲۵۹
محمد صاحب (مولوی —) ۵۲
محمد صادق ۱۳٤
محمد صادق (چوهدری —) ۳۰۷
محمد صادق بن درویش محمد ۳۳۷
محمد صادق بن عبدالخالق ۱۷
محمد صادق الهندی ابن شیخ احمد سرهندی ۲۳۵
محمد صادق بن حاجم الحافظ ۲۳۵
محمد صادق بن محمد کاظم الرضوی ۲۵۹
محمد صادق چشتی ۱٦۳
محمد صادق شهابی سعیدی قادری ۳۳۱
محمد صادق لکهنوی (سید —) ۵۱
محمد صادق ملک ۲۵٦
محمد صالح ۹٦
محمد صالح بن مولانا موسی سبوحی الکبروی ۳۱۵
محمد صالح تهتوی ٤۹
محمد صالح کشفی (رک : کشفی) ۱۷
محمد صالح کنبوه ۲۲۲
محمد صالح ولد خواجه باقی ۳۲۷
محمد صدیق قریشی ۳۳۳
محمد ضیاء الدین الحسینی المازندرانی ٦۱
محمد ضیاء الدین (حافظ —)
محمد طاهر بهکروالہ ۳
محمد طیب الرحمن (حافظ —) ۲۰۵
محمد طیب شاه ۲۱۷
محمد طیب شاه همدانی قصوری (مولانا سید —) ۹۷ ، ۹۸ ، ۱۳۳

Marfat.com

محمد عادل شاه (قاضی —) ٧٤
محمد عارف الهروی ١٨٦
محمد عاشور بن حاجی مرزا محمد البخاری الحسینی (حاجی —) ١٧٢
محمد عاقل ٢٢١
محمد عاقل لاهوری (مولانا —) ١٣٦
محمد عالم خوشنویس ١٢٥
محمد عباس خان القادری (رک : مهر و محمد) ٢٠٧
محمد عبدالرحمن (مولانا —) ٦٩
محمد عبداللطیف (دکتر —) ٢٦٣
محمد عبدالعظیم بن محمد حفیظ گیلانی لاهوری پانی پتی ١٩٠
محمد عبدالعلی المستالی الحنفی النقشبندی المجددی القریشی العثمانی ٦٤
محمد عبدالقادر الهزاروی (مولانا —) ٣١٤ ، ٣١٥
محمد عبدالله ٨١ ، ٢٨٤
محمد عبدالله (مولانا —) ١٦١ ، ١٦٣ ، ١٦٦
محمد عبدالله (رک : نعتی سهروردی) ٣٤٢
محمد عبدالله لاهوری ١١٤
محمد عثمان ٣٣ ، ١٤٥
محمد (رک : نصرالله بن پیخو بن راجه سلطان بن (روهرلانکاه) ٢٢٠
محمد عزیز الدین ١٣٥
محمد عزیز الدین بهاولپوری ١١٩
محمد عزیز الرحمن (رک : محمد آزاد بخت چشتی قادری) ٢٠٤
محمد عطاء الله قادری (دکتر —) ٣٢٧
محمد عطاء الرحمن ٣٠٨
محمد عظیم ٢٤٢
محمد عظیم الدین صدیقی ١٩٠
محمد علوی ٢٤٠
محمد علی ١٥
محمد علی (رک : مولانا محمد علی مکهدی) ٦٨، ٧١ ، ٧٢
محمد علی ١١٠
محمد علی ٢٣٧ ، ٢٣٩
محمد علی (سید —) ١١٨
محمد علی (سید —) ٢٤١
محمد علی اللاهیجی ٢٨٤
محمد علی بن سید علی ٢٣٩ ، ٢٤٢
محمد علی بن محمد باقر الاصفهانی ٨
محمد علی بن سید علی ٢٣٨
محمد علی بهادر ١٩٥
محمد علی خلیفه ابن بابا محمد حسین حسن آبادی ٢٥٨
محمد علی قاضی (دکتر —) ٥٨
محمد علی محمد (رک : محمد) ٢١٢
محمد علی مکهدی (مولانا —) ٦٧ ، ١١٥
محمد عمر ٧٤
محمد عمر بن قطب الدین الاندجانی ٢١٠
محمد عمیم الاحسان المجددی (سید —) ١٦١
محمد عیسی بن غلام محمد ١٧٤ ، ١٧٥
محمد غازی ٢٥٢
محمد غلام قادری ١٠٧
محمد غوث ١٣٩
محمد غوث الحسنی جیلانی اوچی (سید —) ٣١٢
محمد غوث بن سید امان الله (سید —) ١٢١
محمد فاضل (مولوی —) ١٠٩
محمد فاضل الدین (شیخ —) ١٦٥
محمد فاضل مدنی ٦٦
محمد فایق ١٣٧
محمد فضل السبحان قادری چهوروی (مولانا =) ٢٠٥
محمد فیاض النقشبندی پیشاوری ١١١
محمد فیض الله (رک : شیخ احمد) ٣٤٦
محمد قادری ٢٨٢

Marfat.com

محمد قاسم ۳۲۷
محمد قاسم (مولوی —) ۲۱۲
محمد قاسم بن میران محیی الدین ۱۸۵
محمد قاسم کمیست ۲۱
محمد قاسم ولد میان غلام رسول ۳۱٤
محمد قاسم هندو شاه (رک : فرشته) ۳٦
محمد کاظم ۲۹۱
محمد کاظم بن عبدالحکیم ۱۹٤
محمد کاظم واله (رک : دیوان واله) ۷۸
محمد کامل ملتانی ۱۷ ، ۱۸
محمد کبیر صاحب کهرل (حاجی —) ۱٦
محمد گل ۲٤۲
محمد گل آخون زاده ٤۱۳
محمد گلزار کیانی ۱۸۱
محمد لطیف بن محمود الحسینی ۱٦٦
محمد ماه صداقت کنجاهی نوشاهی ۸۱ ، ۳۱۲
محمد محسن (فقیر —) ۳۱۲
محمد محسن شاه (سید —) ۲٦۰
محمد محسن کاشانی
محمد محمدن ۸٦
محمد محمود الرحمن علوی قادری (مولانا صاحبزاده —) ۲۰۵
محمد محمود بن احمد العینی ۲۵۳
محمد مراد ۲۳٤
محمد مراد کهو کهر ٦۹
محمد مراد لاهوری ۹۱
محمد مستقیم (رک : جواهر رقم) ۱۲۵
محمد مشتاق بشیر ۳۱۷
محمد مصطفی (ص) ۳٤۳ ، ۳٤٤
محمد مصور کشمیری (فقیر —) ۸
محمد مظفر الدین کوهمروی ۳۳۲
محمد معین (دکتر —) ۲٦۳
محمد ملک امان هزاروی ۳۳٤
محمد منظور الرحمن ۲۰۵
محمد موسی ۱۷۸
محمد مؤمن حسینی طبیب ۵ ، ۱۸٦
محمد مهدی ملتانی ۱۵۵
محمد میر بخش بزدار ۲۱۵
محمد نجم الدین ۱۸
محمد نجیب بن سید غریب آغا (سید —) ۱٤۷
محمد نذیر رانجها ۳۱۰ ، ۳۱۱
محمد نصر الله خان ۲۲۳ ، ۲۲٤ ، ۲۲۵
محمد نصیر ۲٤۰ ، ۳۳٤
محمد نصیر بخاری ۲٦٦
محمد نصیر جعفر الملک الحسینی ۳٤۷
محمد نعیم (مولانا —) ۲۹۲
محمد نعیم نقشبندی ۱۳٤
محمد نواز طائر ۲٦۰
محمد نور الله احراری ۱۵۳ ، ۲۵۱
محمد واثق ۲۸۵
محمد وحید گل ۱۷۸
محمد ولی میر باقی (رک : میر محمد) ۳٤٤
محمد هاشم بن محمد قاسم الحسینی الجیلانی ۹۸
محمد هاشم تهتوی (فقیر —) ۳۷ ، ۳۹ ، ۹۵
محمد هاشم طهرانی ۲٦۵
محمد هاشم کشمی ۱۷٦
محمد همایون پادشاه غازی ۲۳۸
محمد یار ۱۰۷
محمد یار بن ملا محراب ۱۵٤
محمد یحیی (رک : شاه خوب الله الله آبادی) ۱۹۰
محمد یعقوب ۱۵
محمدی قادری ۱۸۹ (رک : مسیح الزمان هانسوی)
محمد یوسف ۲۲۱
محمد یوسف (مولانا —) ۷۵
محمد یوسف (صاحبزاده حافظ —) ۱۷۹
محمد یوسف بن عبد الله ۱۵۳
محمد یوسف (رک : ملا جهتو) ۱٦
محمد یوسف بن محمد قاسم ۲۱

Marfat.com

محمد یولداش ١٧٤
محمود ٢٦١ ، ٣٤٦
محمود الحسن شاه ٢١٧
محمود بن ابراهیم ٢٠٧
محمود بن احمد سعید ٢٦٩
محمود بن سعد الله اصفهانی ١٨٩
محمود بن طاهر ٢٧٠
محمود بن علی بن فضل ٢٦٩
محمود بنگلوری ٢٨٩
محمود بن محمد عبدالله بن عبید الله بن محمود ٢٥٥
محمود بن مسعود ٢٥٦
محمود شاه هزاروی (سید —) ٢٣١
محمود لاهوری (مولانا —) ٢٦٣
محمود (رک : قطب الدین شیرازی) ٩٥
محمود نجم آبادی (دکتر) ٩٠
محیی الدین ٢٤٧
محیی الدین قادری ١٩٦
محیی الدین محمد اورنگ زیب قادری ١٨٨
محیی الدین محمد پادشاه غازی ٢٠٠
مختار الحسن شاه ٢١٧
مختار الحسن نقشبندی ٢١٧
مختار حسن گیلانی (جیلانی) (سید —) ١٩ ، ٢٠
مخدوم آدم لنواری ٥٥
مخدوم الله بخش العباسی الکهوری ٥٩
مخدوم الملک (رک : سید غلام میران شاه گیلانی) ١٢٢
مخدوم بصیر الدین سیوانی سندی ٤٠
مخدوم جهانیان ١٢١
مخدوم جهانیان جهانگشت بخاری ١٣٥
مخدوم ریاض جهانیان تقوی بخاری ٢٠
مخدوم ضیاء الدین تهتوی ٤٨
مخدوم طالب المولی ٤٢
مخدوم عبدالواحد سندی سیوانی (رک : نعمان ثانی) ٣٨
مخدوم محمد ابراهیم ٥٦
مخدوم محمد حسینی ١٩٦
مخدوم محمد زمان ٥٥
مخدوم محمد سندی ٤٨
مخدوم محمد عابد سندی سیوانی ٤٠
مخدوم محمد معین تهتوی ٣٨ ، ٤٨ ، ٤٩
مخدوم محمد هاشم تهتوی سندی بتواری ٣٨ ، ٣٩ ، ٤٠ ، ٤٧ ، ٤٨ ، ٥٩ ، ١٥١
مداریه (سلسله) — ٣٠٩
مراد ٣٢٩ ، ٣٤٤
مراد بخش ٢٩٤
مراد شاه گردیزی (سید —) ٣
مراد علی ٩
مراد علی بن زاد حاجی ١٩٢
مرتضی جعفری (سید — ، دکتر —) ١٨٧
مرتضی مولوی (سید —) ٢٩٩
مرزا صاحب (رک : مظهر جان جانان دهلوی) ٣٠٦
مزدا ١٤٩
مسعود الحسن شاه ٢١٧
مسعود عالم ندوی ٢٠٣
مسکین الدین پیر بخش ٢١٣
مسکین محمد شریف ٢٢
مسلم بن محمود شیرازی ٢٤٨
مسلمانان ٣٢٣
مسلمانان هند ٢٨٧
مسیح الدین ابوالفتح گیلانی ١١٢
مسیح الدین مهر کده لاهوری ٣٠٣
مسیح الزمان هانسوی (رک : محمد قادری) ١٨٩
مسیحایی (رک : عبدالرحمن) ٢٣٤
مشتاق احمد ٢١٠
مشیر کاظمی ٣٢٥
مصباح الحق صدیقی ١٠١
مصری ٣٢١

Marfat.com

مصطفی القادری (سید —) ۲۰۳
مصطفی المولوی البلغرادی ۲۸۱
مطیع ۱۸
مطیعا لامام (دکتر—) ۳۰
مظاهری (رک : عبدالله لک) ۱۳۱
مظفر حسین نوشاهی (سید —) ۷۹
مظفر خان ولد خضر خان ۲۴۲
مظفر رقم ۱۵
مظهر الحق (رک : ابو عبدالله محمد فاضل بن سید حسن الحسینی الترمذی الاکبر آبادی) ۸۲
مظهر بن محمد بن الحسین الشفایی ۲۸۲
مظهر جان جانان دهلوی (رک : میرزا صاحب) ۳۰۶
معلی ۱۶
معاویه ۱۹۹
معین الدین بن خواجه خاوند محمود بن خواجه میر سید شریف (رک : خواجه محمد معین‌الدین) ۷۰
معین الدین خان ۵۸
معین الدین هراتی ۳۰۰
معین المسکین فراهی ۱۲۶ ، ۱۳۹ ، ۱۸۵
مغول ۸۷ ، ۱۸۸
مفتی احمد یار خان ۲۲۸
مفتی تاج الدین بن امام الدین ابن قاضی نظام الدین بن قاضی عبدالباقی ۱۸۵
مفتی سیف الرحمن ۷۷
مفتی محمد حیات ۱۲۶
مفتی محمد علی قاضی ۲۳۷
مقبول بیگ بدخشانی (پرفسور —) ۳۳۹
مکی (رک : عباس بن علی المجوسی) ۱۴۸
مکی شاه بابا ۶۳
ملا اسد الله ۱۹۶
ملا امان الله صاحب ۱۷۲
ملا بدر الدین سرهندی ۱۷۶ ، ۱۷۸
ملا تقی ۱۰۷
ملا جلال ۱۵۶
ملا جلال آخوند ۲۱۰
ملا جهتو (رک : محمد یوسف) ۱۶
ملا حسین ابن الشیخ صابر السندی ۱۱۱
ملا حسین واعظی کاشفی ۲۱ ، ۲۱۰ ، ۲۵۲ ، ۲۸۶
ملا حمید الله ۲۵۴
ملا خان محمد ۱۶۳
ملا خسرو ۱۵۱
ملا خیرالله ۳۲۷
ملا روضة الدین ولد ملا لال (فقیر —) ۱۷۶
ملا سلیم ۲۵۳
ملا سید علی ۲۴۰
ملا عبدالحکیم بن شمس‌الدین (رک : ملا عبدالحکیم سیالکوتی) ۲۴۱
ملا عبدالحکیم سیالکوتی ۸۴ ، ۱۶۷
ملا عبدالحکیم سیالکوتی ۱۶۸ ، ۲۳۹
ملا عبدالشکور ابن ملا خیرالله ۳۲۷
ملا عبدالغفور ۲۸۷
ملا عبدالقادر ۲۸۷
ملا عبدالکریم سیالکوتی ۴۰
ملا عبدالله ملتانی ۱۳۴
ملا گل محمد ۳۱۰
ملا محمد باقر مجلسی ۹۰
ملا محمد حسن ۲۴
ملا محمود بن نظام (رک : غزالی)
ملا مسعود ملتانی ۱۳۴
ملا معین الدین فراهی ۸۰
ملا معین مسکین فراهی ۳۴۰
ملا میرزا جان ۱۴۸
ملا وزیر معقولی ۲۵۰
ملک احمد نواز ۱۰۲
ملک عبدالله (حاجی —) ۳۰۲

Marfat.com

ملک محمد اقبال (پرفسور —) ۷۹ ، ۱۰۸ ، ۱۰۹ ، ۱۴۱ ، ۱۸۷ ، ۱۹۱ ، ۱۹۹ ، ۳۰۴ ، ۲۰۹ ، ۲۱۴ ، ۲۱۶ ، ۲۲۸ ، ۲۳۱
ملک محمد جائسی ۲۸۵
ملک محمد رمضان مستونگی ۲۴
ممتاز (رک : میرزا برخوردار بن محمود ترکمان فراهی) ۱۲۶
ممتاز حسن (دکتر —) ۲۷ ، ۱۴۹ ، ۲۴۵ ، ۲۷۹
ممتاز علی قریشی ۱۶۸
منشی سبحان ۱
منشی گوبند رام پندت ۲۶۷
منشی محمد حسین صاحب ۱۴
منشی نور جمال هزاروی ۲۴۴
منشی نولکشور ۶۴
منصور بن محمد بن احمد ۳
منصور بن محمد بن احمد بن یوسف ۱۶
منصور عباسی ۵۳
منظور الحق صدیقی (پرفسور —) ۱۸۷
منظور حسین (مولانا —) ۳۰۸ ، ۳۰۹
منظور عالم قریشی نقشبندی مجددی (مولانا الحاج —) ۳۱۸ ، ۳۱۹
منوچهر ۱۸۱
منوچهر ستوده (دکتر —) ۹۰
منوچهر ظلی (سفیر شاهنشاه آریا مهر) ۱۳۲
منیری ۸۸
موسی (خواجه —) ۱۷
موسی بن محمد لودن افغان ۱۰۰
موسی بن میان محمد رانجها (فقیر —) ۱۴۲
موسی بنی اسرائیل ۲۳۱
موسی محمد الشنواری افغانی ۹۶
مولا علی بن ابن طالب (ع) ۶۳
مولانا ابوالبرکات منیر لاهوری ۱۶۹
مولانا ابوذر حاجی المحرمین ۲۴۲
مولانا احمد الدین الکیلوی ۱۶۱ ، ۱۶۲
مولانا احمد برنی ۱۳۵
مولانا احمد حسین مدنی ۲۰۳
مولانا احمد دین ۶۸
مولانا اشرف علی تهانوی ۳۲۱
مولانا جامی (رک : جامی) ۲۸۳
مولانا جلال الدین اشهامی ۲۲۰
مولانا جلال الدین رومی (رک : مولوی ، رومی) ۳۷ ، ۲۸۳
مولانا جلال الدین محمود بلخی ۱۰۷
مولانا حافظ حاجی محمد عبدالکریم ۷۴
مولانا حسین علی ۳۳۴
مولانا خیر محمد ۳۳۲ ، ۳۳۳
مولانا رحمت علی خان سامی ۲۲۴
مولانا رضوان الله مردانی ۳۲۲
مولانا زین‌الدین (رک : میان صاحب) ۷۲ ، ۱۵۳
مولانا سعدالدین کاشغری ۲۸۳
مولانا شیخ صابر صاحب (رک : میان صاحب) ۱۵۲
مولانا سید حبیب الله شاه غرشین ۲۱۵
مولانا صاحب مکهدی ۱۵۳
مولانا عبدالله ۲۲۴
مولانا عبدالحکیم ۳۲۱
مولانا عبدالحکیم سیالکوتی ۱۹۳
مولانا عبدالعزیز خوشنویس ۳۲۱ ، ۳۳۲
مولانا عبدالعلی مستالوی ۶۶
مولانا عبدالغفور لاری ۱۶۲
مولانا عبدالله خلف مولانا عبدالحکیم سیالکوتی ۱۹۵
مولانا عبدالوحید ۲۹۴
مولانا عبیدالله سندی ۳۹
مولانا عبیدالله سواتی ۱۹۵
مولانا علی قاری ۹۵

Marfat.com

مولانا غلام الله خان (شیخ القرآن) ۱۲۸ ، ۳۳۲ ۳۳٤
مولانا غلام جیلانی ۲٤۹
مولانا غلام ربانی ۳۳۲
مولانا غلام مصطفی قاسمی ۳۹
مولانا فضل‌الرحمن چشتی نظامی صابری عل زئی ۳۲۷
مولانا فضل الرحمن علی زئی ۳۳۷
مولانا فضل حق ۱۲۷
مولانا محدث دهلوی ۱۷٤
مولانا محمد ۲۱۸
مولانا محمد الحسینی ۳٤٤
مولانا محمد باقر بن شرف الدین اللاهوری العباسی ۱٦۲
مولانا محمد شریف کشمیری ۳۳۳
مولانا محمد عارف (رک : عارف) ۱٦٦ ، ۱۷۹
مولانا محمد علی مکهدی ٦۸ ، ۷۱ ، ۷۲
مولانا محمد ملک هزاروی قادری ۳۳۳
مولانا محمد هاشم بن عبدالغفور سندهی تهتهوی ۱٦۱
مولانا معین الدین احمد الواعظ ۲۳۵
مولانا معین الدین اجمیری ٤۰
مولانا ملک امان هزاروی ۳۳۳
مولانا میان جمیل احمد نقشبندی شرقپوری ۳٤۳
مولانا نبی بخش حلوایی ۳٤۰ ، ۳٤۲
مولانا نور الدین عبدالرحمن جامی (رک : جامی) ۹۹ ، ۲۱۸
مولانا واعظ کاشفی ۹
مولانا هبةالله عبدالحی قریشی قادری مکی لاهوری ۱۳٦
مولانای روم (رک : مولوی) ٤۸
مول چند شاه جهان آبادی ۲۳۰
مولوی ۲٤۲
مولوی ۳۷ ، ٤۸ ، ۲۸۳
مولوی اسد الله ۲۱۰
مولوی الف ۱۱۰
مولوی حسام ۲٤۰
مولوی حسن القصوری ۳٤۲
مولوی حکیم کریم بخش ۳۳۲
مولوی سید حسین احمد شاه ۳۳۱ ، ۳۳۲
مولوی سید محمود علی شاه جلوی مظفر آبادی (رک : کاظمی حسینی) ۳۰۹
مولوی عبدالحق (رک : بابای اردو) ۳۱
مولوی عبدالعزیز ۳۳۳
مولوی غلام دستگیر هاشمی قصوری ۳٤۱
مولوی غلام رسول ۳۳۲
مولوی قاری محمد زرین ۳۲۱
مولوی کاتبی ۱۵۰
مولوی محمد نبوی ۳۸
مولوی محمد جان ۳۰٤
مولوی محمد جمعه ۲٦
مولوی محمد شاکر ۵۵
مولوی محمد صادق کشمیری ۳۳۳
مولوی محمد فرید ۳۰۵
مولوی محمود شیرازی ۱۷۵
مولوی معین الدین بارنولی ۱۹۰
مولوی میان عبدالحق ۱۵۷
مولوی میان محمد پنجابی کهکری ۲۲
مولوی نبی بخش حلوایی ۳٤۱
مولوی نور حسین ۲۰٤ ، ۳۰٤
مولوی یار محمد ملتانی ۹٦
مهاراجه رتن سنگه بهادر ۸۸
مهاراجه نراندر سنگ مهندر بهادر ۱۸۲
مهترا داس ۱٦
مهدی الحنفی ۲۱۹
مهدی شاه ۲۵۸

Marfat.com

مهر شاه عالم پادشاه غازی ابوالمظفر جلال الدین ۱۲۳
مهر علی شاه گولروی (سید —) ۱۰۹
مهر علی شاه ۲۰۹
مهر و محمد (رک : محمد بهمان القادری) ۲۰۷
میان احمد ۱٤۲
میان محمد اکرام بن عبدالعزیز ۲۰۲
میان بری جیو ۱٥٤
میان بوتا ۳۰۳
میان پنون ۳٤۱
میان پیر بخش ۷۳
میان جان محمد ۲۲۰
میان جمال الدین (رک : میان فضل الدین) ۲۱۳
میان جمیل احمد شرقپوری ۳٤۰ ، ۳٤٤ ، ۳٤٥
میان جی (رک : عبدالرحمن خان) ۲۳۱
میان جی معین الدین چشتی ۱۹۷
میان حامد قاری لاهوری ۱۳٦
میان زین الدین (رک : میان صاحب) ۷۰
میان سعید احمد ۳٤۳
میان سلطان احمد ۲۰۹
میان شوکت محمود ۲۹۳
میان صاحب (رک : مولانا شیخ صابر صاحب) ۱٥۲
میان صاحب بوستان ۲٤۲
میان صاحب (رک : مولانا زین الدین) ۷۰ ، ۷۳ ۱٥۳
میان عابد لاهوری ۱۳٦
میان عبدالغنی خان ۲۹۳
میان غلام الله پدر میان جمیل احمد شرقپوری ۳٤٤
میان غلام حسین بن عبدالله ۳٤۷
میان غلام رسول ۳٤٦
میان غلام محمد بن عبدالله ۳٤۷
میان غلام محی الدین قصوری ۳٤۱
میان فضل الدین ۲۱۳
میان فضل الدین ولد نظام الدین ۲۰۰
میان کریم حیدر ۲۱۳
میان محسن ۳۰۷
میان محمد ۱۱۰
میان محمد بن حافظ شیخ مسعود بن حافظ الله یار ۲۱۹ ، ۲۲۱
میان محمد بن میان محمد سرفراز کلهورا ٦۳
میان محمد حسین ۸٤
میان محمد خان برادر میان ٦۳
میان محمد سرفراز کلهورا (شهید)
میان محمد شاه صاحب ۲۹٤
میان محمد کهوکهر (رک : کهوکهر) ۲۲۰
میان محمد عطاء الله ۳۰۸ ، ۳۰۹
میان محمد غور ۱٥۰
میان محمد فاضل ۲٥۱
میان محمدی (رک : صاحب زاده چمکنی) ۱٥۸
میان محمد یعقوب ۲٦۱
میان محمود ۷۷
میان محمود ولد میان غلام مصطفی ۳۰۷
میان موسی درویش ۲۱٥
میان نصرالله بن عبدالسلام ۲٤۱
میان نظام الدین ۲۸٤
میان نور عالم ۲۹٤
میان ولی محمد ۲۰۰
میر (رک : سید میر جان الله شاه رضوی دوهری) ٤۰
میر ابراهیم ولد سید محمد یزدی ۲۳۰
میر احمد صاحب (مولانا —) ۱٥٦
میر احمد شاه قادری ۳۱۲
میر احمد خان (رک : خان قلات) ۲۳
میر اعظم امیر کرمعلی ٦۲
میران بخش ۸۲
میر انوار احمد اشرف ۲۸۲

Marfat.com

میر حسن دهلوی (سید —) ۱۸۳
میر حسین ۱۷٤
میر حسین کهلی ۲۱۷
میر خدا بخش بجارانی مری باوچ ۲٤
میرزا احمد بیگ لاهوری ۸۵
میرزا احمد وقار شیرازی ۲۷۸
میرزا اسد الله خان غالب ۱۷۵
میرزا اسد بیک ٤۵
میرزا اعجاز ٤۵
میرزا برخوردار بن محمود ترکمان فراهی (رک: ممتاز) ۱۲٦
میرزا جان ۷۸
میرزا جیون علی بیگ رئیس مراد آباد ۱۳۵
میرزا خان ۷۵
میرزا صادق نامی اصفهانی ٤۳ ، ٤٤
میرزا فصیح زبانی (رک: حافظ جنی) ۳
میرزا قاسم بیگ ۱۹۸
میرزا قاسم بیگ چنگیز خان ۱۹۸
میرزا قاضی ابن کاشف الدین محمد ۲٦۵
میرزا قلیج بیگ ٤۵ ، ٤٦ ، ٤۷
میرزا کوچک (رک: محمد شفیع) ۱۲۳
میرزا کوچک خان وصال شیرازی ۱۱۳ ، ۱۲۳
میرزا مبارک الله (رک: واضح ، ازادت خان) ۱۵۹
میرزا محمد بن مهدی ۱۲۵
میرزا محمد رضای منجم باشی ۱۱۹
میرزا مظهر جان جانان ۹٦ ، ۳۱٦
میرزا مهدی خان صفوی ۳۳
میرزا مهدی خان منشی ٤
میرزا مهدی خواجه بخاری ۲٦۷
میر زاهد حسین شاه (سید —) ۱۱۷
میر زایی الهاشمی العقیلی (رک: یحیی علی) ۱۹۵
میر سجاد حسین قریشی ۲۳٦
میر سید راجو صاحب ۲۳۰
میر سید شریف جرجانی ۳۹ ، ۲٤۸ ، ۳۳۲
میر سید علی همدانی (رک: امیر کبیر) ۷۹ ، ۳۲٦
میر شان شاهی ۲٦٤
میر شیخ جهجو ابن والیمحد ابن محمد حیات معروف به نالبند ۳٤٤
میر شیر علی ۲٤
میر صاحب ۵٤
میر صاحب ابن فتح علی خان تالپر ٤٤
میر صفی‌الله ۵٦
میر عبدالرشید ٤۹
میر عبدالله ۱۹۲ ، ۱۹۳
میر عبدالله مشکین الحسینی الترمذی ۱۷
میر عطا حسینی ٤
میر علی احمد تالپور ۵۸
میر غلام جعفر ۲٤۲
میر قطبی ٤۰
میر کلنگی بخاری ۱۸۵
میر ماه بن میر عرب ۱۰٤
میر محمد ۱۱۹
میر محمد (رک: محمد ولی میر باقی) ۳٤٤
میر محمد ابراهیم سیالکوتی (مولانا —) ۱٦۹
میر محمد باقر داماد ۲۳٤
میر محمد حسن ۱۳۳ ، ۱۹۲
میر محمد حسین ۱۹٤
میر محمد خلیل بن محمد فیض الحسینی ۲۹
میر محمد رشید الحسنی و الحسینی التستری ۱۰۰
میر محمد سجاد حسین قریشی ۲۹۸
میر محمد مؤمن نصیری طومی ۳
میر محمد نوشه ٤۸
میر معصوم ۵۰
میر ناجا بن میر عرب ۱۸۵
میر نور محمد (دکتر —) ۵۸
میرولی الله ایبت آبادی ۲۸۹
میندو ۱۸٦

Marfat.com

ن

نادر خان ۲۷۸
نادر خان گوهر خان ۲۷٦
نادر شاه ٤
نادر شاه باقی ۲۷۸
نادر علی ۱۹٦
ناصر الدین ۳۳۰
ناصر الدین سلطان محمد شاه عبدالعزیز ۲۷۷
ناصر الدین شاه ۱۲٦ ، ۲۷۸
ناصر الدین قاضی بیضاوی ۲۲۰
ناصر الدین محمد بن محمد ۱۷٤
ناصر بن محمد بن حیدر رمال شیرازی ۲٦٤
ناصر خسرو (سیدنا —) ۲۷۵ ، ۲۷٦ ، ۲۷۸
ناظر حسین ۱۱٦
ناموس فریدون زمان (رک: محمد شجاع ناموس ، دکتر —) ۸۹
نبی بخش خان بلوچ (دکتر — رک: بلوچ) ۳۷
نجم الدین ۷٦
نجم الدین نسفی ۲۲۰
نخشبی (رک: ضیاء الدین نخشبی) ۱ ، ۲ ، ۱۳۷
نذر حسین شاه ٤۱٦
نذر صابری (رک: غلام محمد نذر صابری) ٦۸ ، ۱۱٤
نسیم اختر کیانی ۱۸۱
نسیم عثمانی ۲۵
نسیم کنری ۲۵۲
نسیمی ۲۸۳
نصرالله بن پیخو بن راجه بن سلطان بن وروهر لانکاه ۲۲۰
نصرالله بن محمد بن جمال الادوی الکرمانی (رک: الکرمانی) ۱۹۲
نصیرالدین طوسی (رک: خواجه نصیر الدین طوسی) ۲٤۹
نصیرالدین غورغشتوی (مولانا —) ۱۵۵
نصیر الدین محمد بن عبدالکریم الانصاری الاستر ابادی ۱۹۵
نصیر الدین محمد پادشاه غازی ۱۹٤
نظام الدین ۹ ، ۲۰۱ ، ۳٤۲
نظام الدین کعب ظهیر ۳۳۲
نظام الدین محمد هادی خان الصفوی (رک: شاگرد)
نظام نیشابوری (رک: حسن بن محمد قمی) ۷۸
نظام ولد برخوردار ۸۱
نظامی (رک: حکیم نظامی گنجوی) ۲ ، ۱۰۸ ، ۳۰٦
نعتی سهروردی (رک: محمد عبدالله) ۳٤۲
نعمان ثانی (رک: عبدالواحد سندی سیوانی) ۳۸
نعمت الله ٦ ، ۲۵۱
نعمت خان عالی ۵۱ ، ۳۳۰
نعیم گل آخوند زاده ۲٤۲
نفیس بن عوض بن حکیم الطبیب ۲۵۵
نفیس رقم (رک: سید انور حسین) ۱۸۲
نقشبندیه (سلسلهٔ —) ۳۰۹
نقوی (دکتر —) ۳۲
نقیب احمد پیشاوری (مولانا —) ۱٦۱
نواب اسد الله خان غالب ۲۳۵
نواب الدین ۱۹٦
نواب حاجی عاشق محمد خان صاحب ٦
نواب درگاه قلیخان ۱۹٤
نواب سراج الدوله نور الدین جنگ ۱۱٤
نواب سعدالله خان ۳۰۷
نواب صاحب (رک: دیر نواب صاحب) ۱۸
نواب صدر جهان ۲٤۳
نواب فقیر الله خان ۲۳۵
نواب مجدالدوله بهادر بهرام جنگ ۲۹۹
نواب مهدی علی خان ۲۵۹
نواب نظام الدین خان ۱٤۱
نواب نظام الملک آصف جاه اول ۱۹٤

Marfat.com

نو بهار کیانی ۱۸۱
نور احمد ۲۴۱
نور احمد (رک: ملا شیخ نور احمد) ۱۵۰
نور احمد بن‌جمال محمد ۱۷
نور احمد بن درویش محمد بن ولی محمد بن عبدالرزاق ۹۹
نور احمد ولد حافظ شیخ محمد ۱۴۵
نور الحق بن ابی المجد عبدالحق دهلوی ۱۷۳
نور الدهر بن ابوالفتح ۱۴۲
نور الدین ابوالحسن السهروردی ۲۸۰
نور الدین چکوری (حافظ —) ۲۲۶
نور الدین شیخ حامد ۲۱۷
نور الدین عبدالرحمن جامی ۲۰۰
نور الدین محمد ۱۲۷
نور الدین محمد شیرازی ۲۳۴
نور الله شستری ۲۴۷
نور الله نوشاهی ۸۱
نور جمال پشاوری ۷۵
نور حسین ۲۲۱ ، ۲۳۱
نور حسین (مولانا —) ۲۰۴
نور حسین (مولوی —) ۳۰۴
نور حسین شاه بخاری (سید —) ۳۱۶
نور خان (مولوی —) ۳۰۲
نور صاحب نواب الله نواز خان ۱۱۸
نور عالم ۲۴۱
نور عالم نوشاهی ۸۳
نور علی نور ۸۱
نور محمد ۱۸۳ ، ۲۱۲ ، ۳۰۰ ، ۳۱۸ ، ۳۴۵ ، ۳۴۶
نور محمد بن سید احمد قاضی موسی خیلی ۱۶۲
نور محمد پروانه مستونگی ۲۴
نور محمد شاه قادری (سید —) ۱۷۰
نور محمد قریشی ۱۱۲
نور محمد موسی خیلی ۱۷۲
نوروز محمد بن عبدالباقی ارغون ۱۸۵
نوشاه گنج بخش (رک: حاجی محمد نوشه گنج بخش) ۸۰ ، ۸۲ ، ۸۵ ، ۳۱۱ ، ۳۱۲
نوشاهی (رک: غلام مصطفی) ۸۶
نوشه گنج بخش (رک: حاجی محمد نوشاه گنج بخش) ۸۱ ، ۸۶ ، ۸۷
نوگره گوپال کول ۱۹۶
نولکشور (رک: منشی نولکشور) ۳۵ ، ۵۸ ، ۶۴ ، ۷۴ ، ۱۰۱

و

واحد بخش ۱۲۱
وارث علی شاه نوشاهی جالندهری (سید —) ۳۱۲
واضح (رک: میرزا مبارک الله) ۱۵۹
واعظ کاشفی (رک: ملا حسین واعظ کاشفی) ۲۵۹
واله (رک: محمد کاظم) ۷۸
وجیه الدین گجراتی ۳۸
وحید شاه بخاری ۲۴۴ ، ۲۵۰ ، ۲۶۶
وحید قریشی (دکتر —) ۱۰۶ ، ۱۳۷
وزیر الحسن عابدی (رک: سید وزیر الحسن عابدی) ۹۰ ، ۲۴۵
وصال (رک: میرزا کوچک خان ، محمد شفیع) ۱۲۳
ولی احمد ۳۳۷
ولی الله ۲۴۲
ولی لاهوری ۱۹۶
ولی محمد ۲۵۲ ، ۳۰۳
ولی محمد مدامی ۳۰۳
وولز (رک: مجموعهٔ وولز) ۱۰۳

ه

هاتف دهلوی ۱۹۳
هاشم ۸۷
هاشم فدوی ۱۱۸
هخا منشی ۱۴۶

Marfat.com

هدایت الله رمال شیرازی (میان —) ١٢٦
هدایت علی لکهنوی ٢٠٠
هرکرن ٨٢ ، ٨٦ ، ٢٠١ ، ٢٠٨
هری سینگه ١٤٦
همایون پادشاه (رک : محمد نصیر الدین همایون پادشاه) ١٩٧
همدانی (دکتر —) ٩٨
هندوان ٣٢٣
هندو سجان سنگه (رک : سجان رای) ٢٨٧
هندو شاه فرشته ٩٢
هندی ١٠٥

ی

یار غار (رض) ٤٩
یار محمد ٢٠١
یار محمد ملتانی (مولوی —) ٩٦
یاسین رضوی (دکتر —) ٩٤
یاقوت الحبشی ١٥١
یاقوت رقم خان (رک : محمد عارف الهروی) ١٨٦
یاقوت مستعصمی ١٥ ، ١١٧
یحیی بن ابوالفتح سید محمد الحسنی الحسینی ٢٢
یحیی بن ابی بکر محمد العامری الحرصی ٢٥٤
یحیی بن شیخ یوسف بن شیخ دنوشری ١٥١
یحیی علی الهاشمی العقیلی (رک : آغای بن محمد علی خان) ١٩٥
یحیی منیری (رک : منیری) ١٣٦
یعقوب البنانی (رک : مولوی) ٢٤٢
یعقوب بن سید علی ٢٠٦
یعقوب بن عثمان محمود الغزنوی الچرخی (رک : یعقوب چرخی) ٧٣ ، ١١٠ ، ٣٤٤
یعقوب چرخی (مولانا —) ١١٥ ، ١٧٨ ، ٣٠١
یعقوب کابینی ٢٧٥
یعقوب ولد محمد صلح ١٢١
یوسف (ع) ٢٨٧
یوسف بن شیخ محمد ٨
یوسف بن عمر بن یوسف الصوفی ١٤٣
یوسف بن محمد یوسف الطبیب (رک : طب یوسفی) ٢٥٥
یوسف جرجانی ٥٧
یوسف حسین ١٩٨
یوسف عبدالغفور ٤٣
یوسف گدا ١٥٤

Marfat.com

۵- فهرست نامهای کتابخانه ها و کتابفروشی ها

آ

آمریکن سنتر (رک : کتابخانهٔ آمریکا) ۳۳

ا

اردو مبارک لائیبریری (رک : کتابخانهٔ مبارک اردو) ۱۲۰

اقبال پبلیشرز (رک : کتابفروشی و انتشارات اقبال) ۳۳

ب

بوک لند (رک : مرکز کتاب) ۳۵

پ

پبلیک لائیبریری (رک : کتابخانهٔ عمومی) ۱۳۰

پنجاب یونیورستی لائیبریری (رک : کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب) ۱۰۱ ، ۱۰۲

ج

جان گریت میموریل لائیبریری (رک : کتابخانهٔ جان گریت) ۱۶۷

د

دارالمطالعهٔ انجمن جان نثاران حسین (رک : کتابخانهٔ انجمن جان نثاران حسین) ۱۱۶

دیالسینک پبلیک لائیبریری (رک : کتابخانهٔ عمومی دیالسینگ) ۱۰۱

ر

رویال بوک کمپانی (رک : کتاب فروشی رویال) ۳۵

س

سنترل لائیبریری (رک : کتابخانهٔ مرکزی بهاولپور) ۱۳

سند پرونشال لائیبریری (رک : کتابخانهٔ استان سند) ۴۲

ع

عباسی کتب خانه (رک : کتابفروشی و انتشارات عباسی) ۳۳

عبدالواحد بک دپو (رک : کتابفروشی آقای عبدالواحد) ۳۳

ک

کتابخانهٔ آستان قدس رضوی ۲۳۵

کتابخانهٔ آستانهٔ قادریه ۳۱۶

کتابخانهٔ آصفیه ۱۸۲

کتابخانهٔ آمریکا (رک : آمریکن سنتر) ۳۳

کتابخانهٔ ابن عبدالله ۱۷۰

کتابخانهٔ احسان دانش ۱۹۳

کتابخانهٔ احمد المدارس ۲۹۰

کتابخانهٔ احمدیهٔ سعیدیه ۱۷۱

کتابخانهٔ اختر راهی ۲۰۳

کتابخانهٔ استاد حضور احمد سایم ۶۰

کتابخانهٔ استاد سید وزیر الحسن عابدی ۹۰

کتابخانهٔ اسلامیه (رک : مکتبهٔ اسلامیه) ۲۵

کتابخانهٔ اشرفیه ۳۲۱

کتابخانهٔ سند (رک : سند پرونشال لائیبریری) ۴۲

کتابخانهٔ امامبارهٔ عابد حسین شاه ۲۶۲

کتابخانهٔ سید امتیاز حسین شاه ۲۶۲

کتابخانهٔ انجمن ادبی سند (رک : سند ادبی بورد) ۳۵

کتابخانهٔ انجمن اسماعیلیه ۲۶۷

کتابخانهٔ انجمن ترقی اردو ۳۱

Marfat.com

کتابخانهٔ انجمن جان نثاران حسین (رک: دارالمطالعهٔ انجمن جان نثاران حسین) ۱۱۶
کتابخانهٔ انجمن مرکزی اردو ۱۰۴، ۱۰۵
کتابخانهٔ انعام الحق کوثر ۲۳
کتابخانهٔ انوارالعلوم مدرسهٔ حنفیهٔ انوارالعلوم ۱۷۰
کتابخانهٔ اورنگ زیب ۱۴۷
کتابخانهٔ بانک ملی پاکستان ۲۷۹
کتابخانهٔ بخاریان ۲۰
کتابخانهٔ بخش فارسی دانشگاه پیشاور ۱۸۶
کتابخانهٔ بدخشانی ۳۳۹
کتابخانهٔ بلهی شاه ۱۰۰
کتابخانهٔ بنیاد ملی همدرد ۲۸۰
کتابخانهٔ پادشاه عالمگیر سکندر اقبال ۷۵
کتابخانهٔ پرفسور احمد حسین احمد قریشی ۱۲۹
کتابخانهٔ پرفسور حافظ عبدالرزاق ۲۹۷
کتابخانهٔ پرفسور منظورالحق صدیقی ۱۸۷
کتابخانهٔ پشتو آکادمی ۲۶۰
کتابخانهٔ پنجابی ادبی آکادمی (رک: کتابخانهٔ ملی) ۸۷
کتابخانهٔ پیران راشدیه ۴۲
کتابخانهٔ پیر جهندو ۳۸، ۴۱، ۴۷، ۴۸، ۵۰
کتابخانهٔ پیر حسام الدین راشدی (رک: گنجینهٔ پیر سند) ۲۸
کتابخانهٔ پیر خورشید قریشی ۲۳۶
کتابخانهٔ پیرراشدی (رک: گنجینهٔ پیر سند) ۲۸
کتابخانهٔ پیر علی محمد راشدی ۱۸۰
کتابخانهٔ پیر نجی الله راشدی ۴۲
کتابخانهٔ تبسم قریشی ۱۲۸
کتابخانهٔ جامع مسجد ۱۵۹
کتابخانهٔ جامعهٔ اثنا عشریه ۱۰۱
کتابخانهٔ جامعهٔ اسلامیهٔ اسرار العلوم ۳۲۲
کتابخانهٔ جامعهٔ حنفیه ۱۱۷
کتابخانهٔ جامعهٔ حنفیهٔ انوارالعلوم ۳۲۲
کتابخانهٔ جامعهٔ رضویهٔ ضیاء العلوم ۱۰۸
کتابخانهٔ جامعهٔ عربیهٔ اشاعت القرآن ۱۵۸
کتابخانهٔ جامعهٔ فرقانیهٔ مدنیه ۳۲۱
کتابخانهٔ جامعهٔ مدنیهٔ دارالارشاد ۱۱۵
کتابخانهٔ جان گریت (رک: جان گریت میموریل لائبریری) ۱۶۷
کتابخانهٔ جدید ۲۱۸
کتابخانهٔ جمال سویدا (حکیم محمد نبی خان) ۹۰
کتابخانهٔ چوهدری عبدالغفور ۱۱
کتابخانهٔ حاج سید محمد شاه ۳۳۵
کتابخانهٔ حاج شیر محمد نظامانی ۵۴
کتابخانهٔ حاج عبدالحلیم خان خویدی ترین ۸
کتابخانهٔ حاجی فضل کریم صاحب ۲۹۵
کتابخانهٔ حاجی محمد حنیف صدیقی ۵۶
کتابخانهٔ حافظ ریاض احمد اشرفی ۱۰۸
کتابخانهٔ حافظ غلام ربانی ۳۱۷
کتابخانهٔ حافظ محمد طیب الرحمن ۲۰۵
کتابخانهٔ حبیبیه ۲۲۸
کتابخانهٔ حسینیه ۳۲۴
کتابخانهٔ حکیم محمد موسی امرتسری ۹۱
کتابخانهٔ حکیم نیر واسطی ۱۱۲
کتابخانهٔ حکیم محمد یحیی خان شفا حاذق العصر ۳۲۰
کتابخانهٔ حقانیه ۱۵۶
کتابخانهٔ حمیدیه (کیمبلپوری) ۲۰۹
کتابخانهٔ حمیدیه (راولپندی) ۳۰۰
کتابخانهٔ خان قلات (میر احمد خان) ۲۳
کتابخانهٔ خاندان قلعه داری ۱۲۹
کتابخانهٔ خانقاه موسی زئی شریف (رک: کتابخانهٔ احمدیهٔ سعدیه) ۱۷۲
کتابخانهٔ خانقاه نقشبندیهٔ مجددیه ۷۴
کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران (کویته) ۲۵
کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران (کراچی) ۳۲

Marfat.com

کتابخانهٔ فرهنگ ایران (حیدر آباد سند) ٦٠
کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران (لاهور) ٩١
کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران (راولپندی)
کتابخانهٔ خواجه عبدالرحیم ٢١٣
کتابخانهٔ خواجه محمد زمان سواری والا ٤٢
کتابخانهٔ خیر المدارس ٧
کتابخانهٔ دارالعلوم تعلیم القرآن ١٢٧
کتابخانهٔ دارالعلوم جامعهٔ عربیهٔ مدنیه ٣٣٣
کتابخانهٔ دارالعلوم حنفیه ٢٩٤
کتابخانهٔ دارالعلوم حنفیهٔ عثمانیه ١٢٧
کتابخانهٔ دارالعلوم مهریه ٣٢٢
کتابخانهٔ دانشکدهٔ اسلامیه ٢٤٤ ، ٢٦٦
کتابخانهٔ دانشکدهٔ دختران ٢٣٦
کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی کیویت ١١٢
کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی کیمبل پور ١١٤
کتابخانهٔ دانشکدهٔ دولتی مستونگ ٢٤
کتابخانهٔ دانشکدهٔ فوین علیگر (رک : نیو علیگر کالج) ٦١
کتابخانهٔ دانشگاه اسلام‌آباد (قائداعظم یونیورسٹی) ١٣٢
کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب (رک : پنجاب یونیورسٹی لائبریری) ١٠١ ، ١٠٢ ، ١٠٥
کتابخانهٔ دانشگاه سند ٥٨
کتابخانهٔ دانشگاه علیگره ٨٨
کتابخانهٔ دانشگاه کراچی ٢٨ ، ٢٩
کتابخانهٔ دانشگاه مهندسی و صنعتی لاهور ٢٨٨
کتابخانهٔ دربار بسال شریف ٢١٤
کتابخانهٔ درگه شریف ٥٠
کتابخانهٔ دکتر پیر محمد حسن ٦٦
کتابخانهٔ دکتر خواجه عبدالحمید عرفانی ١٦٨
کتابخانهٔ دکتر زبیده صدیقی ١١
کتابخانهٔ دکتر سید مرتضی جعفری ١٨٧
کتابخانهٔ دکتر سید محمد اکرم شاه (اکرام) ٩٢
کتابخانهٔ دکتر غلام جیلانی برق ١١٣
کتابخانهٔ دکتر غلام سرور ٣٠
کتابخانهٔ دکتر محمد ادریس بت ١٩٨
کتابخانهٔ دکتر محمد بشیر حسین ٢٦٣
کتابخانهٔ دکتر مطیع‌الامام ٣٠
کتابخانهٔ دکتر ممتاز حسن (احسن) ٢٦ ، ٢٧
کتابخانهٔ دکتر مولوی محمد شفیع ٢٦٣
کتابخانهٔ دکتر میر نور محمد ٥٨
کتابخانهٔ دکتر ناموس شجاع فریدون زمان ٨٩
کتابخانهٔ دکتر نبی بخش خان بلوچ ٣٧
کتابخانهٔ دکتر وحید قریشی ١٠٦
کتابخانهٔ دولتی کویته (رک : کویته دویژن لائبریری) ٢٥
کتابخانهٔ رجب علی خان بهادر ٢٣٥
کتابخانهٔ رحمت علی خان سامی ٢٢٣
کتابخانهٔ رحمانیه ٢٠٦
کتابخانهٔ رشید (رک : سرهنگ دکتر خواجه عبدالرشید) ٩٣ ، ٩٤
کتابخانهٔ رشید نیاز ١٦٩
کتابخانهٔ سادات بخاری (رک : کتابخانهٔ بخاریان) ١٩
کتابخانهٔ ساندی من ٢٥
کتابخانهٔ سروان اسلم محمود ٣٠٢
کتابخانهٔ سرهنگ عبدالعزیز ١٣٠
کتابخانهٔ سعید الدوله بهادر ٢٣٥
کتابخانهٔ سعدیه ١٦٠
کتابخانهٔ سفارت شاهنشاهی ایران ١٣١
کتابخانهٔ سلیم (رک : گنجینهٔ سلیم) ١٤٥
کتابخانهٔ سلطان ایرج زمان ٢٩٨
کتابخانهٔ سلطان عبدالحمید پادشاه عثمانی ٣٠٨
کتابخانهٔ سند شناسی ٥٩
کتابخانهٔ سید آغا حسین ارسطو جاهی ١٠
کتابخانهٔ سید اجمل حسین گردیزی ١٢
کتابخانهٔ سید تلمیذ حسنین رضوی ٦١

Marfat.com

کتابخانهٔ سید پیر حسام الدین راشدی (رک: گنجینهٔ پیر سند) ۲۸ ، ۱۳۲
کتابخانهٔ سید پیر محبوب شاه ۲۹۲
کتابخانهٔ سید حسین احمد شاه ۳۳۱
کتابخانهٔ سید عارف نوشاهی ۳۱۱
کتابخانهٔ سید عباس حسین شاه گردیزی ۱
کتابخانهٔ سید عون حسین ارسطو جاهی ۲۳۳
کتابخانهٔ سید شمس الدین گیلانی ۱۹
کتابخانهٔ سید لعل شاه بخاری ۱۹۹
کتابخانهٔ سید محمد رمضان شاه گردیزی ۷
کتابخانهٔ سید محمد محسن شاه ۲۶۰
کتابخانهٔ سید محمود شاه ۳۲۳
کتابخانهٔ سید مختار حسن گیلانی (رک: کتابخانهٔ مخدوم زاده) ۱۹
کتابخانهٔ سید مرتضی موسوی ۲۹۹
کتابخانهٔ سید مظفر حسین نوشاهی ۷۹
کتابخانهٔ سید مولوی رجبعلی ۱۲
کتابخانهٔ سید مهر علی شاه گولروی ۱۰۹
کتابخانهٔ سید میر زاهد حسین شاد ۱۱۷
کتابخانهٔ شاه جهان پادشاه ۲۴۸
کتابخانهٔ شاه حسن عطا ۱۰۵
کتابخانهٔ شاه عبداللطیف بهتایی ۵۳
کتابخانهٔ شاهنشاه اکبر پادشاه ۲۴۷
کتابخانهٔ شاه ولی الله کالج ۵۲
کتابخانهٔ شفیع ۱۸۴
کتابخانهٔ شمس العلماء داود پوتا ۴۳
کتابخانهٔ شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی ۷۷
کتابخانهٔ شیخ عبدالرشید ۱۳۲
کتابخانهٔ شیخ عبدالحق محدث دهلوی ۲۴۷
کتابخانهٔ شیخ فیضی فیاضی ۹۹
کتابخانهٔ صاحب زاده حمیدالله ۲۲
کتابخانهٔ صاحب زاده منظور الهی نقشبندی ۷۳
کتابخانهٔ صدر الافاضل (سید مرتضی حسین) ۲۵۶
کتابخانهٔ صدریه ۷۵ ، ۷۷
کتابخانهٔ صمدیهٔ بنوریه ۱۴۹
کتابخانهٔ صوفی عبدالرشید ۲۸۸
کتابخانهٔ صوفی محمد عبداللطیف موهروی ۲۹۳
کتابخانهٔ ضیاء العلوم ۱۳۷
کتابخانهٔ عالیجاهی ۳۱۹
کتابخانهٔ عبدالحمید ۲۸۲
کتابخانهٔ عبیدالله قدسی ۲۹
کتابخانهٔ علی آقا و علاء الدین آقا و ضیاء الدین آقا ۲۳
کتابخانهٔ عمومی (رک: پبلیک لائبریری) ۱۳۱
کتابخانهٔ عمومی باغ لانگی خان ۵
کتابخانهٔ عمومی دیالسینگ (رک: دیالسینگ پبلیک لائبریری) ۱۰۱
کتابخانهٔ غلام ربانی عزیز ۱۱۴
کتابخانهٔ غوثیه (رک: کتابخانهٔ مخدوم الملک) ۱۲۲
کتابخانهٔ فاضلیه ۱۴۱
کتابخانهٔ فضلیه ۲۳۷
کتابخانهٔ فیروز الدین رازی ۳۳۸ ، ۳۳۹
کتابخانهٔ فیض القرآن ۱۹۱
کتابخانهٔ قاضی بختیار علی وزیر آبادی ۱۲۹
کتابخانهٔ قاضی عبدالقیوم ۳۱۴
کتابخانهٔ قاضی فتح رسول ۵۵
کتابخانهٔ قاضی نور حسین ۳۰۵
کتابخانهٔ قومی (ملی) (رک: قومی کتب خانه) ۶۶
کتابخانهٔ گلزار پرویز ۱۸۱
کتابخانهٔ گنج بخش (رک: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان) ۵ ، ۷ ، ۱۳ ، ۱۹ ، ۲۲ ، ۲۴ ، ۲۸ ، ۳۰ ، ۳۲ ، ۷۷ ، ۷۸ ، ۸۷ ، ۱۳۰ ، ۱۳۲ ، ۱۳۳ ، ۱۴۹ ، ۲۰۰ ، ۳۱۰ ، ۳۱۱
کتابخانهٔ گیلانیان ۱۹
کتابخانهٔ لغت نامهٔ دهخدا ۱۰۵
کتابخانهٔ لیاقت (رک: لیاقت هال لائبریری) ۳۲

Marfat.com

کتابخانهٔ مبارک اردو (رک : اردو مبارک لائیبریری) ۱۲۰
کتابخانهٔ مجددیه (رک: کتابخانهٔ مولانا غلام محیی الدین قصوری) ۹۵
کتابخانهٔ محمد اقبال مجددی ۱۳۳
کتابخانهٔ محمد رمضان (مولانا —) ۲۹۹
کتابخانهٔ محمد صادق ملک ۲۵۶
کتابخانهٔ محمد عمر ۷٤
کتابخانهٔ محمد نذیر رانجها ۳۱۰
کتابخانهٔ محمدیهٔ مجددیه ۹٤
کتابخانهٔ محمد نصیر بخاری ۲٦٦
کتابخانهٔ محمد یوسف بن محمد قاسم ۲۱
کتابخانهٔ محمودیه ۲۳۱
کتابخانهٔ مختارالحسن نقشبندی ۲۱٦
کتابخانهٔ مخدوم الملک (رک: کتابخانهٔ غوثیه) ۱۲۲
کتابخانهٔ مخدوم زاده (رک : کتابخانهٔ سید مختار حسن گیلانی) ۱۹
کتابخانهٔ مخدوم میر سجاد حسین قریشی ۲۳٦
کتابخانهٔ مدرسهٔ اشاعة العلوم ۲۹۵
کتابخانهٔ مدرسهٔ اشرفیه ۳۱۳
کتابخانهٔ مدرسهٔ امداد العلوم ۲۲۹
کتابخانهٔ مدرسهٔ امداد العلوم ۳۲۳
کتابخانهٔ مدرسهٔ تعلیم الفرقان ۳۰۵
کتابخانهٔ مدرسهٔ دارالعلوم شهابیه ۱٦٦
کتابخانهٔ مدرسهٔ سراج العلوم ٤۲
کتابخانهٔ مدرسهٔ عربیهٔ اسلامیه ۳۱
کتابخانهٔ مدرسهٔ مسجد اتمان خیل ۱۵۸
کتابخانهٔ مذهبی (رک : مذهبی کتب خانه) ۱۵۱
کتابخانهٔ مرکزی بهاولپور (رک :سنترل لائیبریری بهاولپور) ۱۳
کتابخانهٔ مرکزی اردو بورد (رک : کتابخانهٔ انجمن مرکزی اردو) ۱۰٤
کتابخانهٔ مفتی عبدالسبحان ۷۷
کتابخانهٔ ملک محمد اقبال ۱۹۹
کتابخانهٔ مستالیه ٦٤
کتابخانهٔ مقبول بیگ بدخشانی ۳٤۰
کتابخانهٔ ملی (رک : کتابخانهٔ پنجابی ادبی آکادمی) ۸۷ ، ۸۸
کتابخانهٔ من (رک : میرا کتب خانه) ۱۵۹
کتابخانهٔ منظور عالم قریشی ۳۱۸
کتابخانهٔ موزهٔ پیشاور ۱٦۰
کتابخانهٔ موزهٔ ملی پاکستان ۳۱
کتابخانهٔ مؤسسهٔ تحقیقات اسلامی ۱۳۲
کتابخانهٔ مؤسسهٔ دایرة المعارف اردو ۱۰۵
کتابخانهٔ مؤسسهٔ هسته یی ۲۸۸
کتابخانهٔ مولانا الله یار خان ۳۰۱
کتابخانهٔ مولانا حاج چوهدری صاحب علی ۳۰۷
کتابخانهٔ مولانا حبیب الرحمن خان اگروری ۲۰٤
کتابخانهٔ مولانا سید غلام محیی الدین قصوری ۱۳۳
کتابخانهٔ مولانا شیر محمد ۲۰۳
کتابخانهٔ مولانا عارف الله شاه ۷۹
کتابخانهٔ مولانا عبدالعزیز تبسم قریشی رتی (رک: کتابخانهٔ جدید) ۲۱۸
کتابخانهٔ مولانا عبدالعزیز خوشنویس ۳۲۰
کتابخانهٔ مولانا غلام دستگیر نامی ۱٦۹
کتابخانهٔ مولانا غلام ربانی ۳۳٦
کتابخانهٔ مولانا غلام محیی الدین قصوری (رک : کتابخانهٔ مجددیه) ۹۵
کتابخانهٔ مولانا غلام مصطفی قاسمی سندی ۳۷
کتابخانهٔ مولانا فضل الرحمن علی زئی ۳۳۷
کتابخانهٔ فضل الهی ۳۳٦
کتابخانهٔ مولانا قاضی مظهر حسین ۲۹٤
کتابخانهٔ مولانا محمد طیب همدانی ۱۳۳
کتابخانهٔ مولانا محمد عارف ۱۷۹
کتابخانهٔ مولانا محمد علی مکهدی ٦۷ ، ۷۱ ، ۷٦ ، ۱۱۵
کتابخانهٔ مولانا محمد نعیم ۲۹۲
کتابخانهٔ مولانا نور حسین ۲۰٤

Marfat.com

کتابخانهٔ مولانا میر محمد ابراهیم سیالکوتی ۱۶۹
کتابخانهٔ مولوی خیر محمد ۳۰۴
کتابخانهٔ مولوی سید محمود علی شاه ۳۰۹
کتابخانهٔ مولوی عبدالخالق ۳۰۶
کتابخانهٔ مولوی عبدالستار توحیدی ۳۱۹
کتابخانهٔ مولوی غلام اکبر ۳۳۴
کتابخانهٔ مولوی فضل حق ۳۰۴
کتابخانهٔ مولوی قادر بخش ۳۰۴
کتابخانهٔ مولوی محمد صادق هاشمی ۳۳۲
کتابخانهٔ مولوی نبی بخش حلوائی ۳۴۰
کتابخانهٔ مولوی نور خان ۳۰۲
کتابخانهٔ میان جمیل احمد شرقپوری ۳۴۳، ۳۴۵
کتابخانهٔ میان شوکت محمود ۲۹۳
کتابخانهٔ میان صاحب ۱۵۲
کتابخانهٔ میان محمد عطاء الله ۳۰۷
کتابخانهٔ میر (رک: کتابخانهٔ مولانا میر محمد ابراهیم سیالکوتی) ۱۶۹
کتابخانهٔ میرزا قلیچ بیگ ۴۵
کتابخانهٔ میر علی احمد تالپور ۵۸
کتابخانهٔ نذر حسین شاه ۳۱۶
کتابخانهٔ نذر صابری ۱۱۴
کتابخانهٔ نصیریه ۱۵۵، ۱۵۶
کتابخانهٔ نعیمی ۲۲۷
کتابخانهٔ نفیس رقم ۱۸۲
کتابخانهٔ نواب صاحب ۱۸
کتابخانهٔ نورانی (رک: نورانی کتب خانه) ۲۶
کتابخانهٔ نوشاهی، نوشاهیه (رک: مکتبهٔ نوشاهیه) ۸۷، ۳۱۱
کتابخانهٔ همدانی (رک: مکتبهٔ الهمدانی) ۹۷، ۹۸
کتابفروشی حاج عبدالعزیز لاهوری ۳۴
کتابفروشی عبدالواحد (رک: عبدالواحد بوک دپو) ۳۳
کتابفروشی رویال (رک: رویال بوک کمپانی) ۳۵
کتابفروشی علمیهٔ اسلامیه ۳۴
کتابفروشی و انتشارات اقبال (رک: اقبال پبلیشرز) ۳۳
کتابفروشی و انتشارات عباسی (رک: عباسی کتب خانه) ۳۳
کتب خانهٔ حسینیه ۲۵۷
کویته دویزن لائیبریری (رک: کتابخانهٔ دولتی کویته) ۲۵

گ

گنجینهٔ پیر سند (رک: کتابخانهٔ پیر حسام الدین راشدی) ۲۸
گورنمنت دیویژنال پبلیک لائیبریری ۴۲
گنجینهٔ سلیم (رک: کتابخانهٔ سلیم) ۱۴۵

ل

لیاقت هال لائیبریری (رک: کتابخانهٔ لیاقت) ۳۲

م

مذهبی کتب خانه (رک: کتابخانهٔ مذهبی) ۱۵۱
مرکز کتاب (رک: بوک لند) ۳۵
مکتبهٔ اسلامیه (رک: کتابخانهٔ اسلامیه) ۲۵
مکتبهٔ الهمدانی (رک: کتابخانهٔ همدانی) ۹۷
مکتبهٔ سرهندیان ۴۲
مکتبهٔ صمدیهٔ بنوریه (رک: کتابخانهٔ صمدیهٔ بنوریه) ۱۴۹
مکتبهٔ نوشاهیه (رک: کتابخانهٔ نوشاهی) ۸۰، ۸۷
میرا کتب خانه (رک: کتابخانهٔ من) ۱۵۹

ن

نورانی کتب خانه (رک: کتابخانهٔ نورانی) ۲۶

Marfat.com

۶- فهرست نامهای جای ها

آ

آبادی جلال (رک : چک نمبر ۱۵ شمالی) ۳۱۰
آذر بایجان ۱۲۹
آرامگاه ۳۴۴
آرامگاه توخته ترمذی ۱۷۰
آرامگاه حاجی محمد نوشه گنج بخش ۸۰
آرامگاه دستگیر نامی ۱۷۰
آرامگاه سید احمد توخته ترمذی ۱۷۰
آرامگاه سید نور حسین شاه بخاری ۳۱۶
آرامگاه لاله رخ ۱۱۲
آرامگاه مسیح الدین ابوالفتح گیلانی ۱۱۲
آرامگاه ملا عبدالله (رک : آرامگاه ملا عبدالحکیم سیالکوتی) ۱۶۸
آرامگاه ملا عبدالحکیم سیالکوتی ۱۶۸
آرامگاه مولوی عبدالحق (رک : بابای اردو) ۳۱
آرامگاه مولانا احمد الدین ۷۲
آرامگاه مولانا زین الدین ۷۲
آرامگاه مولانا غلام محیی الدین ۷۲
آرامگاه مولانا محمد علی ۷۲
آرامگاه مولانا نبی بخش حلوایی ۳۴۲
آرامگاه مولوی غلام دستگیر نامی ۱۷۰
آرامگاه میان غلام الله پدر میان جمیل احمد شرقپوری ۳۴۴
آرامگاه های امیران تالپور ۶۳
آزاد بک دپو (صدر ، حیدر آباد سند) ۶۴
آزاد کشمیر ۱۲۲ ، ۲۰۷ ، ۳۰۹
آستانهٔ قادریه (رک : دربار غوثیه) ۳۱۶
آستانهٔ میان شیر محمد شیر ربانی ۳۴۴
آگره ۷۰ ، ۲۴۳ ، ۲۸۹
آمریکا ۴۳

ا

اتک ۲۱۴ ، ۲۱۶ ، ۲۱۷
اتمان خیل ۱۵۸
احمد آباد ۲۴۷
احمد آباد (رک : گجرات شرقی)
احمد پور شرقیه ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۰
ادارهٔ انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ۱۱۲
ادارهٔ تحقیقات اسلامی ۱۱۷
ادارهٔ تحقیقات پاکستان (لاهور) ۱۰۳ ، ۱۵۹
ادارهٔ تحقیقات تاریخی لاهور ۹۴
ادارهٔ تلفن ۱۰۵
ادارهٔ علمیه ۷۴
استان پنجاب ۱۹۱ ، ۳۴۰
استان سرحد ۱۴۶
استنبول ۲۵۰
اسگم (— راولپندی) ۳۱۰
اسلام آباد ۶۴ ، ۷۴ ، ۱۰۵ ، ۱۱۷ ، ۱۳۱ ، ۱۳۲ ، ۲۴۶ ، ۳۰۸
اشاعة القرآن (رک : جامعهٔ عربیهٔ اشاعة القرآن) ۱۵۸
اصغر مال ۳۲۴
اصفهان ۱۲۲ ، ۱۲۳
اعضر خیل ۱۴۳
افریقا ۱۱۷
افغانستان ۲۵ ، ۳۴ ، ۱۵۱ ، ۱۵۹ ، ۳۲۹
اقبال آکادمی ۹۴
اقبال رود ۶۶ ، ۱۳۰ ، ۳۱۹
اقبال گنج ۱۲۸
اقبال منزل (رک : خانهٔ اقبال) ۱۶۸

Marfat.com

اکبر آباد ۱۸۱
اکورہ خٹک ۱۵۶ ، ۲۰۳ ، ۲۶۱
الہ آباد ۱۹۰
اللہ والی کتب خانہ ۷۳
امام بارہٴ عابد حسین شاہ (رک : جھنگ) ۲۶۲
امب (رک : ریاست امب) ۲۳۷
امرتسر ۶۶ ، ۶۷ ، ۳۱۹
امین منزل ۳۶
انارکلی ۱۹۳
انجمن ادبی سند (رک : سندی ادبی بورد) ۳۵ ، ۳۶ ، ۴۷ ، ۶۲
انجمن ترقی اردو ۳۱
انجمن جان نثاران حسین ۱۱۶
انجمن خیریہ ۱۰۸
انجمن دارالعلوم حمیدیہ سلطان پور ۳۱۱
انجمن دوستی ایران و پاکستان ۹۲
انجمن دوستی پاکستان و ترکیہ ۱۱۳
انجمن مرکزی اردو (رک : مرکزی اردو بورد) ۱۰۴
اندرون دہلی دروازہ ۳۴۲
اندرون موچی دروازہ ۱۶۹
اندیا آفیس ۲۶ ، ۸۸
انگلستان ۲۶
اوچ شریف ۱۹ ، ۲۰
اوچ شریف بخاری ۲۰
اوچ شریف گیلانی ۱۹
اورنگ آباد ۲۳۰
اورنگ زیب روڈ ۷
اوگی ۲۴۲
ایبٹ آباد ۲۱۳ ، ۲۲۹ ، ۲۸۹
ایٹالیا ۱۳۲
ایران ۱۶ ، ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۳ ، ۴۵ ، ۶۰ ، ۷۳ ، ۷۴ ، ۹۰ ، ۹۱ ، ۹۲ ، ۹۸ ، ۱۰۵ ، ۱۱۳ ، ۱۱۷ ، ۱۲۲ ، ۱۲۷ ، ۱۳۱ ، ۱۶۸ ، ۱۷۹ ، ۱۸۷ ، ۲۰۳ ، ۲۴۵ ، ۲۵۶ ، ۲۹۹ ، ۳۰۰ ، ۳۱۸ ، ۳۲۱ ، ۳۲۲ ، ۳۲۹ ، ۳۳۸ ، ۳۳۹ ، ۳۴۰ ، ۳۴۴

ب

باب العلوم ۱۰۱
باب النوح ۶۲
بابای اردو رود ۳۱
باجور ۱۴۶
بازار جونا (رک : جونا مارکت) ۳۳ ، ۳۴
بازار سبزی (رک : سبزی منڈی) ۱۰۸
بازار قصہ خوانی ۱۵۱
بازار کوہاتی ۳۲۱
بازار مدینہ (رک : مدینہ مارکیٹ) ۱۲۷
باغ جناح ۳۲ ، ۳۳
باغ خواجہ ۲۵۳
باغ لانگی خان ۵
باغ و بہار کالونی ۱۸۱
باغات پیشاور ۲۵۳
بانکی پور ۲۶۳
بچہ چیمہ چتہ ۸۲
بخارا ۷۶ ، ۷۸ ، ۱۴۳ ، ۳۴۴
بدخشان ۳۴
بدخشانی منزل (سمن آباد) ۳۳۹
برلن ۲۵۸
بریٹیش میوزیم ۲۷
بسال شریف ۲۱۴ ، ۲۱۵
بغداد
بلخ ۳۴ ، ۱۵۷
بلند شہر ۳۱۹
بلوچستان ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۶ ، ۲۱۴ ، ۲۱۵ ، ۲۱۶ ، ۲۶۲
بندر سورت ۳۴۲
بنس کاردن ۳۱
بنگالہ ۲۲۲ ، ۲۳۲
بنوں ۱۴۳ ، ۱۶۱

Marfat.com

بنی ۱۶۱
بهار گنج دهلی ۳۳۲
بهانه ماری ۱۴۹
بهاولپور ۱ ، ۵ ، ۱۰ ، ۱۲ ، ۱۳ ، ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۰ ، ۲۸۶ ، ۳۴۱
بهبودی ۳۴۶ ، ۳۳۷
بهت ۲۵
بهت پور ۲۳۸
بهت شاه (رک : بیت شاه) ۵۳
بهریالو ۴۰
بهلوال ۳۱۰
بهوترال ۳۰۶
بهوسال واله ۲۶۱
بهوئی ۲۳۱
بیت الضیاء ۲۸
بیت شاه (رک : بهت شاه) ۵۳
بیته ۱۴۳
بیجار پور ۱۵۲ ، ۱۸۳
بیر (رک : بیر یعنی کونار بخش)
بیروت ۴۲ ، ۲۵۶

پ

پاندوکی ۸۲
پاوه ۱۸۹
پاکستان ۲۵ ، ۳۱ ، ۳۷ ، ۴۲ ، ۵۳ ، ۶۲ ، ۶۷ ، ۸۹ ، ۹۲ ، ۹۷ ، ۱۰۱ ، ۱۰۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۷ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۱۸۴ ، ۱۸۸ ، ۱۹۳ ، ۱۹۵ ، ۲۴۶ ، ۲۵۶ ، ۲۷۹ ، ۲۸۰ ، ۳۰۸ ، ۳۱۸ ، ۳۲۲
پاکستان آرت کونسل (رک : شورای فرهنگی پاکستان) ۱۴۶
پتهاله (رک : پتیاله) ۳۰۲
پتیاله ۱۸۲
پروس پاکستان (رک : چاپخانهٔ پاکستان) ۳۵
پشین (رک : پیشین) ۲۱
پنجاب (رک : استان پنجاب) ۱۱ ، ۷۹ ، ۸۰ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۵ ، ۱۱۷ ، ۱۲۰ ، ۱۲۲ ، ۱۲۹ ، ۱۶۰ ، ۱۶۲ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴ ، ۲۰۹ ، ۲۱۳ ، ۲۱۴ ، ۲۱۸ ، ۲۳۴ ، ۲۵۶ ، ۲۶۰ ، ۲۶۲ ، ۲۶۳ ، ۲۹۵ ، ۳۰۱ ، ۳۰۵ ، ۳۴۰
پنجابی ادبی آکادمی ۸۷ ، ۸۸ ، ۸۹
پنجه صاحب (زیارتگاه سیکه ها) ۱۱۲
پندی گیب (رک : پندی گهیب) ۶۷
پندی گهیب ۱۱۰ ، ۲۹۵
پونچ (رک : آزاد کشمیر) ۱۲۲ ، ۲۰۷
پیر جهنڈو ۳۸ ، ۴۱ ، ۴۷ ، ۴۹ ، ۵۰
پیشاور ۴۵ ، ۱۰۵ ، ۱۴۶ ، ۱۴۸ ، ۱۴۹ ، ۱۵۱ ، ۱۵۹ ، ۱۶۰ ، ۱۸۷ ، ۲۰۲ ، ۲۱۶ ، ۲۴۰ ، ۲۴۱ ، ۲۴۲ ، ۲۴۴ ، ۲۴۵ ، ۲۵۳ ، ۲۵۶ ، ۲۶۰ ، ۲۶۲ ، ۲۶۶ ، ۳۲۴ ، ۳۲۵
پیشین (رک : پشین) ۲۲ ، ۲۳

ت

تاکسیلا ۵۶ ، ۲۹۸ ، ۳۱۶ ، ۳۱۷
تبریز ۱۱۳ ، ۱۲۶
تراوندی موسی خان ۲۷
تربیله (رک : طور بیله) ۱۵۶ ، ۱۵۷
ترکستان ۱۶
ترکستان روسیه ۱۳
ترکه ۲۶۴
ترکیه ۱۱۳ ، ۲۵۰
تسبیح خانه (رک : خانقاه سراجیه) ۱۶۰
تغلق آباد ۲۴۷
تقاطع راه آهن ۶۰
تلاه شریف ۵۲
تله گنگ ۳۰۱
تند و آدم ۶۱
تند و تورو (رک : قلیج آباد ، محلهٔ تندو تورو) ۴۵

Marfat.com

تند و جان محمد ۴۲
تند و سائین داد ۴۲
تند و قیصر ۵۴ ، ۵۵
تند و محمد خان ۴۱ ، ۴۲
تنگهٔ خیبر (رک : درهٔ خیبر) ۲۴۳
تنول (رک : ریاست امب) ۱۵۹
تونسه شریف ۱۴۳ ، ۱۷۵
تهته ۶۴
تهران ۲۵ ، ۹۰ ، ۱۸۷ ، ۲۴۶ ، ۲۶۳ ، ۲۶۴ ، ۲۶۵
تهکال پایین ۱۵۱
تیراه ۳۱۷

ج

جامع مسجد ۱۵۹
جامع مسجد چوک ۳۱۹
جامع مسجد روڈ ۶۴ ، ۳۲۳
جامع مسجد فتح جنگ ۳۰۴
جامع مسجد کوه نور میلز ۳۰۶
جامع مسجد مرکزی فتح جنگ ۳۰۴
جامع مسجد میان عبدالعزیز ۳۳۳
جامع مسجد نیو تاؤن ۳۱ ، ۳۴
جامع مسجد اثنا عشریه ۱۰۱
جامعهٔ اسلامیهٔ اسرار العلوم ۳۲۲
جامعهٔ اسلامیهٔ رحمانیهٔ بهبودی ۳۳۷
جامعهٔ انوار حنفیه (چکوال) ۲۹۵
جامعهٔ حنفیهٔ انوارالعلوم ۳۲۲
جامعهٔ حنفیهٔ کیمبل پور ۱۱۷
جامعهٔ رضویهٔ ضیاء العلوم ۱۰۸
جامعهٔ عربیهٔ اشاعة القرآن ۱۵۸
جامعهٔ فرقانیهٔ مدنیه ۳۲۱
جامعهٔ قریشیه ۳۰۵
جامعهٔ مدنیه (رک : دارالارشاد) ۱۱۵ ، ۱۱۶
جامعهٔ مدنیه ۱۸۲
جانس ۲۸۵
جایگاه مراسم عُرس (رک : عیدگاه) ۳۴۴
جبال شاهو ۱۸۹
جبی شاه دلاور والی ۷۰
جگن ۶۵
جلال پور جتان ۱۲۹
جلاله ۱۵۸
جمال الدین والی ۱۲۲
جمشید روڈ (رک : خیابان جمشید) ۲۸ ، ۳۱
جناح روڈ ۲۵
جند ۳۴۵
جونا مارکت (رک : بازار جونا) ۳۳ ، ۹۰
جهان نما ۹۰
جهلم ۲۱۳ ، ۲۵۶
جهندیال ۱۵۳
جهنگ ۲۶۳
جهنگ مگهیانه ۸۵
جیل روڈ (رک : خیابان زندان) ۳۷

چ

چاپخانهٔ آزادی (رک : لیبرتی پرس) ۳۵
چاپخانهٔ پاکستان (رک : پروسس پاکستان) ۳۵
چاچران شریف (رک : درگاه اکرمیهٔ چاچران شریف) ۱۸
چاچهر ۴۲
چاه سلطان (رک : محلهٔ سلطان پوره) ۳۲۰
چچ ۲۰۰
چک بیلی خان ۳۳۱
چک ۱۵ شمالی (گجرات) ۱۷۰
چک شماره ۱۵ شمالی (بهلوال) ۳۱۰
چک کهوکهران ۱۳۸
چکراله ۳۰۱
چکوال ۲۹۴ ، ۲۹۵ ، ۲۹۷ ، ۳۰۹
چله گاه بابا ولی قندهاری ۱۱۲
چمکنی ۱۵۰
چمن ۲۱

Marfat.com

چورا شریف ۲۱۶
چورہ شریف ۷۴۵ ، ۲۱۷
چوک پاکستان ۲۲۸
چوک قندھاری ۲۶
چوک نوان کل (ر ک : میدان نوان کل) ۸۹
چوک نیا محلہ ۳۱۹
چونڈہ (امرتسر) ۳۱۹
چہار سدہ ۱۱۵
چھوہرہ شریف ۲۰۵
چین ۵۷

ح

حافظ منزل ۸
حرم مکہ ۳۹
حسن ابدال ۱۰۸ ، ۱۱۲ ، ۱۸۷ ، ۲۰۱ ، ۲۰۴ ، ۲۱۳ ، ۲۱۷ ، ۲۹۲ ، ۳۰۷ ، ۳۱۳ ، ۳۱۶
حضرو ۱۵۵ ، ۱۵۶ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۱۹۱ ، ۱۹۲ ، ۳۳۴ ، ۳۳۵ ، ۳۳۶ ، ۳۳۷
حویلیان ۲۳۱
حویلی شکور خان ۲۶۲
حویلی شیخ بایزید ۶۴
حیدر آباد ۶۳ ، ۶۴
حیدر آباد دکن ۹ ، ۳۵ ، ۸۶ ، ۱۸۲
حیدر آباد سند ۳۵ ، ۳۷ ، ۴۲ ، ۴۵ ، ۴۷ ، ۵۰ ، ۵۲ ، ۵۳ ، ۵۴ ، ۵۵ ، ۵۶ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۳ ، ۱۰۵
حیدر آباد کالونی ۳۳

خ

خان پور ۲۹۸
خانقاہ الشریف فی ولایۃ الخراسان ۱۷۸
خانقاہ حسنیہ (رک : خانقاہ سید حسن قادری) ۳۲۴ ، ۳۲۵
خانقاہ سراجیہ (رک : میانوالی) ۱۶۰ ، ۱۶۵ ، ۱۶۶
خانقاہ سید حسن قادری ۳۲۴
خانقاہ موسی زئی شریف ۱۶۶ ، ۱۷۹ ، ۱۷۱ ، ۱۷۲
خانقاہ محبوب آباد ۲۳۱
خانقاہ نقشبندیہ مجددیہ ۷۴ ، ۷۷
خانہ اقبال (رک : اقبال منزل) ۱۶۸
خانہ حاجی محمد حنیف صدیقی ۵۶
خانہ ممتاز حسن ۲۶
خانہ شمارہ ۱۶۷
خانہ فرہنگ ایران (کویتہ) ۲۵
خانہ فرہنگ ایران (کراچی) ۳۲
خانہ فرہنگ ایران (حیدر آباد سند) ۶۰ ، ۶۱
خانہ فرہنگ ایران (راولپنڈی) ۷۹
خانہ فرہنگ ایران (لاہور) ۹۱ ، ۱۳۱
خانی مدل روڈ ۸
خراسان ۳۵ ، ۱۲۳ ، ۱۷۸ ، ۱۸۳ ، ۲۴۵
خوابگاہ مولانا محمد اسماعیل سراجی ۱۷۱
خوقند ۱۷۴
خیابان اصغر مال ۷۴ ، ۲۲۸
خیابان اصلی (رک : مین روڈ) ۳۳۹
خیابان بندر ۳۵
خیابان بیدن ۳۳۸
خیابان جامع مسجد (راولپنڈی) ۳۲۰
خیابان جمشید (رک : جمشید روڈ) ۳۳ ، ۳۴
خیابان چاند گریگر ۲۷۹
خیابان راہ آہن (رک : ریلوی روڈ) ۹۱
خیابان زندان (رک : جیل روڈ) ۳۷
خیابان ششم (سیکس روڈ) ۱۰۵
خیابان صدر ۳۴
خیابان عبداللہ ہارون ۳۲ ، ۳۳
خیابان علاء الدین ۹۳
خیابان گیلانی (رک : گیلانی استریت) ۱۳۳
خیابان مکلو (رک : مکلو روڈ) ۳۴
خیابان ملتان (رک : ملتان روڈ) ۸۹
خیابان نسبت (رک : نسبت روڈ) ۱۰۱

Marfat.com

خیر آباد ۱۵۷
خیرالمدارس (رک : کتابخانهٔ خیرالمدارس) ۷ ، ۳۳۲ ، ۳۳۳
خیر پور ۴۲

د

دارالارشاد (رک : جامعهٔ مدنیه) ۱۱۵ ، ۱۱۶
دارالاشاعت والتبلیغ مدرسهٔ اشرفیهٔ تعلیم القرآن ۳۱۳
دارالاقامه ۱۰۸
دارالامان ۳۳۳
دارالتحقیق ۱۲۰
دارالتصنیف ۱۲۰
دارالخلافهٔ تنول (رک : ریاست اسب) ۲۴۲
دارالعلوم اسلامیهٔ رحمانیه (هری پور) ۲۰۶
دارالعلوم تعلیم القرآن ۱۲۷ ، ۳۲۰ ، ۳۳۲
دارالعلوم جامعهٔ عربیهٔ مدنیه ۳۳۳
دارالعلوم حقانیه ۱۵۶
دارالعلوم حنفیهٔ عثمانیه ۱۲۷
دارالعلوم حمیدیه (سلطان پور)
دارالعلوم دیو بند ۷۵ ، ۲۰۳ ، ۳۳۷
دارالعلوم رحمانیه ۱۵۶
دارالعلوم مدنیه چکوال) ۲۹۴
دارالعلوم مهریه ۳۲۲
دارالمطالعه ۷۲
داکا (رک : دهاکه) ۱۱۰
داک خانهٔ نرتوپه ۳۳۴
دانش آباد ۱۹۳
دانشسرای عالی لاهور ۳۳۹
دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران ۱۱
دانشکدهٔ اسلامیه (پیشاور) ۲۴۴ ، ۲۴۵
دانشکدهٔ خاور شناسی لاهور ۸۸ ، ۹۰ ، ۹۲ ، ۱۰۶ ، ۱۳۷ ، ۲۲۶ ، ۲۶۳ ، ۳۳۸
دانشکدهٔ دولتی بهاولپور ۱۳
دانشکدهٔ دولتی راولپندی ۱۰۸ ، ۱۰۹ ، ۱۴۱ ، ۱۹۱ ، ۲۰۹ ، ۳۲۴
دانشکدهٔ دولتی کیدیت (حسن ابدال) ۱۱۲
دانشکدهٔ دولتی کیمبل پور ۶۸ ، ۱۱۴
دانشکدهٔ دولتی لاهور ۳۳۸
دانشکدهٔ دولتی مری ۱۹۹
دانشکدهٔ دولتی مستونگ ۲۳ ، ۲۴
دانشکدهٔ دولتی زنان ملتان ۷ ، ۱۹۲
دانشکدهٔ زمیندار (رک : زمیندار کالج) ۲۷
دانشکدهٔ شاه ولی الله ۵۳
دانشکدهٔ کشاورزی دانشگاه پیشاور ۱۴۵
دانشکدهٔ نوبن علیگره (رک : نیو علیگر کالج) ۶۱
دانشگاه آزاد مردم (اسلام آباد) ۲۹۹
دانشگاه اسلام آباد ۲۸ ، ۷۴ ، ۱۳۲
دانشگاه پنجاب ۶۶ ، ۸۸ ، ۱۰۱ ، ۱۰۲ ، ۱۰۳ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۹۳ ، ۲۶۳ ، ۳۳۸
دانشگاه پیشاور ۱۴۵ ، ۱۴۹ ، ۱۸۷ ، ۲۴۴ ، ۲۴۵ ، ۲۶۰ ، ۲۶۶
دانشگاه تهران ۷ ، ۱۱ ، ۶۰ ، ۲۴۶ ، ۲۶۳ ، ۲۶۵
دانشگاه سند ۳۷ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰
دانشگاه علیگره ۸۸
دانشگاه کراچی ۱۹ ، ۲۸ ، ۲۹ ، ۳۰ ، ۱۳۲
دانشگاه کویته ۲۳
دانشگاه مهندسی و صنعتی لاهور ۲۸۸
دایرهٔ المعارف اسلامی ۱۰۵
دبیرستان دولتی تاکسیلا ۳۱۷
دجله (رک : زورا) ۳۸
دربار بسال شریف ۲۰۴ ، ۲۱۵
دربار بلهی شاه ۱۰۰
دربار خاندان گردیزی ۵
دربار خواجه علی محمد مجددی نقشبندی ۱۳۷
دربار خواجه کلیم الله نقشبندی مجددی ۱۳۷
دربار سید حسن قادری ۳۲۸

Marfat.com

دربار شریف خانقاه سراجیه (میان والی) ۱۶۰
دربار عالیهٔ فاضلیهٔ گرهی شریف ۱۴۱ ، ۱۴۴
دربار غوث الحق مخدوم نوح ۶۲
دربار غوثیه (رک : آستانهٔ قادریه) ۳۱۶
دربار گیلانیان ۱۹ ، ۲۰
دربار مخدوم نوح ۶۲
دربار مولانا غلام محیی الدین شاه قصوری ۹۴
دربار میان شیر محمد شیر ربانی ۳۴۳
درسگاه انوریه (چکوال) ۲۹۵
درگاه اکرمیهٔ عالیهٔ چاچران شریف ۱۸
درگاه عالیهٔ چشتیهٔ سید محمد علی شاه ۱۰۹
درگاه میان شیر محمد شیر ربانی ۳۴۴
درم کوت بخش ۳۰۲
دروازهٔ کفش دوزان (رک : موچی دروازه) ۱۶۹
درهٔ خیبر (رک : تنگهٔ خیبر) ۱۵۹
دریه ۱۹۱
دفتر ناظم تعلیمات ۳۱۸
دفتر ناظم کتاب خانه ۷۲
دکن ۶۵
دمشق ۳۹ ، ۲۸۲ ، ۲۸۳
دواخانهٔ عالیجاهی ۳۱۹
دوبی مسجد ۴۱
دهاکه (رک : داکا) ۱۱۰ ، ۲۲۲
دهرمیال ۳۳۳
دهریک (رک : دهریک گولروی) ۱۱۰
دهریک گولروی ۱۱۰
دهلی ۱۶۳ ، ۱۸۳ ، ۱۸۹ ، ۱۹۰ ، ۲۳۱ ، ۲۳۸ ، ۲۸۲ ، ۳۳۲ ، ۳۴۲
دهلی دروازه ۳۴۲
دهوک رته (رک : میلاد نگر) ۱۹۹ ، ۳۰۷ ، ۳۰۹
دهری حسن آباد (راولپندی ، صدر) ۳۱۰
دیر نواب صاحب ۱۸
دیره اسماعیل خان ۹ ، ۱۶۶ ، ۱۷۱ ، ۱۷۹
دیره غازی خان ۶۹
دیو بند (دارالعلوم —) ۱۹۹ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴ ، ۲۹۰ ، ۳۳۳
دیوگهر ۲۸۹

ر

راسپور ۱۵۱ ، ۲۰۳
راوت سر ۴۲
راولپندی ۳۴ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۶۷ ، ۷۳ ، ۷۴ ، ۷۹ ، ۱۰۵ ، ۱۰۸ ، ۱۰۹ ، ۱۲۷ ، ۱۳۰ ، ۱۴۱ ، ۱۴۶ ، ۱۵۲ ، ۱۵۶ ، ۱۶۶ ، ۱۸۱ ، ۱۹۹ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴ ، ۲۰۹ ، ۲۲۸ ، ۲۸۸ ، ۲۹۳ ، ۲۹۴ ، ۲۹۹ ، ۳۰۰ ، ۳۰۱ ، ۳۰۲ ، ۳۰۶ ، ۳۰۷ ، ۳۰۸ ، ۳۰۹ ، ۳۱۰ ، ۳۱۱ ، ۳۱۸ ، ۳۱۹ ، ۳۲۰ ، ۳۲۱ ، ۳۲۲ ، ۳۳۱ ، ۳۳۲ ، ۳۳۳
راه آهن راولپندی ۳۰۸
رائیگا میر ۲۱۶
رایزنی فرهنگی سفارت شاهنشاهی در اسلام آباد ۱۳۱
رباط ارکنجها ۱۴۳
رته امرال ۳۲۲
رحیم یار خان ۱۱۷ ، ۱۲۰ ، ۱۲۲
رنگ پور روڈ ۱۶۶
رنگلا ۱۲۲
رود سند (رک : رود سهران) ۶۷
رود سهران (سند) ۴۵
روسیه ۱۳
روضهٔ سید عبدالوهاب شاه جیلانی ۶۳
روضهٔ شاه رکن الدین ابوالفتح فیض الله محمد ۱۹۴
روهر ۴۰
رهار ۸۰
رهبر (رک : لابر) ۳۳۳
رهتاس ۸۶
رهتک ۱۹۰

Marfat.com

ریاست امب (رک : امب = انب ، تنول) ۲۳۷ ، ۲۴۲ ، ۲۴۳ ، ۲۴۴ ، ۲۴۵
ریاست بهاولپور ۱۸
ریلوی روڈ (خیابان راه آهن) ۹۱
رینالہ خورد ۲۶۰ ، ۲۶۱

ز

زا خیل بالا ۳۲۸
زمیندار کالج (رک : دانشکدهٔ زمیندار) ۲۷
زندان مرکزی حیدر آباد سند ۳۷
زورا (رک : دجلہ) ۳۸

س

سالک آباد ۲۱۳
ساندی من ۲۵
ساهنپال شریف ۷۹ ، ۸۰
ساهوالہ ۱۸۲
ساهیوال ۲۶۰
سبزی مندی (رک : بازار سبزی) ۱۰۸
ستلایت تاون (شهر ستاره) ۷۹ ، ۱۳۱
سد تربیلہ ۱۵۶
سرحد (استان —) ۷۴ ، ۷۷ ، ۱۴۲ ، ۱۴۶ ، ۱۵۹
سرگودها ۳۱۰
سرگودها روڈ (گجرات) ۲۲۳
سرمہ دانی (رک : سرمیدانی) ۱۳۷ ، ۱۴۰
سرمیدانی (رک : سرمہ دانی) ۴۷
سعید آباد ۴۷
سفارت شاهنشاهی ایران ۱۰۵ ، ۱۳۱
سکندر پور ۲۸۸ ، ۲۹۰
سکهر ۳۰۴
سلطان پور ۱۰۸ ، ۲۰۱ ، ۲۰۹ ، ۲۱۱ ، ۲۱۲
سلطان پوره (محلهٔ —) ۳۲۰
سمر قند ۷۴ ، ۱۳۴ ، ۲۵۵ ، ۳۳۸
سمن آباد ۲۶۳ ، ۳۳۹
سند (سندھ) ۳۷ ، ۳۸ ، ۴۰ ، ۴۱ ، ۴۲ ، ۴۵ ، ۴۸ ، ۵۲ ، ۵۳ ، ۵۴ ، ۵۶ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۲ ، ۶۳ ، ۷۳ ، ۸۰
سندی ادبی بورد (رک : انجمن ادبی سند) ۳۵ ، ۳۶ ، ۴۷
سودهره ۱۴۸
سودت ۳۴۲
سوره شاه ۲۱۲
سوریہ (رک : شام)
سهارنپور ۳۳۷
سیالکوت ۱۳۴ ، ۱۶۶ ، ۱۶۷ ، ۱۶۸ ، ۱۶۹ ، ۱۸۲ ، ۱۹۸ ، ۳۳۹ ، ۳۴۰
سیتپور ۱۷
سید پور ۴۱
سید پوری روڈ ۶۶
سیکس روڈ (رک : خیابان ششم) ۱۰۵
سیوان ۴۰

ش

شارع اقبال (کویتہ) ۲۵
شام (رک : سوریہ) ۲۵۶
شاه جهان آباد ۶۹ ، ۱۶۳ ، ۱۸۵ ، ۲۴۹ ، ۲۵۴
شاه جیونہ (جهنگ) ۲۶۲
شاه دولہ دروازہ ۲۱۸
شاهراه قائد اعظم (مال روڈ —) ۹۱
شاهراه محمد رضا شاه پهلوی ۳۱۸ ، ۳۲۲
شاهو (رک : جبال شاهو) ۱۸۹
شاه ولی الله آکادمی ۳۷ ، ۴۷
شاه ولی الله کالج ۵۲
شاهی بازار ۶۴
شبہ قارہ (رک : هند و پاکستان) ۷۹ ، ۱۰۲ ، ۳۲۰
شرقپور شریف ۳۴۳
شمس آباد ۲۴۰

Marfat.com

شمس محل (رک : قصر شمس) ۱۹
شنکیاری ۳۳۳
شورای فرهنگی پاکستان (رک : پاکستان آرت کونسل) ۱۴۶
شورکوت ۲۰۲
شهر خمو شان (رک : گورستان مکلی) ۶۴
شیخوپوره ۱۳۷ ، ۳۴۳
شیراز ۱۱۳
شیر پاؤ ۲۰۳
شیر گره ۲۳۷ ، ۲۴۰
شیشیان والا دروازه ۲۲۸
شینکه ۱۵۷

ص

صادق آباد ۱۱۷

ض

ضلع الزعنا وادی ۱۲۳
ضیاء العلوم (رک : جامعهٔ رضویهٔ ضیاء العلوم) ۱۰۸

ط

طرخم (تورخم) ۱۵۹
طور بیله (رک : تربیله) ۱۵۷
طوس ۱۱۳ ، ۲۵۰
طهران (رک : تهران) ۱۱۳

ع

عادل گره
عارف چوک ۱۲۸
عامر هومیو پیتهک شفاخانه ۱۲۸
عراق ۲۵۶
عربستان سعودی ۲۵۶ ، ۳۲۱
عظیم آباد ۹
علامه اقبال منزل ۱۶۸
علاء الدین رود ۱۳۰
علی پور چتهه ۸۰
علیخان کمبر ۴۲
عیدگاه (رک : جایگاه مراسم عُرس) ۷۴ ، ۷۷ ، ۲۲۸ ، ۳۴۴ ،
عیدگاه روڈ ۳۲۲

غ

غزنه ۲۵ ، ۳۴
غوبدین ۷۱
غورغشتی ۱۵۵ ، ۱۵۶ ، ۱۵۸ ، ۱۹۲

ف

فتح جنگ ۱۵۲ ، ۳۰۴ ، ۳۰۵
فرح آباد ۱۸۶ ، ۲۰۸
فرغانه ۱۷۴
فریرهال ۳۲
فورت ولیم ۲۱۰
فیروز والا ۱۳۷
فیض آباد (رک : کلی فیضو ، قلعهٔ فیض آباد) ۲۲

ق

قاضی آباد ۳۰۷ ، ۳۰۸
قدمگاه حضرت مولا علی ابن ابی طالب ۶۳
قدیر آباد ۱۱
قرائت خانه ۱۶۰
قزوین ۲۳۴
قشلاق حسن خواجه ۱۴۳
قصر شمس (رک : شمس محل) ۱۹
قصور ۹۴ ، ۹۷ ، ۱۰۰ ، ۱۱۱ ، ۱۳۳ ، ۳۴۲ ، ۳۴۶ ، ۳۴۷
قطبال ۱۹۹
قلات ۲۱ ، ۲۳
قلعهٔ بغداد ۱۴۷
قلعهٔ پختهٔ ملتان ۱۹۴
قلعهٔ تالپوران ۶۳

Marfat.com

قلعهٔ خاکی ۶۳
قلعه دار ۱۲۹
قلعهٔ دلاور ۱۲۱
قلعهٔ شورکوت ۹۷ ، ۳۱۷
قلعهٔ فیض آباد (رک : کلی فیضو) ۲۲
قلعهٔ لاجور (رک : کلی لاجور) ۲۳
قلیج آباد (رک : محلهٔ تند و تورو ، تند و تورو) ۴۵
قندهار ۲۵ ، ۳۴
قومی کتب خانه (رک : کتابخانهٔ قومی) ۶۶
قونیه ۷۱

ک

کابل ۲۵ ، ۳۴ ، ۱۵۱ ، ۲۴۲ ، ۲۴۵ ، ۲۵۴ ، ۳۲۵
کاشان ۱۲۲
کالج روڈ ۱۹۸
کامره ۱۹۲
کانپور ۶۹
کاندهله ۱۹۳
کانی (رک : کهانی) ۱۰۷
کتابخانهٔ احمد حسین احمد قریشی قلعه داری ۱۲۸
کتابخانهٔ پیر جهندو ۴۹
کتابخانهٔ گنج بخش ۲۳ ، ۲۷ ، ۱۱۳
کتابخانهٔ گولره شریف ۱۰۹
کتابفروشی آریا مهر ۳۴
کتابفروشی اسلامی ۶۴
کتابفروشی رنگ محل ۳۵
کتابفروشی عباسی (رک : عباسی کتب خانه) ۳۲
کتابفروشی لمازی ۳۵
کتابفروشی و انتشارات فیروز سنز ۳۵
کدکن ۳۵
کراچی ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۳۰ ، ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۵ ، ۳۶ ، ۱۷۰ ، ۲۰۳ ، ۲۵۷ ، ۲۶۷ ، ۲۷۹ ، ۲۸۰
کربلا ۲۵۸
کرتار پوره (رک : محلهٔ جهانگیر آباد) ۳۲۱
کرمان ۱۲۲
کریم پارک ۱۸۲ ، ۱۸۳
کشمیر ۲۴۲ ، ۲۶۲
کشمیری بازار (لاهور) ۷۳
کلخوران ۱۲۹
کلی باغ ۱۹۵
کلی فیض (رک : فیض آباد ، قلعهٔ فیض آباد) ۲۲
کلی لاجور (رک : قلعهٔ لاجور) ۲۳
کمیتی محله ۳۳۲
کنجاه ۱۲۹
کندیان ۱۶۰
کندیه ۲۱۰
کوالیار ۱۱۹
کوت بخش ۳۰۲
کوت پیر جهندو ۴۷ ، ۵۰
کوت سارنگ ۳۲۹
کوت فتح خان ۱۵۲
کوت مراد خان ۹۷
کوته لکان ۱۲۹
کوچهٔ مها بیر ۳۳۸
کوچهٔ هرمزجی (— هرمس جی) ۳۵
کورالله ۳۰۲
کوهاتی بازار ۳۲۱
کوه نور میلز ۳۰۶
کویته ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۶
کوی شماره ۱۷ : ۳۳۱
کهانی (رک : کانی) ۱۰۷
کهکر شنگ (هزاره) ۳۰۸
کهوهات ۲۱۷

Marfat.com

کیمبل پور ۶۷ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ،
۱۱۷ ، ۱۴۱ ، ۱۵۲ ، ۱۵۵ ، ۱۵۶ ، ۱۵۸ ،
۱۵۹ ، ۱۹۱ ، ۱۹۹ ، ۲۰۴ ، ۲۰۹ ، ۲۱۴ ،
۲۱۶ ، ۳۳۴ ، ۳۳۵ ، ۳۳۶ ، ۳۳۷

ک

گاجر گولہ ۸۴
گاردن ایسٹ ۲۶۷
گجرات ۲۷ ، ۶۵ ، ۷۹ ، ۸۰ ، ۸۲ ، ۱۱۹ ،
۱۲۸ ، ۱۲۹ ، ۲۱۸ ، ۲۱۹ ، ۲۲۱ ، ۲۲۳ ،
۲۲۵ ، ۲۲۶ ، ۲۲۸ ، ۳۰۷
گجرات شرق (رک : احمد آباد) ۹۳
گجرانوالہ ۲۷ ، ۸۰
گرھی افغانان (رک : گرھی شریف) ۱۱۹ ، ۱۴۴
گرھی شریف ۱۴۱ ، ۱۴۴
گلبرگ (لاھور) ۹۰ ، ۱۰۴
گلبرگ ۱۸۲ ، ۱۸۳
گلگشت (محلۂ —) ۲۳۳
گیانہ ۳۰۷
گلی نمبر ۳ : ۳۳۲
گلی نمبر ۶۵ : ۳۳۳
گلگت ۸۹
گنبد خضرا ۴۳
گنج بخش دروازہ ۳۲۵
گنجینۂ اقبال بیگم ۲۷
گنجینۂ رفعت سلطانہ ۲۷
گنجینۂ سلیم (رک : کتابخانۂ سلیم) ۱۴۹ ، ۱۴۶
گوالمندی روڈ ۱۰۸
گوجرانوالہ (رک : گجرانوالہ) ۱۹۷
گورستان قصور ۹۴
گورستان مکلی (رک : شہر خموشاں) ۶۴
گورنمنٹ کالج کیمبل پور ۶۸ ، ۱۱۴
گورنمنٹ ھائی اسکول (تاکسیلا) ۳۱۷
گورو دوارہ پنجہ صاحب (جایگاہ —) ۱۱۲
(گورو : راھنمای بزرگ ، دوارہ : گھر—خانہ)
گولرہ شریف ۱۰۹ ، ۲۰۹
گیلانی اسٹریٹ (رک : خیابان گیلانی) ۱۳۳

ل

لابر (رک : راھبر) ۳۳۳
لاجور ۲۱
لارکانہ ۲۲ ، ۴۲
لال قلعہ دھلی ۱۳۴
لاھور ۳ ، ۳۴ ، ۷۳ ، ۸۷ ، ۸۹ ، ۹۰ ،
۹۱ ، ۹۲ ، ۹۳ ، ۹۴ ، ۹۷ ، ۱۰۰ ، ۱۰۱ ،
۱۰۳ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۰۶ ، ۱۱۲ ، ۱۱۹ ،
۱۲۴ ، ۱۲۵ ، ۱۳۰ ، ۱۳۴ ، ۱۳۳ ، ۱۲۶ ،
۱۴۶ ، ۱۵۹ ، ۱۶۹ ، ۱۷۰ ، ۱۸۲ ، ۱۸۴ ،
۱۸۶ ، ۱۹۳ ، ۲۰۳ ، ۲۰۵ ، ۲۵۴ ، ۲۵۶ ،
۲۵۷ ، ۲۶۳ ، ۲۶۷ ، ۲۸۸ ، ۲۸۹ ، ۲۹۲ ،
۲۹۷ ، ۳۰۴ ، ۳۰۸ ، ۳۳۸ ، ۳۳۹
لایق علی چوک ۱۹۹ ، ۲۰۳
لطیف آباد ۵۶ ، ۵۸ ، ۶۰ ، ۶۱
لکھنؤ ۲۰۱ ، ۲۰۳ ، ۲۵۶
لندن ۸۸ ، ۲۵۰ ، ۵۸ ، ۲۹۷
لندی کوتل ۱۵۹
لنواری ۴۲
لنینگراد ۷۴
لواندہ ۷۱
لورالائی ۲۱۶
لوگاندا ۲۲۴
لوھر ملک پورہ ۲۲۹
لوھسر شرقو ۲۰۳
لھانور ۲۴۱
لیبرٹی پرس (رک : چاپخانۂ آزادی) ۳۵

م

مادل تاؤن ۸۷ ، ۱۶۸
مارگلہ روڈ ۱۳۱
مال روڈ (رک : شاھراہ قائد اعظم) ۹۱ ، ۲۵۶
مانسھرہ ۴ ، ۲

Marfat.com

مجلس شورای ملی پاکستان ۴۲ ، ۳۲۱
محلهٔ آدم خیل ۳۳۶
محلهٔ امر پوره ۳۳۳
محلهٔ اندرونی موچی دروازه (رک : دروازهٔ کفش دوزان) ۱۶۹
محلهٔ بابا قلی زئی ۳۳۶
محلهٔ پیر الهی بخش ۳۰
محلهٔ تند و تورو (رک : قلیج آباد ، تند و تورو) ۴۵
محلهٔ جنگی ۱۵۱
محلهٔ جهانگیر آباد (رک : کرتار پوره) ۳۲۱
محلهٔ جهنگی جدید ۳۲۱
محلهٔ چمرنگان ۹۴
محلهٔ خواجه ۴۱
محلهٔ رامپوره ۲۶۶
محلهٔ رحمت آباد ۲۲۳
محلهٔ سادات خیل ۳۳۶
محلهٔ سلطان پوره (رک : چاه سلطان) ۳۲۰، ۳۳۱
محلهٔ سلیمان خیل ۳۳۶
محلهٔ سید خیل ۲۳۶
محلهٔ شاه گردیز (رک : محله گردیزیان) ۱ ، ۷
محلهٔ شاه یوسف گردیزی (رک : محلهٔ شاه گردیز) ۳
محلهٔ صادق آباد ۳۱۱
محلهٔ عثمان والا ۸
محلهٔ علی آباد ۳۳۴
محلهٔ علی زئی ۳۳۶
محلهٔ عیدگاه ۷۳ ، ۷۴
محلهٔ قاضی محمد اسلم ۲۲۹
محلهٔ قلی داد ۳۳۴
محلهٔ کپتان فیروز خان ۳۰۷
محلهٔ کوتاله رشید خان ۳۲۵
محلهٔ گردیزیان ۱۱۲
محلهٔ گلگشت ۱۰ ، ۱۲
محلهٔ ماڈل تاون ۱۶۸
محلهٔ محمد عظیم خان ۱۵۹
محلهٔ مل پیران ۳۱۶
محلهٔ نسوزایی ۳۳۴
محلهٔ نیاریان (زرگران ۳۲۳)
محلهٔ وردک ۳۳۴
محلهٔ ورکشاپی ۱۲۷
محلهٔ هیر آباد (رک : هیر آباد) ۳۷ ، ۶۳
محلهٔ یوسف خیل ۳۳۴
محمد آباد ۱۲۰ ، ۱۲۲
محمدی شاه محله ۱۳۳
محمود رود ۲۶۳
محموده علاقهٔ اسگم (راولپندی) ۳۱۰
مدراس ۳۳۰
مدرسه ۳۴۰
مدرسهٔ احمد المدارس (سکندر پور) ۲۹۰
مدرسهٔ احیاء العلوم (چچرولی) ۲۲۷
مدرسهٔ اسلامیهٔ هاشمیه ۳۳۲
مدرسهٔ اشرفیهٔ تعلیم القرآن ۳۱۳
مدرسهٔ اقبال ۱۶۸
مدرسهٔ امداد العلوم ۳۲۳
مدرسهٔ امداد العلوم (ایبت آباد) ۲۲۹
مدرسهٔ تدریس القرآن (مسجد جامع مرکزی فتح جنگ) ۳۰۵
مدرسهٔ تعلیم القرآن ۳۰۵
مدرسهٔ تعلیم القرآن (واه کینت) ۲۰۳
مدرسهٔ چشتیهٔ نظامیه ۱۵۳
مدرسهٔ حافظ مولوی محمد عالم ۳۴۰
مدرسهٔ حنفیهٔ انوار العلوم ۱۷۰
مدرسهٔ خانقاه سراجیه ۱۶۵
مدرسهٔ خانقاه نقشبندیه ۷۵
مدرسهٔ دارالعلوم تعلیم القرآن ۳۳۴
مدرسهٔ دارالعلوم حنفیه (چکوال) ۲۹۴
مدرسهٔ دارالعلوم شهابیه ۱۶۶
مدرسهٔ دارالعلوم نصیریه ۱۵۵ ، ۱۵۶

Marfat.com

مدرسهٔ سراج العلوم ۴۲
مدرسهٔ ضیاء العلوم (راولپندی) ۲۰۹
مدرسهٔ عربیهٔ اسلامیه ۳۱ ، ۳۴
مدرسهٔ فرقانیهٔ رحمانیه ۳۲۱
مدرسهٔ فیض القرآن ۱۹۱
مدرسهٔ فیضیهٔ قم ۲۵۸
مدرسهٔ مسجد اتمان خیل ۱۵۸
مدرسهٔ مولانا الله یار خان (چکرالـه) ۳۰۱
مدرسهٔ نعمانیه (لاهور) ۲۹۲
مدل تاون (رک : مادل تاون) ۱۹۸
مدنی مسجد (واه کینت) ۲۰۳
مدینه ۱۴ ، ۲۵۰ ، ۳۰۸
مدینه مارکیت (رک : بازار مدینه) ۱۲۷ ، ۳۲۰
مدینهٔ منوره (رک : مدینه) ۴۰ ، ۴۱ ، ۲۴۵ ، ۳۲۳
مراد آباد ۱۳۵
مراغه ۱۰۰
مردان ۱۱۶
مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان (رک : کتابخانهٔ گنج بخش) ۵ ، ۷ ، ۱۳ ، ۱۹ ، ۲۳ ، ۲۸ ، ۳۲ ، ۷۷ ، ۷۸ ، ۹۲ ، ۱۱۲ ، ۱۳۹ ، ۱۳۲ ، ۱۳۶ ، ۳۱۰ ، ۳۱۱
مرکز فرهنگی و هنری شاه عبداللطیف بهتائی ۵۴
مرکزی اردو بورد (انجمن مرکزی اردو) ۱۰۴
مرکزی جامع مسجد ۱۷۰
مروت (— لکی) ۱۴۳
مریر حسن ۳۰۸
مریر کالج ۱۶۷
مزارات بزرگان گیلانیان اوچ شریف ۱۹
مزارات خاندان پیر جهندو ۴۷
مزارات سادات گردیزی ۱۲
مزارات سلسلهٔ نقشبندیه ۷۴
مزار بی بیان پاکدامن (لاهور) ۱۷۰
مزار خواجه بهاء الدین نقشبند ۱۴۳
مزار سید احمد توخته ترمذی والد بی بیان پاکدامن (لاهور) ۱۷۰
مزار ملا عبدالحکیم سیالکوتی ۱۶۷
مزار ملا عبدالله سیالکوتی ۱۶۸
مستاله ۶۴ ، ۶۹
مستونگ ۲۱ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۶۲
مستی دروازه ۱۱۲
مسجد ۳۴۰
مسجد اتمان خیل ۱۵۸
مسجد اکبر آباد ۶۹
مسجد الفاروق ۳۲۰ ، ۳۳۱
مسجد بهوئی ۲۱۳
مسجد پیر جهندو ۴۸ ، ۶۳
مسجد جامع بهبودی ۳۳۶
مسجد جامع چهار راه محله نو (راولپندی) ۳۱۹
مسجد جامع مرکزی فتح جنگ ۳۰۵
مسجد چکوری
مسجد خواجه میر احمد ۲۱۴
مسجد دربار بسال شریف ۲۱۶
مسجد دو منزلی (اندرون دهلی دروازه) ۳۴۳
مسجد سرمه دانی (سرمیدانی) ۱۳۷
مسجد سلطان پور ۲۱۲
مسجد صدریه ۷۴
مسجد عارفیهٔ اویسیه (چکوال) ۲۹۷
مسجد کپتان محمد فیروز خان ۳۰۹
مسجد گلشن آباد (راولپندی) ۳۰۰
مسجد گولره شریف ۱۰۹
مسجد گولیان والی ۳۲۳
مسجد علی (ع) ۱۵۹
مسجد نیابی بورگی بزرگ ۱۸۱
مسجد وزیر خان ۳ ، ۱۲۴ ، ۱۳۵ ، ۲۹۷
مسجد هاله ۶۲
مسلم بازار ۲۱۸
مشهد ۲۳۴ ، ۲۵۰
مصر ۴۰ ، ۲۰۴

Marfat.com

مطب حکیم محمد موسی امرتسری ۱۳۳
مطب مولوی حکیم کریم بخش ۳۳۲
مطبع قادری ۳۴۲
مطبع مصطفایی ۶۴
مطبع منعمیه ۳۴۶
مظاهر العلوم سهارنپور ۳۳۷
مظفرآباد ۲۴۲
مظفر گره ۱۰
مظفر نگر ۱۹۳
معین مارکت ۵۸
مغلپوره ۲۵۶
مفتی احمد یار خان روڈ ۲۲۸
مفید عام (چاپخانهٔ —) ۳۲۴
مقابر امیران کلهوران ۶۳
مقابر سادات گردیزی ۱۲
مقابر سلسلهٔ نقشبندی ۷۴
مقابر صوفیان ۱۲
مقبرهٔ بهاء الله ملتانی ۱۲
مقبرهٔ پیر عالم شاه ۱۲
مقبرهٔ سیدی لال ۱۲
مقبرهٔ شاه یوسف گردیز ۱۲
مقبرهٔ شمس سبزواری (رک: شمس تبریزی، شاه شمس تبریز) ۱۲
مقبرهٔ شیخ بهاء الحق زکریا ملتانی (رک: شاه رکن عالم) ۱۲
مقبرهٔ شیخ صدر الدین ملتانی ۱۲
مقبرهٔ مای میران (رک: مای پاک دامن) ۱۲
مقبرهٔ مولانا زین الدین ۷۳
مقبرهٔ مولانا غلام محیی الدین ۷۳
مقبرهٔ مولانا محمد علی ۷۳
مکتبهٔ اسلامیه ۲۳
مکتبهٔ همدانیه ۱۳۳
مکلو روڈ (رک: خیابان مکلو) ۳۴
مکه (نزدیک گجرات) ۸۲
مکهٔ معظمه ۳۹، ۷۸، ۱۴۳، ۲۹۵
مکهد ۶۷، ۶۸، ۷۳، ۷۶، ۱۴۳، ۱۵۶
مکیریان ۸۳
ملتان ۱، ۵، ۶، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۶، ۶۰، ۷۳، ۱۰۱، ۱۱۹، ۱۳۳، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۹۳، ۱۹۴، ۲۳۳، ۲۳۶، ۳۳۲، ۳۳۳
ملکوال ۱۷۰
ملودی سینما (اسلام آباد) ۱۳۲
مندی بهاء الدین ۱۷۰
منزل سفیر شاهنشاه آریا مهر ۱۳۱
منصوره (اقامتگاه —) ۵۲، ۵۳
منهاور ۲۰۱
موچی دروازه ۲۶۱
موزهٔ (رک: موزهٔ ملی پاکستان) ۳۲، ۳۶، ۴۳، ۵۴، ۹۳
موزهٔ استان سند ۴۲
موزهٔ پیشاور ۱۶۰
موزهٔ سلیم (رک: گنجینهٔ سلیم) ۱۴۹
موزهٔ صدیقی (رک: خانهٔ حاجی محمد حنیف صدیقی) ۵۶
موزهٔ ملی پاکستان ۳۱، ۳۲، ۱۴۹
مؤسسهٔ تحقیقات اسلامی (رک: ادارهٔ تحقیقات اسلامی) ۱۳۲، ۱۳۳
مؤسسهٔ دایرة‌المعارف اسلامی (اردو) ۱۰۵، ۳۲۹
مؤسسهٔ طبی انگلسی ایلوپیتهی ۳۱۰
مؤسسهٔ هسته یی ۲۸۸
مؤسسهٔ همدرد ۱۱۳
موسی زئی شریف ۱۶۶، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۹
مولد شریف ۱۷۵
موهنجو دارو ۵۶
مهته سوجا ۱۳۷
مهمانخانهٔ نادری (رک: نادری هتل در کراچی) ۳۴
میانوالی ۱۶۰، ۳۴۱
میدان نوان کل (چوک نوان کل) ۸۹

Marfat.com

میرتھ ۷۹ ، ۱۹۶
میر منزل ۵۸
میرہ شریف ۲۹۵
میزان مارکٹ (کوئٹہ) ۲۵
میشن روڈ ۲۱
میکی دھوک ۱۵۲
میلاد نگر (رک : دھوک رتہ) ۱۹۹ ، ۳۰۷
مین بازار ۳۱۱
مین روڈ (خیابان اصلی) ۳۳۹

ن

نادری ہتل (رک : مہمانخانۂ نادری) ۳۴
ناظم آباد ۲۸۰
نجف ۵۶
نرتوپہ ۳۳۴ ، ۳۳۵
نشان پای حضرت علی (ع) (رک : قدمگاہ حضرت علی) ۱۹
نمکسار ۷۱
ننگل سوھدا (رک : سیالکوت) ۱۸۲
نواب آباد ۳۱۶
نور پور ۱۷
نہر رامپور ۱۵۱
نیا بازار ۶۶
نیا دروازہ ۲۶۲ ، ۲۶۶
نیا محلہ ۳۱۹
نیر منزل (رک : حکیم نیر واسطی) ۱۱۲
نیشا بور ۱۱۳
نیلور ۲۸۸
نیوتاون ۳۴
نیو علیگر کالج (رک : دانشکدۂ نوین علیگر) ۶۱
نیومیو گاردن ۱۸۴
نیوہالہ ۵۲

و

وارہ ۴۲
واہ کینٹ ۱۹۹ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴
وزیر آباد ۱۲۹ ، ۱۹۷ ، ۲۶۵
وولز کلکشن ۱۰۳
ویسٹریج (— ج) ۱۳۰ ، ۱۸۱

ہ

ہالہ ۳۷ ، ۴۲
ہرات ۱۵ ، ۲۲ ، ۲۵ ، ۳۴ ، ۱۲۳ ، ۱۹۵ ، ۲۲۵ ، ۲۳۰ ، ۳۱۸
ہریانہ ۱۹۰
ہری پور ۱۵۶ ، ۲۰۵ ، ۲۰۶ ، ۲۸۸
ہزارہ ۷۴ ، ۷۷ ، ۲۰۴ ، ۲۰۵ ، ۲۰۶ ، ۲۱۲ ، ۲۱۳ ، ۲۳۹ ، ۲۳۱ ، ۲۳۷ ، ۲۴۲ ، ۲۸۸ ، ۲۸۹ ، ۲۹۰ ، ۲۹۱ ، ۳۰۸ ، ۳۱۴ ، ۳۳۳ ، ۳۳۶
ہزارہ خان کلان ۸۴
ہمدان ۹۸
ہنبو کہ ۳۱۴
ہند (رک : ہندوستان) ۴۴ ، ۱۸۸ ، ۱۹۳ ، ۲۸۵ ، ۲۸۷ ، ۳۴۰
ہندوستان (رک : ہند) ۱۱۷ ، ۱۵۷ ، ۱۸۳ ، ۲۴۵ ، ۲۵۴ ، ۲۸۷ ، ۳۰۲
ہیر آباد (رک : محلۂ ہیر آباد) ۳۷
ہیلان ۸۴ ، ۳۰۸

ی

یکہ توت ۳۲۴
یمن ۴۰ ، ۴۳ ، ۲۶۷ ، ۲۷۳
یوگوسلاوی ۲۴۸
یوگوندا ۲۲۳

Marfat.com

ص ۳۲۲ «۲۳۷ - کتابخانهٔ دارالعلوم مهریه - - - بعد از سید نصیر الدین شاه» اضافه شود :

گولروی آنرا افتتاح کرده است. مدیر دارالعلوم آقای مولانا حافظ محمد اقبال است. در کتابخانهٔ دارالعلوم در حدود ۵۰۰ کتاب چاپی دارد. نسخه‌های خطی ندارد. در این مدرسه ۳ استاد تدریس و ۵۰ شاگرد به تعلیم و تعلم مشغول هستند. لنگر (مطبخ) و خوابگاه دارد.

۲۳۷ (الف) - کتابخانهٔ آستانهٔ خضریه

[فیض آباد ، راولپنڈی]

برای دیدار از کتابخانهٔ آستانهٔ خضریه فیض آباد رفتم. آقای خواجه محمد عبدالمجید احمد خضری پیر و سجاده نشین دیول شریف است. به زبان فارسی و عربی با من حرف زد. پیروان و مطیعان بسیار دارد. سردار محمد ایوب خان ریاست جمهور اسبق پاکستان مرید این پیر بوده است. در آن حال که من به خدمت پیر رسیدم گروهی از مردم را دیدم از کوچک و بزرگ در خدمت پیر بودند ، هنگام نماز رسید و بانگ نماز بلند شد و ما هم پشت سر پیر به نماز ایستادیم. پس از نماز ، پیر دستور چای داد. از کتابخانه اش دیدار کردم ، در حدود ۲۰۰ کتاب چاپی در کتابخانه دارد. پیر می گفت نسخه های خطی هم دارم ، اما یک رسالهٔ فارسی دربارهٔ ائمه و اولیاء و عارفان دیدم به خط تحریر که در سال ۱۳۰۱ کتابت شده بود. آقای پیر در حدودش تصنیف دارد به زبان اردو ، از جمله :-

۱- اسلام کے بنیادی عقاید و لطیف حقایق.
۲- ملفوظات خضری گرد آورندهٔ مونس زبیری.
۳- فلسفهٔ قرآن مجید در شان نزول فرقان حمید.

نام خادم پیر «گل فروش» بود که پیر مردی ۶۰ ساله بود. مرقع اشعار فارسی بر در و دیوار آستانهٔ خضری آویخته شده بود :

غوث اعظم درمیان اولیا چون محمد درمیان انبیا

گنج بخش فیض عالم مظهر نور خدا
ناقصان را پیر کامل ، کاملان را رهنما

۲۳۷ (ب) - کتابخانهٔ شیخ رشید

[دانشگاه اسلام آباد ، اسلام آباد]

آقای پرفسور شیخ رشید را بارها در محافل علمی و ادبی دیدار کرده بودم ، او را «پدر تاریخ پاکستان و هند» می نامند. وی استاد آقای دکتر احمد حسن دانی است که

Marfat.com

از دانشمندان و محققان بزرگ پاکستان و بلکه جهان است. آقای شیخ رشید کتابخانهٔ خود را به دانشگاه اسلام آباد داده است. در حدود ۳۵۰۰ کتاب دارد. در حدود ۲۰ نسخهٔ خطی هم دارد. از جمله :

۱- **معارج النبوة فی مدارج الفتوة** (فارسی) : از معین الدین مسکین فراهی ، کاتب مراد ابن محمد شاه ، ۱۰۴۸ ه ق ، خط نسخ.

۲- **هر سه نثر ابوالفضل** (فارسی) ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق.

۳- **مجموعه** (فارسی) : ۱- دیوان و مثنویات سقا ، ۲- اشعار غافل ، ۳- اشعار عطار ، خط نستعلیق ، تقریباً قرن ۱۱ ه ق.

۴- **مجموعه** (فارسی) : ۱- جُنگ اشعار ، ۲- رقعات ، ۳- دیوان میر غلام علی الحسینی الواسطی الگرامی متخلص به آزاد ، ۴- اشعار صائب ، ۵- روایح القدس ، خط نستعلیق ، قرن ۱۲ ه ق.

۵- **هر سه نثر ابوالفضل** (فارسی) : خط شکسته ، قرن ۱۲ ه ق.

۶- **دستور الانشاء** (فارسی) : ، در عهد خان بهادر سید غلام حسین خان بهادر خلف اعظم خان بهادر ، خط شکسته ، قرن ۱۲ ه ق.

۷- **سکینة الاولیاء** (فارسی) : از محمد دارا شکوه قادری ، خط تحریر ، کتابت ۱۲۷۴ ه ق.

۸- **دیوان فیضی فیاضی** (فارسی) : خط نستعلیق ، قرن ۱۱ ه ق.

۹- **طوطی نامهٔ نخشبی** (فارسی): کاتب محمد شفیع ولد محمد یوسف ، کتابت ۱۱۰۶ ه ق ، مالک نسخه سید ناصر علی خان.

۱۰- **سسی پنون** (پنجابی ، منظوم) ، کاتب نواب محمد خان ، ۱۱۹۷ ه ق.

۲۳۷ (ج) ـ کتابخانهٔ شیخ محمد اکرام

[دانشگاه اسلام آباد ، اسلام آباد]

کتابخانهٔ آقای شیخ محمد اکرام که از استادان بزرگ تاریخ پاکستان است به کتابخانهٔ دانشگاه اسلام آباد منضم شده است. در این کتابخانه در حدود ۴۰۰۰ کتاب چاپی موجود است. تقریباً ۵۰ نسخهٔ خطی دارد از جمله :

۱- **مثنویات محمد قلی سلیم** (فارسی) : ۱- خرنامه ، ۲- بدن نما ، ۳- نورس خیال ـ و مثنویات دیگر.

۲- **قصهٔ کامروپ** (فارسی) : از همت خان بن اسلام خان عالمگیری.

Marfat.com

۳- **مجموعه** (فارسی) : سیاق نامه در موضوع اکسیر حساب از علیجی کایتهه نباس ،
۲- گلزار معارج ، تاریخ کتابت ۱۱۳۸ ه ق. خط نستعلیق.

۴- **مثنوی شمع و پروانه** (فارسی) ، از راز (نواب علی قلی خان) ، کاتب نور محمد ، خط نستعلیق.

۵- **مجموعه** ، ۱- نسخهٔ فقه (عربی) ، ۲- رسالهٔ تاریخ تاراج نمودن خانهٔ ملکهٔ زمانیه ،
۳- مثنوی فارسی (شاید مثنوی نه سپهر سرودهٔ امیر خسرو باشد).

۲۳۷ (د) ـ کتابخانهٔ سرتیپ گلزار احمد خان

[گلستان کالونی ، پشت پارک ملی ایوب خان ، راولپندی]

آقای سرتیپ گلزار احمد خان (ولادت ۱۹۰۹) به زبان فارسی روان حرف می زد و آنگونه که خود می گفت دو سال در ایران به سربرده و مأمور مشاور در وزارت کشاورزی بوده است و در شهرهای همدان و اهواز و خرمشهر و خرم آباد خدمت کرده است. دارای تألیفات گونا گون است از جمله :

۱- جهاد ، ۲- جلوهٔ طور (افسانه) ، ۳- عسکری قیادت ، ۴- تذکرهٔ انگلستان ، ۵- تذکرهٔ افریقه ، ۶- یادایام ، ۷- دفاع پاکستان کی لا زوال داستان ، ۸- جنگ میکادی سے هتلرتک (ترجمه) ، ۹- امیر تیمور (ترجمه) ، ۱۰- تاریخ ۱۹۶۵ (انگلیسی) ۱۱- تاریخ جنگ آزادی ترکیه (انگلیسی) ، ۱۲- تاریخ غزوات (ج ۱ و ۲ و ۳) ، ۱۳- قانون اساسی قرآن.

درکتابخانه اش در حدود ۷۰۰۰ کتاب چاپی موجود است که در آنها کتابهای مراجع و آیین جنگ و تاریخ فراوان دارد. چند نسخهٔ خطی دارد از جمله :

۱- **چهار عنصر بیدل** (فارسی ، منظوم و منثور) ، کاتب محمد وارث ابن محمد باقر الصدیقی ، خط نسخ، تاریخ کتابت ۲۶ شعبان المعظم سنه ۱۱۳۰ ه ق ، لوح و جدول ، آغاز « خداوند زبان معذور بی صرفه سزائیست ».

۲- **دیوان حافظ** ، خط نستعلیق ، کاتب نظام الدین سیالکوتی ، کتابت ۱۲۶۴ (۱۹۰۴ بکرمی).

تعدادی از کتابهایی که در کتابخانهٔ سرتیپ گلزار احمد است ، از طرف دانشمندان و شاعران ایران به ایشان هدیه شده است مثلاً دیوان ملک الشعراء بهار که از طرف ماه ملک بهار در سال ۱۳۳۶ خورشیدی به ایشان هدیه شده است .

Marfat.com

قطعه تاریخ

طباعت کتاب دیدار از کتابخانه های پاکستان
از تالیف شریف
جناب آقایٔ محمد حسین تسبیحی مدظله
۱۳۹۶ھ

این نسخهٔ مستطاب و مسعود — تالیف شده بفضلِ معبود
آقایٔ زمان جناب تسبیح — گلدستهٔ علم کرد مشهود
آن بحرِ فنون را شناور — علم است او را مدام مقصود

گو سال طباعتش شرافت
دیدار کتاب خانه محمود

---

۶ ۹ ۳ ۱ھ

سید شرافت نوشاهی
اصلح الله حاله، و ماله،

Marfat.com

فهرست الفبایی نامهای کتابخانه هایی که نسخهٔ خطی دارند و در جلد دوم کتابخانه های پاکستان آنها را با نسخه‌های مشروحاً معرفی خواهیم کرد

(م - ح - ت)

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ آخوند زاده مختار علی نیر	کوچه بجوری خورد ، اندرون کوهاٹی گیٹ پیشاور	۱۶
کتابخانهٔ آستانه خضریه راجه محمد عبدالمجید	پیر صاحب ، فیض آباد ، راولپندی	۱۰
کتابخانهٔ آغا	بهاولپور	۲۵
کتابخانهٔ آغا نعیم الله	پیشاور	۱
کتابخانهٔ آفتاب اصغر	۴۹ - شادمان کالونی ، لاهور	۲
کتابخانهٔ آغا یمین خان لاهوری	لاهور	۲۲
کتابخانهٔ ابن حکیم محسن پیشاوری	خانقاه رشید وهاری بس استیند	۱
کتابخانه ابوالخیر (مخدوم رشید)	۱۴ نمبر چونگی ، ملتان	۵۵
کتابخانهٔ ابوالفضل العباس جعفری	محلهٔ مروی ها ، شمارهٔ منزل ۲۵۵۲ ، یکه توت ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ احسان الرحیم ، اچینی پایان	یونیورستی ، پیشاور	۴
کتابخانهٔ احمدالله مهمند ، ده بهادر	پیشاور	۱
کتابخانهٔ احمد امین آفریدی	پیشاور	۲
کتابخانهٔ احمد سلیم	راولپندی	۷
کتابخانهٔ اختر نور	پیشاور	۲
کتابخانهٔ اخون محمد گل اسماری		۱
کتابخانهٔ ادارهٔ ثقافت اسلامیه	۲- کلب روڈ ، لاهور	۴۵
کتابخانهٔ فرهنگ ایران	پیشاور	۹
کتابخانهٔ اسلام محمود خان (دکتر)	دانشگاه پیشاور ، پیشاور	۵۷

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ اشتیاق حسین	کوچهٔ عقب گرجا ، اندرون کوهاتی گیت ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ اشرف جان	پڑانگ ، چارسده ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ اشرف علی خان	محلهٔ مروی ها ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ اشفاق حسین	محلهٔ فتومندی ، آسیاه ، دیگری ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ اعظم	لاهور	۲۵
کتابخانهٔ اعظمیهٔ نوشاهیه	مولانا مظفر حسین میرووال شریف	
	بد و ملهی ، شیخو پوره	۱
کتابخانهٔ امر الله خان غور غشتی		۱۵
کتابخانهٔ افتخار احمد بگوی	جامع مسجد بهیره ، بهیره	۲۰
کتابخانهٔ اقبال صلاح الدین	لاهور	۵۸
کتابخانهٔ الیاس عشقی	بستی ۲۶۳ ڈی یونٹ لطیف آباد حیدر آباد (سند)	۱۰
کتابخانهٔ امین الله خان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ انصاری مولوی حکیم الله بخش	چک ۱۱۲ آر ۱۰ جهانیان ، خانیوال ملتان	۲۰۰
کتابخانهٔ انوار العلوم	سید خضر عباس نوشاهی ، چنبل چوهڑکانه ، شیخو پوره	٤
کتابخانهٔ اورنگ زیب	کوچهٔ نادر علی ، چوک ناصر خان ، یکه توت ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ ایوب جان بنوری	دارالعلوم سرحد ، بیرون آسیا گیت ، پیشاور	۲۱٤
کتابخانهٔ بابو سلطان محمد	محلهٔ محمد داد ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ بشیر حسین ناظم	لاهور	۲۱

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ پنجابی آکادمی	جی - مادل ٹاؤن ، لاهور	۳۵
کتابخانهٔ پیران راشدیه	علیخان کمبر (قمبر) ، علی شاه شاعر فارسی گو ، حیدر آباد (سنده)	۱۵۵
کتابخانهٔ پیر محمد مقبول ولد میر فرمان علی نوشاهی	رسول نگر ، گوجرانواله	۵۰
کتابخانهٔ پیر نجی الله راشدی	دهستان واره ، لارکانه	۷۵
کتابخانهٔ تاج محمد صدیقی	کوچهٔ سید محمد زمان شاه ، یکه توت ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ جامع مسجد ، سرگودها	سرگودها (پنجاب)	
کتابخانهٔ جامع مسجد مرولیانواله	مرولیانواله (صاحبزادیاں والی مسجد) بهلوال ، سرگودها	
کتابخانهٔ جامعهٔ اسلامیه	جامعهٔ اسلامیه ، بهاولپور	۶۴
کتابخانهٔ جامعهٔ اشرفیه	جامعهٔ اشرفیه ، لاهور	۱۳
کتابخانهٔ جامعهٔ صدیقیه (مولانا محمد اجید)	پهلروان ، سرگودها	۲
کتابخانهٔ جامعهٔ عربیهٔ حکیم محمود صاحب	جی - ٹی روڈ ، گوجرانواله ، پنجاب	۱۶
کتابخانهٔ جامعهٔ ملیهٔ بهاولپور	جامعهٔ ملیه ، بهاولپور	۲
کتابخانهٔ جان محمد ضمیر	پیشاور	۱
کتابخانهٔ جماعت علی شاه	امام بارهٔ بی بی ، علاقه گنج ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ جمیل خان سواتی		۱
کتابخانهٔ جنیس (حسین) خان	کمدی تازه دین ، نوشهره ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ چغتایی (دکتر عبدالله چغتایی)	ایف ۱۵ - گلبرگ مین مارکیت، لاهور	۱۱۰
کتابخانهٔ چنارگل	چوکی گل پادشاه ، نوشهره	۴

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ چوهدری صوفی احمد یار	بهلوانه ، دیره صوفی احمد یار ، بهلوال ، سرگودها	
کتابخانهٔ چوهدری صوفی شان محمد	بهلوانه ، ڈیره صوفی شان محمد بهلوال، سرگودها	
کتابخانهٔ چوهدری محمد یار	بهلوانه ، آبادی جلال ، بهلوال ، سرگودها	
کتابخانهٔ حاج محمد بشیر (جلد ساز)	انباله بک بایندینگ ، شیش محل روڈ ، لاهور	۱۰۰۰
کتابخانهٔ حاجی احمد جان درینگر	مستونگ ، بلوچستان	۱
کتابخانهٔ سید نذر حسین کربلایی	پیشاور	۶
کتابخانهٔ حاجی قدرت الله بیک	بلتیت پست خانهٔ کریم آباد ، هونزا	۲۵
کتابخانهٔ حاجی محمد	مسجد سلیمان خیل ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ حاجی محمد شریف	صدر بازار ، لورالایی ، بلوچستان	۱
کتابخانهٔ حاجی ملک عبدالله		۱۵۰
کتابخانهٔ حافظ عبدالحی چشتی	اسلامیه کالج ، بهاولپور	۲۵۲
کتابخانهٔ حافظ عبدالرحمن مدنی	جی - ۱۰۰ ماڈل ٹاون ، لاهور	۱۰
کتابخانهٔ حافظ یوسف سدیدی (خوشنویس)	لاهور	۱
کتابخانهٔ حبیب الله پیشاوری		۷۵
کتابخانهٔ حبیب الله دهلوی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ حبیب الله کاکڑ	مسجد کلان ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ حبیب الرحمن	حبیب آباد ، بڈھ بیر ، پیشاور	۱۰
کتابخانهٔ حسنات ولد عبدالحق	مشترزئی ، بڈھ بیر ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ حکیم ابوالعرفان	بهاولپور	۳۱

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ حکیم سید اکرم حسین اکرام چشتی سیکری	راهنمای صحت دواخانه ، کهاٹی روڈ ، حیدر آباد ، سند	۱۸
کتابخانهٔ حکیم عبدالحی (مولانا ـ)	ربانیه دارالعلاج ، بهونی گار ، فاروقیه، تاکسیلا	۲۰۰
کتابخانهٔ حکیم عبدالرشید (در تصرف احمد غزالی بهاولپوری)	بهاولپور	۳۱
کتابخانهٔ حکیم محمد اشرف	ٹهانه بازار	
کتابخانهٔ حکیم محمد عرفان	ڈگ نی سود ، نوشهره ، پیشاور	۷
کتابخانهٔ حکیم محمد علیم خان	ملاکنڈ (اسستان سرحد) پیشاور	۳
کتابخانهٔ	پیشاور	۱
کتابخانهٔ حمید کوثری	محلهٔ مروی ها ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ حنیف بهوجیانی	مکتبهٔ السلفیه ، خیابان شیش محل ، لاهور	۳
کتابخانهٔ خان گل	علی آباد ، چارسده ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ خانقاه خواجه سراج الدین	نزدیک ایبت آباد ، هزاره	۳۵
کتابخانهٔ خائسته خان	کوهات	۱
کتابخانهٔ خان قلات (میر احمد یار خان استاندار)	قلات ، بلوچستان	۱۲۰
کتابخانهٔ خانهٔ فرهنگ ایران	۱۱۸ بی - خانیوال روڈ ، ملتان	۱۰
کتابخانهٔ خواجه سناء الله خراباتی	جلال پور جتان ، گجرات	۷۵
کتابخانهٔ خیر الدین نورجهان	چاچران	۵۲
کتابخانهٔ خواجه محمد زمان لواری والا	سند	۵۸
کتابخانهٔ دارالعلوم عزیزیه	جامعه مسجد حنفیه ، بهیره ، سرگودها (پنجاب)	۱۰

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ دارالعلوم هزاره	مسجد الیاس ، ایبت آباد	۵
کتابخانهٔ دارالمقیاس (مولانا عبدالتواب صدیقی)	قصبهٔ اچهره ، لاهور	۷۵
کتابخانهٔ درگاه سخی شاه سلیمان نوری	بهلوال ، سرگودها (پنجاب)	۲۰
کتابخانهٔ دربار قادریه (سید مقبول محی الدین گیلانی)	ڈیره غازی خان	۶۸
کتابخانهٔ دلبر شاه پنجابی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ دوست محمد خان کامل ایڈووکیٹ	پیشاور	۸
کتابخانهٔ دیوان محمد باقر سجاده نشین اوچ شریف بخاری	جلال پوره ، پیر والا ، شجاع آباد (ملتان)	۱۶
کتابخانهٔ راحت علی قزلباش	محلهٔ رسی وٹاں ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ رحمت	بازار ، بهاولپور	۲۹
کتابخانهٔ رحمان گل	پیشاور	۱
کتابخانهٔ رحیم جان ولد وسیم گل	تورگی ، شبقدر ، چارسده ، پیشاور	
کتابخانهٔ رشیدیه	شاهدره ، جامع مسجد قاسمیه ، لاهور	۳۵۰
کتابخانهٔ چشتی (محمد رضا المصطفی چشتی نظامی)	کوٹلی لوهاران مغربی سیالکوت	۷۰
کتابخانهٔ رضا همدانی	پشتو آکادمی ، دانشگاه ، پیشاور	۹
کتابخانهٔ ریکارد آفس (ادارهٔ بایگالی)	ریکارد آفس ، پیشاور	۲۲۴
کتابخانهٔ سایین حیاتیان ولد سلیمان	رسول نگر ، پنجاب	۶۸
پیر عارف حسین صوابی پیر عنایت حسین از اولاد سخی بادشاه		

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ سراجیه مولانا سعد سراجی مرشد بابا	موسی زیی شریف دیره اسماعیل خان	۱۲
کتابخانهٔ سردار حسین شاه ولد آغه		
کتابخانهٔ سید حسن جان	محله گل پادشاه پیشاور اسماعیل خان	۱۲۰
کتابخانهٔ سعادت علی خان	ناظرگرهی سکندر علی چارسده پیشاور	۲۵
کتابخانهٔ سعید الله خان مومند	پیشاور	۱
کتابخانهٔ سردار کریم نواز خان	۶۵ - بابر بلاک ، سوگاروں لورن	۱۵۰
کتابخانهٔ سعید احمد تاج	دانشکده ملی چارسده ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ سعید پور (کتابخانهٔ سادات)	نزد تندو محمد خان ، سند	۸۹
کتابخانهٔ سلطان الطاف علی	آستانهٔ دستگیر ، کیچی بیک ، سراب کویته (بلوچستان)	۱۰
کتابخانهٔ سلیمان اسماعیل ولد اسلم خان	فرحت منزل ، دربار مارکیت ، پیشاور	۷۵
کتابخانهٔ سلیم الرحمان (خواجه قمرالدین سجاده نشین دربار سیال شریف)	سرگودها	۲
کتابخانهٔ سینٹ جان هائی سکول	پیشاور	۳
کتابخانهٔ سیدال مجتبی پیرزاده اجمیری	چوک شادی پیر ، کریم پوره ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید اشتیاق حسین ولد سید فضل علی شاه	اندرون کوهاٹی گیٹ ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید اشفاق حسین	محله فتومندی ، آسیاه ، علاقهٔ دیگری پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید اعجاز حسین	کوچهٔ خدا داد ، عقب قصه خوانی بازار ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید اکبر شاه	محله فضل حق صاحبزاده ، یکه توت ، پیشاور	۵

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ سید پیر ولی نوشاهی	باغ گل بیگم، نیا مزنگ ، لاهور	۱
کتابخانهٔ سید رفع الله	هزاره ، چار سده ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید روح الله ولد احمد الله	مهزاده ، چار سده ، پیشاور	۴۸
کتابخانهٔ سید سبط الحسن ضیغم	۵۲ - دیوی دیال سکیم کرشن نگر ، لاهور	۷۱
کتابخانهٔ سید سردار حسین شاه	محلهٔ گل بادشاه جی ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید سرور شا	سنگو ، دانشکدهٔ اسلامیه ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ سید شهادت حسین	محله گل پادشاه جی ، امامباڑه حیدر	۱
کتابخانهٔ سید صادق حسین شاه الجعفری لحسینی	کوچهٔ گل بادشاه جی ، پیشاور	
کتابخانهٔ سید صادق علی	جناح روڈ ، کویته (بلوچستان)	۳۹
کتابخانهٔ سید ضمیر جعفری	سیکس روڈ ، (ششم) خیابان ، راولپنڈی	۲
کتابخانهٔ سید عاشق علی نوشاهی	ساهنپال ، گجرات (پنجاب)	۴
تابخانهٔ سید عبد الله شاه	مهزاده ، چار سده ، پیشاور	۹
کتابخانهٔ سید عبد الرؤف	ترناب ، چار سده ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ سید علی اکبر پادشاه	شغالی تهانه ، متهرا ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید غضنفر شاه	پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید غلام علی شاه	مسافر تیری ، مستونگ (بلوچستان)	۱
کتابخانهٔ سید فقیر گل	پامنی ، متنی ، پیشاور	۶۴
کتابخانهٔ سید کریم ولد گل کریم	پیاری پایان ، شبقدر ، چار سده ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ سید کلب عباس رضوی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ سید محمد سبطین نقوی	اسلامیه کالج ، پیشاور یونیورسٹی ، پیشاور	۲

Marfat.com

نام کتابخانہ و مالک آن	نشانی کتابخانہ	نسخہ
کتابخانۂ سید محمد شاہ بخاری	محلۂ کلغان ، پیشاور	۱
کتابخانۂ سید محمد شریف نوشاہی	نوشہ پور ، ساہنپال ، گجرات (پنجاب)	۱
کتابخانۂ سید مظفر علیشاہ ہاشمی	کوچۂ ناظر طاہر وردی خان ، قصہ خوانی بازار، پیشاور	۱
کتابخانۂ سید میر احمد شاہ بخاری	پیشاور	۵
کتابخانۂ سید میر سجاد حسین کاظمی	شمارہ ۵۱۲۱ ، محلہ گل پادشاہ جی ، پیشاور	۳۳
کتابخانۂ سید میر عابد حسین	محلہ گل پادشاہ جی ، پیشاور	۳
کتابخانۂ سید نبی نقوی	(حوالۂ تنقیح المناظر از کتاب المناظر (ابن ہیثم)	۲۶
کتابخانۂ سید واجد علی شاہ	محلہ گل پادشاہ جی ، پیشاور	۱
کتابخانۂ سید واجد گل شاہ	محلہ گل پادشاہ جی ، پیشاور	۱
کتابخانۂ سید ہدایت اللہ	مہزادہ ، چار سدہ ، پیشاور	۱
کتابخانۂ سی دی آفیس	راولپنڈی	۱
کتابخانۂ شاہ جی	بانڈ محب ، نوشہرہ ، پیشاور	۲
کتابخانۂ شاہ عنایت شہید	چھوک فولاد	۶۰
کتابخانہ شکور احسن استاد زبان فارسی	لاہور	۱
کتابخانۂ شمس الدین	مشتر زئی بڈھ بیر ، پیشاور	۱
کتاابخانۂ شمس القمر ولد خان باز	مشترزئی ، بڈھ بیر ، پیشاور	۱
کتابخانۂ شوکت علی رامپورہ	رامپورہ ، پیشاور	۱
کتابخانۂ شہباز خان	باغ خرم زئی ، میان خیل ، پیشاور	۱
کتابخانۂ شیخ امیر حسین ولد پیر حسین	درگاہ سخی شاہ سلیمان نوری قادری ، بہلوال کھنہ ، سرگودہا	۲۸
کتابخانۂ شیر پادشاہ کاظمی	مسجد محلہ گل پادشاہ جی ، پیشاور	۱

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ صاحبزاده صنم گل مهمند	لله ٹاؤن (میان ملکوال و خوشاب)	۹۰
کتابخانهٔ ضمیر الدین	یکه توت ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ ضمیر گل حنفی القادری	پیشاور	۱
کتابخانه طاهر علی ذاکر	پیشاور	۱
کتابخانهٔ عالمگیر شجاع	نزدیک مسجد وزیر خان ، لاهور	۱۰۰
کتابخانهٔ عبدالاحد قندهاری	پیشاور	۲
کتابخانهٔ عبدالله جان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ عبدالله خان	مهمند ، پیشاور	٤
کتابخانهٔ عبدالله شاه	مهزاده ، چارسده ، پیشاور	٦
کتابخانهٔ عبدالله ولد حریف الله	ماشوخیل ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ عبدالباری ولد عبدالمنان	مشتر زئی ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ عبدالرحمن برهوی	هده ، کویته، بلوچستان	۱۳
کتابخانهٔ عبدالرحیم	مسجد مٹیشن پی ، نوشهره ، پیشاور	٤
کتابخانهٔ عبدالرحیم کلاچوی	دانشکدهٔ اسلامیه ، دانشگاه پیشاور	۱۱
کتابخانهٔ عبدالرؤف	ترناب ، چار سده ، پیشاور	٦
کتابخانهٔ عبدالرؤف ولد محمد یوسف	پانام ڈهیری ، متهرا ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ عبدالسلام ولد محمد عمران	گورنمنٹ هائی اسکول ، چغرمئی، پیشاور	۱
کتابخانهٔ عبدالصمد افغانی	شمارهٔ ٤٤۹۳ ، ودیریان ، دبگری پیشاور	۱۰۷
کتابخانهٔ عبدالغفور	مسجد ٹھیکیداریان ، چار سده ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ عبدالقادر	سنی گمبٹ ، محله در پتی ، کوهات	۲
کتابخانهٔ عبدالقیوم قریشی	محلهٔ چینی گران ، قصه خوانی بازار ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ عبداللطیف (دکتر ـ)	لاهور	۳۵

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ عبیدالله خان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ عربیهٔ جامعهٔ صدیقیه	گاکھڑا ، پھلروان ، سرگودها	۱
کتابخانهٔ عزیز احمد	مریم زئی ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ عزیزالدین احمد	پیشاور	۱
کتابخانهٔ عزیزیه	ایبت آباد ، محلهٔ ملک لوهر پوره	۵۰
کتابخانهٔ عصمت الله	مانیری ، صوابی ، مردان (سرحد)	۵۴
کتابخانهٔ عظیم الله خان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ علامه عتیق فکری	ملتان	۲
کتابخانهٔ علما آکادمی	نزدیک شاهی مسجد ، لاهور	۷۰
کتابخانهٔ علی چودهری (دکتر ـ)	گوجرانواله	۲۰
کتابخانهٔ علمیه خاندان سرهندی مجددی	تندو سایین داد (سنده)	۵۱
کتابخانهٔ عمر دین اعوان		۱
کتابخانهٔ عمومی پنجاب (پبلک لائبریری)	عقب عجائب گهر (فهرست چاپ شده) لاهور	۲۰۰
کتابخانهٔ عمومی خیر پور میر (پبلک لائبریری)	خیر پور میر ، سند	۲۵۰
کتابخانهٔ عید محمد	محله جنگی ، قصه خوانی بازار ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ غلام احمد	شیخان ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ غلام رسول	انجمن اصلاح المسلمین ، پندی بهتیان	۵
کتابخانهٔ غلام سرور شاه	پیشاور	۱
کتابخانهٔ غلام قادر سپتی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ غلام محمد اختر پیشاوری (چترالی)		۱
کتابخانهٔ غلام محیی الدین	پیشاور	۱

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ غلام مصطفی ثاقب	پیشاور	۳
کتابخانهٔ غلام نبی سده زئی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ فارغ بخاری	پیشاور	٤
کتابخانهٔ فاروق احمد	گورنمنٹ هائی اسکول ، چغرمئی پیشاور	۵
کتابخانهٔ فقیر حسین	محلهٔ دفتر بندان ، علاقه گنج ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ فیاض حسین نجفی	کوهات	۱
کتابخانهٔ فیض (گنجینهٔ فیض) بدنوی محمد فضل الله	محلهٔ قاضیان ، بهاولپور	
کتابخانهٔ فیض القادر ولد فضل قادر	چغرمئی ، پیشاور	۱
کتابخانه قاضی حبیب الحق	پرسولی ، مردان (سرحد)	۵۱
کتابخانهٔ قاضی عبدالله	پیشاور	۱۸
کتابخانهٔ قاضی شمس الدین	روستای ذروبش ، هزاره	۷
کتابخانهٔ قاضی عبدالقیوم	حسن ابدال ، کیمبل پور	۱۳
کتابخانهٔ قرآن علی	دارالاحسان ، سالاروالہ (سرگودها)	۵۰۰
کتابخانهٔ کفایت حسین شاه ولد آغا علی رضا شاه	محله گل پادشاه جی ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ کمفلی علی ذاکر	پیشاور	۱
کتابخانهٔ کوتری کبیر	کوتری کبیر ، ۱۶۰ میلی حیدر آباد ، سند	۱۰۰
کتابخانهٔ گل حنیف (دائرکٹر فارن آفیس)	اسلام آباد	۳
کتابخانهٔ لاله گل خان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ لطف الرحمن قریشی	باغی بند پایان ، چارسده ، پیشاور	۵۷
کتابخانهٔ لطف الله	ارسهرپایان ، پیشاور	۱

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ لیاقت علی خان	کاکشال ، پیشاور	۹
کتابخانهٔ محتشم الدین	پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد احمد صاحب	لاهور	۲۰
کتابخانهٔ محمد اسرار ولد عبدالمنان	سید گڑھی دولت زئی ، گری کیوره ، مردان	۲
کتابخانهٔ محمد اسحاق محمودی(مولانا۔)	کلاچی ، دیره اسماعیل خان	۱۰
کتابخانهٔ محمد اسرار الدین ولد مولانا شمس الدین	چغرمئی ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ محمد اسلم استاد (تاریخ)	ان ۹۵- سمن آباد ، لاهور	٤۵
کتابخانهٔ محمد اعظم خان مهمند	مکان نمبر ۳۳۳ ، محلهٔ ٹرھ ، سرکی دروازه پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد انور	محلهٔ حاجی‌آباد ، چارسده روڈ ، پیشاور،	٤۰
کتابخانهٔ محمد ایوب قادری	نارتھ ناظم آباد ، کراچی - ۳۳	
کتابخانهٔ محمد جمیل	پیشاور	۲۵
کتابخانهٔ محمد تقی کاظمی (ریاست)	موزهٔ لاهور (عجایب گھر ، لاهور)	۱
کتابخانهٔ الحاج مولانا	مقام مینی ، مردان (سرحد)	٤
کتابخانهٔ محمد زمان قندهاری		۱
کتابخانهٔ محمد شاه بخاری‌ابن آغا کریم شاه بخاری	محلهٔ کلغان ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد شاه ولد رحمت شاه	چغرمئی تھانه ، متھرا ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ محمد شمیم	فقیر آباد ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ محمد شمیم قریشی	دانشیار گورنمنت کالج ، پیشاور	۱٤
کتابخانهٔ محمد صادق (شیخ الفقه ـ)	جامعه عباسیه ، بهاولپور	۵۵

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ محمد صالح	برج ناصر خان ،کافور ڈھیری ، پیشاور	۸
کتابخانهٔ عبدالقدوس	فیصل کالونی مسجد پھولون والی	۷۷
کتابخانهٔ محمد عظیم خان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد علی آخوند زاده	کلی رود لین ، لورالایی ، بلوچستان	۱
کتابخانهٔ محمد عمر (نبیر ملا)		۱
کتابخانهٔ محمد فاروق بنوری ولد سید فضل		
کتابخانهٔ محمد فیض احمد	جامع مسجد ، دربار مخدوم جهانیان	۵
کتابخانهٔ محمد گل خان قادری	دارالعلوم غوثیه ضیاء القرآن ، جامع مسجد محمدیه کرنی راولپندی	۱۵۱
کتابخانهٔ محمد مختار حق	جھگیان ناگران ، ملتان روڈ ، لاهور	۲۰۰
کتابخانهٔ محمد مشتاق	بازار مین ، جهانگیر پوره ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد نسیم	پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد نواز خان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد نواز گل سیٹھی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمد یار	پیشاور	۱
کتابخانهٔ محمدیه غوثیه (سولانا پیر کرم شاه الازهری) مدرسه دارالعلوم محمدیه غوثیه	بھیره ، بھلوال ، سرگودھا ، پنجاب	۵۰
کتابخانهٔ محمود خان	مریم زئی ، داکخانه مریم زئی ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ مختار علی	گورنمنٹ هائی اسکول ، شیخان ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ مخدوم محمد داود بن مخدوم عبد الله	اگره ، قصبهٔ هالا ، نواب شاه ، سند	۲۲

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ مدرسهٔ اعزاز القرآن حنفیه	مانسهره ، هزاره	
کتابخانه مدرسهٔ امداد العلوم	فتح الله ، کیمبل پور (پنجاب)	۱۳
کتابخانهٔ مدرسهٔ تعلیم القرآن	حسن ابدال ، کیمبل پور	۷
کتابخانهٔ مدرسهٔ دارالعلوم نصیریه	مستونگ (بلوچستان)	۳
کتابخانهٔ مدرسهٔ ربانیه	مدرسه ربانیه ، بهوئی گار ، فاروقیه ، تاکسلا	۲۰۰
کتابخانهٔ مدرسهٔ رکن الاسلام	حیدر آباد ، سنده	
کتابخانهٔ مدرسهٔ سراج العلوم (مولانا عبد الکریم صدر)	روستائی بیر ، لارکانه ، سند	۸۰۰
کتابخانهٔ مدرسهٔ عربیه	ملتان	
کتابخانهٔ صباح الدین حدیث محمدیه	مسجد عید گاه ، ده بهادر ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ مصطفیٰ علی ضیغم	کوچهٔ مروی ها ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ معلم محمد حسین	کوچهٔ پوستین دوزان ، علاقه کابلی ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ معین الدین قریشی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ مقدار الدین شاکر	مسجد پهوڑگران ، چوک ناصر خان ، پیشاور	۸
کتابخانهٔ ملا احمد جان قندهاری	چمکنی ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا احمد علی شیرازی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا بدر الدین ننگرهاری	پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا شیر محمد شیرازی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا غلام محمد بربری	پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا فصیح الله	پیشاور	۱

Marfat.com

لام کتابخانه ومالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ ملاکات یار	۱۸ مبلی حیدر آباد ، سند	۳۵۰
کتابخانهٔ ملا گل زمان بجوڑی		۱
کتابخانهٔ ملا جمیل سدو زئی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا محمد زرین	ده بهادر ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا نجیب الله کومزی		۱
کتابخانهٔ ملا نعیم	قندهاروی	۱
کتابخانهٔ ملا واحد گل	ده بهادر ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا وحید الدین بدخشانی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ ملا وحید الدین پیشاوری		۲
کتابخانهٔ ملک تاج محمد	مستونگ (بلوچستان)	۱
کتابخانهٔ ملک محمد صدیق	بدهوڑ ، چک شماره ۱۵ شمالی ، بهلوال سرگودهه (پنجاب)	
کتابخانهٔ ملک ناصر علی خان ناصر	ملک منزل ، کوچهٔ ناظر طاهروردی خان ناصر ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ ممتاز علی	اسماعیلیه کالونی ، ای - ۳۹- پلاتی نوم گاردن ایست کراچی	
کتابخانهٔ منشی عبد الصمد	شمس آباد ، مستونگ (بلوچستان)	۱
کتابخانهٔ منظر علی ذاکر	کوهات (سرحد)	۲
کتابخانهٔ منظور احسن عباسی	لاهور	۳۵
کتابخانهٔ موج محمد خان کوثر (وکیل داد گستری)	الاحسان ، دبل پهاتک ، ملتان	۳
کتابخانهٔ مولاداد خان	حریان گڑه ، متهرا ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ مولانا الله بخش صوفی	نزد جهانیان ، ملتان	۵۵
کتابخانهٔ مولانا حافظ محمد عبد الله	جامع مسجد فتح پور نون ، چک شماره ۱۵ شمالی بهلوال ، سرگودها (پنجاب)	

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ مولانا رحمت الله	بیرو سکڑ ، امباڈھیر ، چار سده ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ مولانا سیف الرحمان	ڈگ بیسود ، نوشهره ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ مولانا شاکر الله	مسجد اکبر پوره ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ	سرگودها	
کتابخانهٔ مولانا عبدالعزیز	قریه اچر محله عزیز آباد ختک ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ مولانا عبدالغفار	تهکال بالا ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ مولانا عطاء الله بهوجیانی	جهلم (پنجاب)	٤
کتابخانهٔ مولانا غلام اعظم	بهلوال ، سرگودها	٤٥
کتابخانهٔ مولانا غلام سدید الدین	دربار عالیهٔ مروله (مرولیانواله)	٥٠
کتابخانهٔ مولانا غلام محمد گهولوی	مهر منزل ، کوچه شیخ الجامع ، بهاولپور	۲٤٠
کتابخانهٔ مولانا فضل الله	بهاولپور	۱۹
کتابخانهٔ مولانا فضل مولی	نحقی ، داد زئی ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ مولانا محمد حسین موراتری	بلوچستان	۱
کتابخانهٔ مولانا محمد نذیر	پیاری بالا ، شب قدر ، چارسده ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ مولانا محمد هاشم شمسی	حیدر آباد ، سند	٤
کتابخانهٔ مولانا مفتی محمد صادق (گنجینهٔ صادق)	بهاولپور	٥٦
کتابخانهٔ مولوی احمد علی پیشاوری		۱
کتابخانهٔ مولوی خلیل الله	محلهٔ سید آباد ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ مولوی رحیم خان		۱

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ مولوی عبدالحق	مسجد جامع آبادی جلال ، چک شماره ۱۵ شمالی ، بهلوال (سرگودها)	
کتابخانهٔ مولوی عبدالغفور	مسجد شان اسلام ، بیرون دبگری گیت ، پیشاور	۲
کتابخانهٔ مولوی عبدالغفور محمد شهی	مستونگ (بلوچستان)	۷
کتابخانهٔ مولوی عبیدالله زاخیلی		۱
کتابخانهٔ مولوی فضل ربی	تازه دین کندی ، نوشهره ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ مولوی نور خان	ڈاک بیسود ، نوشهره ، پیشاور	۳
کتابخانهٔ مهربان شاه		
کتابخانهٔ مهر میان منظور احمد ولد مهر صوفی شاه محمد	هرل ، سیم واله نالہ ، بهلوال ، سرگودها	
کتابخانهٔ میان محمد	ماشو خیل ، پیشاور	۵
کتابخانهٔ میان محمد	پیشاور	۱
کتابخانهٔ میان محمد جان	مدرسه حمایت الاسلام ، خلجی کند خیل متهرا ، پیشاور	۳۱
کتابخانهٔ میجر شمس الدین محمد	بهاولپور	۶
کتابخانهٔ میرزا عبدالقیوم	شمس آباد ، مستونگ (بلوچستان)	۶
کتابخانهٔ میرزا برکت علی قزلباش	پیشاور	۱
کتابخانهٔ میر شیر علی خان غزکی	مستونگ (بلوچستان)	۷
کتابخانهٔ میر صادق (گنجینهٔ میر صادق)	بهاولپور	۱۹۰
کتابخانهٔ میر عطاء الله خان مگسی	شهداد کوت (بلوچستان)	۱
کتابخانهٔ میر غلام مرتضی محمد شهی	مستونگ (بلوچستان)	۱
کتابخانهٔ نذیر احمد	گورنمنٹ هائی اسکول شیخان ، پیشاور	۲

Marfat.com

نام کتابخانه و مالک آن	نشانی کتابخانه	نسخه
کتابخانهٔ نقشبندیه (سعد الله خان)	کاکشل ، پیشاور	۹۱
کتابخانهٔ نواب زاده احسن علی خان	خانیوال ، ملتان	٤۰
کتابخانهٔ نواب صاحب	احمد پور شرقیه ، بهاولپور	۲۱
کتابخانهٔ نورالحق	محله گل پادشاه جی ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ نواب هوتی (نواب زادگان هوتی)	مردان (سرحد)	۳۵
کتابخانهٔ نور الهادی	شاه بیگ گاون یحیی روڈ ، پیشاور	۱
کتابخانهٔ نور محمد اعوان	پیشاور	۱
کتابخانهٔ نور محمد خان کاکٹر	پیشاور	۱
کتابخانهٔ نوشاد ولد شمشاد خان	بربرکندی ، امیر خیل ، متهرا پیشاور	۱
کتابخانهٔ ولر خان داودزئی	پیشاور	۱
کتابخانهٔ ولی خان ولد شرف الدین یمینی (آغا یمینی خان لاهوری)	چغرمئی ، پیشاور	۱
	اسلام پوره سعدی روڈ ، لاهور	۲۵

Marfat.com

Marfat.com

The variety of Persian literature covers a period of full one thousand years and it is therefore vital for research in Pakistan's history and culture as well as for its relations with the neighbouring countries. Over these ten centuries, Pakistan boasts some of the first and or best books on Sufism, Quranic commentary, language, history, administration, medicine and poetry.

The Ganjbakhsh Library of the Iran Pakistan Institute of Persian Studies, established in 1970, treasures approximately 8,000 manuscripts—65 percent in Persian, 25 percent in Arabic and 10 percent in Urdu, Panjabi, Sindhi, Pashto and Turkish. Although the youngest, it ranks as the third largest library of manuscripts in Pakistan. The Panjab University Library has approximately 18,000 (including a collection of 10,000 in Sanskrit) and the National Museum of Pakistan is reported to hold 11,000 manuscripts.

The Library has published so far three volumes of the detailed "Catalogue of the Manuscripts in the Ganjbakhsh Library of the Iran Pakistan Institute of Persian Studies". The fourth Volume is also ready and the four volumes describe in detail approximately 2612 manuscripts. The handlist of all the manuscripts is also ready for the press.

I hope that the Ganjbakhsh Library and the libraries I have seen as well as those not visited during my rather short stay in Pakistan will serve well to enrich Pakistan's History and Culture and enlighten the Common Cultural Heritage of Iran and Pakistan.

Islamabad, Pakistan
12th March 1977

Mohammad Hossein Tasbihi

Marfat.com

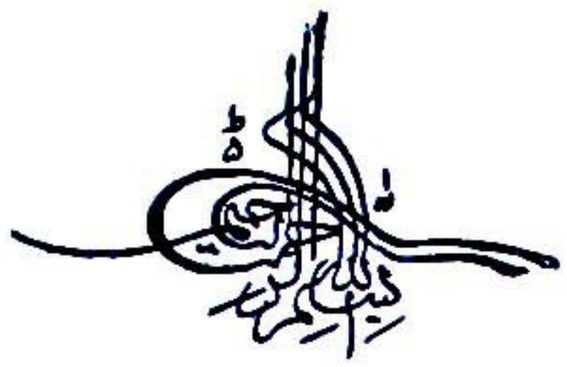

In the Name of God, the Beneficent, the Merciful

LIBRARIES IN PAKISTAN
TREASURES OF NATIONAL HISTORY AND CULTURE

I have been serving in Pakistan as the Librarian of the Ganjbakhsh Library of the Iran Pakistan Institute of Persian Studies for the last six years. My research activities outside the Ganjbakhsh Library have taken me to libraries, colleges, universities, religious schools, shrines, historical sites and social gatherings all over the country. My conclusions are that in order to carry out a first hand research in Pakistan's history and culture, one must be in Pakistan and that the existing libraries—private, public and government—are one of the richest resources for the task.

I have personally visited 265 libraries. My estimates, preliminary in nature, show that these libraries treasure some 150,000 manuscripts. Of these, 60 percent are in Persian, 25 percent in Arabic and 15 percent in Urdu, Panjabi, Sindhi, Pashto, Balochi, Turkish and Sanskrit, and a few in English. While the Arabic is confined to religious matters and a few Islamic sciences, Persian covers wide and varied fields, both in prose and poetry. It has left hardly any subject. The only exception, as far as I know, is modern technology and that it lags behind modern sciences by some 200 years. The 15 percent of the Pakistani and other languages are also varied, but on a much smaller scale.

Marfat.com

PUBLICATIONS OF THE
IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES

1. Catalogue of the Manuscripts in the Ganj-bakhsh Library of Iran Pakistan Institute of Persian Studies, Volume I, by Mohammad Hossein Tasbihi.
2. Life and Works of Shaikh Baha al-Din Zakariyya Multani with supplement of Khulāsat al-Arifin, edited and composed by Dr. (Mrs.) Shamim M. Zaidi.
3. Catalogue of the Manuscripts of Khawaja Sana Allah Kharabati by Mohammad Hossein Tasbihi.
4. Two Twin Calendars, Two Old Years and Only One City by Dr. Ali A. Jafarey.
5. Masnavi Mehr-o Māh by Jamali Dehlavi, introduction & annotation by Sayyid Hossamoddin Rashedi.
6. Shish Jihat, A Persian Hexagon by Rup Narayan, edited by Dr. Ali A. Jafarey.
7. Dad-i-Sokhan by Siraj al-Din Ali Khan Arzu, edited & annotated with an introduction by Dr. Sayyid Muhammad Akram.
8. Contemporary Persian Poets of Pakistan, Volume I, From Girami to Irfani by Dr. Sayed Sibte Hasan Rizvi.
9. Persian Studies in Pakistan by Dr. Ali A. Jafarey.
10. A History of Iran Pakistan Medical Relations by Prof. H. Nayyer Wasti.
11. Catalogue of the Manuscripts in Ganj-bakhsh Library, Volume II by Mohammad Hossein Tasbihi.
12. Persian Poetry in Baluchistan by Dr. Inamul Haq Kausar.
13. Rajtarangini (A History of Kashmir), edited & annotated by Dr. Sabir Afaqi.
14. Risalah-i-Qudsiyyah by Khwaja Mohammad Parsa, edited and annotated by Malik Mohammad Iqbal.
15. Libraries in Pakistan by Mohammad Hossein Tasbihi.
16. Catalogue of Manuscripts in the Ganj-bakhsh Library, Volume III by Mohammad Hossein Tasbihi.
17. Pak-Iran, a Common Culture by various Scholars.
18. Riaz al-Arifin edited and annotated by Sayyid Hossamoddin Rashedi.
19. Modern Trends in the Persian Language by Prof. A. Shakoor Ahsan.
20. Persian Poems of Shibli Nu'mani, edited and annotated by Dr. Mohammad Riaz.
21. Qiran al-Sa'din, by Amir Khusrau Dehlavi, Introduction by Prof. Ahmad Hasan Dani.
22. Jawahir-al-Ulia (Text).
23. Jawahir-al-Ulia (Introduction)

Marfat.com

Name : Libraries of Pakistan.

Author : Mohammad Hossein Tasbihi.

Foreword : Dr. Ali A. Jafarey, Director, Iran Pakistan Institute of Persian Studies.

Introduction : Author.

Publishers : Iran Pakistan Institute of Persians Studies, F 6/3, 4th Street, 34th House, Islamabad—Pakistan.

Press : Ripon Printing Press, Ltd., 4 - Lake Road, Lahore. Tel: 52451.

Size : 24 × 17 cms.

Paper : 90/gr. White, Packages Limited, Lahore—Pakistan.

Typist: : Abdul Rashid iben Abdul Latif of the Īran Pakistan Institute of Persian Studies.

Calligrapher : Sayyed Anwar Hossein "Nafees Raqam".

Date : February 1977.

Price : 55 Pakistan Rupees.

Rights of Publication Reserved by the Author and Publishers.

Marfat.com

A Publication of the Iran Pakistan Institute of Persian Studies

Serial No. 23

CATALOGUE AND BIBLIOTICS

Serial No. 5

Marfat.com

LIBRARIES OF PAKISTAN

Volume I

BY

MOHAMMAD HOSSEIN TASBIHI

IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES

ISLAMABAD — PAKISTAN

1977

Marfat.com

in these fields, have decided to conclude this Agreement on co-operation in the fields of Culture and Education."

And the Constitution defines the objectives of the Institute: "Pakistan is the proud possessor of a cultural heritage which has been enriched through centuries by the Persian Language, Literature and Art. In order to preserve and develop this heritage further 'an Iran Pakistan Institute of Persian Studies' shall be established in Pakistan jointly by the Ministry of Education and Scientific Research, Government of Pakistan and Ministry of Culture and Art, Imperial Government of Iran.... for an indefinite period."

One of the Steps taken towards achieving the above-mentioned objective is the knowledge of libraries in Pakistan which treasure precious manuscripts. Here is the First Volume of the "Libraries in Pakistan". The data of which the author, Mr. Mohammad Hossein Tasbihi, has personally visited and has painstakingly noted the manuscripts.

It is hoped that this humble contribution will illuminate a rather dim corner of the wealthy wide world of the Pakistani Culture and will present the identity of the Common Cultural Heritage of Iran and Pakistan.

Islamabad, Pakistan
2nd February, 1977

Ali A. Jafarey
Director,
Iran Pakistan
ute of Persian Studies.

Marfat.com

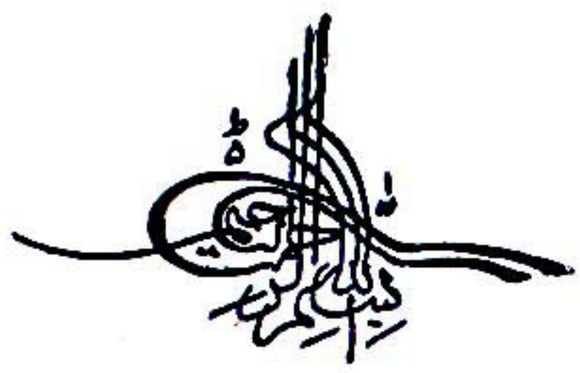

In the Name of God, the Beneficent, the Merciful

The conception of the establishment of the Iran Pakistan Institute of Persian Studies formalized with the will—will to patronize Learning and promote Culture—of His Imperial Majesty Shahanshah Aryamehr of Iran and His Excellency the President of Pakistan translated in the joint communique of 4th November, 1969.

The Ministry of Culture and Art of Iran and the Ministry of Education and Scientific Research of Pakistan were entrusted with the task of drawing and implementing the project. The good will and the zeal of co-operation displayed by the authorities responsible was to such an extent that as soon as the bare outlines of the project emerged clear, preliminary steps were taken to implement it. The nucleus of the Institute was formed in form of a central office at Rawalpindi and it began functioning with no loss of time.

On 23rd October 1971, the Governments of Iran and Pakistan signed the Agreement 'regarding establishment of the Iran Pakistan Institute of Persian Studies in Pakistan.' The Institute stood established.

The Agreement begins: "The Imperial Government of Iran and the Government of the Islamic Republic of Pakistan being desirous of strengthening and perpetuating the bonds of cultural, educational and linguistic co-operation between the two countries and with the object of arriving at the greatest possible understanding between them through mutual friendly co-operation

Marfat.com

Marfat.com

ON THE

AUSPICIOUS CONJUNCTION

OF THE

QUAID-E-AZAM

CENTENARY CELEBRATIONS

1876—1976

AND

THE 50TH ANNIVERSARY OF THE

PAHLAVI REIGN

1926—1976

Marfat.com

Marfat.com

LIBRARIES OF PAKISTAN

Volume I

BY

MOHAMMAD HOSSEIN TASBIHI

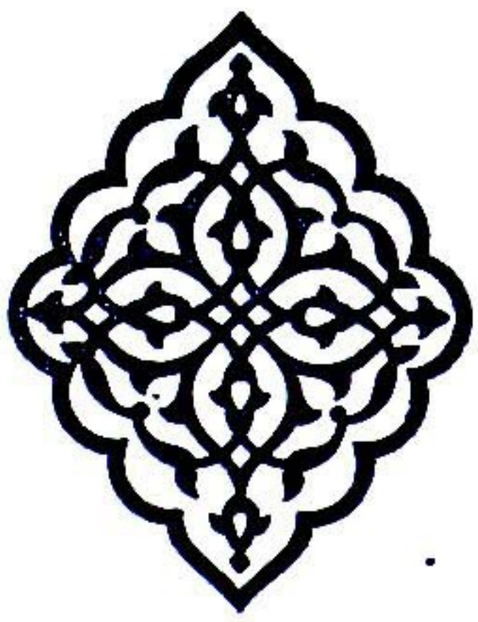

IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES

ISLAMABAD — PAKISTAN

1977

Marfat.com